ISBN 978-0-19-567...
₹ 34.30

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO M DCCIV

publicata.

Cum S. Cæſareæ & Regiæ Polonicæ Majeſtatum privilegiis.

LIPSIÆ.

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes, & FRID. GROSCHUF.

Typis CHRISTIANI GOEZII. A. MDCCIV.

Digitized by Google

K. K. HOF-BIBLIOTHEK WIEN

Digitized by Google

N. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii, Anno M DCCIV.

APPARATUS AD BIBLIOTHECAM MAXIMAM veterum Patrum & antiquorum Scriptorum Eccleſiaſticorum Lugduni editam. Opera & ſtudio Domni NICOLAI Le NOURRY, Presbyteri & Monachi Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Pariſiis, apud Joh. Aniſſon, 1703, fol. Alphab. 9.

Duobus jam in locis prolixe ſatis de hoc celeberrimi Nourrii Apparatu in Actis noſtris egimus, ſemel quidem tomo ſecundo Supplementorum, p. 531 ſqq. iterumque A. 1698, p. 551 ſqq. Sed nunc denuo ſub noſtrum ille recenſum vocandus eſt, poſtquam in majori hac forma conſpiciendus ſiſtitur.

Repetitos autem heic videre eſt duos tomos jam ante ſeparatim editos, in quibus Autor eruditiſſimus circa Eccleſiaſticos primi & ſecundi a Chriſto nato ſeculi Scriptores occupatum ſe exhibuit. Heic tamen non pauca ſecundis retractavit curis, quædam etiam adjecit, quibus nova majorque ſacris nonnullis dogmatibus, aut difficilioribus locis lux afferri poteſt. E ſecundo tomo Gregorii de anima opuſculum, quod in priori editione, poſt diſſertationem ſextam, appendicis loco ſequebatur, ſuſtulit, ratus quippe, commodiorem iſtud locum obtenturum, ſi quando de Gregorii Neo-Cæſarienſis operibus agendum fuerit. Vicisſim acceſſionem inſignem nacta eſt præſens editio, dum tomum veluti peculiarem conſtituit prolixiſſima de Clemente Alexandrino commentatio, quæ omnibus & ſingulis ſancti hujus Patris, ſive editis, ſive non editis, ſive

Digitized by Google

veris, ſive falſis operibus excutiendis atque illuſtrandis impenditur.

Et Clementi ſane hunc locum ideo dandum eſſe, exiſtimavit Nourrius, quod, quæcunque typis edita proſtent illius opera, cadente ſecundo Eccleſiæ ſeculo ab ipſo compoſita eſſe videantur. Tanta vero, tamque varia & multiplici, cum ſacra, tum profana eruditione cumulatiſſime repleta eadem cum ſint, ad illa recte & perſpicue enucleanda, pluribus verbis longoque ſermone opus fuiſſe innuit; unde ne nimis excreſceret voluminis unius moles, hunc Patrem prius abſolvendum, quam ſuas de Scriptoribus tertii ſeculi diſſertationes ſubminiſtrandas cenſuit.

Miſſis itaque tomis duobus prioribus olim recenſitis, qui primum heic & ſecundum librum conſtituunt, circa tertium paulo ſubſiſtemus amplius, & quo modo de operibus Clementis Alexandrini agat, diſpiciemus. Tribus videlicet diſſertationibus univerſum abſolvit negotium, quarum prima de Admonitione ejus ad Græcos, & de tribus Pædagogi libris, ſecunda de libris Stromatum, tertia de aliis ejusdem operibus, ac de iis etiam, quæ ille ſe ſcripturum promiſerat, & de variis Chronologiis ab ipſo repræſentatis, eleganter atque docte commentatur.

Ab Admonitione ad Græcos fit initium, ubi poſt inſtitutam libri totius analyſin, quædam de ejus titulo, argumento, elegantia, eruditione, & manuſcriptis codicibus, Nourrius in medium affert. Quod ad illius integritatem attinet, depravatos in eo plures locos, nulliusque manuſcripti codicis ope hactenus ſanabiles, Hervetum notaſſe innuit. Aſſ ſicuti quosdam corruptionis perperam inſimulari monet, ita nonnullos, ſed pauciſſimos, ſcriptorum amanuenſium incuria mancos & mutilos, vix ac ne vix quidem a quoquam, niſi aliis manu exaratis codicibus adjuto, poſſe unquam ſanari, aperte & ingenue confitetur. Hinc ad proſopographiam Clementis pergit, & quisnam ille fuerit, qui ejus præceptores, quodnam munus & officium geſſerit? & quæ alia, uberius declarat. His abſolutis, tres Pædagogi libros eadem methodo conſiderat, & tum demum

Digitized by Google

demum ad varias in utrumque ſcriptum obſervationes ſe accingit. Sacros Veteris & Novi Teſtamenti Autores Divino Spiritu afflatos, Clementem credidiſſe docet. Salomonem, Proverbiorum Autorem, monet puerum Hebræum ab iſto appellari, forſan ideo, quod ille de ſe ipſo hæc ediſſerat: ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea, & docebat me, Prov. IV, 2. In Pædagogo plurima V. T. loca modo a vulgata editione diverſo cur allegentur? indagat. Legem Apoſtolorum, qua ſanguine animalium & ſuffocatis carnibus interdixere, una cum Clementis rationibus eam firmantibus, examinat. De Chriſti & Spiritus Sancti Divinitate, ſacroque Trinitatis myſterio, ac de iis, quæ ad Chriſtum alias pertinent, Clementem recte docuiſſe, pluribus oſtendit. Quod Chriſtum nullo corporeæ formæ lepore, nullaque oris & vultus elegantia præſtantem, imo vero indecorum & deformem dixerit, id vitio ipſi vel errori verti minime poſſe, contendit. Orthodoxam porro illius de Sacramentis, & Euchariſtia inprimis, ſententiam vindicat; de Angelis etiam, hominisque anima & Chriſtianorum moribus, non niſi pia ac recta ab ipſo prolata legi, monſtrat. Ut ejus aſſerta de Gentilium Theologia ac variis eorum ſuperſtitionibus dilucidentur, plura cumulat de idololatriæ & nefarii plurium Deorum cultus origine & primordiis; de primis Deorum templis; de Paganorum ſimulacris, ſtatuis & imaginibus: ubi ſimul, nulla plane apud Chriſtianos fuiſſe ſimulacra, nullasque in eorum templis imagines, obſervat. Paganorum item Deabus, ſacrificiis & myſteriis deſcribendis juſtam impendit operam, prout & animalibus ab iſtis cultis. Regibus item & privatis hominibus in Deorum numerum relatis. Nec eorum omittit oracula, ludos & certamina. Philoſophorum & Poetarum ethnicorum de Diis primisque rerum principiis opiniones recenſet. Quosnam illi vocitarint atheos? declarat. Mores Paganorum illuſtrat, virorum luxum & mollitiem, Lacedæmoniorum & Athenienſium veſtes, ſuperbam domorum ſupellectilem, balnea viris & fœminis communia, inebriationes, coronas in conviviis & funeribus, unguenta, & quæ ſunt alia. Etſi autem Clemens libros Pædagogi ad informandos Chriſtianorum mo-

res, & tradenda vitæ Christianæ præcepta ediderit, plura tamen intermiscere ipsum ait ad res physicas & naturales spectantia, quæ, cum explicatione aliqua aut confirmatione indigeant, minime intacta relinquenda judicavit. Hinc disputat de auro, quod formicæ effodiant, & gryphes custodiant; de Pactoli fluentis aureis & Lydio ramento; de quibusdam animalibus a Clemente adductis, hiæna sexum mutante, lepore & dasipode, merula & luscinia, pavone Medo, psittacis, phasianis, & aliis. Denique de scriptoribus, poetis, pædagogis & statuariis, a Clemente laudatis, caput integrum subnectit.

Secunda Dissertatio septem libris Stromatum est destinata, quos Clementi ante omnia vindicat Nourrius, eorundemque publicandorum præcipuam fuisse causam dicit hanc, ut veram sinceramque Christianæ fidei doctrinam, contra Paganorum, præsertim Philosophorum & Hæreticorum errores tueretur, ac quæ ex eorundem Philosophorum dogmatibus Christiano homini rejicienda & assumenda essent, patefaceret. Adhæc, postquam in sua ad Græcos Admonitione, impias Ethnicorum superstitiones funditus evertisset, postquam tribus Pædagogi libris, illos, qui Christianæ religioni nomen recens dederant, primis imbuisset illius præceptis, necessarium duxisse ipsum, ut manifestum faceret, in quo sita summa, ad quam semper debeant contendere, ejusdem Christianæ religionis perfectio? His aliisque more supra jam insinuato expositis, & præsens Stromatum opus doctis observationibus explanat, v. c. de Mose Pentateuchi autore, ejusque ætate, vita, variis nominibus, scientia & sapientia, ac bellica prudentia, noctu Israëlitas, quemadmodum Miltiades & Thrasybulus suo ævo fecerint, ducendo declarata; de aliis utriusque Testamenti libris, eorumque autoribus; de virorum insuper Apostolicorum & aliorum antiquissimorum scriptorum operibus, Barnabæ epistola, libris Hermæ, & similibus, de LXX Danielis hebdomadibus; Baptismi Christi anno & die, &c. Quod Clemens Christum famis, sitis, doloris aliarumque humanarum affectionum & motuum expertem penitus crediderit, vero haud consonum esse asserit. Libero hominis arbitrio plus æquo ipsum tribuisse negat, & mentem ejus de pec-

cato

cato latius exponit, pari ratione circa alia doctrinæ ab ipso assertæ capita versatus. Quod de secundis ille nuptiis recte senserit, adversus Centuriatores Magdeburgenses probatum dare nititur. Perpetuæ continentiæ ac cœlibatus statum non minus ab ipso, quam matrimonium, probari & commendari autumat. Inde ejus de virtutibus Christianis sententiam proponit. Perfectum Christianum ab eo nuncupari γνωστικὸν animadvertit, & quid in tali requirat, per partes singulas manifestum facit. Hæreticos a Clemente tactos, utpote Simonianos, Nicolaitas, Basilidianos, Carpocratianos, Isidorum, Epiphanem, Prodicum, Valentinum, Marcionitas, Antitactos, aliosque in scenam producit. Ubi ad Gentilium Theologiam rursus fertur, præter cætera de Ephesiis, aliisque magicis literis & nominibus dispicit. Dandam esse Philosophiæ operam, & ad eam perfecte comparandam, cuilibet Christiano homini sedulo incumbendum esse, cum variis rationum momentis evidentissime Clemens demonstrarit, quid ille Philosophiæ nomine intellexerit? inculcat. Nimirum non nisi recte dicta, & æquitatis, justitiæ, pietatis ac veritatis decreta. Econtra autem statuisse ipsum, falsa & erronea, ac sæpissime impia dogmata, quibus gentiles Philosophi veram divinamque Hebræorum doctrinam vel labefactaverint, vel interpolaverint, vel penitus corruperint, a Christianis omnibus plane penitusque rejicienda, atque explodenda venire. Admissa a Gentilium Philosophis scriptoribusve e Sacris Literis furta, ad Clementis ductum pandit. Sectas Philosophicas ab eo memoratas recenset, & cujusque asseclarum opiniones varias ad incudem revocat. De septem Græciæ Sapientibus haud proletaria allegat, Ethnicos legislatores, vates, fœminas fatidicas prodire jubet, scientiarumque, artium & aliarum rerum inventores, cum Clemente suo introducit. Furtis modo memoratis mutua Græcorum scriptorum furta associat. Et qui in chartæ, quæ nos premit, angustia recensere licet singula, quæ non citra fructum ac voluptatem insignem ulterius annotata legi queunt? Scriptorum in Stromatum libris a Clemente laudatorum duos struit indices, nomina ipsorum ordine alphabetico disponentes, quorum alter Historicos,

aliosque, qui ſoluta quid oratione ſcripſerunt, alter vero Poëtas complectitur.

Tertia Diſſertatio auſpicium ſumit ab octavo, qui vocari ſuevit, Stromatum libro, quem a Clemente profectum eſſe inficiatur. Illum vero librum, cujus titulus: Quis dives ſalutem conſequi poſſit? Clementi abjudicare haud ſuſtinet, & impactos ei errores removere ſtudet. Aſt opuſculum, quod in Græce & Latine editorum Clementis Alexandrini operum fine, Græcis tantum typis excuſum, & in duas partes diviſum ſit, quarum prior varia veteris novique Teſtamenti loca, absque ullo ordine ullave cohærentia accumulet, nec rectis ac ſanis plerumque interpretationibus eadem explicet, poſterior ex Scripturis Propheticis electa polliceatur, reapſe vero multa ſacris Prophetarum oraculis adverſa, & ex eorum libris minime deſumta proponat, longe alium, quam Clementem, autorem habuiſſe, judicat. Nec adumbrationes in aliquot epiſtolas Canonicas, partem nimirum primæ Petri, & Judæ, & primam ac ſecundam Johannis Epiſtolam, pro genuino Clementis fœtu agnoſcit. Deperditis illius operibus primo loco accenſet Hypotypoſeon libros, librum dehinc unum de Paſcha, diſceptationem porro de jejunio, librum de obtrectatione, librum contra eos, qui Judæorum errores ſequuntur, quorum plerumque fragmenta aliqua apponuntur. Tacemus alios tractatus, qui æqualem cum his celebritatem aſſecuti non ſunt. De libris & commentariis, quos Clemens ſcripturum ſe eſſe promiſerit, poſtremo loco mentio injicitur.

Cum de cætero ex variis, quæ a Clemente Alexandrino in primo Stromatum libro pertractentur, argumentis, non minimum ſane illud ſit, quo Moſen ſcriptorum omnium antiquiſſimum eſſe demonſtret, & ad iſtud efficacius perſuadendum, plures ex diverſis Ethnicis autoribus deſumtas exhibeat chronographias, quibus ea Moſis antiquitas ipſorum teſtimonio comprobetur, idcirco omnes cum Paganorum ſcriptorum, tum Clementis chronologias, continuato ordine, atque adjectis, quos ille omiſerat, omnibus a mundi primordio annis, Nourrius heic repræſentat. Et ut facilius ab unoquoque deprehendi poſſit, in quo Clemens discrepet ab aliis, duas, præter Clementinam, alias

Digitized by Google

alias chronographias exhibet, Eusebii nimirum Cæsarienſis, & Georgii Syncelli, tresque has chronographias tribus columnis ex adverſo poſitis ſic diſtinguit, ut quivis uno oculi ductu perſpicue videat, quænam earum ſit concordia, & quæ discrepantia vel diſſenſio? Euſebii autem & Georgii Syncelli Chronica præ cæteris ideo ſelegit, quia uterque in illis ipſammet Clementis chronologiam haud ſemel citavit. Inde enim haud incerto colligi exiſtimat, utrumque ſic eam legiſſe, ut, quod verum eſſe judicarit, ab ea acceperit, quodque falſum, repudiaverit.

I PREGI DELLA TOSCANA &c.

i. e.

ORNAMENTA HETRURIÆ IN MEMORABILIbus factis Equitum S. Stephani. Opus in lucem editum a FULVIO FONTANAe Soc. Jeſu, ac Regiæ Celſitudini COSMI III Magni Ducis Hetruriæ & Magni Magiſtri Ordinis dedicatum.

Florentiæ, apud Petr. Matthiam Miccioni & Michaelem Neſtenum, 1701, in fol.

Conſtat 3 Alphab. 3 plag. multisque figuris æneis.

Illuſtriſſimus Ordo Equitum S. Stephani, per ſesquiſeculi ferè decurſum, rebus contra Barbaros egregie ac proſpere geſtis excelluit plurimis, ut juſto eas volumine deſcribendas haud injuria crediderit Reverendus libri hujus Autor. Omnes itaque ad oculum quaſi delineavit, æreisque inciſas tabulis Lectoribus obtulit, præfatus tamen nonnulla, quæ ad generalem jam dicti Collegii Equeſtris notitiam faciunt. Principium deducit a magnifico Piſarum & Liburni elogio, in quarum civitatum altera ſedem Religionis ſuæ, in altera armamentarium Equites ſtatuiſſe perhibet. Tum Magnos Magiſtros, Hetruriæ ſimul Duces, enumerat, Coſmum ſcilicet I, Franciſcum I, Ferdinandum I, Coſmum II, Ferdinandum II, & Coſmum III, hodie regnantem. Primum equidem de inſtituenda Sacra Religione conſilia ſecum agitaſſe ait, poſtquam e decretoria illa ad Marcianum pugna, d. 2 Aug. A. 1554, victor diceſſerat, partim ut Deo im-

Digitized by Google

immortali grati animi ſymbolum teſtaretur, partim ut Mahummedanorum audaciam, piraticam in mari mediterraneo late exercentium, retunderet. Quoniam vero obtentæ victoriæ dies recordationi S. Stephani, Papæ & Martyris, in faſtis ſacrata fuerit, ideoque nomine ipſius Ordinem ſuum militarem condecorari voluiſſe. Sed ne rem tanti momenti inauſpicato aggredi videretur, Pio IV, ſummo tum temporis Pontifici, eam aperuit, quem adeo ſibi pronum expertus eſt, ut non modo non improbarit ſanctiſſimum inſtitutum, potius omni illud ope juvandum cenſuerit. Quem in finem Bulla Apoſtolica Religionem iſtam munivit, Equitibus regulam S. Benedicti ſervandam præſcripſit, eosdemque quovis Eccleſiaſticæ jurisdictionis nexu exemit. Venerabile quoque crucis ſignum in inſigne Ordini conceſſit, Coſmum ejusque Succeſſores Magni Magiſterii dignitate ornavit, bona ad Religionem ſpectantia decimarum onere cæterisque præſtationibus abſolvit, quin & conjugatis non tantum, ſed bigamis etiam licentiam indulſit, beneficia CC ſcutatorum aureorum quotannis percipiendi, quam ſummam Sixtus, Pius & Paulus, Quinti omnes, ad quadringentos usque aureos ampliarunt. Cæterum votis ſuis perinde obſtringi Equites hoſce, ac Religiones militares alias, Noſter affirmat; imprimis autem oportere eos, quoties claſſicum contra hoſtes Chriſtianæ fidei undiquaque canatur, expeditioni iſti intereſſe, multoque magis Magnum Magiſtrum ad tale bellum euntem viritim comitari; poſſe vero, in ſolatium hujusmodi laboris, de commendarum ac beneficiorum fructibus ultima disponere voluntate. Veſtitum quod attinet, crucem quidem communem illos geſtare cum Melitenſibus, ſed rubram tam in pectore, quam in latere ſiniſtro, togam induere ad pedes promiſſam, inſtar Monachorum, e cilicino panno tenuiore candido, cui ruber ſuppoſitus ſit, confectam, intexta cruce in læva corporis parte, quod veſtimenti genus aſpectu grave ac jucundum prædicat Autor. Quandoquidem vero armis in conflictu tractandis obeſſe facile poſſet, ideoque ſuccedere tum in ejus locum ſagum bombycinum brevius albicans, ſubſuta tela rubra, cum cruce in medio pectore ejusdem coloris, ſeu terrorem Barbaris ſic incuti, ſeu commilitibus

litibus ſuis animum addi ſperent. Mox diverſas claſſes Equitum, ſecularium nempe atque eccleſiaſticorum, nec non varios, quibus a ſe invicem diſtinguantur, gradus indicat. Habitare illos duo palatia Piſis ſuperbe conſtructa, ad quæ proxime ſita appareat Eccleſia ſplendidi operis, trophæis ſpoliisque hoſtium bene referta. Hisce A. 1683 corpus ipſius B. Stephani accesſiſſe, e civitate Tranienſi illuc allatum, & nuperrimo demum Jubilæo ſellam illam, quam beatus Vir martyrii honorem adeptus cruore ſuo olim adſperſerat, Celſiſſimo Magno Duci ab Innocentio XII Pontifice in præmium religioſæ peregrinationis donatam. Eccleſiam ipſam gaudere proprio Clero, cujus Prior, e ſpeciali Pontificis indultu, Epiſcopalibus ornamentis amictus, Miſſam celebrare poſſit. Porro de Nobilitate a Candidatis Ordinis probanda, ut & regiminis adminiſtratione duodecim ſpectatæ virtutis Equitibus commiſſa agit, quem Senatum omnimodam jurisdictionem, in cauſis qua civilibus, qua criminalibus, in reliquos Equites exſerere contendit. Inde novem præcipuarum Ordinis dignitatum, Commendatoris videlicet Majoris, Magni Conſtabularii, Thalaſſiarchæ, Magni Prioris Conventus, Magni Cancellarii, Magni Theſaurarii, Magni Hoſpitalarii & Magni Prioris Conventualis Eccleſiæ, mentionem injicit, easdemque ſingulis trienniis, quibus Capitulum generale haberi ſuevit, mutari, aliisque de novo decerni refert. Multus eſt in exaggeranda pompa ejusmodi ſolennium, quæ Dominica in Albis peragi ut plurimum ſolent, nec parcior in juribus Magno Magiſtro competentibus inveſtigandis. Dehinc ad hiſtorica magis deflectit & ſupra laudatum Coſmum I A. 1561 d. 15 Martii Piſis Religionem S. Stephani fundaſſe, ipſumque in Eccleſia Cathedrali a Nuncio Apoſtolico Georgio Cornaro hisce verbis: *Efficiatur Celſitudo Tua Miles Chriſti, & eſto Magnus Magiſter Ordinis Divi Stephani, cujus habitum ſuſcipito in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen,* inveſtitum fuiſſe narrat. Poſthæc præclaras Equitum actiones, ſub ſingulis rei maritimæ Præfectis, copioſe recenſet, quot triremes aliaque Barbarorum navigia demerſerint, quot capta abduxerint, quot urbes & caſtella infidelium expugnaverint; quæ omnia hic perſequi, tædioſum nimis foret. Id ſaltem

ex Autore noſtro adjicere liceat, tantas victorias non niſi unius triremis jactura conſtitiſſe, quæ in prælio cum famoſo pirata Occhialio inito, tormentorum ictibus lacerata perierit. Tam levi adeo detrimento ſeptem mille Chriſtianos in libertatem aſſertos, & viginti quinque Turcarum millia compedibus fuiſſe addicta. Huic deſcriptioni, appendicis loco, ſubjici videas ampliſſimos catalogos tum triremium, navium atque arcium devictarum, tum eorum, qui ex hoc nobili Equitum conſortio, vel ad Cardinalitiam purpuram, vel ad ſuprema Religionis ſuæ munia obeunda, vel ad triremes regendas, evecti fuerint. Dolendum tamen, bullas & diplomata Pontificum huc pertinentia, conſtitutiones item Ordinis, reditus, commendas, dies emortuales Equitum, aliaque ſingularia, quorum copiam haud difficulter impetrare valuiſſet Autor, hic deſiderari.

ANTIQUITE' DE LA NATION ET DE LA LANgue de Celtes &c. Par le R. P. P. PEZRON.

i. e.

ANTIQUITAS NATIONIS ET LINGUÆ CELtarum ſeu Gallorum, demonſtrata a R. P. PAULO PEZRONIO.

Pariſiis, apud Jo. Boudot, 1703, in 12. maj. Plag. 19.

SI laus eſt, litterarum monumentis prodere, quæ maxime remota ſunt ab hominum opinione, imo poſita ſupra fidem videri prima fronte rem conſiderantibus poterant, dubium non eſt, quin magno adplauſu hunc celeberrimi Pezronii librum excepturi ſint eruditi. Is enim longe aliter de origine ac antiquitate gentis Celticæ ſentit, ac ſenſere hactenus, qui in gentium inquiſivere natales. In hanc autem ſe ingreſſum ſententiam ſcribit, cum, quæ de gentium originibus Moſes divinus ſcriptor Geneſeos decimo capite exponit, accuratiori meditatione perſequeretur. Bochartum quidem multum in hoc argumento elaboraſſe, omneque quod tulerit punctum, vulgo cenſeri: aſt & in multis, iisque haud exigui momenti rebus eum falli, & ad Celtas quod attinet, ſeu Gallos, eorum ne attigiſſe quidem illum originem. Jam ut ſuum rite exequatur inſtitutum, a nomi-

Digitized by Google

minibus orditur. *Celtarum* & *Gallorum* nomine, ipſa lingua Celtica, *validos*, *fortes* ſignificari, contendit. Sed priusquam Celtæ audirent, dictos fuiſſe *Cimbros*, ſeu *Cimmerios*. *Cimber* autem ſeu *Kimper*, lingua Celtica denotare virum belicoſum. Advocat ad hoc evincendum etiam in ſubſidium linguam Germanicam, haud dubie innuens vocem *Kämpfer*. Cum autem ſupponat, partem Celtarum ſub *Titanum* nomine antiquis fuiſſe celebratam, & hujus vocis natales in lingua Celtica quærit. Τιτᾶνες autem, ſeu Τιτῆνες, lingua Celtica *Terrigenas* dici, hoc eſt γηγενεῖς. Antiquius autem adhuc eſſe nomen *Sacarum*, quo inſigniti fuerint Celtæ, priusquam Titanes vocarentur. Profectum hoc eſſe a Parthis, qui Celtas *ſacos*, hoc eſt *latrones*, *impios*, *ſceleratos* vocaverint. A Parthis illud accepiſſe Perſas, a quibus ad Græcos atque Latinos propagatum ſit. Sed antiquiſſimum & maxime genuinum gentis nomen fuiſſe *Gomarorum*, *Comarorum*, *Gomaritarum*. Hoc enim primam veramque Celtarum originem deſignari, quam a Gomer, primogenito Japheti, acceperint. Sed hæc ut hiſtoriæ, quam animo concepit Auctor, lucem quandam affundunt, ita ab eadem rurſus, ut probe intelligantur, ſunt illuſtranda.

Nimirum hoc caput cauſæ, & præcipuum commentationis, quam Auctor inſtituit, momentum eſt, Gomaros ipſos eſſe Celtas, & illos a Gomer Japheti filio deſcendiſſe. Sedem autem primam Gomeri progeniem fixiſſe trans Taurum montem, in regionibus Aſiæ Septentrionalibus, & hinc progreſſam, magnam Aſiæ & Europæ ſubjugaſſe partem, & ſub variis ab antiquiſſimis Hiſtoricorum celebrari nominibus. Hoc autem ne fruſtra dixiſſe videatur, antiquorum Scriptorum comprobare teſtimoniis annititur. Primum inter eos tenet locum Fl. Joſephus, qui Moſis narrationem de originibus gentium velut commentario illuſtrans: *Gomarus*, inquit, *populos condidit dictos Gomaritas, qui nunc a Græcis Galli ſeu Galatæ appellantur*. Ptolomæum autem Gomaritis iſtis aſſignare ſedem, intra Mediam & Bactrianam & mare Caſpium, in Aſia ſuperiori. Et quidem quod a Gomero Gomaritæ deſcendant, per

ſe patere : quod autem Gomaritæ iſti ſint Galli ſeu Galatæ, id enimvero Joſephum ex majorum accepiſſe traditione. Joſepho autem, ne ſola ejus autoritate niti videatur, porro addit Euſtathium in Commentario in Hexaëmeron, Hieronymum, Iſidorum Hiſpalenſem, & denique Joſephum Gorionidem, qui omnes idem confirmant, Gomaritas eſſe Gallos. Nec Gomaritarum gentem veteribus ignotam dici poſſe, quippe cujus Dionyſius Periegeta, Pomponius Mela, Plinius, atque Ptolomæus injiciant mentionem. Imo & ab Ezechiele divino vate eosdem memorari cap. XXXVIII, ubi inter gentes trans Taurum incolentes, & ex Aſia Septentrionali in Terram Sanctam irruptionem facturas, etiam *Gomer* & *univerſa ejus agmina*, connumerentur. Finit autem ſuam demonſtrationem ſequenti ratiocinio : Moſen ſeptem Japheti filios deſignare, primogenitumque inter eos conſtituere Gomer, quem Magog excipiat, uti hunc Madai. Jam cum Magog Scythiam ſeu Tartariam Aſiaticam in poſſeſſionem ſortitus ſit, Madai autem Mediam, veroſimile eſſe, interjacentes regiones cesſiſſe Gomero. Has cum ab amœnitate & fertilitate commendet Strabo, æquum ſane fuiſſe, ut primogenito concederentur.

Cæterum qui eam Aſiæ partem, quam hodie Tartariam magnam vocamus, incoluerunt, Scythas olim dictos fuiſſe, conſtat. Ab his cum & Europæ gentes Septentrionales deſcendiſſe credantur, nominis quoque ab horum lingua repetenda derivatio, ut Scythæ a *jaculando*, *ſchieten*, *ſchüten*, dicti exiſtimentur. Iſti Scythæ cum a Magog originem traxerint, Celtarum tamen gentem adhuc antiquiorem eſſe Noſter autumat, quippe quæ a Gomer fratre Magogi natu majore deſcendat. Interim fatetur, Gomaritas apud veteres ſæpius Scytharum nomine venire, ſæpius & Celto-Scytharum. Cujus rei ratio & a cognatione utriusque gentis, & a ſedium etiam propinquitate, repetenda ſit. Gomaritas autem antiquiſſimos, cum eas tenerent regiones, quæ mari Caſpio ab ortu eſſent & ad Mediam usque pertingerent, plurimi autem in Margiana ſedem figerent, tandem nonnullos ex iis alias ſedes quærere coactos, tranſcendiſſe montes, qui Margianæ a meridie ſunt, & provinciam a Medis habitatam occupaſſe. Incolas itaque iſtius

ſius regionis, quod fuga ſibi conſuluiſſent, *Parthos*, hoc eſt, *fugitivos*, *ſeparatos*, *ejectos*, dictos eſſe, qui contra eos, a quibus expulſi erant, *Sacas*, hoc eſt *noxios*, *latrones*, *graſſatores*, adpellitaverint. Factum hoc putat ante tempora Abrahami, ipſaque imperii Aſſyriaci initia. Et ita etiam Parthorum, a quibus Perſæ deſcendunt, ſe inveniſſe natales, & rationem etiam detexiſſe putat, cur Gomaritæ Sacarum nomine innotuerint. Sacarum iſtorum fata porro proſequitur, & quo pacto Armeniam Cappadociamque occupaverint, exponit. Tantas autem res geſſiſſe Sacas aſſerit, duce & auctore *Acmone*, qui cum fratre *Doïa* apud antiquos celebretur. Putat autem *Acmon*, ſeu *Ac-man*, in lingua Celtica idem eſſe ac *Mani* filium, quaſi dicas *Ac-man* ſeu *Ach-mann*. *Doïas* autem perinde eſt, ſi illum audias, ac *Dieu*, Deus, quia vatis munere is apud fratrem regem functus ſit. His ita erutis, haud difficile eſt, integram contexere hiſtoriam. Acmonis autem memoriam retinere urbem Acmoniam, in Cappadocia Pontica, docet. Sed dum iſti Armeniæ & Cappadociæ incumbunt, alii ex gente Gomaritarum, patriæ relinquentes ſedes, ad Mæotidem paludem usque progrediuntur, ibique fortunarum ſuarum figunt ſedes. Sed iſti, ob cauſam ſupra allatam, *Cimbri* ſeu *Cimmerii* dicti ſunt. Horum ut frequens admodum apud veteres mentio, ita per varias deinceps Europæ ſe diffuderunt partes, & ſub Celtarum nomine deinceps innotuere, Cherſoneſo tamen Cimbrica, & nominis & gentis antiquitatem, ad hodiernum usque diem, nobis in memoriam revocante. Nonnulli autem intra Rhenum, Oceanumque, & Alpes ac Pyræneos montes concedentes, ibique ſuas ſtabilientes ſedes, Galli dici voluerunt. Et hæc eſt illa Gallorum ac Celtarum a Cimbris, & per hos a Gomaritis origo, quam pluribus ediſſerit.

Sed ut cum Auctore ad Sacas revertamur, hos ſub Urano, Acmonis filio, ejusque ſucceſſoribus, Saturno & Jove, aſſumpto Titanum nomine res maximas geſſiſſe autumat. Etenim non tantum Aſiam minorem eos victoriis ſuis peragraſſe, ſed ſubjugata etiam Græcia, aliisque Europæ partibus, imo ipſa Hiſpania, ad Mauritaniam usque imperii ſui limites protuliſſe.

Atque id bis mille annis ante Chriſtum natum contigiſſe; unde intelligatur, longe antiquius illud Celtarum imperium eſſe, quam ullum ex iis, quæ hactenus nobis innotuere. Ipſam Scripturam ſacram mox ſub Titanum, mox Gigantum nomine, horum populorum meminiſſe, nec ſine ratione de illis dicere: *qui terræ dominati ſunt.* Et Acmonis quidem, ut diximus, ſucceſſor fuit Uranus, ſeu Cœlum. Hic pater illorum eſt, quos ceu Deos venerata eſt omnis Ethnicorum antiquitas. Uranum vero Acmonis filium fuiſſe, Simiæ Rhodii atque Heſychii teſtimoniis comprobat. Eum vero *Uranum* dictum, h. e. *hominem cæli*, quod *ur* in lingua Celtica *hominem*, *en* autem *cælum* denotet. Potuiſſe autem merito eum ita vocari, quod rerum cœleſtium ſideraliumque perquam fuerit ſtudioſus. Duxiſſe eum in matrimonium ſororem ſuam *Terram*, ſeu potius *Titæam*. *Tit* enim & in Ebræorum, & in Celtarum lingua, ſignificare terram. Hinc, quod ὡς ἐν παροδῷ obſervat, *Lutetiam* dictam quaſi *Leucotitiam*, a terra alba. Et hinc, quid Titanum etiam vox ſibi velit, intelligitur. Excelluiſſe autem Uranum iſtum non modo ſapientia & eruditione, ſed rerum etiam præclare fortiterque geſtarum gloria. Namque trajecto Bosphoro, Thraciam, Græciam, Cretamque inſulam eum ſubjugaſſe, imo ad Hiſpaniæ fines, &, ſi Diodoro Siculo credendum, in Africam usque penetraſſe. De Urani filio Saturno, qui patrem in vaſto iſto imperio excepit, prolixe itidem diſſerit, per fraudes excluſo fratre natu majore, Titanum imperio eum potitum, primumque cum purpura & diademate, titulum nomenque Regis uſurpaſſe, commemorans. Jupiter autem, ſeu *Jou*, Saturni filius, contra patrem inſurgens, atrox cum eo bellum per decem annos geſſit, tandemque pulſo & ejecto patre, Regem ſe Titanum ſalutari voluit. Magna hæc Auctor diligentia exponit, hiſtoriamque Saturni & Jovis plenam exhibet: ſimulque longe aliam viam mythologiam explicandi ingreditur, quam vulgo ſolent. Non is arcana naturæ, aut ſapientiæ hic rimatur præcepta; non Moſen hic quærit, aut Iſraëliticæ vel Phœnicicæ gentis facta; ſed nihil aliud, quam Celticæ gentis fata antiquiſſima, primorumque, qui ei imperarunt, Regum res geſtas, veteres nobis narrare contendit, qui de Saturno,

Jove,

Jove, Mercurio ceterisque gentilium Diis verba faciunt. Nimirum ad Jovem ut cum illo redeamus, hunc mortuo Saturno patre, quietam tandem tanti tamque vasti imperii adeptum esse possessionem. Omnibus autem cum ipse non sufficeret, cum fratri suo *Dis*, qui *Plutonis* nomine Græcis venit, occidentales concredidisse provincias, interque eas & Galliam & Hispaniam. *Telamonem* a Titanibus coactum, in Mauritaniam tandem se recepisse, ibique suis imperitasse, non amplius negotium illi facessente Jove, quod filius is esset Japheti, Saturnique frater. Hunc Telamonem ceteroquin sub *Atlantis* nomine celebrari. Gesta autem Jovis consideranti, ea quidem non plane justa aut cum æquitate convenientia videri posse, cum vastum imperium condi nequeat, quin multi injuste opprimantur. Sed multa tamen quoque eum hominum generi, speciatim Græcis, contulisse beneficia. Inter quæ non minimum sit, quod latrones extirpaverit, qui in montanis sylvestribusque Thessaliæ, Macedoniæ & Illyrici locis degebant. Fuisse istos homines feroces, corporum quippe immanium robore ac viribus fretos. Jovis autem ipsius interfuisse, ut eos deleret, quod prope montem Olympum regni sui sedem constituerat, ferreque adeo istos in vicinia grassantes non poterat. Atque hoc esse decantatum illud Jovis cum Gigantibus bellum, de quo tam multa Poëtæ. De sede autem Jovis quod dixerat, confirmat testimonio Lactantii: *ea tempestate Jupiter in monte Olympo maximam vitæ partem colebat.* Vita tandem functum Jovem in Creta insula, ibique sepultum; quod Ciceronis auctoritate contra Callimachum tuetur. Nec satis est Auctori, facta Jovis vitamque accurate enarrasse; ut temporis quoque habeat rationem, addit, vixisse Jovem centum & viginti annos, cujus rei rursus Suidam testem laudat, qui id diserte perhibet. Sed missis, quæ de Jovis nomine ex lingua Celtica derivando subnectit, similibusque, tantum quæ de *Curetibus*, quorum magna itidem apud veteres celebritas, animo ejus sententia sedeat, paucis indicabimus. Curetes namque Jovem educasse constat, accesitque illorum numero Cres filius ejus. Ita ergo arbitratur: Curetes tempore Saturni atque Jovis eosdem fuisse,

fuiſſe, quos ſequens ætas *Druidas* atque *Bardos* dixit, quosve Perſæ Magos appellarunt, ſacrorum & ſapientiæ antiſtites: eosdem & aſtronomos, phyſicos, poëtas, medicos fuiſſe. Hoc tamen inter Curetes & Druidas intercesſiſſe discriminis, quod illi arma quoque ferrent, imo armati ſaltarent, clypeum telis pulſantes; unde a voce Celtica *Curo*, quæ Græcorum literis transpoſitis κρούω ſit, & *pulſare* ſignificet, Curetes ſint appellati: hi autem ab onere militari plane eſſent immunes. Poſſe itaque eosdem Curetes & commode cum Saliis comparari, & a Curetibus ſeu Curitibus, Quirites etiam dictos, quæ veterum Romanorum erat appellatio. Hoc ne fruſtra iterum dixiſſe videatur, provocat ad Apollodorum, qui *Curetes*, inquit, *haſtilibus ſcuta quatiebant*. Bardos in eo cum Curetibus conveniſſe, quod prœliis intereſſent, ſed tantum, ut cantu & laudibus pugnaturis animum adderent. Fuiſſe autem in Druidum pariter ac Curetum ordine principes gentis viros, hancque rationem eſſe, cur Regum filii illorum educationi & curæ commiſſi ſint; id quod etiam de Jove narrent ſcriptores antiquiſſimi.

Sed ut pertexamus eam, quam incepimus, telam, mortuo Jove, ſummam rerum ad filium ejus *Teutat* ſeu *Mercurium* perveniſſe autumat, qui poſt patruum ſuum Plutonem, Titanum ſedes in occidentalibus regionibus, maxime autem Galliä, conſtituerit. Hunc ad mitiora flexiſſe gentis ferocis animos, nihilque niſi bellum & arma ſpirantes, perhibet, artesque manſuetiores eos edocuiſſe. Jam ergo ſi *Man*, Acmonis pater, inter Titanum Reges connumeretur, per ſex ordine generationes, ad Mercurium ſcilicet usque, hujus gentis hiſtoriam, ex tenebris, quibus obruta fuit, erutam ſe exhibuiſſe, gloriatur Auctor, cujus initium circiter in tempora Nachoris, patris Tharæ, avi Abrahami incidat, finis autem in eam ætatem, qua Israëlis progenies in Ægyptum deſcendit, totum imperii tempus trecentorum circiter annorum ſpatium emetiatur. Teſtes autem tam inauditæ hiſtoriæ ſi quis deſideret, eum primo ad poëtas, hiſtoricos, cæterosque, ad quos paſſim provocavit, ablegat: deinde ad integras gentes, quæ a Titanibus originem

nem ducant, uti in Græcia Cretenſes, Lacedæmonii, Ætoli, Acarnanes, in Italia Umbri atque Sabini, in Gallia Celtæ &c. Has enim gentes omnes a Titanibus & illorum Curetibus originem ducere, in ſequentibus probat. Nec prætermittendum putat Doctorum Eccleſiæ, quos Patres vocamus, teſtimonium, qui, ut Gentiles erroris convincerent, Uranum, Saturnum, Jovem, non Deos, ſed Principes Regesque fuiſſe, affirmabant. His ſi nondum quis convinci queat, ſed accuratius auctores, qui talia tradunt, noſſe velit, eis Orpheum, Sanchoniatonem, Heſiodum, Homerum objicit. Græcos autem talia accepiſſe a Curetibus, illorum ſucceſſoribus, qui tempore Jovis & Saturni vivebant; uti Salii hoc edocuerint Sabinos, Italiæ populum.

Quod vero antea poſuerat Auctor, varias in Græcia Italiaque gentes a Titanibus ortas, id nunc demonſtrare adgreditur. Sed hisce recenſendis non immorabimur, uti nec iis, quæ de lingua Celtica ejusque origine diſſerit, cum, cujusmodi ea ſint, quilibet facile conjectura aſſequi poſſit. De lingua Celtica, ſumma eo redit, ab ipſo Gomero eam eſſe repetendam, linguamque Celtarum non aliam eſſe, quam Gomaritarum. Simili ratione & de lingua antiqua Græcorum ante tempora Deucalionis, itemque de lingua antiqua Aboriginum, qui poſtea Latini dicti ſunt, diſputat. Sed quæ de lingua & gente Germanica diſſerit, prætermittere non poſſumus, tum quod hæc propius nos tangunt, tum quod vel hoc exemplo, quam in reliquis rationem Auctor teneat, luculenter demonſtrari poſſit.

Antiquos ſcriptores, præſertim Græcos, ſæpius Germanos cum Celtis confudiſſe, primo loco obſervat. Ejusque rei cauſam eſſe putat, quod moribus ac conſuetudinibus hæ gentes non magnopere a ſe invicem discreparent: ex quo tamen ignorantia Græcorum minime ſit excuſanda. Romanos accuratiorem harum gentium notitiam habuiſſe, Gallosque a Teutonibus discreviſſe, ſed quod hos illis perquam ſimiles deprehenderent, *Germanos*, hoc eſt Fratres Gallorum vocaſſe. Ita enim, præeunte Strabone, ſentit Auctor. Sed ut Romanis Germanici audiebant; ita ipſi domeſtico vocabulo *Teutonum*, *Duytsben*, *Deutſchen* utebantur, quod a Mercurio Jovis filio, *Theuth* ſive *Teuth*,

Noſter repetit. Hunc enim Germanis in maxima fuiſſe veneratione, vel Taciti conſtare teſtimonio: *Deorum maxime Mercurium colunt.* Idque forte ideo, quod hicce Celtarum Rex colonias in Germaniam miſerit, aut leges dederit, aut alia iis contulerit beneficia. Rejicit hic ὡς ἐν παρόδῳ ſententiam Cluverii, per Theuth Adamum, primum hominem, intelligentis. Sed ad originem Teutonum quod attinet, conſtat, Judæos eam ab Askenaz, filio Gomer, nepote Japheti derivare; unde & Germanos *Askenazim* vocant. Hactenus quidem recte, ut Auctor judicat; ſed in eo illos aberrare diſputat, quod exiſtiment, Askenazum ex Aſia in Germaniam deſcendiſſe, eamque ſua compleviſſe ſobole. Ipſe contra oſtendit, ab Askenazo Phrygas ortos, & ab his demum originem accepiſſe Germanos. Putat ex Scriptura ſacra ſatis manifeſtum eſſe, ab Askenaz Phrygas deſcendiſſe, cumque Jeremias cap. LI. dicit: *Præparate nationes contra Babylonem, advocate contra eam Reges Ararat, & Menni, & Askenaz*, doctiſſimos interpretum per Askenaz intelligere Phrygas. Demonſtrare idem porro annititur, ex linguæ Phrygiæ & Germanicæ convenientia. Apud Phrygas, *bec* ſignificare panem, apud Germanos, *becker* piſtorem. Sic Phrygum *pür*, & Germanorum *für* ſive *feur*, convenire. Idem de voce Phrygica θυγάτηρ, *filia*, obſervat, cui reſpondeat Germanorum *Tochter*: & quæ alia ſunt ejusdem commatis. Cæterum licet hæc ita ſe habeant, ut veram Germanorum originem a Phrygibus repetendam exiſtimet, non tamen negat, aliarum quoque gentium colonias acceſſiſſe. Inter has cumprimis *Daas, Daos, Dacas* connumerat atque *Getas*, deque illorum quoque origine ac migrationibus diſputat, eosque itidem ab Askenazo derivandos eſſe cenſet. Sed cumprimis tamen Celtas ſeu Gallos frequentiſſimas in Germaniam colonias miſiſſe docet, indeque utriusque gentis conjunctionem, & in moribus ſimilitudinem evincit. Ad linguam autem Germanorum quod attinet, eam pro lingua matrice habet, quippe quæ per Phrygas ad Askenazum originem ſuam referat, atque haud dubio in ipſa linguarum confuſione exorta ſit. Nihiloſecius eandem linguam plurima quoque Celticæ linguæ retinere veſtigia: idque neutiquam mirum alicui videri

deri poſſe. Namque Titanas, Celtarum majores, tempore Abrahami in Phrygia conſediſſe, linguamque Phrygum cum lingua Titanum haud dubio permixtam fuiſſe: a Phrygibus autem eum derivare Germanos, jam conſtat. Huic tum aliæ rationes, tum maxime frequentiſſimæ Gallorum in Germaniam coloniæ accedunt: per quas fieri aliter non potuit, quam ut lingua Germanica multum ex Celtica traheret. Conſtat vero, & jampridem a Lipſio, Scaligero, Caſaubono, Salmaſio aliisque obſervatum eſt, Perſicam quoque linguam in multis cum Germanica convenire. Cujus rei itidem cauſam lueulentam ſe reddere poſſe, Auctor confidit. Etenim & Parthos, a quibus Perſæ deſcendant, poſſe quodammodo ut coloniam Gomaritarum conſiderari, & ab iis etiam haud dubie iſta accepiſſe, quæ Celticæ linguæ veſtigia hodienum produnt. Accedere vero, quod & Daces, a quibus pars Germanorum orta, plurima cum Perſis habuerint commercia: unde & cum Celtica, & cum Germanica, non poſſit non lingua Perſica plurima communia habere. Et hæc ſumma illorum eſt, quæ Auctor in hocce libro propoſuit. In quibus & ingenium, & eruditionem merito laudamus, rem ipſam autem illorum judicio, quibus ex inſtituto in hæc inquirere animus eſt, permittimus. Subjicit autem Auctor huic operi, ad dicta & illuſtranda & confirmanda, tres indices, unum vocabulorum Græcorum, alterum Latinorum, tertium Germanicorum, quæ ex lingua Celtica originem ducant. Celticam autem linguam adhuc hodie in Britannia minori, quam & Armoricorum vocant, & vicinis locis in uſu eſſe, ſupponit.

HET DERDE ANATOMISCHE CABINET VAN FREDERIC RUYSCH.

Id eſt:

FREDERICI RUYSCHII, ANATOMIÆ ET BOtanices Profeſſoris, Theſaurus Anatomicus Tertius.

Amſtelædami apud Joannem Wolters, 1703, 4.
Conſtat plag. 9. & fig. æn. tab. 4.

SIſtimus hic tertium Theſaurum Anatomicum Clariſſimi Ruyſchii,

ſchii, cujus binos priores ſuperioribus annis exhibuimus. Quanquam igitur hic non minori partium curioſe præparatarum apparatu ſit refertus, dum e. g. pag. 17 epidermidis duplicatura in dorſo manus, quæ hactenus non niſi in vola & planta pedis fuit demonſtrata, oculis exponitur; pag. 25 meatus urinarius penis dorſum modo p. n. tranſcurrens demonſtratur; pag. 26 & 27 prolabia oris ex papillis nerveis integumento quodam (Epithelide, non autem Epidermide vocando) tectis conſtare docetur; & pag. 53 placenta uterina non ex glandulis, ſed meris vaſis ſanguiferis conflari perhibetur &c. placet tamen jam, ſpeciminis loco, ex tabula IV Authoris renum faciem conſpiciendam præbere.

Explicatio Figurarum.

TAB. I. Fig. 1. Figura 1. Renis humani faciem exteriorem exhibet.

A. Renis ſuperficies, per quam innumera vaſa ſanguinea usque adeo ſunt contorta, & diſſeminata, ut ſimile quid in toto corpore non reperiatur.

B. Arteria renalis abſciſſa.

C. Vena renalis abſciſſa.

D. Portio pelvis ureteris extra corpus renis propullulans, per quam

E. plurimæ arteriolæ ſunt diſſeminatæ.

Fig. 2. Figura 2. oculis exponit renem humanum diſſectum, ut interiora pateant.

A. Arteriolarum plurimarum extrema, ſerpentino tractu in ductus Bellinos degenerantia & his continua; qui vermiformis vaſorum reptatus non in ſuperficie ſolum, ſed in interiore quoque renis ſubſtantia copioſisſime cernitur.

B. Exigua portio ſuperficiei externæ.

C. C. Papillæ renales plurimis foraminulis aut oſculis pertuſæ, pro urinæ tranſitu.

D. Ureter.

E E. pelvis aperta.

Fig. 3. Figura 3. papillam renalem ramoſam ex tribus papillis compoſitam ſiſtit.

DE-

Digitized by Google

Fig.

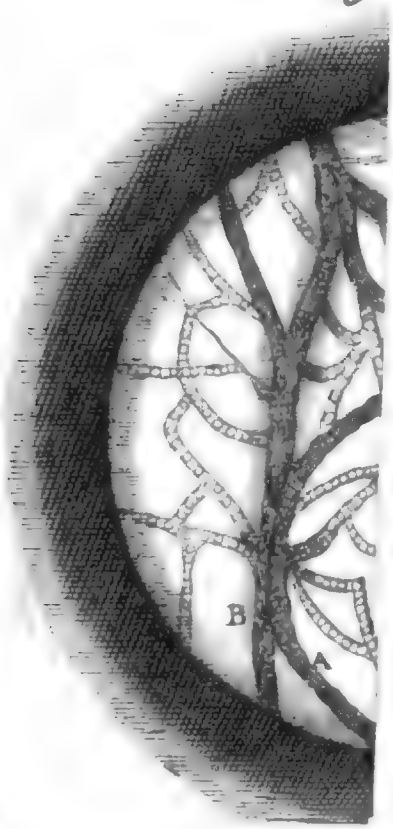

DESCRIPTIO MODI, QUO SANGUIS EX ARteriis ad venas moveri per microſcopia in quadrupedibus vivis viſus fuit, ſuppeditata a GUILIELMO COWPERO Societ. Reg. Socio.

Excerpta ex Actis Philoſoph. Anglic. Anni 1702, No. 280, & hic Latine reddita.

EX quo circulatio ſanguinis per cor, pulmones & vaſa ſanguinea majora, ab Harveo demonſtrata fuerat, modus, quo arteriarum vaſa capillaria ſanguinem ad venas transmittant, dubius adhuc erat, donec per microſcopia Leevvenhœkiana extremitates horum vaſorum in piſcibus, ranis, &c. continuas eſſe, fuit detectum. Verum enim vero non defuerunt, qui in humanis & quadrupedum corporibus idem contingere dubitarunt ex eo, quod hæc phænomena non niſi in piſcibus & amphibiis, quæ unico ſolum in corde ventriculo inſtructa, ſanguinem actu frigidum obtinent, fuerint viſa, (excepto veſpertilione, in quo hæc obſcure admodum apparuere) imprimis cum ſanguis harum creaturarum tanto cum impetu, quo in animalibus duobus in corde ventriculis præditis, circulari non ſoleat. In omnibus enim animalibus, quæ duos habent in corde ventriculos, vaſa ſanguinem ex toto corpore redeuntem cordi reddunt eodem tempore, & in eadem quantitate, ac vaſa pulmonalia, non obſtante viarum diſcrimine.

Hæc differentia circa præcipua circulationis ſanguinis organa in dictis creaturis, anſam mihi dedit, inſtituendi experimenta hæc in animalibus, quorum organa equidem quoad figuram minorem, non autem quoad ſtructuram intimam, ab humanis differunt.

Quem in finem felis 10 vel 12 dies nati & aſſeri affixi omentum per microſcopium contemplatus, ſanguinis globulos velociſſime intra vaſa exiliſſima, quæ non niſi in pellucida membranæ omenti parte viſui ſe offerunt, motos obſervavi; ſed hic motus mox remittebat, & ejus globuli a vaſorum extremitatibus reducebantur; ac paulo poſt in ramis majoribus ſtagnare cœperant. Vid. Fig. 4.

Hoc experimentum non ſemper eodem ſucceſſu adornabatur; TAB. I. Fig. 4.

batur; aliquando tamen copia mihi fiebat canis macri, non adeo magni, in cujus omento non ſolum dicta phænomena egregie apparebant, ſed meſenterium ejus, certo inſtrumento expanſum, omnia melius exhibebat; hæc enim pars majora, magisque diaphana ſpatia, & vaſa ſanguinea magis regulariter habet diſtributa. Vid. Fig. 5.

TAB. I. Fig. 5.

Qui per microſcopia partes creaturarum viventium tranſparentes luſtrabit, extremitates arteriarum & venarum non ſemper in vaſa capillaria abire, uniri tamen invicem obſervabit. In cauda lacertæ aquaticæ & plerisque piſcibus, quos examini ſubjeci, quasdam ſæpe vidi communicationes arteriarum & venarum, per quas plures quam duo globuli ſanguinis ſimul tranſire poterant, & in eadem area alias, quæ unicum tantum transmittendi capaces erant globulum lente procedentem.

In piſcibus junioribus, imprimis in anguillis parvis, ſæpe adeo anguſtum vidi ramum communicantem, ut unicus globus $\frac{1}{2}$ vel $\frac{1}{3}$ intervallo vix transgredi potuerit; alio tempore majora advertere licuit intervalla, ita ut quandoque ſemiminutum, quandoque integrum, imo aliquando $\frac{1}{2}$ vel $\frac{1}{3}$ requirerentur, antequam unus globulus ſuperaſſet ramum communicantem.

Promtus liquorum in arterias ſplenicas injectorum tranſitus ad venas, communicationes horum vaſorum ibidem magis patere, quam in reliquis corporis partibus, plane evincit.

Liquores in arteriam pulmonarem ad venas non adeo libere, ac in ſplene, transferuntur.

Extremitates vaſorum ſanguiferorum in pulmonibus ranæ viventis cum conſiderarem, vidi ampliores communicationes, quam in membrana inter digitos earundem intercedente. Nec facile quis ſimiles communicationes, arterias inter & venas, in pulmonibus humanis & quadrupedum, in dubium vocabit, qui perpendet, ſanguinem ex eorum pulmonibus, in æquali temporis menſura & quantitate, ad cor redire, ac reliquus ſanguis ex toto corpore redit, prout jam diximus.

Atque exin apparet, quam neceſſaria ſint vaſa bronchialia, a Ruyſchio detecta, pro nutriendis pulmonibus, & ſecernendo

nendo liquore, ex glandulis bronchiorum; id quod a ſanguine per arterias pulmonales allato, & velociſſime per pulmones rapto, expectari neutiquam poterat.

Membranam digitos pedum in rana diſtinguentem contemplaturus, cum pedem alterutrum ſæpe digitis meis tenerem, microſcopio applicandum, ea membrana diaphana nullum monſtrabat motum globulorum, ſed paulo poſt redibat ſanguis, jucundo ſpectaculo, in omnes arterias, & venas, repens quaſi, & easdem ſucceſſive replens.

Dum igitur ſanguis lente, prout dictum, ad venas prorepit, globuli, a contractis vaſorum lateribus, in figuram ovalem plus minus oblongam comprimuntur; id quod plus ſimplici vice in lacertarum cauda obſervavi.

Explicatio Figuræ 4 & 5, quarum illa portionem omenti felini, hæc meſenterii canini exhibet.

A A. Trunci arteriarum.

B B. Venæ, quas contrarii ſanguinis fluxus ab illis diſcernit.

CCC. Extremitates arteriarum & venarum unitæ.

SACRÆ THEMIDIS HISPANÆ ARCANA, Jurium Legumque Ortus, Progreſſus, Varietates & Obſervantiam, cum præcipuis Gloſſarum Commentariorumque, quibus illuſtrantur, Autoribus, & Fori Hiſpani Praxi hodierna, publicæ luci exponit D. GERARDUS ERNESTUS de FRANKENAU, S. R. M. Daniæ & Norwegiæ Secretarius.

Hannoveræ, apud Nicolaum Fœrſterum, 1703, 4.

Conſtant 1 alph. 9. plag.

INſigne ſui in Nationem Hiſpanicam affectus & venerationis ſpecimen hic exhibet, eademque opera, de re literaria bene meretur Generoſiſſimus ac Conſultiſſimus Autor, dum in tradenda Juris Hiſpanici hiſtoria, dilaudandisque Scriptoribus eo pertinentibus, ſtrenue occupatur, atque ita Hiſpanicæ ſuæ peregrinationis fructus largiter diſpenſat. Inclyta Hiſpanorum Gens magni faciet dubio proculopus, quale hactenus, ne in ipſa quidem Hiſpania, typis publicis innotuit, imo mirabitur hiſtoriam legum

gum ſuarum, in Arctois Europæ partibus, tanta ſolertia contextam, ut vel ab Hiſpano amplius quid præſtari non poſſe videatur. Rem omnem igitur ab ovo, quod dicitur, repetiturus doctiſſimus Autor, primo Hiſpanos legibus Romanis paruiſſe admonet. Poſtquam vero Viſi-ſeu Weſt-Gothi, circa 410 a nato Chriſto annum, vaſtam illam provinciam labeſcenti Romanorum imperio ſubtraxere, leges Gothicæ ſucceſſerunt, & licet Romanarum autoritas quoque per aliquod tempus duraverit, Flavius tamen Reeeſuinthus, Gothorum Rex, eas penitus abrogavit. Primam vero legum Gothicarum collectionem Euricus Rex fieri juſſit: ſuo tempore ſecuta eſt memorabilis alia compilatio, quæ *Forum Judicum*, Hiſpanico idiomate *Fuero Juzgo*, dicitur, cujus originem, habitum, codices manuſcriptos ac typis editos, nec non gloſſarum commentariorumque Autores Noſter explanat & recenſet. Stetit plena legibus Gothorum Judicumque libro autoritas, usque ad Alphonſum X, qui cœptam ſub Ferdinando III, patre ſuo, legum omnium a Prædeceſſoribus latarum congeriem, ſeptem partibus (unde celebre ortum *de las Siette Partidas* cognomentum) diſtinctam, perfici curavit. Hoc *Jus Alphonſinum* ſeu *Partitarum Leges*, Forum Judicum, hactenus uſitatum, penitus ſuſtulerunt. Ab eodem Alphonſo aliud opus, quod *Forum Regium* dicunt, confectum eſt: quorum omnium indolem, laudatis pluribus Autoribus, ac injecta Fori cujusdam antiqui Caſtellani mentione, prolixius Noſter enarrat. Poſt Partitarum tempora, auſpiciis Ferdinandi Catholici, prodiere *Ordinationes Regiæ*, a Perezio aliisque illuſtratæ. Eidem Regi originem debent celeberrimæ apud Hiſpanos *Leges Tauri* ſeu *Taurinæ*, ab urbe *Toro* cognomen ſuum ſortitæ, quarum Liber *Quaderno* Hiſpanis audit. Uti autem, in controverſiis decidendis, legum illarum Taurinarum prima ratio habenda eſt, ita Scriptores Hiſpani gnaviter eas commentariis ſuis illuſtrarunt. Memoratis legibus accedunt *Leges Styli* & *Capita Prætorum*, ſeu leges nonnullæ, a Ferdinando Catholico de officio Judicum & Prætorum latæ, ut & quædam *Edicta* & *Conſtitutiones Regiæ*, ad Caroli V usque ætatem ſucceſſive promulgatæ. Plures illas leges, hactenus enarratas, Philippus II prudentiſſi-

Digitized by Google

tiſſimus, judicio Noſtri, Hiſpaniarum Monarcha, ac titulo elogioque Juſtiniani Iberici jure condecorandus, uno, eoque ſat vaſto, trium voluminum opere compilari, inque ordinem redigi curavit; cujus operis, Hiſpanis *Nueva Recopilacion* dicti, occaſionem, autores ſubalternos, autoritatem, editiones, ac gloſſatores ſcholiaſtasque, Conſultiſſimus Autor diligentia encomiisque conſuetis perſequitur, legesque illas Caſtellanas cum Jure Romano deinceps confert, praxinque fori Caſtellani ejusque præcipuos daduchos enumerat. Perluſtratis Hiſpaniæ Regnorum, quæ Caſtellæ nomine veniunt, legibus, ad cæterorum, quæ vaſtam illam Monarchiam vel olim compoſuere, vel adhuc conſtituunt, Regnorum Dominiorumque leges enarrandas Noſter accingitur, initium ab Arragonia facturus. Cum vero hujus æque ac Navarræ leges, ad veteres Suprarbiæ Reges natales ſuos referant, ideo de origine tam Regni, quam *Fori Suprarbienſis*, aliqua præmittit, eique alium non minoris famæ *Forum* (Latinitas Hiſpanica diverſo genere hic loqui permittit) *Jaccenſem* ſcilicet adjungit; quibus expoſitis, in ſpecie *Legum Arragonenſium* progreſſum, ſtatum & compilatores repræſentat, ac inſperſa ſupremi Arragoniæ & Caſtellæ Regnorum Senatus, qui hodienum Madriti reſidet, delineatione, Legum Arragoniæ gloſſas & commentarios fuſe laudat. Arragonicis ad finem perductis, *Catalanorum Leges* ſubeunt. Olim in Catalonia etiam Gothorum legibus ſuus ſtetit honos, ſed Ranimirus Berengarius, Barcinonenſium Comes, iis abrogatis, *Uſaticos* ſive *Jus municipale*, quo hodienum utuntur ejus Principatus cives & ſubditi, ſtabilivit. Nam ex decreto Comitiorum Barcinonenſium, Uſaticorum corpus, a 21 Viris confectum eſt; cui dein acceſſerunt *Conſtitutiones* & *Acta Comitiorum*, *Pragmaticæque Sanctiones*, quæ magnam Cataloniæ libertatem oſtendunt. De cætero Uſaticorum varii codices, tam manuſcripti, quam impreſſi occurrunt, nec ſegniter leges Catalanorum plures Viri, conſuetis cum elogiis Noſtro memorati, ſcriptis ſuis illuſtrarunt. Valentiæ Regno, varias viciſſitudines experto, ac a Mauris tandem vindicato, Jacobus I. *Foros* ac *Leges*, Arragonicis Catalonicisque legibus fere attemperatas, dedit; imo ſucceſſu temporis eo deventum eſt, ut maxima

Regni illius, præcipue autem ejus Nobilium pars, juri Arragonico pareret. Hinc varii Legum Valentinarum codices, manuſcripti ac typis impreſſi prodierunt ; nec defuere Scriptores, qui commentariis ſuis lucem iis amplius affuderunt. Ex Regno Valentino, Doctisſimus Autor transfretat in Balearidum Regnum. Hoc cum, ejectis Mauris, Arragonum imperio paruerit, ideo *eorum leges* apud Balearicos quoque valuerunt: acceſſere tamen & *Catalanæ* & *propriæ* quædam, ex quibus legibus recentioribus, peculiare volumen a Regio Regni illiusSenatu compoſitum eſt, cujus ex Hiſpania ſibi allati ſciagraphiam Noſter exhibet. Relictis Balearidum inſulis, Hiſpaniam repetit, ac poſt enarratas *Navarræ*, *Cantabriæ*, *Gallæciæque leges*, Luſitaniam adit. In hac, præter plures *Foros ſpeciales*, ſeu leges municipales, inprimis memorabile eſt *opus*, quod juſſu Dionyſii, Regis Portugalliæ, circa annum 1334 confectum, ac poſtea auctum interpolatumque magis eſt. In ſpecie, a Dionyſio illo conſuetudo in Luſitania emanaſſe cenſetur, ut illi, quibus indictos, pro jure appellandi, viginti tres denarios ſolvendi facultas nulla eſſet, flexo genu Orationem Dominicam (Pater noſter) & Angelicam Salutationem (Ave Maria) in animæ Regis iſtius ſalutem, recitarent; quæ omnia, cum ratione adminiſtrandæ juſtitiæ, in Luſitania obtinente, ut & commentatoribus & gloſſatoribus, ultimo loco, diligentia Noſtri prolixe ſatis enumerat, ac exacto ita, quod Legibus Hiſpaniæ Luſitaniæque ſtatutum erat, penſo, adyta, unde ſacra Themidos Hiſpanæ oracula ejus Antiſtites promunt, *Prætoria* ſcilicet vel *Auditoria*, ſeu ſtilo vulgari, *Audiencias* ſive *Chancillerias*, quæ vel ſub Romanorum Gothorumque imperio fuerunt, vel hodie ſuperſunt, perluſtrat aliisque ſpectanda exhibet. In epilogo operis doctiſſimus Autor monet, quod hic reticendum non videtur, animum ſibi fuiſſe, & de jure Eccleſiaſtico Hiſpanico, decretis Conciliorum Synodorumque, privilegiis Clericorum eorumque juribus, aliisque huc pertinentibus, de Nobilitatis item Magnatumque Hiſpaniæ juribus, privilegiis, Majoratuum doctrina Hidalguia aliisque, de jure item maritimo, legibusque & libris eo facientibus, tandemque de Regnorum, quæ in Italia & utraque India Hiſpanis parent, legibus, earumque hiſtoria prolixi-

us

us in hoc opere agere, ſed temporis anguſtiam, bibliopolæ deſiderium, patronorumque ante omnia juſſum, ut colophonem nunc imponeret, imperaſſe. Si tamen æqua hæc ſuſcipiantur mente, fore ait, ut & partem alteram hujus operis aliquando literarum harum amantibus videre liceat.

NICEPHORI GREGORÆ BYZANTINA HISTORIA Græce & Latine, cum notis JO. BOIVINII.

Pariſiis, e typographia Regia, 1702, in fol. maj.
Conſtat 10 Alphab.

NItidiſſimam hic Nicephori Gregoræ Hiſtoriam Byzantinam exhibemus, altero tanto auctiorem, emendatiſſimaque metaphraſi ac notis variis a Jo. Boivinio, Bibliothecæ Regiæ Cuſtode illuſtratam; cujus in egregio hoc opere inſtitutum, librorumque recens additorum ſummam, paucis nunc indicabimus. Nimirum Caroli Ducangii & Camilli Tellerii ſuaſu ac autoritate, ſex librorum Gregoræ ineditorum verſionem & editionem adornandam olim ſuſceperat Clariſſimus Boivinius. In illa autem perficienda, Ducangii & Tellerii Luvoiſii morte impeditus, dilata in aliud tempus editione, per decem annos ea, quæ ſcripſerat, poſtea correxit, & accuravit, prætereaque alios Gregoræ libros eruit e tenebris, & prioribus addidit. E catalogis enim codicum MS. & inprimis e Labbeo didicerat, in Bibliotheca Scorialenſi libros ejus auctoris undetriginta latere hiſtoricos. In codice autem Regio vigeſimum octavum & vigeſimum nonum, hiſtoricos libros, cum quatuor dogmaticis conjunctos invenit. In Bibliotheca porro Vaticana Hiſtoriam Gregoræ Eccleſiaſticam, & Acta Ἀνῃρετικῆς Συνόδου, ac narrationem perſecutionis in Orthodoxos a Palamitis motæ aſſervari, ex Ant. Poſſevini Apparatu S. & e veteri MS. catalogo intellexit. Deinceps indicem accuratum librorum viginti & unius, in uno codice Vaticano extantium, a Jo. Mabillonio accepit. Cum igitur J. Vivantii & Stephanotii opera, Abbatis autem Camilli Tellerii ſumtibus, novem libros e codice Vaticano deſcriptos perlegiſſet, eam ipſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Poſſevino in Apparatu S. commemoratam, eſſe animadvertit. Adjectis ergo ſex ſuis, & novem his, ad undecim Wolffianos li-

bros, librorum viginti ſex numerus jam conficiebatur, adeo ut poſt vigeſimum ſextum vigeſimus ſeptimus adhuc deeſſet; cæteri, exceptis quinque ultimis, quos Friderici Roſtgaardii opera & ſumtibus poſtea impetravit, in Bibliotheca Regia haberentur. Otio igitur dato, juſſuque Ludovici Ponchartrænii, & Jo. Paulo Bignonio ſic poſtulante, Regii Typographei prælis paratos Gregoræ libros committere cœpit Boivinius. In quibus ut Wolffium prævium habuit, ita ipſe privatim non pauca ſingulari cum laude præſtitit. Ac primo quidem tomo e MS. codice Bibliothecæ Regiæ chartaceo bonæ notæ & ſatis antiquo ea, quæ in libris editis manca & imperfecta erant (erant autem plurima, non in ſingulis modo dictionibus, ſed longioribus etiam fragmentis) omnia bona fide ſupplevit, majoraque ſupplementa in marginibus indicavit, minora cancellis incluſit, & innumeras mendas ſuſtulit. Præterea monodias, orationes, & alia ejusmodi ad hiſtoriam non pertinentia, libris quatuor poſtremis oſtentandi ingenii cauſa forte inſerta, in codice autem Regio, ſine contextus hiſtorici læſione, omiſſa, uncis incluſa notavit. Varias lectiones plurimas e codice Regio n. 2558, & alias pauciores e codice R. 2078; e codice item Colbertino n. 4950, a Stephano Baluzio ſibi communicato, ipſius textus oræ addidit: nonnullas autem e codice Vaticano a Frid. Roſtgaardio deſcriptas, quod ſerius allatæ eſſent, ad appendicem hujus voluminis rejecit. Latinam interpretationem Hier. Wolffii in eo accuratiorem reddere Autor ſtuduit, ut Gregoræ verba etiam, non ſenſum modo, Lectoribus majore religione & fide redderet, & quaſi appenderet; aut ubi Wolffius erraſſe, vel obſcurius paulo autoris ſententiam reddidiſſe, aut alia minora vitia, quæ tam egregio cæteroquin corpori deeſſe vix poterant, admiſiſſe videbatur, ſummo ſtudio, nec minori tamen modeſtia, omnia emendaret. Recognitis ad hunc modum & auctis tam Græcis, quam Latinis, librorum etiam dividendorum novam rationem, quæ in prioribus editionibus inconcinnior paulo & ſine numeris erat, iniit; minores ſectiones addidit: ſingulis capitibus argumenta vulgatis accuratiora, & ad ſectionum numeros accommodata adjecit; annos, menſes, dies, ſiderum ortus & obitus, Solis & Lunæ defectus, & va-

rios

rios temporum characteres ſubinde adnotavit; notas breves (ubenioribus, inprimis Ducangii, ad calcem tomi II rejectis) ubi opus fuit, adjecit, adeoque hanc primi tomi editionem ſex hactenus vulgatis, quarum prima Græco-Latina, quantum conjici potuit, A. 1559 in Germania; ſecunda Latine Baſileæ A. 1562; tertia Latine Pariſiis A. 1567; quarta Italice Venetiis A. 1569; quinta Latine Francof. ad Mœnum A. 1587; ſexta Græce & Latine Coloniæ Allobr. A. 1615 prodiit, longe auctiorem ac præſtantiorem reddidit.

In tomo II duobus apographis, e veteribus exemplaribus Romæ deſcriptis, uſus eſt Boivinius: e quorum primo ex Bibliotheca Regia n. 2079, docta & eleganti manu A. 1543 exarato, ſex priores tomi II libros typis exprimendos curavit; ex altero autem recentiori, &, quod queritur Editor, valde mendoſo, libri ſeptem, qui reliquam tomi II partem conficiunt, expreſſi, & e Vaticano exemplari per viros doctos, præfectorum bibliothecæ Zaccagnii & Delmiri benevolentia id concedente (ultimis tribus, qui diſputationem cum Cabaſila continent, exceptis) quantum fieri potuit, caſtigati ſunt. Latinam horum librorum interpretationem ipſe Boivinius addidit, in eaque, quantum autoris in multis haut parum obſcuri ac perplexi evagans & circumducta dictio permiſit, ſcriptoris Græci mentem accuratiſſime exprimere ſtuduit: diſputationem autem cum Cabaſila libris tribus ultimis non totis (quippe a vigeſimo ſecundo inchoato ad vigeſimum quartum fere medium excurrit) comprehenſam, tempore otioque deſtitutus, M. Claudio Capperonnerio, Theologo Pariſienſi, Græce & Latine doctiſſimo, vertendam dedit. Cæterum tredecim hujus tomi poſterioris libri, inde ab exceſſu junioris Andronici, decem omnino annorum, quibus ſumma rerum penes Cantacuzenum, Joannis Palæologi tutorem, erat, Hiſtoriam continent, & quæ tum in Republica de imperio inter Cantacuzenum, Imperatricem viduam Annam, Apocaucum, Joannem Patriarcham, ipſumque adeo Joannem Palæologum, tum vero inprimis in Eccleſia, a Cantacuzeno maxime turbata, geſta ſunt, diffuſe exponunt. Concilium certe Palamiticum, a Cantacuzeno A. MCCCLI Byzantii coactum, & omnia in eo dicta & tranſacta, inde a libro XVIII ad finem

nem usque hujus tomi prolixe describuntur. Omnia insigni chartæ elegantia, regiorum typorum splendore, & accurata sphalmatum emendatione, ita adornata sunt, ut maximopere Gregoræ de tanto addito nitore gratulemur, & reliquos ejusdem tomos pari ratione eruditorum usibus accommodari, communi doctorum nomine optemus. Continebit autem, ut præfatio tomi I pollicetur, tomus III libros quatuordecim, historicos quidem octo, sex vero dogmaticos. Tomum IV, præter ingens Poëma Græcobarbarum de bello sacro, item de Constantinopolitanis, Peloponnesiacis, & Neapolitanis Francorum expeditionibus, selecta opuscula, quæ illustrare Gregoram possunt, constituent: in quibus erunt 1) Nicetæ Choniatæ Narratio de statuis Constantinopolitanis, quas Latini capta Urbe confractas, in monetam conflaverunt. 2) Theodori Lascaris Orationes duæ, prima Encomium Patris ejus, Jo. Ducæ Imperatoris; secunda Laus urbis Nicææ, ex codice regio. 3) Testamentum Arsenii Patriarchæ, editum a Cotelerio. 4) Athanasii Patriarchæ ad Andronicum Sen. Epistolæ, & Relationes selectæ, ex codice Telleriano in Bibliotheca Regia. 5) Manuelis Philæ Poëma historicum de Michaëlis Glabæ rebus gestis, ex alio codice Regio, olim Telleriano, descriptum. 6) Tomus Pseudosynodi Palamiticæ, editus a Combefisio. 6) Excerpta e scriptis Nicephori Blemmydæ, Gregorii Cyprii, Theoduli Rhetoris, Nicephori Chumni, Barlaami, Acindyni, Palamæ, Nicolai Cabasilæ, Philothei Patriarchæ, Medici Taronitæ, Cantacuzeni, Demetrii Cydonii, ipsius Gregoræ & aliorum, omnia, pauciſſimis exceptis, anecdota.

De Vita Gregoræ, Operi præmissa, dicemus alibi.

DIONYSII PETAVII OPUS DE DOCTRINA Temporum, in tres Tomos distributum.

Antverpiæ, apud Georgium Gallet, 1703, fol. Alph. 19. plag. 16.

DOctrina Temporum a Dionysio Petavio tradita, eruditis jam inde ab A. 1627 in pretio fuit, tum quippe primum Parisiis in lucem publicam emissa, & A. 1630 Uranologio, quasi supplemento peculiari, adaucta. Sed qui de Dogmatibus Petavii Theologicis, ante hos tres annos denuo impressis, & passim locupletatis

tatis optime meritus est Georgius Galletus, typographiæ fratrum Huguetanorum in Hollandia director, istud quoque Opus Chronologicum denuo edendum ornandumque censuit, ac eam in rem operam Lectoribus haud parum profuturam contulit. Nam præter chartæ ac typorum, quæ in oculos omnium incurrit, elegantiam magno studio sumtuque curatam, diligenter sustulit menda, quæ ad calcem operis notaverat Petavius. Præterea ampla illa additamenta, quæ utrique de Doctrina Temporum volumini subjuncta erant, omnia suis locis, prout desideravit Autor, inseri curavit, ita ut nunc commodius legi, Lectoribusque usui longe majori esse queant; quandoquidem alias pauciſſimi, dum opus ejuscemodi legunt, de additamentis cogitant, aut lectionem suam abrumpunt, ut, num quid sit additum in calce, satis curiose inquirant. Quinimo & alias additiones ac correctiones, Petavii ipsius manu oræ exemplaris, quo usus ille fuerat, adlitas, & a Jesuita quodam Parisiensi sibi transmissas, sub ima pagina heic exhibuit: quanquam hæ in duobus modo de Temporum Doctrina voluminibus compareant, non item in Uranologio, quod hujus editionis tertium volumen est; illi enim Petavius haud quicquam addiderat. Notæ tamen, quæ olim scriptores Græcos, quibus opus istud inchoatur, excipiebant, singulæ locis, quos illustrant, subjectæ sunt. Quia vero doctissimo Viro concertatio fuerat Chronologica, de anno Synodi Sirmiensis, cum Jacobo Sirmondo, hinc scripta utriusque, cum brevia essent, quamvis jam in collectione Parisiensi operum Sirmondi edita, recudenda duxit, ut haberet Lector, quæcunque ad rem Chronologicam illustrandam a Petavio scripta sunt, excepto tantum Rationario temporum, quod sæpius Lutetiæ, & alibi extra Galliam, est editum. Addidit Petavianas Epistolas, in quibus multa continentur Chronologica & Astronomica, quæ cum reliquis molem adeo voluminis hujus commodiorem, prioribusque similiorem reddere potuerunt. Tria insuper opuscula Petavii minime Chronologica adjecit, libros puta duos *de Lege & Gratia*, *Elenchum Theriacæ Vincentii Lotis*, & libellum *de Adjutorio sine quo non, & Adjutorio quo*; hæc enim in nupera Dogmatum Theologicorum editione omissa fuerant. Editioni universæ præfixit

differ-

dissertationem Chronologicam de LXX Hebdomadibus Danielis, in qua sententia Joannis Harduini, contra Bernhardum Lamy, qui in Apparatu Chronologico ad Harmoniam Evangelicam eandem confutaverat, defenditur ab ipsomet Harduino; qui quidem fictum Eusebii Franco-Romani nomen assumsit, suum tamen esse laborem illum, in Epistola ad Hieronymum Langenmantelium, Canonicum Augustanum, heic itidem exhibita, nullus abnuit. Ante istam vero, quasdam Editor animadversiones Blondelli in Petavium legendas dat. Nactus enim fuerat exemplum de Doctrina Temporum, cui David Blondellus, quem Petavius vehementer oppugnavit, varia tenuissimo charactere adscripserat, quæ, qualiacunque sint, publici jam juris facere Editor constituit. In iis non semel liquido ostendit Blondellus, Petavium ad quosdam annos retulisse, quæ ad alios pertinebant. Quanquam haud inficiandum sit, brevissimas esse has animadversiones, & ab Autore procul dubio non ut ederentur, sed ut privatis usibus inservirent, consignatas.

GEORGII BULLI S. THEOLOGIÆ PROFESSORIS & Presbyteri Anglicani, Opera omnia. Cum Præfatione & Annotatis JOANNIS ERNESTI GRABE.

Londini, apud Richardum Smith, 1703, fol. Alphab. 8. plag. 13.

OPera Celeberrimi Anglorum Theologi, Georgii Bulli, separatim hactenus edita, dudum innotuerunt eruditis: fama vero, quam nacti sunt, Bibliopolam impulit, ut de iis in unum tomum colligendis ceperit consilium. Rogavit ergo is Clarissimum Grabium, de quo inaudiverat, eum quondam de illis, quæ Vir Reverendus pertractavit, dogmatibus Theologicis, nonnulla in privatum usum conscripsisse, ut relectis schedis suis, si quæ occurrerent, quæ ad ulteriorem illustrationem & confirmationem eorundem pertinerent, ista parallelis locis vel capitibus subnecteret. Non abnuit ille petitis, rem præsertim uberius secum perpendens, ac Præfationem insuper luculentam addidit,

didit, in qua non ſine Divini Numinis providentia factum putat, ut, poſteaquam eximii antiquæ Eccleſiæ Patris, S. Irenæi, libros adverſus Hæreſes ſui ævi, quæ unitatem Dei impugnabant, in publicum emiſiſſet, mox anſam ſibi datam agnoverit, accuratius edendi tractatus haud minus excellentis inter modernos Theologos Viri, adverſus noſtri ſeculi tenebriones, qui Trinitatem in una Deitate eant inficias. Iſto enim pacto fortiſſima ſe manibus Chriſtianorum fratrum arma inſinuare, quibus Catholicam fidem ſemel ſanctis traditam, ſed haud ſemel, nec ex eadem parte, ab impiis hominibus impugnatam, ſtrenue certando defendere queant.

In duas itaque claſſes Bulliana iſthæc opera diſtribuit, in quarum priori iſta collocat, in quibus fundamentalis *Sanctiſſimæ Trinitatis*, & præcipue *Deitatis Chriſti* fides defenditur, atque ab objectionibus hæreticorum vindicatur; in poſteriori illa, quibus articuli de *Juſtificatione* ſenſus traditur & confirmatur, atque difficiliora circa hanc materiam Scripturæ loca, præſertim Epiſtolarum D. Pauli, explanantur, & a corruptelis adverſariorum liberantur.

In prima claſſe agmen ducit *Defenſio Fidei Nicenæ*, ex ſcriptis, quæ extant, Catholicorum Doctorum, qui intra tria prima Eccleſiæ Chriſtianæ ſecula floruerunt; in qua obiter quoque Conſtantinopolitana Confeſſio de Spiritu Sancto antiquorum teſtimoniis adſtruitur. Et ſcopum quidem ac contenta hujus ſcripti, nos jam pridem in Actis hisce A. 1688, p. 647 ſ. retuliſſe, meminimus. Sequitur hinc *Judicium Eccleſiæ Catholicæ trium priorum ſeculorum de neceſſitate credendi, quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſit verus Deus*, aſſertum contra Simonem Epiſcopium aliosque; de quo nos itidem A. 1697, p. 504 ſ. diſſeruimus. Denique cum Danielis Zwickeri ductu, hodierni in Anglia Unitarii minus in antiquitate Eccleſiaſtica verſatis perſuadere conati ſint, Juſtinum Martyrem, Simonis Magi deliriis, ac Orphei atque Sibyllarum verſibus circumventum, Platonicorumque hypotheſibus & aliis rationibus inductum, Λόγῳ ante conditum mundum præexiſtentiam ac divinitatem, primum Chriſtianis Catholicis propoſuiſſe, doctiſſimus Bullus fabulæ hujus refutationem jam olim

conſcriptam, nuper vero recognitam, ac ſubminiſtrata ab adverſariis occaſione auctam, nunc demum erudito orbi obtulit; quod ſcriptum, prima nunc vice editum, tertio, qui ultimus eſt, loco comparet. Titulus autem illius hic eſt: *Primitiva & Apoſtolica traditio dogmatis, in Eccleſia Catholica recepti, de Jeſu Chriſti Servatoris noſtri Divinitate, aſſerta atque evidenter demonſtrata, contra Danielem Zwickerum, Boruſſum, ejusque nuperos in Anglia ſectatores.* In hoc Juſtinum haud fuiſſe probat, qui primus doctrinam de Servatoris noſtri præexiſtentia ante conditum mundum, deque creatione omnium per ipſum, in Eccleſias Chriſtianas introduxerit, nec fuiſſe eum Simonianorum fraudibus circumventum, neque ſententiam de Filii Divinitate e ſchola Simonis prodiiſſe. Hinc Hegeſippi de perſona Jeſu Chriſti ſententiam examinat, in Orphica quoque carmina, & oracula Sibyllina, a Juſtino aliisque veteribus contra Gentes allegata, inquirit. Juſtinum vero ea, quæ περὶ τῦ Λόγυ diſſerat, in ſchola Platonis edoctum fuiſſe, penitus inficiatur; quemadmodum & a Paganiſmo, pluriumque Deorum cultu, toto ille animo abhorruerit. Argumentum vero, quo Juſtinus aliique veteres Chriſti Divinitatem adſtruxerint, a cultu puta Divino ipſi in ſacris Scripturis conceſſo deſumtum, invictiſſimum eſſe probat.

In altera claſſe tractatus Reverendi Autoris *de Juſtificatione* exhibentur, quos, licet prius ſcriptos, poſteriori tamen loco ponendos exiſtimavit Grabius, quod in controverſiis minus neceſſariis enodandis atque decidendis verſentur. Primus horum eſt *Harmonia Apoſtolica*, ſeu binæ Diſſertationes, quarum in priore, doctrina D. Jacobi, de Juſtificatione ex operibus, explanatur ac defenditur; in poſteriori, conſenſus D. Pauli cum Jacobo liquido demonſtratur. Cum autem animadverſiones in hunc librum ſcripſiſſet *Thomas Gatakerus*, Londinas, ac eidem concinuiſſet *Thomas Tullius*, Theologiæ Profeſſor atque Aulæ S. Edmundi apud Oxonienſes Præfectus, edita, quam inſcripſit, Juſtificatione Paulina, Reverendus Bullus duos hosce adverſarios duplici, qui jam ſequitur, tractatu refutavit, *Examine* ſcilicet *Cenſuræ*, ſeu Reſponſione ad quasdam Animadverſiones Viri ante nomi-

nominati, atque *Apologia pro Harmonia ejusque Autore*, contra declamationem Thomæ Tullii. Et ſex adeo his libris univerſum hoc volumen conſtat.

Iſtud vero ornare dum Clariſſimus Grabius inſtituit, primo omnes, priusquam prælo darentur, libros prioris editionis perlegens, plurima menda typographica e medio ſuſtulit; deinde ſingula quæque novæ hujus editionis folia relegit, & ſphalmata, quæ feſtinans correctoris oculus præterierat, omnia emendare ſuſtinuit, ita ut pauca remanſerint, in fine operis deſignata. Imprimis vero non breves modo notas, ad inferiorem paginæ oram excuſas, ſubinde inſperſit, in quibus vel iſta in aliis Autoris tractatibus loca, ubi eandem ſententiam ſuam ulterius explicavit, atque adverſus aliorum cenſuras ſtrenue defendit, indicat; vel alia ad illuſtrationem dictorum pertinentia, tribus, quod ajunt, verbis proponit: ſed & prolixiora pluribus, iisque præcipuis, Defenſionis præſertim Fidei Nicenæ ac Harmoniæ Apoſtolicæ capitibus, ſubjecit annotata, quibus theſes ab Autore aſſertas, aliis quandoque Sacræ Scripturæ & ſanctorum Patrum teſtimoniis, ac novis argumentis confirmat; aut ea, quæ alibi allata fuere, ab objectionibus & corruptelis adverſariorum vindicat. Prout, quoad loca e Barnaba, Herma & Clemente, pro Filii Dei προϋπάρξει ante conditum mundum, ac ὁμοουσίῳ ejusdem, ſectione prima & ſecunda Defenſionis Fidei Nicenæ citata, Lucam Mellierum, qui in hisce depravandis operam ſuam collocavit, præ aliis refutandum cenſuit, eo, quod nova quædam, a Bullo pariter ac aliis intacta attulerit.

Indices generales, ad calcem voluminis annexi, diligentiæ Samuelis Graſcome, Eccleſiæ Anglicanæ Presbyteri, debentur.

AN ACCOUNT OF THE LIFE OF APOLLONIUS Tyaneus &c.

ii. e.

NARRATIO DE VITA APOLLONII TYANEI, EX Gallico NANI TILLEMONTII in Anglicum idioma translata, cui additæ ſunt Obſervationes quædam in Apollonium.

Londini apud S. Smith & B. Walford, 1702, 8.
Conſt. 9. plag.

NAnum Tillemontium Apollonii Tyanei vitam Gallica lingua breviter expoſuiſſe, eamque Tomo II Hiſtoriæ Imperatorum Romanorum aliorumque Principum inſeruiſſe, in Actis 1692, p. 180 jamjam obſervavimus. Quæ cum partim ob Autoris celebritatem, partim ob ipſum argumentum, digna eſſe videretur, ut a pluribus, quam qui Gallicarum litterarum docti ſunt, legi poſſet, R. Jenkin cum annotationibus quibusdam ac præfatione, in cujus fine nomen ſuum expreſſit, eandem in Anglicum idioma translatam edere non dubitavit. Neque tamen, dum hujus libelli recenſionem adgredimur, aut ex Apollonii vita, quam Tillemontius ex Philoſtrati commentariis fere in compendium redegit, quidquam excerpere, aut præfationi, in qua laudatus Tillemontius contra Clariſſimum Baylium, qui in Dictionario Critico ab eo in quibusdam diceſſerat, vindicatur, prolixius inſiſtere eſt animus; potius partes noſtras impleviſſe videbimur, ſi ex obſervationibus in Apollonium, quæ ad calcem libri a Jenkinio adjectæ ſunt, pauca proferamus.

Diu ante, quam Tillemontii opuſculum conſpiceret, eas ſe confeciſſe Autor adfirmat, eoque in illis omne confert ſtudium, ut ea, quæ religionis Chriſtianæ contemtores, ad enervandam illius veritatem, ex Apollonii vita urgere ſolent, nullo plane niti fundamento, luce meridiana clarius exponat; qua quidem in re Euſebii preſſit veſtigia, qui, cum Hierocles inter Chriſtum atque Apollonium comparationem inſtituere non erubuiſſet, hoſtem hunc veritatis infenſiſſimum eruditiſſimo ſcripto jam olim refutavit. Duo autem imprimis ſunt, quæ demonſtranda ſibi eſſe, Jenkinius exiſtimat: unum, quod ea, quæ de Apollonio narrantur, præter fabulas nihil contineant; alterum, quod quamvis, quæ de iſto homine traduntur, vera fuiſſe quis fingat, Chriſtianæ religioni nullum tamen exinde periculum enaſcatur, contra quam adverſarii ſentiant. Primum ergo ut evincat, ad varia exempla ex Apollonii vitæ curriculo deſumta provocat, eaque a fabulis propius abeſſe, recte judicat. Ita ſane cygnorum cantus, qui circa ipſius nativitatem editus fuiſſe fertur, Proteusque,

que, qui matri ad pariendum vicinæ, eum ex illa naſciturum eſſe, annunciaſſe dicitur; aptum commentitiæ narrationi præſtant exordium. Nec ſui bene memor fuiſſe videtur Philoſtratus, qui Apollonium jam nullo plane linguarum interprete ſibi opus eſſe, Dami, ſocio ſuo, adfirmaſſe, jam aliquo uſum fuiſſe refert, quo tamen facile ſuperſedere poterat, cum ipſi Indiarum incolæ, non modo Græcorum doctrinæ atque ſapientiæ, ſed etiam linguæ eorum gnariſſimi ab eodem Philoſtrato fingantur. Quod ſi præterea quis perpendat prolixiſſimos ſermones, quos Apollonius cum Veſpaſiano habuiſſe dicitur; conſilia, quæ eidem Imperatori dedit; rationes, quibus eundem ad imperii habenas capeſſendas adduxit; ſingularem gratiam, qua apud Imperatorem floruit; familiaritatem, quæ ipſi cum Veſpaſiano non modo, ſed & cum Tito atque Nerva interceſſit; circumſtantias, quæ circa judicium, in quod a Domitiano vocatus fuit, enarrantur: ea omnia a veritatis ſpecie multum abeſſe videbit, cum neque Suetonius, neque Tacitus, neque Dion Caſſius, neque alii ſcriptores rerum Romanarum graviſſimi, quicquam eorum memoriæ mandaverint, quorum tamen multa ita comparata ſunt, ut, niſi falſa fuiſſent, accuratiſſimi autores dubio procul ea litteris conſignaſſent. Neque majori fide digna ſunt, quæ de Apollonii ſcientia rerum futurarum atque miraculis, de illius cum anima Achillis converſatione, & de avium loquela enarrantur; ne alia memoremus, quæ aut contradictionem plane involvunt, aut in quibus nec verum, nec veriſimile continetur; nobis enim ex pluribus pauca retuliſſe ſufficit.

Uti vero hæc a Jenkinio non alium in finem adducuntur, niſi ut Apollonii hiſtoriam fabulis annumerandam, & a Philoſtrato ſolum ingenii oſtentandi cauſa compoſitam fuiſſe demonſtret: ita porro probat, licet ea vera fuiſſe ponatur, non tamen id exinde conſequi, quod religionis Chriſtianæ hoſtes extorquere ex ea ſtudeant. Nihil enim illorum in Apollonio occurrere oſtendit, quo neceſſario eum inſtructum eſſe oporteat, qui Divina virtute atque autoritate præditus, religionis cujusdam fundamenta debet ſternere; id quod facile ait eluceſcere, ſi quis Apollonii doctrinam, miracula atque prædictiones penitius con-

ſideret. Doctrinam enim illius fuiſſe falſiſſimam, utpote quæ eo tenderit, ut & gentilium Deorum cultus ſtabiliretur, & fati neceſſitas probaretur; miracula, præterquam quod ſubleſtæ admodum ſint fidei, vel ea ſaltim de cauſa defectibus laborare, quoniam ad impietatis atque erroneæ doctrinæ confirmationem omnia dirigebantur. Prædictiones vero Apollonii fuiſſe vel earum rerum, quæ eveniſſe ab ipſo fingebantur, aut quarum certior reddi ſive ex ipſis circumſtantiis, ſive etiam ab aliis hominibus facile poterat; quamvis præterea nihil impediat, quominus ipſum Diabolum eidem futurorum eventus aperuiſſe dicatur. Cum vero miraculorum hic præ reliquis videatur habenda eſſe ratio, circa ea in fine ſuarum annotationum plura erudite Auctor monet, quæ tamen brevitatis ſtudio omittimus.

SAMUELIS STRIMESII, DOCTORIS THEOLOgi in Regia Viadrina & Eccleſiaſtæ Primarii, Annotationes ac Strictura in Controverſias cum Arminianis Spanhemianas, lectionibus & diſputationibus publicis propoſitæ.

Francofurti ad Viadrum apud Joh. Völcker/ 1703, in 8.

Conſtant Alphab. 1, & 9 plagulis.

CUm Celeberrimo Autori ex Elencho Controverſiarum, a Clariſſimo Friderico Spanhemio ante ſedecim annos edito, & in Actis noſtris anno 1688, menſe Februario, p. 57 recenſito, Arminianiſmus lectionibus publicis pertractandus eſſet, cujus jam olim Univerſalismum Reformatum in univerſum omnem, per errorem atque inſcitiam imſimulare, nonnulli haud veriti fuerint; conſilium cepit, Elencho cum Arminianis Spanhemiano annotationes, maxime quod ad quinque Arminianorum ſtricte dictorum articulos attinet, adjicere, ex quibus tum de inſigni, quo Univerſalismus Reformatus, ſigillatim Marchicus, ab Arminianismo diſſideat, diſcrimine, tum de fundamentali univerſæ Eccleſiæ Reformatæ inter ſe conſenſu, ad oculum cuivis conſtare queat. Miſſis jam aliis, quæ ex annotationibus hisce eruditis in medium afferri poſſent, lectu digniſſimis, ea ſaltim, quæ Autor doctiſſimus, ut Reformatam de Univerſali Dei Gratia doctrinam ab Arminiana ſimili discrepare oſtenderet, adduxit, cum Benevolo Lectore communicare placet. In Heptade Annotationum, annotatione

ſione tertia, poſtquam oſtendiſſet Clariſſimus Autor, de Redemtione lapſi generis humani recte Scripturæque ſacræ convenienter docere Arminianos, primo, eam a Deo Patre, reſpectu omnium & ſingulorum hominum, intentam fuiſſe; ſecundo, eandem redemtionem etiam a Chriſto Domino, reſpectu omnium & ſingulorum hominum lapſorum, qua tales ſunt, intentam, ipſoque actu partam eſſe: tradere pergit, duo falſa veris illis propoſitionibus a ſemetipſo defenſis improvide annecti, quorum prius in eo poſitum ſit, quod, juxta Spanhemium, ſtatuant, redemtionis ſolius interventu, omnes & ſingulos homines in fœdus gratiæ a Deo Patre cooptatos eſſe, ſublato reatu peccati & mortis æternæ, jusque Deo Patri acquiſitum absque læſione juſtitiæ ſuæ homines ſalvandi; poſterius autem in eo conſiſtat, quod aſſerant, Chriſtum pro omnibus & ſingulis, æqualiter omnino & indifferenter, atrociſſimam crucis mortem ſubiiſſe, ultronea iſtorum liberi arbitrii determinatione applicandam. Etſi enim, quod ad prius attinet, non male ab Arminianis doceatur, interventu redemtionis Chriſti, jus Deo Patri homines, absque læſione juſtitiæ ſuæ, ſalvandi, acquiſitum eſſe; nec male ab iisdem doceatur, tum fœderis gratiæ, tum cooptationis in illud, redemtionem per Chriſtum, futuram partim, partim factam, unicum fundamentum eſſe; tamen omnes homines in fœdus gratiæ, ſolius redemtionis Chriſti interventu, divinitus cooptatos ita actu eſſe, ut reatus peccati & mortis æternæ ſublatus omnino ſit, in Scripturam S. fideique analogiam haud leviter impingere aſſerit, ac neminem redemtorum hominum in gratiam actu cooptari, & a reatu peccati ac mortis æternæ abſolvi, niſi in Chriſtum credat, ex Rom. III, 25. Eph. II, 8. Eph. I, 7. evincit. Cæterum monet, ſe non facile invenire ab Arminianis Quinquarticulanis, quod locis e Scriptura S. modo citatis adverſetur, doceri; potius ſemet deprehendere, ab Arminio æque ac Limborchio, ad actualem in fœdus gratiæ cooptationem, fidem requiri. Poſterius vero, Arminianis omnibus commune aſſertum, dicit duo continere Scripturæ adverſa, ſe tamen inter tam arcte connexa, ut ſeparari haud poſſint, quin alterum ab altero neceſſario inferatur, utrumque vero iſtud abſurdi progignat, quod homo

ſeipſum ab alio discernat. Etenim ſi Chriſtus omnes æqualiter redemit, non tamen omnibus per redemtionem Chriſti bene eſt, ſed alii actu credentes & converſi juſtificantur, æternumque ſalvantur, alii vice verſa non credentes, æternum damnantur, dicendum eſſe cenſet Autor, ipſam actualem fidem, converſionem & ſalutem, uti non his, ita nec illis impetratam a Chriſto fuiſſe, ne alioquin inæqualiter pro hominibus mortuus Chriſtus intelligatur, eoque porro ipſos credentes, uti fidei, ſicque converſionis, ita & æternæ ſalutis, per liberi ſui arbitrii ultroneam determinationem, cauſam ſibi a non credentibus discernentem eſſe. In annotatione quinta, cum Arminianorum de gratia convertente ſententiam expoſuiſſet, ſub finem ſubjicit, etſi gratia quædam univerſalis, etiam ad ſalutem, remote ſaltim, ſufficiens, qua potentiam inſuperabilis, qua actum & operationem vero ſuperabilis ac reſiſtibilis, concedi queat Arminianis, prævenients Dei gratia ab Auguſtino & Theologis communiter appellata, & gradu minor, quam quæ Electis ſuperadditur; tamen, præter hanc ipſam, aliam quoque tenendam arbitratur, quæ ſit, etiam qua operationem, inſuperabilis & irreſiſtibilis, eoque gradu inſignior altera, non ſuadens tantum, ſed perſuadens, non excitans tantum & exſtimulans, ſed trahens pertrahensque. Ad hanc talem defendendam ſe permoveri dicit, partim plurimorum Scripturæ S. dictorum autoritate, qualia ſint Jer. XXXI a v. 31 ad 35. Ezech. XI, 19. 20. Cap. XXXVI. v. 26 27. Matth. XI, 25. I. Cor. I, a v. 26 ad 31. Tit. III. a v. 3 ad 7, a ſe prolixius vindicata in tractatu de conciliatione gratiæ univerſalis & particularis; partim ratione, per fidei analogiam imperata, qua, non noſmet, ſed Deum, eumque ſolum, ſalutis noſtræ autorem celebrandum doceamur. At vero, ſi gratia Dei nulla determinans admittatur, ſed omnis determinatio libero hominis arbitrio, ad poſſe converti a gratia ſublevato, vindicetur in totum, & ab eo ſolo accerſatur, evidens fieri, hominem non minus ſalutis ſuæ æternæ, per converſionem inchoatæ, cauſam autoremque evadere, quam quarumcunque actionum ſuarum liberarum & moralium, a ſemet determinatarum, cauſa & autor exiſtit, hoc ſolo diſcrimine, quod iſthic ſe determinet, acceptis ad determinationem, a ſe inſtitu-

ſtituendam ſupernaturalem, viribus a Deo ſupernaturalibus: hic naturalibus duntaxat, ad determinationem ſcilicet naturalem perficiendam. Ex his jam ſatis conſtabit, Theologos Reformatos, in docenda Dei gratia univerſali, cum Arminianis non plane convenire. Unum adhuc addimus, quod laudatus Autor Spanhemii præcipuas Controverſias cum Arminianis & Remonſtrantibus hodiernis, A. 1694 Amſtelodami iterato editas, ob exemplarium defectum, Francofurti ad Oderam recudi, & annotationibus ſuis ſubjungi, conſultum duxerit.

BURCARDI GOTTHELFFII STRUVII INTRODUCTIO ad notitiam rei litterariæ & uſum bibliothecarum. Acceſſit Diſſertatio de doctis impoſtoribus.

Jenæ, apud Ern. Cl. Balliar, 1704, 8.
Conſtat 1 Alphab.

RECenſuimus menſe Julio anni ſuperioris Clariſſimi Auctoris Bibliothecam Juris: nunc, quam tum promiſit, Introductionem ad rem litterariam exhibemus. Animus Auctori eſt, integram hiſtoriam litterariam ſcriptis exponere; quare, antequam ad alias diſciplinas progrediatur, præmiſit in hoc ſcripto, quæ ad generalem faciunt cognitionem. Primo quidem loco agit de bibliothecis Germaniæ, ita ut primum de bibliotheca Imperatoris Vindobonenſi, Regia Berolinenſi, Electorum, Ducum, Principum Imperii, Academiarum & Collegiorum bibliothecis ſingulatim diſſerat, harum originem, brevem hiſtoriam, & quæ in eisdem reperiuntur memorabilia, codices præſertim manu exaratos exponens, & ſcriptores notans, qui de ſingulis bibliothecis ſpeciatim egerunt. In altero capite progreditur ad uſum bibliothecarum, ubi tradit non ſolum, quid in ipſa bibliothecæ perluſtratione obſervandum, ſed & duodecim criteria proponit, quæ in judicio de libris formando locum habere poſſint. Tertio capite agit de ratione diſponendæ rei litterariæ, & ſcriptoribus, qui ad generalem notitiam faciunt. Ubi primum dicitur de ſingulis Ephemeridibus Eruditorum, quæ apud varias gentes fuerunt editæ. Dicitur inde de ſcriptoribus, qui introducunt ad rem litterariam, librariam, & diſpoſitionem rei litte-

riæ atque bibliothecarum, catalogis librorum præſtantioribus, ordine disponendarum bibliothecarum & ſimilibus. Capite quarto excerpta rei litterariæ adornare docet, & quidem alia fieri debere præſcribit librorum, alia vitarum atque elogiorum. Agit porro de ſcriptoribus catalogorum & vitarum, tum generalibus, tum ſpeciatim iis, qui vitas eruditorum certæ nationis ſcripſerunt; diſſerit quoque de ſcriptoribus pſeudonymis, anonymis, homonymis & plagiariis. Exponuntur ſcriptores, qui dicta clarorum virorum per *ana* congeſſerunt, vel alia de libris judicia, etiam qui dictionaria realia, epiſtolas, itineraria, aliaque, quæ ad ſtatum rei litterariæ generalem faciunt. Non ſolum autem ſcriptores tum antiquiores, tum recentiſſimos & rariores recenſet, atque librorum titulos adducit, ſed etiam de iis judicat, quis ſelectus ſervari debeat, docet, & ſingula juſta ſerie atque ordine exponit, prolixius tractans ea, quæ a Morhofio in Polyhiſtore vel plane non, vel obiter ſolum expoſita ſunt. Cum autem in rei litterariæ notitia, non leve quoque momentum præbeat editionum varietas, capite quinto atque ultimo agit de typographiæ origine atque hiſtoria, cujus denique inventionem Moguntinis vindicat, Harlemenſibus tamen typorum in tabulis ligneis inciſorum inventione relicta. Addit celebriores quoad omnes nationes typographos, & ſpeciatim agit de Manutiis, Stephanis, Plantinis, Wæcheliis, aliisque. Acceſſit Diſſertatio de doctis impoſtoribus, in Academia Jenenſi ab eodem haut ita pridem ventilata, ubi non quidem ad omnes impoſturæ ſpecies ſe adplicat, ſed tantum primo de illis agit, qui ſcriptis ſuis illuſtrium nomina præfixerunt. Ubi primum Hegeſippum ex impoſtorum catalogo delendum eſſe judicat, & quis fuerit, exponit. Inter doctos impoſtores vero numerat eos, qui ſub nomine Hunibaldi & Turpini ſcripta ſua venditarunt. Singularia ſunt, quæ de libro de tribus impoſtoribus magnis habet; ubi primum varias eruditorum adducit opiniones, quas de ipſa libri editione ejusdemque auctore foveant, & concludit, nunquam talem librum fuiſſe editum. Progreditur ad exemplum Joannis Annii, Viterbienſis, qui fabulas ſuas ſub nominibus antiquis venditare ſolitus, ſcripta Fabii Pictoris, Myrſilii Lesbii, Catonis, Sempronii, Archilochi,

Me-

Metaſthenis, Philonis, Beroſi & Manethonis finxerit, atque probatur, Annium omnino eſſe impoſtorem, quidquid alii contradicant. Annio ſubjungit Alphonſum Cicarellum, qui impoſturas ſuas capitis pœna luit. Spurciſſimi ſcripti, quod ſub Aloyſiæ Sigææ, fœminæ alias pudiciſſimæ, nomine prodiit, auctorem facit Joannem Weſtrene, JCtum Hagienſem, falſo alias Joanni Meurſio imputati. Porro Carolum Sigonium librum Ciceronis de Conſolatione effinxiſſe, demonſtrat. Dari autem impoſtores ait, qui non quidem libros, manuſcripta tamen recentiora pro antiquis venditare auſi fuerunt, atque diplomata ſupponunt. Ubi & Curtium Inghiramium notat, qui Antiquitatum Hetruſcarum fragmenta efficta pro antiquis venditavit. Similem impoſturæ ſpeciem latere in nummis docet. Alteram autem impoſturæ ſpeciem facit eorum, qui manuſcripta quædam, quæ in bibliothecis repererunt unica, ſupprimentes, eadem poſtea vel integra, vel potiora ex iisdem, ſub proprio nomine ediderunt. Adducit exemplum Petri Alcyonii, qui Ciceronis librum de gloria expilaſſe dicatur, Joannis Joviani Pontani, qui multa ex ſcriptis Ciceronis tranſumſiſſe dicatur, Angeli Politiani, qui verſionem Herodiani Georgio Tiphernati debeat, Georgii Rüxneri, qui librum ſuum torneamentorum ex antiquo codice Magdeburgenſi tranſcripſerit. Tertiam ſpeciem facit eorum, qui manuſcripta librosve ex bibliothecis fuerunt ſuffurati, atque ad hanc claſſem exemplum Didaci Mendozæ, Henrici Lindenbrogii, Iſaaci Voſſii, Leonis Allatii, atque Matthæi Flacii ducit, ſingula explanans uberius. Promittit etiam tractatum ſingularem de libris prohibitis, & Bibliothecas reliquarum diſciplinarum, ex quibus Bibliothecam Philoſophicam jam ſub prelo eſſe audivimus.

LETTRES CURIEUSES DE LITTERATURE & de Morale.

Id eſt:

EPISTOLÆ CURIOSÆ, QUARUM ARGUMENTUM ex elegantioribus litteris & morum diſciplina petitum.

Auctore ABBATE De BELLEGARDE.

Parisiis, apud J. & M. Guignard, 1701, 12. plag. 20.

QUi editis *Animadversionibus circa ridiculum, aliisque circa morum elegantiam*, nec non *Cogitationibus Christianis*, aliisque hujus generis opusculis, inter Gallos innotuit, *Abbas Bellegardius*, Epistolis his Matronæ cuidam de rebus majoris momenti per litteras scisitanti respondit, eo, ut apparet, consilio, ut sexum debiliorem a nugis ad rerum utilium curam avocaret. Ac *prima* quidem *Epistola* de sano judicio (*du bon gout*) agit, ubi Auctor primum monet, quod judicia sensusque hominum plerumque a voluntate potius atque affectibus, quam ab intellectu dependeant; eum vero sanum esse sensum, qui rationi correctæ obtemperet, ejusque sub imperium affectus cogat; eruditos vero, ideis quippe supervacaneis abundantes, sæpe sensu isto carere. Animadvertas hic gloriationem, quod Gallica natio in præsens cultu literarum omnes orbis nationes superet, nec non Scepticissimi Physici lacinias quasdam; ubi inter alia Auctor suspicatur, colores pro diversitate oculorum variare. *Epistola II* de studio Historico, quantum ad fœminas pertinet, agit, ac non solum Historiam monarchiarum in compendium mittit, verum etiam auctores, ex quibus fontes Historiæ peti possint, enumerat, tandemque cimelia quædam historica, sive narrationes singularis indolis colligit. Multa cumulantur *Epistola III*. Auctores Græcos Romanosque dignos omnino laude sua esse, sed non præferendos insignibus nostri seculi scriptoribus: excusandos esse veteres, quod sæpe genio nostro non respondeant, cum alii omnino temporum istorum mores fuerint: dignissimum laude Homerum esse, eo vero nomine infelicem, quod nostro tempore, ad ideas quippe excellentiores gignendas aptiori, non vixerit: mores veterum æque corruptos fuisse, ac nostrorum hominum: Sibyllas revera extitisse, atque ad ternarium numerum commode reduci; Cumanam vero a Cumæa distinguendam esse: extitisse etiam peculiares Gigantum populos, & Patriarcharum annos nostris æquales fuisse. Fœminini sexus laudes *Epistola IV* deprædicat, quem Auctor ad literas pariter virtutesque omnes æque aptum esse, ac masculinum, censet, causasque cur ad talia non ascendat, in marium invidiam, fœmellarumque educationem prorsus informem confert, ac tandem in Elisabethæ Anglorum Reginæ, Zenobiæ, Pulcheriæ & similium laudes digreditur.

p. 32.
p. 26.

Palmam

Digitized by Google

Palmam reliquis eripit *Epiſtola V*, de re Comica diſceptans. Hic poſtquam Abbas ſcriptores Comicæ Poëſeos recitaſſet, vocabula artis, veterum uſu in Tragico Comicoque inſtituto recepta, interpretatur: qualia ſunt, *terror*, *mores*, *epiſodium*, *peripetia*, *cataſtrophe* &c. Tum regulas conficiendi Dramatis, exemplis illuſtratas, ſingulari cum cura tradit, atque inter alia, actiones horrendas, homicidia præſertim, non repræſentandas eſſe in Scena, ſed tantummodo narrandas, pronunciat, eoque nomine veteres, velut ſanguinarios, reprehendit. Nec minus Homerum Virgiliumque caſtigat, quod Heroibus ſuis aniles ſæpe lamentationes attribuant. Inita poſtremum diſceptatione, utrum ſcenicos ludos frequentare conſultum ſit? oſtenſoque diſcrimine inter eas, quas Patres reprehendebant, noſtrasque Comœdias, in negantem ſententiam ſe pronum eſſe fatetur. p. 363.

Sed hæc omnia eo, qui Gallis hodie arridet, more, citra curioſam ordinis obſervationem, prout in mentem Auctori venere, ſtylo elegantiſſimo proponuntur.

THEOLOGIA DOGMATICA ET MORALIS. Autore R. P. F. NATALI ALEXANDRO. Tomi duo.

Pariſiis, apud Antonium Dezallier, 1703, fol. Alphab. 22.

EAm præſens opus conſecutum eſt celebritatem, tantamque de ſe concitavit ſpem capiendæ exin utilitatis, ut una hactenus vice poſt alteram, ſub diverſa facie, in lucem prodierit. Poſteaquam enim A. 1693 decem voluminibus in forma, quam vocant, octava, primum editum eſſet, aliquot annis poſt eam eſt adeptum amplitudinem, ut Diſſertationibus Auctoris Hiſtorico-Eccleſiaſticis, junctim A. 1699 evulgatis, pro appendice peculiari annecti potuerit. Nunc iterum in duos tomos diſpertitum ſeparatim comparet, ac ſuperpondii loco, duplicem ſecum affert appendicem. Et operis quidem ipſius contenta & ſcopus pridem innotuere, optimeque conſtat eruditis, quod ſepoſitis Autor quæſtionibus, quæ Criticam, Chronologiam, Hiſtoriam, & antiquam Eccleſiæ diſciplinam ſpectant, quarum tractatione curioſa delectatur eruditio, & in quibus ille alias verſatus fuit, ea duntaxat pertra-

claverit, quæ in Tridentino Concilio definita atque tradita ſunt dogmata, vel in ejusdem Concilii Catechiſmo expoſita, cum aliis nonnullis, quæ ſcire ſacerdotes, rectores animarum, conſcientiarum moderatores, ac verbi divini prædicatores debent, ſuo ut miniſterio rite fungantur. Nec eſt, cur de his nunc plura in medium afferamus, uti nec de iis, quæ nominatæ modo continent appendices; quandoquidem iſta nihil aliud ſunt, quam epiſtolæ dogmata, diſciplinam moresque ſpectantes, & monumenta aliquot, doctrinam pariter ac morum diſciplinam confirmantia, quæ ſeorſim jam A. 1701 prodierunt, titulumque Paralipomenωn Theologiæ Moralis adepta, & a nobis eo ipſo anno, p. 421 ſqq. prolixe recenſita fuerunt, quorſum adeo benevolum Lectorem remittimus.

HISTOIRE DES FAVORITES.

i. e.

HISTORIA FOEMINARUM, QUAE MULTUM Apud Principes gratia valuerunt. Auctore Virgine De la ROCHEGUILHEN. Tomi duo.

Amſtelodami, apud Paulum Marret, 1703, 8.

Conſtat Alphab. 1. pl. 15. figurisque Fœminarum æneis.

TAmetſi non novus ſit hic libellus, vel ideo tamen ejus hic mentionem facere nobis viſum eſt, quod, quæ nomen ſuum hactenus celaverat, Auctor elegantiſſima, nunc primum illud promulgari, doctisque innoteſcere voluit. Præterquam vero, quod huic editioni novas de Hercilia & Arſinoë hiſtorias addidit, quarum illa ſub Romuli Romanorum Regis, hæc ſub Philadelphi Regis Ægypti imperio floruit, plura alia opuſcula, tecto quidem nomine, partim Pariſiis, partim in Belgio excuſa compoſuit, quorum catalogum huic libro præmiſſum huc tranſcribi, non erit forte ingratum. Sunt autem *Arioviſte: Almanzaide: Aſterie: le Comte d' Eſſex: Anne de Boulen: Eronime: Guerres Civiles de Grenade*, quem librum tribus voluminibus conſtantem ex Hiſpanico idiomate traduxit: *Agnes de Caſtro: Scanderberg: Zamire: Zingis: Dom Juan d' Autriche: Nouvelles Eſpagnoles: Intrigues des Anciens Grecs: Innocente Juſtifiée: Amours de Neron: le Duc d' Arione: Sappho: Amours du Cardinal*

dinal de Richelieu : la Nouvelle Taleſtris : Abregé de l'Hiſtoire Chronologique d' Eſpagne, qui liber tribus tomis diviſus prodiit. Præterea prælo parata habet *la Foire de Beaucaire : Jaqueline de Baviere*, & plura alia opuſcula, e quibus duo publici ſe propediem juris facturum, Bibliopola promittit. Utrum vero in hoc libro, quem in manibus habemus, omnia ad verum exacta ſint, quemadmodum Auctor in præfatione ſcribit, an vero idem fabulis Romanenſibus, quales ceteri plerique ejus libelli ſunt, accenſeri quodammodo poſſit, penes lectores eſto judicium.

LIBRI NOVI.

Euclidis, quæ ſuperſunt, Omnia. Ex recenſione Davidis Gregorii. Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1703, fol.

Coſmography, by Peter Heylin. Improvd with an Hiſtorical Continuation to the preſent times, by Edmund Bohun. London, printed for Edw. Brewſter, R. Chiswel &c. 1703, fol.

Ezechielis Spanhemii, Liberi Baronis & Legati Regii, Orbis Romanus, ſeu ad Conſtitutionem Antonini Imperatoris, de qua Ulpianus L. 17. Digeſtis de Statu Hominum, Exercitationes duæ. Londini, apud A. & J. Churchil, 1703, 4.

Geographiæ Veteris Scriptores Græci minores, cum Interpretatione Latina, Diſſertationibus & Annotationibus. Volumen II. E Theatro Sheldoniano, 1703, 8.

And. Tacquet Elementa Geometriæ, & ſelecta ex Archimede Theoremata, cum Corollariis & novis Schematibus Guil. Whiſtoni. Cantabrigiæ, typis Academicis, 1703, 8.

Rogeri Aſchami Epiſtolarum Libri IV. Acceſſit Jo. Sturmii aliorumque ad Aſchamum Anglosque alios eruditos Epiſtolarum Liber unus. Editio noviſſima, aliis auctior. Oxoniæ, apud Henr. Clements, 1703, 8.

C. Plinii Cæcilii Secundi Epiſtolæ & Panegyricus, cum variis lectionibus & annotationibus. Accedit vita Plinii, ordine Chronologico digeſta. Oxoniæ e Th. Sheld. 1703. Venales proſtant Lond. apud G. Weſt.

Euripidis Tragœdiæ, Medea & Phœniſſæ, Græco-Latinæ, cum Scho-

Scholiis Græcis integris, nonnullis nunc primum editis. Accessit ejusdem Vita jam denuo conscripta. Studio Wilh. Piers. Cantabrigiæ, typis Academicis. Prostant Londini, apud S. Smith & B. Walford, 1703, 8.

A Preservative against Socinianism, by Jonathan Edwards D. D. The fourth and last Part. Oxon. printed at the Theater for H. Clements, 1703, 4.

Ecclesiastical Cases resolved by the Right Reverend Edw. Stillingfleet, late Lord Bishop of Worcester. London, printed for H. Mortlok, 1702-1704, 8.

Civil Polity. A Treatise concerning the Nature of Government. London, printed for R. Wilkin, 1703, 8.

The Character of a Generous Prince, drawn from the great Lines of Heroick Fortitude. London, printed for Edw. Evets, 1703, 8.

Miscellaneous Works written by His Grace George, late Duke of Buckingham. London, printed for J. Null, 1704, 8.

Reliquiæ Bodlejanæ: or some genuine Remains of Sir Thomas Bodley. London, printed for John Hartley, 1703, 8.

A True Collection of the Writings of the Author of the True Born English-man. London, by most Booksellers, 1703, 8.

An Impartial History of all that happen'd between the Kings and Kingdoms of England and Scotland. By James Drake. London, printed for J. Hartley, 1703.

The London-Spy complead. By the Author of the Trip to Jamaica. London, printed for J. How, 1703, 8.

The History of the Apostles Creed, with Critical Observations on its several Articles. The second edition. London, printed for J. Robinson, 1703, 8.

A Defence of Moderate Nonconformity. By Edm. Calamy. London, printed for Th. Parkhurst &c. 1703, 8.

A Serious Admonition to Mr. Calamy, occasion'd by the first part of his Defence of Moderate Nonconformity. By Benj. Hoadly. London, printed for Tim. Childe, 1703, 8.

A Conference with a Theist, being a Prof of the Immortality of the Soul. By Will. Nicholls, D. D. Part V. London, printed for T. Bennet, 1703, 8.

A Journey from Aleppo to Jerusalem A. 1697. By Henry Maundrell. Oxford, printed at the Theatre, 1703, 8. Sold by Tho. Bennet, London.

* * * * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii, Anno M DCCIV.

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, *TESTAMENTUM NOVUM, cum Scholiis Græcis. Opera ac ſtudio JO. GREGORII, olim SS. ac Individuæ Trinitatis Collegii apud Cantabrigienſes Socii, nuper Archi-Diaconi Gloceſtrienſis.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, impenſis Th. Kennet, 1703, fol. Conſtat Alphab. 4.

MAgnam ſuſtinuit expectationem, quod jam exhibemus, volumen, multorumque votis expetitum eſt, propterea quod de inſtituti rationibus egregie ſtatuerent, & de Auctore optime ſperarent. Natus eſt Gregorius generoſa & antiqua familia Wottonæ, juxta Woodilochium, non procul Oxonio, cujus quo minus alumnus fieret, impedivit inteſtinum bellum, quod Angliam tum magnopere affligebat, inque diverſas partes trahebat. Adiit proinde Cantabrigiam, Collegiique S. Trinitatis Socius factus inchoavit hoc opus; an perfecerit ibi, dici non poteſt. Reddito Angliæ Carolo II, factaque rerum converſione, Gymnaſio Gloceſtrienſi præfuit, Langleio ac Ruſſelio, eruditiſſimis viris, ſucceſſor datus: inde Archi-Diaconum ipſum conſtituit Maxime Reverendus Præſul, Guilielmus Nicholſonus. Ope vero, præſidio, auctoritate Gregorium inprimis juvit, ac omnes Patroni partes peregit Jo. Scudamorus, Vice-Comes de Slego in Regno Hiberniæ, quo annitente, quietem diu deſideratam adeptus, ædeque a fundamentis exſtructa, ac cenſu ad Eccleſiam reſtituto donatus, chartas in ſeceſſu expolivit perpurgavitque, imo in eo fuit, ut idoneam edendi operis rationem iniret. Aſt obiit inter hæc diligentiſſimus

Vir, atque adeo impeditus eſt, quo minus editionem operis ipſe curaret, omnesque rationes ejus confectas daret. Cujus proinde curam ſuſcepit, ac editionis negotium moderatus eſt Henricus Aldrich, S. Theol. D. ac Profeſſor, nec non Ædis Chriſti Oxonii Decanus, Vir ex omni numero, ad juvanda literarum ſtudia, a natura delectus & formatus. Id quod proſpere evenit, quandoquidem initis conſiliis, ſuſceptisque rite laboribus, eo rem perduxit, ut prodierit tandem opus, Auguſtiſſimæ Principi ANNÆ, Magnæ Britanniæ, Franciæ ac Hiberniæ Reginæ, inſcriptum, & ita comparatum, ut ſingulæ paginæ textum Novi Fœderis, loca parallela, variasque lectiones & ſubjecta ſcholia exhibeant. Depromta iſta ſunt tum ex ſacris, tum profanis ſcriptoribus, quorum plerorumque, unde petita ſunt, loca conſignavit, & partim in cujusvis ſcholii fine notavit, partim peculiari indici, operi præfixo, inſeruit Vir Clariſſimus, Jo. Erneſtus Grabius; ea vero, quæ ex Chryſoſtomi, Oecumenii & Theophylacti commentariis ſelecta fuerant, deſignavit Andreas Rinmanus, natione Suecus, Oxonii per aliquot annos literarum ſtudia conſectatus. Hæc dum peregit Grabius, ac ſcholia a Gregorio congeſta cum auctorum textibus contendit, obſervavit, ſubinde verba aliqua compendii ergo omiſſa, contra aliquando quædam, quo aptius cohæreret oratio, ſenſusque obvius magis expoſitusque redderetur, addita aut mutata eſſe. Aſt non mutavit ſolummodo hinc inde, & paulo aliter ordinavit, Auctorum verba ſolertiſſimus Gregorius, ſed inſperſit quoque paſſim ſua ſcholia, quæ a reliquis eo diſtinguuntur, quod ipſis nullius auctoris nomen ſuffixum ſit. Cæterum non vanam eſſe hanc aut incongruam operam, quam in illuſtrando Novo Fœdere collocavit Gregorius, inde patet, quod ſcholia collecta & antiquorum interpretandi modum tradant, & Græci textus lectores hinc inde juvare, iisque lucem accendere queant. Sane enim ſunt paſſim, quæ & ſcopum dicentis aperiunt, rerumque ſenſum explanant, aut contra ſecus ſentientes tuentur. Pertinet huc ſcholion Chryſoſtomi, quo Matth. I, 23 illuſtratur, & ratio redditur, cur Chriſtus non fuerit Emanuel nominatus. Sed cum locum, cum paulo prolixior ſit, huc non transſcribimus. Prætermittimus etiam Epiphanii ſcholion

eundem

eundem locum explicans, ac contra eos vindicans, qui de Ezechia ſermonem ibi eſſe affirmant. Aſt exhibere hic non dubitamus ſcholion Theophylacti, quo Matth. II, 6 vindicatur hoc modo: λέγουσι οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι περὶ τοῦ Ζοροβάβελ τοῦτο προεφητεύθη. ψεύδονται δὲ προφανῶς· καὶ γὰρ Ζοροβάβελ οὐκ ἐν τῇ Βηθλεέμ ἐγεννήθη, ἀλλ' ἐν τῇ βαβυλῶνι. Ἰδε γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ζορὸ δηλοῖ τὴν σπορὰν καὶ τὴν γέννησιν, Βάβελ δὲ τὴν βαβυλῶνα, τουτέστιν ὁ ἐν βαβυλῶνι σπαρεὶς ἢ γεννηθείς. Ἀλλὰ καὶ ἡ προφητεία φανερῶς ἐλέγχει αὐτούς, λέγουσα· αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. Τίνος δὲ ἄλλου αἱ ἔξοδοι εἰσι καὶ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος, ἢ τοῦ χριστοῦ? Ad Matth. VI, 7 iſtud ſcholion ab ipſo, uti videtur, Gregorio adjectum legitur: τῶν γὰρ ἐπικλήσεων πλήθει καὶ πολυωνυμίᾳ τοὺς θεοὺς ἀρέσκεσθαι ἐνόμιζον. Quo haud obſcure indicatur, perſtringi eo loco ex parte illam Gentilium conſuetudinem, quam, cum vota ac preces nuncupabant, tenere ſolebant. Ii enim tum vel maxime Deorum nomina cumulabant, in iisque recenſendis cum cura verſabantur. Credebant quippe, Deos uno præ cæteris nomine inprimis delectari; quod cum ſigillatim non noſſent, omnia, quæ noverant, adferebant, ut Deus ſibi gratiſſimum eligeret: imo vero & precationis formula utebantur, qua, ſi gratiſſimum forte omiſiſſent, erroris veniam orabant. Paſſim apud Græcos Latinosque auctores, v. g. Æſchylum in Agamem. v. 168, Clementem Alexandrinum Stromat. lib. V, Platonem in Cratylo & Philebo, Julianum in Oratione VII, Catullum, Horatium & reliquos, veſtigia hujus rei extant, neque difficile fuerit, ex antiquis ſcriptoribus iſta plenius deducere. An vero mos iſte originem inde ceperit, quod Deus Abraamo, ac poſtmodum Moſi, nomen ſuum revelaverit, hoc loco exquirere non libet. Id certum eſt, & confectum, iſtum morem hymnorum ſcriptoribus vel maxime familiarem fuiſſe, cumque Battus quidam ea in re cæteris præſtitiſſe videatur, veroſimile judicat celeberrimus aliquis Vir, hunc ritum inde καταλογίας nomine inſignitum fuiſſe. Præter iſta, qualia jam annotavimus, vocum quoque ratio habetur, utpote quarum modus ſignificandi & vis hinc inde eruitur, & diligenter enodatur. Quid γυνὴ Græcis denotet, tradit ſcholion ex

Photii epistolis depromtum, & ad Math. I, 24 allegatum, quod tale est: Γυναῖκας ἔθος ἦν καλεῖν παλαιὸν, ἃς μόνος ὁ τῆς μνηστείας δεσμὸς συνεδέσμει, κἂν ὁ τῆς ὁμιλίας αὐταῖς νόμος οὐκ ἐγινώσκετο; cum quo conferri merentur, quæ ad v. 20 adnotata sunt. Γενεσίων significatum explanatum reddunt hæc ad Matth. XIV, 6. allata verba: Τὰ γενέσια οὐ μόνον ἡμέραν τὴν γενεθλιακὴν σημαίνει, ἀλλ' ὅταν περὶ βασιλέων λόγος ᾖ, καὶ τὴν ἐν ᾗ βασιλεῖς χειροτονηθέντες τὴν ἀρχὴν πρώτως ὑπεδέξαντο· αὕτη τοίνυν παρ' Ὀζεα ἡμέρα βασιλέως καλεῖται. καὶ ἐκ ταύτης, καθάπερ ἐκ γενεθλιακῆς, τὰ ἔτη ἐξηριθμήσαν· ὅθεν τοσοῦτον χρόνον ἐβιώκοτες ἐλέγοντο, ὅσον ἐβασίλευσαν· οὕτω Σαῦλος, υἱὸς ἐνιαυτοῦ λέγεται, ἵνα μόνον ἐνιαυτὸν ἄρξας. ά. Βασιλ. ιγ'. ά. Fit & interdum, ut vox, de cujus significatu ambigi poterat, per clariorem magisque perspicuam illustretur. Exemplum hujus rei Philipp. II, 7 suppeditat, ubi μορφὴ ex Chrysostomo redditur per Φύσιν, apte profecto ac scopo dicentis congrue. Indicatur quippe, quod nos addimus, Christum non servi modo ac hominis speciem retulisse, sed eandem quoque naturam induisse, imo eodem loco ac numero, quo vilis ac contemtus homo esse solet, fuisse. Ita enim explicanda ducimus, quæ ibi sequuntur, verba: καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Σχῆμα enim dignitatem, seu locum ac numerum, quo aliquis est, notare, ἄνθρωπον vero pro vili homine accipi, nemo Græcæ literaturæ paulo intelligentior negaverit. Non multum inde discedit aliud ex Chrysostomo ad 1. Cor. XV, 54 allatum scholion, quod εἰς νῖκος explicat per εἰς τέλος, *in perpetuum*; melius certe & indoli Græci sermonis convenientius, quam vulgo fieri solet, quando vertitur *in victoriam*, uti demonstravit eruditissimus Vir, Stephanus le Moyne, in notis ad Varia Sacra. Imo vero passim quoque differentiæ vocum, e. g. ἐυχῆς καὶ προσευχῆς, ad Matth. VI, 9; ὑπομονῆ καὶ μακροθυμίας ad Col. I, 11 traduntur. Nempe de ὑπομονῇ καὶ μακροθυμίᾳ ita commentatur Chrysostomus: Μακροθυμεῖ τις πρὸς ἐκείνους, ἃς δυνατὸν καὶ ἀμύνασθαι· ὑπομένει δὲ, ἃς οὐ δύναται ἀμύνασθαι. Διὰ τοῦτο ἐπὶ μὲν Θεοῦ οὐδέποτε ὑπομονὴ λέγεται μακροθυμία δὲ πολλαχοῦ. Non attingemus tandem ea, in quibus aut de sermonis Græci structura disseritur, aut ratio, cur vocabula quædam maxime

me adhibita fuerint, altius repetitur, aut aliud quodcunque præcipitur, unde ad Novi Fœderis lectores utilitas fructusque redundare possit.

THE HISTORY OF THE APOSTLES CREED, with Critical Observations on its several Articles &c.

HISTORIA SYMBOLI APOSTOLICI, CUM OBservationibus Criticis ad varios ejus Articulos. Editio secunda.

Londini, apud J. Robinson & J. Wyat, 1703, in 8.
Constat 1 Alph. 5. plag.

AMplum ac illustre Autor argumentum aggressus, cum definitos ipse sibi limites posuisset, quos intra universa se contineret tractatio, haud abs re fore censuit, si de ipsius instituto ac mente, & quid in toto, qua patet, opere polliceri sibi lector queat, in præfatione paucis moneretur. Cum enim quos ante ipsum hic idem exercuit labor, ita in explicando Symbolo versatos fuisse constet, ut ex sacris Theologorum fontibus sententias illustrarent, Divinaque S. Codicis firmarent autoritate: longe aliam ingressus Autor viam, Historicam Symboli & Criticam adornavit recitationem, ut quoad posset ac liceret, autores ejus designaret, indagaret ætatem, occasionem notaret singulorum articulorum & mentem, quam ex autorum sustineant scopo; insertis, ubi ferret occasio, observationibus criticis, & usu præstantibus, nec lectu injucundis. Hinc ea Lector ut æquitate sit, rogat, ut sicubi Autoris explicatio minus ipsi ad palatum sit, meminerit, Historici duntaxat partes eum egisse, qui ex vetustissimis monumentis, primorum Symboli autorum referre solum mentem, non ad vivum item resecare, constitutum habuerit. A. 3. A. 4.

Hæc præfatus rem ipsam aggreditur, & cap. I varia Patrum, quibus hanc fidei formulam ornarunt, encomia, & honorificas ejusdem appellationes in unum congestas exhibet: tum vero maxime in genuinam vocis Symboli notationem inquirit, in qua definienda in tres cumprimis eruditos abire sententias animadvertit. Sunt enim, qui vocis originem ad Græcum *συμβάλλειν* referunt, nec aliud notare symbolum putant, quam singu- p. 4. 6.

las diverſorum hominum, in commune epulum ſua conferentium fercula, portiones. Pari ſcilicet ratione Apoſtolorum ſuam quemque veluti pericopam, ad communem componendam fidei confeſſionem contuliſſe: eamque Ruffino, quem Caſſianus deinceps
p. 7. & Auguſtinus fuerint ſecuti, acceptam fert derivationem. Cui quo minus ſuum adjiciat calculum, & naturam vocis prohibere ait, & πρῶτον cui innitatur ψεῦδος, quaſi ipſos agnoſcat Apoſtolos autores; id quod ſecus tamen ſe habere, infra demonſtrandum
p. 8. pollicetur. Sunt porro & alii, qui caſtris & militiæ ſuos hanc vocem debere credunt natales, teſſeramque deſignare militarem, qua & dignoſcantur ſocii, & ab hoſtibus diſtinguantur: qua quidem in ſententia Maximum Taurinenſem eſſe animadvertit, quod hac
p. 9. veluti teſſera, qui ſub Chriſti ſignis ſtipendia merent, internoſci ab hæreticis, ceterisque Chriſtianum nomen fruſtra jactantibus conſueverint. Hanc vero, licet non ita multum a vero abeſſe fateatur Autor, non tamen genuinam prorſus & veram exiſtimat originem eſſe: quin e Gentilium potius arceſſendam eam ſacris putat, quibus initiati, & in Epoptarum numerum relati ac cenſum, certa adhibebant ſigna, quibus a profano dignoſcerentur vulgo, iisque editis viam ſibi ad interiora templi iſtius, cujus Numinis inſtructi ſymbolis acceſſiſſent, adyta aperiebant, quæ claudebantur iis, qui his deſtituti notis, procul eſſe jubebantur. Eaque mu-
p. 11. ta alia fuiſſe, alia vocalia obſervat, exemplisque ex Cereris, Cybeles, Mithræ item & Bacchi depromptis ſacris illuſtrat. Eadem namque lege, hanc fidei Chriſtianæ notam profanæ Gentilium turbæ diligenter celatam, nec ipſis quidem Catechumenis, niſi brevi ante ſuſcipiendum baptiſmum tempore, expoſitam fuiſſe tra-
p. 11-18. p 20. ſq. dit: indeque ſymbolo hæſiſſe nomen autumat, eo quod qui eſſent inſtructi, in Eccleſiæ pomœria, per ſolennem initiationis ritum, vel recepti jam eſſent, vel propediem intromittendi. Hinc
p. 20. ad autores pergit, quos quidem Apoſtolos fuiſſe, perſuaderi ſibi non patitur: quanquam largiatur facile, Apoſtolorum jam ætate haud abſimilem huic profeſſionis formulam in uſu fuiſſe. Gra-
p. 24. ves equidem & perantiquos adverſæ ſententiæ teſtes, Ambroſium laudat, Ruffinum, Hieronymum, Caſſianum; quin & ex
p. 26. Auguſtino, quæ ſua cuique ſymbola tribuantur Apoſtolo, recenſet:

ſub-

ſubſcribere tamen cur eidem nolit, rationes ſubjungit, & dubiam primo ſubleſtamque Ruffini fidem, tum Lucæ in Actis ſilentium, & Synodorum primæ ætatis neglectum, demum Symbolorum in Eccleſiis diverſitatem, in contrarium urget. Neque tamen eapropter Apoſtolici denominatione defraudandum illud ſtatuit, cum ætatem ex parte ferat vere Apoſtolicam, teſtibus hujus rei fide digniſſimis, Irenæo & Tertulliano: quanquam inficias nemo facile iverit, adeo id ſtudioſe iſta tempeſtate fuiſſe celatum, ut vel literis mandare religioni ducerent; unde & traditionis nomine haud infrequenter veniat apud Patres. Quare haud facile factu ſit, ut certa omnia & explorata, tum circa autores, tum circa autorum mentem, erui ac tradi poſſint. Id tamen ſatis conſtare, non unius fœtum hunc eſſe, nec eodem tempore in hanc, qua hodie conſpicitur, formam redactum, cum temporis ſucceſſu novæ ſubinde ipſi accreverint partes. Fuiſſe ſane aliquos, a prima inde Apoſtolorum ætate, in Neophytorum baptiſmo articulos uſurpatos, quorum etiam ex Actis produci exempla queant; eosque non literis conſignatos, ſed a parentibus liberis, ab his poſteris narrando traditos. Poſtquam vero, haud ita multo poſt variæ orirentur hæreſes, rei Chriſtianæ exitium minitantes, discernendos turbatores fuiſſe ab orthodoxis, veramque amplexos ſententiam confirmandos. Quo factum, ut ſtatores veritatis ac vindices, novos ſubinde Symbolo articulos inſererent, qui, dum jugulum peterent erroris, magno ſtatim applauſu in Eccleſia recepti, & in baptiſmi ſolennibus, cum priſcis illis & Apoſtolicis adhibiti, parem brevi tempore cum illis autoritatem obtinuerint: non quod ignoti hactenus, nec uſurpati unquam fuiſſent, ſed cum libere antea ac pro re nata, qui ſacro tingebantur fonte, ſumma doctrinæ Chriſtianæ capita recitare conſueviſſent, ortis poſtmodum hæreſibus, hanc noſtram potiſſimum, nec aliis temere conceptam verbis, formulam perorare tenerentur. Hinc itaque eum ortum trahat Symbolum, haud obſcurum eſſe intelligere, genuinam ejus mentem non tam ex ſacris petendam literis eſſe, quam ſcriptis Patrum, hæreſiumque indole, quibus ſinguli ſigillatim articuli opponebantur. Ceterum tantam ſequioribus ſeculis nactum eſſe autoritatem, ut in publi-

p. 26. p. 27. p. 28. p. 29. p. 31. p. 32. p. 35. p. 36. p. 39. p. 40. p. 43.

publicis olim Orientalis juxta ac Occidentatis Ecclesiæ sacris, so-
p. 44. sqq. lenni ritu populo prælegeretur.

p. 51. Cap. II ad accuratam verborum Symboli considerationem progreditur, primique, ut vocant, Articuli singula ad examen vocat momenta. Credendi vocem in singulari positam, priscum referre autumat confessionis ritum, quo Catechumeni, sacro mox flumine abluendi, singuli pro se quisque suam fidei ediderint professionem. Notare vero plenam, nec fluctuantem, men-
p. 52. tis nostræ consensionem cum veritatibus Symbolo comprehensis. In Deum autem dum nos credere dicimus, & quod sit fateri, & quod unus sit: quæ posterior tanti apud veteres momenti visa sit quæstio, ut in publicis Orientis pariter ac Occidentis Ecclesiarum Symbolis, expressam unitatis mentionem facere, necesse
p. 54. judicarint. Non ut Judæorum equidem falsa de Deo reprimerent effata, quos Dei unitatem, vel ad hunc usque diem in dubi-
p. 55. um nunquam vocasse, in confesso sit; nec ut Gentilium insana retunderent, de infinita Deorum turba, deliria; quorum sin minus potior, sanior certe pars in unitate Dei consensisse, ipsorum
p. 57. pariter ac Christianorum testimoniis evincatur: sed ut hæreti-
p. 62. corum primæ ætatis blasphemias hac formula detestarentur. Quæ
p. 64. si in se spectetur, nec ad reliqua simul Symboli dogmata traha-
p. 67. tur, Valentinianos cumprimis, Deo adjungentes materiam; Marcionitas hinc duos, bonum alterum, alterum malum, hinc tres,
p. 68. bonum, qui idem Pater Jesu Christi sit, Creatorem mundi, & Diabolum introducentes Deos; Cerdonem cum asseclis; imo Simonem Magum, communem illum hæreticorum parentem, feriat
p. 69. ac profliget. In cujus rei fidem Irenæi, Epiphanii, Tertulliani
p. 73. autoritatem in partes vocat. Sin vero ad id referatur, quod de productione rerum omnium statim consequitur, tum unum hunc notare Deum effectorem totius esse universi, & Simonianis opponi, Carpocratianis, Marcionitis, malarum rerum originem
p. 74. malo, quem fingebant, Deo tribuentibus; quod satis luculenter ex antiquis symbolis Patrumque apparcat testificatione. Porro, ut Patris adjiceretur appellatio, non tam Ethnicos, uno o-
p. 75. mnes ore Deum Patrem celebrantes, quam Gnosticos & Valentinianos in causa fuisse, in inerti quippe Deum, quem angu-

stis

ſtis perquam circumſcribebant limitibus, otio ponentes, aliumque fingentes & inferiorem Deum, cui rerum productionem, indeque Patris deferrent nomen. Maxime vero hoc titulo æternam Filii generationem indicari, teſtis cum Ruffino Auguſtinus eſt. p. 79.

Omnipotentem dum Symbolum Deum celebrat, & immenſam Numinis deſignat virtutem, qua vaſtam hanc mundi fabricam ex nihilo, nulliusque vel Angeli adjutus vel alia ope, condiderit; p. 79.

eoque Gnoſticorum, XXX fingentium Æonas, ceterorumque hæreticorum, Angelos creatores ſtatuentium, ſomnia, Auguſtino, Origene, Irenæo teſtibus confutat: p. 81. p. 83. p. 85.

ſupremum ipſius in res univerſas ſubindicat imperium, ſapientiſſimumque conditi a ſe orbis moderamen. Hanc enim vox παντοκράτωρ vim ſuſtinet, expoſitore Ruffino, Salviano, Cyrillo Hieroſolymitano; p. 88. p. 89.

eamque Gnoſticorum, quibus ea opponebatur, & Marcionitarum poſtulat hæreſis, qua ſublimiorem exiſtimabant Deum eſſe, quam quem cura tangat rerum humanarum, imo, quod horrendum dictu, vel Diabolo (quod Epicuræis quoque Irenæus tribuit) vel inferiori cuidam Deo, mundi ceu domicilii ſui clavum tradebant ac imperii habenas, quem omnipotentis & coſmocratoris ideo nomine mactabant. p. 91.

Demum vero etiam hac voce ad infinitam Numinis reſpicitur naturam, qua nullis incluſum terminis, aut circumſcriptum limitibus, rebus omnibus & poteſtate & auxilio præſto eſt. p. 95.

Nam occurrendum ita erat Gnoſticis, πλήρωμα fingentibus, cui Deum includerent, unde prodiret nunquam, ubi ipſe in ſe ſibi ſufficiens, reliquis cum Æonibus in ſilentio & æque iners ageret ævum. p. 96. p. 98.

Sic Adamantius, ſic Cyrillus Hieroſolymitanus, ſic Theophilus Antiochenus vocem declararunt.

Ad poſtremum, ubi cœli terræque conditorem Deum profitemur, creationis vox, de productione ex nihilo cœli terræque, de omnibus, tam quæ incurrunt viſum, quam quæ fugiunt, creaturis, Auguſtino interprete, intelligenda. Hæc enim Deo adſerenda dignitas erat, cum in hoc doctrinæ cœleſtis cardine ut omnes ferme communi quaſi conſilio hæretici impingerent, ut p. 99.

vel Angelos, quod Simon ille Magus cum familia ſua delirabat; p. 101.

vel monſtroſam Æonum conjunctionem, ex Valentinianorum ſententia; p. 107.

vel ſævum quendam & minorum gentium Deum, quod

Cerdon voluit & Marcionitæ, creationi rerum præfuiſſe fingerent. Quas ut retunderent blasphemias, hanc cumprimis Sym-
p. 108. bolo inſertam eſſe formulam, Patrum teſtimonia confirmant.

Pari itaque orationis filo ac tenore cum ceteros excutiat articulos, ex hoc primo, veluti ſpecimine, quomodo in ſingulis verſatus Autor fuerit, facile intelligi poteſt. Quos ſi exacta omnes recenſione referre huc vellemus, verendum eſſet, ne Lectori graves, nec ſatis inſtituti memores, brevitatis, quam nobis poſuimus, legem violaremus. Id tamen neutiquam B. L. latere volumus, Autorem, ubi Cap. III, ordine ſic ferente, in explicationem nominis Filii Dei devolvitur, quatuor recenſere rationes, ob quas
p. 129. Dei Filius dicatur Salvator: quod & inſigni miraculo a matre virgine in hanc lucem editus, & glorioſa ex mortuis reſurrectione ad aliam quaſi vitam a Patre prognatus, teſte gentium Doctore Act. XIII, 33, & ſublimi in officio, Patre ſic jubente, conſtitutus, & ſummam demum nactus fuerit autoritatem, quum ad cœlum eve-
p. 130. ctus, proximo a Patre loco ad dextram Majeſtatis divinæ conſedit. Has vero inter etſi nullam præcipuæ rationis, quæ æterna a Patre generatio eſt, mentionem facit, eam tamen ad unigeniti vocem
p. 131. refert, & ex Scripturis declarat, Patrumque, ad hoc explicandum
p. 133. myſterium, adhibitis ſimilitudinibus illuſtrat.

Et hic quidem pedem figere, cœptamque obrumpere telam inſtitueramus: ſed manum nobis injicit articulus de Chriſti ad inferos deſcenſu, in quo explicando & ſingularis eſſe amat Autor noſter, & veterum, quos in partes ſuas trahit, teſtimoniis fi-
p. 184. dem dictis ſuis conciliare, prolixe allaborat. Ipſum quidem, recte obſervat, nunquam vocatum in dubium eſſe, quod claris Scripturæ niteretur oraculis; interim in ejus expoſitione mirum quantum in diverſum abiiſſe autores. Statim vero primo in limine e re ſua exiſtimat, ut Anglicanæ Eccleſiæ autoritate ſuæ viam muniat ac ſternat ſententiæ, quam licet non diffiteatur, ſub Edvvardi VI R. imperio ita de hoc cœleſtis doctrinæ capite ſenſiſſe, ut Salvatoris noſtri animam malignorum Spirituum penetraſſe clauſtra, detentisque tenebrarum vinculis præconem egiſſe aſſeveret; proxima tamen decem poſt annis, regnante Eliſabetha, ſynodo coacta, mutaſſe ſententiam, majorique uſam moderatione, ipſam

quidem

quidem descensus veritatem sartam tectam servare, modum vero ejusdem & circumstantias cujusque definiendum relinquere libertati voluisse affirmat, eamque in rem D. Fullerum allegat L. IX. Hist. Eccl. Dein & duo rerum capita statuit, quæ ante accuratam articuli expositionem occupare, necesse judicat. Et primo quidem loco omnia, quæ in hoc articulo a Patribus sunt dicta, de una solaque Christi anima intelligenda esse docet; quod & articulorum nexus ac ordo, & Gnosticorum, quibus hæc opponebatur sententia, error, & manifesta demum Hieronymi, Epiphanii, Ambrosii &c. requirant testimonia: deinde vero singularem quandam Christi animæ, corporis mortalis exsolutæ vinculis, actionem his verbis indicari, ex Petri Act. II, 27 verbis evincit, Patrumque, Athanasii cumprimis & Fulgentii, explicationibus confirmat. Quibus præmissis, ad ipsum articulum pergens, omnem ejus tractationem ad duo capita revocat, distincteque tum in Inferni vocem, tum in Descensus rationem ac modum inquirit. Illam, quæ Græcis ἅιδης audiat, tanti esse ponderis ac momenti, ut ex Europæis nulla facile lingua vim ejus æque feliciter reddere atque exprimere queat: ceterum locum eam designare invisibilem, quo omnes corporum ex ergastulo liberatæ per mortem animæ, sive recte se in corpore gesserint, sive minus, recipiantur; cuique exoletam Anglorum vocem *Hell* olim respondisse, ex precibus publicis, priscaque Bibliorum translatione appareat. Commune vero hoc omnibus, seu puræ illæ fuerint sanctæque, seu impuræ, animabus receptaculum Gentilibus fuisse creditum, ejus quidem rei vestigia apud Homerum reperit, Diphilum item teste Clemente Alexandrino, & Virgilium. Idemque Judæis visum esse, vel ex Ambrosio, Josepho ipsorumque precum libro patere: nec in diversum ab his abiisse primos nascentis Ecclesiæ Christianos, Archelaum testem esse, Origenem, Clementem Alex. Hilarium, Cyprianum. Nam in infernum sanctorum quoque a morte animas delatas fuisse, ubi gaudio persusas suavique fruentes dulcedine glorioſus resurrectionis maneat dies, persuasum habuisse veteres, ex Irenæo, Justino Martyre, oraculis Sibyllinis (quæ pia fraude a Christianis hominibus vergente seculo II. compositа, & in lucem protrusa credit p. 213) magna-

p. 185. p. 186. p. 187. p. 188. p. 190. p. 191. p. 193. p. 196. p. 198. 199. p. 201. p. 204. p. 208. 213. p. 216.

teſtium nube operoſe tuetur. Quanquam non diſſimulet, ſucceſſu temporis, apud Latinos maxime, Inferorum vocem in ſequiorem trahi ſenſum cœpiſſe; quo factum, ut Græcorum aliqui, tempore Origenis, ante Chriſti in carnem adventum ſanctorum ani-
p. 217. mas in infernum deſcendiſſe, dubitarint. Quos cum ad priſcam revocare ſententiam Origenes allaboraret, ipſum ab eadem aliquantum deflexiſſe; quum puras ſanctorum mentes, ex quo Chriſtus tempore reſurrexerit, non ad Infernum, ut antea, ſed in Paradiſum migraſſe ſtatuit, quem diſtinctum & alium ab Inferis
p. 218. locum credebat. Hæc Origenis ſententia mox admiratores ſuos in Occidente nacta eſt, nec tamen æque in Orientali Eccleſia, quæ priſcum ſemper tuebatur dogma, ut ex Gregoriorum fratrum, nec non Andreæ Cæſareenſis Archi-Epiſcopi monumentis conſtat.
p. 220. Quid? quod & hodie, Sandio teſte, Græcis & Armenis eadem mens hæreat; quæ & Moſcovitarum ac Abyſſinorum ſententia eſt, adeoque per mille ſexcentos annos parum mutationis paſſa,
p. 221. in Orientali Eccleſia perpetuo obtinuit. Longe vero ſecus accidit in Occidente, ubi vergente Latini ſermonis puritate, Inferni vocabulum in malam accipi partem magis indies magisque conſuevit, donec aliquando prorſus ad tormentorum ac ſupplicii de-
p. 222. ſignandum locum adhiberetur. Primus, qui in Occidente, miſſa
p. 223. veteri doctrina, Origenis amplectebatur ſententiam, Ambroſius erat, quem ſecutus Hieronymus easdem ſecum in partes pertraxit Auguſtinum; qui tamen hoc in articulo minus ſibi conſtans nutat, nec certi quid ſtatuat, habet. Ceterum Autor, pluribus non opus eſſe teſtibus ratus, quibus medii ævi Patres Latinos in Origenis ac Ambroſii pedibus iviſſe ſententiam, & hinc alios ſubinde aliosque hinc modos, hinc fines, deſcenſus Chriſti excogi-
p. 225. taſſe, evincatur; demum ita ponit calculum, ut in Symbolo non alio Inferni vocem ſenſu ſumi ſtatuat, quam quo commune notat animarum utriusque ſortis receptaculum, in quo noviſſimum cupide expectent diem.

Ad modum vero deſcenſus hujus quod attinet, (id quod
p. 228. ſecundo expendendum erat loco) docet Uſſerius, decies in Actis hanc vocem legi, nec ullo tamen in loco deſcenſum ex ſuperiori in inferiorem regionem, ſed nudam ſemper migrationem ex uno

in

in alium notare locum: a qua trita conſuetaque ſignificatione ut in Symbolo receſſum credatur, prægnantem nullam apparere rationem. Cauſam vero, qua ſancti Patres moti, hanc præ ceteris hic adhibere vocem vellent, haud dubie inoletam iſta tempeſtate opinionem fuiſſe, qua ſeparatarum mentium infra terram, vel in ejusdem locarent viſceribus, ideoque ibidem infernum conſtituerent; maxime quod ad Jonæ præludium & exemplum, Filium hominis triduum in terræ recondendum viſceribus, Matth. XII, 40 legerent; quod dictum utplurimum ad Salvatoris, quoad illa a corpore exceſſerat, animam applicuerunt. Sic apud Hieronymum videas, Tertullianum, Damaſcenum & Origenem &c. Quanquam vero ſatis de eo inter omnes conveniret, infernum animarum manſionem eſſe, multum tamen in regione ejus deſcribenda diſſentiebant. Tertullianus in viſceribus terræ ponit: infra terram collocat cum aliis Damaſcenus; omnes ita, ut migrationem in infernum, deſcenſum dicere poſſent. Nihil ergo aliud Salvatoris in Symbolo ſibi velle deſcenſum, quam animæ ipſius, poſtquam e corpore exceſſerit, veram ac localem tranſitionem verſus inviſibilem illam Spirituum regionem, ubi ad legum mortis præſcriptum, ſanctas inter purasque defunctorum mentes media, corporis ſui reſuſcitationem, quæ tertio poſt die contigit, expectarit. Nativam hanc articuli ſententiam eſſe, ſatis ex finibus conſtare Autor exiſtimat, propter quos, ex Patrum mente, Chriſtus deſcenderit. Horum primum dicunt, ut ſanctum hunc redderet animæ e corpore diſceſſum, omnemque ejus excuteret nobis metum, Irenæo ſic exponente & Athanaſio; ſecundum, ut hac præcipua & neceſſaria humiliationis ſuæ parte defungeretur, quo iidem reſpexiſſe Patres videntur; tertium, ut ipſe, ceu Eccleſiæ gentisque ſuæ caput, in poteſtatem redigeret infernum, quo alluſiſſe veteres, ex Julio Firmico, Epiphanio, Sibyllinis vaticiniis, & Athanaſio probat; ultimum eumque potiſſimum ac principem, ut ſe ipſe mortis ſubmitteret imperio, nobisque per omnia ſimilis evaderet, quorum cum exſangue corpus terræ mandatur, anima ad tartara vadat, ſic idem ipſe perpeſſus fatum eodem tenderet, diemque ibi reſurrectionis expectaret, Irenæo & Tertulliano autoribus, nec non Leone M. & Athanaſio.

p. 229.
p. 230., ſqq.
p. 233.
p. 234.
p. 235.
p. 238.
p. 240.
p. 241.

Digitized by Google

Reſtat, ut de tempore nonnulla, occaſione & cauſa inſer-
p. 243. ti hujus Symbolo articuli pauca ſubjungat. Anſam itaque de-
diſſe credit Arianorum & Eunomianorum, maxime vero Apolli-
nariſtarum errores, quos inter haud ita multum differentiæ inter-
ceſſerit; quod jurati omnes humanitatis Chriſti hoſtes, huma-
nam ipſi & rationalem denegarent animam, divinam in ejus lo-
cum ſubſtituentes naturam. Et viam quidem Apollinario Aria-
nos monſtraſſe & Eunomianos, Epiphanius teſtis eſt ac Athana-
p. 244. ſius. De Apollinarii vero Junioris, Laodiceni Epiſcopi (ſummi
p. 246. cæteroquin Viri, meritisque in Eccleſiam inclyti, ac eruditionis
p. 247. laude ſuo tempore clari) hæreſi integram texuit hiſtoriam Grego-
p. 250. rius Nazianzenus; affirmantque Auguſtinus, Caſſianus, Vincen-
tius Lirinenſis, quod, cum Chriſtum ἔνσαρκον quidem diceret,
ἐμψυχώμενον tamen docere recuſarit. Quam peſtilentem hære-
ſin cum multa poſt ſe trahere abſurda, facile intelligerent Patres,
quod ſic ea quoque tribuenda Deitati eſſent, quorum illa capax
p. 251. non eſt; neque hac ratione integer Chriſtus perfectusque fuiſſet
p. 252. homo; imo nec perfecte noſtri loco Deo ſatisfacere potuiſſet,
non poterant, quin graſſanti morbo remedium pararent, ipſum-
que hunc Symbolo inſererent articulum, quo vel uno ariete ipſi-
us feliciter & ferire errorem & quaſſare atque concutere poterant,
p. 254. cum quæ alia ex S. literis, cumprimis ex Joh. X,10, Matth. 38 con-
tra ipſum argumenta proferrent, ſcita omnia pictaque eluderet
p. 256. reſponſione; hoc unum fugere non poſſet. Hinc adeo frequens
p. 257. ejus contra Apollinarium mentio apud Epiphanium, Theodore-
tum, Athanaſium, Autorem Dialogorum de S. Trinitate, alios.
p. 259. Ad tempus denique quod attinet, quo locum hic articulus in Sym-
p. 260. bolo obtinuit, perquam id ſero Autor contigiſſe exiſtimat, cum
in Aquilejenſi primam Symbolo compareat, nec ante iſtud tem-
pus, vel in Romanæ, vel Orientis Eccleſiarum confeſſionibus reper-
p. 261. tum Ruffinus memoret. Quod Ruffini tamen teſtimonium de
publicis & in baptiſmo adhiberi ſolitis Symbolis capiendum eſſe,
Autor monet, cum in privatis fidei formulis omnino, etiam ante
iſthoc tempus, ab Epiphanio hic articulus & a Cyrillo Hieroſo-
lymitano legatur. Sed quicquid ejus rei ſit, publice ſane & in Ca-
tholico Symbolo ante Ruffinum, annumque adeo CCCC a N. C.

nul-

nullibi comparet ; quanquam ab Arianorum aliquibus, in Concilio Ariminensi congregatis, in ipsorum, (sed privatum illud) Symbolum, aliquot jam ante annis, receptus legatur : qua de re, ipsaque adeo Ariminensi Synodo, quod lucis aliquid affusura hæc videretur narratio, paulo prolixius hic loci Autor agit. Ex Aquilejensi in Romanum postmodum & Orientalia Symbola relatus, proximum a sepultura locum obtinuit, quam tantum abest ut significet, ut supra memoratam potius, quam sub finem capitis velut in compendium mittit, brevique paraphrasi illustrat, retineat mentem. p. 262. p. 262.

IDEA MACHINÆ HUMANÆ ANATOMICO-PHYsiologica, ad observationes recentiores conformata, & ad methodum sectionum solennium accommodata, a JOHANNE MAURITIO HOFFMANNO, Phil. & Med. D. Consiliario & Archiatro Ducali Onoldo-Brandenburgico, in Universitate Altdorfina Chemiæ, Botanices & Anatomiæ Prof. Publ. &c.

Altdorfi, typis Henrici Meyeri, 1703, 4.
Constat Alphab. $2\frac{1}{2}$.

TRactatum hunc Anatomico-Physiologicum eum potissimum in finem delineavit Author Clarissimus, tum ut pro supplemento esset Dissertationum in Hornii Microcosmum quondam ab ipso editarum, tum ut doctrinæ inserviret Philiatrorum, quoties administrationes Anatomicæ publicæ exhibentur. Et quemadmodum in exponenda singularum partium corporis humani structura, in id potissimum, ipso in Præfatione fatente, incubuit, ut recentiorum Anatomicorum observationes eas præcipue attenderet, quas solerti facta indagine, sensuum & experimentorum fide comprobatas perspexit, atque illas ipsas Inventoribus suis ex æquo & merito ubique vindicaret, falsasque, quas in Authoribus deprehendit, hypotheses modeste redargueret, cuivis lecturo optime se commendaturum fore librum hunc, penitus confidimus. Nos ea saltem delibabimus, quæ vel tanquam nova ab Authore celeberrimo per 27 annos publico secandi muneri vacante allata, vel ab aliis tradita confirmata sunt.

Pan-

Pag. 12. Panniculum carnoſum nullum in homine exiſtere, ſed id, quod oſtenditur, nil aliud quam pinguedinis membranam eſſe,
p. 21. cum Petro Dionis ſtatuit. Omentum eum in finem diverſis partibus annexum eſſe credit, ne viſceribus oneri ſit, utque vaſorum ſanguiferorum ductuumque adipoſorum expanſioni, pro motu contenti fluidi neceſſariæ, inſervire,& ſtriis membranaceis pin-
p. 24. guedine turgidis locum cedere queat; quæ pinguedo fœminas ſteriles reddat,non quod orificium uteri internum comprimat, uti viſum fuit Hippocrati ſect. V. aphor. 58, ſed quod ultra conſuetum terminum verſus inferiora detractum ovarium utrumque comprimat, aut lentore oleaginoſo potius obvolvat, ſicque ſpiritus genitalis maſculini vim energeticam ſupprimat, vel intercipi-
p. 39. at. Glandulæ meſenterii conglobatæ fluidum lymphatico-chyloſum non tam percolando depurare, quam ſpiritus animalis connubio exaltare, & exacte ſubigere dicuntur, cum ſeptem plexus
p. 80. nervei in meſenterio conſpiciantur. Humor in renibus ſuccenturiatis ſecretus bili analogus ſalino-volatili-oleoſus pronunciatur, ut ſanguis, relicto in renibus majori ſeroſi vehiculi parte,a grume-
p. 98. ſcentia immunis ſit. In fœmina 4 menſes gravida, arteriolarum tubulos in uteri cavitatem hiantes, ac calices & folliculos apertos præſentantes, dignoſcere haud potuit Noſter, bene tamen tunicam interiorem placentæ contiguam cavernulis ſpongioſo-glanduloſis excavatam, intra quas acini glanduloſi placentæ immerſi erant, cum tuberculis quibusdam intermediis perſpexit, quæ preſſæ nil quicquam ſanguinis, ſed ſeri mucaginoſi tantillum funde-
p. 108. bant. In fœtu quadrimeſtri ſeparavit ſuſpenſa manu tertiam tunicam a chorio, cujus internæ ſuperficiei ante connexa erat, ita ut ambigat, utrum pro diſtincta membrana, an pro chorii duplicatura haberi debeat eadem, nec tantillum fluidi eam inter & a-
p. 110. mnium interceſſiſſe, obſervare potuit. Per tunicas fœtus ſerum matris transcolari, & ad amnii ambitum deponi, quondam credidit Noſter; nunc autem Hobokenii dubiis motus, perſuaſum ſibi habet, aut per vaſcula embryonis venoſa, ovuli membranas transgreſſa, radicesque ſuas ad ſuperficiem uteri internam defigentia, aut per peculiares canaliculos chorii, utero quoad totum ſui ambitum interiorem connexos,ex lacunis uteri,poſt conceptionem

ſeri

ſeri materni chyloſi moleculas ad amnium deduci. Geminum in canibus cerni diaphragmatis muſculum, in homine vero rem haud adeo expeditam eſſe, pronunciat. In œconomiæ animalis ſtatu naturali aquam pericardio ineſſe confirmat, in majori tamen vel minori quantitate, pro temperamenti diſcrimine, & rerum n. n. prægreſſo vario uſu, cumprimis etiam aëris ambientis diverſa habitudine, & craſi: quod autem in conſpectum ſectionum magiſtris non ubique ſe dederit, eveniſſe putat, aut quod tunc temporis a vaſis lymphaticis maximam partem reſorpta fuerit, aut aquæ conſiſtentiam non habuerit, in vaporem reſoluta tenuem; pro materia vero hanc agnoſcere lymphæ portionem, id quod color & ſapor non modo, verum etiam illud phænomenon doceat, dum aqua hæc in ſubjectis biliosis magis flava, in ſcorbuticis rubicunda, in hydropicis turbida vel lixivioſa, reſpectu coloris notetur. Scaturiginem nanciſci ab aſprediniibus glanduloſis minimis, duabus membranis interjectis, a Malpighio deſcriptis: uſum eum poſſidere, ut fibras cordis motrices, blanda ſua alluvie vel rorido madore, flexiles mollesque præſtet, ſuam membranam mollem ſervet, & ſui cum corde coalitum impediat. Intimam pulmonum ſubſtantiam omni fere ſenſu deſtitutam dicit, non quidem, prout Vieuſſenio videtur, quoniam fibræ nerveæ, quibus intertexitur, funiculorum formam retinent, nec in membranas explicantur, ſed potius quoniam eædem inter veſicularum ſubſtantiam arctius compreſſæ, in minimis propaginibus ſpirituum activitate derelictæ, aut potius membranaceis velamentis ſenſibilibus deſtitutæ, ἀναισθησίαν patiuntur; aut adeo profunde immerſæ ſunt, ut a violenta læſione utplurimum immunes perſtent. In fatali laqueo ſuffocatis cadaveribus, obſervavit membranam craſſiſſimam & laxiſimam, ſupra epiglottida extenſam, carneis fibris inſtructam, quam Hier. Fabr. ab Aquapendente deſcripſerat, eamque muſculi attollentis officio parem eſſe judicat. Muſculos autem humanam epiglottidem deprimentes vel occludentes, nondum exacte dignoſcere ipſi licuit, nec forſan neceſſarios, quales in brutis, prono ad terram capite incedentibus cibumque ruminantibus, robuſtos & carnoſos, ab arytænoidibus ſuperne ad baſin epiglottidis internam exporrectos,

p. 126. p. 132. p. 152. p. 171.

p. 177. conſpexit. Clariſſimi Verhayn collaudat ſagacitatem, quam in glandulis pluribus, & ultra centum numero, circa aſperæ arteriæ divarcationem eruendis adhibuit, etiamſi jam olim earum quatuor (Verhaynio id minus advertente) ab Olao Borrichio repertas fuiſſe, Thom. Bartholinus Anatom. lib. II. cap. 10. teſtetur. Glandulam thymi chyli aliquam partem ex arteriolis recipere, ſicque diverticulum eidem præbere, autumat, ne ſi omnis ſimul & confeſtim ad cerebrum perveniret, aut cerebrum nimia copia aggravaret, aut ad minimum corticis exterioris poros & meatus ultra modum infarciret. Hunc demum chylum ex parte a venis & vaſis lymphaticis reſorberi, aut per peculiaria vaſcula paulatim ductui thoracico infundi. Chordam tympani membranæ ſubtenſam, ad ſenſationem mobilitatemque hujus membranæ, fibrasque ejusdem per elaſticitatem in æquali tenſione ſervandas, comparatam eſſe exiſtimat; dum ipſa membrana aëri per aurem externam admiſſo, ab interna quidem arcendo, ſed ſonorificis ejusdem impulſibus primum ſuſcipiendis, dein oſſiculis & aëri in cavitate ſubjecta concluſis communicandis, inſervire videtur. Ipſum autem labyrinthum, pro formali & proximo auditus organo habet. Utrum perioſtium figuram ac formam externam oſſium circumſcribere, ac certis limitibus determinare queat, uti Haverus ingenioſe commentatus eſt, ſubdubitat, perſuaſus, membranaceo-tendinoſo-nerveas perioſtii fibrillas, flexiliores tenſilesque, rigidioribus oſſium ſtaminibus & lamellis cedere tantum debere, in quantum eorum incrementum expoſcit, dum ceſſans augmentatio & induratio oſſeæ ſubſtantiæ, ipſa ſibi limites ponit ac præfigit.

p. 182. p. 232. p. 241. p. 337.

De extero adjuncta eſt operi huic decas Programmatum Academicorum, a Clariſſimo Authore Anatomis ſolennibus præmiſſorum, in quorum I. Anatomiæ ſtudium omnibus, quodcunque etiam profiteantur diſciplinarum genus, commendat. In II. contra eos diſputat, qui Anatomes exercitium, oculata manu celebrandum, Medico minus neceſſarium eſſe contendunt, adminiculis aliis proſtantibus. In III. Chemiam & Anatomiam omnibus, ad Artis Medicæ faſtigium adſpiraturis, neceſſariam eſſe docet. In IV. ſexui fœminino parem cum maſculino perfectionem competere demonſtrat. In V cuncta animalia ortum

tum ſuum ex ovo habere probat. In VI. & VII. hominis & brutorum, quoad præcipuas partes, notabile diſcrimen delineat. In VIII. Artem Medicam ab Anatomiæ ſydere illuſtratam ſiſtit. In IX admirandam corporis proprii ſtructuram negligere, nefas pronunciat. In X. Virorum, qui Artem Anatomicam exercuerunt, catalogum pandit.

HISTORIA MORBORUM, QUI ANNO MDCCI Vratislaviæ graſſati ſunt, adornata a Leopoldinæ Academiæ Naturæ Curioſorum Collegis Vratislavienſibus.

Vratislaviæ apud Johann. Jankium, 1703, 4. plag. 14.

Cum morborum Hiſtoria tantæ ſit dignitatis, ut Ars ſalutifera & ortum & incrementum ei debeat, imo & dignitatem omnem vix aliunde tueatur, immortaliter ſibi omnes atque ſingulos, qui veram amant coluntque Medicinam, devincire, atque obſtringere, conjunctiſſimos Academiæ Naturæ Curioſorum Collegas Vratislavienſes, qui tertium jam Hiſtoriarum annum publicæ exponere luci non dedignati ſunt, quis non videt? De quo, prout hactenus ſoliti ſumus, unum alterumve appoſituri ſumus ſpecimen.

In febribus malignis & contagioſis curandis, pro more ſuo venæſectionem & calidiora alexipharmaca omiſerunt Viri hi Clariſſimi. Cujus methodi ratio ut unicuilibet pateat, de morbis contagioſis doctrina fuſius explicatur, & tandem concluditur, materiam, quæ ſub halitus forma, in quantitate exili in corpus irrepſit, nec per venæſectionem, nec per volumina inteſtinorum, ex corpore eliminari poſſe; inutilem quoque eſſe prorſus profuſam ſeri per ſudores nimios excretionem. Circa herniarum curam, non infeliciter ipſis ceſſit uſus compoſitionis a *Blegny* excogitatæ, quam hic *in Arte Herniarum Curatrice pag. 232.* deſcribit; interne autem vulnerariæ potiones, utpote quæ, præter alia incommoda, alvum adſtringunt, quam liberam eſſe omnino ægris expedit, item aquæ artificiales Blegny, cum alumine & vitriolo paratæ, vel Fallopii chalybs præparatus cum ſaccharo, & ſpiritus ſalis rejiciuntur. Oenopola quidam ex podagra, per agyrtam retropulſa, colica nephritica truculentiſſima laborans, aliis omnibus fruſtraneis, ſanitati ex

pag. 2.

pag. 25.

pag. 27.

voto reſtitutus dicitur, uſu tincturæ Tartari, & hauſtuli tepidi unciarum trium vel quatuor, miſturæ ſequentis diuretico-laxativæ:

Rec. Decoct. emoll. contra Calcul. Foreſti
aperit. major. ana ℥IV.
▽ contra calcul. Conrad.
Fragor.
Cinamom. bugloſſ.
Syrup. Regii
Byzantini ana ℥j. M.

pag. 50. Multa egregia inſuper de hæmorrhoidibus oris & veſicæ proferuntur; hæmorrhoidum enim vox, a Celſo & Galeno ad venas ſedis & uteri reſtricta, ante horum tempora latiore gaudebat ſignificatione; nec commode fluxus oris, ſine præcedanea cephalalgia, aliisque ſymptomatibus, ſtatis periodis prorumpens, ad hæmoptyſin vel vomitum cruentum poteſt referri; quales oris hæmorrhoides agnoviſſe dicitur *Hippocrates Lib. II. Prædict. Sect. II.* ita ſcribens: *Quibus fauces ſanguine noctu & interdiu replentur, dum neque capitis dolor prægreſſus fuerit, neque tuſſis, neque vomitus, neque febris prehenderit, neque pectoris aut dorſi dolor tenuerit, in his nares & fauces inſpiciendæ, num quod ulcus in eo loco compareat, aut ἡ βδέλλα*: per quam vocem ultimam, non hirudines, ſed varices intelligi debere, uberius pro-

p. 96. batur. De catarrho ſuffocativo dum ſermo eſt, pro hujus cauſa proxima paralytica pulmonum, ac forte etiam muſculorum thoracis debilitas accuſatur; hinc ſalia volatilia urinoſa, cum tinctura tartari acri remixta, pro ſcopo congrumatum non ſolum & coagulatum ſanguinem reſolvendi, verum etiam tonum partium

p. 99. reſtituendi, commendantur; quemadmodum etiam ſequens formula, ad eliminandam aquam intercutem, magni uſus fuit deprehenſa:

Rec. Rad. enulæ, aſari, ana unc. ſem.
Herb. ſalv. eupator. cichor. veronicæ,
cuſcutæ ana manip. unum.
gram paradiſi drachm. unam cum ſemiſſ.
macer. drachm. unam.
ſem. carthami, aniſ. petroſel. ana drachmas tres.
Rhabarb. Alex. drachm. duas.

Coqv.

Coqv. in Vini Menſ. iij.
Rec. Colat. ℔. iij. adde
Syr. Byzantini uncias tres. M. F. Potio.

Tacemus curioſam Anatomen fœminæ, abdominis intumeſcentia poſt partum laborantis; ſingulare exemplum de apoſtaſi κατ' ἀπόθεσιν in ſcirrhum ſanguineum degenerante; egregium de gonorrhœa virulenta diſcurſum; & rarum molæ exemplum. p. 19. p. 34. p. 79. p. 99.

ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

EUCLIDIS QUÆ SUPERSUNT OMNIA. EX RECENSIONE DAVIDIS GREGORII M. D. Aſtronomiæ Profeſſoris Saviliani, & R. S. S.

Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, A. 1703, fol.
Conſtant Alph. 7. plag. 17.

INter Eruditos, quorum ſcripta ætatem tulerunt, publicoque emolumento ad ſeros poſteros fuerunt propagata, dubium non eſt, quin poſt Homerum Euclides emineat, non Megareus ille, cujus vitam Laërtius edidit, ſed qui, quacunque patria ortus, regnante in Ægypto Ptolemæo Lagi, Alexandriæ primus omnium Scholam Mathematicam aperuit, ex qua tot deinceps inſignes Mathematici prodierunt. Bis mille enim lapſi jam ab eo tempore, quo doctrina is inprimis Geometrica floruit, anni ſunt, & hodieque tamen, ut alia ingenii ejus monumenta, quæ ſuperſunt, in pretio habentur, ita Elementa præcipue ejus Geometrica, ob quæ Proclo & veteribus aliis κατ' ἐξοχὴν dici Στοιχειωτὴς conſuevit, in Scholis Geometricis regnant, & nobiliſſimæ ſcientiæ ſtudioſis, velut ſolida baſis, cui uberiora feliciſſime ſuperſtruant, ex merito commendantur. Non provocabimus ad veterum, Pappi, Procli & omnium, qui Geometriam excolere ſuſtinuerunt, teſtimonia; e recentioribus vel unius Cardani, at quanti Virum adduxiſſe ſuffecerit elogium, qui libro XIII de Subtilitate, ita de his Elementis pronunciat: *Horum inconcuſſa dogmatum firmitas, perfectioque adeo abſoluta, ut nullum opus jure huic aliud comparare audeas. Quibus fit, ut adeo veritatis lux in eo refulgeat, ut ſoli hi in arduis quæſtionibus videamur poſſe*

a vero falſum discernere, qui Euclidem habent familiarem. Ut profecto ſcriptor Gallicus, Claudius Verderius, in *Cenſione auctorum omnium veterum & recentiorum*, qui ſplendidus eſt miſeri libelli titulus, dum Euclidem *indigeſtum eſſe & incompoſitum* ait, moxque ſubjungit: *Oedipodem eſſe neceſſe eſt, qui hunc velit intelligere; proponit enim ſua problemata, nec manum ad circinum adhibet; proponit quoque theoremata, nec ullum demonſtrat*; nonniſi ridendum ſe omnibus propinaverit, & vel uno hoc inepto judicio, reprehenſionem beati Morhofii noſtri meruerit, qui Polyhiſtoris L. I. c. XVI de eo memorat, *manifeſtam hominis phreneſin facile deprehendi, ubi cenſuram ſuam exerceat.* Equidem non diſſimulamus, fuiſſe, qui non inutilem operam illuſtrandis Euclidis Elementis præſtiterint; ut facile eſt, inventis addere. Nam jam ex veteribus Theonem nonnulla adjeciſſe Euclidis Elementis, ipſe agnoſcit in Prælectionibus ſuis celeberrimus Savilius; tametſi & eorum, qui propoſitiones Elementorum Euclidi, demonſtrationes Theoni tribuunt, & Petri Rami, qui tam propoſitiones quam demonſtrationes Euclidi abjudicat, univerſa Theoni attribuens, opiniones velut ſtultas falſasque explodat. Noſtra vero ætate haud parum luminis Elementis affuderunt Geometræ clariſſimi, Barrovius, De Chales, Pardies, Sturmius, Tacquetus aliique, ſeu illuſtratis & faciliori methodo exhibitis, quæ incipientibus difficiliores videri poterant, demonſtrationibus; ſeu compendioſa magis via propoſitis, quæ per ambages nimias ab Euclide erant expoſita; ſeu adjectis corollariis practicis, & propoſitionum vario uſu indicato, modisque quibuscunque aliis. Verum hi omnes tamen tantum abeſt, ut erga communem orbis in Geometria per viginti ſecula præceptorem reverentiam exuerint, ut ipſius fundamenti feliciter poſiti gloriam Euclidi relinquant, nec nova ipſi Elementa condere, ſed Euclidea excolere ſuſtineant. Ipſi temporum noſtrorum Heroës, quibus calculum differentialem, methodum indiviſibilium, Arithmeticam infinitorum, & noviſſimam fluxionum doctrinam aliaque debemus, verecundantur de ſede ſua Euclidem dejicere; quin ejus potius Elementa a ſtudioſis prælibari, imo in ſuccum velut ac ſanguinem converti, ex iisque ſyntheticam illam ve-

veterum Geometrarum conſtructionem, tanquam ſcientiarum Mathematicarum baſin inconcuſſam, addiſci cupiant, antequam ad altiora illa progrediantur. Quæ cum ita ſint, non ſine applauſu ac tripudio exceptum iri arbitramur, ab omnibus horum ſtudiorum æſtimatoribus, novam eamque elegantiſſimam & accuratam omnium Euclidis, & quæ a nonnullis illi tribui ſolent, operum editionem Græco-Latinam, quæ nuperrime Oxoniæ in Anglia, e theatro Sheldoniano, felicibus auſpiciis prodiit. Probe meminimus, talem jam ante viginti, & quod excedit, annos meditatum fuiſſe Virum celeberrimum, Eduardum Bernardum, Aſtronomiæ in illuſtri Oxonienſi Academia, dum viveret, Profeſſorem Savilianum. Sed quod ille morte præventus præſtare non potuit, præſtitit feliciſſime, qui Savilianam cathedram hoc tempore cum laude tenet, David Gregorius, ingenue tamen in Præfatione profeſſus, ex laudati Bernardi libris, qui in Bibliotheca Bodlejana aſſerventur, Latinam Federici Commandini Elementorum verſionem, infinitis in locis a ſe caſtigatam, & in expoliendis Græcis, editioneque univerſa, a vitiis etiam typographicis liberanda, plurimum auxilii Clariſſimum Virum, Joannem Hudſonum, S. T. P. & Protobibliothecarium hoc tempore Bodlejanum, attuliſſe. Sed videamus, quæ in nova hac editione, & quo ordine contineantur. Et primo quidem loco ipſorum *Elementorum libri quindecim* comparent; etſi Gregorius noſter facile aſſentiatur iis, qui poſtremos duos Euclidis non eſſe exiſtimant, ſed Hypſicli Alexandrino, qui ducentis poſt Euclidem annis floruit, malunt tribuere. Uti vero operam Editor clariſſimus dedit, ut & Græcus textus, & Latina verſio, mendorum quorumque expers prodiret: ita notas nullas adjecit, niſi cum textum corruptum reſtituere, aut ſcholium a ſciolo interpolatum reſtituere, opus eſſet. Sic enim perſuaſum habet, Elementa hæc clariora eſſe & intellectu faciliora, ubi ſola exhibentur, quam ubi ſcholiis & lemmatiis innumeris obrutus ipſe Euclides vix appareat. Sequuntur Euclidis Δεδομένα, ſeu *Data*, quibus Marini Philoſophi εἰς τὰ Δεδομένα προθεωρία præfigitur. Cumque *Data* hæc comparata ad Analyſin Geometricam, & ejus quaſi Elementa ſint, veteribus Geometris familiaria, in Præfatione ſua Gregorius inſu-

insignem locum ex Pappi Alexandrini præfatione ad L. VII Collectionum Mathematicarum, quo veterum Analysis Geometrica accurate describitur, & quidem, cum Græce nondum extet, Græce exhibet, adjuncta Commandini versione. Dein tractatus Musici sistuntur, *Introductio Harmonica*, & *Sectio Canonis*, quos e nuperis scriptoribus quidam Euclidi tribuerunt: etsi Gregorius ab iis dissentiat. Nam posterior quidem ille adscribi Euclidi plane non potest, cum Sectionem Canonis primus introduxerit Ptolemæus, ante quem de ea cogitaverat nemo: prior vero, cum Aristoxeni hypothesin per omnia sequatur, potuit quidem ab Euclide proficisci, sed id tamen affirmari certo nequit, cum veterum nemo ejus uspiam meminerit. Qua occasione Gregorius in præfatione accurate de duplici veterum hypothesi Musica, Aristoxenea & Ptolemaica, differit. In tractatibus vero ipsis edendis, Meibomii editionem Veteris Musicæ Scriptorum Amstelodamensem A. 1652 secutus est, ejusdemque etiam versionem, paucissimis immutatis, retinuit. Tractatus Musicos excipiunt *Phænomena*, liber unicus, quo cœlestia Euclidos attigit. Eorum textus Græcus nunc primo lucem aspicit: versio Latina Josephi Auriæ ex editione Romana A. 1591 est, at passim emendata. Sequuntur porro *Optica & Catoptrica*, cum versione Latina Joannis Penæ, & notis celeberrimi Savilii, quas margini codicis sui adscripserat. Ast ut Savilius agnoverat, Euclidis Opticæ & Catoptricæ libros non magni esse momenti: ita Editor noster suspicatur, ex rationibus non contemnendis, opus esse spurium, aut certe temporis lapsu prorsus corruptum. Hinc exhibetur liber de *Divisionibus*, qualem ab Euclide scriptum, Proclus quidem testis est, sed num hic genuinus ille codex sit, in medio a Gregorio relinquitur. Editur etiam tantum Latine, cum Græce nullibi reperiatur. Agmen claudit fragmentum de *Levi & Ponderoso*, Euclidi a nonnullis tributum, sed haud dubie spurium.

ANDREÆ TACQUET ELEMENTA GEOMETRIÆ, & Selecta ex Archimede Theoremata. Summa cura emendata &c. a GULIELMO WHISTON.

Cam-

Cantabrigiæ, typis Academicis, impensis C. Crovvnfield, 1703, 8.
Plag. 16.

QUam universis Euclidis scriptis operam Gregorius, eam speciatim Elementis impendit Vir Clarissimus, Gulielmus Whiston, Matheseos apud Cantabrigienses Professor Lucasianus. Recudi enim ea, in studiosæ Mathematum juventutis usum, quam nitidissime curavit, juxta editionem Tacquetianam, sed novis nunc accessionibus ornatam magisque illustratam. Præterquam enim, quod quadraginta schemata nova æri incisa adjecit, cum in secundo Elementorum libro, methodum demonstrandi discentibus paulo difficiliorem, in quinto autem proportionum doctrinam, in se quidem facillimam, per ambages expositam deprehendisset, ipse secundi libri demonstrationes plerasque, tum rectangulorum constructione, tum exemplis numericis illustravit, doctrinam vero de proportione, quæ quinto libro continetur, summatim & brevissime exposuit. Quod vero palmarium ipse arbitratur, varios propositionum usus, faciliores illos & discentium captui accommodos, in corollariis, partim ex penu proprio depromptis, partim ex aliis, De-Chales, Barrovio, Pardies, Sturmio, Newtono, mutuo acceptis, condimenti instar ac incitamenti, passim apposuit: ut dubium adeo non sit, quin rem gratissimam æque ac utilissimam studiorum horum cultoribus, nova hac & elegantissima Elementorum Euclideorum editione præstiterit.

JOH. JAC. SCHUDT JUDÆUS CHRISTICIDA gravissime peccans & vapulans.

Francofurti ad Mœnum, sumtibus Autoris, 1703, 8.
Alph. 1, pl. 3.

IN Disputationibus cum Judæis, ea felicius in usum trahi argumenta, quorum robur gentem, ex pertinacia stupidam, constringit validius, & externos velut eorum sensus ferit, nemo vocaturus est in dubium. Itaque cum nihil iis acerbius accidat, quam diuturnum adeo a patria, hæreditario olim jure tanto tempore possessa, exilium, ab eo initium colloquii de religione cum

ipſis inſtituendi faciendum, Clariſſimus eruditi hujus operis Autor exiſtimat. Docendi nempe Judæi ſunt, & exilii illius, & graviſſimarum miſeriarum, quas per tot ſecula ſuſtinuerunt & hodieque ſuſtinent, unicam atque genuinam cauſam eſſe impiam majorum ſuorum in Jeſum Nazarenum crudelitatem, quam ipſimet hodienum non tantum non damnent ſed probent potius atque collaudent. Conciliandus dein eorum animus ſignificatione doloris, quod gratiſſimus olim Deo & electus ex omnibus aliis populus, tam acerbum, tamque diuturnum, experiatur iræ divinæ judicium. Hinc porro explicanda Prophetarum oracula, atque ex iis triſtis ille rerum prædictarum eventus demonſtrandus; ut ita in conſcientia ſtimulum ſentiant, paulatimque ad veritatis agnitionem perducantur. Ex quo Auctoris celeberrimi ſcopo facile intelligitur, non tam Judæis ſcriptum hunc librum eſſe, ut ex eo fructum capiant, quos conſtat ſcripta noſtratium omnia magno faſtu velut conculcare, & ab eorum lectione toto animo abhorrere, quam Chriſtianis methodum commonſtratam efficaciſſimam, qua in convincendis pertinacibus felicius, quam ulla alia, utantur.

Partes Operis duæ ſunt, quarum prima demonſtratur, tot tantorumque malorum, quibus Judæi affliguntur, cauſam nullam eſſe poſſe aliam, quam rejectionem & cædem Jeſu Chriſti, veri Meſſiæ: altera falſæ, quibus mala iſta tribuunt Judæi, cauſæ, & exceptiones jejunæ, quod Chriſti cædes cauſa eorum eſſe nequeat, excutiuntur atque refelluntur. De quibus plura nobis dicenda nunc eſſent, niſi otium nobis feciſſet Autor ipſe, ſubjuncta operi Diſſertatione Philologica, ſummam univerſæ tractationis complexa, & a quovis brevi tempore perlegenda.

JO. CHRISTIANI L. BARONIS DE BOINEBURG ad Virum Clariſſimum JO. CONRADUM DIETERICUM, Profeſſorem Gieſſenſem, Epiſtolæ, nunc primum ex autographis editæ a RODOLPHO MARTINO MEELFUHRERO.

Norimbergæ apud W. Michaëllis & J. A. Schwobachium, A. 1703, 12. plag. 15.

Quo

QUo illuſtrius magni ſeculo elapſo literarum ſtatoris, *Jo. Chriſtiani*, Liberi Baronis *de Boinebourg*, S. Cæſareæ, cum in vivis eſſet, Majeſtatis, & Eminentiſſimi Electoris Moguntini Conſiliarii Intimi, ac Supremi Aulæ Mareſchalli, in Orbe literario nomen eſt: eo minus hedera ſuſpenſa opus habent Illuſtris ejusdem Viri ad *Jo. Conradum Dietericum*, Hiſtoriarum, dum viveret, in Academia Gieſſenſi Profeſſorem Clariſſimum, Epiſtolæ, quas nunc primum *Rodolphus Martinus Meelfuhrerus*, ſacræ Theologiæ Licentiatus, Norimbergæ ex autographis, typis publicis exſcribi curavit. Promiſerat has Clariſſimus Meelfuhrerus Orbi literario jam ante, in ſuis ad Theod. J. ab Almeloveen, Polyhiſtoris & Medici Harderovicenſis, Bibliothecam promiſſam ac latentem Acceſſionibus, Norimbergæ A. 1698 editis, & cum jam ille ſui promiſſi memor fuerit, non ingratior Reipublicæ literariæ foret opera, ſi &, quæ in Illuſtrium Virorum, *Ezech. Spanhemii* & *G. G. Leibnitii* bibliothecis, ac in *archivo* Electorali *Hannoverano* & Ducali *Cellenſi*, nec non in Illuſtris *Weiſenbornii*, L. Baronis *de Ehrenquell*, muſeo latent, Boineburgii Epiſtolæ, propediem in lucem protraherentur. Sane religioni ſemper erat Boineburgio, aliquid minus Latine, vel minus ornate ac intelligenter dixiſſe: unde, ſi quid etiam forte præter regulas & incompoſite aliquando ſcripſerit, id nec ſcriptum aut dictum ſe velle, Dietericum ſuum ſæpius, & inter cetera Epiſt. IV, XII & XLVI, ipſe ſerio admonet. Ea de re dictio harum quoque, quas jam recenſere ſuſcepimus, Epiſtolarum terſa ſatis eſt & fluida, conciſa & ſubinde quoque ſententioſa, prout varium decus eſt epiſtolarum familiarium, nonnunquam tamen & copioſa admodum, ac tumultuaria; cum ipſe Boineburgius, ſe nec ingenio ſuo interdum leges, nec ſcriptioni terminum dare poſſe, Ep. LXXXIV & XXVIII non diſſimulaverit. Deinde vero, quod maximum, rerum, quæ ad Hiſtoriam Literariam faciunt, ſunt pleniſſimæ, adeo, ut niſi Conringii epiſtola, quam juſſu Auguſti, Ducis Brunſuicenſis vere Auguſti, de Bibliotheca Guelferbytana ad Boineburgium noſtrum exaravit, & quæ jam publice extat, ſatis ſuperque loqueretur, quantam rei literariæ curam cognitionemque habuerit Boineburgius, id ipſum vel

ſolæ hæ ejusdem ad Dietericum perſcriptæ epiſtolæ, abunde id teſtari poſſent. Cujus rei ut exempla quædam demus ac teſtimonia, *Epiſtola XXVI, XXXI & XXXIII*, nec non *XIX*, magno numero & cumulo, præſtantiſſimos & ſelectiſsimos omnis eruditionis ſcriptores recenſet, ac qui vel in Hiſtoria eccleſiaſtica aut profana, & ſummorum per orbem Imperiorum notitia, vel in univerſa Philoſophia, & Philologiæ, Critices, Chronologiæ, nec non literarum elegantiorum ſtudiis, vel in Theologia, & Jurisprudentia, vel in alio quocunque eruditionis genere, legi poſſint, & ducum inſtar ſeligi, laudat atque commendat. Quo ipſo Auctor, ſuaſor & impulſor eſſe volebat Dieterico ſuo, ut non ſolum Bibliothecam ſuam Græcam, quam tum parabat, ſeu de Græcis ſcriptoribus opus, eo alacrius deproperaret, ſed & deſideratiſsimo dudum Verulamio, ac omnibus Eruditis, univerſæ Hiſtoriæ Literariæ operi, eo promtius, eoque felicius ſe accingeret, & cum neque Xenophon, qui primus dicitur Philoſophorum vitas ſcripſiſſe, neque Socion, qui libros ſucceſſionum elucubraſſe fertur, amplius extet, de Viris doctrina' præcellentibus, eorumque monumentis, ut & in univerſum de ſcientiarum incrementis & augmentis in eo ageret. Non minor propemodum eſt Auctorum ſelectorum apparatus, quem ut Hortlederi, cujus labores Saxoniæ miniſtris fructuoſisſimos eſſe cenſet, aliorumque Virorum in eo genere clarorum exemplis, Archivum Principum, ſeu quod vetuſtas Latinior dixiſſet, *Memoriam Principum publicam*, Antiquarii recens munere auctus Dietericus ſuus, paulo accuratius in ordinem redigeret, & exornaret, *Ep. XLIII & XLIX* aliisque congeſſit. Et inde etiam *Ep. XLVII* honeſtisſimam ſibi laudem commeruiſſe ſcribit *Dietericum*, optimæ frugis libro ſuo, quo Breviarium, ſeu Hiſtoriam Reipublicæ Hebræorum, ac IV catholicorum per orbem imperiorum, quæ ſub eulogio Monarchiarum inclaruerunt, ſumma per capita eſt complexus. In aliis epiſtolis, quo loco ſuæ ſuiq; Principis res ſint, & quid rerum vel in Suecia, ubi tum Legati fungebatur munere, vel in Haſſia agatur, perſcribit: & in harum cenſum ex prioribus quam plurimæ pertinent. In ceteris vero Boineburgius tum de Eruditorum operibus, olim vel recens editis

tis & ineditis, tum de eorundem morte ac litigiis, tum quoque de omni re literaria differit, &, quod ipſe Ep. LXVIII præcipuum epiſtolarum familiarium decus eſſe cenſet, liberum ſuum ſubinde quoque de uno alterove viro erudito judicium æque, ac jocos & ſales immiſcet. Sic *Epiſt. IV.* magni Viri, *H. Grotii*, Roſtochii mortem, & *Ep. LXI* Hottingeri, Orientalium doctrinarum doctiſſimi, & Arabicarum præcipue literarum callentiſſimi interpretis, fata deplorat; at tamen & ipſum Hottingerum, & quot in Belgio floreant eidem pares, G.H. Velſchio faſces dudum ſubmiſiſſe, in ſuæ noſtræque Germaniæ gloriam, ſimul addit. *Ep. LXII* Taboris diſſertationem, ſeu potius conſcribillationem hiulcam & mancam de Legatis, ſibi multis ait nominibus displicere, adeo, ut famuli opera eam conflatam credat: cum tamen alioquin omnia hujus Viri ſoleant eſſe e meliore luto nata. *Ep. LIX* graviter Dieterico ſuo iraſcitur, quod non niſi fabulis ridiculis, & gerris totiens contritis, oppletam de Papiſſa Joanna diſputationem conſcripſerit, quam tamen eſſe fabulam, ex ipſis Proteſtantibus, Blondellus, Reformatorum ille Varro & Photius, Conringius, Voſſius, Grotius, P. Molinæus, Bochartus, Camero, Chamier, Curcellæus, Sarravius, Boxhornius, F. Lindenbrogius, Barlæus & Iſaacus Gruterus, eeu quoque *Ep. XV* teſtatur, abunde confirmaverint. Et ut ut Salmaſius, pro ſua in Catholicos vehementia & rabie, Blondellum ſe eſſe refutaturum, ſæpius minatus fuerit: poſtea tamen eum, ſæpe ab hoc provocatum, nunquam vel mutire auſum fuiſſe, & ſic morte præventum, veritatem ultra nequiviſſe ſtomachari. *Epiſt. XX* operis ſui ſingularis, de uſu errorum in Imperiis Rebusve publicis meminit, & Leonem Allatium, cum quo, teſte etiam *Ep. LI*, creberrimum alebat literarum commercium, in eruendis Græcis Antiquitatibus, Jo. Meurſii diligentiam prope ſuperare, exiſtimat. *Ep. XXII* & *XXV* optat, ut negotium & lis cum Calixto mollius paulo leniusque ageretur, & multi laboris futurum ſuſpicatur Calovio, Hülſemanno, Dannhauero, Dorſcheo, Wellero, Scharfio & horum Archi-Theologorum congregibus, Calixtinam ſententiam penitus convellere, diruere, tollere. *Ep. VI* & *L*, occaſione libelli cujusdam Caſ-

ſellanorum Theologorum de religionis negotio recens editi, qui confutari mereatur, dummodo id ſine importuno zelo fiat, ac ſolito moderatius, in eos in univerſum Theologos vehementer invehitur, qui nimio zelo adverſarios ſuos tractare ſolent. Nec enim genuinum frangendum eſſe, ubi res alia eſt, quam adparet forinſecus, neque anathema vel maranatha ſtatim intorquendum adverſus in divinis circa fundamenta tantum, non in fundamentis, diverſum abs nobis ſentientes. Secus qui faciant, & cum Zacharia Hogelio, in ſuo ſuper Apocalypſin libro, ad Papæ caput conterendum bellum produci malint, quam pacem coire, illos demum veros eſſe, *Ep. XI* ait, litium incentores & bellorum concitatores, eoque nomine non invalidis argumentis ab H. Grotio in Jure Belli & Pacis Lib. II Cap. XXII commate 15 exagitari. Etſi enim contra ac ſentiat cum Bellarmino Grotius, Romam adhuc ſemel interituram, cum H. Conringio, ſub cujus tutamine etiam aliquando de Germanorum Imperio Romano diſceptaverit, ac Calixto credat: propterea tamen bellum protrahendum eſſe, nec ſemet, nec alium quempiam ſtatuere, niſi cui cerebrum ſit in calcaneo. *Ep. XXXII* unam gentem eſſe memorat Bemelbergiorum in Suevia, & Boineburgiorum in Fuldenſi, Hasſica, Franconica & Thuringica ditione, ſuosque iſtos in Suevia agnatos Barones de Bemelberg plerorumque Sueviæ Comitum, quin & Marchionum Badenſium, Ducumque Mantuæ propinquitatibus eſſe innexos; ceu id quoque P. Bucelini Benedictini Genealogiæ nuper editæ teſtentur. *Ep. LXIII*, *LXVI* & *LXVIII* ſui, quod ipſemet paret, operis literarii de Scriptoribus Bibliothecariis, & in quo etiam de Scriptoribus Epiſtolarum fuſe agat, meminit. *Ep. LXIX* Dietericum falſe & facete exagitat, quod in ſua de amoris literarii exceſſu exercitatione, adeo in elegantias omnes & venuſtates Græcas, pro ſua, qua plenus inſoleſcat, petulantia invectus fuerit, ut Diabolorum & Furiarum excrementa ibi loqui videatur. *Ep. LXXXI* Schurzfleiſchium, egregium tum ac magnæ ſpei juvenem collaudat, eumque poſt ſua & Dieterici ſui fata, magnum aliquando in literarum dignitate nomen tuiturum, fauſto perquam omine auguratur. Addit quoque eadem epiſtola & Hankium,

tum

tum quoque adhuc juvenem, quem Dieterico per Klockium commendarit, eruditorum amorem mereri. Et quæ ſunt reliqua.

Ceterum ſicut ii, qui literas eruditorum Virorum amant, & reliquas Boineburgii Epiſtolas ad Grotium, Bœclerum, Conringium, G. H. Velſchium, Freinshemium, Allatium, Lambecium, Hottingerum, aliosque ejusmodi per univerſam Europam paulo doctiorem Viros celebres, cum quibus creberrimum literarum commercium aluit, ſcriptas avide quoque eum Meelfuhrero expectant: ita & J. Ludolfum, J.C. Wagenſeilium, T. J. ab Almeloveen, J. Bernardum, J. Guſſetium, F. Roſtgaardum, Benzelium Bibliothecarium hodie Upſalienſem, J. U. Meurerum, & qui ſunt plures, Cl. Meelfuhrerus in præfatione ſua his, quas jam recenſuimus, Epiſtolis Boineburgicis præfixa, publice compellat, ut & aliorum Virorum clarorum, quas poſſident, Epiſtolas propediem luci publicæ dare ne morentur.

LE NOUVEAU TESTAMENT &c.

i. e.

NOVUM TESTAMENTUM JESU CHRISTI, JUXta antiquam Editionem Latinam Gallice redditum, Tomis IV.

Trevoltii, e typographia Supremi Dombarum Principis, A. 1702, 8. Alph. 3. plag. 21.

RIch. Simonem, cujus celebre eſt in Orbe literario nomen, parentem agnoſcit hæc interpretatio, quæ ciendis in Gallia controverſiis hactenus perfœcunda fuit. Auctor admonitus ab aliis, ut interpretationem Gallicam totius S. Scripturæ, cum fontibus exquiſite convenientem conficeret, ejus loco, ad normam Vulgatæ, quam vocant, præſentem Novi Teſtamenti translationem elaboravit. In Præfatione ſub initium Genebrardi ſententiam approbat, qui Henrico III Regi ex eo ſciſcitanti, quantum temporis atque impenſarum ad interpretationem Bibliorum perfectam requireretur, reſpondit, triginta annos, totidem doctiſſimos viros, ac ducenta millia imperialium nummorum ſe poſcere, neque tamen omni reprehenſione vacuum opus polliceri poſſe. Dehinc cum iis in diſceptationem venit, qui Vulgatam

juxta

juxta Ebræam Græcamque veritatem corrigi debere, inficias eunt, aliamque Concilio Tridentino mentem fuiſſe opinatur, quippe quod ſolennioris tantum in Eccleſia uſus ac ordinis gratia, eandem authenticam declaraverit: quam in ſententiam Richardum Radulphum, Hiberniæ olim Primatem, adducit. Invehitur præterea in eos, qui hactenus, relicta omni ſacræ Critices cura, velut alteri Gnoſtici, ſolis notis myſticis in editione S. Literarum operam dederint, quos in meras aliquando viſiones ſenſum verbi divini converſuros ominatur. Vulgatam vero interpretationem ſæpe ambigue loqui, ejusque ſenſum genuinum ex fontibus eſſe inveſtigandum pronunciat, adductis in eam mentem aliquot exemplis, quibus præſertim recentiorem Jeſuitarum translationem Gallicam identidem ſub cenſuram vocat, ac errorum arguit. Hinc digreſſione facta, de particularum Biblicarum emphaſi diſſerit, multumque ſibi tribuit, quod vexatum Rom. IX, 3 locum recens explicaverit de Paulo optante, ut non *a Chriſto*, ſed *propter* Chriſti honorem, anathema fieret, oſtenderitque voculam ὑπὲρ hoc loco idem ſignificare ac *propter*. De vocibus Biblicis cautiſſime transferendis, multa etiam admonet, ſuamque translationem a perfectione adhuc abeſſe, ac tentaminis loco eſſe habendam, ingenue confitetur.

Ea vero non perfunctorie conſcripta, ſed ſingulari cum cura, ad correctiſſimum Vulgatæ exemplar, confecta eſt; interdum quoque, ubi fas erat, ab ea diſcedit, & Græcos fontes aſſequitur, nonnunquam uberius aut ſaltem cautius ea reddit, quæ in illa vix intelligi poterant; ſæpius tamen mendas ejusdem ſtudio retinet. Sic Tomo præſertim IV p. 44, ambiguitatem Vulgatæ in exprimendo loco Tit. II, 13 reprehendit, quam tamen immutare non eſt auſus. Conſimiliter Matth. VI, 11 vocem *ſuperſubſtantialis* panis conſervat, addita nihilominus obſervatione, rectius exponi panem ordinarium, quotidianum, Tomo I p. 26.

Præfixæ a Simone cuivis libello Biblico præfationes, non ſane proletariæ ſunt, ſed recondita doctrina refertæ. In ea, quæ Marcum præcedit, refutatur Baronii de Latino Marci Evangelio ſententia, obſervaturque, Petrum, & ejus aſſeclam Marcum, Græco ſermone uſos, non Latino, quippe quem auditores eorum vix intel-

intellexiſſent. In Præfamine Epiſtolæ ad Romanos, Grotii ſententiam circa fidem & juſtificationem amplectitur, & per iſtam, novam legem (quæ phraſis Simoni domeſtica eſt) pietatis, Chriſtianis datam intelligit, ſolaque opera veteris legis excludi a juſtificatione putat. Digniora lectu ſunt, quæ ad Epiſtolam ad Hebræos præfatur, deque diverſa ejus in Eccleſia Orientali & Occidentali auctoritate diſſerit.

Præ cæteris vero perlegi merentur a ſacræ Critices ſtudioſis obſervationes, quas ſingulis paginis Auctor ſubjecit, in quibus, multa cum induſtria, codices vetuſtiſſimos MStos & veteres translationes confert, additis etiam Patrum lectionibus variis; ut adeo parvorum Bibliorum Criticorum Novi Teſtamenti loco, hic liber eſſe poſſit. Utinam vero hanc diligentiam ad refellendam ordinariam Græcorum codicum lectionem, ac ſtabiliendos Vulgatæ interpretationis nævos, Auctor non uſurpaſſet! Quotiescunque enim vel leviſſima occaſio datur, Cantabrigienſem, Claromontanum & San-Germanenſem, codices pervetuſtos, velut cum Vulgata convenientes allegat, de quibus tamen & in Prolegomenis confitetur, male eos ab Ameloto Apoſtolicos appellari, paſſimque, cumprimis Tom. I p. 110. 244. 280, & Tom. III p. 80 largitur, eos immutatos, atque emendatos eſſe. Quin ipſemet ingenue affirmat Tom. I p. 310, quosdam MStos codices Græcos ad normam Vulgatæ fabricatos eſſe.

Enotabimus nonnulla, quæ Lectori ſpeciminis vice ſint. Veſtitum Joannis Baptiſtæ non ex cameli crinibus contextum, ſed ex pellibus conſutum fuiſſe, Tomo I pag. 10 tradit. Gehennam pag. 20 eleganter explicat de igne perpetuo in valle Hinnom conſervato, quo excrementa atque cadavera comburebantur. Judæos metempſychoſin docere, ſaltem ſubtiliorem, ſive quod ſubtiliſſima pars animæ mortui in corpus hominis vivi transmeare poſſit, pag. 83 obſervat. Herodianos eos fuiſſe, qui dominatum gentis Judaicæ in Herodis familia ſervatum volebant, p. 114 obſervat. Difficile Chriſti verbum, Marc. IX, 48, de ſalſura igne facta, interpretatur p. 214 de damnatorum corporibus in igne inferni conſervandis. Cenſum Auguſti, tempore nati Chriſti exactum, non primum in univerſo Imperio Romano, ſed pri-

mum in Palæſtina,& Cyrenium extraordinarium Syriæ Præſidem fuiſſe, p. 286. annotat. Tomo II de Origenis fraude, qui Hiſtoriam adulteræ, a Chriſto liberatæ, e codicibus multis abſtulerit, p. 54 tractat, nardumque Piſticam a Piſta urbe dictam, p. 82 conjicit: novum vero præceptum Joh. XIII, 34, ſtylo Scripturæ idem eſſe, atque excellens, p. 94 tradit, & translationem LXX Interpretum ab Helleniſtis recentioribus confectam, p. 168 pronunciat. Tomo III Eraſmi Roterodami emendationem dicti Rom. IX, 5, Socinianis faventem, omni antiquitati contrariam p. 44 judicat, & Pauli verba 1. Cor. III, 13 de igne judicii extremi pag. 96 explicat, quæ Pontificii de purgatorio igne plerumque interpretantur. Peculiaris Simonis opinio eſt, quam p. 133 proponit, verba 1. Cor. XI, 20 ſeq. non de S. Cœna, ſed de convivio eandem comitante, eſſe intelligenda. Ita 2 Cor. XI, 5 per magnos Apoſtolos, non Petrum aut Jacobum, ſed Pſeudoapoſtolos indicari, noviter obſervat.

Non potuit non hæc res in Eccleſia Romana turbas excitare, quas recenſio ſequentium ſcriptorum Benevolo Lectori accuratius repræſentabit.

ORDONNANCE DE S. E. M. LE CARDINAL de NOAILLES &c.

i. e.

EDICTUM EMINENTISSIMI CARDINALIS NOAILLII, Archiepiſcopi Pariſienſis, complectens condemnationem Verſionis Novi Teſtamenti, Trevoltii A. 1702 editæ.

Pariſiis apud L. Joſſe, 1702. 8. plag. 1.

ARchiepiſcopus, poſtquam de difficultate lectionis Biblicæ, ac Romanæ Eccleſiæ cura circa S. Scripturæ editiones atque translationes, diſſeruiſſet, decretis Conciliorum Gallicanorum, Pariſienſis, Bituricenſis & Narbonenſis, cautum eſſe tradit, ne quis Biblia, in vernaculam linguam translata, ſine Epiſcopi permiſſione publicaret. Itaque vel eo nomine condemnationem mereri translationem Trevoltii, ſine permiſſione, & non expreſſo Auctoris, qui ob defenſas aliquot opiniones religioni pernicioſas, diu ſe ſuſpectum reddiderit, nomine editam pronunciat. Eſſe vero eandem, etſi hæc ſepoſueris, plenam erroribus ac temeratiis opi-

opinionibus, mirumque videri, quod a duobus Theologis Sorbonicis fuerit approbata. In Prolegomenis reprehenditur, quod de Vulgata dicatur, eam conjeciſſe interpretes quosdam in errorem, atque ordinis ſolum gratia in Concilio Tridentino authenticam pronunciatam eſſe; quod ſua ipſius confeſſione, Auctor explicationem loci Rom. IX, 3. afferat, omnibus Patribus ignotam; quod loca Veteris Teſtamenti in Novo Teſtamento citata, in Deras Judaicum, ſive ſenſum myſticum convertat. In ipſa autem translatione, id Auctori vitio vertitur, quod licentia intolerabili utatur, & verba inſtitutionis S. Cœnæ transferat *C'eſt-là mon corps*, Hic eſt corpus meum, (quæ formula Lutheranis favere dicitur;) quod Joh. XV, 5, loco verborum *ſine me* nihil poteſtis facere, habeat *ſeparement de moi*, *ſeorſim a me*, (quod Pelagianis non adverſum ſit;) quod phraſes Scripturæ emolliat, & pro *odiſſe* Luc. XIV, 26, Rom. IX, 13, ponat *minus amare*; quod 1. Cor. I, 9. verba *reſponſum mortis habuimus*, ſenſu prorſus contrario reddat, *in animo noſtro certi fuimus*, *nos non morituros*. In annotationibus culpatur, quod Auctor ſæpe rem in ſuſpenſo relinquat; dicta peccatum originale, prædeſtinationem, neceſſitatem gratiæ, juſtitiam inhærentem, reſurrectionem mortuorum, baptiſmum, extremam unctionem, efficaciam ſacramenti confirmationis, & Divinitatem Chriſti probantia enervet; quod de cœlibatu nimis abjecte loquatur, ejusque commoda in abſentia turbarum conſiſtere doceat; quod virginitatem Mariæ perpetuam dubiam reddat, in nota ad Luc. I, 34; quod per phraſin, *filius hominis*, Chriſtum non perpetuo denotari affirmet; quod Calvinianis faveat, ſtatuendo, Deum Judæos reprobare potuiſſe, etſi culpa vacui fuerint; quod locum 1. Joh. V, 7. iterum impugnet; quod denique ſanctitatem verbi divini viliſſimis formulis interdum profanet.

REMONSTRANCE A MONSEIGNEUR, &c.

i. e.

RESPONSIO AD CONDEMNATIONEM TRADUctionis Novi Teſtamenti Trevoltii editæ, publicatam ab Archiepiſcopo Pariſienſi.

A. 1702. 8. plag. 2.

NEc reverentiæ verſus Præſulem, nec cauſæ ſuæ in hac reſponſione deeſt Simon. Initio in memoriam Cardinali revocat, quod triginta abhinc annis in ejus notitiam venerit, binisque literis, nec non per amicum, placare ejus iram contra translationem hanc ſuſceptam tentaverit. Monet, non ſuam, ſed librarii, cui totum negotium traditum fuerat, culpam eſſe, quod ſine Epiſcopi permiſſione ea ſit edita, cum idem ab aliis bibliopolis, Du Pinii Pſalmos aliosque libros Biblicos edentibus, hactenus fuerit neglectum. Placuiſſe libros ſuos Anteceſſori Archiepiſcopi, aliisque magnis viris. Vulgatam ſe magni facere, ſequi & defendere, nec dixiſſe unquam, quod ipſa, ſed quod ejus Latine loquendi ratio *(le Latin de la Vulgate)* in errorem quosdam conjecerit; & conſentire ſecum ex Proteſtantibus Vorſtium, affirmantem, quod translatio iſta recte ſe habeat, dialectus vero ad genium barbari ævi accedat. Concilium Tridentinum non prohibuiſſe unquam novas Scripturæ explicationes, ſed defenſionem eorum dogmatum, quæ Patribus Conciliisque hæretica viſa fuerint. In transferendis inſtitutionis S. Cœnæ verbis, recte ſe egiſſe Simon contendit; neque enim pronomen demonſtrativum aliter reddi poſſe, ipſamque Vulgatam non pronunciare, *hoc eſt ſanguis meus*, ſed *hic eſt ſanguis meus*, imo Græcum τοῦτο Hebræorum *hinne*, *ecce*, omnino reſpondere: Gallicos vero interpretes in transferendis his verbis variare; P. Mauduit conſimili modo eadem reddidiſſe, nec non Jeſuitam quempiam, imo illum peculiari libello hanc phraſin defendiſſe; Lucam etiam Brugenſem & C. Janſenium manifeſte ſecum ſentire. Poſt hæc fatetur, citationes Veteris Teſtamenti in Novo Teſtamento, non ſemper juxta literalem, ſed alium ſæpe ſubtiliorem ſive myſticum ſenſum, traditione tamen veterum nitentem, fieri; idque Hebræis ſuetum. Neque male ſe tranſtuliſſe Joh. XV, 5. *ſeorſim a me nihil poteſtis facere*, cum vis particulæ χωρὶς iſtud poſtulet, ac præterea Gagnæus Doctor Pariſienſis, & Beza Calviniſta, non aliter verba iſthæc reddiderint. Quod pro *odiſſe*, *minus amare* quandoque ſubſtituerit, id ſe Eſtii, Toleti, Salmeronis aliorumque auctoritate feciſſe; dictum vero 2 Cor. I, 9, cum Heinſio recte ſe reddidiſſe, ipſa textus cohæſione hoc poſtulante.

Acerbe porro conqueritur, annotationibus ſuis crimen negati

gati peccati originis &c. cumprimis vero Divinitatis Chriſti ſublatæ, (nulla tamen addita probatione,) impingi, cum tamen poſtrema a ſe ſummo ſtudio ſit defenſa, multis etiam locis ad eam confirmandam noviter a ſe allatis. De cœlibatu idem ſe dixiſſe cum Paulo, plura autem addere & hic & alibi noluiſſe, cum annotationes non dogmaticas, ſed criticas conſcribere conſtituerit. Eadem ratione ſuſpicionem vocatæ in dubium virginitatis perpetuæ B. Virginis amolitur. Quod per filium hominis non ubique Chriſtus intelligatur, Toſtatum ſe auctorem habere docet. Formulam, quod Deus repudiare Judæos etiam inſontes potuerit, non de prædeſtinatione, ſed de ſpeciali quadam gratia, de qua Rom. IX agatur, intelligendam eſſe, eoque ſenſu illam a ſe uſurpatam. Denique teſtimonium de Trinitate 1 Joh. V, 7 non ſe vocare in dubium, ſed critico more profiteri, quod in MStis codicibus plerisque non exſtet. Longe majori cum licentia Jeſuitas nuper contra Clericum ſcripſiſſe, *ſe nihil quod moneant habere, ſi quis locum iſtum valde dubium, cum antecedentibus & conſequentibus non cohærentem, & Patribus ignotum dixerit.* Poſtremo phraſes a ſe liberius adhibitas, nec tamen majeſtati ſacrarum rerum adverſas, excuſat, utque de pietate & reverentia ſua Præſul rectius ſentiat, iterum iterumque rogat.

HERMANNI WITSII MELETEMATA Leidenſia.

Lugd. Batav. apud Jordanum Luchtmans, 1703, in 4. Alph. 3.

DUm ad æternitatem magis magisque ſe componit Celeberrimus Witſius, monumenta præclariſſimi ſui ingenii, a quibus famam ſibi poſthumam certo polliceri poteſt, ab interitu vindicaturus, novam nunc eorum ſiſtit ſyllogen, in qua primo loco comparent eruditæ *de vita Pauli Apoſtoli* prælectiones, accurate exeutientes, quicquid ad ſancti hujus Viri memoriam ſpectat. Exorſus enim Autor a natalibus Pauli & vita in Judaiſmo, occaſione profapiæ ejusdem inquirit, an ad ipſum pertineat Jacobi de Benjamine oraculum, Gen. XLIX, 17; quod quidem vero minus arbitratur conſentaneum, & probabilius eo referendum judicat effatum Davidis, Pſal. LXIIX, 28. Averſum ejus a Chriſtianis animum inter alia exin patere ait, quod Chriſtianos in Synagogis fla-

gellari fecerit. Ubi nemini mirum videri debere autumat, in domo precibus ac religioni dicata, forenſia judicia executioni mandata fuiſſe; flagellationem enim partem vocat diſciplinæ, excommunicatione minorem atque honeſtiorem, unde eam in Synagogis ſuo quoque tempore receptam narret Epiphanius, & ſuperiori ſeculo eandem in Synagoga Amſtelodamenſi paſſum ſe fuiſſe, flebiliter commemoret Uriel Acoſta. Pergens ad vocationem Pauli ad Chriſtianiſmum & Apoſtolatum, multa de Damaſco, & quid juris Hebræorum Pontifici aut Senatui in Damaſcenos fuerit, disquirit. Jeſum a Paulo viſum cenſet oculis omnino corporeis, & ſi de loco quæras, in aëre forſan terræ viciniori, aut etiam in cœlo ipſo, ubi ordinariam eſſe Domini in cœlis manſionem, ſueta Reformatis loci Act. III, 21 interpretatione nixus, ſtatuit. In triduana ejus cœcitate apparitionem Chriſti ſubſecuta, myſteria multa quærit, ejusque affinitatem oſtendit cum cœcitate Regis Iberorum, a Theodoreto memoriæ prodita. Hinc, quinam Apoſtoli dicti ſint Græcis, qui Hebræis, qui Chriſtianis, indagat, & Apoſtolorum κατ' ἐξοχὴν ſic nuncupatorum prærogativas recenſet. Tertiam vitæ Pauli periocham, a vocatione ad apoſtolatum, usque ad Synodum Hieroſolymitanam protendit; atque hoc fere temporis intervallo, accidiſſe ipſi conjicit memorabilem in Paradiſum raptum, quem uberiori commentario illuſtrat, & furculum, infixum carni, ad retundendam ſuperbiam, quæ ex ſupereminentia revelationum oritura fuiſſet, pro morbo aliquo dolorifico habet, quem, quoties recurrerit, Satan intendere allaborarit, ſive colaphis proprie ſic dictis, ſive alio quocunque modo, qui ſymbolica dictione exprimatur. Acta Synodi Hieroſolymitanæ, & quæ hanc proxime conſecuta ſunt Antiochiæ, in ſectione quarta expendit, & poſt prolixam iſtius conſiderationem, Pauli cum Petro diſceptationem, Antiochiæ factam, non arguere innuit contrarietatem in doctrina fidei, ſed utrinque exhibere inſigne virtutum exemplar. Humanæ autem infirmitatis indicium facit παροξυσμὸν inter Paulum & Barnabam, in quo hic quidem naturali affectui erga cognationem carnalem plus, quam oportebat, tribuerit, ille vero vehementia quoque ſua, extra æqui limites aliquantulum abreptus fuerit. Quintum locum impetrant res a Paulo in Macedonia geſtæ, & præ-

& præter cætera, illuſtrationem accipiunt proſeuchæ, eo, quod Paulus, apud Philippenſes commoratus, egreſſus legitur ad προσευχήν. Et Synagogas certe proſeuchas quoque dici potuiſſe, non dubitat; in narratione tamen Lucæ Act. XVI, 13 προσευχὴν fortaſſe non tam ædificium aliquod notare dicit orationi ſacratum, quam ipſum orandi actum, & verba, ὃ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, ſic vertit, *ubi recepto more erat, ſive fiebat, oratio.* Geſta a Paulo Athenis perpendit in ſectione ſexta, & de convitio, quo Paulus dictus fuit σπερμολόγος, multa affert, converſionem quoque Dionyſii Areopagitæ multis fabulis nobilitati declarat, Areopagitarumque officium & dignitatem pandit. Converſationem Pauli cum Corinthiis in peculiari ſectione, quæ ſeptima eſt, excutit, inque hac Gallionem, Judæos Paulum accuſantes a tribunali ſuo abigentem, neque culpandum univerſim, neque in omnibus laudandum eſſe putat. Moderati ſane animi argumentum videri, quod ab una quidem parte liberam Judæis de religione ſua arbitrandi facultatem permiſerit, ab altera autem nihil inclementius in Paulum, ſub religionis obtentu, ſtatuendum exiſtimaverit. Cæterum excuſandum non eſſe, quod totum illud divini cultus negotium, tanquam levem quæſtiunculam, gravioribus occupationibus indignam, tam ſupercilioſe ab inquiſitione ſua rejecerit. Cenchreis, qui portus Corinthi, non Paulum, ſed Aquilam totondiſſe caput, & hunc, non illum, votum habuiſſe ſtatuit. Octavo Epheſina Pauli acta contemplatur, quorum expoſitionem ab ejus collatione cum diſcipulis Johannis inſtituta orſus, nihil lucrari reputat Anabaptiſtas hodiernos, etiamſi illi rebaptizati fuiſſe perhibeantur; qua in re Voſſii veſtigia legit, quietſi utrumque baptiſmum, tam Johannis, quam Chriſti, ratione οὐσίας recte unum baptiſma vocari concedit, tamen, cum & inter utrumque diſcrimen ſit, ſatis liquere putat, non, ſi concedamus, a Johanne baptizatos iterum fuiſſe baptizandos ab Apoſtolis, eo ſequi, quod Chriſti baptiſmate baptizatos iterum immergi oporteat. Pauli pugnam adverſus beſtias metaphorice, quam proprie, interpretari mavult. Inceſtuoſum Corinthiacum Satanæ traditum cenſet, non ſpeciali quadam poteſtate Apoſtolica, ſed Eccleſiaſtica excommunicatione, eaque graviſſima, quæ ſub Apoſtolica directione fieri conſueverit. In ſectio-

ctione nona, quæ negotiis a Paulo, dum noviſſimo itinere proficiſceretur Hieroſolymam, transactis eſt deſtinata, mox poſt initium, ubi ſcriptæ ad Romanos epiſtolæ mentionem facit, quæſtionem movet: undenam repente Romæ tanta Judæorum & Chriſtianorum multitudo emerſerit, & unde, quod mirabilius, tam bene inſtituta, tam pulchre decorata Eccleſia nata ſit? iſtamque felicitatem non Petro, ſed aliis Romæ docentibus acceptam refert. Circa Pauli vincula in Judæa ſectio decima occupatur, & undecima circa ejus navigationem verſus Romam. Duodecima vero Romanam ejus captivitatem illuſtrat, & a varia carcerum Romanorum ratione auſpicium ſumit. Aliis deinde interjectis, Oneſimi hiſtoriam recenſet. Porro Epiſtolæ ad Hebræos autorem Paulum ut agnoſcamus, multa ſuadere oſtendit. Ad extrema Pauli delatus, incertum eſſe obſervat, an ante capitis truncationem virgis cæſus fuerit. Neque pluris facit, quæ de velo Plautillæ, & de lacte ex venis Pauli fluente, & de ſepulcro Pauli paſſim perhibentur. Sectione decima tertia Pauli proſopographiam exhibet, dotesque animi celebrat, ejus cœlibatum ſtatuminat; ac decima quarta denique de ſcriptis ei ſuppoſitis commentatur.

Hæc primam & primariam fere Meletematum præſentium partem conſtituunt, quam duodecim excipiunt Diſſertationes ſelectæ, æque inprimis exegeticæ. Prima harum *ſeditionem & exitium Core* reſpicit, & Coram æque, ac Dathanem & Abiramum, a terra abſorptum fuiſſe, contendit. Secunda inſcriptionem gerit *de Jeſu Nazareno*, locumque excutit Matth. II, 23. Jeſum nempe habitaſſe cenſet Nazarethi, ut ſatisfieret oraculis, prædicentibus, Meſſiam vocandum eſſe Nazarenum: quale quidem oraculum neque ex traditione, neque ex deperdito libro accerſendum ſit; videri autem probabile, Matthæum attendiſſe ad ea oracula, ubi Servator vocetur Notzer, quod vocabulum vel idem, vel ferme idem ſit cum Nazareno. Tertia dictum Chriſti Joh. I, 51. 52 explanat, *cœlumque apertum* notare decet demonſtrationem luculentam præſentiæ Dei, in effecto aliquo prodigioſo, quod cum omnium ſubcœleſtium cauſarum virtutem exſuperet, originem ſui cœlo aſſerat, præſertim, ſi in locis mundi ſuperioribus ſpectetur. Vidiſſe autem addit diſcipulos frequenter cœlum apertum, velut in mirabili illa transfiguratione Chriſti, atque

alias.

Digitized by Google

alias. *Aſcenſum & deſcenſum Angelorum ſuper Jeſum*, notare miniſterium, quod Chriſto præſtitiſſe Angeli ſæpius legantur, & propter Chriſtum fidelibus, qui unum cum ipſo corpus myſticum conſtituant. Quarta *glorificationem Jeſu in monte*, juxta circumſtantias potiores declarat. Tres proxime ſequentes Exercitationes *miracula Jeſu* ita exponunt, ut ex iis Evangelii probetur veritas, eademque contra Judæorum & Gentilium objectiones vindicentur, imo & argumentum, pro adſtruenda Evangelii veritate inde petitum, a Gentilium & Judæorum exceptionibus liberetur. Octava Diſſertatio, quomodo Prophetia Jeſaiæ cap. XLII, 1, impleta ſit in Jeſu, ex Matth. XII, 16. manifeſtum reddit. Nona locum Matth. VIII, 16. 17. cum Jeſa. LIII, 4. confert, & *Jeſum portantem morbos, quos ſanabat*, ſiſtit. Decima *ficum diris a Chriſto devotam* proponit. Undecima anquirit: *an Chriſtus eodem quidem cum Judæis die, ſed non eadem diei parte, ultimum ſuum Paſcha manducaverit?* & eos, qui Chriſtum die incipiente, Judæos autem die vergente ad finem, hoc egiſſe perhibeant, hypotheſibus incertis aut falſis niti, evictum dare laborat. Duodecima verborum Jacobi Cap. IV, 5. 6, quæ *de Spiritu concupiſcente ad invidiam* agunt, hanc eſſe mentem innuit: Spiritus Sanctus, qui in fidelibus habitat, quo reguntur, ducuntur, aguntur, nequaquam ἐπιποθεῖ, id eſt, vel ὀρέγεται, ingenti deſiderio fertur, vel ἐπιποθεῖν ποιεῖ, facit ut ingenti deſiderio ferantur ad invidiam; quo pravo prorſusque diabolico affectu optimo huic Spiritui nihil magis eſt contrarium. Sed ex adverſo, idem ille ſanctiſſimus Spiritus majorem potius dat gratiam, efficitque, ut quisque fidelis non modo non invideat fratri ea, quæ poſſidet bona, iisque ipſum carere optet, ſed majora etiam ac plura apprecetur, & ſi poſſit, reapſe conciliet. Neque hoc tantum, ſed & homini fideli, ita comparato, inſignia gratiæ ſuæ augmenta confert, ut iſta in proximum liberali propenſione, non ſolum nihil ipſi decedat, ſed vel ob eam ipſam rem divinæ gratiæ muneribus largiter locupletetur.

Deſinunt tandem hæc Meletemata *in Epiſtolæ Judæ* brevi quidem, ſed & nervoſa *expoſitione*, e qua ſpecimina nonnulla afferemus. Judam ſe Jacobi potius, quam Domini ipſius, fratrem dicere voluiſſe notat Autor, ne videretur eo honore ſuperbire, illo

potiſſimum tempore, quo nemo nunc amplius Chriſtum cognoſcere ſecundum carnem debet. Verba verſus 6, *reliquerunt domicilium ſuum*, ad pœnam æque ac ad culpam referri poſſe monet, quaſi dixerit Judas: non contenti (Angeli mali) ſua felicitate, & quaſi pertæſi cœleſtis beatitudinis, res novas moliti ſunt, & ſic gloriolam rerum ſuarum ſedem inconſiderate reliquerunt, ſed & juſtiſſima Dei indignatione, glorioſa regia iſta exturbati ſunt, quippe qua ſua ſe rebellione indignos fecerant. Ad verſ. 7. diſpicit, qua mente Judas *æterni ignis pœnam Sodomæ ac Gomorræ* attribuat, cum Deus earum urbium reſtitutionem in meliorem ſtatum, haud obſcure promittere videatur Ezech. XVI, 53. & obſervat, heic non tam cogitandum eſſe de urbibus, quam de poſteritate & reliquiis iſtarum urbium. Per *Michaëlem Archangelum*, cujus pugna cum Diabolo v. 9. ſiſtitur, Filium Dei intelligit. Ad verſ. 12. delatus, a Lightfooto diſcedit, qui per *agapas* intellexit exceptionem peregrinorum hoſpitum, ſumtibus Eccleſiæ factam; quin eas potius dicit convivia fraterna Chriſtianorum, tam pauperum, quam divitum, in publico conventus loco, ad conſervationem atque excitationem mutuæ charitatis celebrata. Circa *Prophetiam Henochi* acquieſcit in illa ſententia, quæ conjicit, habuiſſe eam Judam ex nota & confeſſa illo tempore traditione, quam veram eſſe Spiritu magiſtro cognoverit, dignamque judicaverit, quam ſua hac epiſtola æternitati conſecraret.

GEORGII MELCHIORIS LUDOLPHI, CONSILIARII Ducalis Saxo-Iſenacenſis Aulici, de Introductione Juris Primogenituræ Tractatus Nomico-Politicus.

Jenæ, ſumtibus Bielkianis anno 1703, in 4. 1. alph.

SUcceſſiones in bona defunctorum, uti ex inevitabili moriendi lege invaluerunt, ac tam inter privatos, quam imperantes obtinent, ita non iisdem illas dirigi regulis, notius eſt, quam ut hic commemorari debeat. Inprimis ſucceſſiones illuſtres, a plebejis, diſcernere ſolet Jus Primogenituræ. Hoc, poſt varios aliorum, in præfatione laudatorum labores, dignum judicavit Conſultiſſimus Au-

Autor, cui curas ſuas impenderet, eo potiſſimum tractandi diſcrimine intercedente, ut, cum cæteri jus primogenituræ introductum præcipue ſpectaverint, ipſe ad introducendum reſpicere, adeoque introductionis moralitatem, ex juſtitiæ pariter ac prudentiæ placitis, expediendam conſiderare velit. Tractationis ſuæ initium facturus doctiſſimus Autor, in parte generali cenſet, in ſtatu integritatis, nulla ſeu imperia, ſeu rerum dominia extitiſſe; his vero poſt lapſum introductis, naturali rationi fuiſſe conveniens, ut jura, in rebus acquiſita, inter homines, ab uno in alium, derivarentur. Hæ autem jurium acquiſitorum translationes, uti naturaliter hominum conſenſu peraguntur, ita ex præſumta etiam defunctorum voluntate, invaluere ſucceſſiones ab inteſtato, in quibus, juxta communem mortalium inclinationem, prima cauſa eſt liberorum, inter quos etiam, deficiente alia diſpoſitione, ſucceſſionis æqualitas obſervatur. Neque tamen iſta voluntatis conjectura adeo immota eſt, ut urgentibus circumſtantiis, in aliam devenire, ac inter liberos inæqualitatem introducere & aſſerere non liceat. Ex quibus principiis, prima juris primogenituræ origo Noſtro repetenda videtur. Hinc non eſt, ut cum Tiraquello, ex naturali erga primigenitos affectu id deducas, cum ex libera diſponentium voluntate, utilitatis tamen rationibus ſuffulta, ſecutisque deinde legibus, ſecurius illud derivetur. His præſuppoſitis, in Principatu hæreditario, æqualitatem ſucceſſionis inter liberos, naturæ civitatis adverſam eſſe, ratione & moribus Gentium ſatis comprobari, Nobiliſſimus Autor exiſtimat, ac ex eodem utilitatis principio, ſucceſſionem ſorti naſcendi eſſe committendam, oſtendit, eumque Principatus nonnulli jure feudali hæreditario teneantur, eandem quoque ſucceſſionis legem, in dubio in his eſſe ſervandam, amplius cenſet. Ad Germaniam ſi reſpiciamus, in antiquorum ejus populorum moribus, juris primogenituræ veſtigia fruſtra quæruntur, cum & in Regno Germaniæ, ſucceſſio electitia potius, quam hæreditaria olim obtinuerit, & feuda regni, libera Regum collatione, non hæreditaria ſucceſſione, fuerint acquiſita; etſi ſucceſſu temporis, hæreditario & patrimoniali jure, ad liberos hæc devolvi cœperunt. Admiſſa ergo ſucceſſione, quæritur, an juris primogenituræ uſus in Germania ſtatim cœperit? Quod

licet communius fere negent, ac pro diviſione feudorum illuſtrium calculum ponant, Noſter tamen, pro jure primogenituræ, rationibus non contemnendis pronùnciat. Atque utinam (ſic verbis Dn. Schilteri, ſententiam ſuam Conſultiſſimus Autor eloquitur) moribus feudorum priſcis ſtetiſſent & Alemanni & Saxones! Sed ſeculo potiſſimum XV, quo jus Romanum in Germaniam penetravit, pernicioſus dividendi dignitatum feuda mos incrementa ſumſit: nec tamen adeo immemores propriæ ſalutis fuere illuſtres familiæ, ut conſuetudinem dividendi territoria, perpetua obſervantia adamaverint, ſed animadverſo errore, ſucceſſiones ad civilis prudentiæ regulas, magis magisque ſunt inſtitutæ, adeo ut hodie paucæ recenſeantur illuſtres familiæ, quæ jure primogenituræ non utantur. Ubi tamen æqualitas ſucceſſionis hactenus fuit retenta, ad eandem a filiis jure provocatur; quanquam & hisce in caſibus, diſſectionem feudorum regalium minime licitam, ſed eorum integritatem omni modo conſervandam eſſe, cenſeat Autor doctiſſimus. An vero in familiis, in quibus æquales ſucceſſiones hactenus fuerunt obſervatæ, introductionem juris primogenituræ fieri expediat? definire ſuum non putat: quid tamen in utramque partem afferri poſſit, facunde docteque ediſſerit, ac nonneminis, inter neglectas ſtatus Cæſarei rationes, promiſcuam juris primogenituræ confirmationem referentis, argumentis reſpondet. Pars ſpecialis, juris primogenituræ affectiones, ejusque introductionem, in conſentaneis & diſſentaneis, explicat. Poſt adductam igitur expoſitamque juris primogenituræ definitionem, ejus finem, illuſtrium ſcilicet familiarum conſervationem, eſſentialia, ſubſtantialia, naturalia & accidentalia laudat Noſter, ac commemoratis perſonis, ad acquirenda primogenituræ jura habilibus, objectum, rerum, puta, maxime immobilium univerſitates, a ſuperiori imperio immunes, vel ei ſubjectas, recenſet, cumque hæ vel nexu feudali adſtrictæ ſint, vel allodiorum conditione gaudeant, de utrisque nonnulla præmittit, ac in ſpecie, feuda tam nova quam antiqua, a patre, cum domini conſenſu, invitis filiis, valide poſſe alienari, contendit. Quibus præſuppoſitis, non tantum in allodio, ſed & feudo, tam novo, quam antiquo, vaſallum illuſtrem jus primogenituræ, inter deſcendentes ſuos, adhibito tantum conſenſu

ſenſu domini, introducere, jure feudorum communi poſſe, Conſultiſſimus Autor pronunciat, nec vel perſonarum dignitatem, vel territoriorum qualitatem obſtare, quo minus idem de familiis Germaniæ illuſtribus, earumque ditionibus alleratur, ulterius exiſtimat. Alias in Principatibus liberis, jus primogenituræ introducitur lege publica, conſuetudine, vel etiam diſpoſitione ſummi Imperantis, ſi territorium eſt patrimoniale: in ditionibus vero, ſuperiori imperio ſubjectis, laudati juris introductio, lege publica, vel pacto familiæ, fieri ſolet. Hoc cum inprimis conſiderandum videatur Noſtro, hinc ejus requiſita, Betſio præcipue probata, idem expendit, ac conſtitutionem apanagii, Imperatorisque confirmationem, pro ſubſtantialibus habendas eſſe concludit, additis deſignatione ſumtuum, pro confirmatione juris primogenituræ impendendorum, ſupplicationis exemplo, ac formulis, in memorati juris confirmatione adhiberi ſolitis. Inter cæteros conſtituendi modos, occurrit diſpoſitio teſtamentaria, cujus illuſtre exemplum in Ducali domo Saxo-Iſenacenſi occurrit; de cætero illa, ad ſui validitatem, eadem, quæ pactum vel ſtatutum, requirit, præterea vix ex ſententia Noſtri valebit, ſi ſolennitates teſtamentariæ deficiant, niſi confirmatio Imperatoria omnem ſolennitatis defectum ſuppleat. Solent etiam, inter modos introducendi jus primogenituræ, referre conſuetudinem; ſed illum modum ſuis laborare incommodis, & nullum etiam facile repertum iri exemplum, quod ſola nitatur conſuetudine, Noſter admonet. Diſſentanea juris primogenituræ poſt hæc expoſiturus Conſultiſſimus Autor, de his ſummatim disquirit, (1) num impediri poſſit aliqua ratione ſucceſſionis iſtius introductio, ita ut in familia illuſtri nullo unquam tempore habeat locum? (2) quem ad modum, ob defectum requiſitorum, facta introductio reſcindatur? (3) qua ratione ordo iſte ſucceſſorius, in familia conſtitutus, queat tolli, idque tum ratione perſonæ primogeniti, hujusque facto vel licito vel illicito, tum ipſius ſucceſſionis modi, iterumque vel ex parte, vel ex toto? Ac iis, pro inſtituti ratione, ſufficienter diſcuſſis, ſubnectit appendicem, in qua Ducum Mecklenburgicorum, Suerinenſis & Strelitzenſis, transactio, ſucceſſionem Guſtrovienſem concernens, nec

non reſponſum Facultatis Juridicæ Jenenſis, ad caſum juris primogenituræ dubium, exhibentur.

BAPTISTÆ GUARINI, VERONENSIS, DE ORdine docendi & ſtudendi libellus, ex MSto emendatus, addita Præfatione de formandorum ſtudiorum ſcriptoribus, cura
BURCARDI GOTTHELFFII STRUVII.

Jenæ, ſumptibus Henrici Chriſtophori Krōckeri, 1704. 8. plag. 7.

Notum inter eruditos eſt nomen Guarinorum, quorum tres fuiſſe, Editor in præfatione memorat. Primus Grammaticus erat: tertius Ferrarienſis Profeſſor, inſignis Poëta, cujus vitam deſcripſit Erythræus p. I. n. LI. Medius erat hic Guarinus, qui ſub finem ſeculi decimi quinti claruit, qui præter alia ſcripta, quæ enumerat in Bibliotheca ſua Gesnerus, hunc de ordine docendi & ſtudendi libellum edidit. Hic Heidelbergæ primum excuſus fuerat apud Jacobum Knoblocherum A. 1489, poſt ex ædibus Schürerianis Argentorati A. 1514. Cum vero rarus admodum liber eſſet, elegans tamen, Clariſſimus Editor, collato cum Argentoratenſi editione exemplari manuſcripto, quod in inſtructiſſima bibliotheca Jenenſi adſervatur, eundem denuo recudi curavit. Manuſcriptum autem commendat, quod nitidiſſime ſcriptum, auro atque coloribus diſtinctum, pars olim fuerit bibliothecæ Budenſis Matthiæ Corvini; quod teſtentur inſignia Regis, quæ in fine primæ paginæ adpareant, atque forſan ipſe codex Corvino ab auctore fuerit oblatus. Perbrevis autem Guarini eſt libellus, ſed elegans, ad Maffeum Gambaram, Brixianum, adoleſcentem generoſum, diſcipulum ſuum perſcriptus, hoc potiſſimum fine, uti ipſe Guarinus innuit, ut ex eo
pag. 63. tam Græce quam Latine, & præceptoris in erudiendis adoleſcentibus, & ipſorum diſcipulorum in ſtudendo, tum officium, tum ordinem perciperet. Hoc autem præ cæteris agit, ut quo ordine ſcriptores, tum Græci, tum Romani, proſaici & poëtæ, legendi ſint, inculcet, idque multa oris venuſtate. Hinc etiam utriusque linguæ bene addiſcendæ præcepta tradit, & quid quisque inter ſcriptores claſſicos, poëtas maxime, præcipuum ferat, demonſtrat. Addi-

dit

dit Struvius præfationem, in qua de ſcriptoribus formandorum ſtudiorum ediſſerit, ita ut ætatis ratione habita, de antiquioribus primum, poſt, prout ſibi invicem tempore ſucceſſerunt, de recentioribus quoque agat, additis etiam hinc inde cenſuris atque judiciis.

Schau-Bühne der Welt ꝛc.

i. e.

THEATRUM MUNDI, SEU DESCRIPTIO RERUM, toto terrarum orbe, ſeculo XVII geſtarum.

Pars ſecunda.

Francofurti ad Mœnum, apud J. D. Zunnerum, 1701. fol.

Conſtat 10 Alphabetis & multis figuris æneis.

SPlendidiſſimi operis hujus autorem eſſe Virum Illuſtrem Dn. *Jobum Ludolphum*, in Actis noſtris A. 1700, menſe Februario, cum primum ejus tomum repræſentaremus, ſignificavimus, & quæ ſit univerſi operis ratio, breviter tradidimus, vitam Autori celeberrimo, & animi corporisque vires, ad abſolvendum tantum opus apprecati. Neque is ex illo tempore laborem hunc reliquit, quandoquidem abhinc triennio, alterum Theatri tomum vulgavit, in quo rerum, ab A. 1631 ad A. 1650, paſſim in Europa geſtarum, ſeriem complexus eſt. Cumque eandem in eo, quam in priori tomo, rationem ſervet, non eſt, quod hic addamus, niſi forte ut moneamus Lectores, varios ſubinde Hiſtoricos, in adjectis notulis, ab Autore perſpicaciſſimo caſtigari atque emendari. Sic ad A. 1633 p. 211, pacis leges, quas ab Electoribus, Saxone & Brandenburgico, ſubſcriptas, & a Wallenſteinio probatas, rurſusque mox ex levi cauſa diſcuſſas tradunt, quasque Theatri Europæi tomo III p. 123 inſertas legimus, multis argumentis ſuppoſititias eſſe arguit. Ad A. 1637 p. 549, falli ait ſcriptorem Italum, Victorem Siri, qui in *Memoriis reconditis* Vol. VIII, p. 497, Rhætos ſcribit Oeniponte cum Marchione de Leganes, & Archiduce Leopoldo, fœdus iniiſſe; cum ille Mediolani, quod vicaria poteſtate regebat, hæſerit, hic vero jam tum A. 1632 e vivis exiiſſet. Rurſus ad eundem annum p. 596, denunciationem belli, tomo III Theatri Eur. p. 766 inſertam, ab homine rerum Turcicarum prorſus ignaro, abſurde confictam eſſe cenſet. Refutat & Priolum ad A. 1639, p. 704, qui Bernardum

Du-

Ducem Vinarienſem, non veneno, ſed peſte extinctum ſcripſerat. Ad A. 1646, p. 1327, Petrum Gazotti Italum carpit, qui Balthaſarem Carolum, Philippi IV, Regis Hiſpaniarum, filium, mortem ſibi nimia Venere conſciviſſe putat, cum variolis eum deceſſiſſe, abunde conſtet. Imprimis vero ad A. 1649, p. 1663, acriter perſtringit Victorem Siri, qui dum conſtantiam ipſos quoque gentiles, morti proximos, exhibuiſſe ſcribit, Caroli I Regis Angliæ laudi detrahere nititur. Præterea Illuſtris Autor ea etiam quandoque refert, quæ vel a viris fide dignis relata accepit, vel ſuis ipſe oculis vidit, quod paginas 114, 521, 1457 evolventibus pateſcet.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI DE CANdore Liber ſingularis, variis Antiquitatibus, Memorabilibus & Curioſitatibus illuſtratus.

Francofurti & Lipſiæ, impenſis Joh. Chriſtophori Stöſſelii Bibliop. Erffurtenſ. 1703. 8. plag. 18.

PHilologum eſſe πολυμαθέσταον Clariſſimum Paullinum, tum alia, quæ in vulgus hactenus prodire juſſit, ſcripta, tum præſens teſtatur libellus, qui agit de Candore, non illo, qui in hoc ævo res intermortua pene eſt, ſed qui a candido colore nomen habet. Poſtquam enim in nomen & originem ejus inquiſiverat,

Sect. I. uſum candoris ſacrum exponit, qui potiſſimum in baptizatis,

Sect. II. ſacerdotibus, ſacrificiis, Diis, precantibus, fidei imagine, Adamo,

Sect. III. auſpiciis & præſagiis fuit obſervatus. Pergit tum ad uſum poli-

Membr. I. ticum tam togatum, quam ſagatum, & circa priorem regum, nobilium, ſenatorum, gratulantium, honores ambientium, lugentium, ſenum, virorum & ſervorum deprædicat candorem, nec nuptialem, convivalem, & natalitium oblitus; quemadmodum & quicquid in inſignibus, judiciis, nummis, fœderibus, funeribus, ludis, certaminibus, & inſomniis, candoris deprehenſum fuit, can-

Membr. 2. dide annotat: circa poſteriorem vero de candore aquilæ Romanæ, vexillorum & armorum, anſerino in ſervanda Roma, militum, vi-

Sect. IV. ctoriæ & triumphantium agit. Ad uſum œconomicum aquæ, jeco-

Sect. V. ris anſerini, & campi candorem refert, & quicquid albedinis in prodigiis & memorabilibus hiſtoriæ annotant, inſimul annectit.

Sect. VI. Sed nec Satanicum candoris uſum reticet, ad quem columbæ Dodonæ, Muhamedicæ, & Pentecoſtalis, item Apidis, & fucatus candor ſpectat.

(o)

Digitized by Google

A C T A
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Martii, Anno M D C C IV.

COSMOGRAPHY IN FOUR BOOKS &c.

i. e.

COSMOGRAPHIA, QUATUOR LIBRIS CHOROgraphiam & Hiſtoriam Orbis univerſi, præcipuorumque in eo regnorum, provinciarum, marium & inſularum complexa; auctore PETRO HEYLYN Th. D. Emendata & ad hæc usque tempora continuata ab EDMUNDO BOHUN, Equite.

Londini, apud E. Brewſter, R. Chiswel, B. Tooke, &c. 1703, in fol. chartæ auguſtæ.

Conſtat 11 Alph. 3 plag. & 5 tab. æn.

A Modicis initiis in vaſtam paulatim molem opus hoc excrevit. Primum ſub titulo *Microcoſmi ſeu Brevis Deſcriptionis totius Orbis*, in forma, quam vocant, quarta, Oxonii A. 1621, & iterum A. 1624, in lucem eſt editum, Regioque Magnæ Britanniæ Principi Carolo, qui gratioſe etiam illud excepit, dedicatum. Sed parum abfuit, ut in infantia fœtus hic exſtingueretur. Cum enim Rex Jacobus, dum librum perluſtraret, in locum forte incidiſſet, quo Heylynus Galliarum Regem Anglo prætuliſſe videbatur, ea re offenſus, magni Sigilli Cuſtodi jam mandaverat, ut ſupprimendum illum curaret. Attamen intercedente Principe, & poſtquam Auctor peculiari ſcripto Regi ſe purgaſſet, opus in publicum permiſſu Regis prodiit, pluriumque meruit applauſum. Certe tertium jam A. 1627 fuiſſe editum, ex *Catalogo Bodlejano* diſcimus, neque ſuccedente tem-

pore locupletare illud magis magisque ac exornare Auctor desiit, majoreque tandem forma (in folio vocant) sub *Cosmographiæ* titulo, A. 1652 divulgavit. Sed nec post Auctoris obitum neglectui fuit habitum, etsi similis argumenti librorum existimationi per libros recentiores derogari ut plurimum solet: quin recusum potius non semel fuit, novis accessionibus auctum, ut septima jam, quam hic repræsentamus, operis hujus sit editio, reliquis vel eo nomine præferenda, quod continuatorem nacta est doctissimum Equitem, Edmundum Bohun, cujus *Characterem Reginæ Elisabethæ ejusque primariorum Status Ministrorum*, in his Actis mense Octobri A. 1694 recensuimus, & accuratiori, quam ulla priorum, omnium regnorum, provinciarum, ditionum, incolarum, populorum, urbium, montium, fluminum, marium, insularum, fortalitiorum, portuum, promontoriorum, sylvarum &c. totius Mundi, indice instructa. Atque hæc de opere ipso, multoties recocto, nostratibus vero, quod Anglice scriptum esset, parum hucusque cognito, commemorasse sufficerit. De auctore, *Petro Heylyno*, pauca nunc subjiciemus.

Natus is Burfordiæ fuit in agro Oxoniensi, d. 29 A. 1599. Postquam a pueritia bonis literis imbutus esset, Oxonii ætate jam maturior in Collegio Magdalenensi studiorum fortunarumque sedem invenit; sed & invenit æmulos, gravissimosque adversarios. Cum enim A. 1627, pro forma, ut loquuntur, in Theologia responsurus, theses duas, alteram, *quod Ecclesia nunquam fuerit invisibilis*, alteram, *quod Ecclesia errare non possit*, proposuisset, in contentionem haud levem cum secus sentientibus, inprimis vero cum *Joanne Prideaux*, Regio tunc Professore, incidit, in suspicionem haud alieni a Papismo animi adductus, ejusque publice insimulatus. Vicissim ipse *Gulielmo Laudo*, Batho-Wellensi tum Episcopo, postremum Archiepiscopo Cantuariensi, totum se addixit, quo promotore A. 1629 in Aulam admissus est, Regi Carolo a sacris esse jussus, ac A. 1631 Præbendarius Westmonasteriensis gratia Regis factus, eodemque anno Ecclesiæ de Alresford in agro Hantonensi Rectoratum consecutus. Unde mirum non est, ut Ecclesiæ Anglicanæ, sic & Regiis partibus devotum eum adeo fu-

fuiſſe, ut inclinatis jam Regis Oxonii commorantis rebus, deſertis omnibus, A. 1642 ad eum ſe contulerit, a Parliamento paulo poſt proſcriptus, bonisque omnibus multatus. Nec ante dignitatibus muneribusque, quibus exciderat, reſtitutus eſt, quam Carolus II in Angliam revocatus, thronum Regium ſibi vindicaſſet. Tum enim recepit omnia, iisque ad obitum usque gaviſus eſt, ad altiora in Eccleſia ſurrecturus haud dubie, niſi aliquam multos ante mortem annos, ex morbo oculorum uſum amiſiſſet. Decesſit Weſtmonaſterii ad Superos, ipſo Aſcenſionis die, A. 1662, & in ejusdem eccleſiæ choro ſepultus eſt. Plura de Viro doctiſſimo addere ſuperſedemus, cum & Vita ejus, a *Georgio Vernone* (ut ex Thomæ-Pope Blound *Cenſura celebriorum Authorum* pag. 708 cognovimus; nobis enim non viſam fatemur) Londini A. 1682 edita proſtet, & ampliora curioſis ex *Hiſtoria & Antiquitatibus Univerſitatis Oxonienſis*, ab Antonio a Wood compoſitis p. 203 ſqq. peti facili negotio poſſint. Idem Antonius prolixum & accuratum exhibet catalogum librorum, quos Heylynus (Anglice omnes, niſi quod Scoticam Liturgiam A. 1639 in Latinum vertit) elucubravit: quos inter, præter Cosmographiam noſtram, *Hiſtoriam S. Georgii de Cappadocia, Hiſtoriam Sabbati, Expoſitionem Symboli, Hiſtoriam Epiſcopatus, Hiſtoriam Reformationis Eccleſiæ Anglicanæ ab Henrico VIII ad Eliſabetham, Vitam Gulielmi Laud Archiepiſcopi Cantuarienſis*, & *Hiſtoriam Presbyterianam* eminere, Thomas-Pope Blound exiſtimat. Non poſſumus tamen, quin ſub finem legendum hic ſiſtamus Cenotaphium, quod ipſi a Conjuge in eccleſia Weſtmonaſterienſi, extra chorum quidem, ad Aquilonarem parietem, erectum eſt, & ut Antonius a Wood l. c. conjicit, a *Joanne Earle*, ejusdem Eccleſiæ eo tempore Decano, compoſitum.

Hic jacet e propinquo Depoſitum mortale Petri Heylyn S. T. D. hujus Eccleſiæ Prebendarii & Subdecani, Viri plane memorabilis, egregiis dotibus inſtructiſſimi, ingenio acri & facundo, judicio ſubacto, memoria ad prodigium tenaci, cui adjunxit incredibilem in ſtudiis patientiam, quæ ceſſantibus oculis non ceſſarunt. Scripſit varia & plurima, quæ jam manibus hominum teruntur, & argumentis non vulgaribus ſtylo non vulgari ſuffe-

cit. Conſtans ubique Eccleſiæ & Majeſtatis Regiæ Aſſertor, nec florentis magis utriusque quam afflictæ; idem perduellium & Schiſmaticæ factionis Impugnator acerrimus, contemptor invidiæ, & animo infracto. Plura ejusmodi meditanti mors indixit ſilentium; ut ſileatur, efficere non poteſt. Obiit anno Ætat. 63. Poſuit hoc illi mœſtiſſima conjux.

GEOGRAPHIÆ VETERIS SCRIPTORES GRÆCI Minores, cum Interpretatione Latina, Diſſertationibus ac Annotationibus. Volumen II.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1703, in 8. Alphab. 2.
Proſtant Lipſiæ apud Jo. Frid. Gleditſchium.

QUinquennium eſt, cum Vir Clariſſimus Jo. Hudſon volumen I hujus generis Minorum Geographiæ Scriptorum in lucem emiſit, ingenio tam ſuo, quam eruditiſſimi viri Henrici Dodwelli, elegantiſſime illuſtratum. Comprehendebat illo volumine *Periplorum* veteres Scriptores omnes, qui ſuperſunt, & Orbis tum cogniti, aut partis majoris circumnavigationem, ſeu terrarum faciem in maritimis locis deſcripſerant, videlicet Hannonem Afrum, Scylacem Caryandenſem, Agatharchidem, Arrianum, Nearchum ex Arriano, Marcianum Heracleotam, & Anonymum de Ponto Euxino: quos omnes cum Latina verſione, ac criticis aliisque Annotationibus ornatiſſimos, publici juris Vir laudatiſſimus fecerat. Nec contentus ſuo labore, quem his Scriptoribus adhibuerat ſingularem; ab Amico etiam Antiquitatum & Chronologiæ peritiſſimo *Henrico Dodwello* impetravit, ut ſingulis hiſce Auctoribus copioſas & eruditas *Diſſertationes* adjiceret, quibus ille non ſolum de ætate cujuslibet iſtorum Scriptorum, quos volumen illud complectitur, quamquam hoc inſtitutum ejus fuerat, erudite diſſeruit; verum etiam variarum gentium hiſtorias explanavit, aliorumque Scriptorum, quorum teſtimoniis uſus eſt, ætatem controverſam, dubiasque ac ſuſpectas lectiones, ad certiorem modum ac firmitudinem perduxit, & undique congeſſit, quæ ad illuſtrandos hos Auctores Geographicos eximium aliquid conferrent. Mirum, quanto applauſu exceptum hoc prius volu-

Million, billion, trillion, quadrillion, quintillion, sextillion, septillion, octillion, nonillion, decillion, undecillion, duodecillion, tredecillion, quattuordecillion, quindecillion, sexdecillion, septendecillion, octodecillion, novemdecillion, vigintillion, centillion.

Here we have a list of names of numbers, which, as far as I am aware, is complete. Each name is a million times greater than the preceding one. Thus a billion is a million times greater than a million, a trillion is a million times greater than a billion, and so on. Now, a million is a thousand thousands, and a billion is a thousand millions, and a trillion is a thousand billions, and a quadrillion is a thousand trillions, and so on. Thus a billion is a thousand times greater than a million, a trillion is a thousand

chi, præter illud de Montibus; ſed utriusque tantum fragmenta de Græcia ſuperſunt, quanquam de aliis etiam Orbis partibus videntur aliquid continuiſſe, ut tamen copioſius de Græcia ſua referrent. Ex his alterum eſt metricum, quod, uti ex reliquiis apparet, videtur explicatio Tabulæ Geographicæ, univerſalis forte, fuiſſe. Nam Cicerone teſte lib. VI ad Attic. epiſt. II, & Agathemero lib. I cap. I, hujusmodi Tabulas Dicæarchus confecerat. Hoc opus ἀναγραφὴ, *Deſcriptionem* prænotaſſe, vix dubitare licet, quia ſub finem ejus adſcriptum eſt, Τέλος Δικαιάρχου ἀναγραφῆς, *Finis Deſcriptionis a Dicæarcho factæ.* Alterum opus ſoluta oratione compoſitum fuit, præſcriptumque, Βίος Ἑλλάδος, *Vitæ Græciæ*, id eſt Mores ac vivendi ratio in Græcia: quod doctiſſimus Editor *de Statu Græciæ* Latine vertit, idque utrique fragmento conjunctim præſcripſit: quamquam Dodwellus, quem ſemper honoris cauſſa nominamus, malit utrique nomen ſervari ſuum, Carmini, ἀναγραφῆς, *Deſcriptionis*; Proſæ, Βίου Ἑλλάδος, *Vitæ* ſeu *Status Græciæ.* Metricum, quantum reſtat, potiora Græciæ & inſularum exponit: ex ſoluto tantum de Attica & Bœotia habemus reliquum. Ætatem Dicæarchi ſic Dodwellus Diſſertatione I indagavit: Dedicatum eſt primum opuſculum, ſive metricum, Theophraſto, Ariſtotelis in ſchola ſucceſſori, in quo quod Thebas μεγάλας, *magnas* dixit, vero non abſimile eſt, poſt Caſſandri inſtaurationem ſcriptum eſſe. Proſaicum autem eſt poſterius, quia mentionem diſcipulorum Theophraſti, Poſidippi & Philiſci poetarum habet: quod etiam ex actione βιαίων, quam athletas quosdam intendiſſe ibi traditur, & ex nova ſervitute, cujus meminit Auctor, quæ ſub Demetrio Poliorcete fuit, demonſtratur. Et quoniam in fragmento de Pelio monte, diſtantia ejus ab urbe *Demetriade* notatur, argumento id eſt, de montibus opus fuiſſe illorum poſtremum, quia Demetriadem a Demetrio Poliorcete, non ante Olympiadem CXXI, conditam fuiſſe, temporum rationes docent. Ipſa autem permenſio montium, longe antea regiis auſpiciis ſuſcepta & peracta videtur, quia Plinius lib. II cap. LXV *Regum curæ permenſum montes* Dicæarchum dixit; quod clariſſimus Diſſertationis Auctor de Philippo Aridæo & Alexandro Roxanes filio interpretatur, qui ſimul

regna-

Mr. Hamilton's Letter to Mr. Pitt, on the Subject of the Commercial Treaty with France.

ſunt teſtimoniis. Deinde nec illud dubitari poteſt facile, ſcripſiſſe illum, quo tempore tota Meſopotamia in Parthorum erat poteſtate, quia a Zeugmate ad Seleuciam ejusdem fines ac terminos deduxit. Parthi vero poſſeſſione illa a Lucio Vero exuti ſunt, quam inde a primo Hadriani anno, qui ceſſerat, quaſi jure ſuo tenuerant. Ex quo videtur confici, circa media Imperatoris Antonini Pii tempora, has Manſiones Parthicas ab Iſidoro fuiſſe conſignatas. Antiquior quidem omnino eſſet, ſi idem ſit Plinii Iſidorus, quem is in libri II Auctoribus etiam Characenum cognominat : qui vero, quod ex Marciano Heracleota patet, Periplum potius quam Περιήγησιν, ut noſter, videtur conſcripſiſſe. Hæc ex Diſſertatione Dodwelliana : doctiſſimus autem Hudſon Iſidorum hunc perinde, ut Dicæarchum, interpretatione Latina, & ſuis Annotationibus comptiorem reddidit.

Tertius hujus voluminis Geographus eſt *Scymnus Chius*, cujus περιηγήσεως copiam primus Marco Velſero Iſaacus Caſaubonus fecit. Marciani autem Heracleotæ in codice Palatino nomen fert, verſibus æque confuſis ac permixtis, ut in Gallicano exemplari : quos ut Joſephus Scaliger diſtinxerat, ſub alieno nomine Marciani Heracleotæ, David Hœſchelius in Geographorum Sylloge A. 1600 Auguſtæ Vindelicorum edidit. Longo poſt tempore eandem Periegeſin, cum Latina verſione & Notis, vir clariſſimus Eraſmus Vindingius emiſit. Errorem de auctore, qui Marcianus falſo credebatur, primus Lucas Holſtenius detexit, non quidem ex manu ſcriptis libris, qualis forte nullus, præter memoratum Palatinum, repertus eſt ; ſed ex locis a Veteribus ſub Scymni nomine allegatis, quod pluribus exemplis noſter clariſſimus Diſſertator, contra Vindingii dubitationes, pag. 94 ſeq. confirmavit : quamquam nec Vindingius eundem Marcianum utriusque operis, ligati & proſaici auctorem ſtatuat, ſed tempore admodum disjunctos. Fragmenta Scymni, quæ collegerat, & Latine interpretatus fuerat Lucas Holſtenius, vir omnis antiquitatis, Geographicæ maxime, peritiſſimus ; primus cum Holſtenianis ad Stephanum Chorographum Annotamentis V. CL. Theodorus Ryckius publicavit. Non autem hæc fragmenta ex anonymo Periplo Euxini Ponti deſumta eſſe, & in verſuum ordinem ab Holſtenio redacta, quod V. CL. Jacobus Gro-

Gronovius Dedicatione Scylacis & illius Anonymi putavit; ſed ex MSto quodam codice, Diſſertatione III a ſæpe laudato Dodwello demonſtratum eſt. Holſtenius enim Notis ad Porphyrii Vitam Pythagoræ, ex Jambico fragmento illo decem verſus producens ita præfatus eſt: *De Scythis ultra Mæotin pulchri verſus ſunt Scymni Chii, vetuſti geographi, cum multis aliis hactenus non editi.* Quis credet autem, gravisſimum virum ita ſcripſiſſe, ſi ipſe Jambos illos ex anonymo Periplo confinxiſſet? Addit Diſſertationis Auctor, quod partem poſtremam fragmenti a verſu 162 aliquis fruſtra in Periplo anonymo quæſierit. Ipſe vero liber Scymni, quantus ſupereſt, περιήγησις, *Orbis deſcriptio* prænotatus eſt, licet Europæ ſolius ſit expoſitio. Nec vero dubitandum, quin cæteras quoque Orbis partes expoſuerit, quia fragmentum, quod Septentrionem, qui ſupra Pontum eſt, explicat, tandem ex Europa etiam in Aſiam progreditur, nec eam tantum, quæ itidem ſupra Pontum eſt, verum & in illam, quæ ad litus Ponti auſtrale per Bithyniam, Paphlagoniam & regnum Ponti Mithridaticum procurrit. De ætate Scymni hoc habetur: Dedicavit Jambos ſuos Nicomedi, regi Bithyniæ, non Pruſiæ filio, parricidæ, quia ſui Regis patrem quoque laudat verſ. 57; ſed vel hujus filio, Nicomedi Philopatori; vel, quod Dodwello eſt ſimilius vero, fratri illius, Socrati Chreſto, qui etiam Nicomedis nomen adſumſit, quia μόνος Χρηστότητα προσφέρει, verſ. 51, quo ad *Chreſti* nomen videtur reſpexiſſe. Hunc Mithridates Philopatori, ab Romanis confirmato, oppoſuerat, ſed ipſe poſtea interfecit paullo ante, quam bellum contra Romanos ſusciperet, ut ex oratione ejus apud Juſtinum lib. XXXVIII, 5 eſt perſpicuum. Hiſtoriam Appianus habet in Mithridatico, & Memnon in Photii codice CCXXIV, qui etiam Nicomedis nomen, quod deeſt Appiano, tanquam regium eidem tribuit, τὸν Χρηστὸν ἐπικληθέντα Νικομήδην, *Chreſtum cognominatum Nicomedem* appellans.

Succedit *Plutarchus de Fluviis*, a Gelenio primum Baſileæ A. 1583 in lucem datus: poſtea Toloſæ A. 1615 a Mauſſaco emendatior cum nova verſione & Notis uberrimis iteratus eſt. Hujus editionis textus noſtro clariſsimo Editori curæ fuit, ejusque Notas cum ſuis & aliorum ad imum cujusque paginæ collocavit, longiores ad cal-

cem libri rejecit : interpretationem quoque Latinam ita retinuit, ut cum Turnebiana, & alia Natalis a Comitibus, diligentius conferret. Quod vero Mauſſacus Plutarcho Chæronenſi hunc libellum vindicare ſtuduit, Dodwelliana quarta Diſſertatio fere tota in eo eſt, ut contra, quam clarus ille vir ſtatuerat, refutatis ejus argumentis, probatum det, ab alio quodam & multum recentiore Plutarcho hanc Fluviorum deſcriptionem eſſe. Nam habet nonnulla, quæ nemo Chæronenſi Plutarcho, rerum omnium peritiſſimo, tribuat, v. gr. in Hydaſpe, hunc & Indum eundem eſſe: & Lugduni urbis originem, quam Planco, Ciceronis amico, deberi, nemo vel leviter Romanis hiſtoriis tinctus ignorare poteſt, refert ad fabulas mythologicas. Quin & Chriſtianiſmi non tam vigentis, quam declinantis obſervantur veſtigia, cujus generis eſt δαιμονιζόμενος, malo ſpiritu agitatus, qui expellatur Nili quodam lapide : qualis ſuperſtitio in puriori eccleſia locum nullum habuit. Ex quibus tandem nobilis Diſſertator conjicit, circa decimum forte Chriſtianorum ſæculum, hunc de Fluviis libellum ſub Plutarchi nomine eſſe compoſitum.

Quinta pars hujus voluminis habet *Agathemeri ὑποτυπώσεων γεωγραφίας ἐν ἐπιτομῇ, Compendiariarum Geographiæ expoſitionum Libros II*, quos doctiſſimus Godefredus Wendelinus olim edere conſtituerat, ſed fato præventus librum ſuum celeberrimo Chifletio reliquit, a quo clariſſimus vir Samuel Tenullius accepit, ediditque cum Latina verſione A. 1671 : repetiit cum Scylace clariſſimus Jac. Gronovius A. 1697, cui editioni doctiſſimus Hudſonius laudem emendationis verſionis dat, eamque ex maxima parte ſecutus eſt : ſed exiguam ſe gratiam ab illo iniiſſe, præfatione conqueritur, cujus rei cauſa ſit, quod in nonnullis partibus a Gronovio, pro Eruditorum libertate, diſſentiat. Magis autem partem generalem Geographiæ Agathemerus, quam ſpecialiorem perſecutus eſt. Diſſertatio Dodwelliana de ætate Agathemeri cum illo, de quo diximus, Wendelino, qui editurus erat, contendit, quia is certam Auctoris ætatem ex certa Æquatoris & Tropici diſtantia (lib. I cap. VIII) collata cum Artemidori, qui ſub Auguſto vixit, rationibus, definiri poſſe putavit : quod negat ampliſſimus Diſſertator, quia illorum ævo neque hypotheſes A-

ſtro-

Digitized by Google

ſtronomicæ, neque inſtrumenta tam accurata fuerint, ut in minutorum differentia fides tuto per omnia haberi poſſit. Ipſum quoque Wendelinum in vera Artemidori ætate aberraſſe demonſtrat, cui rationes etiam tribuat, quæ neque Artemidori fuerint, neque ab Agathemero pro illius, ſed Ptolemæi rationibus fuerint habitæ. Ut vero de ætate aliquid conſtituatur, alias rationes Noſter ex ipſo adfert Agathemero, videlicet poſteriorem Ptolemæo eſſe, quem ipſe nominatim laudarit: deinde ex *Hiſpaniæ* nomine, quod Latinis quidem pervetuſtum ſit, non autem Græcis, qui Ἰβηρίαν vocarint: Ptolemæum autem & Appianum primos eſſe, qui etiam alterius nominis Ἱσπανίας rationem ſimul habuerint: Agathemerus autem lib. I cap. IV ſcripſit, Ἰβηρία, ἡ νῦν Ἱσπανία, *Iberia quæ nunc Hiſpania* vocatur; quod νῦν novitatem appellationis Græcæ arguit. Idem cenſet de nomine Γαλλία, *Gallia*, pro quo veteres Græci Γαλατία & Κελτικὴ dixerunt. Agathemerus vero lib. II cap. IV, τῶν Γαλλιῶν, ἃς πρότερον Γαλατίας ἔλεγον, *Galliarum, quas prius Galatias appellaverunt*, meminit. Etiam ex vocabulo inſulæ *Salicæ* lib. II cap. VIII argumentum petit, quæ prius Simunda dicta fuerit, ibidem cap. VII. Tandem ex *Daciæ trans Danubium* deſcriptione, & ſilentio novæ, quam Aurelianus cis flumen conſtituit, de vera ætate judicat, atque ex his conjunctim colligit, Agathemerum inter Severi & Gallieni ſcripſiſſe tempora.

Strabonis denique *Epitome* ſive *Excerpta* locum ſextum & ultimum in hoc volumine tenent, ſemel antea Baſileæ A. 1533 impreſſa, quibus Hieronymi Gemuſæi Latina translatio adjuncta eſt. Non Epitomas, ſed Χρηστομαθείας, *Chreſtomathias* Excerptor breviarium ſuum præſcripſit, de quo vocabulo mox in ætate auctoris dicetur. Sunt autem excerpta hæc in totidem libros, quot Strabo compoſuerat, XVII videlicet, diſtributa, & brevitate ſua (nec vero nimia; quippe maximam voluminis partem explent) commendantur. Neceſſaria quoque ſunt pro ſeptimo Strabonis libro, quantum fieri ex epitoma poteſt, ſupplendo, cujus pars poſterior in nobili de Græcia argumento, quæ temporum injuria eſt, intercidit. Clariſſimi viri, Editor & Diſſertationis Auctor, uterque ſuum, ut ſolent, egregie in hoc quoque Breviario præſtiterunt, ille Notulis

eruditis ; hic ſingulari de ætate Excerptoris disputatione. Latet ejus nomen, qui excerpſit, & patria. Græcus tamen haud dubie fuit : qui ætatem ſuam obſcuris ſignis prodiit, quæ Dodwellus ingenii ſui luce declaravit. Poſterior fuit Ptolemæo & Arriano, quos ipſe teſtes advocat : forte etiam Marciano, ut ex novo titulo Χρησμαθειῶν apparet, quo non priorem alium ſcimus uſum eſſe, quam Proclum & Helladium Beſantinoum, quorum ille quinto Chriſtianorum ſæculo vixit, hic ſub Licinio & Maximiano, id eſt Conſtantini temporibus. Idem vero hac voce ſignificatum voluerunt, quod alii per ἐπιτομὴν, *epitomen* ſeu breviarium. Non autem prope hos fuiſſe, quos laudavit, ſed longe poſteriorem, ex ejus libro VII pag. 98 colligitur, quo Σκύθας Σκλάβους, *Scythas Sclavos*, ſub quibus etiam, Conſtantino Porphyrogenneto interprete, & Avares & Bulgari latebant, dicit νῦν, *nunc*, id eſt ſua ætate, *totam Epirum, & Helladem prope, ac Macedoniam & Peloponneſum* poſſidere. Jam vero examinat Vir clariſſimus Barbarorum inter Græcos hiſtoriam, nec niſi unum invenit Imperatorem, Baſilium II, Romani junioris filium, Tzimiſcæ ſucceſſorem, ſub quo tanta Barbarorum fuit poſſeſſio & potentia : quod ex Zonara & Cedreno demonſtravit. Imperavit autem ille Baſilius, quem Porphyrogennetum etiam cognominant, item Bulgaroctonum, ſub finem decimi Chriſtianorum ſæculi.

Adjectus eſt volumini Index Geographicus ſatis copioſus & luculentus, in omnes ſex recenſitos auctores Geographos. Promiſit etiam clariſſimus Editor volumen tertium, quod ut colligere, & ad modum jam editorum poſſit illuſtrare ac publici juris facere, vitam ei ac otium & proſperitatem apprecamur.

COELII SEDVLII, POETÆ INTER CHRISTIANOS veteres elegantiſſimi, Mirabilium Divinorum libri, Paſchale Carmen dicti, & Hymni duo. CHRISTOPHORUS CELLARIUS ex manuſcriptis codicibus recenſuit, & Adnotationibus illuſtravit.

Halæ Magdeburgicæ ſumptibus Orphanotrophii, 1704, in 8. plag. 10.

PErgit clariſſimus Editor de vetuſtis Chriſtianorum Poetis mereri : & poſtquam ſuperiori anno Prudentium, ſuis curis illuſtra-

ſtratum, ediderat, quem tum menſe Aprili recenſuimus; nunc Cœlium Sedulium eodem modo exornatum, & ex pluribus correctum manuſcriptis, publicavit. Cujus ſacra Carmina quanto in pretio Eccleſiæ antiquæ ſemper fuerint, ex laudibus, & teſtimoniis antiquis, quot vix alius ejusdem ætatis Scriptor habet, poſt præfationem, ſingulorum verbis propriis oſtenditur. Laudatur enim ab æquali Turcio Rufio, conſulari viro, qui primus collecta hæc carmina in lucem dicitur edidiſſe: commendantur Eccleſiæ a Papa Gelaſio Diſtinct. XV cap. III: & iterum laudantur ab Aurelio Caſſiodoro, Venantio Fortunato, Iſidoro Hiſpalenſi, Beda ſacerdote, Placido Lactantio ſcholiaſte, Theodulfo Aurelianenſi: ut de poſterioribus, Sigiberto, Trithemio & aliis taceamus. Nec ſilent de laudibus ejus recentes Poetarum cenſores, Caſpar Barthius & Olaus Borrichius, quorum ille *Virgilianam phraſin comiter ſervaſſe* ſcripſit: hic *dictionem ejus facilem, ingenioſam, numeroſam & perſpicuam* vocat, & *inprimis Chriſtianæ pietatis commendatricem.* Habet quidem nævos proſodiacos, quales plerisque nec deſunt veterum Eccleſiæ Poetarum; quos celeberrimus Editor ſingulis locis in Notis ſuis indicat, & temporum vitio ac conſuetudine excuſat. Præfatione idem prædicat Amicorum benevolentiam, a quibus vel ipſos MSS. codices acceperit, vel excerpta ex illis doctiſſimorum virorum manu atque ſtudio. Sunt autem, quæ laudat ſubſidia, hæcce: Ex noſtra Paulina codex integer, manu in Pergamena charta exaratus: alius membranaceus clariſſimi Almeloveeni: liber, quem Barthius cum MS. contulit: alius collatus cum MSS. a Nic. Heinſio: iterum alius nuper admodum cum duobus MSS. Academiæ Cantabrigienſis comparatus: quibus obſervationes ampliſſimi viri Gisberti Cuperi accedunt, quas, ſua manu ſcriptas, pro amicitia, quam cum Cellario colit, lubens communicavit. Ut vero per ſeculum, quod nuper deſiit, ab hoc Auctore typographorum officinæ ceſſaverunt, niſi quod in Patrum Bibliothecæ vaſto opere repetitus fuit; ita hæc Cellariana editio plenior ornatiorque eſt ſuperioribus. Præmiſſam habet Sedulii ad Macedonium Epiſtolam, quæ deeſt quibusdam, emendatiorem etiam, quam unquam prodierat. Ipſi autem quinque Carminis Paſchalis libri, quorum primus miracula Veteris Teſtamen-

ti exponit ; reliqui Hiſtoriam Evangelicam perſpicue deſcribunt, notis perſpicuis ſunt illuſtrati. Adjecti Hymni duo ejusdem Sedulii : alter Collatio Veteris Teſtamenti cum Novo : alter, Vitæ & Miraculorum Chriſti acroſtichis per tetraſtropha Expoſitio. Addita etiam aliquot Epigrammata antiqua, quorum unum ipſius videtur Sedulii eſſe : tria de Sedulio ab aliis compoſita , unum in fronte libri, reliqua ſub calcem. Claudit Indèx geminus, unus Rerum, alter Verborum.

JO. FRANCISCI BUDDEI P. P. ELEMENTA PHILOSOPHIÆ Inſtrumentalis, Theoreticæ, & Practicæ.

ſeu

INSTITUTIONUM PHILOSOPHIÆ ECLECTICÆ Tomus I. II. & III.

Halæ Saxonum, 1703, 8. typis & impenſis orphanotrophii & apud Jo. Frid. Zeitlerum.

Conſtant Alph. 4. plag. 2.

VIx typis prelisque liberatum erat integrum hoc Philoſophiæ univerſæ, excepta Matheſi, corpus, a celebri maxime ingenio & doctrina Viro, *Jo. Franc. Buddeo*, Profeſſore in illuſtri Academia Fridericiana optime merito, adornatum, cum avide illico ab iis, qui ex Buddei ore pendent, aliisque qui Buddeana merito amant, coëmtum, magnum jam ubivis inter literatos adplauſum nomenque conſequeretur. Præterquam enim, quod illas Philoſophiæ partes ſcite ac ἐν συνόψει Clariſſimus Vir in eo eſt complexus: ſane tum rerum ſelectus & coordinatio perquam elegans, tum methodi, qua ſumma rerum in Philoſophia, eaque neceſſaria maxime capita pertractata ſunt, genus ſelectum ac præſtantia, tum quoque ſtyli nativa quædam elegantia atque facilitas, tum denique liberum ſubinde & ſobrium de recentiorum non minus ac antiquiorum Philoſophorum opinionibus ac litibus judicium, Buddeanum hoc Philoſophiæ Syſtema ſatis ſuperque commendant. Nam quod methodum maxime attinet, Eclecticam ubivis & commendat & ſequitur Buddeus philoſophandi rationem, ita quidem, ut ipſam rerum naturam, in propriis aut aliunde contractis obſervationibus, primo ſemper loco contempletur; deinde per principia, ex his obſervationibus

Digitized by Google

bus eruta, omnia juſto ordine & nexu deducat, atque demum ad hanc cynoſuram, quicquid a veteribus & recentioribus dictum eſt, libere exigat. Hinc cum non ex aliorum verbis aut effatis, ſed ex ipſis rebus ſapere, hoc demum veri Philoſophi eſſe Buddeus cenſeat, id, quod ab aliis dictum eſt, ſi cum veritate conſentiat, aſſumere & amplecti, ſin vero ab ea alienum eſſe videatur, ſuo loco relinquere, non dubitat. Præterea ſatis quoque hoc ipſo opere Buddeus comprobavit, quod nihil ſibi ſolennius, quam humani intellectus ubique imperfectionem agnoſcere; nihil etiam prius ſit aut antiquius, quam ab iſto Dogmaticorum faſtu, qui ubique certitudinem & imo mathematicas qnasdam demonſtrationes crepant, ſibi temperare. Utut vero hoc pacto quandoque Buddeus, dum diverſis aliorum ſententiis ſuccincte prius enarratis, nihil certi in capitibus quibusdam controverſis aſſumit aut aſſerit, a Scepticiſmo non longe abeſſe videri poſſit: neutiquam tamen ſe iniqua ejusmodi malevolorum judicia metuere, in alloquio ad lectorem, tomo ſtatim primo præfixo, commonet; cum, ubi certitudo ac evidentia adeſſet, quam lubentiſſime eam amplexus fuerit; at veroſimilia & incerta, dubia & obſcura, pro certis, claris & evictis venditare, aut ſuas conjecturas pro demonſtrationibus aliis obtrudere, hoc vero eſſe Scepticorum ludibrio ſe exponere, iisque occaſionem dare, ut eo facilius cuncta in dubium vocent, ſemper crediderit. Denique id etiam per univerſum opus præſtare quam diligentiſſime anniſus eſt, ut ſuperflua, & inutilia procul removeret, & tantum certo profutura traderet; quo Philoſophiam ſiſteret non vere tantum eclecticam, ſed & a quisquiliis & inquinamentis Scholaſticorum, & a vanis aliorum ſpeculationibus prorſus repurgatam. Interim non perfectum & abſolutum has Inſtitutiones Philoſophiæ ſyſtema, ſed elementa ſolum eſſe, ut quivis cogitet, etiam atque etiam rogat ac obſecrat.

Ut autem jam quoque ſpecialius paulo, quo nexu & ordine ſingula in Inſtitutionum ſuarum Philoſophicarum tomis pertractaverit, adhuc enarremus: in *tomo primo*, cui titulum *Elementorum Philoſophiæ Inſtrumentalis* fecit, ea, quæ ad hanc Philoſophiæ partem ſpectant, exhibentur, ita quidem, ut ſuccincta primum quædam Hiſtoriæ Philoſophicæ delineatio, introductionis

in univerſum opus inſtar, præmittatur; deinceps ipſa Philoſophia Inſtrumentalis, ſeu Logica, pertractetur; & demum Notitia terminorum Philoſophicorum, Scholaſticis Metaphyſica, aliis vero rectius longe Ontologia dicta, ſubjungatur. In Hiſtoria Philoſophica tum cujusque ſigillatim ſectæ Philoſophicæ, antiquiſſimi, medii & recentioris ævi, in ortu & progreſſu ſuo fata, tum quoque ipſum Philoſophiæ, cui ſecta quævis addicta fuit, ſyſtema ſcite & eleganter exponit, ſine ullo tamen affectu; quo in ipſo ſtatim limine exemplo præiret ſuis, ne uni magiſtro dare nomina, ſed ubique veritatem conſectari diſcerent. Atque hæc ipſa Hiſtoriæ Philoſophicæ delineatio, ideam etiam continet operis majoris & exoptatiſſimi, quod jam pridem in univerſam Hiſtoriam Philoſophicam ac Literariam molitur, & cujus ſpecimen jam in ſua *ad Hiſtoriam Philoſophiæ Ebræorum Introductione*, menſe Junio Actorum horum A. 1702 memorata, Orbi literario dedit. Philoſophiam ipſam Inſtrumentalem, qua, quæ ad Artem cogitandi ſeu Logicam pertinent, traduntur, quatuor abſolvit partibus. Prima earum de ratione verum inveniendi, adeoque de intellectu humano, ejusque operationibus & facultatibus, vitiis & imbecillitatibus, ſanitate & virtutibus, ut & mediis eum emendandi ſanitatique reſtituendi agit. II. rationem veritatem ex aliorum ſcriptis eruendi, atque inde ſermonis naturam & indolem, obſcuritatem ejusque cauſas, ſenſum verum, hujusque criteria, & media itidem hermeneutica exponit. III. rationem veritatem cum aliis communicandi tractat, ac propterea & vitia & virtutes docentium innuit. IV. terminorum Philoſophicorum, quorum ignoratio impedimentum aliquod in Philoſophiæ aliarumque liberalioris doctrinæ partium ſtudio afferre poſſit, Notitiam tradit. In ea Ontologiam, quam alii tanquam peculiarem Philoſophiæ diſciplinam tractant, evolvit, atque primum generatim de Ente ejusque attributis, dein de attributis entis ſimplicibus, de attributis entis disjunctis primariis & ſecundariis, ac de inferioribus entis agit. Cum vero in hac Notitia non tam magnifice, ac a quibusdam fieri ſolet, de Metaphyſica ſentiat: hoc ſi quis ægre ferat, eum facile præclariſſimorum noſtræ ætatis Philoſophorum exempla conticeſcere juſſura confidit, ſi quidem rationis adeo inops ſit, ut per ipſam rei conſiderationem erroris ſui convinci nequeat.

Alter

Digitized by Google

Altero tomo Elementa Philoſophiæ Theoreticæ, ſex partibus comprehenſa tradit. Ut vero Philoſophia Inſtrumentalis circa hominum cogitationes aut ſermonem, & Philoſophia Practica circa eorum actiones verſatur: ita hæc circa res ipſas, Deum nimirum, & quæ ab eo condita ſunt atque producta, unice eſt occupata. Tractandi rationem in hoc tomo eandem, quam in priori, eousque quidem ſervat, ut quæ cognitu maxime neceſſaria ipſi viſa fuere, ſuccinctis & rite inter ſe connexis præceptionibus ſeu poſitionibus complectatur. Et Parte quidem I. auſpicio a Phyſices natura, ejusque per varia inventa hodie incrementis facto, ſtatim de homine, ejusque ſtructura, ſtatu & origine: II. de animalibus brutis, plantis & foſſilibus: III. de terra, aqua, igne, aëre & meteoris: IV. de ſyſtemate hujus univerſi, corporibusque cœleſtibus: V. de corporum naturalium proprietatibus, atque cauſis generatim: & VI. de ſpiritibus, tum creatis, tum increato, ſeu Deo agit. Ex quo partium recenſu vel ſua ſponte patet, quod parte ultima Pneumaticam, quam alii partem Metaphyſices alteram conſtituunt, alii ſub peculiaris diſciplinæ Philoſophicæ forma conſiderant, ſimul ſit complexus. Cæterum prima ſolum Phyſices rudimenta, & illis quidem tradere in his Inſtitutionibus ſe fatetur, quibus non ex inſtituto ſe his literis conſecrare, ſed quantum ad feliciorem cæterarum Philoſophiæ partium tractationem ſufficit, inde haurire conſtitutum eſt. Nam qui ſe totos huic ſtudiorum generi dare, & eidem ſe velut immergere conſtituerint, iis aliam longe viam ingrediendam, & præ cæteris *Friederici Hoffmanni*, Doctoris in Academia ſua celeberrimi, in illuſtranda indies magis magisque, per experimenta curioſiſſima, Philoſophia naturali, ſolertiam maxime exquiſitam commendandam eſſe admonet. Præterea id quoque non diſſimulat, ſe & in hiſtoria rerum naturalium deſcribenda, & in Philoſophorum principiis pro inſtituti ratione explorandis, præſtantiſſimos ubique & recentiſſimos Viros, ac ex his maxime *Jac. Rohaultium*, *Jo. Chriſtoph. Sturmium*, *Jo. Clericum*, aliosque, quos Orbis adhuc hodie veneratur, eſſe ſecutum. Qui cum maximam partem mechanicam philoſophandi rationem ſequantur, adjunxiſſe ſe addit eos, qui ſpiritum naturæ ſupponentes, Moſaicæ Philoſophiæ reſtauratores audiunt; idque ideo, quod poſt

illam, hæc hodie maxime concelebretur. Imo in prima ſpeciatim parte, quæ de homine agit, ejusque ſtructuram & naturam Phyſiologice magis, quam hucusque in compendiis Phyſicis factum, exponit, maximo ſibi uſui fuiſſe non diffitetur Phyſiologiam Medicam *Jo. Gothofredi Bergeri*, Medicinæ in Academia Vitembergenſi Profeſſoris celeberrimi.

Tertius tomus Elementa Philoſophiæ Practicæ complectitur. Inde, cum tres ejus ſint partes, parte I. rationem perveniendi ad ſummam felicitatem, ſeu Ethicam pertractat: II. officia hominum gentiumque integrarum ad legem naturæ componenda, ſeu Jurisprudentiam naturalem & gentium edocet: III. actiones hominum ſingulorum & integrarum ſocietatum, ad prudentiæ leges dirigendas, ſeu prudentiam civilem, in unoquoque ſtatu, contemplatur & inculcat. Ediderat hæc Philoſophiæ Practicæ Elementa jam aliquot abhinc annis, ſub peculiaris codicis forma; at cum typis committenda ea eſſent denuo, induci facile ſe paſſus eſt, ut non ſolum reliquarum Philoſophiæ partium rudimenta iis adjungeret, ſed & memorata modo Philoſophiæ Practicæ Elementa in quibusdam paulo immutata & correcta, imo, quod præcipuum momentum trahebat, eadem, qua in enarratis antea Philoſophiæ ſuæ eclecticæ partibus uſus erat, methodo pertractata ſiſteret. Ita enim melius omnia per univerſum opus conſpirare, & cum veritate nihil prius ſibi ſit, nihilque antiquius, neutiquam vitio ſibi verti poſſe confiſus eſt Buddeus, ſi in quibusdam, iisque non adeo quidem magni momenti, ſententiam ſuam, raro ſeculi noſtri candore, corrigere non erubeſceret. Inter cætera tamen in eo maxime a priori hæc editio differt, quod in illa jus gentium ſeparatim a jure naturæ tradatur; in hac autem ſtatim in ipſa juris naturalis tractatione, unicuique capiti, ubi quidem res ipſa hoc aut permiſit aut exegit, applicatio ad integras gentes ſubjungatur. Hac enim ratione facilius obviam iturum ſe intellexiſſe ait errori illorum, qui neſcio quod jus gentium a jure naturæ diſtinctum comminiſcuntur; hoc ipſo autem tantum omnia turbant, ac leges cum moribus, mores cum legibus, civilia cum naturalibus, inficete admodum confundunt. Omiſit etiam in hac parte prioris editionis ultimam, ſeu commentationem de ſtatu Imperii

perii Romano-Germanici; cum in ea delineatio potius fuerit, quam juſta tam nobilis argumenti pertractatio. Rectius inde ſe forte facturum putaſſe commonet, ſi aliquando ſeorſim ampliorem de *ſtatu civili & eccleſiaſtico Imperii Romano-Germanici* commentationem, in lucem emitteret. Præterea nec in hac tertia Philoſophiæ parte eclecticam, quam ſemel ingreſſus erat, philoſophandi viam migrat, ſed dum ad ſolius rationis præceptum ſe ubique componit, id cumprimis dat operam, ut ex evidentiſſimis principiis omnia juſto ordine deducantur, eademque ſuo etiam nexu apte inter ſe colligentur. Quo in negotio tantum abeſt, ut maximos & præſtantiſſimos in hoc Philoſophiæ genere Doctores uspiam damnet aut prorſus aſpernetur, ut potius, dum in Ethica ſummam hominis felicitatem in amore Numinis poſitam eſſe, cum Pythagora & Platone, ac doctiſſimis noſtra ætate viris ſtatuit, in juris prudentia, naturali maxime & gentium, ſummos ſimul viros, *Hugonem Grotium & Samuelem Pufendorffium*, & in prudentia civili *Bæclerum*, *Conringium* aliosque recentiores in plerisque ſequatur. Attamen, ubi vel Grotium, vel Pufendorffium, vel alium prudentiæ naturalis aut civilis ſcriptorem, a recto tramite deflectere ſuſpicatur, eo minus quoque in aliam ſententiam ire religioni ſibi ducit, quod in unius viri verba jurare, ejusque auctoritate forte ſe in maximos errores dare præcipitem, dudum viris cordatis & ſapientioribus illepidum maxime viſum fuerit ac prorſus illiberale.

TRAITE' DE L' INDULT DU PARLEMENT de Paris, &c.

ſeu

TRACTATUS DE INDULTO CURIÆ PARISIENſis, &c. Tomus I & II.

Pariſiis, apud Joh. & Michaelem Guignard, 1703, in 8.
Conſtat Alphab. 4. cum 19. plag.

PArtem Juris Eccleſiaſtici Gallicani, quæ circa beneficia ſpiritualia membris Parlamenti Pariſienſis conferenda occupatur, indagatam atque excuſſam hic dare voluit Vir Conſultiſſimus Mel-

chior Cochet, Eques & Dominus S. Valerii ac Libellorum ſupplicum in prædicta Curia Præſes graviſſimus. Advertens namque, neminem hanc materiam pro dignitate ſatis explicuiſſe, neminem vel tetigiſſe hactenus, præter Regnaldinum & Pinſonum, quorum ille libellum parvæ admodum molis in eam commentatus ſit, hic notas breviusculas ſolum in Pauli III & Clementis IX Pontificum Bullas exaraverit, honeſta ſe æmulatione, atque officii ſui dictamine permoveri paſſus eſt, ut rei parum cognitæ plenam lucem affunderet. Quo vero L. B. cognoſcat ſtatim, quid Indulti nomine ſignificetur, poſthabito tantisper Autoris ordine, e Cap. II deſcriptionem ejus, uti nunc eſt, depromemus. Dicit nimirum, quod ſit genus gratiæ expectativæ perpetuæ, regno Galliæ ab Eugenio IV Papa conceſſum, renovatum vero, confirmatum atque extenſum a Paulo III & Clemente IX, rogatu Regum Chriſtianiſſimorum Caroli VII, Franciſci I, & Ludovici XIV, in gratiam Cancellarii Galliæ, Præſidum, Conſiliariorum, aliorumque Officialium Curiæ Pariſienſis, præſentium ac futurorum; eum videlicet in finem, ut iidem, modo habiles ſint ad beneficia poſſidenda, ſemel, durante magiſtratu vel officio, ſe ipſos, aut in locum ſuum Clericos, Regi ſiſtere queant, ut ab eodem Collatori cuidam in Gallia denominentur, idque ſemel in vita Regis, vel durante prælatura Collatoris, quo a tali Collatore, aut eo nolente, ab Executore, virtute indulgentiæ Papalis Regiæque nominationis, proxime vacaturo beneficio, ſeu ſeculari, ſeu regulari, juxta conditionem ac ſummam requiſitam, admoveri debeant. Hisce præmiſſis, intellectu faciliora arbitramur, quæ jam ex Autore delibabimus. Primum itaque antiquitatem privilegii hujus oſtenſurus, a quinque retro ſeculis illud derivat, & in Cap. I varia Indulta ab Innocentio IV, Bonifacio VIII, quoad amicitiam coluit cum Galliarum Rege, Benedictis XI, XII & XIII, Clemente VII, Johanne XXIII, & Martino V, ſummis Pontificibus, profecta ſtrictim perſequitur; quibus tamen omnibus hocce temperamenti adhæſiſſe innuit, quod vel ad certum tempus, vel præfinitum perſonarum numerum, vel vitam duntaxat Pontificis tribuentis, aut Regis accipientis, reſtricta fuerint. Auguſtiore autem facie apparere cœpiſſe hanc gratiam ſub Eugenio IV, quippe qui haud ſatis ducens, in favorem ſingulorum Parlamenti

lamenti miniſtrorum, tam præſentium quam futurorum, Indultum perpetuo valiturum A. 1431 promulgaviſſe, Aulæ Romanæ præterea arbitrio illud ſubtraxerit, Archi-Epiſcopo Turonenſi executoris munere impoſito, quod ipſum alia Bulla ampliaverit. Enim vero tamSucceſſores alienos a gratioſa iſta largitione reliquiſſe Eugenium,quam Parlamentum ſegne exſtiterit, in conſervanda ejus integritate, atque obſervantia, ita ut opus omnino habuerit, iſtius renovandæ ergo Paulum III adire, felici ſane cum ſucceſſu, donec Clementi IX novam nuper ſuperaddere extenſionem placuerit. Quæ tanquam conciſius dicta, in Cap. II uberius illuſtrat, enarrans occaſionem, quæ Eugenium IV ad ſimile Indultum tribuendum invitaverit, & qua de cauſa illud dilatandum cenſuerit; ubi dubia ſimul a Molinæo aliisque excogitata, quibus veritatem hujus conceſſionis ſubleſtam reddere moliantur, maſcule removet. De Bulla vero Pauli III A. 1538 d. 19 Jun. extra muros Nicienſes data docet, duo ſingularia illam continuiſſe, alterum oneroſum, quod mandatis Apoſtolicis muniti, præferri debeant Indultariis; alterum lucroſum, ne hi beneficia infra ducentas libras annuas acipere cogantur. Tandem Clementis IX Indultum de A. 1668 derogaſſe trito Canoni, *Regularia Regularibus*, ac injunxiſſe, ut Laicis quoque, ſub certis tamen limitationibus, beneficia Regularia in Commendam aſſignari debeant; auxiſſe præterea ſummam Paulinam ad ſexcentas usque libras, ac prohibuiſſe, ne Indultariis beneficia curam animarum exigentia imponere fas eſſet. Poſt hæc deſcriptionem Indulti ſupra adductam concinnat. Porro in Cap. III, pertractando notas characteriſticas Indulti, differentiam ejus ab expectativis odioſis demonſtrat, atque in rationes, quæ ſanctam Sedem ad profundendam gratiam tam inſignem ſtimulaverint, inquirit. Rejicit autem illorum opinionem, qui Pontifices hac ipſa Parlamentum ineſcare voluiſſe contendunt, ut Pragmaticæ Sanctioni renunciaret, aut ad Annatarum exactionem conniveret, aut denique Concordatis, cum Franciſco I initis, eo lubentius ſeſe ſubmitteret, adeoque illud conventionis genus, *Do ut Des*, hic ſe prodere exiſtimant. Quin potius ex mero affectu atque honore erga Curiam Pariſinam, cujus autoritatem atque præminentiam magnopere extollit, totum negotium promanaſſe

ſuadere conatur. Nec reticet, quod ſit jus ſpirituale contractibus atque hereditariæ ſucceſſionis onere exemtum, nec permutari poſſit, bene tamen cumulationem aliorum jurium admittat. Poſtquam ſic naturam hujus privilegii ſatis exhauſit Conſultiſſimus Autor, reliquum operis impendit inſtruendo Indultario, quomodo ſe gerere debeat a primo actu usque ad ultimum, qui eum in plenisſima beneficii poſſeſſione collocet. Quod dum agit, recenſet in Cap. IV perſonas gaudentes Indulto, quales eſſe ait omnes de corpore ac gremio Parlamenti exiſtentes, atque in cauſis audiendis ac decidendis intentas, ſpeciatim vero Cancellarium Galliæ & Cuſtodem Sigilli; quod ſi duo hæc munia ab uno exerceantur, duplicis etiam juris effectum ſe exſerere; tum cenſeri Præſides omnes ac Conſiliarios, Magiſtros libellorum ſupplicum, Procuratorem atque Advocatos generales, Archigrammateos civilium & criminalium cauſarum ut & præſentationum, demum quatuor Notarios Secretarios, ac denique primum Janitorem. Addit inſuper, Officiales hujusmodi integra ſervare jura Indulti, etiam depoſitis provinciis, modo emeritorum loco habeantur, atque literas honorarias, ceu vocant, a Rege obtinuerint. Minime vero in hunc numerum cooptandum venire Quæſtorem Parlamenti; licet enim de corpore ejus habeatur, non tamen partes illius eminere ullas in juſtitia adminiſtranda: ex quo itidem fundamento Pares Galliæ, Archi-Epiſcopum Pariſinum, Abbatem Fani S. Dionyſii, utcunque ſeſſionis ac ſuffragii honore in prædicta Curia polleant, Indulti virtutem ſibi nunquam applicare ſtuduiſſe. Interim ſusque deque habita iſta ratione, Supremum Conſilium Regis pro Quæſtore A. 1701 pronunciaſſe. Similiter abjudicat Indulti efficaciam Conſiliariis honorariis Parlamenti, Præſidibus ſupremi Concilii, Janitoribus a primo reliquis, Exactori multarum, quin & viduis ac liberis ante memoratorum, Conſiliariisque Reformatæ Religioni addictis. Mox tempus præſentandi ac modum, quæque circa hunc formalia ſint obſervanda, ſollicite inculcat; ubi inprimis notat, neminem ſe poſſe præſentare Delphino, aut Regis Matri regenti, ſed tantum Regi, qui Regno præeſt. Ulterius in Cap. V de Regia nominatione, quousque ſe extendat, ac quem ſortiatur effectum; quibus præciſe fiat, mum & fœminis

Præ-

Digitized by Google

Prælaturæ dignatione conſpicuis, aut exteris, quibus jus eſt beneficia eccleſiaſtica in Gallis radicata conferendi, quas item mutationes ea admittat, ex profeſſo agit. Dum autem exemtionis mentionem injecit, hinc Caput VI totum deſtinat Cardinalium prærogativæ examinandæ, num & iidem ſubjaceant diſpoſitioni Indulti. Equidem ſi Eugenii IV & Pauli III Bullis res decidenda foret, tum audacter affirmat, Cardinales Indulto parere oportere, quippe cum illæ neminem prorſus excludant. Verum poſt Clementis IX Bullam, quæ Cardinales diſertis verbis exemit, diſtinguendum cenſet, utrum ſpeciales a Rege deſuper literas impetraverint, vel non. Illo caſu adſtrictos haud eſſe ad Indultum adimplendum; ſecus vero hoc, propter defectum Regalis privilegii: quæ doctrina Autoris ſupereminens Regis arbitrium, in præjudicium autoritatis Papalis, abunde declarat. Quemadmodum nec Cardinales adhuc hodie Indulti vinculo expeditos pronunciat, ſi quis Indultariorum ſumma Paulina contentus eſſe velit, & Cardinali nominari efflagitet; qua occaſione bene multas alias quæſtiones affines ventilat. Inde in Cap. VII unice ſatagit, ut invictis argumentis explanet, Britanniæ Minoris Ducatum pariter ſuppoſitum eſſe Indulto Parlamenti, tantaque animorum contentione defenſam immunitatem, perquam ſiculneis protegi armis. Hisce in parenthęſi velut excuſſis, progreditur in Cap. VIII ad ſignificandæ nominationis Regiæ neceſſitatem, tempus, utilitatem exinde emanantem, modum, & quando illi obtemperatum credatur, inquirit. Videlicet cum ante Bullam Paulinam, quodlibet beneficium, licet permodicum, ad Indultum explendum ſufficeret, poſt Paulinam vero ducentas libras Turonicas æquare deberet, hodie Clementina Conſtitutione vigente, Indulto haud ſatisfactum intelligi, niſi præbenda valoris ſit ſexcentarum librarum, deductis ſingulis oneribus atque præſtationibus. Cæterum, ſi eſſet litigioſa, aut curam animarum annexam haberet, non teneri Indultarium illam acceptare; ſin vero absque juſta hac cauſa eam accipere tergiverſaretur, tum ejus recuſationem ſubintrare locum repletionis, eidemque integrum haud relinqui aliud ſibi expoſcere beneficium. Interim non impediri ipſum, præbenda minoris pretii, verbi gratia quingentarum librarum, acquieſcere, ſi pinguiorem diutius

tius expectare, rebus ſuis non proficuum ducat. Deinde in Cap. IX pluribus agit de Executoribus Indulti, eum in finem ſtatutis, ſi Collatores ordinarii nominationi factæ forte deferre nolint. Urget autem hic maxime, non adeundos eſſe Collatorum Superiores, Epiſcopos puta, Archi-Epiſcopos, &c. aut ipſum Pontificem: ſed ex Paulinæ Conſtitutionis præcepto, Abbates S. Maglorii & S. Victoris, quos repræſentat Archi-Epiſcopus Pariſinus, & Cancellarium Eccleſiæ Cathedralis B. Virginis, quæ Lutetiæ eſt; in ampliata autem Clementina, decretos eſſe Abbatem S. Dionyſii, quæ dignitas jam abolita, Abbatem S. Germani, qui hodie eſt Cardinalis Fürſtenbergius, Archi-Diaconum Pariſienſem, horumque Executorum Vicarios. Pluribus deinde perſequitur, quænam ſit eorum autoritas, quousque duret, quales proviſiones Collatori tribuat, & quales in Dataria Aulæ Romanæ impetrare neceſſe ſit, quænam item beneficia in Commendam dari poſſint, num & illa quæ Regulares proxime poſſederunt? ac denique de Conſilio ſupremo Regis, tanquam Judice competente controverſiarum circa Indultum oborientium, loquitur, ſic ut Indultarium manu quaſi ducat ad pleniſſimam beneficii perceptionem. Ultimum Caput Bullas ipſas Summorum Pontificum, quibus integer hic tractatus innititur, Declarationes item Regum, Franciſci I, Henrici II, & Ludovici XIV, aliaque publica inſtrumenta Lectori curioſo apprime profutura exhibet. Et cum obſervaverit, ſeu oſcitantia, ſeu imperitia Notariorum Apoſtolicorum, quibus literas Indulti conficiendi cura demandari ſolet, in non levia diſcrimina deduci Indultarios, formulas certas annectit, quarum normam tuto ſequi liceat. Decem hisce Capitibus univerſi operis œconomia abſolvitur, in quo tametſi plurimum induſtriæ ac judicii approbaverit Ampliſſimus Autor, præ ſingulari tamen modeſtia, ſagaciorum correctiones ſibi expoſcit, quandoquidem in materia adeo parum explorata, multa ſe latere potuiſſe, non diſſimulet.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE Ecclesiastique des six premiers siecles, par Mr. TILLEMONT. T. XIII.

i. e.

Digitized by Google

i. e.

COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ Eccleſiaſticæ inſervituri, auctore NANO TILLEMONTIO. Tomus XIII, Vitam S. Auguſtini complexus.

Pariſiis apud C. Robuſtel, 1702, in 4. chartæ auguſtæ. Conſtant 6 Alphab.

DEcimus tertius hicce operis elegantiſimi, ſæpiusque a nobis laudati tomus, quod ſtatim poſt ſeptimum ſequatur, nemo mirabitur, qui inſtituti hujus intellexerit rationem. Pauci effluxere anni, cum Benedictini monachi, viri omnium confeſſione eruditiſſimi diligentiſſimique, poſtquam ſplendidiſſimam optimamque operum Auguſtini editionem curaſſent, ne quid deeſſet, Vitam quoque Auguſtini, ex ſcriptis ejus magno labore concinnatam, eisdem adjungerent, undecimoque tomo inſererent; ut ipſimet Actorum A. 1701, menſe Junio p. 251 indicavimus. Ea res deterrere tamen Tillemontium non potuit, quin & ipſe, uti in reliquis hiſtoriæ eccleſiaſticæ capitibus, ita & in vita Auguſtini deſcribenda, operam ſtudiumque ſuum collocaret. Accedebat, quod multi in votis haberent, ut Gallice quoque vita celeberrimi Hipponenſium Præſulis accurate deſcripta extaret. Nonnulli itaque de transferenda in Gallicam linguam Auguſtini vita, a Benedictini ordinis monachis concinnata, ſusceperunt cogitationem, imo etiam manus operi admoverunt. Quæ ſi comparuiſſet verſio, ſolam novitatis gratiam forte præreptura labori Tillemontiano fuiſſet. Hoc vero ſibi non committendum fuiſſe exiſtimarunt, qui edendorum Tillemontii operum curam gerunt, idque eo magis, quod rectius forte vita Auguſtini Gallica lingua ſcripta, quam ex Latino ſermone in Gallicum translata, illorum aut commodis aut deſideriis conſulatur, qui in Gallica lingua eam legere cupiunt. Nec conſilio eventus defuit, cum haud obſcure innuatur, a ſuo deſtitiſſe inſtituto verſionis ejus auctorem, quæ ut editor hujus operis profitetur, non equidem, ſi vel maxime prodiiſſet, quo minus & Tillemontii commentatio lucem adſpiceret, potuiſſet impedire; hoc tamen attuliſſet incommodi, quod pro uno, duo, libri eadem ratione

tione idem argumentum tractantes, publico fuiſſent obtruſi. Etenim non diffitetur editor, maximum, quod inter vitam Auguſtini Benedictinorum & Tillemontii intercedat, in hoc conſiſtere diſcrimen, quod illi Latino ſermone uſi ſint, hic Gallico. Eundem ordinem, eandem temporum rationem, easdem de rebus dubiis ac controverſiis ſententias, utrobique conſpici. Arctiſſima quippe cum Patribus illis Benedictinis, conjunctum fuiſſe amicitia Tillemontium. Nihil hunc denegaſſe illis; omnia rurſus illos, quæ ei uſui eſſe poſſent, cum Tillemontio communicaſſe.

Nihil itaque aliud, quam hiſtoriam Auguſtini, decimus tertius hicce operis Tillemontiani tomus continet. Sed Auguſtini condere hiſtoriam non potuit, quin ſimul illuſtrem hiſtoriæ eccleſiaſticæ partem attingeret, præſertim de Donatiſtarum quoque & Pelagianorum, qualia hoc tempore fuerunt, fatis exponeret. Mittere in compendium vitam Auguſtini, non minus difficile, pro noſtri quidem inſtituti ratione, quam ſupervacaneum, in tanta ſcriptorum, qui Patrum vitas ſummatim exhibent, copia foret; præſertim cum ejus capita jam indicata ſint, cum Benedictinorum vitam Auguſtini recenſeremus. Aſt ne nullum prorſus commodum ex hoc opere Lector capiat, hinc inde quædam decerpemus ac delibabimus. Juventutem Auguſtini, inter voluptatum & ſtudiorum viciſſitudines actam, dum accurate noſter deſcribit, inter alia docet, a magia tantum abhorruiſſe Auguſtinum, quantum contra aſtrologiæ judiciariæ fuerit deditus. Ad magiam quod attinet, conſtat, cum aliquando in locum publicum ſe conferret, carmen recitaturus, deque palma concertaturus cum aliis, accesſiſſe ad eum magum, qui pro certo pretio victoriam pollicebatur. Rejecit hominem Auguſtinus, vinci honeſtius putans, quam hac demum ratione vincere. Vicit tamen, Dæmonis licet præſidio deſtitutus. Hic ex Tillemontio diſcas, quis Vindicianus ille fuerit, certaminis præſes, qui corona Auguſtinum cinxit. Medicus is erat ſummæ exiſtimationis, imo *Comes Archiatrorum*: idem ſimul Proconſul erat, & hinc demum poteſtate gaudebat, coronas victoribus in ejuſmodi certaminibus imponendi. Ad maximas enim dignitates Comitibus archiatrorum patebat aditus, & ad Vindicianum quod attinet, extat Gratiani Imperatoris lex ad eum ceu

Vica-

Vicarium directa, dataque die 15 Aug. A. 378, & alia die 14 Septembr. anni ſecuti, de privilegiis Archiatrorum. Ex quo colligit, ſi Proconſulis major quam Vicarii fuerit dignitas, quod contendit Gothofredus, anno demum 378 Vindicianum Proconſulem Africæ factum. Sed de ſcriptis philoſophicis Auguſtini hic aliquid occurrit, quod nobis non eſt prætermittendum. Haud exiguum ſplendorem capere ex eo Philoſophorum ordo videtur, quod & Grammaticam, & Dialecticam, & Rhetoricam, & alios ejusdem generis libellos ſcripſerit Auguſtinus. Sane Mediolani cum eſſet, ſcripſiſſe ſe Grammaticam ipſe teſtatur, cujus ejusmodi ſit initium: *Omnia nomina tredecim.* Extat etiam ſub ejus nomine, quæ ſic incipit: *Grammatica pariter, ac Dialectica & Rhetorica.* Benedictini hosce libellos ceu ſpurios, & nomine Auguſtini indignos, in appendicem rejecerunt, quippe in quibus nec eruditio, nec ingenium Auguſtini, nec tractandi, qua uti ſoleat, ratio conſpiciatur. Addit hic & alias rationes Tillemontius. Vix veroſimile eſſe putat, eo tempore, cum Auguſtinus ſe ad baptiſmum præpararet, ejusmodi eum ſcripſiſſe libros, in quibus Chriſtianiſmi nec vola nec veſtigium compareat. Nec per dialogi modum eos eſſe ſcriptos, qua ſe uſum methodo Auguſtinus profiteatur ipſe. Qui & hoc addat, eo conſilio ſe eos compoſuiſſe, ut mentem a corporeis rebus ad incorporeas transferret; cujusmodi quid fruſtra in his, qui hodie ſub ejus nomine circumferuntur, quæras. Si regeras, forte eos ad finem non perduxiſſe Auguſtinum; aſt hoc de Grammatica dici non poſſe inſtat, cui utique finem, ut ipſe teſtetur, impoſuerit. Nec obſtare, idem Grammatices eſſe initium, quod a ſe ſcriptæ fuiſſe ſignificet; hoc enim facile imitari potuiſſe impoſtorem, quicunque etiam fuerit. Benedictini amplius addunt, ſe hoc initium in nullis codicibus manuſcriptis, antiquis, aut recentioribus, inveniſſe. Quod merito mirum videtur Tillemontio, cum alibi iidem Benedictini aſſerant, ſe nullos codices manuſcriptos hujus libri unquam vidiſſe. Id quod cumprimis obſervatu dignum cenſemus. Quæ porro hac de re Tillemontius disputat, legi merentur, ſed nobis progrediendum eſt ad alia.

Nobilis quæſtio eſt, an hymnus, *Te Deum laudamus*, Auguſtinum atque Ambroſium auctores habeat, qui divino afflatu perculſi,

culſi, eum alternis vicibus, cum ab hoc ille baptizaretur, decantaverint? Obſervat Tillemontius eos, qui hoc aſſerunt, niti præcipue auctoritate Dacii Epiſcopi Mediolanenſis a S. Gregorio laudati, & mortui A. 551, in chronico. Sibi non conſtare ait, an iſtud chronicon impreſſum ſit; ex Bollando fere colligi, non eſſe impreſſum, adeoque non poſſe definiri, num Dacium auctorem agnoſcat, & quanta polleat hac in re auctoritate. Menardum prorſus negare, a Dacio hoc eſſe profectum; tum quod ſtilus ætati Dacii non conveniat, tum quod de converſione Auguſtini talia narrentur, quæ & cum iis, quæ Auguſtinus ipſe referat, pugnent e diametro, & viro gravi plane ſint indigna. Menardo & Joannem Bonam aliosque ſubſcribere: quanquam Tillemontius dubitet, an Menardus hoc chronicon unquam viderit. Certiora docuiſſe Mabillonium, contineri in hoc chronico hiſtoriam VIII & IX ſeculi; codicem manuſcriptum ſexcentis annis non eſſe antiquiorem; titulumque, qui Dacii nomen præfert, a recentiori manu eſſe adjectum, quæ rem prorſus conficiant. Nec poſſe certi quicquam de auctore hujus hymni ſtatui, cum nonnulli codices eum tribuant S. Abondio, Epiſcopo forte Comenſi, tempore S. Leonis; alii neſcio cui Siſibuto, alii Niceto cuidam. Unicum codicem manuſcriptum 400 aut 500 annorum, Ambroſio eum vindicare, & Smaragdum, qui ſecundum Aubertum Miræum A. 980 ſcripſerit, eum vocare hymnum Ambroſii. Nec deeſſe, qui Hilario Pictavienſi eum aſſerant. Nihil ergo poſſe definiri. Sed revertamur ad ea tempora, cum adhuc in Manichæorum erroribus hæreret Auguſtinus. In his dum verſatur Tillemontius, Fauſti quoque celebris Manichæi injicit mentionem, cujus hic conſpicere imaginem a noſtro delineatam, neminem forte pigebit. Erat ille patria Milevitanus, ex Numidia Africæ provincia. Patri res anguſta domi erat: filius in Manichæorum ſecta magnum nomen adeptus, Epiſcopique inter eos titulo inſignis, Romæ opibus affluebat. Virtutis ſpeciem magno conatu conſectabatur; ſaltem verbis ad fallendos incautos compoſitis. Dereliquiſſe ſe ajebat patrem, fratrem, uxorem, liberos, omnia, Evangelii cauſa, nec aurum ſibi eſſe, nec argentum, neceſſaria vix in dies ſingulos ſuppetere; nec ſe ulterius quic-

Digitized by Google

quicquam adpetere ; didiciſſe ſe eſſe pauperem , humilem, abjectum, purumque corde ; ſitire & eſurire, & pro juſtitia cuncta perpeti. Hæc tam ſplendide mentitum Fauſtum, vitam maximas inter delicias duxiſſe. Ad injurias, quas ſe perpeſſum jactitabat, quod attinet, non equidem negat Tillemontius, raptum eum ab Orthodoxis, cum quibusdam ejusdem ſectæ, ad tribunal Proconſulis Africani, cumque ſe Manichæum eſſe fateretur, ipſis accuſatoribus intercedentibus, quam mitiſſime in eum animadverſum eſſe, relegatione in inſulam quandam, ex qua tamen mox revocatus ſit, venia ab Imperatore omnibus conceſſa. Doctrinam in eo aut mediocrem, aut omnino nullam fuiſſe ; at ingenio & eloquentia eum præſtitiſſe omnibus. Verborum itaque lenociniis eum multos ad ſuas pertraxiſſe partes : indeque famam & auctoritatem ſummam apud ſuos eum conſecutum. Mirifice eam ob cauſam ſibi placebat, tantaque ei erat virium ſuarum fiducia, ut librum quoque contra Eccleſiam, multis in Deum ipſum obtrectationibus refertum, ſcriberet. Audacter in eo contra Deum legis auctorem diſputabat, pariter ac contra divinos vates, Chriſtumque carne indutum negabat, Scripturæ oracula, quæ ſibi obſtare videbantur, corrupta clamitabat. Et hunc quidem ipſe, cum ad ſaniorem mentem rediiſſet, refutavit Auguſtinus. Aſt cum in Manichæorum adhuc perſiſteret erroribus, necdum vidiſſet Fauſtum, in Africa quippe conſtitutus, cum ille Romæ degeret, miro & incredibili flagrabat deſiderio coram intuendi illum hominem, cumque eo colloquendi, in quo laudando & in cœlum evehendo, reliqui eidem ſectæ addicti nec finem, nec modum faciebant. Videbatur ſibi Auguſtinus ſupra vota felix, cum ille tandem adventaret. Adſpiciens hominem eo corporis habitu, quo facile cunctorum animos ſibi conciliaret, & inſigni ſermonis ubertate verba facientem audiens, calculum ſuum adjiciebat illorum ſermonibus, qui tantopere Fauſtum commendaverant ; ſed propius & cominus eum introſpiciens, in diſceptationibus familiaribus, ubi eloquentiæ fuco nullus locus, longe alium deprehendit, nudum inopemque ſolidioris doctrinæ, hoc tamen nomine laudandum, quod modeſtiæ ubique retineret ſpeciem, nec ignorantiam diffiteretur, cum dubiis Auguſtini ſolvendis ſe parem non intelligeret. Speraverat is

a tanto heroë exemptum ſibi iri, quicquid in Manichæorum familia ſcrupulum movebat: aſt hunc cum ita impeditum & involutum ſuismet erroribus videret, ut ipſe nullum inveniret exitum, dubia magis indies atque incerta Manichæorum doctrina illi viſa eſt. Ita qui confirmare Auguſtinum vel maxime in Manichæorum ſententia poſſe exiſtimabatur, occaſio extitit, ut incertior redditus, magis vacillaret, donec veritatis uberiori luce colluſtratus, eam prorſus deſereret.

Qui ad Philoſophiam Patrum attendunt, operæ faciunt pretium. Haud raro namque in ea cauſæ & origines ſingularium quarundam, quas fovent, ſententiarum deprehenduntur. Multis doctiſſimis viris in votis fuit, ut ſaltem Platoniſmi Patrum (Platonis enim placita plerosque ſecutos fuiſſe, conſtat) accuratius evolverentur; quod tamen a nemine eo, quo par erat, ſtudio factum. In Auguſtino, Platonicæ doctrinæ veſtigia facile deprehendas. Ipſe fatetur, ad Dei cognitionem ſe lectis quibusdam Platonis & Platonicorum libris, quos Victorinus, celebris Rhetorices apud Romanos profeſſor, in linguam Latinam tranſtulerat, fuiſſe manuductum. Ex iis ſeſe didiciſſe, nihil in Deo corporeum eſſe; cum cæterorum Philoſophorum libri commentis & fallaciis ſcateant, ſolos Platonicos ad Deum mentem elevare, adque æternum Verbum. Fatetur, in Platonicorum ſe legiſſe libris, quæ de τῷ Λόγῳ Joannes, & Paulus de Patris Filiique æqualitate commentantur: didiciſſe ſe ex iſtis, æternum, æque ac Patrem, eſſe Filium, & ante omne tempus, & ſupra omne tempus, immutabili exiſtentia extitiſſe; easque animas beatas eſſe, in quas ſuam Filius effundat gratiam, nec ad ſapientiam venire quenquam, niſi qui æternæ ſapientiæ fiat particeps. Hæc ſimiliave ex Platonicis ſeſe dum hauſiſſe Auguſtinus profitetur, palam eſt, in ea illum fuiſſe opinione, in præcipuis religionis capitibus, de Deo Filiique dignitate, eadem prorſus & Chriſtianos & Platonicos docuiſſe. Imo addit diſerte, quod humano corpore indutus inter mortales comparuerit Servator, hoc ex Chriſtianorum ſe accepiſſe diſciplina, cetera, quæ de τῷ Λόγῳ Chriſtiani credunt, Platonicæ ſe debere doctrinæ. Tantum ergo cum Platoni tribuerit Auguſtinus, quid mirum, ſi & alia ejusdem philoſophi placita retinuerit? Ab amico de reminiſcentia quæſi-

tus,

tus, num corpori, an menti hæc tribuenda, reſpondet, ad mentem tantum eam pertinere, cum nobis obverſantur rerum incorporearum ideæ, ut æternitatis; corporearum contra rerum imagines, per ſenſus demum nobis offerri. Laudat hic maximopere reminiſcentiam, quam Plato docebat, eamque nobile inventum adpellitat; imo ſi Tillemontio noſtro credimus, haud procul ab ejus ſententia abeſt, cognoviſſe jam quædam mentem noſtram, cum nondum corpori eſſet unita. Nec tamen prætermittendum, quod idem addit, in prioribus ſuis ſcriptis quædam liberius aſſeruiſſe Auguſtinum, quæ in poſterioribus emendaverit. Cæterum ut magna apud Auguſtinum Platonis fuit auctoritas, ita contra Academicorum neutiquam illi ſe adprobabat σκέψις. Cum jam ad meliorem mentem rediiſſet, haud raro cum amicis de rebus gravisſimis disputabat, conventusque eum in finem peculiares inſtituebat. In his quid dictum actumve eſſet, accurate conſignabat literis, quæ aliquot ſcriptorum, hoc tempore ab Auguſtino editorum, fuit occaſio. Is, quem contra Academicos ſcripſit, liber pro primo hujus inſtituti fructu reputandus. Ad eam enim vitæ, quam ſibi propoſuerat, rationem, nihil æque neceſſarium eſſe putabat, quam ſcrupulis dubiisque omnibus procul remotis, ea ſeligere, in quibus mens tuto acquieſceret. Oſtendit cumprimis in hoc libro, ut Tillemontius obſervat, maximo ſe exponere periculo, imo crimine obſtringere, qui in vita regenda tutum putent, probabilem ſequi opinionem; ex quo colligas, quantopere ab illis diſſideat, qui probabilis opinionis uſum, puppim ac proram doctri æ ſuæ moralis eſſe volunt. Idem & de Academicis mitius ſentit, quam vulgo fieri ſolet, negatque revera & ex animi ſententia illos ſtatuiſſe, veritatem neutiquam cognoſci poſſe. De Philoſophis etiam ſui temporis ibidem docuit, omnes ad unam tandem reductos fuiſſe ſectam, quæ doctrinam ex Platonica & Ariſtotelica compoſitam profitebatur. Enimvero hosce inter ſe conciliare, ne diſſenſus a Chriſtianis objiceretur, Plotinus aliique maximopere elaborarunt.

Addendum vero, ut nunc ad alia digrediamur, aliquid eſt, de vita moribusque Auguſtini, poſtquam jam Epiſcopi munere fungeretur. Namque quæ ad dogmata, certamina, ſcripta, publicave negotia pertinent, accurate exponere ſolent, qui de doctoribus

bus eccleſiaſticis agunt; cum tamen & vitæ eorum conſuetudinem cognoſcere, jucundum non minus quam ſalutare ſit. Nec hanc nos ignorare Tillemontius voluit, qui omnia ſtudioſe collegit. Infirma fuiſſe eum valetudine, corporeque non adeo robuſto ait. Aſt in tenui corpore ſpiritus erat vegetus. Dolores corporis tam patienter tulit, ut de iis, quæ eos lenirent, ſobrie utendis magis, quam de recuperanda ſanitate ſollicitus eſſet. Idem & nullos reformidans labores, nulla extimeſcens incommoda, boni paſtoris ſtrenue ubique functus eſt munere. In veſtitu nec ſplendidus, nec ſordidus, mundiciem potius, quam luxum amavit. Veſtes tales ſibi afferri (ut illorum temporum mores ferebant) voluit, quas induere & inferioris conditionis homines poſſent, ſiquidem, quod ſolenne illi admodum erat, eas aliis donaret. In victu, ad temperantiam & ſobrietatem cuncta compoſita. Herbæ & legumina eſurientem ſatiabant, nec alia in menſa fercula, niſi hoſpitum, & adverſa valetudine laborantium, præſentia alia poſtularet. Hoſpites namque haud raro menſæ admovebat, etiam peregrinos & ignotos, ſatius eſſe dicens, vel impium convivio excipere, quam rejicere pium, intempeſtivo, ne improbos excipiamus, metu. Vinum ſemper aderat, ne cum Manichæis res a Deo conditas damnaret, utque doceret, per hominum demum cupiditates res fieri pravas. Pro bellariis, lectio aut de rebus ſalutaribus inſtituta ſermocinatio erat: parum autem profutura, aut indecora loquentes non ferebat, acriter quandoque reprehendebat. Hæc aliaque, de vita moribusque Auguſtini, ex ejus ſcriptis Auctor accurate obſervavit.

Dogmata Auguſtini ſi indicare hic vellemus, rem haud dubio magnæ ſuſciperemus molis. Nec Tillemontius in iis ex inſtituto verſatur, qui vitam potius quam doctrinam optimi Præſulis exhibet. Aſt quæ de origine ſententiæ, quam de prædeſtinatione fovit, obſervat, commemorare juvat, cum ſaltem illis, qui non omnes excuſſerunt hiſtoriæ eccleſiaſticæ receſſus, prodeſſe queat. Dubia quædam Auguſtino proponebat Simplicianus, & inter alia nonnulla ſuper Epiſtolam ad Romanos. Accuratius ergo revocare ſub examen, quæ in ea δυσνόητα videbantur, inſtituit, licet jam aliquid in eam Epiſtolam commentatus eſſet. Ad

hæc

hæc verba ergo : *quid habetis, quod non accepiſtis ?* cum veniſſet, mutavit ſententiam, cumque antea aſſeruiſſet, poſitam fidem eſſe in hominis poteſtate, auditoque verbo Dei penes eum ſtare, velitne credere aut non credere, nunc tandem intellexit, fidem eſſe donum Dei. In hoc ipſo itaque opere, quo Simpliciano reſpondet, gratiæ atque naturæ vires accurate inter ſe invicem confert atque contendit ; cumque initio pro libero arbitrio, quicquid dici poteſt, dixiſſet, victoriam gratiæ concedit, & licet diſerte prædeſtinationem non ſtabiliat, ejusmodi tamen, ut Tillemontius auctor eſt, fundamenta ponit, ex quibus haud difficili negotio deducatur. Hæc ergo ſi locum habeant, dici non poteſt, quod certamina cum Pelagio in hanc deduxerint ſententiam Auguſtinum. Tillemontius autem non dubitat, quin Deus Auguſtino ſententiam de prædeſtinatione inſpiraverit ; idque modeſtiæ ſuæ a Deo tuliſſe præmium Auguſtinum, quod ab initio profeſſus eſſet, cum iis viribus, quæ ad veritatem in tanti momenti dogmatibus perſpiciendam requirantur, inſtructus non ſit, ſe tamen confidere, ob merita & preces Simpliciani, revelaturum ſibi Deum rectam ſententiam. Potuiſſe etiam ait huc aliquid conferre unctionem ſacerdotalem, cum primus hicce Auguſtini fœtus ſit, ex quo ad Epiſcopalem dignitatem erat evectus. Tum enim ſingulari gratia ac lumine velut perfuſum Auguſtinum, clarius hancce perſpexiſſe veritatem. Hæc mens Tillemontii eſt, de qua judicium ferant, quorum intereſt, plenius talia discutere. Nobis unicum adhuc addendum, priusquam Tillemontium dimittamus. Etenim dum de concilio Africano A. 426 habito verba facit, ſimul in celebrem iſtam ingreditur disputationem, an in eo Epiſcopis appellationes, quas vocant, ſeu provocationes ad Romanam Sedem ſint prohibitæ ? Affirmat hoc intrepide cum Petro de Marca. Profitetur, ſe non de jure diſceptare, ſed de facto, quod hiſtorici proprium munus ſit. Epiſtolam autem, quam Africani Patres in hoc concilio ad Cœleſtinum Papam dederunt, non alium admittere ſenſum ; idque tum aliunde, tum ex hoc etiam manifeſtum eſſe, quod & generatim canones Africanæ Eccleſiæ provocationes ultramarinas prohibeant, & ſpeciatim in canone 28 innuatur, ſæpius jam ejusmodi provocationes prohibitas fuiſſe. Ni-

hilo ſecius Baronius in ea verſatur ſententia, Africanos Patres nequiquam rogare Pontificem, ne provocationem admittat, ſed ut in iis ad canonum eccleſiaſticorum & juſtitiæ leges ſe componat. Sed epiſtolam Patrum Africanorum adeo hanc interpretationem non admittere, Auctor docet, ut & alii eam rejecerint, qui ceteroquin cum Baronio appellationes tum non fuiſſe prohibitas, ſibi perſuadeant. Perronium Cardinalem non abnuere, quin appellationibus hæc epiſtola adverſetur, aſt huc tandem ſe recipere, quod nullus hac de re tum conditus ſit canon. Quaſi vero, inquit Tillemontius, epiſtola ſynodalis non ſit inſtar canonis? Schelſtratenum dicit de jure potius, quam de facto diſputare. Aſt omnium turpiſſime ſe hac in re traduxiſſe Chriſtianum Lupum, de quo & alibi hisce ipſis in Actis a nobis dictum eſt. Huic non ſatis eſt, ut Tillemontius monet, aſſerere, appellationes Africanorum Epiſcoporum ad Sedem Romanam ſemper fuiſſe in uſu, ſed palam injurius eſt in concilium Africanum, quod iſtas appellationes prohibuerit: *reſpondeo*, inquit, *turbida hæc Africanæ ſynodi ſenſa jamdudum proſcripta atque damnata ab omni eccleſia &c.* Hæc verba licet ſua quoque fecerit Schelſtratenus, non tamen Auctor dubitat, quin Romæ & ubique a cordatioribus damnata ſint, cum manifeſto quippe opprobrio in Auguſtinum, Alypium aliosque ſanctiſſimos Epiſcopos conjuncta. Nec potuit hic ſibi temperare, quin adderet, Chriſtianum Lupum non adeo peritum fuiſſe hiſtoriæ eccleſiaſticæ Africanæ; id quod aliquot exemplis luculenter comprobat. Ad canonem vigeſimum octavum, cujus ſupra injecimus mentionem, quod attinet, in quo aſſeritur, ſæpius jam ejusmodi provocationes prohibitas fuiſſe; Schelſtratenus quidem, Baronius, atque Perronius eum interpolatum, & verba iſta de Epiſcoporum appellationibus, a quodam Romanæ Eccleſiæ inimico, adjecta fuiſſe, contendunt. Petrus de Marca autem adjecta quidem hæc verba concedit, ſed ab ipſo collectionis iſtorum canonum auctore. Utrique ſententiæ dubia graviſſima erudite opponit Tillemontius, ex quibus facile conficias, fruſtra eſſe, qui interpolatum iſtum canonem clamitant. Sed & alia de eodem argumento hic disputat, quæ legiſſe neminem pœnitebit.

Et hæc quidem ſunt, quæ de præclaro Tillemontii opere dice-

Digitized by Google

dicere placuit, ſaltem ne nihil dixiſſe videremur. Etenim ipſam vitam Auguſtini ſi quis in compendium mitti a nobis potuiſſe putaverit, præterquam quod, ut diximus, hoc ſupervacaneum fuiſſet, næ! eum ignorare oportet, haud exiguam hiſtoriæ eccleſiaſticæ partem, iſtius quidem ſeculi, ſpeciatim notiſſima iſta Eccleſiæ cum Pelagianis atque Donatiſtis certamina, quæ vel ſola, etiam pauciſſimis deſcripta, integrum librum poſtulant, in vita Auguſtini una comprehendi. Selectum vero inſtituere oppido difficile, ubi ipſa rerum pulcherrimarum copia obruimur. Ad commendationem operis ſufficit, a Tillemontio hoc ſcriptum eſſe, viro in hiſtoriis tam exquiſitæ induſtriæ, ut vix verbum ſine teſtimonio, quæ præcipua hiſtorici laus eſt, proferat.

MECHANICAL ACCOUNT OF POISONS.

i. e.

MECHANICA RELATIO, DE VENENIS, IN ALIquot Exercitationibus exhibita a RICHARDO MEAD M. D.

Londini apud Rudolph. Schmith, 1702, 8. ½ Alphab.

IN Tractatu hoc, quinque Exercitationibus circumſcripto, cogitata ſua, quæ de Venenorum natura & modo operandi fovet, cum Orbe Literato communicare non dubitavit Author Clariſſimus, *in I. de Vipera, in II. de Tarantula, & Cane rabioſo, in III. de Mineralibus & Plantis Venenatis, in IV. de Opio, in V. de Exhalationibus ex Terra, Aere & Aquis venenatis* agens. De ſingulis pauca.

Etiamſi viperas in pœnam hominum unice a divina Nemeſi productas eſſe crediderit antiquitas, tantum tamen abeſſe, ut liquor iſte, qui ſub morſu ab eis evomitur, ad hominum internecionem deſtinatus ſit, ut potius ad individui conſervationem neceſſario requiratur, ſibi perſuaſum habet Noſter. Supponit enim, lacertas, ranas, bufones, ſorices, & talpas, vivos & integros ab animali hoc deglutiri, & partim in ventriculo, partim in œſophago ad aliquot dies aſſervari, donec a liquore dicto per gulam deſcen-

dente, nè loco alimenti noxam afferant, interempti, ſenſim atquo ſenſim in chylum transmutentur. In hoc liquore vitro excepto, per microſcopia primum particulas ſalinas fluctuantes, paulo poſt in cryſtallos ſubtiliſſimas & acutiſſimas faceſſentes, quibus noduli quaſi intertexti erant, conſpexit; ita ut integra textura telam aranearum, ſed maxime tenuem præſentaret. Factis cum eodem quibusdam experimentis, eum tincturam heliotropii in rubicundum, & ſyrupum violarum non exacte equidem in rubrum, certe non in viridem colorem mutaſſe vidit, atque exinde ſalia iſthæc ad acidorum potius, quam alcalicorum claſſem eſſe referenda, judicat. Poſtquam igitur ſpicula hæc ſalina in vulnus cum impetu fuerunt adacta, totidem ſtimulorum ad inſtar, ex Authoris mente, membranas vellicando & irritando, copioſiorem excitant humorum affluxum, & tumorem, inflammationem, ac livorem parti adferunt; ſanguini autem admiſta hujus particulas diſſociant, & mixturam naturalem deſtruunt, ita ut ex varia globulorum cohæſione, tam differens a naturali fluiditas, & ad partes impulſus oriatur, totaque ejus natura alteretur. Contra quod venenum, præſentiſſimum pronunciat remedium axungiam viperinam, ſi ſcilicet hæc mox a morſu vulneri applicetur; quatenus viſcidæ ejus & ſimul penetrantes particulæ ſpicula ſalina, ne in cryſtallos coëant, involvunt; interne autem ſal volatile viperarum propinare jubet, a quo pariter, quemcunque caro earum præſtare perhibetur, effectus dependet.

Tarantulæ ex ore prominent bina jacula, inſtar forcipum hamatarum, vel chelarum cancrinarum, quæ venenum in vulneratam cutem immittunt, quod ſanguini ex climatis calore exaltato admiſtum, texturam atque craſin ejus alterat, & impetum ad partes auget, in ſpecie fluidum nerveum in varios undulatorios motus cogit, ſimiles illis, quos variæ objectorum impreſſiones excitant: hinc modo lætabundi, modo triſtes obſervantur ægri. Sub qua alteratione coagulatur certo modo ſanguis; quemadmodum fœminæ, quæ in calida hac regione chloroſi, i. e. arteriarum infarctu & circulatione ſanguinis tardiore laborant, eadem patiuntur ſymptomata, eademque iterum ac tarantati methodo ſanitati reſtituuntur. Muſica præterquam, quod voluptatem excitet,

&

& mentem disponat, ut copiosiores spiritus animales ad partes ableget, hasque ad motus & saltus cogat, quibus per sudorem magna partium inflammabilium copia eliminatur; ex eo etiam capite a tarantula ictis opem fert, quod repetitæ aëris percussiones corporis membranas, imprimis aurium, afficiunt, & cerebri his continui membranis & vasis communicant; unde cohæsio partium sanguinis p. n. dissociatur, & coagulatio solvitur, ita ut, calore per sudores temperato, & coagulatione per fibrarum muscularium contractiones destructa, æger pristinæ conditioni restituatur: ad quod tamen determinatus impulsus, & particularis modulatio, per harmoniam instrumentorum musicorum inducta, non parum tribuit. Quemadmodum enim in omnibus hominibus non eadem est membranarum tensio, ita non ad omnes singuli, sed determinatas afficiuntur modulationes, eodem modo, ac una chorda percussa non omnes, sed æque tensas ad undulationem perducit, & vitra non ad omnes, sed determinatas voces diffringuntur.

Rabies in canibus effectus est febris violentæ, quæ sub æstatis calore intensiore accenditur, & cum per sudores canes heterogeneitates eliminare nesciant, augetur, ita ut in glandulis copiosior lympha, eaque salinis & activis particulis referta, secernatur; quæ si per morsum sanguini hominis affricetur, fermentorum instar se multiplicat, & effervescentias p. n. humorum, & spirituum animalium motus inordinatos concitat. Hinc quoniam eodem motu hi moventur ac in canibus, non mirum, quod canibus furiosis similes actiones, prout organorum constitutio id permittit, (morsus puta, latratus &c.) exerant homines rabiosi. Prout igitur fermentum hoc communicatum plus minus debile, ægri constitutio valida vel tenera fuerit, aliæve infinitæ concurrant circumstantiæ, effectus ad tempus quandoque satis longum modo sopiti jacent, modo statim se exerunt. Ab hoc veneno producta hydrophobia oritur, paucos ante mortem dies, & quando ad ἄκμὴν pervenit rabies, quoniam liquores tum hausti dolores immensos procreant, non solum quando sub deglutitione inflammatas membranas irritant, verum etiam, quando cum humore gastrico activis particulis impregnato miscentur, & fermentando quasi nerveam ventriculi tunicam vellicant; cujus molestæ & vix tolerabilis sen-

ſationis memores, omne non abhorrere ægri fluidum non poſſunt. Præter interna remedia, quæ partim acidum abſorbendo, partim urinam provocando operantur, certiſſima cura ſperanda eſt a frequentiore & tempeſtiva ſubmerſione ægrorum in aquam; quatenus per conſtrictionem fibrarum cutis & vaſorum, urina provocatur, qui effectus eo citius expectabitur, ſi in aquam marinam, majore preſſione pollentem, immergatur æger : quanquam & terrori ſua energia non ſit deneganda.

Ex mineralium venenatorum claſſe, mercurius ſublimatus & arſenicum ſub incudem vocantur. Etiamſi enim ſal & mercurius per ſe nullam corroſionem efficiant, miſta tamen in mercurio ſublimato eam præſtant. Mercurius enim in ſubtiliſſimas licet ſub ſublimatione redactus particulas, has tamen ponderoſas admodum obtinet, quæ ſe in poros inſinuando, particularum ſalinarum has majori pondere armant, & quo minus ſtatim ab humore gaſtrico ſolvantur, impediunt. Cryſtalli itaque inde paratæ, tanquam totidem cultelli, vulnerando teneras ſtomachi membranas, immenſosque producendo dolores, cum muci naturalis abraſione, & continuis vomitibus conjunctos, in vaſis capillaribus hinc inde affiguntur, ſicque ſanguinis ſtagnationes, inflammationes, ulcera & gangrænas producunt. Emetica vel purgans evadit medicina mercurius ſublimatus, ſi mercurius vivus ei ſub certa proportione addatur, & aliquoties ſublimetur maſſa ; ſic enim ſub frequentiori ſublimatione, cryſtalli ſalinæ in magis minutas diffringuntur portiones, dum particulæ mercuriales, citius aſcendendo, poros ſalium relinquunt, atque alia partium combinatio ſuccedit, ita ut ſpicula obtuſa, licet vellicationes præſtent, non tamen penitius penetrent, nec vulnerent. Sin autem mercurius iſte dulcis, vel propter partium robur, vel alias ob cauſas, tales effectus non exerat, tum liberatæ particulæ mercuriales in primis viis a ſalinis ad maſſam ſanguineam pergunt, humores viſcidos in vaſis capillaribus attenuant, & ſalivationis authores exiſtunt. Arſenici vis itidem ex eodem dependet principio, quatenus regulus hujus mineralis pondus & impetum concedit particulis ſalinis ; in eo tamen a priori differt, quod conjunctum habeat ſulphur, quod non ſolum reliquas partes inſtar vinculi combinat, & ſic robur auget, verum

etiam

Digitized by Google

etiam, cum conſiſtat particulis igneis & calidis, inflammationes eo citius promovet. Quod arſenicum in peſte a quibusdam circa cordis ſcrobiculum geſtari jubeatur, ex errore factum eſſe judicat Noſter; ſiquidem veteres Arabes *Darſini*, i. e. cinamomum, amuleti inſtar ad peſtem præcavendam commendarunt, quod vocabulum interpretes retinuerunt, & eorum ſucceſſores, loco Darſini, arſenicum ſubſtituerunt. Mittimus plantas venenoſas, ex quibus cicuta & aconitum examinantur, quæ cum particulis calidis, acribus & corroſivis conſtent, rarefaciendo humores ſtomachi, hujusque membranam ſtimulando, ſua producunt ſymptomata. Quod autem effectus, qui venena mineralia ſequuntur, alii ſint ab illis, quos vegetabilia exerunt, etiamſi utraque eadem habeant principia, cauſam eam eſſe putat Author Clariſſimus, quod mineralium partes magis ſolidæ, membranas ſtomachi erodendo, ſtatim gangrænam & mortificationem inducant; ſalia autem vegetabilium magis flexilia, exilem excoriationem, & ſuperveniente dolore enormi, ſenſim mortem inferant: item quod mineralia primas vias nunquam, vegetabilia quandoque ſuperent.

De opio ejusque effectibus multum commemorare, jam ſupersedemus, ſiquidem Authoris hypotheſis eadem eſt cum illa, quam anno 1701, menſe Octobri pag. 441, Jonis Myſterium Opii revelatum recenſentes commendavimus, adeoque opium venenorum claſſi non adſcribit Noſter, cum, niſi in majori doſi aſſumatur, noxam nullam inferat.

Fumos malignos, & aërem malignum, imprægnatos eſſe mercurialibus, arſenicalibus vel ſimilibus deleteriis miaſmatibus, negat, & in exemplum allegat famoſam illam cryptam, la Grotte del cane Italis dictam, & a nobis in Actis anno 1696, tab. IX depictam. Interimit enim hæc canes immiſſos, quoniam hi loco aëris fumos minerales, particulas ponderoſas nactos, inſpirant: unde tantum abeſt, ut circulatio ſanguinis promoveatur, ut potius aër ex veſiculis pulmonum expellatur, unde iſtæ pondere hoc minus proportionato compreſſæ & relaxatæ ſubſidunt, atque circulationem ſanguinis intercipiunt. Hasque particulas minerales vitriolicæ eſſe naturæ, ex virideſcente muri colore quodammodo deducit. Atque exinde clarum evadere credit, quomodo ejusmodi altera

tio

tio atmoſphæræ, qua mephitica redditur, i. e. non particulis mercurialibus, arſenicalibus &c. imprægnatur, ſed quoad gravitatem augetur, & quoad elaſticitatem imminuitur, (quod contingit, quando cum nimio æſtu copioſæ particulæ aqueæ aliæque groſſiores ipſi admiſcentur) epidemicos morbos & febres malignas producere valeat. De aquis venenatis dum loquitur, etiamſi non neget, admiſceri quandoque eisdem moleculas minerales venenatas, nihilominus tamen conſtanter aſſeverat, nocere quandoque aquas manifeſtis ejuſmodi particulis venenoſis expertes; dum enim e. g. ex aquis ſtagnantibus cereviſia coquitur, particulæ argilloſæ, ſalibus metallicis onuſtæ, in corpore humano non digeruntur, concretiones calculoſas, non modo in renibus, veſica, & juncturis producunt, & ut Hippocrates loquitur, magnos lienes efficiunt, ſed etiam corroſiva ſua virtute, ventriculum & inteſtina vellicando, alimentorum digeſtioni obicem ponunt, imo maſſæ ſanguineæ admiſtæ, exiles inſenſibilis tranſpirationis canales obſtruunt.

EXERCITATIONS CRITICAL ON SEVERAL important places in the Writings of the Old and New Teſtament &c.

i. e.

EXERCITATIONES CRITICÆ, HISTORICÆ, Philoſophicæ & Theologicæ in varia Scripturæ V. ac N. Teſtamenti loca, Autore JOH. EDWARDO, D.

Londini, apud J. Robinſon, J. Lawrence, & J. Wyat, 1702, in 8.

Conſtat 1 Alph. 8 plag.

QUas benevolo Lectori ob oculos ponimus Exercitationes ſacras, eidem acceptas ferimus Reverendi & in his Actis ſæpius a nobis laudati Autoris inſtituto, quod in edendis, ante annos aliquot, duobus Criticarum in divinum utriusque Inſtrumenti codicem Obſervationum libris, quorum unum A. 1693 pag. 49, ſqq. recenſuimus, tenuit. Hi enim cum ſe mirifice erudito orbi approbaſſent, amicorum dare locum precibus, ſuamque in his adornandis diſſertationibus operam, ſepoſitis interim aliis, pone-

re

re porro voluit. In quibus enarrandis ita nunc verſabimur, ut primum Diſſertationum omnium argumenta, quæque de ſingulis Autori mens ſit, breviſſimis exponamus: tum vero ex univerſis unam ſeligamus, cujus ex accuratiori recenſione, quod de reliquis ferendum judicium ſit, æſtimare Lector queat.

Ex Veteri Teſtamento, cui Partem primam deſtinavit, IX oracula totidem excuſſit exercitationibus: quarum I. de prima rerum omnium origine, ex Gen. I, 1. inſtituit, iſtudque *bereſchit* Moſaicæ narrationis, mundi item, noſtræque profeſſionis complecti auſpicium; vocabulo *Elohim* ad S. Trinitatis myſterium digitum non intendi; inconditum porro ac informe illud, quod fingitur, Chaos nullum fuiſſe, docet: quibus varias de ætate mundi, annique, qua creatus fuerit, tempeſtate ſententias ſubnectit. p. 2. In II. diluvium ex Gen. VII, 19. contemplatur, ejusque tum univerſalitatem probat, p. 26. tum cauſas & originem ad pelagum refert. p. 44. In III. ad Ex. III, 22. nullam Ægyptiis intuliſſe Iſraelitas injuriam cenſet, cum ſpolia haud invitis eriperent. In IV. varia diabolicarum artium genera, p. 54. Deut. XVIII, 10. 11. commemorata, diſtincte ac ordine exponit. p. 71. In V. Samuelem a Pythoniſſa I. Sam. XXVIII, 8. 11. verum ſuſcitatum negat, & Dæmonem quendam formatum a ſe corpus Samuelis induiſſe ſpecie ac habitu, probat. In VI. idolum Baalzebub II. Reg. I, 2. vivocis, non muſcarum Dominum, ſed in appoſitionis ſtatu, Dominum Muſcam notare evincit. p. 81. In VII. ex Eſr. II, 1. geminam Judaicæ gentis inſigniorem captivitatem, quarum altera tribus decem, altera mox reliquæ duæ, eæque ſeptuplici migratione, patrium vertere ſolum coactæ fuerint, variosque inde & complures captivorum reditus fuiſſe, demonſtrat. p. 90. In VIII. ex Eccl. III, 24 quid ab humana anima bruti differat ſpiritus, oſtendit, & corporis primum, tum & humanæ mentis tradit naturam; tandemque creatos omnes ſpiritus in quatuor diſpeſcit claſſes, angelorum ſcilicet, humanarum mentium, brutorum, & vegetabilium. p. 110. In IX. ſacramentorum novi Teſtamenti in veteri deprehendit veſtigia, præmiſſisque ante variis utriusque myſterii typis, maxime ex Cant. VII, 2. baptiſmum pariter ac cœnam Domini eruit & declarat. p. 130.

Partem ſecundam Novo Teſtamento ſacram eſſe voluit, ejusque

Exerc. I. ex Matth. XIII, 55. ſq. in opificium vitæque genus utriusque
p. 143. in terris Parentis Chriſti inquirit; & quos fratrum ſororumque appellatione dignatus Servator fuerit, confutatis in contrarium rationibus, exponit. In II. varia circa paſſionem Chriſti momenta
p. 172. altius expendit, & ex Matth. XXVII, verſ. 32. Simonem in bajulanda cruce, non mutuam alternis, quod vulgo creditur, vicibus, ſed ſociam ferenti Chriſto operam præſtitiſſe: ex v. 33. Calvariæ montem, veterum monumentis, & ipſo Adami, ſi fides autoribus conſtat, buſto celebrem, haud alium a monte Morijah fuiſſe: verſum 34. nihil pugnare cum Marc. XV, 23. duosque patienti Chriſto porrectos a Judæis diverſis temporibus poculos fuiſſe, contendit. Porro autem v. 37. inſcriptionem cruci Domini præfixam ſub cenſuram vocat, & obſervata prius inter ἐπιγραφὴν & τίτλον differentia, cum in recenſendis ejusdem verbis minus inter Evangeliſtas conveniat, unius Johannis genuinam ejus exhibere ſtructuram & ſententiam affirmat. Sic circa v. 46. Matthæum cum Marco componit; & ad v. 47. rationem reddit, qui tanta Judæos vernaculæ ſuæ ceperit oblivio, ut Jeſum, cum Dei opem poſceret, Eliam in partes vocaſſe criminarentur? Demum cur v. 48. hyſſo-
p. 215. pum potioni miſcuiſſe legantur Judæi, declarat. Exerc. III. Marc. XIII, 32. genuinam verborum ſententiam indagat, & Grotium, horam latius ſumpti temporis ambitum definientem, refutat: tum & judicii horam Chriſtum latuiſſe, ex Athanaſii mente, de humana
p. 244. ejus interpretatur natura. In IV. ad Luc. III, 2. Annam atque Caiphan eodem temporis tractu ſummo functos eſſe ſacerdotio, negat; Annam ratus hoc titulo mactari, quod ſuperiori
p. 263. anno hoc dignitatis faſtigium tenuerit. In V. poſtquam triplici epulo paſchalem conſtitiſſe cœnam probaſſet, ex Luc. XXII, 21. prioribus duabus, non poſtremæ item, neque adeo Dominicæ Judam interfuiſſe cœnæ, demonſtrat. In VI. Rom. VII, 14. ſqq. non
p. 284. de gentili nec dum renato homine, ſed de ſe ipſo ſermonem Paulo eſſe, quam ob rem ad regenitum & converſum quemque idem
p. 325. haud immerito trahatur, confirmat. In VII. dicti Apoſtolici I. Cor. III, 15. quod prius a variis, tum veterum tum recentiorum, depravationibus vindicat, hunc genuinum ſenſum tradit: quid ſanam inter puramque, & corruptam interſit doctrinam, ex facili

di-

dignoſci, ſi ad lucem utraque diemque proferatur, qui & cujusque conſcientia ſit, & ſplendor cumprimis verbi divini; per quem tamen ipſum quilibet ſervetur, qui miſſis, quæ ante ſuperſtruxerat, ſtipulis & lignis, ad meliorem redeat frugem. Exerc. VIII. in claſſico illo I. Tim. III, 16. vocem Θεὸς in originali textu legi, contra Socinianos & Grotium (cujus tamen annotationes in Epiſtolas alienum fœtum, falſoque Grotii præferre nomen, p. 350. ſtatuit, & p. 368. repetit) probat; demonſtratum Spiritu, non Evangelium, quod Grotius vult, ſed Meſſiam, miraculis divina Spiritus Sancti virtute patratis inclytum, explicat; indeque peccatum in Spiritum S. quod in præfracta collocat miraculorum abnegatione, derivat; vel potius demonſtratum Spiritu Chriſtum celebrari, cum in hominum mentibus approbatus legatur: qui ab Angelis viſus, qui de Chriſto homine teſtimonium ipſi tulerunt, ac inter gentes evangelica prædicatione poſt mortem ſuam annunciatus, ac a gentili orbe creditus, tandemque cum cœlos conſcenderet, receptus cum gloria fuerit. Exerc. IX. qui teſtes ſint terreni I. Joh. V, 6. 7. 8. commemorati, exponit; rejectisque aliorum, quorum mentionem facit, interpretationibus, in literali ſenſu ad paſſionem Chriſti reſpici, & per ſpiritum, Servatoris animam in cruce corporis exſolutam vinculis, per aquam & ſanguinem, utrumque ex transverberato lancea ipſius latere fluentem cruorem intelligi: myſtice vero per ſpiritum, communicationem Spiritus Sancti, cujus credentes fiant participes; per aquam, ſanctimoniam eorundem ac innocentiam, ipſiusque puritatem doctrinæ æque ac baptiſmum; per ſanguinem, mortis cruentæ Chriſti fructum deſignari docet, piasque Patrum ac Theologorum, non ita multum ab hac abludentes explicationes ſubjungit. X. tandem, eaque exercitatione ultima, naturalem de ſerpentina calliditate commentarium ſtruit, & occaſione verborum Matth. X, 16. tum quoad nobis ſerpentes imitari integrum ſit, tum quo pacto fuci omnis ac doli, columbarum ad inſtar, expertes nos eſſe conveniat, demonſtrat. p. 348. p. 374.

Poſtquam ita brevem, rudique, quod ajunt; penicillo expreſſam totius operis delineationem dedimus; reſtat, ut unam paulo curatius luſtremus exercitationem, quamque in reliquarum ſtructura viam ingreſſus Autor fuerit ac preſſerit, exemplo monſtremus,

mus. Prima omnium dissertatio, quam in Gen. I, 1. instituit, & argumenti dignitate, & ubertate rerum doctrinæque copia, locum,
p. 1. quem obtinet, suo merito tuetur. Quam dum auspicaturus, in tanta incidit sententiarum divortia, ut recensendis iis supersedere satius existimet, quam verbis per se claris caliginem inducere; ipse
p. 2. solummodo, quid sentiat, exponit, atque adeo vocem *bereschit* ad ordinem spectare censet ac seriem universæ, quam Moses adornabat, historiæ, cujus de creatione narratio præcipua futura pars erat. Recte sane Cyrillum Alexandrinum observasse, quod in unius primi commatis compendium, de productione rerum historiam miserit Moses, cujus amplior fusiorque in reliquo capite re-
p. 3. censio exhibeatur. Ad hæc vero voce ista originem mundi designari, qui non æternitatis ferat ætatem, sed principium agnoscat, teste Christo Matth. XIII, 19. Principem autem hunc fidei nostræ, primumque professionis articulum esse, quo conditorem cœli terræque Deum confitemur. Quem circa audiendæ non sint variæ & male-sanæ Cabbalistarum conjecturæ; quarum in numero ac
p. 4. censu eam quoque habet sententiam, quæ ad venerabile S. Trinitatis mysterium vocabulum Elohim, cum verbo singulari positum, refert. Secus se rem habere, nec plures hac voce notari personas, tum ex paribus constare, v. g. Adonim, Baalim, Behemoth (quod æque singularem agnoscens, cum singulari verbo nectatur Job. XIV, 10.) tum ex S. Spiritus appellatione clarum evadere, qui cum רוח אלהים proximo versu audiat, trium personarum, sui-
p. 5. que adeo ipsius dici Spiritus nequeat. In plurali vero vocem Elohim poni, ut magnitudo Numinis, excellentia atque potestas indicetur; quæ cum pluralibus juncta, de iis quoque reperiatur Gen. XX, 13. Jer. XXIII, 36. quæ natura Deus non sunt, satis id argumento esse, genium ita ferre linguæ Ebrææ, ut plurale nomen cum singulari verbo construatur; haud secus ac Græci verba singularia nominibus pluralis numeri neutris jungere soleant. Creandi vocem geminam in Scriptura significationem obtinere, dum & productionem ex nihilo absolutam designet, & magnum aliquid & admiratione dignum efficere, quodque tale sit, ut haud ab alia teme-
p. 6 re, quam divina potentia ortum trahere queat. Hinc nunquam hominibus, sed uni semper Deo eandem tribui. Quanquam vero neque Ebræum *bará*, nec Græcorum τῶν LXX. ἐποίησεν ex nihilo pro-

Digitized by Google

productum notet : conſequi tamen id inde neceſſum eſſe, quod in principio creata omnia, tempusque adeo fuiſſe dicatur, quo nondum eſſent ; unde planum ſit, ex nihilo ea emerſiſſe. Cœli terræque appellatione, qua rudem illam indigeſtamque denotari molem vulgo exiſtimant, univerſam potius elementorum compagem, totamque mundi fabricam comprehendi. Alia enim, qua mundum proprie exprimant, voce cum deſtituantur Ebræi, hæc duo ipſos adhibere vocabula. Sic ubi Pſ. XCVI univerſa mundi machina per partes recenſenda veniat, prius v. 11. cœli terræque mentionem fieri, quam ad mare & campos deveniatur. Quod ut imitetur Petrus, futuri ſeculi deſcriptionem cœli terræque denominatione II. Ep. III,13 comprehendiſſe. Quam late autem utraque vox pateat, eandem extendendam, ut non ſublunarem ſolum ſphæram, ſed & cœleſtes orbes ambitu ſuo complectantur. Id quod eorum profligat ſententiam, qui Moſaicam creationem ad globum terraqueum reſtringunt, nec quicquam cum ſuperiorum corporum formatione commune habere cenſent. Quam cum peculiari diſſertatione haud ita pridem Vir doctiſſimus in Anglia, Gulielmus Whiſtonus, operi, quod *Novam Telluris Theoriam* inſcripſerat, (cujusque exactam prolixamque recenſionem anno 1697, menſe Decembri, pag. 533. in Actis noſtris dedimus) præmiſſa incruſtare ac defendere allaborarit, prolixam admodum in confutando eo operam poſuit Autor, literam urgens, capitisque ſcopum, & fidem Moſis liberans, qui in condenda hiſtoria ſua, captui erroribusque rudis populi ſe accommodaſſe, ſine crimine dici nequeat. Cæterum cum creata omnia in cœlum terramque diſpertiatur Moſes, ſatis inde conſtare, haud minimam vel ignobilem terram totius univerſi eſſe partem. Quam cum ſapientiſſimus rerum Gubernator nobiliſſimis deſtinarit uſibus, hominisque cumprimis in miniſterium ; mirum non eſſe, cur prolixius terræ, quam vaſtiorum longe corporum cœleſtium creationi, divinus inhæreat ſcriptor. Demum vero in creationis tempus annumque inquirens Autor, multum hic diſcrepare Chronologos advertit, quod alii, Ebræos ſecuti fontes, 1940 annos, alii, τῶν LXX inhærentes ſententiæ, 3314 annos a mundo condito ad Abrahami usque numerent ætatem. Hinc tanta orta diſſidia, ubi ætas mundi ad Chriſti us-

p. 7. p 8. p. 9. p. 10. p. 13. p. 14. p. 15. p. 16. p. 17.

que nativitatem conſtituenda fuerit. Quæ cum paucis attigiſſet, calculum tandem ita ponit, ut mediam inter Gaſſendi & Uſſe-
p. 18. rii computationem teneat viam, annum vero prorſus eſſe incertum aſſerat, ut velut mundi finem, ſic pariter initium nos latere, ſapienti Deus conſilio voluiſſe videatur. Nec forte magis ex-
p. 19. ploratum haberi, qua anni tempeſtate mundus cœperit. In vernum tempus conjiciunt Virgilius, Aſtronomi, Ebræorum Sapientes, & nonnulli Patrum, quin Lutherus quoque & Jul. Cæſ. Scaliger: æ-
p. 20. ſtatem ſupponit Mercator: autumnum Libræque aſtrum Arabes præferunt & Ægyptii, Theodoretus item ac Beda; nec abludunt recentiores, Calviſius, Joſ. Scaliger, Petavius ac Uſſerius, pro au-
p. 21. tumnali æquinoctio pugnantes: hiemem omnes rejiciunt, quaſi
p. 22. tum per frigora ac gelu mundi haud facilis ortus fuiſſet. Futilem hanc ipſe vanamque quæſtionem Autor judicans, omnes ſimul anni viciſſitudines aſſignare mavult, quam unam reliquis præferre. Quæ cum pro locorum diſtantia varient, impoſſibile eſſe, ut eadem per univerſum mundum, cum conderetur, obtinuerit. Quin
p. 23. potius quibusdam in regionibus veris florem, aliis rurſus æſtatis calores, hiemis demum frigora nivesque aliis deprehendere licuiſſe. At vero cum de ea præciſe terræ parte, quæ paradiſo hominisque primi culturæ dicata erat, ſermo ſit, eam ſibi a vero haud ita procul abeſſe ſententiam videri, quæ in vernali æquinoctio ejus
p. 24. originem ponit. Adeo vero in hac quæſtione ingenia quorundam luxuriaſſe Autor advertit, ut menſem quoque ſcrutati fuerint ac
p. 25. diem, alii pro 25 Sept. Conimbricenſes pro eodem, qui reſurrectionis Chriſti fuerit, die, Euſebius pro 25. Mart. Beda pro 18. menſis ejusdem decertantes. Quæ tamen cum incerta omnia ac dubia ſint, in medio relinquit, ſuamque interponere ſententiam recuſat.

FRIDERICI ADOLFI LAMPE DE CYMBALIS Veterum Libri tres.

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. a Poolſum, 1703, in 12. Plag. 20.

BErnardum Bacchinum & Hieronymum Magium, quorum ille de Ægyptiorum *ſiſtris*, hic de *tintinnabulis* docta plurima lectuque

ctúque admodum jucunda congeſſit, quæ ætatem ferunt, auſu non impari ſecutus doctiſſimus Lampadius, tres hosce de Cymbalis veterum libros cum erudito orbe communicare voluit, quorum *primus* a *nominibus & generibus cymbalorum* orditur. Expoſita proinde voce cymbali Græco-Romana, πολύσημον eandem eſſe oſtendit, cum & ἀρβανίαι ſeu ollæ, quas collocarint aqua plenas ante fores mortuorum, cymbala Doribus nuncupatæ fuerint, & cymbalum in proverbium quoque abierit, unde quid cymbalum juventutis, cymbalum mundi, κύμβαλον ἀλαλάζον, aliæque ejusmodi locutiones indigitent, declarat. Genera cymbalorum ſingula dum recenſet, a *crotalo* initium ſumit, quod, ſecus atque aliis ex antiquiorum pariter ac recentiorum claſſe videatur, tanquam calamum fiſſum, atque ita, ut concuſſus manibus ſonum ediderit, compoſitum delineat. Sed & narciſſum antiquiſſimis κρόταλον dictum fuiſſe obſervat, idemque nomen apud Ægyptios ciconiam obtinuiſſe refert. Pergit hinc ad alias cymbalorum ſpecies, & ſigillatim κρέμματα, πλαταγὴν, πλαταγώνιον, ὀξύβαφα, κοτύλην, ῥόμβον, κεμβαλα, ξακύλλια, ῥόπτρα, λεκανίδες, δόνακες, σρόμβος, & e Græcia in Latium tranſiens, *acetabula*, *teſtas*, *imbrices*, *crepitacula*, *naulia*, in medium adducit. E cymbalorum vero numero καλύκας, σῆσρα, *ſcabilla*, *tympana* eliminat, nec *chrottas* & *nacarias* iſtis ut accenſeas, permittit; cymbalum de cætero ſimpliciter deſcribi poſſe autumans, quod ſit *inſtrumentum muſicum*, *ſemirotundum*, *cavum*, *binum*, & *conflictu motum*; quæ ſingula *libro ſecundo* latius exequitur, in quo *materiam, formam atque hiſtoriam cymbalorum* ediſſerit. Extremam quidem eorum ætatem neſcire ſe fatetur, antiquitate tamen quod inter multa alia inſtrumenta prævaleant, exiſtimat. Idæos ſane Dactylos eadem inveniſſe conjicit, hos autem Joſuæ ætate vetuſtiores facit, quin & temporibus Bacchi atque Jovis Phrygii, quorum quidem poſterior cum priori idem ſit, & quorum hiſtoria cum rebus geſtis Moſis confundatur. Et quid multis? jam ante exodum Iſraelitarum obtinuiſſe cymbala pronunciat. Familiaria eadem fuiſſe porro dicit coætaneis Idæorum Dactylorum Corybantibus, horumque, ut appellat, ſucceſſoribus, Gallis. Judæos vero cymbalorum uſum accepiſſe a Phœnicibus affirmat, a quibus & ad Hiſpanos tranſi-

iſſe

iſſe illum ſtatuit. Italiam eundem non a Baccho, verum a Cabiris, cymbala in Hetruriam transferentibus, obtinuiſſe cenſet; unde poſtmodum Romam confluxerit, ubi cymbalorum motrices, cymbaliſtrias vocare mos tulerit. Sicut autem delicatas atque amatrices puellas cymbala non infrequenter moviſſe innuit, ita cupas quoque genus conſtituit fœminarum, quæ cauponam exercentes corporis una ſui copiam fecerint hoſpitibus, & organa quædam pulſare noverint. *Tertio* denique libro *ritum atque uſum cymbalorum* exponit. Judæos eadem adhibuiſſe docet in veri Dei cultu, in deductione arcæ, in encæniis murorum, in dedicatione templi, & ſingulis diebus in ſacrificio jugi. In medii ævi Eccleſia Chriſtiana cymbala pulſari conſueviſſe, ſed non æque in antiqua & puriore, admittit. Frequentiſſimum contra illorum uſum in Gentilium ſacris, in honorem puta Matris Deûm, Junonis item, Iſidis, Bacchi, Jovis, aliorumque celebratis, obſervandum dat. Præterea in eclipſi Lunæ cymbala pulſata, apes iis modo fugatas, modo revocatas, in ſaltationibus non minus ac in ægrotorum oblectatione adhibita, in bello autem non apud Romanos quidem, apud Indos tamen, Arabesque & Pygmæos uſurpata fuiſſe monet. De cymbalis pulſatis in nubibus, antequam Ægyptus in provinciæ formam redigeretur, deque tympanorum ac cymbalorum ſonitu, die prælii Pharſalici, Pergami a fano Bacchi orto, totamque urbem peragrante, ſigillatim diſſerit, ac cymbalorum quoque in Æthiopiæ vaſta ſolitudine a Satyris pulſatorum meminit: ut alia taceamus, quæ in eruditiſſimo libello legi rectius, quam inde prolixius heic allegari poſſe, nobis perſuademus.

JO. VINCENTII GRAVINÆ DE ORTU ET PROGreſſu Juris Civilis Liber.

Lipſiæ apud Jo. Frid. Gleditſchium, 1704, 8. Plag. 22.

QUod optavimus, cum utiliſſimum hunc libellum anno ſuperiore, menſe Septembri, pag. 383 ſqq. recenſeremus, ut noſtratibus ille typis recuſus omnium exponeretur uſui, quod exemplaria Neapoli, ubi A. 1701 prodiit, peti hoc tempore non poſſent: id factum eſt nuperrime, Gleditſchio noſtro ſeniore, Bibliopola ſolertiſſimo, curante. Id quod elegantiorum literarum cupidis, & Jurisprudentiæ inprimis Romanæ cultoribus, indicandum duximus. Nec aliud addimus, cum de opere ipſo prolixe ſatis loco citato dictum a nobis fuerit.

* * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anno M D C C IV.

A PARAPHRASE AND COMMENTARY ON THE NEW TESTAMENT, &c.

COMMENTARIUS ET PARAPHRASIS IN NOVUM TEſtamentum, duobus voluminibus conſtans, quorum primum quatuor Evangelia & Apoſtolorum Acta, ſecundum vero omnes Epiſtolas, nec non Diſſertationem de Millennio complectitur. Additus eſt index Chronologicus cum tabula Geographica, & locorum, rerum, verborum atque phraſium ſyllabo. Autore DANIELE WHITBY, Theol. Doctore & Eccleſiæ Sarisberienſis Cantore.

Londini apud Ansham, & Jo. Churchil, 1703, in fol.
Conſtat Alph. 16. plagulis 17.

VOlumen hujus Commentarii poſterius, quod omnes Novi Teſtamenti Epiſtolas & Diſſertationem de Millennio ſiſtit, priusque editione antevertit, in Actis Tomo III. Supplement. Sect. IX. p. 412. ſqq. jamjam exhibuimus, ibique Reverendi Autoris induſtriam, quam in ornandis ſacrarum litterarum ſtudiis adhibuit hactenus, merito commendavimus. Nunc, cum & prius, quo præter quatuor Evangelia, Apoſtolorum Acta erudite exponuntur, lucem adſpexerit, & cum poſteriori conjunctim fuerit editum, partium noſtrarum eſſe arbitramur, ut etiam illius mentionem aliquam faciamus. Continet vero iſtud non modo in Chriſti pariter & Apoſtolorum res geſtas Paraphraſin & Commentarium doctiſſimum, verum etiam, perinde uti alter tomus, varias præfationes elegantiſſimas, quas tum

in generaliores, tum in ſpecialiores Autori dispeſcere placuit. Iſtarum tres ſunt numero, quarum prima de genealogia, quam Lucas c. III. conſignavit, accurate agit, nomenque Cainanis, quod in illa reperitur, non in primis exemplaribus extitiſſe, ſed ab aliis demum additum fuiſſe oſtendit, & Lucam Joſephi genealogiam a Nathane deductam conſcripſiſſe probat: ſecunda Divinam librorum Novi Teſtamenti autoritatem, nec non fidei Chriſtianæ veritatem ac certitudinem confirmat: tertia denique quatuor Evangelia minus corrupte ad nos perveniſſe, ac præter ea non alia recipienda eſſe docet, disquirens inſuper, utrum Matthæi Evangelium in Hebraica, an vero in Græca primum lingua conſcriptum fuerit. Quantum ad ſpecialiores præfationes, quatuor earum numerantur. Priores duæ, Marci atque Lucæ Evangeliis præmiſſæ, eorum autoritatem adſtruunt, eaque Divino inſtinctu ſcripta eſſe evincunt. Tertia Joannis Evangelio præfixa, hunc Apoſtolum verum ipſius autorem eſſe adſerit, & quo tempore id conſignatum fuerit, exponit, probans præterea, quod Spiritus S. deſcenſus in Servatorem noſtrum, cujus Joh. I. 33. mentio fit, idem ſit ac ille, qui circa ejus baptiſmum accidit; quod Chriſtus privatum ſuum miniſterium prædicando, baptizando, & miracula patrando, non diu ante baptiſmum ſuum adgreſſus fuerit; quod denique, durante ipſius miniſterio, non niſi quatuor Paſchatos feſta Eccleſia Judaica celebraverit: in quibus ſingulis a Clariſſimi Whiſtoni ſententia Autor discedit, qui in Harmonia ſua contrarium defendit. Quarta tandem ex Apoſtolorum Actis, quibus præponitur, Chriſtianæ religionis veritatem evidentiſſime demonſtrari poſſe adfirmat.

Præter hasce enumeratas præfationes, novem quoque adpendices occurrunt, in quibus res graviſſimæ pertractantur. Prima earum, ſecundo Matthæi capiti annexa, de vero ſenſu phraſeos, ἵνα πληρωθῇ, disquirit, quæ non per accommodationem quandam, ſed ex intentione Spiritus S. ad rem implendam referenda eſſe dicitur. Secunda, quinto capiti ſubjuncta, Chriſtum legi morali iſto in loco nihil addidiſſe, ſed falſas modo Judæorum in eam interpretationes correxiſſe tradit. Tertia, ſexto capiti addita, jejunium ad Chriſtianorum officia omnino referendum, atque partem Divini cultus, non quidem quoad actum illius elicitum ſed imperatum

Digitized by Google

tum tamen, dicendum eſſe ſtatuit. Quarta, quæ duodecimum caput ſubſequitur, de peccato in Spiritum S. agit. Quinta ea, quæ Chriſtus capite XXIV. Matthæi a verſu 3. usque ad 34. diſſerit, urbis ac templi Hieroſolymitani totiúsque populi Judaici deſtructionem reſpicere, contra Grotium probat. Sexta, occaſione capitis XXVI. Matthæi, Crellii cuidam contra Chriſti ſatisfactionem objectioni, quâ negat hunc peccatorum noſtrorum pœnas tuliſſe, cum tantum temporale, non vero æternum ſupplicium perpeſſus fuerit, diverſa ratione reſpondet. Septima, quæ Marci c. XIV. poſtponitur, Chriſtum cum diſcipulis ſuis non XIII. ſed XIV. menſis Niſan, adeoque ordinario die comediſſe paſcha probat. Octavo discurſum in c. VII. v. 47. 48. 49. continet, in quo oſtenditur, Pontificios iisdem fere argumentis Proteſtantium doctrinam hodie impugnare, quibus ibi Phariſæi contra Chriſtum uſi fuerint. Nona denique in locum Act. II. v. 26. 27. quid de deſcenſu Chriſti ad inferos ſit ſentiendum, exponit, eumque vel per ipſam Servatoris mortem, vel per animæ ipſius ex paradiſo in ſepulchrum, ubi ſe cum corpore iterum conjunxit, deſcenſum explicandum eſſe cenſet. Nos jam inſtituti noſtri memores, ut ex multis Lectoris in gratiam pauca delibemus, & ex præfationibus & appendicibus quædam ſpeciminis loco exhibere adgredimur. Ex præfationibus, & quidem generalioribus, ordine tertiam ſeligimus, in qua primum quatuor Evangeliorum autoritatem firmiſſime fundatam, eaque ab illis, quorum nomen præfixum habent, compoſita eſſe oſtenditur, prolatis præſertim hanc in rem teſtimoniis ſcriptorum eccleſiaſticorum, qui primis Eccleſiæ temporibus floruerunt, Juſtini Martyris, Irenæi, Clementis Alexandrini, atque Tatiani. Et quamvis aliorum evangeliorum in hiſtoria eccleſiaſtica mentionem fieri, diſſimulandum haut ſit, tantum tamen abeſſe dicitur, ut iſta horum, quæ in Novo Teſtamento extant, autoritatem infringant, ut potius eandem maxime confirmare videantur. Primum enim ea, Autoris noſtri judicio, demum a Patribus ſecundi ad finem vergentis, imo tertii ac quarti ſeculi, adeoque eo tempore memorantur, quo genuina quatuor Evangelia jamdudum ab Eccleſia recepta fuerant. Deinde ſcriptores iſti ita eorum mentionem faciunt, ut tanquam ſpuria rejicienda ea, neque ad canonem evangelicum referen-

ferenda esse moneant. Ita enim Evangelium, quod sub Petri nomine circumfertur, ab hæreticis, Docetis nimirum atque Marcionitis, Eusebio teste, publicatum fuit: Evangelium juxta Thomam, non Apostolum, sed alium hujus nominis, Manichæorum hæresi addictum, conscripsisse Cyrillus refert: Evangelium Philippi ab iisdem hæreticis Leontio judice, Epiphanio vero autore a Gnosticis provenit: Evangelium Matthiæ primam originem debere Basilidianis sive Carpocratianis, Clemens Alexandrinus testatur: Jacobi Proto-evangelium a Lucio quodam hæretico confectum est, & illud, quod a duodecim Apostolis denominatur, idem cum Evangelio secundum Hebræos esse, ab Hieronymo dicitur. Uti vero hæc omnia non alia de causa Autor noster in medium profert, quam ut quatuor Evangeliorum autoritatem confirmet, ita aliis præterea argumentis illud efficere conatur. Cum nimirum Christus & Prophetæ, & Regis, & Servatoris nomen tueatur, necessarium esse censet, ut tanquam Propheta monumenta quædam de voluntate Patris sui nobis reliquerit, tanquam Rex leges certas omnibus observandas præscripserit, & tanquam Servator eas publicaverit conditiones, sine quibus salutem a se partam obtinere non licet. Jam, nisi quatuor Evangelia, aliaque Novi Testamenti scripta monumenta, leges atque conditiones istas contineant, consequens esse ait, ut perierint, nosque adeo earum rerum, quæ ad salutem pertinent, expertes, bonorum a Christo acquisitorum spem nullam habeamus. Neque enim traditiones scriptorum monumentorum vicem hic supplere posse, addit. Cum nempe Judæi ea, quæ verbo Dei scripto nituntur, traditionibus suis maxime corruperint, multo magis futurum id fuisse Autor existimat, si absque certis litterarum monumentis ad posteros perveniissent. Multa præterea Christum & docuisse sine dubio, & fecisse monet, quæ, cum scriptis consignata non fuerint, traditio nobis non conservaverit: imo traditionibus haut nimium hac in re tribuendum esse, exinde probat, quod ipsa Ecclesia Catholica eam, quam a Paulo juxta 2. Thessal. II. v. 5. 6. acceperit, postea amiserit. Hinc doctrinam Christianam, seu revelationem, necessario scriptis quibusdam conservandam fuisse, ex ipsa Scriptura probare contendit, in qua modo Paulus Rom. XV, 15. II. Cor. I, 13. modo Petrus I. Ep. V, 12. II. Ep. III. 1. 2. modo Judas v. 3. modo Joannes c. XX, 31. id ipsum

Digitized by Google

ipſum confirmare videatur. Cum tandem probabile ſit, primos Chriſtianorum ſcripta illa non fuiſſe tanquam genuina recepturos, niſi ea Apoſtoli ipſi iis commendaſſent, ac vix concipi poſſit, quo modo Divina providentia, cujus Chriſtianam religionem propagari multum intererat, falſa illius documenta ſupponi permittere potuerit, eo firmiori talo quatuor Evangeliorum autoritatem niti, Noſter arbitratur. Jam ut illa prætereamus, quæ circa eorundem integritatem, quam in præcipuis doctrinæ atque morum capitibus, incorruptam ad nos perveniſſe docet, proferuntur, quomodo ad illam quæſtionem reſpondeat: utrum Matthæi Evangelium Hebraica prius lingua, an Syriaca conſcriptum, translatumque poſtea ab aliis in Græcam linguam fuerit? videbimus. Quamvis nimirum non neget, quod plures antiqui Patres, uti Papias, Irenæus, Origenes, Euſebius, Cyrillus Hieroſolymitanus, Epiphanius, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus ac alii, eorum ſententiæ accedant, qui ab Hebraicæ linguæ partibus ſtare ſolent, iſtiusmodi tamen teſtimonia, quæ ſingula perpendit, non tanta eſſe exiſtimat, quin fidem ipſis derogare liceat. Ipſam quoque hanc traditionem in ſe maxime ſuſpectam videri, multisque contradictionibus ſcatere oſtendit; tandemque cenſet, uti libri Veteris Teſtamenti canonici Hebraice primum conſcripti, poſtea cum Judæi diſtinguerentur in Hebræos, qui vernacula ſua utebantur, & Helleniſtas, qui Græcæ tantum linguæ gnari erant, in Chaldaicam & Græcam tranſlati, quædam vero Novi Teſtamenti ſcripta, uti Joannis Evangelium, & Apoſtolorum Acta, Græce principio edita, in uſum Judæorum pariter atque Gentilium, poſt Chriſti aſcenſionem, in mixtam Hebraicam converſa fuerint: ita quoque Matthæi Evangelium in Hebraicam linguam a quodam traductum fuiſſe, qui ex traditionibus quædam addere non dubitaverit. Quam verſionem cum deinde recentes Chriſtiani, Hebraicarum litterarum ignari, vulgo circumferri cernerent, eam ab illis pro authentico ſcripto fuiſſe habitam, veroſimile videri ait. Et quamvis hac ratione rem tot Patrum conſenſu adprobatam temere in dubium vocare, atque traditiones circa librorum ſacrorum canonem aliasque res, a prima Eccleſiæ ætate ad noſtra usque tempora propagatas, elevare quibusdam videri queat, attamen non modo ſe iis, in peculiari

dam tractatu de traditione conſcripto, obviam iviſſe reſpondet, verum etiam innuit, Judæorum fraude fuiſſe factum, ut multa nobis antiqui Patres tradiderint, quæ tamen cum veritate minus conveniant; id quod traditionibus de cellulis, quibus ſeptuaginta Interpretes incluſi fuiſſe vulgo dicuntur, de adparitione Eliæ Thisbitæ ante ſecundum Chriſti adventum, aliisque exemplis confirmat. Quodſi tamen huic ſententiæ accedere quis renuat, non equidem ſe repugnare velle pronunciat, ſi exiſtimet, Matthæum tum in Hebraica, tum in Græca lingua Evangelium ſuum conſcripſiſſe, idque in illa Hebræis, in hac vero Græcis atque Gentilibus tradidiſſe. Ex appendicibus ſpeciminis loco illam placet ſeligere, quæ capiti XII Matthæi additur, ac de natura peccati in Spiritum Sanctum agit, cauſamque oſtendit, ob quam illud remiſſionem impetrare nequeat. Rejicitur autem hic primo Grotii ſententia, qui Chriſti circa peccatum iſtud effatum, abſolute pronunciatum, comparate explicandum eſſe dicat, neque hoc plane non ſed difficulter ſolum remitti adſerat, contradicens adeo iis, quæ Servator Marci III. v. 29. expreſſe doceat. Multo minus vero Hammondi paraphraſin hunc in locum adprobandam eſſe, Autor cenſet, qui peccatum illud tum demum non remitti poſſe exiſtimet, quando quis in ſpecie illius pœnitentiam non agat. Hæc enim cum in quovis peccato voluntario, ſi quidem remitti debeat, æque ac in illo, quod in Spiritum S. committitur, requiratur, conſequens fore ait, nullum inter utrumque intercedere diſcrimen; quod tamen Servator non obſcure innuere videatur. Quandoquidem vero idem peccati remiſſionem iis deneget, qui contra Spiritum S. loquantur, eundemque blasphemiis proſcindant, hinc Noſter flagitium in Spiritum admiſſum, non tam in cogitationibus atque operibus, quam in verbis conſiſtere colligit. Neque tamen omnem blasphemiam promiſcue contra Spiritum prolatam, hic intelligendam eſſe obſervat, cum Phariſæi per nefandam calumniam Chriſti miracula diabolicæ virtuti adſcribentes peccatum in Filium hominis, quod remitti poterat, dicantur perpetraſſe; quanquam, ſi res accuratius perpendatur, hoc ipſo convitio Spiritum S. inſectati fuerint, utpote cujus vi Servator diabolos ejecerit. Notandum ergo hic diſcrimen eſſe ait, quod Scriptura inter

Digitized by Go

ter Spiritus S. operationes extraordinarias, ad quas miracula pertineant, & illius dona ſeu χαρίσματα, quibus intellectus illuminetur, & ad ea, quibus perficiendis natura non ſufficit, idoneus reddatur, facere ſoleat, atque adeo peccatum in Spiritum S. non eas, ſed hæc reſpicere, concludit. Quæ cum ita ſint, certiſſimum eſſe porro exiſtimat, quod crimen ejusmodi eo tempore, quo Chriſtus in terris verſabatur, ac, teſte Joanne c. VII, 39. nondum venerat Spiritus S. nec perpetratum ſit, nec committi potuerit. Et licet de eo cum Phariſæis Chriſtus colloquatur, non alia tamen de cauſa id factum fuiſſe docet, quam ut eos ab ulteriori Filii hominis blasphemia, cujus miracula convitiabantur, revocaret, ne magis magisque occœcati, tandem etiam Spiritus S. dona mox effundenda, contumelia adficerent, utpote quorum distributione ultima vice Deus ad pœnitentiam eos ſit vocaturus. Hanc enim verborum Chriſti mentem eſſe, exinde Autor probat, quod & de re, quæ nondum facta fuerit, ſed demum futura ſit, loquantur, & ipſe Servator Phariſæis veniam precibus ſuis a Deo expetierit, gratiamque obtulerit; quod fieri haut potuiſſe cenſet, ſi quidem peccato in Spiritum S. ſeſe contaminaſſent, omnique adeo remiſſionis ſpe excidiſſent. His ita expoſitis, diſcrimen inter hoc ipſum peccatum, & reliqua convitia, quæ in Chriſtum inter homines agentem Judæi jactarunt, Noſter oſtendit, atque cauſas explicat, ob quas iſti omnis remiſſio denegetur, hæc vero veniam impetrare potuerint. Cum nimirum Judæi in Filium hominis peccantes, humillimum ipſius atque contemtiſſimum vitæ genus, cum Meſſiæ dignitate non bene convenire poſſe crederent, multisque adeo, iisque graviſſimis, circa ejus perſonam atque doctrinam præjudiciis laborarent, conniviſſe quaſi Servatorem optimum iſtorum incredulitati, eosque miſericordia & indulgentia potius, quam celerrima vindicta dignos judicaſſe putat, usque dum per reſurrectionem ſuam, atque Spiritus S. miſſionem, omnia, quæ fidei ipſorum obſtare videbantur, removiſſet. Cum e contrario Spiritus S. effuſio, donorumque illius diſtributio, efficaciſſimum fuerit medium, quo Deus homines ad pœnitentiam perducere voluerit, quoque rejecto eos gratia ſua dignari amplius noluerit; prætereaque peccatores in Spiritum Sanctum ob pertinaciam, quæ evidentiſſima veritatis

argu-

argumenta rejicere ſolent, credere omnino non poſſint, hinc fieri autumat, quod peccatum in Spiritum S. veniam impetrare nequeat.

JOHANNIS NICOLAI, ANTIQ. PROF. ET CONtubern. Tubing. Rectoris Tractatus de Siglis Veterum.

Lugduni Batav. apud Abrahamum de Swart, 1703, in 4. Alphab. 1. plag. 19.

MUltum conferre ad antiquitatis ſtudium Siglarum notitiam, non eſt, cur quisquam ambigat; quandoquidem ſine harum cognitione, plurima in re litteraria ignorantur, neque legi ſatis poſſunt, nec intelligi. Erant autem ſiglæ compendia literarum, cum una vel duæ literæ pro unica voce pluribus literis conſtante ponerentur. Earum igitur explanationem laudabili inſtituto in ſe ſuſcepit doctiſſimus, alibique jam a nobis, ob ſcripta antiquitatis ſolidum ſcrutinium referentia, laudatus Auctor, remque omnem huc pertinentem accurate non minus atque diligenter excuſſit. Et morem quidem ſcribendi per ſiglas, ipſis Hebræis familiarem facit, Græcisque ac Latinis eundem ſimiliter arriſiſſe, mox ab initio oſtendit. Uſum vero earum varium fuiſſe innuit, ſpectatasque eas ante omnia in prænominibus, ut quando C. notarit Cajum, L. Lucium, AP. Appium, SP. Spurium; ſpectatas in legibus, quarum clauſula vulgaris fuerit: S. Q. D. E. R. A. P. P. V. L. O. E. Coss. Praett. Tr. Pl. Q. N. S. Q. E. V. A. P. P. V. F. hoc eſt: Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus eſt, Conſules, Prætores, Tribuni plebis qui nunc ſunt, quod eis videbitur, ad populum plebemve ferant; ſpectatas etiam in plebiſcitis, utpote cum S. C. deſignarit Senatusconſultum, P. S. Plebiſcitum, D. C. S. de conſilii ſententia, & ſic porro. Sed & in edictis atque actionibus easdem obveniſſe monet, ſiglasque præcipuas Judiciarias recenſet, atque eas pariter, quas Jureconſulti adhibuerint, quasque Medici frequenter uſurparint. Nec Magicas reticet, & ad Philoſophicas delatus, ſeorſim Arithmeticas, Grammaticas, Aſtronomicas & Muſicas contemplatur. Siglas hinc in faſtis Romanorum obvias exponit, & eas,

Digitized by Google

eas, quæ noſtro adhuc ævo obtinent, commemorans, hisque una ponderum & menſurarum quoque notas adjungens. Poſt eas, quas ſervis & malitioſis hominibus inuri conſueviſſe dicit, militares excutit, qualesque teſſeræ ac ſortes oſtentarint, ob oculos proponit. Ad loca delatus, templa, ſcholas, academias, vias publicas, pontes, portas, muros, arcus, carceres, ſepulchra ſiglis notata ſiſtit, & harum catalogum ſat prolixum, ex variis inſcriptionum olim lectarum libris ſolicite contextum ſuperaddit. Siglas tamen ſepulchrales Chriſtianis uſitatas ſeorſim contemplatur, & urnas ollasque, imo & aras ſepulchrales iis inſignitas allegat. Quis earundem uſus fuerit in epiſtolis, quis in ſtatuis publicis æque ac privatis? indagat. Quando eas ædes, muſæa, pavimenta, vineæ, horti, veſtes, calcei, ſupellex, retulerint, quid ſingulis notarint veteres? inſinuat. Sed & artifices opificesque eas adſciviſſe, & lucernis, annulis, clavibus, ſeris eas impreſſiſſe, docet. Cellas atque dolia iis minime caruiſſe, probat. Denique de ſiglis mercatorum, & de iſtis, quibus Judæi notentur, de literis alphabeticis monetæ Gallorum inciſis, ac de ſiglis uotisque pecudum pro inſtituto diſſerit.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE des Sciences. Année 1699 & 1700.

i. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM, cum Commentariis Mathematicis atque Phyſicis, ex Regeſtis illius Academiæ depromptis.

Annus 1699.

Pariſiis apud J. Boudot, 1702, in 4. Alph. 2. pl. 7.

Annus 1700.

Ibidem, apud eundem, 1703, in 4. Alph. 2. pl. 15.

Cum multis figuris æneis.

EQuidem quæ duorum horum annorum ſpatio peracta ab Illuſtriſſima Scientiarum Academia Regia fuere, Hiſtoriæ ſuæ libro poſtremo complexus jam erat Vir Clariſſimus, *Joannes Baptiſta Du Hamel*, Secretarius Academiæ emeritus: ex quo haud pauca etiam in Actis his noſtris, anni ſuperioris menſe Junio, cum

Lectore benevolo communicavimus. Aſt vero tanta rerum, quæ hoc biennio doctiſſimorum virorum ingenia exercuerunt, copia fuit ac ubertas, ut denuo, ſed multo fuſius, de iis agere, qui hodie Secretarii munere fungitur, celeberrimus Fontenellius non dubitaverit, documentum ſimul exhibiturus methodi, qua annuatim deinceps Acta Societatis evulgabuntur. In duas nempe partes diſtinguetur volumen quodque, quarum prima nudam fere eorum, quæ in Societate, ſeu viva voce, ſeu calamo proponuntur, Hiſtoriam tradet, iis etiam, qui ſcientias mediocriter callent, profuturam: altera luculentiores Commentarios, ac in iis ſcripta integra, quæ e re fuerit in lucem edi, & per quæ & major lux recenſitis in prima parte affundetur, & plenior conciliabitur fides, exhibebit. Nos prætermiſſa, ne prolixi nimis ſimus, Fontenellii doctiſſima præfatione, qua obſervationum ejusmodi & experimentorum utilitas vindicatur, ex utroque tomo hinc inde pauca quædam excerpemus, & ea quidem inprimis, quæ in recenſu operis Hameliani intacta reliquimus.

Poſt Phyſica generalia, quæ primum locum occupant, (ut ab iis ordiamur, quæ anno 1699 fuere obvia) ſequuntur particularis Phyſicæ, quæ Anatomiam, Chimiam & Botanicam comprehendit, obſervata. Hic inter Anatomica notari meretur controverſia de motu ſanguinis circulari in fœtu, per foramen ovale, & canalem arterioſum communicationis. Tota quæſtio eo reducitur: *An ſanguis, qui per foramen ovale tranſit, ex dextra cordis parte in ſiniſtram, juxta communem ſententiam; an vero ex ſiniſtra cordis parte in dextram, juxta Dn. Mery opinionem, impellatur? Dn. Du Verney* antiquum ſyſtema probat, aſſeritque ad foramen ovale dari valvulam, quæ fluxum ſanguinis a dextra in ſiniſtram partem admittat, ex ſiniſtra in dextram vero impediat. *Dn. Mery* negat non ſolum uſum hujus valvulæ, ſed & exiſtentiam. Deducta quoque res eſt ad aliam ſubtilitatem Anatomicam: in adulto homine, cum tota maſſa ſanguinis primo per arteriam pulmonariam in pulmones tranſeat, dein redux per aortam expellatur, patet, hæc duo vaſa, arteriam pulmonariam & aortam, cum æqualem recipere debeant quantitatem ſanguinis, æqualia ſibi fore; & res ita ſe habet. In fœtu autem, juxta utrumque

que ſyſtema, inæqualis diſtribuitur per utraque hæc vaſa quantitas ſanguinis; cum juxta communem ſententiam, foramen ovale portionem ſanguinis arteriæ pulmonariæ detrahat, eam in venam pulmonariam infundendo; hinc plus ſanguinis recipiet aorta, quam arteria pulmonum: juxta ſyſtema vero *Dn. Mery*, arteria pulmonaria non ſolum recipit omnem ſanguinem per venam cavam reductum, ſed & per foramen ovale, ex venis pulmonariis aliquam portionem ſanguinis naturaliter ad aortam deſtinati; plus itaque ſanguinis arteria pulmonaria recipiet, quam aorta. Hinc ut veritas ſyſtematum ſibi oppoſitorum indagetur, videndum eſt, quodnam ex his vaſis, aorta an arteria pulmonaria, in fœtu majoris ſit capacitatis. *Dn. Mery* ſemper truncum arteriæ pulmonariæ dimidio majorem aorta invenit in fœtu, quod ejus ſyſtemati fere omnes demere videtur ſcrupulos. Verum *Dn. Tauvry* non ſolum contraria obſervatione, aortam in fœtu majorem arteria pulmonaria monſtravit, ſed & prætendit, etiamſi arteriam pulmonariam majorem obſervare liceat aorta, non tamen deſtructum iri ſyſtema antiquum, cum regurgitatione ſanguinis, ob impeditum in pulmonibus circulum liberum, arteria pulmonaria extendatur, utpote ex membranis minus craſſis validisque, quam aorta, conſtans; nato autem fœtu, & per reſpirationem circulo ſanguinis libertore reddito, arteria pulmonaria, non amplius ita diſtenta, ad ſuam cum aorta æqualitatem redit. Sed cum in fœtu truncus aortæ major eſt trunco arteriæ pulmonariæ, uti *Dn. Tauvry* oſtendit, neceſſario plus ſanguinis per aortam tranſire debet, cum regurgitationi nullus ibi ſit locus; quod opinioni *Dn. Mery* omnem demit veriſimilitudinem. Interim *Dn. Du Verney* cor teſtudinis terreſtris, quod primam *Dn. Mery* occaſionem dederat ſtatuendi, idem in fœtu fieri, exactiſſima diligentia examinavit, & in commentariis, ſcripto æneis figuris plurimis & inſignibus ornato, illuſtravit, quo 1. *ſtructuram* partium, 2. earum *uſum*, & 3. *judicium* exinde *de novo Dn. Mery ſyſtemate* formatum exhibet; quæ integra perlegantur, cum in paucas lineas coarctari nequeant, quæ tota ſui extenſione ſunt cognoſcenda. Univerſam *fœtus hiſtoriam*, a prima ejus origine usque ad nativitatem, peculiari tractatu, quo ſyſtema ovarium defendit, complexus eſt *Dn. Tauvry*, in quo nova ſolutione diffi-

cultati anatomicæ medetur circa liquorum vias, qui intra membranam fœtus amnios dictam, & urinariam, quæ amnio intra chorium inferius adhæret, continentur. Supponit proin, primis ſtatim formationis temporibus, repleri cavitatem amnii ſucco illo dulci & nutritio, cum fœtus nullam adhuc urinam in interſtitium illud emittit. Repleto vero amnio, & fœtu creſcente, urinaria incipit circumcirca repleri, & amnios nullum de novo ſuccum nutritium attrahit, ſed ex eo, quem hactenus recepit, fœtui usque ad nativitatem alimenta ſubminiſtrat; quod inde confirmatur, quia quo adultior eſt fœtus, eo amnios minus, & urinaria magis repleta invenitur.

Inter Mathematica, ea quæ de infinitorum ſegmentorum in Cycloidis quadratura demonſtravit *Clariſſimus Dn. Bernoulli*, Gröning. Profeſſor, notari merentur; ſed cum illa adhuc certis conditionibus limitata ſint, nec cujuscunque indifferenter ſectionis ſpatium exhibeatur, nondum abſoluta vel indefinita, ſed ſolum partialis quadratura hæc æſtimari poterit. Methodum porro generaliſſimam *Dn. Varignon* exhibuit inveniendi curvas, ſecundum quarum longitudinem grave decidens horizonti appropinquat in quacunque ratione, ita ut non neceſſe ſit, progreſſionem Galilæi pro acceleratione ſupponere, ſed quævis alia progreſſio imaginabilis hic admitti poſſit. Cum etiam lineæ directionum, in corporibus cadentibus, ſemper ſupponantur ſibi invicem parallelæ, quod in exiguis extenſionibus & ad ſenſum, non autem in rigore mathematico verum eſt (in centro enim terræ omnes illæ concurrunt) hoc concurſu ſuppoſito, ſolutio problematis eſt exhibita. Neque in reſpectu tantum ad horizontem, ſed & ad punctum quodvis, non ſolum in axe curvæ, ſed in alio quovis poſitu, in plano tamen curvæ ſitum, corporum lapſus æſtimari poterit; unde non ſolum multæ novæ propoſitiones oriuntur, ſed & ex principiis omnino novis veteres demonſtrantur veritates, quales ſunt *Dn. Leibnitii, Bernoulliorumque fratrum*, de linea æqualis deſcenſus, dudum in his Actis editæ meditationes, quæ in hoc ſcripto §. IV. brevi ſequela ex priori calculo deducuntur. Idem *Dn. Varignon* æquationibus quoque ſecundi & tertii gradus reſolvendis, facilem ſimplicemque methodum invenit, quæ commentariis pariter

Digitized by Google

4. M. April. p. 157. §99.

Fig. 4.

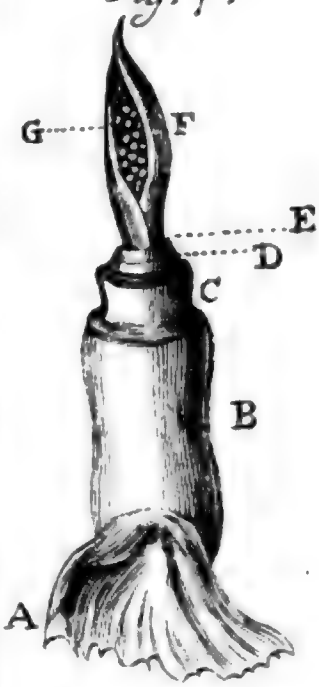

Fig. 3.

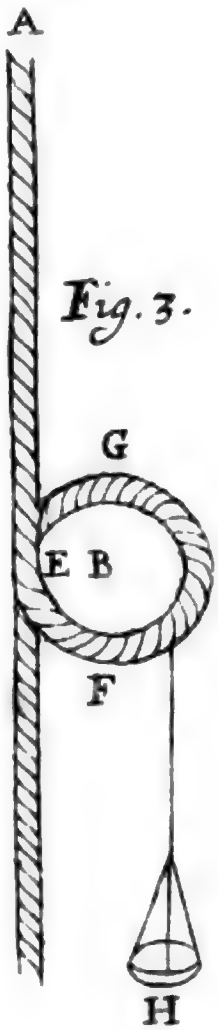

Fig. 2.

Fig. 5.

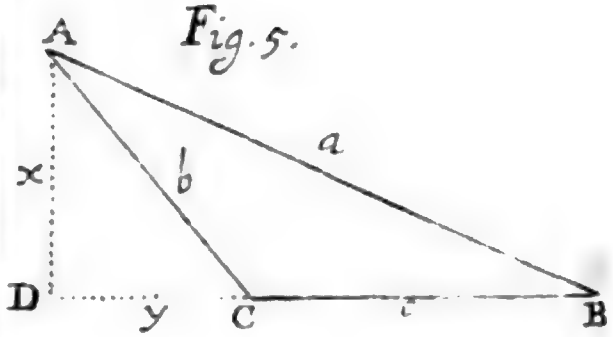

Digitized by Google

riter eſt inſerta. Curvam navibus conſtruendis aptiſſimam, quo minima reſiſtentia in liquido moveantur, determinavit *Illuſtriſſimus Marchio Hoſpitalius*, ſimulque hoc calculo ſpecimen exhibuit, exactam navis figuram, ſine Geometria ſubtiliori & altiori, alias pro inutili habita, nunquam detectum iri. Vires muſculorum per pondera elevata, (quod & olim *Borellus* in opere ſuo de motu animalium fecit) *Dn. de la Hire* æſtimio accuratiori ſubjecit, ſcriptoque peculiari commentariis inſerto, inventa complexus eſt. Generaliſſimum determinandi Geometrice modum, circa clepſydras, exhibuit ſcripto *Dn. Varignon*, ubi quibuslibet vaſis datis cum foramine aquam, juxta quamvis hypotheſin celeritatis emittente, invenitur competens horarum diſtinctio; vel reliquis datis, inveniuntur vaſa convenientis figuræ. Ubi cylindricis vaſis, quæ ſpatio 12 horarum omnem aquam contentam emittunt, juxta hypotheſin celeritatis Galilæanam, compendioſam hanc præſcripſit deſignationem: tota altitudo cylindri in 144 partes æquales dividitur, earum 23 notant horam primam, ſequentes 21 ſecundam, 19 tertiam & juxta numeros impares deſcendendo, & tandem ultima una pars duodecimam. Piſtrinum caloris vi agitatum hic oculis ſubjicere proficuum fuerit, ut ſaltem aliquo modo applicatio ignis, quo per aeris expanſionem aqua altius elevanda, & ita pondere ſuo rotam circa centrum motura ſtatuitur, patefiat, quam ingenioſa inventione, multis experimentis fultus calculoque adjutus, certa proportione partium inter ſe ordinavit inventor *Dn. Amontons*, cujus egregium ſcriptum hac de re in commentariis hujus anni occurrit, nihilque videtur amplius deſiderari, niſi ut difficultates tum in conſtructione rotæ, tum ipſa applicatione occurſuræ tollantur, certamque theoriam facilis ſubſequatur praxis; quæ eo conſiderabilior eſt, quod hæc machina minimum 39 equis, vel 234 hominibus æquivaleat, & cuilibet tempori locoque, æqualis ſibimet permanens, conveniat. Sed en figuræ ipſius explicationem: Ignis in BB dilatat aërem incluſum in A, & dum is per canalem H I propellitur, ſuperficiem aquæ in I premit; hinc valvula 18 clauditur, valvulæ vero 7, 8, 9 aperiuntur, quo per eas aſcendat aqua verſus Y. Hoc latere onuſto, movetur rota circa cen-

TAB. II. Fig. 1.

trum G, & ſuccedit cellula B, cellula vero A immergitur in aquam, &, quo aër in ea contentus priſtinum recuperet ſtatum, demonſtratum eſt, ſi diameter a Q ad 19 ſit 8 pedum, a 20 ad 21 pedum 12, a 22 ad L ped. 18, & a 23 ad 24 ped. 30, profunditas vero 12 ped. calorque in BB æqualis aquæ ferventi, hanc machinam æquaturam vires 39 equorum.

De affrictu machinarum, ortoque inde grandi motus impedimento, jam pauca dedimus; meretur tamen res prolixiorem indagationem, quam idem *Dn. Amontons* ſcripto complexus eſt, cui tabulas 5 ſubjecit, quibus rigiditatem funium diverſæ craſſitiei, a diverſis ponderibus tractorum, computavit. Experimentum tale eſt: Firmiter annexis & ex ſublimi dependentibus duobus funibus A A, ad diſtantiam 5 vel 6 pollicum (vid. fig. 2.) annectatur inferius in CC lanx D. Circa cylindrum BB uterque funium ſemel ex una eademque parte A E F G circumponatur (vid. fig. 3.) Jam in D ponitur pondus quodpiam notabile, & circa medium cylindri BB contrario funibus A E F G circuitu E G F, circumvolvitur funiculus admodum flexilis, qui dependentem exiguam habet aliam lancem H, cui impoſitum ſufficiens pondus faciat deſcendere cylindrum BB, non obſtante reſiſtentia, quam rigiditas funium AC, AC producit. Hoc modo ſequentia ſunt obſervata:

TAB. II. fig. 2. fig. 3.

Pondera quibus duo funes ſunt onerati	Reſiſtentia funium circa cylindrum $\frac{1}{2}$ poll. diam.	Reſiſtentia funium circa cylindrum 1 poll.	Reſiſt. fun. circa cyl. $1\frac{1}{2}$ poll.	Craſſities funium
60 ℔	135 unciæ	114 unc.	90 unc.	3 lineæ.
	90	76	60	2
	45	38	30	1
40 ℔	90	76	60	3
	60	$50\frac{2}{3}$	40	2
	30	$25\frac{1}{3}$	20	1
20 ℔	45	38	30	3
	30	$25\frac{1}{3}$	20	2
	15	$12\frac{2}{3}$	10	1

Ubi

Digitized by Google

Ubi ergo ſunt ſolum pondera diverſa, reſiſtentia augetur in ratione ponderum trahentium. Ubi ſunt ſimul diverſe craſſi funes, reſiſtentia erit in ratione compoſita ponderum & craſſitierum. Ubi cylindrorum inæqualitas conſideratur, reſiſtentia creſcit quidem pro diminutione diametri cylindrorum, ſed non in eadem ratione. Hinc & in exemplum calculi examinat eorum ſententiam, quibus indifferens habetur, cylindros vel trochleas, parvæ aut magnæ diametri, uſurpare. Sit onus 800 libr. elevandum, vel cum trochlea 24 pollicum in diametro, vel cum trochlea 3 poll. Cum ergo & axes earum & funes æqualis roboris, ob æquale pondus ſuſtinendum, eſſe debeant, patet ex diverſis rationibus affrictus, requiri vim moventem ultra 845 libr. in trochlea 24 pollic. ſed in trochlea 3 poll. ex iisdem cauſis requiri vim 1236 $\frac{2}{3}$ libris ſuperiorem, hoc eſt 391 $\frac{2}{3}$ lib. plus quam in priori motu.

Digna porro lectu ſunt, quæ a *Dn. Couplet* de utiliſſimo libræ aquariæ ſeu chorobatis inſtrumento, tum parando, tum ad perfectionem debitam evehendo, accurate conſignata & explicata inveniuntur: facilem enim & cuivis commodam praxin rei alias inter plures, nec ſine difficultatibus peragendæ monſtrant. Quare licet aliorum jam curis hoc inſtrumentum perfectum fuerit redditum, (eſt enim a *Dn. de la Hire* in tractatu A. 1684 edito deſcriptum, & a nobis in Tom. I. Supplement. p. 96 exhibitum) vix tamen publico communicatum cenſeri poterit, niſi cum promtus & cuivis facilis parandi tractandique modus ſimul, uti hic factum, communicetur. Verum in compendium redigi recuſant monita Autoris, quæ univerſa, niſi perfectioni inſtrumenti velis detractum, ſunt obſervanda. Parem neceſſitatem, ſingulas quasque partes exacte inſpiciendi, in porta illa aquaria canalibus applicanda, ut & in inſtrumento, quod lapſus corporum proportionem indicat, deprehendent harum rerum curioſi, cum figuras æneas commentariis inſertas cum explicatione contulerint. Quod autem maximopere & præ aliis attendi meretur, eſt promiſſio, qua artium deſcriptionem exactiſſimam, ſecundum eum ſtatum, quo nunc in Gallia florent, edere parata eſt Academia Scientiarum, unde non ſolum artificia, incognita hactenus, in lucem protrahentur, antesquæ ipſæ, facile alias perdendæ, conſervabuntur, ſed & aliis exteris ſuas artium

praxes

praxes cum Gallicis conferendi, & utrinque perfectionem earum procurandi dabitur occaſio. Ars typographica cæteras omnes conſervatura, initium fecit labori, & brevi ſpecimen exhibebitur exactiſſimarum in literis figurarum, cum Hiſtoria Regis per numiſmata, quam Academia Inſcriptionum elaboravit, his novis characteribus impreſſa publicabitur. Tandem Hiſtoria hæc Academicorum membrorum memoriam conſervare ſtudet, dum ultimum poſt fata honorem eis exhibet, mentionem faciendo brevem cujusque vitæ, ſtudiorum & mortis, quod hic *Dn. Claudio Bourdelin* Medico obtigit, qui A. 1621 natus, A. 1699 fere octogenarius obiit, cum analyſin chymicam plantarum plurimarum, oleorum, imo ad 2000 varii generis corporum, Academiæ ob oculos poſuiſſet, & maximam partem operationum chymicarum, in hac Societate a 32 annis factarum, vel peregiſſet ipſe, vel inveniſſet; ſucceſſorem nactus *Dn. Lemery*, virum chymicis & laboribus & ſcriptis celeberrimum.

Sequitur pari contentorum ordine Annus alter 1700, qui totus refertus eſt elegantiſſimis obſervatis & reflexionibus, quorum omnium magis indicem, quam epitomen, in recenſione Hiſtoriæ *Dn. du Hamel* dedimus. Hinc & hic pauca ſolum delibabimus, quamvis fatendum ſit, eam eſſe & utilitatem & jucunditatem rerum, ut injurius in opus nobiliſſimum, & in ſemet nimium parcus videri queat, qui tantum per partes exiguas ſumere velit, quod integrum offertur. Inter Phyſica notabilis eſt Phoſphorus Barometricus, ubi ex agitatione Mercurius ultra æquilibrium altius & profundius debito rapitur, & in deſcenſu tantum circa ſuperficiem, lucem quandam emittere, ſed non in omnibus Barometris, cernitur. Cauſam rei vide & in Hiſtoria, & in ſcripto *Dn. Bernoulli, Grön. Prof.* inquiſitam. Egregia quoque eſt in Anatomicis obſervatio *Dn. Mery*, de circulatione aëris, qui inſpiratus in pulmones, per venas pulmonarias ſiniſtrum cordis ventriculum ingreditur, hinc diſtributus per arterias in univerſum corporis habitum, non egreditur per poros cutis cum ſudore vel tranſpiratis vaporibus, ſed remeat cum ſanguine per venas usque in dextrum cordis ventriculum, & inde in pulmones per arteriam pulmonariam, ubi iterum expellitur cum multis heterogeneis particulis; liquo-

liquoribus quidem transſudationem conſuetam eſſe per vaſorum membranas, demonſtrat *Dn. Mery*, quæ tamen omnem aëri tranſitum inflatæ denegant. Quæ porro de formatione vocis in gutture per unicum rimulæ, quæ glottis dicitur, inſtrumentum, canali aſperæ arteriæ nihil ad formationem ipſam contribuente, exacta diligentia a *Dn. Dodart* perquiruntur, ut & de actione ventriculi in vomitionibus, prætereunda ſunt, ne nimium excreſcat noſtrum indicium. Chymici quoque plurimas invenient obſervationes, non facile obvias. Ex Botanicis unicum mutuamur, obſervationem nempe *Dn. Dodart*, qua ſpicam frumenti, in prima ſtatim ex terra germinatione formatam plenarie, microſcopio inſpectam exhibet, in ſuo de multiplicatione corporum viventium ſcripto.

Germen grani frumentarii microſcopio inſpecti. TAB. II. Fig. 4.

A. Pars radicis, unde tubus eſt abſtractus.
B. C. D. E. Tubus hujus cauliculi, cujus
B. primum eſt internodium.
C. ſecundum. D. tertium. E quartum. Quodlibet internodium folium ſecum portat, ſed illa demta ſunt, ut in illis foliis latens tectaque ſpica cerni poſſit.
F. Ultimum folium, quod ſpicam ſatis apertam relinquit.
G. Spica omnino formata in medio germinis.

Inter Mathematica *Dn. de la Hire* problemati: Datis tribus trianguli rectilinei lateribus, invenire ſuperficiem; aliam dedit conſtructionem, cujus demonſtrationem & ſimpliciorem, & vulgari conſtructioni demonſtrandæ ſimul aptam pronunciat. Sit Triangulum ABC, cujus tria latera a, b, c, ſint cognita; dicit Fig. 5.

$$\sqrt{\tfrac{1}{8}\,aabb + \tfrac{1}{8}\,aacc + \tfrac{1}{8}\,bbcc - \tfrac{1}{16}\,a^4 - \tfrac{1}{16}\,b^4 - \tfrac{1}{16}\,c^4}$$

= ſuperficiei trianguli.

Demonſtratio.

Prolongetur BC & ducatur AD perpendicularis, AD = x, CD = y; erit $bb - yy = xx$, & pariter $aa - cc - 2cy - yy = xx$ hinc æquatio $bb - yy = aa - cc - 2cy - yy$, quæ reducitur ad hanc: $2cy = aa - bb - cc$, & divid. utrinque per $2c$

$y = \frac{aa-bb-cc}{2c}$ — Consequenter AD = x erit = $\sqrt{bb + \left(\frac{aa-bb-cc}{2c}\right)^2}$

quæ multiplic. per $\frac{1}{2}$ c dabit pro superficie trianguli radicem superius positam.

De viribus Centralibus seu Gravitationibus, quibus Planetæ orbes hactenus eis assignatos describunt, egit cum cura *Dn. Varignon*, ubi non solum Ellipsibus veris, quas *Keplerus*, *Newton*, *Leibnitius*, ut & in nupero opere Astronomico *Dn. Gregorius*; sed etiam illis alterius speciei, quas *Dn. Cassini* Planetis tribuit, (in quibus duarum ex focis ductarum non aggregatum, sed productum perpetuo æquale est,) vires convenientes calculo analytico inquisivit. Musici quoque invenient aliqua de soni fixi determinatione, quæ intimiorem sapiunt philosophiam.

Mechanica plura tum in Historia, tum in Commentariis occurrunt egregia; nominare saltem duo liceat, utraque *Dn. de la Hire* inventa. Primum est instrumentum universale ad jaciendas Bombas, quod *Dn. Blondelli* olim editum instrumentum, & simplicitate constructionis, & facilitate usus longe antecellit; sine intermixtis enim arithmeticis operationibus dirigit artifices. Describitur hoc ab Autore secundum omnes partes, peculiari schediasmate. Alterum est horologiorum portatilium minorum emendatio, quo magis ad æqualitatem motus reducantur. Egit quidem simul de majoribus horologiis oscillatoriis, verum illa sunt sublimioris calculi; hæc autem & universaliore utilitate, & simplicitate se maxime commendant. Scilicet pinnula illa, quæ in spiralem lineam intorqueri, & regulandis motibus libramenti communiter ab artificibus affigi circumponique solet, non immediate axi libramenti annecti debet, sed radius libramenti quidam, ad quartam distantiæ suæ a centro partem, in ejus pinnulæ extremitatem bifurcam libere indendus est, ad modum, quem fig. 6. monstrat. Verum adhuc alio modo lamellulam illam chalybeam applicare docet, ut non in spiras, sed in undas formetur, & ad $\frac{1}{4}$ distantiæ a centro partem, furcula radium libramenti hinc inde comitabitur & diriget, uti in fig. 7. exactius videre licet. Finitur hujus anni Historia Elogio *Dn. Tauvry*, qui vivis & Societati huic illustri Regiæ sub-

TAB. II. fig. 6.

fig. 7.

tra-

tractus eſt A.1701, ætatis 31½ annorum, anatomicus inſignis & prudens, quod inprimis ex *tractatu* ipſius; *de generatione & nutritione fœtus*, A. 1700 edito, patet, in quem exactiſſime & inter reliquam praxin medicam elaborandum, forſan nimias vires, ad doctiſſimi adverſarii objectiones ſolide diluendas, impendit. Succeſſorem habet *Dn. Littre.*

ROGERI ASCHAMI EPISTOLARUM LIBRI IV, Acceſſit JOHANNIS STURMII aliorumque ad Aſchamum Anglosque alios Eruditos Epiſtolarum Liber unus.

Oxoniæ, apud H. Clements, 1703, in 8. Plag. dimid. 53.

NOn novus quidem eſt, quem recenſendum Tibi L. B. hic ſumſimus, libellus; ſed Viri Clariſſimi, literarumque humaniorum in Britannia reſtauratoris fere principis, Rogeri Aſchami, aliorumque virorum eruditiſſimorum, quorum epiſtolas continet, fama & celebritate per univerſum, qua patet, eruditorum orbem, notus & dudum approbatus. Cum tamen Viro Clariſſimo, Gulielmo Eſtlobio, poſt tres editiones Londinenſes, quas annis 1576, 1578, 1590 Grantius divulgarat, poſtque duas Hanovienſes A. 1602 ac 1610, & eam, quæ Coloniæ Allobrogum A. 1611 prodiit, novam hanc editionem adornare, inſignique acceſſione ditare placuerit; nos etiam tam nitidam editionem utiliſſimi libelli publice hic commendandam exiſtimavimus. In dedicatoria ad Robertum Hethæum Armigerum epiſtola, Eſtlobius Aſchamum inprimis ob eruditiſſimam & prudentiſſimam Ciceronis in dicendo imitationem, ampliſſimo rerum uſui conjunctam, laudat, illumque Checis, Smithis, Haddonis, Anglis; ac Sturmiis, Oſoriis, Manutiisque merito comparat: ejus etiam familiam totiusque Aſchamæ gentis hiſtoriam, poſt Grantium, cujus integra in laudes Aſchami oratio exhibetur, luculentius declarare ſtudet. Filium certe Rogeri *Ægidium Aſchamum*, & ab humanioris eruditionis præſtantia, & ſcribendarum epiſtolarum pari prorſus dexteritate commendat. Ultimum autem ſtirpis Aſchamæ, Antonium, ſcriptis ſuis notum, & aliis jam celebratum fuiſſe, commemorat. Deinde libris quinque Aſchami & amicorum ejus epiſtolæ, quotquot unquam aliis editionibus evulgatæ fuerunt, exhibentur. Hisce e MSS. quædam a

Strypæo aliisque amicis communicatæ adjiciuntur. *Primus* nimirum liber eas complectitur, quas ad Joh. Sturmium Aſchamus ſcripſit: inter quas, cum elegantiſſimæ ſint omnes, primum, quo poſita eſt, locum facile tuetur, quæ *imitandi præſtantiſſimam rationem* exponit. *Secundus* liber eas continet, quas cum Cantabrigiæ bonis literis feliciſſimam operam navaret, ad fautores ſuos, viros maximi inter Anglos nominis, Reginamque etiam Eliſabetham dedit. *Tertius* eas comprehendit, quas & poſt abitum ex Gallia in Germaniam, & a reditu e Germania in Angliam, ad amicos ſcripſit. Tribus his libris, prima etiam editione excuſis, Clariſſimus Editor adjunxit *commendatitiarum, petitoriarum aliarumque hujus generis aliorum nomine ad alios conſcriptarum librum unum:* quæ quidem ſuavitatem illam, qua Aſchamus in ſcribendo uſus eſt, prorſus redolent, ac inprimis eandem in duabus adhuc ineditis epiſtolis, altera nomine Philippi & Mariæ Angliæ Regum ad Paulum IV Pontificem, de Reginaldo Polo, Cardinale & Nuncio in Anglia Apoſtolico, Reginæ inprimis caro, Pontifici autem hæreſeos ſuſpecto, non revocando, p. 378: altera officioſa, nomine Eliſabethæ (cujus αὐτόγραφον adhuc in archivis bibliothecæ Bodlejanæ continetur) ad Regem Eduardum VI ſcripta, p. 380 declarant. His tandem additur *liber unus Epiſtolarum a Sturmio, Hier. Oſorio, Brandisbæo, Nannio, Toxite, Sleidano, Leodio, Ciſnero, Spithonio, Petro Ramo, Montio, Smitho, Jo. Metello, Cirlero* & alius ad Eliſabetham, Aſchamum & alios ſcriptarum, alibique jam editarum. Quas comitantur, inde a p. 431 ad finem usque, aliquot virorum præſtantiſſimorum adhuc ineditæ: inter quas & ſtyli præſtantia, & rerum gravitate, epiſtola *Eduardi Somerſet ad Univerſitatem Cantabrigienſem*, qua Cancellarii Academiæ munus ſe ſuſcepturum, & ex Univerſitatis commodo acturum promittit p. 431, & illa etiam *Buceri de ſacris recte inſtituendis* ad Jo. Checum p. 434, *Petrique Martyris de eadem materia ad M. Bucerum* p. 437, principem locum omnino merentur.

ELIÆ BENOIST, IN GALLICANA DELFENSI Eccleſia V. D. Miniſtri, adverſus Epiſtolam D. TACO HAJO vanden HONERT de Stylo N. T. Amica Expoſtulatio &c. Del-

Digitized by Google

Delfis, apud H. Kronefeld, 1703, in 4. plag. 16.

POſt Diſſertationum Philologico-Theologicarum de Stylo Novi Teſtamenti Syntagma, a Clar. Rhenferdio compilatum, aliud etiam, quod de eodem argumento Vir Reverendus Taco Hajo vanden Honert collegerat, ſuperiori anno p. 520 in his Actis exhibuimus. In quo poſteriori, epiſtola etiam Collectoris ultimo loco recenſita eſt, quam ille ad Virum Reverendum, Abrahamum Boddens, Paſtorem apud Amſtelodamenſes Eccleſiæ Gallo-Belgicæ vigilantiſſimum dederat. Is enim ante ad Taconem ſcripſerat, ejusque de ſtylo Novi Teſtamenti ſententiam ſibi expopoſcerat, quod a Dn. Jurieu & Dn. Benoiſt, occaſione verſionis Pſalmorum Maroti & Bezæ, a Genevenſibus Paſtoribus repudiatæ, ejusmodi rationes adhibitæ eſſent, quæ S. Literarum majeſtati ipſo judice non convenirent. Ii enim ideo repudiatam antiquam Pſalmorum verſionem volebant, quia obſoletas & ita barbaras voces ac φράσεις contineret, ut a noſtri ſeculi hominibus Gallis intelligi vix poſſet, ac proinde vel Pauli judicio, Eccleſia indigna eſſet. De quo quidem argumento ſententiam ſuam prolixa ſatis epiſtola, a nobis tum in compendium redacta, Taco Hajo vanden Honert aperuerat. At enim vero in eadem quædam duriora a Tacone in ſe dicta, ſententiam autem ſuam potius confirmatam quam confutatam putat Benoiſt: cum omnino tota controverſia, non jam ad λογομαχίαν, ſed ad meram συλλαβομαχίαν, κεραιομαχίαν, ac denique σχιαμαχίαν abeat, resque omnis in extremis vocis Barbariſmus ſyllabis hæreat. Βάρβαρον enim, βαρβαρόφωνον, aut βαρβαρόλεξον ſi dixiſſet Autor, facile tutum ſe fuiſſe a Taconis fulminibus credit; jam autem ipſum ad extremos vocis Barbariſmus apices ita excanduiſſe perhibet, ut in ſolam iſtius vocis terminationem teſtimonia, argumenta, fulmina conferat, moliatur, conjiciat. Adverſus hæc igitur ut aliqua ſeſe ratione tueretur, ultimum hoc de iſta controverſia ſcriptum edere ſe voluiſſe, Autor affirmat. In quo quidem tria potiſſimum agit. Primum enim exponit, qua occaſione commentariolum ſcripſerit, e quo a Tacone abominandi erroris inſimuletur. Brevi nimirum narratione controverſiam in Synodo quadam Zutphanienſi, de nova Pſalmorum verſione conficienda, deſcripſiſſe p. 12. Id vero non publico nomine, nec eo

fine, ut publicaretur, ſed ut, dum approbaretur ab aliis, domi lateret, quorundam deinceps utilitatibus inſervitura. In cujus ſcripti particula quadam, a Dn. Boddens male translata, cum Taconem Autoris de ſtylo Novi Teſtamenti ſententia offenderit : *parte ſecunda* eandem prolixius explicat, ejusque hanc ſummam p. 22. exhibet : Et res & verba a Spiritu S. ſuis amanuenſibus inſpirata eſſe, nec unquam eis, ſi quando ad loquendum aut ſcribendum de rebus divinis ſe accingerent, neceſſarium illius auxilium defuiſſe. Imo nec eos unquam loquendi aut ſcribendi conſilium cepiſſe, quin interno Spiritus juſſu ac motu, ad hoc officium vocarentur. Tantam igitur Scripturæ S. ſublimitatem, gravitatem, vim, efficaciam, ac majeſtatem, ſimulque tam ingenuam ſimplicitatem ineſſe, ut ei nullus eloquentiæ humanæ conatus aut æquari aut anteferri poſſit. Hanc ſuam de S. Scriptura ſententiam ubi multis explicuit Dn. Benoiſt, diſſertationis hujus *partem tertiam* addit, ſeque a Taconis criminationibus vindicare ſtudet. Hic vero varie ſe omnino læſum, varie a Tacone peccatum eſſe, exiſtimat. Ac initio quidem comparationem ſtyli Novi Teſtamenti cum ſtylo Maroti & Bezæ a ſe nusquam factam, ſed ad Genevenſium argumentum, qui verſionem Pſalmorum antiquam abrogare ideo volebant, quod Paulus I.Cor.XIV,11. barbaræ linguæ uſum in Eccleſia interdixiſſet, reſponſum eſſe ait, Paulum per linguam barbaram non eam, quæ aliqua vocabula vel φράσεις barbaras habeat, ſed univerſam orationem, quæ lingua auditoribus ignota, ideoque barbara habeatur, intelligere : alioquin ipſorum cenſuram in ipſum Pauli ſtylum recidere, in quo occurrant quædam haud minus ab uſu τῶν εὐδαιμονόντων Ἑλλήνων remota, quam vetus Gallorum paraphraſis ab ævi hujus εὐδαιμονόντων Gallorum conſuetudine, p. 63. 64. Deinde etiamſi ejusmodi comparationem inſtituerit, non propterea peccati alicujus vel impietatis argui ſe poſſe exiſtimat p. 69, cum varie ab aliis Theologis & Philologis ſtylus ſacer cum profano, ſcriptoresque ſacri inter ſe comparentur, Matthæusque incultior, Lucas nitidior, Joannes lenior, Paulus vehementior ac elatior, ſtyli ratione eſſe videantur, p. 70; id quod ex ipſis, quæ Taco adduxerat, Patrum teſtimoniis p. 75, 76, 77 declarat. Porro invidiam vocis *barbariſmus* a ſe amoliturus, Taconem cum

Digitized by Google

cum maxime ſe in eo accuſet, in jocularium errorem incidiſſe ait, non conſiderando, ipſum Benoiſt hominem Gallum Gallorum more per barbariſmum nihil aliud, quam voces, Φράσεις, earumque conſtructiones, ex aliena lingua deſumtas, & nondum τῶν εὐδαιμονούντων ſuffragiis & conſuetudine receptas, intelligere, p. 79, 80; ut fruſtra ſit Taco cum omni ſuo apparatu, quo e priſcorum Grammaticorum uſu, vocis *Barbariſmus* κακίαν probare conetur, cum ſua ſententia divinæ S. Literarum autoritati plane non contrarietur. Explicata in hunc modum ſententia ſua, Autor nonnulla adhuc obſervat, extra ipſam quidem quæſtionem poſita, ſed quæ ipſi minus forte conſulte a Tacone ſcripta viſa fuerint. Primo enim minus accurate dictum eſſe, quod Strabonis judicio, ſchola Tarſenſis Athenienſi & Alexandriæ non ceſſerit: cum idem Strabo dixerit, Tarſenſes cives, pro ingenti ſcientiarum ſtudio celebriores ſcholas adire, ut quandam ſcientiarum perfectionem adipiſcantur. Neque illud procul ab errore abeſſe videtur Dn. Benoiſt, quod Paulus a Tacone Græce doctiſſimus appelletur, cum nec ex eo vera Pauli gloria manet, nec ab ipſo Tacone negari poſſit, Philonem v. g. aliosve Paulo in literarum ſcientia facile antecelluiſſe. Imprimis cum ars Pauli textoria oſtendat, ipſum non de fortunatis, ſed de plebe Tarſenſi fuiſſe, indeque ejus ſermonem plebejum Ciliciſmum redoluiſſe, neceſſe ſit; ipſa etiam Tarſenſis ſchola, ſi omnino Paulum literis ibi operam navaſſe concedatur, circa Apoſtolorum tempora, ita comparata fuerit, ut eloquentiæ potius corruptio (omnibus enim Aſianis ſcholis tumidum atque inflatum genus dicendi, a Cicerone, Quintiliano, aliisque tribuitur) quam perfectio ex ea manare potuerit, p. 102. 103. 104. 105. Porro leviculum quendam Taconis errorem in eo deprehendiſſe ſi videtur Dn. Benoiſt, quod is Strabonem Pauli σύγχρονον, conterraneum etiam ejus appellet; cum Amaſea, ubi Strabo natus eſt, a Tarſo, Pauli patria, ducentis fere milliaribus diſtet. Neque illum inter graviores Taconis lapſus refert, quod p. 127. 128. tam dubia ſit de Arnobii mente ſententia, quam ipſi porro Dn. Benoiſt inde a p. 106 ad 109 explicatiorem dare ſtudet. Tandem de Clerico a Tacone refutando quædam affert; quæ ut nos quidem aliorum relicta judicio volumus, ita Dn. Benoiſt Max. Rev. Olea-

rii noſtri ſententiam de lingua Biblica (nunquam enim novam eam linguam facit, ut ait Benoiſt, ſed iſta voce ſingularem Novi Teſtamenti in dicendo characterem commodiſſime ſignari poſſe putat) p. 91 & 98 non omnino recte percepiſſe; de ſcriptoribus autem Germanicis p. 100 generatim immitius ſenſiſſe, arbitramur.

DISSERTATION SUR SAINT DENIS L' AREOpagite &c.

i. e.

DISSERTATIO DE S. DIONYSIO AREOPAGITA, qua oſtenditur, Sanctum hunc auctorem eſſe eorum operum, quæ nomen ejus præferunt.

Pariſiis, apud Petrum Debats, 1702, in 8. maj.
Conſtat 1 Alph. 9. Plag.

MEntio jam a nobis facta eſt præſentis ſcripti, cum menſe ſuperioris anni Septembri, Rev. P. Cozzæ Vindicias Areopagiticas recenſuiſſemus. Nec alia fere ratione Anonymus illius Auctor, ſeu in vindicandis S. Dionyſio operibus, quæ tribui illi ſolent, ſeu in refellendis Anti-Areopagitarum objectionibus, procedit, quam a Cozza factum: ut adeo repetere hoc loco, quæ de univerſo argumento prolixe ſatis in recenſione Cozziani operis dicta ſunt, ſupervacaneum fuerit. Nihilominus de ipſa controverſiæ origine, quam tum intactam reliquimus, & in qua tamen momentum haud leve ſitum eſt, addere quædam non gravabimur. Nimirum cum A. 533 Conſtantinopoli, in palatio Juſtiniani Imperatoris, collatio inter Catholicos & Severianos, finiendi diſſidii ſtudio, quod inter eos occaſione Concilii Chalcedonenſis exarſerat, inſtituta eſſet, tum vero primum omnium Severiani, Hæretici nempe, pro tuenda ſententia ſua, ad teſtimonium S. Dionyſii provocarunt. Certe ante ſextum illud a nato Chriſto ſeculum, cuiquam quicquam de Dionyſianis operibus innotuiſſe, idoneis argumentis comprobari non poteſt. Ex quo tantum etiam abeſt, ut in collatione illa Orthodoxi in auctoritate Dionyſii acquieverint, ut teſtimonia ex ejus operibus allegata rejecerint potius.

Illa teſtimonia, inquiebat Hypatius Archiepiſcopus Epheſinus, ſuo ac Collegarum Catholicorum nomine, *quæ vos Dionyſii Areopagitæ dicitis, unde poteſtis oſtendere vera eſſe, ſicut ſuſpicamini? Si enim ejus erant, non potuiſſent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dico? quando & B. Athanaſius, ſi pro certo ſciſſet ejus fuiſſe, ante omnia in Nicæno Concilio de Conſubſtantiali Trinitate eadem teſtimonia protuliſſet adverſus Arii diverſæ ſubſtantiæ blaſphemias. Si autem nullus ex Antiquis recordatus eſt ea, unde poteſtis oſtendere, quia illius ſunt? neſcio.* Unde Anti-Areopagitæ colligunt, cum ad S. Dionyſii ſcripta tum primum provocatum fuerit, & quidem ab Hæreticis, eadem vero a Catholicis, velut ſpuria, fuerint repudiata, nec Antiquitati ea fuiſſe cognita, nec genuina eſſe, ſed ſuppoſita. Nec deeſt tamen, quod reſpondeant adverſarum partium patroni. Hypatium enim ajunt cum Collegis minime rejeciſſe S. Dionyſii opera, ſed illorum tantum teſtimoniorum, quæ a Severianis tanquam Dionyſiana fuerant producta, fidem ſuſpectam habuiſſe. Id quod Anonymus noſter adeo confidenter aſſerit, ut ex eo, quod Hypatius S. Dionyſii opera non rejecerit (de quo quidem adhuc ſub judice lis eſt) inferre porro non dubitet, itaque Hypatium opera S. Dionyſii agnoviſſe pro genuinis, eoque argumentum retorquere nitatur in adverſarios. De quo alii viderint.

Duo ſuperſunt, quæ obiter monemus. Primum eſt, quod Anonymus, dum ſpeciatim Tillemontium, qui & ipſe Tomo II Commentariorum Eccleſiaſticorum, opera illa S. Dionyſio abjudicaverat, refutare allaborat, duplicis erroris Virum doctiſſimum arguat; tum quod P. Sirmondum falſo annumeraverit illis, qui ſcripta Areopagitica impugnarunt; tum quod Dallæum ſecutus, iis quoque Feburium, Ludovici XIII quondam præceptorem accenſuerit, cum Feburium quidem opuſculum contra miſſionem S. Dionyſii in Galliam, minime vero contra ſcripta hujus Sancti, compoſuiſſe conſtet. Alterum, quod Anonymus noſter libro ſuo Analyſin ſeu Synopſin operum, quæ Areopagitæ vindicaverat, & Gallico quidem ſermone, ut legi ab omnibus poſſet, etiam quibus opera ipſa nunquam viſa ſunt, ſubjunxerit: quam prudenter, de eo aliorum eſto judicium, cum pauci forte futuri ſint, qui in Ec-

cleſiaſticis antiquitatibus vel leviter verſati, ubi libellum perlegerint, & candide animi ſententiam exponere jubeantur, non agnituri ſint, quæ in eo proponuntur, Apoſtolico ævo, & illius temporis, quo Areopagita vixit, ſimplicitati minime convenire.

JO. BALTHASARIS WERNHERI D. JURIS PROF. Publ. Curiæ Provincialis, Scabinatus Electoralis Saxonici & Facultatis Juridicæ in Academia Vitembergenſi Aſſeſſoris, Elementa Juris Naturæ & Gentium, ex univerſali principio deducta, nec non ad uſum in Jure Civili paſſim accommodata.

Vitembergæ, literis Jo. Gothofr. Meyeri, 1704, in 8.
Conſtant 1. alph. 8. plag.

EXcellentiſſimum Autorem, gravioribus licet muneribus in Illuſtri Academia Wittenbergenſi admotum, literis, quibus ſemper, ac inprimis, quod novimus, cum Lipſiæ viveret, impenſe deditus & delectatus fuit, nondum deſueſcere, hæc, quæ jam exhibemus, Juris Naturæ & Gentium Elementa oſtendunt. Qua in re, eum fere in hæc ſtudia affectum in Conſultiſſimo Autore deprehendere licet, qualis quondam Celeberrimi Anteceſſoris Wittenbergenſis B. Ziegleri fuit. Hunc enim quotidianus cauſarum forenſium uſus, crebræ actuariorum, tabulariorum, tabellionum, ſcribarum & aliorum miniſtrorum publicorum, tum & ipſorum litigantium interpellationes, impedire non potuerunt, quo minus doctiſſimas in opus Grotianum notas & animadverſiones conficeret, ceu ex præmiſſa Præfatione colligere licet. E re autem Lectorum eſſe videtur, ſpecialius nonnihil præmonere, quis præcipuus horum Elementorum ſit ſcopus. Nimirum animus Nobiliſſimi Autoris, mathematicis disciplinis ab ineunte ætate innutritus, illa, quæ imperio ſolius rationis ultimato ſubſunt, credere potius quam ſcire, et cuiquam veritati, niſi clare diſtincteque perceptæ, aſſentiri, ſervile liberoque ingenio indignum judicavit, atque adeo parem cum demonſtrationibus mathematicis certitudinem, in rebus moralibus ubique requiſivit. Hanc vero cum in multis libellis, qui talem demonſtrandi modum præ ſe ferunt, fruſtra quæſiviſſet, eoque tempus & laborem nequicquam prodegiſſet Noſter, priſtinum ardorem ſenſim lan-

Digitized by Google

langueſcere, & animum tædio correptum, ad hæc ſtudia propemodum frigere ſenſit. Cum vero hoc ipſum, nihil certi in diſciplina juris naturalis dari, falſum eſſe, evidenter cognoſceret, nec tamen, in quo pedem figere liceret, inveniret, nihil conſilii reliquum ipſi eſſe fuit viſum, quam ut ex integro omnia ageret, ac, quid in ipſis fundamentis, quibus univerſa morum diſciplina ſuperſtructa eſt, ſolidi ſubſit, accurate inveſtigaret atque diſtincte perciperet, &, ſi illa lubrica eſſe, & facile ſubrui poſſe intelligeret, novam veritatis indagandæ viam ingrederetur, aut ſaltem hoc ipſum, demonſtrationibus in hoc genere locum nullum eſſe, certo cognoſceret. Inſtituto ergo principiorum, quæ huic diſciplinæ ſubſterni ſolent, examine, facile perſpexit Conſultiſſimus Autor, ex cæteris ne quidem generaliſſima juris naturæ capita deduci poſſe, ſolam vero philoſophandi rationem, quam Grotius & Pufendorfius ſectati fuerunt, aliquid ſolidi in receſſu habere videri; ſed ſimul valde miratus eſt, quod uterque, in explicandis juris naturæ præceptis particularibus, principium a ſe præſtructum deſeruerit, ac ad ſolas æquitatis rationes, quæ ſæpe pari pondere in utramque partem ſuppetunt, prolapſus ſit, ut quoad ſpeciales quæſtiones, perinde videatur, atque ſi nullo docendi principio illi uſi ſint: cujus rei rationem non aliam Noſtro deprehendere licuit, quam quod Duumviri illi, ex recepta opinione, multa ad jus naturale retulerint, quorum moralitatem ex ſubſtrato principio deduci non poſſe intellexerint; ea igitur illos quibuscunque rationibus, aliunde petitis, maluiſſe munire, quam tantam partem ex hac diſciplina eliminare. Enim vero cum ſemel genuinum juris naturæ fundamentum indagaſſet Autor, atque obfirmato animo, in perquirendis legibus naturalibus, ad illud unum recurriſſet, in proclivi fuit deprehendere, eorum pleraque, de quibus Moraliſtæ tam acres & ambitioſas lites movent, plane ad objectum juris naturæ haut pertinere, & hinc de illis ſtatuendi liberrimam facultatem cuivis Legislatori relictam eſſe. Quo igitur de genuino hoc fundamento clarius conſtet, univerſam juris naturæ disciplinam delineare, quidve ad eandem proprie pertineat, & quid inter indifferentia reponendum ſit, breviter indicare, Noſtro viſum fuit; qua in re ita luculenter ſe verſatum putat, ut cuivis ſanæ mentis,

hac via ingreſſo, perfacile ſit, omnia Juris naturalis præcepta, ſine ullo negotio, cognoſcere & demonſtrare. Hic eſt adeo præcipuus horum Elementorum ſcopus, propriis fere Noſtri verbis repræſentatus, ex quo facile patet, quantum ei juris naturalis ſtudium debeat. De cætero uti Grotii ac Pufendorfii lecticni ſe multum debere, Autor fatetur, ita eum Elementa hæc fere juxta ductum ſcriptorum Pufendorfianorum, ac in ſpecie libri de *Officio Hominis & Civis ſecundum Legem Naturalem*, confeciſſe, ſatis liquet. Nam explicatis actionibus humanis earumque norma in genere, de legibus naturalibus diſſerit; poſtea religionem naturalem, ac officia erga ſe ipſum, cum jure & favore neceſſitatis, perſequitur; inde ad officia ſocialitatis progreſſus, tam officia abſoluta quam hypothetica recenſet, in quem locum adeo officia paciſcentium, ſermocinantium, acquiſitio dominii, pacta & contractus, modi tollendi obligationem, ut & interpretatio, ab eodem referuntur. Quibus abſolutis, ad officia ex diverſo ſtatu fluentia pergit, ac explicata civitatum origine & forma interna, initia & partes ſummæ poteſtatis, respublicas mixtas, affectiones ſummi imperii, modos illud acquirendi, ejusque ſanctitatem, ſummorum Imperantium officium, & poteſtatem Principis circa ſingulas imperii partes enarrat, ac explicatione modorum, conditionem civis ac civitatis tollentium, totum tractatum obſignat. Hoc igitur in genere notato, ſatis erit, ſi aliquo exemplo laborem Autoris illuſtremus. In capite quinto, de principio legum naturalium idem ſollicitus, poſt relatas improbatasque aliorum ſententias, duas propoſitiones fundamentales, quarum una præceptis, altera prohibitionibus naturalibus adæquate reſpondeat, inculcat. Prior hæc eſt: *Quicquid ita comparatum, ut, ſi ab omnibus hominibus omitteretur, generi humano pereundum eſſet, illud per legem naturæ a Deo præceptum.* Poſterior huc redit: *Quicquid ita comparatum, ut, ſi ab omnibus hominibus fieret, generi humano pereundum eſſet, illud naturaliter a Deo prohibitum.* Et quamvis hæc principia tam clara & manifeſta videantur, ut quemvis cordatum eorum veritatem facile agniturum eſſe, ſperet Noſter, attamen dubia præcipua, quæ contra illud moveri, & imperitis præſertim fucum face-

Digitized by Google

facere poſſint, in capite ſexto diluere, iisque discuſſis, in capite ſeptimo principiorum laudatorum uſum, in quæſtionibus ſpecialibus decidendis, non exiguum, aliquanto uberius oſtendere voluit; ex qua tractatione aliqua exempla referemus. Sic controverti ſolet, an rei commodatæ, quæ caſu periit, apud commodantem tamen peritura non fuiſſet, æſtimationem commodatarius præſtare debeat? In utramque partem ambiguis æquitatis rationibus pugnari ſolet, ſed Noſter ex ſuo principio rem facile abſolvit. Cum enim manifeſtum ſit (ſunt verba ejus) neque poſitam commodatarii, ad præſtandum tali caſu rei pretium, obligationem nexum generis humani involvere, neque ejusdem negationem ſimpliciter illius ruinam maturare, inde fluit, de hujus quæſtionis objecto nihil jus naturale disponere. Pari compendio definit quæſtionem: utrum in locatione, conductione, cui aliquid aleæ ſubeſt, propter incertitudinem proventus & fructuum, qui ex bonis locatis ſperantur, aliquid de penſione, ob improviſam, & caſu aliquo rariore contingentem ſterilitatem, a locatore remittendum ſit, nec ne? Cum enim, neglecto inani rationum æquitatis, in utramque partem ab aliis afferri ſolitarum, conflictu, hæc quoque materia, ſimplici & neceſſario nexu, cum natura humana non cohæreat, inde eam intactam relinquere, atque in neutram partem pronunciare, lex naturæ, Noſtri judicio, intelligitur. Corruit etiam difficultas quæſtionis: an peccent in legem naturalem, qui in ſumma penuria, in cibum ſorte ductos, aut eos, qui ſortem reſpuunt, extra eam jugulant? Neque enim videt Noſter, qui nexum generis humani hæc, in ultimo neceſſitatis caſu, data occidendi licentia tollat, maxime cum in genere ea ſolum occiſio illicita cenſeri poſſit, quæ contra jus & fas ſit ſuſcepta, de quo, ex lege naturali, nonniſi per deprehenſam neceſſariam cum conditione generis humani disconvenientiam, conſtet.

NICEPHORI GREGORÆ BYZANTINA Hiſtoria, Græce & Latine, ex recenſione JO. BOIVINII.

Pariſiis e typographia Regia, 1702, in fol. maj.

PRomiſſi noſtri memores, quo nuperrime poſt eorum, quæ ad ipſam hanc nitidiſſimam & auctiorem longe Hiſtoriæ Byzan-

tinæ editionem attinebant, in Actis his enarrationem, de *Vita Gregoræ*, a viro Clariſſimo *Jo. Boivinio* operi huic præmiſſa, nos alibi dicturos ſumus polliciti, jam ſeorſim potiora vitæ iſtius, auctius & ornatius, quam hucusque factum, conſcriptæ momenta ſiſtere adgredimur. Equidem non ignoravit Boivinius, *Martinum Hankium*, Virum, ipſius quoque judicio, doctum & in hiſtoriis Græcis Latinisque haud mediocriter verſatum, vitam Gregoræ non ita pridem ſatis accurate enarratam vulgaſſe. At tamen cum is libros Gregoræ alios non viderit, quam undecim priores ab Hieronymo Wolfio editos; Boivinius autem integros duodequadraginta habuerit, nec non alia ejusdem Auctoris anecdota, ac in iis maxime Dialogum de Sapientia, qui & *Florentius* inſcribitur: fieri inde non potuit, quin Vita Gregoræ, ex tot novis codicum MStorum & anecdotorum adjumentis, magnam partem auctior a Boivinio adornaretur.

Natus eſt *Nicephorus Gregoras* noſter in Aſia, circiter annum Chriſti 1295, imperante Andronico Seniore. Paphlagonem eum facit Patriarcha Philotheus in Antirrheticis: at ipſe Gregoras in Dialogo de Sapientia vocat ſe Heracleotam. De parentibus aliisque ejus cognatis, præter avunculum Joannem, Heracleæ Metropolitanum, nihil memoriæ proditum eſſe, Boivinius commonet. Præceptores autem eum tres habuiſſe maxime illuſtres memorat, Joannem avunculum, Glycyn Patriarcham Byzantinum, & Theodorum Metochitem Magnum Logothetam. Sub Antiſtite avunculo, *ſuo*, ut alicubi loquitur, *poſt Deum ab infantia curatore*, in urbe Heraclea, quæ Heraclea Ponti dicitur, & in finibus Paphlagoniæ ſita eſt, prima puerilis doctrinæ rudimenta poſuit. Inde translatus Byzantium, in Rhetoricis ſe in Patriarchæ, Joannis Glyceos, diſertiſſimi apud illius ævi homines & Attici ſermonis peritiſſimi Rhetoris, diſciplinam tradidit. In Aſtronomicis vero ibi Magnum Logothetam magiſtrum ſibi excellentem elegit. De hoc Magno Logotheta ſcitum eſt dictum Gregoræ, quo ab Andronico Seniore interrogatus, quo pacto Metochites, a tenuibus initiis profectus, ſummus Aſtronomus evaſiſſet, *Nihil mirum*, reſpondit, *ex parva lampade magnam facem accendi.* A Logotheta Magno, jam annos 27 natus, in Imperatoris Andronici aulam, omnis

Digitized by Google

omnis eo tempore honeſtatis & virtutis officinam, & literariæ eruditionis gymnaſium, ſe contulit Gregoras. Ubi cum gravi inter cetera oratione, duas in Andronico virtutes, ſapientiam & eloquentiam ſolenniter laudaviſſet, ultra quam ſperaverat, benevolum ſibi Imperatorem expertus eſt, ita quidem, ut ei, acerbiſſima utut apud Græcos oratorum indignatione, Chartophylacis dignitatem in gratiæ pignus offerret: quem tamen honorem, in Eccleſia apud Græcos primum, Gregoras modeſte repudiavit. Aliquanto poſt, A. C. circiter 1324, nobilis inter eruditos de Paſchate orta eſt controverſia. In qua cum & Gregoras ſuam, de Paſchatis diei correctione, ſententiam in palatio Andronici docte explicuiſſet, & Paſchatis feſtum proxime ante diem Martii vigeſimum inſtituendum eſſe demonſtraſſet: Imperator quidem illius conſilium de Paſchate corrigendo probavit, rem ipſam tamen, quod diem vigeſimum ſecundum Martii, toto orbe receptum, vix aut difficulter aboleri poſſe prævideret, adgredi noluit; usque dum alii Aſtronomi & Chronologi, & in iis præcipue Iſaac Argyrus, Gregoræ ſententiam defenderunt, & ſeculo demum XVI, apud Latinos Calendarium ex auctoritate Gregorii XIII, eo fere modo, quem Gregoras deſignaverat, fuit reformatum. A. 1326, legatus miſſus eſt Gregoras ad Cralem, ut, quod etiam perſuaſionibus ſuis impetravit, Irenen, Theodori Metochitæ filiam, quæ mortuo conjuge Jo. Palæologo, ex Panhyperſebaſto Cæſare creato, ad Cralem generum ſuum ſeceſſerat, ad patrem reduceret. Biennio poſt, cum Junior Andronicus Conſtantinopolin noctu per proditionem eſſet ingreſſus, Gregoras bonis omnibus ſpoliatus, non tamen eodem cum Metochite, utpote Didymotichum relegato, infortunio in exilium miſſus fuit. Auxit eas calamitates mors avunculi Joannis, Heracleæ Archiepiſcopi. Non multo poſt tamen in priſtinum gratiæ & honoris locum eſt reſtitutus, cum Barlaamum, Calabrum, hominem elatum, qui ſe ſcire omnia fuerat gloriatus, in conflictu cum eo inſtituto, magno qui aderant adplauſu, ad ſilentium redegiſſet. Itaque ad publicam jam docendi provinciam redire juſſus, magnum univerſo fere orbe ſibi nomen fecit, & ut hodie in ſcholis Ariſtoteles, ita ipſe tum per antonomaſiam *Philoſophus* vulgo dictus eſt. Neque enim vero imberbes ſolum adoleſcentes diſcipulos

pulos nactus, ſed & conſummatæ doctrinæ Philoſophos, Aſtronomos, Rhetores, aliosque ætatis provectæ literatos, quos videlicet Gregoræ eruditio omnigena, & ſupellectili mathematica librariaque inſtructiſſimum muſeum, undecunque excitos, alliciebat. Interea A. C. 1332 Senior Andronicus, & triginta diebus poſt, Magnus Logotheta deceſſit; cujus utriusque mortem Gregoras, hortatu cognatorum, monodia publice recitata eſt lamentatus. Poſt mortem Andronici Senioris A. C. 1333, oblatum a duobus Latinis Epiſcopis, Joannis XXII legatis, de componendis Eccleſiarum diſcordiis certamen, Gregoræ conſilio a Græcis fuit declinatum. Ille enim longa apud Patriarcham, coram ſelectis Epiſcopis, oratione edifſeruerat, non cuivis permittendum disputare cum Italis & Pontificis ſummi legatis; deinde fidei controverſias, omnibus Eccleſiæ Præſulibus convocatis, oportere definiri; porro munus conſtituendi judicis ad Græcos pertinere; & quæ ſunt cetera. Nihilominus Barlaamus pro Græcorum dogmate multa tum ſcripſit, adverſus Romani Pontificis legatos: quorum pauca typis expreſſa, pleraque tamen manuſcripta in codicibus Regiis extare, Boivinius perhibet. Annis ex eo tempore ſeptem elapſis, acres inter Barlaamum & Gregorium Palamam exortæ contentiones, magnas in Eccleſia Græca turbas excitarunt, ex quibus multæ poſtea in Gregoram moleſtiæ redundarunt. Palamas enim jam pridem a Gregora notatus, quod Divinam ſubſtantiam oculis corporeis a ſe viſam jactaſſet, patrocinium ſuſcipiebat Græcorum Monachorum, quibus Divinum lumen corporeis itidem oculis videri poſſe affirmantibus, & lumen, quod in monte Thabor diſcipulos Chriſti circumfulſiſſet, increatum ſimul & aſpectabile fuiſſe dictitantibus, Barlaamus Maſſalianiſmum, & Omphalopſychorum errorem, acerrime objectabat. Itaque A. C. 1341, menſe Junio, litis dirimendæ cauſa, ab Imperatore concilio indicto, Byzantiorum lectiſſimi ac doctiſſimi in S. Sophiæ ædem convenerunt. At Gregoram, ab Imperatore & Patriarcha peramanter & ſolicite invitatum, chronicus tum ſuus, isque vehementiſſimus capitis dolor, domi detinuit. Triduo vel quatriduo poſt habitam ſynodum, in qua quid actum ſit, nihil certi conſtare ait Boivinius, Imperator, Andronicus Junior, vitam finivit: cujus mortem tertio luctus die Gregoras, domus

mus Auguſtæ Principum hortatu, flebili oratione proſecutus eſt. Poſt hæc civili bello Byzantii diſtracti, & Eccleſia ipſa dogmaticis Palamitarum & Acindynianorum rixis fuit perturbata. In iis turbis, maximis Theologis inter ſe altercantibus, Gregoras, cum in ſolitudinem ultro concesſiſſet, unus ſiluit, quod tum pacifica ſua conſilia nihil apud quenquam valere animadvertiſſet. Ab Anna Auguſta autem, poſt convocatam a Joanne Patriarcha circiter A. C. 1345 ſynodum, quæ Palamam ut hæreticum damnavit, in aulam iterum accitus, & ab Acindyno, ut ſilentium rumperet, ſtimulatus Palamam & Palamitas omnes, qua ſcriptis, qua dictis inſectari cœpit, & perſtitit in eo Gregoras, in exilium forte ea propter, minis Auguſtæ, Palamæ reconciliatæ, iturus, niſi Cantacuzenus Byzantium ſub illud tempus, A. C. 1347, cepiſſet. Hic cum longe ante, quam ad ſupremam dignitatem evectus eſſet, Nicephorum Gregoram in intimis habuiſſet, veteris familiaritatis jus jam quoque integrum ei ſervavit, utut plus æquo in Palamitas propenſus. Gregoras proinde de Imperatoris, *amici*, ut loquitur, ſalute ſollicitus, omnibus modis, ut aberrantem in viam reduceret, anniſus eſt, atque demum quoque Irenæ, uxoris, in ſuas partes pertractæ ſuaſu, multisque ultro citroque ſermonibus habitis pervicit, ut Iſidori Canones ſeu Hymnodiæ igne Byzantii delerentur, iique, quibus hucusque adempta erat, loquendi libertatem reciperent. Biennio fere, poſtquam hæc geſta ſunt, ſub exitum anni 1349, obiit Conſtantinopolitanorum iſte Patriarcha Iſidorus. Cantacuzenus Imperator, & Irene Auguſta, Patriarchali dignitate oblata Gregoram jam flectere, & ſibi mancipare conabantur. At Gregoras, aliis etiam jam artibus ſæpe tentatus, ut ſententiam mutaret, nec his pollicitationibus adduci potuit, ſed honorem oblatum magno religionis zelo repudiavit. Itaque Monacho montis Atho, nomine Calliſto, Patriarcha creato A. 1351 Cantacuzenus, ut Acindynianis ſilentium imponeret, ſynodum convocare conſtituit, at non œcumenicam. Gregoras ea re audita, privatim illico Cantacuzenum, ne Epiſcopis paucis, iisque maximam partem indoctis, judicium in Eccleſia permitteret, graviter admonuit. Sed cum nihil aſpera ſua admonitione apud eum ſe profeciſſe vidiſſet, aulicæ vitæ penitus renuntiaturus, habitum monaſticum,

citra ullam ceremoniam, unius ſacerdotis religioſi interventu, induit. Ubi indictus ſynodi dies advenit, Gregoras tribus Pontificibus, multisque ſociis ac diſcipulis comitatus, horam circiter diei ſecundam palatium ingreſſus, ab interioris aulæ aditu per lictores initio excluſus fuit, & epulantibus interea apud Imperatorem Palamitis, diu in veſtibulo manere adactus. Poſt prandium, Palamitis in Alexii triclinium hora ipſa meridiana introductis, tandem & Acindyniani impranſi juſſi ſunt intrare. Ipſa Pſeudo-Synodus quatuor intra quindecim dies ſeſſionibus abſoluta, totiusque in ea habitæ diſputationis exitus hic fuit. Confirmata Palamæ doctrina: in Barlaamum & Acindynum mortuos horrendi carminis anathema pronunciatum: Epheſi & Gani Metropolitis, cum Gregora ingreſſis, adempta per vim dignitatis inſignia: Gregoræ diſcipuli alii in cuſtodias dati, alii omnem cum magiſtro conſuetudinem coacti ejurare: ipſe tamen Gregoras nullo dicto violatus; ſed ei & aliis quibusdam permiſſum eſt, domum ut abirent. Paulo poſt, in feſto Aſſumptionis, Cantacuzenus omni ornatu Imperatorio adyta templi ingreſſus, & *Tomum Synodicum* ſeu *Palamiticum* propriis manibus geſtans, altari illum impoſuit, Palamitis ob meritum iſtud finium Imperii propagationem ſpondentibus. Gregoras novo illo & inuſitato Tomum Synodicum conſecrandi ritu audito, *Immo*, inquit, *cum videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, cognoſcite, quoniam appropinquavit deſolatio Imperii Romani.* Quam ob prædictionem utut Gregoræ illico, cæterisque Orthodoxis, ſilentium fuit impoſitum: Nicephorus Gregoras tamen ne tum quidem linguam calamumve continuit, ſed ſcriptis ad Trapezuntios & ad Cyprios amicos literis, Byzantinam Eccleſiam perverſæ doctrinæ accuſavit, & ab ea ut ſecederent, eos commonefecit; quin & ipſos auſus eſt Principes criminari. Itaque domus ſuæ parietibus incluſus, Monachorum cuſtodiæ datus eſt, & cum interea nec miſſi a Cantacuzeno Senatores, nec Epiſcopi, nec ipſe Patriarcha cum Cabaſila movere eum potuiſſent, ut novis decretis ſubſcriberet, e quibus illi voces ſuſpectas & litigioſas ſublatas affirmabant: durior inde illum, quam antea, vigilum Monachorum cuſtodia circumcluſit. Inter quamplurima, quæ in iſto carcere paſſus eſt Gregoras, incommoda

hæc

hæc etiam Boivinius refert: cum frigus hyemis eſſet acutiſſimum, aquæ gelidæ pocula aliter tepefacere non potuit, niſi Solis radiis per feneſtram in cubiculum intromiſſis: Euchariſtiæ ſacramentum privatim ſibi ipſi, cum aliter non liceret, Baſilii M. aliorumque complurium virorum ſanctorum exemplo, adminiſtravit: poſt ſacræ Scripturæ libri ipſi per vim adempti: demum a Principibus per varios emiſſarios, quos *αὐθημερινοὺς θεολόγους* ſeu *unius diei Theologos* vocat, captioſis argumentationibus tentatus. Nihilominus tamen, in his carceris ærumnis, libros Hiſtoriæ Byzantinæ decem compoſuit, tanta quidem celeritate, ut vix dies quadraginta ei ſcriptioni impenderit; eosque librum decimum octavum & novem deinceps continuos eſſe, Boivinius commonet. A. C. 1354 a Matthæo, Cantacuzeni filio, in imperii ſocium a patre cooptato, denuo tentatus eſt Gregoras; ſed ille in ſententia ſua immotus & inexorabilis perſtitit, ſeverius inde quoque cuſtoditus: donec anno eodem exeunte, cum Joannes Palæologus Byzantio potitus eſſet, libertatem recepit. Anno proxime inſecuto, cum Legato Pontificis Romani, Paulo, quod putat Boivinius, Archiepiſcopo Smyrnenſi, in aula Palæologi docte & maſcule disputavit. Poſthæc variis libellis a Palamitis, Cantacuzeni conſilio, oppugnatus eſt & traductus, quorum unum MStum in bibliotheca Regia Pariſienſi, alium in bibliotheca Ambroſiana Mediolani extare, Boivinius memorat. Tum quoque a Joaſapho, quod Cantacuzeni monaſticam diſciplinam profeſſi nomen eſt, aliisque viris Byzantinis, mendacii & maledicentiæ accuſatus. Atque horum malis artibus quoque factum, ut libri Gregoræ magnam partem corrupti fuerint ac depravati, imo fortaſſe etiam quidam, ut pleriſque auctoribus, ſuppoſiti; cujusmodi maxime eſſe exiſtimat Boivinius *Somnium* illud Gregoræ *Propheticum*, a Philotheo Patriarcha productum & exploſum. Mortis tempus & genus nondum ſibi compertum eſſe, Boivinius fatetur; niſi forte liceat conjecturare, Gregoram eo ipſo anno, quo Hiſtoriam ſuam Byzantinam finit, anno nimirum 1359 deceſſiſſe. Cæterum corpus ejus diu Palamitarum inhumanitate inſepultum & ludibrio habitum, Boivinius adhuc commemorat, atque ultimo virtutes æque ac vitia tanti Scriptoris, comparatione ſimul cum Cantacuzeno inſtituta, ſubjungit.

THE ANCIENT ψυχρολουσία REVIVED.

i. e.

ANTIQUA ψυχρολουσία REVIVISCENS, SEU EXercitatio de Balneorum frigidorum uſu æque tuto ac utili, per JOHANNEM FLOYER, Equitem, Med. D.

Londini apud Sam. Smith, & Benjam. Walford, 1702, 8.
Conſtat Alphab. 1.

POſtquam Author Clariſſimus in *Inquiſitione in Uſum & Abuſum Balneorum Angliæ calidorum, frigidorum & temperatorum*, ante luſtrum edita, & a nobis *Anno 1698 Menſe Novembri pag. 524* recenſita, quosdam ex vulgo Medicorum caſtigaverat, quod pro inſenſibili transſpiratione conſervanda & promovenda, ad thermas ſine diſcrimine, neglectis frigidis balneis, ægrotos ablegent, ſuum nunc eſſe putavit, in quibusdam epiſtolis, ex quibus præſens tractatus conflatur, modum frigida ſe aqua abluendi & ſalubrem & tutum eſſe, prolixius probare. Ad quod dum ſe accingit, antiquitatem ψυχρολουσίας *in prima Epiſtola* commendat, & ad Patriarcharum luſtrationem reſpicit, quam deinceps Ægyptii, Judæi, Græci, Romani, & omnium terrarum, ſive calidarum, ſive frigidarum incolæ, non minus pro animæ quam corporis munditie recuperanda, imitati ſint. Annectit inſuper quasdam cautelas, circa balneorum uſum obſervandas, ut ſcilicet V. S. & purgatio corporis præmittatur, pro diverſa & morbi & ægri conditione; frigidam ſub æſtu corporis, ſudoribus, ventriculo repleto, ne intrent ægri, nec diutius, quam vires permittere videntur, inibi permaneant, ſed nonies vel decies, aut certe bis vel ter per ſeptimanam, balnea repetant; ut poſt eorum uſum, ſudores provocent, imprimis ſi paralyſi, vel rachitide, aut alio morbo genus nervoſum cum obſtructionibus afficiente laborent, qui tamen in flatulentis affectibus, & quando balnea præſervationis aut ſpirituum corroborandorum gratia uſurpantur, ſint omittendi.

In *Epiſtola ſecunda* opinionem *Hippocratis*, circa naturam & utilitatem balneorum, ex ejus *de Veteri Medicina*, *de Diæta*, & de *Humoribus* libris commemorat, & exin concludit, balnea fri-

Digitized by Google

frigida nos calefacere, poros occludendo, ac effluvia calida cum ſpiritibus aëreis conſervando, ſed calida frigefacere, poros aperiendo, ſpiritus diſſipando, & vires proſternendo: ſubjectum, in quod utraque balnea operantur, eſſe cutem, quæ humectetur, & ſpiritus aëreos, intra humores contentos, quorum quantitas & elaſticitas per frigida augeatur, per calida imminuatur: utraque balnea cacochymiam non tollere, ſed mediante vel calore vel frigore, modo rarefacere, modo condenſare: frigida balnea jejuno ſtomacho uſurpata calefacere, poſt paſtum admiſſa exſiccare; & qui ſunt alii effectus, quos utraque balnea, pro corporis & morbi conditione, præſtare dicuntur.

In Epiſtola tertia Veterum immerſionem infantium baptizandorum proponit, ac in ſpecie hunc ritum in Anglia ad annum usque 1600 fuiſſe obſervatum dicit, atque exinde infert, quod cum Deus & Eccleſia immerſionem in aquam frigidam, tanquam innocuam, per 16 ſecula commendaverit, hujus immerſionis pariter, ac balneorum frigidorum, ſalubritas male in dubium fuerit vocata. Maxime autem ſalubre eſſe tale lavacrum & animæ & corpori, exinde porro evidens eſſe putat, quod genus nervoſum maxime roboretur, ſpiritus animales augeantur & conſerventur: quapropter veteres Sacerdotes ſe non tantum frigida ablutione ad ſacra officia præpararint, ſed etiam proſelytorum corpora aqua lavarint, & hoc modo ad novam capiendam doctrinam diſpoſuerint. Quinimo morbos hæreditarios in infantibus, per immerſionem in frigidam aquam, quemadmodum curari, ita & præcaveri, exemplo rhachitidis, (quæ poſt illud demum tempus in Anglia orta ſit, quo immerſio baptizandorum fuit abrogata) calculorum, torminum, exanthematum, excoriationum & inflammationum probat.

In ultima Epiſtola varia allegantur exempla eorum, qui ex frigidorum balneorum uſu, ſanitati fuere reſtituti, ex quibus infert Noſter, convenire has aquas non ſolum pro corrigendis humoribus ſive bilioſis, ut in ſcorbuto calido, ſive flatulentis, ut in malo hypochondriaco & hyſterico, ſive ſalſis, ut in renum affectibus & podagra, ſive viſcidis, ut in rheumatiſmis, ſive putridis, ut in lepra, febribus &c. ſed generi nervoſo quoque magna ſe commendare utilitate, ut in paralyſi, ſtupore, vigiliis, mania, epi-

lepsia, convulsionibus, vertigine, inflammationibus nervosarum partium. Adjecta est hisce Epistolis Appendix prolixa, in qua, quæ ad dictorum illustrationem facere poterant, adduntur.

C. PLINII CÆCILII SECUNDI EPISTOLÆ ET Panegyricus cum variis Lectionibus & Annotationibus.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1703, 8. Alph. 2. plag. 8. Venales prostant apud G. West.

PRæsentem Plinii editionem debemus doctissimo Viro, Thomæ Hearne, qui nihil prætermisit eorum, quæ ad emendandum expoliendumque hunc auctorem, ullo pertinere modo videbantur. Neque enim textum solum ad Elzevirianæ editionis, omnium certe, uti adfirmat, emaculatissimæ fidem recognitum dedit, sed tres quoque MS. codices in auxilium vocavit, eosque, quantum fieri potuit, diligentissime contulit. Horum duos suppeditavit bibliotheca Bodlejana, membranaceum alterum, alterum chartaceum, a Laurentio Valla sua manu innumeris locis notatum; quem ad calcem testari ait, se nunquam plus laboris, quam in hoc auctore emendando exhausisse. Tertii, itidem chartacei, in bibliotheca Collegii Lincolnienſis reconditi, copiam fecit Vir doctissimus J. P. (quibus literis, ni fallimur, denotatur eruditissimus & nobis quoque aliquoties jure meritoque laudatus Jo. Potter, ejusdem Collegii Socius. Non minus rationem habuit eorum, quæ ex codice Westmonasterienſi (qui non ita pridem cum aliis quam plurimis fatali incendio perierit) editor prior Oxonienſis, ex MS. quodam Rodolphi Agricolæ Sichardus, ex Palatino Gruterus, & Modius ex Neustetterianis, nobis conservarunt. Imo vero ne quicquam desideretur illorum, quæ ad adornandum hunc auctorem facere possint, adjecit conjecturas clarissimorum Virorum, Justi Lipsii, Joannis Livineji, Cunradi Rittershusii, Isaaci Casauboni, Fridrici Gronovii, Latini Latinii, Casparis Barthii, Joannis Schefferi, Christophori Cellarii, aliorumque haud paucorum. Præterea ex impressis libris duos præcipue, qui ex Aldi nimirum ac Stephani officinis prodierunt, ob oculos habuit, eorumque discrepantias exhibuit, insimulque ea repræsentavit, quæ in margine editio-

tionis Stephanianæ, in bibliotheca Bodlejana, ad Orationem Panegyricam invenit, notata manu Joſephi Scaligeri. Quæcunque autem in margine priores editores annotarunt, per notam hanc compendiariam (*vulg.*) deſignavit. Id vero monet maxime, in codicibus, quos adhibuerit, deſiderari librum epiſtolarum octavum & decimum, nec non Panegyricum, neque plures quam octo libros Jo. Manſionario fuiſſe cognitos, & in codicibus Apollinari Sidonio coævis novem tantum libros comparuiſſe. Quin & decimum librum (quem non ipſe Plinius, ſed alius quispiam, isque fortaſſe Plinii libertus edidit) in codicibus, quibus primi epiſtolarum Plinianarum editores uſi ſunt, non inveniri, idque inde conſtare, quod Beroaldus, qui primus Plinium Bononiæ A. D. M CDXCVIII in lucem emiſerit, novem tantum libros agnoſcat. Decimum tandem Plinii librum, a Petro Leandro e Gallia in Italiam allatum, vulgaviſſe Hieronymum Avantium Veronenſem A. D. M DII; quem deſcripſiſſe videatur ex eodem illo codice Pariſienſi, cujus copiam Aldo fecerit Aloiſius Mocenicus. Liquere autem, hunc librum ab ipſo Plinio ſcriptum eſſe, propterea quod illæ de Chriſtianis epiſtolæ etiam ante Sidonium cognitæ fuerint, ut pote quarum Tertullianus, Oroſius, Sulpitiusque Severus, Sidonio antiquiores meminerint. Plura de hac re, uti & de ordine epiſtolarum, diſputaturum ait celeberrimum Dodwellum, in Annalibus Plinianis propediem divulgandis. Præfigendam porro curavit Plinii vitam, ordine chronologico a clariſſimo Joanne Maſſono congeſtam, ſibique ab eo communicatam, in cujus fine pollicetur Maſſonus, ſe, ſi Deus annuat, de Plinii receſſu, operibus poeticis, epiſtolarum ordine & editione, prolixius aliquando acturum. Poſtremo præter teſtimonia de Plinio, & Græcarum, quæ in epiſtolis paſſim occurrunt, vocum ac ſententiarum explicationem, tres indices adjecit, primum eorum, ad quos Plinius ſcripſit; alterum auctorum a Plinio laudatorum; tertium rerum & verborum maxime memorabilium.

LES ORIGINES DE LA VILLE DE CAEN, &c.

i. e.

ORIGINES URBIS ET AGRI CADOMENSIS.

Ro-

Rothomagi, apud Maurrium, 1702, in 8.
Conſtant 2 Alphab.

QUi immortalem nominis celebritatem patriæ, non incelebri alias Normannorum urbi Cadomo, eruditiſſimis ſcriptis conciliavit, Illuſtriſſimus Abrincenſium Epiſcopus, Petrus Daniel Huetius (hunc enim auctorem libri eſſe, accepimus) Varronis Catonisque exempla ſecutus, natalis ſoli res, valde confuſas intricatasque, libro præſenti in apricum poſuit, maxima æque ac minima colligens, quæ illuſtrandis iisdem utcunque inſervire poſſint. Itaque a Carolinorum ætate facto initio, popularis cujusdam ſui, illuſtri loco poſiti, ſententiam cap. I refellit, quæ *Otlinguam Saxoniam*, cujus in Capitularibus Carolinis mentio fit, Cadomum eſſe tradit. Noſter Otlinguam iſtam, non vicum aut urbem, ſed pagum, ſive regiunculam fuiſſe docet, inter Bagiſinum (*le Beſſin*) & Lexovienſem agrum poſitam; qua data occaſione de *Coriliſo* oppido in iisdem Capitularibus commemorato diſceptat, illudque non Curlejum (*Creully*) ſed potius Croſillum (*Croiſilles*) noſtræ ætatis eſſe, defendit. Tum cap. II fabuloſos Cadomenſium originum expoſitores, Paulum Æmilium, a Cadmo, Cajo Cæſare, vel Cajo quodam Britannico; Fauchetum, a Quentovico Caroli Calvi, quod ex Atrebatibus inconſulto huc translocatur; Burgevillium, Cadomenſium Hiſtoricum, a Caſſiatono Ptolomæi easdem derivantes caſtigat. Suſpicatur vero, etſi certi ſe nihil habere profiteatur, ante Normannorum imperium, forte ſub Saxonibus, eam Galliæ partem, quæ Saxonicum littus dicitur, occupantibus, urbem eſſe conditam, deque deperditis Cadomenſium tabulis publicis conqueritur. Imo cap. III, ob commerciorum facilitatem Cadomum exſtructam, non vero ex propinqua antiquiori quadam urbe, ut fabula fert, enatam; locum, qui *Vieux* dicitur, Cadomo vicinum, caſtris Romanorum, non urbi inſerviiſſe; Cadomum vero initio exiguo ſpatio comprehenſam fuiſſe; duos denique amnes, qui urbem diſtinguunt (*l' Orne & l' Odon*) factis ſub Ducibus Normanniæ divergiis, aliam faciem obtinuiſſe, cap. IV & V enarrat. Non minori induſtria arcem Cadomenſem, a Guilielmo Notho, ut exiſtimat, exſtructam cap. VI, decem urbis turres antiquiores cap. VII, muros & propugnacula ejusdem, quorum aliquam partem ſub Guiliel-

lielmo Notho extitiſſe probat, cap. VIII, duodecim portas Cadomenſes, nec non pontes cap. IX, plateas cap. X, palatia & loca illuſtriora cap. XI, fora cap. XII delineat. Curioſius agitur cap. XIII de collegiis dictæ urbis forenſibus, deque origine Vice-Comitum & Prætorum (*des Baillifs*) quibus multa alia ad ſtatum Galliæ forenſem pertinentia adduntur; tandemque de ſocietatibus literariis Cadomenſibus, quas Academias more Italo vocant, Philologica imprimis Briæi & Phyſica Grandorgæi agitur. Deinceps Vir eruditiſſimus de duabus Abbatiis apud Cadomenſes illuſtrioribus, quarum altera a S. Stephano, altera a S. Trinitate nomen habet, cap. XIV, de Parochiis tredecim cap. XV, de Societatibus Religioſis, (quo loco etiam de Reformatorum Cadomenſium rebus, motibus, atque exilio, p. 360 ſeqq. tractatur) cap. XVI, de ædiculis ſeu ſacellis cap. XVII, de Univerſitate Cadomi ab Henrico VI Angliæ Rege A. C. 1431 inſtituta, ejusque collegiis, cap. XVIII commentatur. Quo loco mentio fit peculiaris Cadomenſium ritus, A. C. 1527 inſtituti, quem *Palinod* vocant, quando videlicet die feſto conceptionis B. Mariæ, in ejus honorem Poetæ carminibus publice decertant.

Ex Hiſtorico ſtadio in Philologicum ſe confert eruditiſſimus, atque in iſto literarum genere apprime verſatus Præſul. De appellatione Cadomi vocisque origine cap. XIX differit, inque capitibus XX, XXI, XXII, & XXIII rationem init vocabulorum quoque aliorum in ora Normannica uſitatorum, quæ partim a veteri Saxonum lingua, partim ab antiquo idiomate Gallico, partim a Romani ſermonis reliquiis deducit, ac egregium ſpecimen ſuppeditat, non ſolum Gallicas locorum familiarumque appellationes, verum etiam eas, quæ in aliis regionibus uſu veniunt, ad veros fontes referendi. Specimini ſerviat una aut altera Illuſtris Huetii obſervatio. Ex veteri Germanica lingua vocem *Bricca* (ita enim pontem nominabant) allegat, quam alibi *Brigam*, *Brivam*, aut *Briam* pronunciari notat. Hanc in compoſitionem Hiſpanicorum nominum, nec non Gallicorum, v. gr. *Briquebec*, *Briqueville*, *Briovera* ingredi memorat. Alio loco oſtendit, Fletionem & Flevum veterum a Saxonico *fleot*, *flot*, ſive *flut*, quod fluendi notionem habet, eſſe dictum, indeque urbes Normannicas *Harfleur*, p. 441. p. 448. ſeq.

Honfleur &c. denominari, quæ in diplomatibus *Hareflot*, *Huneflot* nominentur. Ejusdem originis esse Belgicas voces in *Vliet* desinentes. Abrincatui, juxta Huetium nostrum, a veteri vocabulo
p. 467. Gallico *Aber*, sive portu, denominantur, quod ad portum siti fuerint: quo loco *Ingenam*, Abrincatuorum urbem, eam esse,
p. 485. quæ hodie *Genets* audit, non ineleganter suspicatur. Istud vero concharum genus, quod Porcellanam vocamus, a porca sive porcella nomen sortitum esse, noviter observat, eamque in rem Græcorum auctoritatem allegat, qui conchylia hujus generis χοιρά-δες, porculas, vocent.

Multo diffusissimum est caput XXIV, quo clari Cadomenses recensentur, & ii quidem primo loco, qui in urbe, aut agro vicino nati sunt, inter quos eminent Vitalis auctor Ordinis S. Trinitatis, qui A. 1119 decessit, Guilielmus Tolosanus Abbas Savinienſis, Guil. Acarinus, Nicolaus Oresmius, Jo. Soreth decimus quintus Carmelitarum Generalis, Jac. Dalechampius, Joannes & Wilhelmus Ruxellii, Carolus Burgevillius Dominus de Bras, Historiæ Cadomenſis scriptor, Nicolaus Michaël de Prez, Jo. Gosselinus Caroli IX Bibliothecarius, qui in Bibliotheca incendio periit, Robertus Constantinus, Jacobus & Stephanus de Cahaignes, Franciscus Malherbius, Georgius Fournerius, Jo. Franc. Sarrasinus, Jacobus & Andr. Grandorgæi, Franc. de Boisrobert, Jac. Savary, Jacobus & Julianus Palmerii de Grentemesnil, Tanaquil Faber, Petrus Halley, Ægid. Andreas de la Roque, Stephanus Le Moyne, Stephanus Morinus, Jo. Rainaldus de Segrais &c. Hos illi excipiunt, qui alio loco nati, Cadomum sede ac munerum exantlatione illustravere, inprimis S. Lanfrancus primus Abbas S. Stephani apud Cadomenses, Robertus Waice Poëta, Margarinus de la Bigne, Antonius Rudolphus Cevallerius, Dominicus Baudius, Samuel Bochartus, Jo. Eudes, Petrus Galtruchius, Hyacinthus de Chaluet, Petrus Du Bosc, aliique. Ne solorum nominum jejuna nimis sit recensio, quorundam vitam paucis speciminis loco enarrabimus.

Jacobus Dalechampius, honesta familia Cadomi licet natus, inque illa Academia A. 1560 Doctoris Medicinæ dignitate ornatus, Lugduni tamen maluit domicilium constituere, ibique Medicinam cum fructu exercuit, insimulque Græcam linguam summo studio

ſtudio excoluit. Doctiſſimum fuiſſe virum, tot edita ab ipſo opera teſtantur, e quibus notæ illius in Athenæum, cui in Latinam linguam traducendo triginta annos impendit, & Plinium, inprimis in bibliothecis doctorum virorum hodieque ſervantur. Pauli Æginetæ librum ſextum de Medicina in Gallicam linguam transtulit, illuſtravitque eruditis commentariis, quibus omnem veterum recentiorumque Chirurgiam complexus eſt. Idem verſionem Gallicam tractatus Galeni de uſu partium compoſuiſſe creditur; Lugduni etiam librum de peſte edidit. Præcipuum vero ipſius opus Hiſtoria Plantarum fuit, magno figurarum numero exornatum, cui tamen ultimam imponere manum non potuit: manuſcriptum vero cum in poteſtatem Univerſitatis Cadomenſis perveniſſet, ipſa id Cancellario Seguiero, Cadomum A. 1640 ingreſſo, dono obtulit. Floruit Lugduni circa annum 1580, cumque doctiſſimis ſui ſeculi viris literarum commercium exercuit. Bibliothecam, quam collegerat, nepoti ex filio Andrea Johanni, rei tributariæ apud Cadomenſes præfecto, legavit. Unde poſt Dalechampii obitum, Cadomum ea translata, & a Johanne viciſſim filio ſuo, per ſpeciem quandam fideicommiſſi, ut integra ad poſteros transmitteretur, relicta fuit; inani quidem ſolicitudine & cautione, cum diſſipata nihilominus poſtea, ut fieri ſolet, fuerit.

Dalechampio intima amicitia interceſſit cum *Roberto Conſtantino*, iisdem cum eo ſtudiis innutrito. Nam & hic artem Medicam ſectatus eſt, Doctor illius in Univerſitate Cadomenſi A. 1564 renunciatus, & Græcas literas excoluit ornavitque. Primum in Germania pedem fixit, poſtquam univerſam Europam, ut viris doctis innoteſceret, pervagatus eſſet. Inde in patriam revocatus, ut in Cadomenſi Academia bonas literas profiteretur, eo munere aliquo tempore functus eſt; in Germaniam tamen poſtea, relicto Cadomo, reverſus, ſeu ob peſtem ac civiles motus in Gallia enatos, qui prætextus fuit; ſeu, ut Huetius nos edocet, quod textum Græcum Epiſtolarum S. Pauli publicis prælectionibus explicans, Proteſtantium, quam in Germania hauſerat, religionis ſemina ſparſiſſet, ideoque docendi provincia eſſet prohibitus. Diem obiit exeunte anno 1605, cum ætatis annum centeſimum ac ter-

tium ageret, nulla antea virium corporis animive decrementa expertus. Ita enim de ætate ejus refert Thuanus; cui cum fidem denegandi causa nulla sit, patet, erraſſe Scaligeranorum collectorem, qui Conſtantinum nonniſi decem annis Joſepho Scaligero, ex hujusmet ore, majorem facit: id enim ſi admittas, cum A. 1605 Scaliger 65 tantum annos natus eſſet, neceſſe foret, non 103, ſed 75 ſolummodo annos Conſtantinum vivendo exegiſſe. Inter plura, quæ luci publicæ expoſuit, opera Lexicon Græcum, Civitati Cadomenſi primum & Jacobo Dalechampio dedicatum, facile eminet, de quo tam diverſa hominum fuere judicia, ut a nonnullis ipſi Henrici Stephani Dictionario Græco prælatum fuerit, a Joſepho Scaligero autem ultra modum contemptum habitumque deſpicatui. Quorum priores uti immerito ſic ſentire Huetius agnoſcit, ita Scaligeri ſiniſtram eam cenſuram nonniſi ex acerbiſſimo, quo Conſtantinum, velut fatuum, impudentem, aſinum proſecutus fuerit, odio profectam monet, tantæque a Conſtantino alienationis cauſam & occaſionem, Joſepho in paternis forte ædibus ſubnatam conjicit. Fuerat enim Conſtantinus Julii Cæſaris Scaligeri aliquandiu domeſticus, tantique ab eo ob eruditionem & integritatem æſtimatus, ut ante obitum etiam librorum ſuorum ἀνεκδότων committi ipſi editionem voluerit: quæ vel ſola res, ad invidiam in filii Joſephi animo accendendam, potuit ſufficere.

Tanaquil Faber Cadomum natale ſolum nactus eſt A. 1615, & juvenis Clerum ſecutus, habitum Presbyteri jamjam uſurpaverat. Literarum vero cupiditate ductus, Lutetiam abiit, & a Romano cœtu alienior factus, ad Reformatos acceſſit, qui illum Salmurii Profeſſorem in tertia, quam vocant, claſſe conſtituerunt, ſalario non nimium pingui. Hinc paupertate preſſus, ad Pontificios redire, ut Auctor refert, meditabatur, oblata ipſi eodem tempore in Academia Heidelbergenſi Doctoris publici provincia. Anceps itaque & conſilii inops, die 12 Sept. A. 1672 deceſſit, filio filiaque relictis. Apollodorum, Longinum, Ælianum, Lucretium aliosque auctores antiquos caſtigate edidit, ſed conjecturas ejus criticas audaciam ſapere ajunt nimiam.

Ægidii Andreæ de la Roque, qui & ipſe Cadomenſis fuit, vel

vel ideo mentionem injicimus, ut hac occaſione mendum tollatur, quod in Acta hæc Eruditorum irrepſit. Primo enim eorum, i. e. 1682 anno, menſe Martio pag. 85, ubi Auctoris hujus tractatus de origine nominum & cognominum indicatur, Wilhelmus Andreas vocatur, qui Ægidius Andreas dici debuerat. Occupatum eum inprimis ſtudium habuit Genealogicum & Heraldicum, ad quod excolendum prodigioſa memoria inſtructus a natura erat. Præcipuum, quod reliquit, opus eſt Hiſtoria Domus Harcuriæ, præter quam & de primariæ ac ſecundariæ clientelæ Nobilitate armata (*Ban* & *Arriere-Ban*) de Origine nominum, de Ordine Equeſtri, de Antiquitatibus Cadomenſibus, tractatus edidit. Vaſtum moliebatur opus, quo univerſam Nobilitatem Normannicam complecti conſtituerat; ad quod elaborandum, non minus judicium cum methodi cura, quam memoria, adferendum ipſi fuiſſet. Sacris in juventute initiatus, ſubdiaconatum ſuſceperat, ſed diſpenſatione obtenta, uxorem improvide duxit, non multo poſt dimiſſam, cui, dum viveret, alendæ ſumptus impendendi ipſi fuere. Hinc res anguſta domi; etſi opes comparare majores potuiſſet, ſi extraordinaria ſua eruditione & ſcientia, ad amicos potius quam inimicos parandos, uti ſciviſſet. Mortuus eſt A. 1686, cum vini potione nunquam uſus, ætatis octogeſimum octavum annum ageret.

Doctiſſimum Cadomenſium omnium Præſul noſter prædicat *Stephanum Le Moyne*, A. 1624 in lucem editum. Hic cum Reformatæ religioni innutritus, Theologiæ ſe dediciſſet, Antiquitates ſacras cumprimis ſectatus eſt, ac profundam literarum Orientalium, Græcarumque & Latinarum, ſacrarum æque ac profanarum notitiam ſibi comparavit. Teſtari eam Huetius ait *Varia* ejus *Sacra*, de quibus in Actis A. 1686 pag. 70 ſqq. & pag. 145 ſq. prolixe diximus, idque præcipuum ejus & unicum fere, quod publicaverit, opus eſſe monet: neque nobis certe aliud præter illud innotuit, quam Epiſtola de Melanophoris ad Illuſtrem Gisbertum Cuperum ſcripta, ejusque Harpocrationi ſubjuncta, & a nobis A. 1687 pag. 700 ſq. recenſita. Etſi enim a juventute operam haud levem ornando ac illuſtrando Joſepho contulerit, nihil tamen meditationum ejus huc ſpectantium publice comparuit, forte quod abjeciſſet hunc laborem, poſtquam a Viro doctiſſimo E-

duardo Bernhardo fuiſſe occupatum, cognoviſſet ; neque diſſimulamus, aliquam ejus rei diſplicentiam in Moynio a quodam noſtrorum, cum eum A. 1680 Lugduni Batavorum inviſeret, fuiſſe animadverſam. Rothomagi in Gallia longo tempore Miniſtrum egit Eccleſiæ Reformatæ, ubi & aliquando in carcerem conjectum Huetius perhibet, quod Senatoris cujusdam ſupremæ Curiæ filiæ, religionem Reformatam paterno exemplo ejurare recuſanti, fugamque in Angliam capeſſenti, adjutorem ſe bono animo (*innocemment*) præbuiſſet. Accepta poſt a Sociis Miniſterii quadam offenſa, cum a Beuninghio in Hollandiam nomine Statuum invitaretur, conditionem amplexus eſt, ac Oxonii primum in Anglia Doctoris ſuſcepto gradu, Lugduni Batavorum Profeſſoris Theologi munere A. 1677 ornatus eſt, ibidemque A. 1689, die 3 April. anno ætatis ſexageſimo quinto defunctus.

Hæc ſunt, & centum alia, quæ Polyhiſtoris Huetii librum commendant, qui anteceſſoris ſui in ſcribenda Cadomenſi Hiſtoria nævos complures annotavit, atque ad minima patriæ enarranda incredibilem diligentiam apportavit, in Proteſtantes æque ac in Romano-Catholicos æquus.

LAPIS LYDIUS PHILOSOPHICO-PYROTEchnicus, ad Oſſium Foſſilium docimaſiam analytice demonſtrandam adhibitus, & per multa experimenta Chymico-Phyſica in lucem publicam miſſus a JOANNE SAMUELE CARL, Licent. & Medic. Ordin. Oringenſi.

Francofurti ad Mœnum, apud Joh. Maximil. a Sande, 1703, 8. Conſtat $\frac{1}{2}$ Alphab.

PRoblema Phyſicum, *an ebur, unicornu, & varii generis oſſa foſſilia, ſint animalis vel mineralis proſapiæ?* his annis, ob largum eorum in multis terrarum locis proventum, in medium equidem fuit productum ; verum quoniam ſententia illa, qua ejusmodi oſſibus efficacia ſingularis panacæis æquiparanda, alexipharmaca contra quosvis morbos malignos, imo & venena actualia, item confortativa, & cardiaca fuit adſcripta, ex hoc potiſſimum fonte dimanaſſe videtur, quod multi hæc pro ſingulari marga ab

Archæo

Archæo ſubterraneo artificioſe ita fabricata, & in quibus vere mundi ſpiritus hoſpitetur, venditare non deſierint; analyſin chymicam talium foſſilium e doctrina mixtionis ſuppeditare in præſenti tractatu ſuſtinuit Noſter. Quemadmodum autem tantum abeſſe putat, ut mineralium claſſi dicta oſſa ſint inſerenda, ut potius non modo veram ſtructuram, ſed & veram mixtionem oſſium animalium habeant: ita mixtionem hanc ex eo probat, quod 1) terram calcariam præcipue, & quoque vitreſcentem, 2) pinguedinem ac oleoſitatem, & denique 3) aquoſitatem contineant. Quæ mixtionis principia exinde clarius deducit, quod dicta oſſa eadem non ſolum producta, quæ recentia oſſa pyrotechnia examinata offérunt, exhibeant, ſal volatile, puta, fluidum, & ſolidum cryſtallinum, oleum empyreumaticum, ſal alcali fixum, & vitrum lacteum, verum eadem etiam phænomena & experimenta præbeant. Scilicet 1) alterationem diverſam in colorem nigrum & album, ſub igne occluſo & aperto, 2) imminutionem ponderis, & fumorum fœtidorum exhalationem, 3) calcinationem a nitro, cum ſequente hujus alcaliſatione, 4) generationem ac mixtionem ſulphuris mineralis, & 5) reductionem metallorum & metallicorum corporum e calcibus & crocis deſtructis. Ex quibus libero & æquo animo judicantem intelligere poſſe exiſtimat, quorſum ſupra commemorata elogia pertineant. In uſum equidem vocari oſſa foſſilia poterunt, ubi acidi abſorbendi, vias roborandi & adſtringendi, excretionesque cohibendi indicatio adeſt; alexipharmacam vero ſeu bezoardicam efficaciam, vere & ſtricte talem, ab ejusmodi calcibus nemo expectabit ab experientia, nec depoſcet, quicunque malignitatis naturam perdidicit. Licet autem oſſa foſſilia e terra admodum macra, lapidoſo-calcaria, marga dicta, eruantur, & cum eadem combinentur, allegata tamen phænomena huic an in acceptum referri debeant, Chymiæ peritus judicabit. Oſſa igitur marga tali involuta inſigniter quidem alterantur, ſed non materialiter, quaſi terreæ particulæ in oſſis poros ſe inſinuando, hoc in ſui ſubſtantiam convertant, verum formali ſolum phyſico-mechanico concurſu; dum marga ſub immediato contactu, per ſui aridi-tatem, ex ipſis oſſibus ſuperficialem humiditatem aqueam & oleoſam imbibit & abſorbet, ut nihil fere, maxime in ſuperficie, niſi cal-

calcaria terra remaneat. Quinimo humiditatem ab extra adventitiam, ſolum ſucceſſive magis compingendo & conſolidando, ad oſſa non admittit, ſed in ſe recipit, ut ita motus corruptivi putredinoſi inſtrumentum evadere nequeat. Coronidis loco Author Clariſſimus experimenta de oſſibus foſſilibus aliisque mixtis; a Chymico ſagaciſſimo *Joanne Daniele Ehlgero*, qui quondam Helmontio juniori, Boyleo, & Becchero ſocius ac amanuenſis erat diligentiſſimus, facta, in tabella ſynoptica ſiſtit, quam Chymiæ cultoribus non parum profuturam credimus.

LIBRI NOVI.

Nummi antiqui Familiarum Romanarum, perpetuis interpretationibus illuſtrati per Jo. Vaillant. Amſtelædami, apud Huguetanos, 1703, fol.

Gemmæ ſelectæ antiquæ e muſeo Jacobi de Wilde. Amſtelædami, ſumptibus Autoris, 1703, 4.

Nicolai Henelii ab Hennenfeld Sileſiographia renovata, neceſſariis Reverendiſſimi cujusdam in Sileſia Præſulis ſcholiis & obſervationibus aucta. Vratislaviæ & Lipſiæ apud Chriſt. Bauchium, 1704. fol.

Chriſtiani Johannis Langii Opera omnia Medica Theoretico-Practica. Lipſiæ apud Jo. Ludov. Gleditſchium, 1704. fol.

Il Conſulato del Mare, nel quale ſi comprendono tutti gli Statuti & Ordini, diſpoſti da gli Antichi per ogni coſa di Mercantia & di Navigare. Italice & Belgice. Lugduni Batav. apud Jo. de Vivié & Iſaacum Severinum, 1704, 4.

Joh. Jacobi Crameri Theologia Iſraëlis. Francofurti & Lipſiæ, apud Jo. Nic. Andreæ, 1705, 4.

Reponſe aux Queſtions d' un Provincial. A Rotterdam chez Reinier Leers, 1704, 12.

Recueil des Voyages qui ont ſervi à l' Etabliſſement de la Compagnie des Indes Orientales. Tome II. A Amſterdam, chez Et. Roger, 1703, 8.

Memoires de tout ce, qui s' eſt paſſé de plus conſiderable ſur Mer, depuis l' A. 1688 jusqu' à la fin de 1697. Par Mr. Burchett. Traduit de l' Anglois. A Amſterdam, chez Et. Rocher, 1704, 12.

* * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Maji, Anno M DCC IV.

EZECHIELIS SPANHEMII, LIBERI BARONIS & Legati Regii, ORBIS ROMANUS, ſeu ad Conſtitutionem Antonini Imperatoris, de qua Ulpianus Leg. XVII Digeſtis de Statu Hominum, Exercitationes duæ. Editio ſecunda, ab Auctore recenſita, & altera parte auctior.

Londini, apud A. & J. Churchil, 1703, in 4. Alphab. 3, plag. 11.

OCto anni circumacti ſunt, cum Vir ſummus & perilluſtris, Auctor harum Exercitationum, *Juliani*, Romani Imperatoris, Opera, cum Cyrilli contra eundem libris, & Variorum adnotamentis, in noſtra Lipſienſi civitate vulgaret, quæ eodem A. M DC XCVI menſe Novembri in Actis noſtris recenſuimus. Ut vero omnibus oſtenderet, quibus curis atque ſtudio auguſtus ille ſcriptor tractari debeat ac poſſit; in ſolam primam illius Orationem (nam per publica DOMINI ſui negotia non licebat tum plura adjicere) copioſas & omni doctrina refertas Obſervationes conſcripſit. In quibus cum Juliani verba, quæ pag. 5 leguntur, *omnes in Romano Imperio μετέχειν ἤδη τῦ πολιτεύματος, participes nunc civitatis eſſe*, & *πολίτας, cives Romanos* factos, ex Lege XVII Digeſt. de Statu Hominum erudite accurateque expoſuiſſet; in idem poſtmodo argumentum, ante a paucis obiter, a nemine cum cura & ut decet, tractatum, cum plus otii eſſet, intentus, uberiorem ejus rei interpretationem, duabus Diſſertationibus comprehenſam, ad ampliſſimum Virum GISBERTUM CUPERUM ſcripſit,

quam ὁ πάνυ GRAEVIUS illico Antiquitatum Romanarum Tomo XI inſeruit, & primo ejus loco, ut digniſſima erat, collocavit. Nec vero id induſtriæ tanti Viri ſatis fuit, ſed cum in Britanniam nuper a Potentiſſimo REGE Boruſſiæ ad Auguſtam REGINAM legatus eſſet, denuo ſuperiores Diſſertationes ad limam revocavit, atque tantis auxit additamentis, ut altera parte majores, quam priori editione, eſſent. Summa autem totius Operis eſt interpretatio jam dictæ Conſtitutionis Antonini, ab Ulpiano Lege XVII Dig. de Statu hominum memoratæ, *Omnes in Orbe Romano qui ſint, cives Romanos effectos eſſe.* In duas Exercitationes Opus diſtributum eſt, quarum prior de Civibus Romanis ab Urbis natali ad Antoninum Pium agit: eaque rurſus in duas partes eſt diviſa ita, ut prior ab Urbe condita ad Julium Cæſarem XIII capitibus conditionem Civium exhibeat; poſterior ab Julio ad Antoninum Pium per quinque capita reliqua idem argumentum producat. Altera Exercitatio ab Antonino primo usque ad verum Conſtitutionis auctorem & ultra, hanc de Romana Civitate materiam per XXV capita explanat.

Exercitationis primæ parte priore de ſtatu Civium ſub Regibus Romanis diſquiritur, qui quidem non optimus, tamen aliquis, nec pœnitendus fuit, adſcitis in Urbem pro incremento civitatis quibuscunque advenis, etiam hoſtibus devictis; & honoribus in digniores collatis, ſacerdotii videlicet & conſultationis de re publica. Exactis regibus ampliati ſunt civium honores, plebejo magiſtratu inducto, qui ſacrata lege inviolabilis eſſet. Tum jura civitatis in publicum, ſuffragiorum & capeſſendorum honorum; ac privata, connubii, teſtamenti, hereditatum, patriæ poteſtatis, & alia, diviſa ſunt. In modo autem amplificandæ civitatis, beatiores Romani Græcis, Spartanis, Thebanis, Corinthiis cenſentur, quibus Dionyſius Halicarnaſſeus lib. II pag. 89 etiam Athenienſes adjunxit, ſed in eo ab illuſtri Auctore noſtro notatus, quia hi non ſolum inquilinos toleraverunt, ſed cladibus attriti donarunt etiam civitate, immo peregrinis imperia aliquando dederunt, quod exemplis Phanoſthenis Andrii, Apollodori Cyziceni, & Heraclidis Clazomenii, ex Athenæo & Æliano demonſtratur. Ceteræ vero majores Græciæ civitates, ut nobilitatem generis conſervarent, omnes

Digitized by Google

omnes peregrinos rejecerunt, ſed cum rerum ſuarum detrimento. Actum etiam Romæ aliquando eſt, ut peregrini uſu urbis prohiberentur: nec vero id placuit Senatui, & Tullius lib. III Officiorum *inhumanum* dixit. Quin ſervos etiam, ſi meruiſſent, manumiſſos in civitatem receperunt, quod legibus publicis atque exemplis declaratur. Et hæc prioribus tribus capitibus diſputantur: quarto & quinto de ἰσοπολιτείᾳ Græcorum, qua unus homo diverſarum civitatum potuit civis eſſe, diſſeritur: quod ſecus Romæ fuiſſe, Ciceronis teſtimoniis probatur, ubi amiſſa civitas, quam primum aliquis in aliam tranſcriberetur; quemadmodum neque recepti in Romanam, illam unde profecti erant, retinuerunt. Deinde traditur, quibus modis amiſſa fuerit civitas, pœnis quippe gravioribus utpote damnatorum in metalla, & ad ultimum ſupplicium, & ad beſtias: item incenſorum & deportatorum, nec non libertorum qui in patronos ingrati fuerant. Adduntur ex Cicerone & alii modi, quibus extra pœnæ damnum amittatur civitas, poſtliminio nempe, & rejectione: quæ cuncta perſpicue ibidem explicantur. Sexto capite ac ſequentibus de Municipiis agitur, quorum duplex patria fuit, altera loci & originis; altera juris, videlicet Roma; & una in utraque civitas, quod ex Ciceronis lib. II de Legibus illuſtratur. Municipiorum autem initium in Latio factum eſſe, civitate donata integris populis, Hernicis, Lanuvinis, Aricinis, Nomentanis, Privernatibus, Pedanis, Fundanis, Formianis, Anagninis, Arpinatibus: nec vero his omnibus jure æquo, ſed quibusdam plene, aliis ſine ſuffragio, copioſius demonſtratur: deinde extra Latium Civitatem manaſſe, primo omnium Cæritibus conceſſam, dein Campanis aliisque, ſed plerisque ſine poteſtate ſuffragiorum.

Poſt hæc, capitibus VIII, IX & X, dilucidatur controverſia, inexplicabilis ante multis viſa, de Jure Latii ſeu Latinitate, de Latinis coloniis, de Libertis Latinis ſeu Junianis, & quo pacto Jus Latii ab Jure Italico, & utrumque ab Jure Quiritium, & hoc ab ipſa Civitate Romana differat: quæ omnia ita clare ſunt expoſita, etiam ab aliorum diſſenſu, Joannis Harduini maxime, egregie vindicata, ut dubitari amplius de illis non poſſit. Summa illorum hæc eſt: Jus Latii libertatem habuiſſe, non autem jus ullum civitatis, nec privatum neque publicum, utpote quæ propria fuerint

civium: per honores autem, in patria Latini juris gestos, patuisse ad civitatem aditum. Nec colonias Latinas beatiores fuisse, & si cives etiam in illas fuerint profecti (quod rejectionem civitatis dixerunt) diminutionem capitis mediam fuisse passos, id est amissa civitate solam libertatem tenuisse: colonias autem civium Romanorum privata tantum civitatis jura, id est, connubii, testamenti, patrium, & quæ alia erant, retinuisse; non æque jus suffragandi, & petendi honores, nisi per jus Latii, quo illis, qui magistratu inter suos functi fuerant, aditus ad honores in Urbe petendos patuit. Jus Italicum diversum a Latii fuisse jure, ac præcipue in immunitate, qualem Augustus toti Italiæ concesserat, versatum esse. Jus Quiritium non nunquam ipsum jus civitatis esse: aliquando ab illo distingui, quod utrumque exemplis & testimoniis probatur: nec priori notione omnia jura civium, sed privata tantum modo videtur habuisse. Latinos autem libertos, lege Junia sub Augusto inductos, dici ad similitudinem antiquæ Latinitatis, quæ in colonias missa fuerit: unde jurisconsulti illos Latinis colonariis exæquent, quamvis distincti per se sint & maneant.

A capite XI ad finem partis primæ in hac Exercitatione, Jus civitatis universæ concessum Italiæ describitur, idque qua occasione factum, recensetur, ut primum lege Julia, non Dictatoris Julii, sed antiquiore, Italis cunctis hoc beneficium conferretur: deinde lege Plotia, sive M. Plautii Silvani, peregrinis, domicilium in Italia habentibus idem concederetur: Galliæ autem Cisalpinæ post Italiam, & Cispadanæ prius, quæ inde Togata dicta fuit: Transpadanæ primum jus Latii, deinde per Julium Cæsarem, ante civile bellum, jus quoque civitatis datum, ostenditur: ex quo tempore & ipsa in societatem Togatæ seu nominis communionem pervenerit. Postquam vero coloniæ per Italiam, confecto Sociali seu Italico bello, plenum jus civitatis adeptæ sunt, indiscriminatim modo colonias, modo municipia deinceps appellatas fuisse, Cicerone auctore demonstratur. Ab his ad quæstionem acceditur, an municipia eo ipso, quod jus civitatis Romanæ habent, jus suarum legum amiserint? quod Sigonius statuit. Cui respondetur, ut non unius conditionis municipia fuerint, verum alia cum suffragii pleno jure, alia sine illo, aut tantum cum jure legionis; sic neutra

neutra ſuis legibus deſtituta fuiſſe, quod Gellius lib. XVI cap. XIII tradat, Municipes eſſe cives Romanos ex municipiis legibus ſuis & ſuo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes: a quo munere capeſſendo appellati videantur.

Altera parte Exercitationis primæ, quæ circa civitatem Romanam a Julii Cæſaris temporibus ad Antoninum Pium contigerunt, expenduntur: quorum capita hæc ſunt; Julium Transpadanis civitatem dediſſe, ut ſupra dictum; etiam Gaditanis univerſis, quod ratum populus habuerit, ut Dio lib. XLI refert. Antonium Siciliæ jus idem vendidiſſe ex falſis Julii commentariis. Auguſtum parciſſime, ut Suetonius ait, dediſſe civitatem; etiam modum manumittendi terminaſſe: in Hiſpania tamen, quod ex marmoribus conſtat, municipia feciſſe nova. Tarſum libertatem accepiſſe, non civitatem: nec plus memorare, qui Auguſti in illam beneficia prædicant, quam immunitatem; de civitate filere, quam Pauli Apoſtoli majores ſingulari beneficio adeptos fuiſſe oporteat. Claudium multis indignis ademiſſe civitatem: multis etiam ſingulatim aut confertim ſine diſcrimine largitum eſſe. Neronem Olympiæ victores & pyrricham ſaltantes donaſſe civitate; libertate Achajam. Othonem jus idem civitatis Lingonibus Gallis dediſſe, ſecus ac vir clariſſimus Theod. Ryckius in Tacitum interpretatus eſt: Trapezuntiis tribuiſſe Vitellium. Veſpaſianum Stobos Macedoniæ, quod ex nummo & Plinii teſtimonio liquet, municipium feciſſe. Trajanum multis oppidis Hiſpaniæ idem contuliſſe beneficium. Omnia hæc ex antiquis monumentis, cum multis aliis, quæ interſeruntur, erudite conſummatiſſimus Vir hac altera Exercitationis primæ parte demonſtravit.

Secunda Exercitatione ab Antonini Pii temporibus ſtatus civitatis declaratur, & in auctorem inquiritur, qui primus omnes in Romano imperio ingenuos civitatis jure ornaverit. Ipſum quidem conſilium ejus rei Mæcenas Auguſto apud Dionem lib. LII dedit, ut fideliores ſocii eſſent, qui pari jure uterentur: ſed tum irritum fuit, neque ab Auguſto approbatum. Chryſoſtomus, in Acta Apoſt. cap. XXII, Hadriano conſtitutionem tribuit, qua omnes cives Romani facti: ſed peritior legum & conſtitutionum Ulpianus expreſſe *Antonino Imperatori* adſcripſit.

Cum vero plures Antonini fuerint, in quæstione versatur, quisnam illorum sit conditor tam liberalis constitutionis? Videri potest Antoninus Pius fuisse, cujus non modo beneficum cognomen id indicare possit, sed Pausaniæ etiam in Arcad. testimonium, qui meruisse dicit, ut *πατὴρ ἀνθρώπων, pater humani generis* appellaretur. Addi nummus potest, dubius antea ex Golzii relatione; jam vero certissimus, postquam ejusdem typi alius ætate nostra in Ubiis ad Rhenum effossus est, & ab illustrissimo Auctore nostro inspectus & examinatus, qui Antonini Pii imaginem & nomen refert, in adversa parte inscriptus AMPLIATORI CIVIUM. quo titulo ad ipsum hoc universale beneficium videtur respici. Pondus addere huic sententiæ Justiniani possit auctoritas, Novella LXXVIII cap. V *Antonino Pio cognominato* hanc constitutionem adserentis. Sed majus est Dionis Cassii, coævi scriptoris, testimonium, quod postea proferetur. Repugnat etiam, quod discrimen illud inter Romanos, Latinos, & peregrinos post Pium etiam valuit, idque ex Ulpiani fragmentis & inscriptione Tergestina confirmatur. Aurelius Victor in *Marco* Antonino, ab hoc *cunctis datam civitatem* ait. At hunc neque Græci nec Latini absolute *Antoninum* vocavere, ut auctorem constitutionis Ulpianus nominavit: etiam ex Aristidis oratione in Romam, & ex Dionis Cassii lib. LXXI, ac ipsius Ulpiani fragmentis demonstratur, isto ævo discrimen civium & Latinæ conditionis hominum nondum fuisse abolitum: qui status etiam sub Commodo, Nigro, & ipso Severo ostenditur fuisse. Hæc per tria priora Exercitationis secundæ capita claris firmisque rationibus sunt exposita.

Capite IV verus auctor constitutionis de universali civitate adseritur, qui *Antoninus Caracalla* est, sæpe ab historicis & jurisconsultis *Antoninus* simpliciter dictus: cui æqualis scriptor Dio Cassius in Excerptis Valesianis pag. 745 aperte adscripsit, etiam causam, qua inductus tam liberalis fuerit, addidit minus honestam, & neque Pio, neque Marco convenientem, videlicet ut plus lucri ex vectigali decimarum, quas pro vicesimis constituerat, & ex abolitis antecessorum benignis hereditatum aut manumissorum legibus acciperet. *ὃ ἕνεκα Ῥωμαίους πάντας τοὺς ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπέδειξεν, cujus rei causa omnes, qui sub imperio ejus erant,*

Digitized by Google

erant, Romanos cives declaravit, ſpecie quidem, quod Dio addit, honorem eis tribuens, ſed revera, ut fiſcum ſuum augeret, cum peregrini pleraque horum vectigalium non penderent. quanquam lex injuſta decimarum a ſucceſſore Macrino, eodem Dione teſte, reductis viceſimis, abrogata fuit. Nihilominus Caracalla ab Jureconſultis in multis legibus, quæ pag. 210 allegantur, etiam in nummis quibusdam *Magnus* immerito ſuo appellatur. Illa autem de univerſali civitate conſtitutio de ingenuis ſolis intelligenda eſt: unde cap. V diſcrimen inter manumiſſos declaratur, quorum alii vindicta, teſtamento, aut cenſu miſſi, civitatem, non autem optimo jure, conſecuti ſunt: alii tantum liberti Latini ſeu Juniani facti. Adduntur manumiſſi in eccleſia ex Conſtantini conſtitutione, itidem juſtam & directam libertatem adepti: qui ritus ex Sozomeni lib. I cap. IX explicatur. Agitur etiam de fideicommiſſaria libertate, & de pœna in libertos ingratos: item de libertis Dedititiis. Capite VI traditur, Romam poſt Antonini conſtitutionem factam eſſe communem patriam: quem honorem licet quidam antea eidem detulerint, ut Seneca & Plinius; oratorie tamen illos locutos eſſe, non proprie, ut Jurisconſulti poſteriores, cenſetur. Deinde de *Toga* uſu agitur, proprio civium Romanorum, ad ultima usque tempora ſervato: & tandem vox *Romanitas* Tertulliani, Ῥωμανία Epiphanii, *Romania* Oroſii explicatur. Cap. VII & ſequentibus, usque ad XIX demonſtratur, Antonini conſtitutione factum eſſe, ut leges Romanæ Orbe toto Romano valerent, ejusque rei cauſſa, Legum ſcholæ Beryti, Athenis & alibi inſtituerentur, & Edictum Provinciale, quod ad exemplum Edicti Perpetui, ſub Hadriano compoſiti, conſtitutum erat, ceſſaret: hic, illic tamen & gentes quædam integræ, & civitates aliquot, præſertim in Græcia & Aſia, αὐτονόμοι, id eſt ſui juris ac liberæ manerent, ut inter gentes erant Achaja, Theſſalia, Lycia, Argivi: inter civitates Amiſus, Anazarbus, Ancyra, Antiochia, Arethuſa Syriæ, Byzantium, Cæſarea Palæſtinæ, Capitolias, Corycus, Diocæſarea, Dora, Gadara, Gaza, Halicarnaſſus, Joppe, Lappa Cretæ, Mopſueſtia, Moca Arabiæ, Methone, Nicomedia, Palmyra, Philadelphia, Rhodus, Sebaſte Navarchis, Seleucia ad Calycadnum, Tarſus, Tyana, & ſi quæ aliæ ſunt, quæ in hiſtoriis,

&

& maxime in nummis ſuis, αὐτονόμοι ſeu liberæ appellantur. De his autem ſingulatim agitur, & de multis non ſemel, ſed iterum iterumque, prout diverſitas temporum conditionem etiam libertatis non nunquam immutavit. Data enim multis libertas, poſtea adempta, deinceps forſan reddita, aut imminuta, ut ſunt fata populorum atque urbium. Nec vero libertas immunitatem ſemper conjunctam habuit, ſed in paucis tantummodo, idque ex ſingulari beneficio, quod rarius dabant Romani, ut facilius ab ipſis αὐτονομία, quam ἀτέλεια ſeu tributorum immunitas impetraretur. Nec libertas illa abſoluta erat, ſed Romano imperio ſubjecta, & ad nutum ejus adſtricta, ut tamen civitates ſuis uterentur legibus, nec ad Romanas ſe componere neceſſe haberent.

Capitibus XIX, XX, XXI, docetur, quantæ mutationes hanc Antonini conſtitutionem ſecutæ ſint. Sublatum illico Jus illud Latii, quo prius variæ gentes & civitates gaudebant, ceſſavitque diſcrimen inter Latinæ conditionis urbes ac municipia civium Romanorum: nec colonjarum diſcrimen, Romanarum & Latinarum, & quæ juris Italici apud jurisconſultos dicuntur, poſtea valuit; ſed omnibus promiſcue jus petendi honores & adipiſcendi fuit conceſſum. Excurritur hinc in veterem ſuffragandi ritum, quem Tiberius mutavit; comitiis e Campo ad Patres translatis, idque ad ſpeciem, revera ad ipſum Principem. Caligula tentavit populo reddere, non autem perfecit. Trajanus Senatui jus illud ſuffragiorum conſervavit, qui mos & inter Principes poſteriores obtinuit, ita tamen, ut Conſulum creatio penes Principem eſſet, reliquorum Magiſtratuum penes Senatum. Tandem Comitiorum ſtatus ſub Cæſaribus explicatur. Proditum utique in Campum Martium, non autem ut quidquam populi ſuffragiis conferretur, ſed ut a Principe vel Senatu electi coram populo ſolenniter præconis voce pronuntiarentur: quod Dio Caſſius de Tiberii ætate referens, addidit καθάπερ καὶ νῦν, *quemadmodum & nunc*, hoc eſt Dionis ætate, fieri ſolet, qui ſub Severo, Caracalla, Alexandro Mammææ floruit. Inde aliquot Suetonii loca in Galba, Vitellio, Veſpaſiano explicantur. Additur, poſt Antonini conſtitutionem etiam peregrinos in Faſtis conſularibus legi: etiam militares dignitates frequenter ad Barbaros translatas, & horum milites immixtos legionibus:

Digitized by Google

bus: quod contra disciplinam superiorum temporum fuit. Exempla ex Ammiano & Zosimo adferuntur. Capite XXII Connubiorum, quæ olim ad cives restricta erant, laxata jura describuntur; & quotuplex Peregrinitas fuerit, explicatur: post Antonini enim constitutionem novæ notiones accesserunt Jurisconsultis posterioribus usitatæ, quarum erat præcipua, ut omnis peregrinus diceretur, qui non Roma oriundus esset, ut ita non civibus, sed Romæ indigenis, peregrini opponerentur. Quæ supersunt tria capita, de jure patrio, & testamenti factione, & cessione bonorum agunt, quatenus illa civibus vel servata fuerint vel amissa, præsertim in pœnis exilii aut deportationis: eaque occasione de pœnis ipsis earumque discrimine, & quæ abstulerint jus civitatis, quæve id reliquerint, accurate copioseque pertractatum est. Hæc omnia egregie ex antiquis legibus, historiis, nummis, aliisque antiquitatis monumentis illustrata, & multa in priscis auctoribus emendata, explicata ita sunt, ut hic liber vere ORBIS ROMANUS nuncupetur, quia statum hominum sub universo Romanorum imperio, non tantum in libera Republica, ut fere Sigonius fecit, sed maxime sub Imperatoribus qui fuit, planissime absolutissimeque exponit ac interpretatur.

ECCLESIASTICAL CASES RELATING TO THE DUTIES and Rights of the Parochial Clergy &c.

i. e.

CASUS ECCLESIASTICI, CONCERNENTES OFFICIUM & jura Cleri Parochialis, formati ac decisi secundum principia conscientiæ & legum, Autore EDWARDO STILLINGFLEET, Episcopo Wigornienſi.

Londini apud Henr. Mortlock, 1702. 8.
Alphab. 1. plag. 3.

THE SECOND PART OF ECCLESIASTICAL CASES, &c.

i. e.

PARS SECUNDA CASUUM ECCLESIASTICORUM, CONcernentium exercitium Jurisdictionis Ecclesiasticæ, quoad per leges patet. Cui accesserunt duæ Orationes in Comitiis habitæ &c.

nec non Dissertatio de genuina Londini antiquitate, ejusque sub Romanorum Imperio facie, Autore EDW. STILLINGFLEET, Episcopo Wigornensi.

Londini apud eundem, 1704. 8. Alph. 1. pl. 16.

QUi & vitæ sanctimonia inter suos, & eruditionis fama apud exteros clarus, editis compluribus ingenii monumentis (quorum indicem proxima a præfatione pagina exhibet) bonos omnes in sui dudum admirationem rapuit Autor, hunc nec fastigio suo, nec ingenio indignum ratus est fœtum, quem publi-
p. 1. cæ daret luci. Qui ut originem suam, teste ad Clerum suæ diœceseos præfatione, sermonibus debet in Ecclesiarum visitatione exhibitis: sic in eo totus est, ut naturam juxta ac dignitatem sacri ordinis exponat, regulasque præscribat in obeundo munere observandas, & casus denique solvat dubios, ministrorum jura &
p. 2. officium concernentes. Quo quidem in argumento cum præclare multos, at paulo generalius, nulloque ad patriæ leges habito respectu, versatos fuisse; vicissim alios legum habuisse rationem, neglecto tamen conscientiæ vinculo, deprehenderet: id sibi datum negotii credidit Autor, ut utriusque hanc in rem præcepta conferret; cum neutrum negligi debeat, ubi de administratione muneris sacri plena & accurata instituenda sit oratio. Quod antequam expeditum reddat, haud abs re fore censuit, si quæ de
p. 7. ministrorum dici muniis poterant, paulo altius repeteret, & ab ipsis inde orientis in Anglia Christianismi incunabulis arcesseret:
p. 16. tum & eorundem assereret dignitatem, & ab Atheorum, vitam Clericorum criminantium, calumniis vindicaret. Hæc præfatus rem ipsam aggreditur, & sex veluti capitibus Partem I. absolvit.
p. 1. Cap. I. admonitionem exhibet Episcopalem, Clero suæ diœceseos in prima Episcopatus sui visitatione dictam, qua Episcoporum in
p. 50. Clerum potestatem exponit, & officii Pastores admonet, ac insi-
p. 73. gniora atro lapillo vitia notat. II. Muneris, ceu depositi Clericorum fidei concrediti, naturam expendit, & quid singulis ecclesiæ ministris, quo rite provinciam ornent, incumbat, ordine & sigil-
p. 122. latim exponit. III. Quæ ministrorum partes sint, diligentissime considerat, geminumque illorum officium, quo & animarum curam

Digitized by Google

ram gerere, & actus obire ſacros tam publicos & ſolennes, quam privatos tenentur, declarat. IV. De eorundem ſuſtentatione agit, eamque primæ Eccleſiarum dotationi, oblationibus populi,& decimis,vi legum eccleſiaſticarum, acceptam refert. V. De vinculo, quo ad obſervandos canones eccleſiaſticos & conſtitutiones ſacras obſtringitur Clerus, diſſerit, legumque tum vim & autoritatem, tum quo pacto & in quantum obligent, demonſtrat. VI. Sermonem ſubnectit prolixum, eumque peculiari,quæ occaſionem diſputationis & cauſas explicat,præfatione inſtructum, quo in reſignationem beneficiorum eccleſiaſticorum inquirit, & quam ab hac proclivis in Simoniam lapſus ſit,commonſtrat. p. 160. p. 227. p. 277.

Pars II. quæ circa exercitium Jurisdictionis eccleſiaſticæ verſatur, tribus conſtat diſſertationibus, quarum I. de natura ac indole hujus jurisdictionis, legumque pariter, quibus ſuffulta eadem innititur, agit. II. cui præmiſſa præfatio ſcopum & argumentum indicat,de jure Regis eccleſiaſtico,& quam late id pateat, quantumque in diſpenſatione legum valeat,tradit, remque omnem quatuor capitibus diſtincte complectitur. III. De jurisdictione pariter ac ſuffragio Epiſcoporum in regni Comitiis, quod ad cauſas capitales attinet, ferendo diſputat, ac dignitatem ſacri ordinis tuetur, & ab inſultantium impetu vindicat ac defendit. His acceſſerunt ſermones duo in comitiis dicti: ac prolixa demum de genuina metropolis Regni ſui ætate exercitatio, qua ſimul, quæ Britanniæ urbisque in ea principis, florente Romanorum Republica, facies fuerit, ex vetuſtiſſimis ac fide dignis monumentis eruitur ac declaratur. p. 1. p. 62. p. 227. p. 411. 437.

Quæ ſingula qua dexteritate & induſtria executus Autor fuerit, exactiori diſſertationis cujusdam recenſione oſtendendum eſt: quam in rem tractatum III. partis II. enarrabimus, quod in ejusmodi ille verſetur argumento, cujus fuſiorem expoſitionem non injucundam ſperamus futuram. Cum enim miſſa in lucem epiſtola jus Epiſcoporum, quod in ferendis circa cauſas capitales in Parlamento ſuffragiis obtinent, non impetere nemo ac ſubvertere, fidemque dictis & legum autoritate conciliare,& exemplorum frequentia fuiſſet conatus: operæ ſe pretium facturum Autor exiſtimavit, ſi ordinis ſui dignitatem & jura ſarta tecta ſervaret,tum & quæ

ſuæ ſententiæ firmamenta ſubſtruxerat Adverſarius, iret everſum. Quæſtio itaque, in qua cardo rei vertitur, ſtatim in limine Cap. I.
p. 227. ab Autore formata, ita habet: An Epiſcopis & præſentibus adeſſe liceat, & ſuffragia ferre, cum in Parlamento cauſæ capitales dijudicandæ veniunt: ſive ipſi ſententiam dicant, ſive circumſtantias examinent, viam tali judicio ſternentes? Quam antequam excutiat controverſiam, quasdam utrinque conceſſas, magnique in formanda deciſione momenti propoſitiones præmittit. Has inter primo loco refert, quod Epiſcopi, ex Baronali ſua dignitate Parlamento intereſſe, Regemque conſiliis juvare teneantur. Tum, quod eodem,
p. 228. quo ceteri Barones, Regio juſſu, Epiſcopi in Parlamento locum teneant. Denique quod, ubi ad ferendas leges comitia procedunt,
p. 230. eadem, quæ cæteris reliquorum ordinum Proceribus eſt, Epiſcopis aſſidendi, ſuffragiaque ferendi competat poteſtas. Porro vero,
p. 232. cum autor epiſtolæ oblique, & velut aliud agens, varias gravesque in lectorum animos opiniones inſinuare allaborarit, amoliri eas Noſter & convitii arguere, hoc eodem capite operam dedit. Ubi ergo ille omnem Clericorum operam, quam in ſecularia negotia curamque Reipublicæ impendunt, talem eſſe pronunciat, quam a ſe
p. 233. alienam putarint Apoſtoli; Noſter quid conſtituendam inter & conſtitutam eccleſiam interſit, docet, & inde ab Apoſtolorum temporibus, per univerſam fere Europam, ad publica concilia Epiſcopos fuiſſe admiſſos, maximeque in Anglia id pervetuſto more inde a Saxo-
p. 241. num tempore obtinuiſſe, demonſtrat. Mox cum ille, Imperiales leges Clerum a ſeculi negotiis arcere, eamque in rem Honorii & Theodoſii reſcriptum, tum & decretum aliquod Juſtiniani facere urgeret: Noſter nec vim legum Imperiales conſtitutiones in Anglia obtinere, nec omnem agendi in rebus ſecularibus facultatem Clero adimere, nec tales denique eſſe oſtendit, quæ nullam
p. 246. patiantur exceptionem. Capite II. Adverſarii in aciem producit argumenta, quæ cum in geminam veluti diſpoſuerit phalangem, quarum altera legum præſidio, rerum uſu altera, temporumque conſuetudine ſe tutaretur, cum utraque ſigillatim congrediendum cenſuit Autor. Et legum quidem autoritatem tantum abeſt ut defugiat Autor, ut Clarentinæ illius, quam in cauſæ præſidium Adverſarius attulerat, conſtitutionis ſententia ſtare ſe & cadere

Digitized by Go

dere paratum pronunciet; quæ tamen quam manifeſte pro Epiſcoporum cauſa militet, ex ferendi eandem occaſione, genuino verborum ſenſu, & valore, quem in ſequenti Northantonenſi Parlamento obtinuit, prolixe & ad oculum demonſtrat. Illam p. 271. vero Parlamenti ſententiam, quæ Regio juſſu omniumque Ordinum conſenſu hanc Epiſcoporum confirmavit proteſtationem, qua ſalvo jure ſuo ſeipſos ab irrogandis capiti alicujus ſupplicüs excludunt, ita explicat, ut & rationes excutiat, quibus moti p. 275. Patres Conſcripti talibus eos judiciis legitime intereſſe poſſe negarunt; & ſtudioſe inquirat, num hæc proteſtationis confirmatio p. 289. vim habeat legis; & ſollicite demum indaget, an, licet Epiſcopi, florente in Anglia Papatu, vi legis hujus ejusmodi ſe judiciis ſubtraxerint, idem inde a Reformationis tempore, in more poſitum habuerint, ſemperque obſervarint? Cap. III. ad exemplorum, quæ p. 297. a partibus ſuis ſtare Adverſarius opinatur, cenſuram pergit, eaque diſtincte & ex temporum ordine diſpoſita, partim ſubleſta fide niti, partim nihil prorſus pro Adverſario facere, oſtendit. Cujus ad calcem capitis, velut in tabula, & Adverſarii pondera junctim repetit, & reſponſionum capita iisdem ſubnectit, unde judicare Lector queat, quænam propius ad veritatem momenta accedant. Cap. IV. dignitatem Epiſcoporum aſſerit, eosque Pares Regni eſſe p. 346. evincit, diſcuſſis ac exploſis, quæ in contrarium allata erant, argumentis; tum & eosdem locum atque ſuffragium ſuo merito p. 373. in Parlamento tenere, nec tanti eſſe autoris epiſtolæ, graviter hoc impugnantis, rationes, quæ eos de fide ſua deturbare queant, prolixe demonſtrat.

GEORGII BETERI, J. U. D. DELINEATIO JURIS Civilis ad fundamenta ſua revocati & ad ſeculi uſum accommodati, poſitionibus ſuccinctis incluſa ſecundum Pandectas. Acceſſerunt typo minori expreſſa capita juris non recepti vel mutati, & de ſtudio juris ejusque ſubſidiis prolegomena, nec non index rerum uberrimus.

Lipſiæ apud Heredes Jo. Groſſi, 1704. 8.
Conſtat alph. 2. plag. 19.

SAtisfecit tandem Conſultiſſimus Autor multorum deſiderio, ac Poſitiones, ante aliquot annos inchoatas, ad finem perduxit. Præcipuus ejus ſcopus, niſi fallimur, eſt, artis hujus cultores ad ſolidam Juris Romani ac Germanici, antiqui pariter ac moderni, cognitionem manuducere; quo fine etiam, eruditis prolegomenis Jurisprudentiæ Studioſos, ac ſuos præcipue Auditores, prolixe ſatis inſtruxit, iisque elenchum eorum, quæ Poſitionibus ſuis addi, vel in iis mutari velit, ſubjecit. Rationem tractandi quod attinet, Doctiſſimus Autor, ad exemplum fere Huberi, ſæpe Lectorem, ne actum agat, ad Poſitiones ſuas, juxta Inſtitutionum ſeriem confectas, remittit, ac deinceps cætera, quæ præſentis inſtituti videbantur, addit. De ordine totius operis aliqua dicere, non attinet; nam juxta Pandectas Jus Civile hic eſſe delineatum, ex ipſo titulo ſatis intelligitur. Nihil aliud igitur nobis agendum videtur, quam ut exemplis nonnullis Conſultiſſimi Autoris doctrinam adumbremus: id quod dum, citra ſcrupuloſi delectus curam, exequimur, eo ipſo cæteris ipſiusmet meditationibus, quas ſilentio præterimus, nihil omnino volumus detractum. In *l. 1. tit. 2.* hiſtoriam juris Romani prolixe enarrat Noſter, ejusque ſtatum ante Juſtinianum, ſub eo, & poſt eum, dilucide repræſentat; quæ tractatio multis inſtitutis Romanis, ut Legislationi Prætoriæ, fictionibus, ſimilibusque lucem eximie affundit. In *l. 2. tit. 2.* eos egregie falli cenſet, qui famoſa tituli illius rubrica, *quod quisque juris in alterum ſtatuerit, ut eodem ipſe utatur*, generalem regulam de cuſtodienda æqualitate cum proximo, *Matth. 7. v. 12.* a Chriſto repetitam, inculcari putant. Nam ſermonem ibi ſolum eſſe de Magiſtratu, jus novum & iniquum contra aliquem dicente: poteſtatem enim legislatoriam aliquo modo Magiſtratibus Romanis competiiſſe. Hinc ſimul amplius patere arbitratur, titulum hunc ab uſu fori receſſiſſe, cum noſtri Magiſtratus jus novum ſtatuere nequeant; & quamvis vulgo putent, jus retorſionis civitatum erga civitates, in puncto gabellæ migrationis, albinagii &c. ex hoc titulo deſcendere, tamen Hahnium fateri, hodiernas retorſiones ſolum ex ratione generali æquitatis naturalis deſcendere, cujus origini hic titulus, tanquam exemplum, ſit adſcribendus. Fundamentum igitur unius deciſionis, non in ſimili de-

deciſione abrogata, ſed generali potius utriusque ratione, quærendum eſſe, Noſter concludit. *L. 3. tit. 1.* de honorariis Advocatorum, ex legis Cinciæ, a Friderico Brummero commentario donatæ, ſententia, diſſerit Conſultiſſimus Autor. Nimirum jam olim Romulus Patrocinium inſtituerat, ut quisque plebejus, quem vellet, ex Patribus ſibi Patronum eligeret, a quo in Clientelam ſuſceptus, in judiciis alibique defenderetur, legumque ſcientia & commerciorum arte imbueretur, quæſtumque inde capere Patribus turpe eſſet. Atque hoc Patroni & Clientum nomen, poſt Reges exactos, ad Oratores cauſarum, qui ex Patriciis & Senatoribus conſtabant, ſoloque virtutis & famæ meritorum præmio inducti, tenuiores defendebant, transferebatur. Clientes interim non voluntate ſola, ſed reipſa Patronis gratitudinem teſtaturi, Natalibus, Calendis Januarii, Saturnalibus, natalitia, ſtrenas, xenia ſponte mittebant. Cum vero gratæ mentis ſignificationes poſtea a Rabulis in debiti neceſſitatem transformarentur, ac grandiores ſummæ præſcriberentur, ut Patriciis plebs ſtipendiaria eſſe cœperit, Cincius, Tribunus plebis, laudabilem & conciliandis civium animis aptiſſimam, ſed fere collapſam conſuetudinem reſtauraturus, plebiſcitum rogavit, ejusque primo capite ſanxit, ne quis, ob cauſam orandam, donum munusve capiat. Poſtea Auguſtus legem contemtu oppreſſam, ſub quadrupli pœna renovavit, ſed mox abolitam Claudius temperavit, ne Oratores, ultra dena ſeſtertia, ſeu decem mille nummos ſeſtertios, h. e. centum aureos, vel noſtræ monetæ 250 aureos Rhenanos, caperent: Nero autem Legem Cinciam priſtino vigori reſtituit, ſed mox Claudii conſtitutio renovata, ac a Trajano limitata eſt, ut peractis demum negotiis, pecuniam decem millium dare, tantum fas eſſet; verum limitatione illa mox iterum exſpirante, honorario ſordidum mercedis nomen obveniebat, Advocatis illud non expectantibus, ſed præcipientibus & paciſcentibus. Ex illis hæc Autor noſter amplius infert: titulum de Calumniatoribus, ex Auguſti oratione enatum: nullum honorarium olim certa quantitate determinatum & promiſſum fuiſſe, ſed in digniſſimis etiam negotiis, accedente pacto, in mercedis nomen tranſiiſſe: conſuetudinem de annuo ſalario, Advocato prænumerato, non repetendo, licet hic ſtatim poſt anni initium de-

decedat, oriri ex ſtrenis aliisque munuſculis, citra conventionem ſolvi ſolitis, easque ipſas rationes (de honorario, ad proportionem laboris non determinando,) quæ rapacitatem Cauſidicorum inhibebant, in ejus adjumentum fuiſſe detortas: rationem *l. 1. §. 13. de extraord. cognit.* falſam eſſe, ſive munus poſtulandi conſideretur tanquam contractus *do ut facias*, ſeu tanquam donatio ſub modo, ſive tanquam locatio, & ex facilitate Imperatoris, tolerando Legis Cinciæ neglectui, prætenſam: Palmaria Advocatorum, in fraudem prohibitæ redemtionis litis, peſſimo exemplo fuiſſe admiſſa.

Quoad actionem ad exhibendum, hæc Noſtri *l. 10. tit. 4.* eſt ſententia: In foro Romano quotidianam hujus actionis fuiſſe utilitatem; cum enim vindicationes ſemper in re præſenti fierent, adigendum fuiſſe reum, ut rem exhiberet, i. e. ejus poteſtatem in Publico ſeu Jure faceret, ut vindicatione experiundi copia eſſet, id eſt, actor, re apprehenſa, formulam ſuam recitare poſſet: *Ego hanc rem, ex jure Quiritum, meam eſſe ajo, &c.* eamque exhibitionis petitionem eousque ſe extendiſſe, ut reus rem vindicandam, a re ſua, cui juncta erat, v. gr. gemmam actoris ab annulo ſuo, ſeparare debuerit, ne actor totum apprehendens illudque ſuum eſſe ajens, plus petiiſſe videretur. Cum vero hodie in rem præſentem amplius non agatur, adeoque primarius actionis exhibitoriæ uſus corruat, ideo non amplius actionem, ſed ſolum obligationem ad exhibendum hodie ſupereſſe, ejusque impletionem mediis magis compendioſis obtineri poſſe & ſolere, Noſter ulterius cenſet. Circa dominii translationem legibus poſitivis multa caveri ſolent. Ita in Geldria immobilia non transferuntur, citra actum ſolennem in Jure & ſymbolicum, quem olim effeſtucationem vocabant, hodie Opdracht ſive Transport / quod refert Noſter *l. 19. tit. 1.* & quoad effeſtucationis explicationem, ad Huberi *Prælect. ad ff. de R D. n. 42* lectorem remittit. *L. 28. tit. 1.* de uſu teſtamentorum in Germania, in hanc fere ſententiam differit Autor noſter: antequam Epiſcopi Germaniam inſiderent, nullum teſtamentorum fuiſſe uſum; ab iis vero ſenſim poſtea eum introductum, tum ad amplificanda bona, tum ad manumittendos ſervos, qui urbes redderent frequentiores; has enim po-

potiſſimas cauſas fuiſſe, ex formulis Marculfi aliorumque, a Baluzio collectis, conſtare; acceſſiſſe opinionem injuſtitiæ legum, liberos naturales & filias etiam legitimas ab hæreditate excludentium, quam teſtamentis corrigebant. Ita vero, pergit Noſter, in hac materia Jus Canonicum magis quam Civile obſervatum fuiſſe, rem ipſam oſtendere. Antequam enim illud in Germaniam reciperetur, teſtamenta magis donationum nomine veniſſe, & proprietatem, retento uſufructu, fuiſſe translatam, ſtipulatione ſubnexa; dein Jus Canonicum magis invaleſcens, teſtamentorum regulam probabiliter factum eſſe, donec irrepente Jure Romano, primum ex privato JCtorum ſuaſu, ſolennia teſtamentis adhiberi cœpta, ac tandem publica lege confirmata ſint. Interim multa loca Germaniæ Juris Canonici prius recepti ſimplicitatem retinuiſſe, ulterius Noſter contendit. Hinc ſimpliciorem teſtandi modum, alicubi occurrentem, non ſingulari privilegio, ob ruſticitatem, vel ſimiles cauſas, forſitan indulto tribuendum, ſed potius, ut in aliis, ita in hac etiam materia, reliquias juris patrii, in pagis, civitatibus aliquot liberis, & locis, a quibus remotiora ſunt JCtorum Collegia, quærendas & agnoſcendas eſſe, concludit. Inter alias Subſtitutionum ſpecies occurrit etiam Subſtitutio Cohæredum, quam Breviloquam ſeu Reciprocam dicere ſolent: ſed cui bono hæc Subſtitutio inventa, & in libros Juſtinianeos relata, cum cohæredes jam jure accreſcendi, in vacantes cohæredum portiones admittantur? Reſpondet ex Balduino Noſter *l. 28, tit. 6*, Legem Papiam Caducariam jus accreſcendi infregiſſe; hinc teſtatores, ſubſtitutionibus adjectis, viam Legi Papiæ obſtruxiſſe: cum vero hanc poſtea Juſtinianus penitus ſuſtulerit, ideo ſubſtitutionis breviloquæ nullum amplius eſſe effectum.

DE BIBLIOTHECIS NOVA ACCESSIO, COLlectioni Maderianæ adjuncta a JOHANNE ANDREA SCHMIDIO, D.

Helmſtadii, apud G. W. Hammium, 1703, in 4.
Alphab. 2, plag. 3.

DUdum eſt, quod celeberrimus Maderus Virorum clariſſimorum libellos & commentationes, de *Bibliothecis & Archivis*,

cum præfatione ſua de *Scriptis & Bibliothecis Ante-diluvianis*, luci publicæ expoſuit. Nec displicuiſſe inſtitutum iſtud eruditis, ut exemplarium defectus mox ſecutus, ita & doctorum judicia atque deſideria affatim monſtrarunt. Utrisque ergo ut mederetur Helmſtadienſis Bibliopola, adhibito in conſilium Summe Reverendo Schmidio, fasciculum a Madero collectum ſuperiori anno 1702 typis denuo exſcribi curavit, adjecta tum Hermanni Conringii commentatione *de Bibliotheca Auguſta, quæ in arce Guelferbytana viſitur*, ad quam Maderus in epilogo provocaverat. Sed & inſuper Venerando, quem modo laudavimus, Schmidio interprete, pollicitus eſt, annis ſequentibus ſingulis, de re Bibliothecaria volumen aliquod ſcriptorum, quæ vel non amplius in terris noſtris apparent, vel exoticis conſcripta linguis a paucis legi poſſunt, ſe rurſus producturum, & Latina verſione expreſſurum. Promiſſis itaque his prima jam vice ſtetit, & in Acceſſione præſenti hunc ordinem, impoſterum quoque ſervandum, tenuit, ut vel methodum inſtruendæ Bibliothecæ, vel generalem Bibliothecarum hiſtoriam ſcribentibus ſubjiciat illos, qui ſingularium Bibliothecarum deſignationem ediderunt, idque moderante iterum meritiſſimo de omni re literaria Schmidio, qui & peculiari præfatione opus integrum ornavit. Et primo quidem loco heic comparet *Philobiblion*, ſeu liber *de Amore Librorum & Bibliothecarum Inſtitutione*, quem A. 1344 ſcripſit Richardus a Buri, cognomento Angemillius, ſub Eduardo III Anglorum Rege, Epiſcopi in Eccleſia Dunelmenſi, magnique in Aula Cancellarii & Theſaurarii munere defunctus. Sequitur Beſſarionis, Cardinalis, Epiſtola ad Senatum Venetum *de Bibliotheca ſua*, quam Venetiis, libris Græcis magno ſumtu in Italiam transvectis, erexit, moriensque Reipublicæ Venetæ in æde S. Marci locandam dono dedit. Tertium locum obtinet Gabriel Naudæus, cujus hic conſilium *de Bibliotheca inſtruenda*, ex lingua Gallica in Latinam converſum legitur. Huic jungitur Theophili Spizelii Diſſertatio de *Bibliothecis*, Sacris Bibliothecarum illuſtrium Arcanis detectis præmiſſa, itemque Coronis *de Hebræorum erga rem Bibliothecariam ſtudio* iisdem ſubjuncta. E numero illorum, qui ſingularium Bibliothecarum hiſtoriam ſcripſerunt, primus ſe ſiſtit Chriſtophorus

Heid-

Heidmannus, Eloquentiæ Profeſſor Helmſtadienſis, qui Sereniſſimo Principi, Friderico Ulrico, Brunsvicenſium & Luneburgenſium Duci, *de Bibliotheca Julia*, in Aula Guelphica olim aſſervata & in Academiam Helmſtadienſem poſt translata, decreto Senatus Academici, oratione peculiari publicas A. 1622 egit gratias. Sed longe illuſtrius Principalis liberalitatis monumentum haud ita pridem edidit Sereniſſimus Rudolphus Auguſtus, ante paucos hos menſes in cœlitum numerum cooptatus. Theſaurum ille literarium, longo annorum ambitu, in domeſticos ſuos uſus comparaverat, ac partim Hedwigsburgi in Tuſculano, partim Brunſvigæ in Ducali ſua Aula, ut ubique in oculis eſſet manibusque, apte collocaverat. Creverat iſta, & diverſis ſedibus in eam molem ſurrexerat, ut ſpatium deeſſet illi capiendæ, nec ceſſura tandem fuiſſet ampliſſimis Germaniæ Bibliothecis, nec ipſi Auguſtæ Wolffenbuttelenſi, niſi ſubinde Princeps benigniſſimus ingentem ejus apparatum per varia ſacra Collegia largiſſime dispertiviſſet. Verum omnem gratiæ abundantiſſimæ cumulum in Academiam poſtremo Helmſtadienſem contulit, dum excellentem rei ſuæ librariæ reliquæ theſaurum, in uſus ei publicos quam clementiſſime donavit. Hujus ergo *Rudolphea nova Helmſtadienſis Bibliotheca Memorabilia* in oratione peculiari, feſto Academiæ natalitio A. 1702 recitata, uberius expoſuit inſigne Academiæ decus, Herman. von der Hardt, quæ Heidmannianæ gratiarum actioni merito heic comes additur. Hanc oratio excipit, quam Caſpar Sagittarius aliquando habuit *de Bibliotheca Jenenſi Academica*, antiqua æque ac nova, iſtiusque non minima portione, apparatu librorum Boſiano plane egregio. Cujus orationis dum Rev. Schmidius in præfatione meminit, ipſius quoque Sagittarii liberalitatem, qua per teſtamentum omnes ſuos libros, compactos & incompactos, laudatæ Bibliothecæ inferri voluit, dignam omnino cenſet ſolenni gratiarum actione, ut poſteris conſtet, quanta Vir ille boni publici cauſa pertulerit & fecerit. Volumen denique obſignat Julii Pflugk Epiſtola ad Illuſtrem Seckendorfium, *de variis Bibliothecæ Budenſis fatis*, quæ ſimul librorum in ultima expugnatione repertorum catalogum ſubminiſtrat.

HISTORIA ANGLO-SCOTICA.

i. e.

VERA HISTORIA GESTARUM RERUM INTER Reges & Regna Angliæ & Scotiæ, ab Wilhelmo Conquæstore usque ad Eliſabetham Reginam &c. cum Dedicatione Præliminari JACOBI DRAKE, *M. D.*

Londini apud Johannem Hartley, 1703, in 8.

Conſtat Alph. 1, plag. 5.

REm peropportunam, & quantivis in Hiſtoria momenti ſtatuendam, ſuſcepit Nobiliſſimus Editor, dum præſentem libellum, in ſchedis ſibi oblatum, prælo deſcribendum commiſit. Quamplurimos enim reperias Lectores, qui cauſas atque progreſſus internecini diſſidii, quod Angliam & Scotiam per tot retro ſecula afflixit, unice cognituri, aliorum eventuum cuilibet regno proprio-rum curam tantisper minime agunt. Utraque tamen ab Hiſtoriarum ſcriptoribus communiter miſceri ſolere deprehendas, ſic ut memoriam legentis prolixa narrationum alterius generis, & a ſcopo jam ſuo abludentium, farragine fatigari, ac ſummo ſæpe cum tædio obrui neceſſe ſit. Iſtum igitur ſcopulum ſollicite evitaturus hujus de rebus Anglo-Scoticis commentarii Autor, ea in nuce ſolum collecta profert, quæ homagia, fœdera, inducias, matrimonia, violationes pacis incurſiones, devaſtationes, prælia, obſidiones, aliaque inter prædictas gentes individua connexione tractata reſpiciunt. Omittit autem, vel parcius delibat cætera, quæ alterutri domeſtica videri poſſunt. Qua quidem methodo nihil compendioſius, aut tempori lucrando magis accommodatum, excogitare licet, ut optandum omnino foret, adeſſe nobis, in tanto ſcripturientium agmine, qui Gallo-Hiſpanicas, aut Anglo-Gallicas, Dano-Suecicas, nec non Sueco-Polonicas, Polono-Ruſſicas, Italo-Germanicas, aliasque finitimarum mutuisque bellis ſeſe laceſſentium nationum hiſtorias, a primordiis earum, pari cum cura ac brevitate componerent. Autorem vero hujus ibri quod attinet, de illo ne divinando quicquam certi ſibi conſtare potuiſſe, in præfatione Editor affirmat; id tantum ſe olfeciſſe e loco non uno, quod ætas ejus in Caroli I Regis tempora inciderit, utpote quem data ſubinde occaſione Dominum ſuum Clementiſſimum appellitet.

Num

Num Jacobo Howelio, qui Bella Scoto-Anglica deſcripſiſſe dicitur, opuſculum vindicari debeat, alii viderint. Cæterum Hiſtoria ipſa cur in Maria Angliæ Regina deſinat, Drakius rationem hanc ſuggerit, ne, ſi Eliſabethæ ævum complecti debuiſſet, de Mariæ Scotiæ Reginæ cæde aliqua graviora dicenda fuiſſent, quam filii ejus ferre ſciviſſent aures. Initium facit a Wilhelmo Conquæſtore, qui Malcolmum III Scotiæ R. Edgaro Attelingio Anglia ejecto refugium non modo præſtantem, ſed etiam ſorori ejus Margarethæ matrimonio junctum, bello domavit, adque homagii neceſſitatem adegit. Hanc fidem datam cum Wilhelmo II regnante Malcolmus fefelliſſet, Angliæque infeſta ſigna intuliſſet, & vitam atque opes perdidit. Interim ſucceſſores, quos habuit, fere omnes regnum Scotiæ feudi titulo ab Angliæ Regibus impetrare oportuit, quæ ſubjectionis ſpecies, cum ambitioſioribus nonnullis, ut eſt natura hominum, nedum Regum, libertatis appetentiſſima, valde diſpliceret, graviſſimas diſcordias identidem excitavit. Inde enata diuturna bella, modo Anglis, modo Scotis luctuoſa, ita tamen, ut illi, ſi ab Edoardi II infelicibus præliis receſſeris, frequentiora tropæa erexerint. Nobis jam non vacat, ſingulos caſus memorandos operoſe hic perſequi; quapropter intra fœdus illud nuptiale, quod Jacobus IV Scotiæ Rex cum Margaretha Heinrici VII Angl. Regis filia iniit, cujusque intuitu ambo deinceps regna coaluerunt, hic ſubſiſtemus. Cum nempe famoſus ille impoſtor Perkinus Warbeck, aſſumta Richardi Ducis Eboracenſis perſona, Scotorum, quibus fucum fecerat, ope borealem Angliæ plagam devaſtaſſet, ſed quod nullos inveniret amicos, re infecta diſcedere coactus eſſet, de induciis A. 1497 inter utrumque Regem ita convenit, ut Perkinus Scotia pelleretur. Hæc ipſa vero Halcyonia, quin ſequenti ſtatim anno fœdarentur, parum abfuit. Accidit enim, ut nonnulli e juventute Scotica, caſtrum Norhamenſe paulo curioſius ac petulantius appropinquarent, ſuſpicionemque hoſtilis machinationis præſidiariis injicerent, qui reſponſis inſuper injuriosis incenſi, eruptione facta aliquot trucidarunt, reliquos vulneribus probe multatos in fugam verterunt. Iſtud tanquam indigne factum graviter ferre Jacobus, ac feciali miſſo bellum denunciare, nec rationibus ab Heinrico allatis demulceri; jamque res ad arma

ſpectabat, niſi Epiſcopus Dunelmenſis, cujus maxime intererat, turbas iſtas, utpote ſuorum præcipitantia commotas, ſopiri, multis literis deprecatoriis ad Jacobum miſſis iram ejus leniviſſet. Tanti quippe apud Regem valuit Viri prudentia atque pietas, ut eundem colloquii cauſa in Scotiam accerſeret. Qui aſſenſu Heinrici impetrato, iter illuc aggreditur, Regemque prius multa conqueſtum, de ſævitia erga ſuos prope Norhamum exercita, optime cæteroqui Heinrico cupere, quin & Margaretham filiam ejus natu majorem in uxorem ſibi expoſcere, lætus audit. De opera quoque ſua in tanto negotio interponenda rogatus, eam Regi liberaliter ſpondet, ſicque ad Henricum rem totam deferens, eundem non alienum a tali fœdere, ut erat pacis ſtudioſiſſimus, deprehendit. Quod ubi reſcivit Jacobus, legationem ſplendidiſſimam, cujus principes erant Archiepiſcopus Glascovienſis & Bothwelliæ Comes, petendæ Margarethæ in matrimonium cauſa, in Angliam mittit, quæ etiam honorificentiſſime fuit excepta. Cum vero Heinricus rem ad Conſilium ſanctius referret, paucos approbatores e purpuratis habuit, cauſantes nimirum, inconveniens eſſe, ut corona Anglica ad Scotos devolveretur, propter poſteritatem Margarethæ, ſi Heinrici propago deficeret. Tum Regem dixiſſe ferunt: *Quid ſi fieret? Sane ſi tale quid contingat, quod Deus avertat, animo prævideo, regnum Angliæ nullum hoc pacto diſpendium facturum, ſiquidem Anglia non accedet Scotiæ, ſed Scotia potius Angliæ, utpote multum præſtantiori totius Inſulæ parti, quandoquidem illud quod minus eſt, ſemper in ornamentum ac decus majoris accreſcere ſoleat, ceu vidimus in Normannia, cum ſub dominatione ac poteſtate Regum Angliæ majorum noſtrorum ſtaret.* Hoc effatum, tanquam e tripode dictum, totum Conſilium ſuscepit, decrevitque unanimi ſuffragio, Margaretham Jacobo in matrimonium collocari debere. Pax itaque primum ſanciebatur inter utrumque Regem, ad dies vitæ permanſura, quæ ut ſtabilior redderetur, edictum, nemini ſubditorum alterutrius regni in poſterum fas eſſe, absque commendatitiis Regis ſui literis, limitibus patriæ ſuæ excedere. De dote ita Margarethæ proſpiciebant, ut decem millia librarum Sterl. Marito afferret, qui dotalitii loco duo millia poſt mortem ſuam, in præſenti vero mille ad ejus ſuſtentationem

nem e ditionibus certiſſimi reditus quotannis percipienda, vicissim promiſit. Hanc dotem dum maximi Regis filiæ iſta ætate ſufficiſſe narrat Autor, ingemiſcit ſimul moribus ſeculi ſui, quo propter luxum ac prodigalitatem fœminarum, ejusmodi dotem ac reciprocam proviſionem nobiles non modo, verum etiam ignobiles æquent, imo ſuperent. Re ſic concluſa, Legati Scotici domum abeunt, mox Londinum reverſuri, conſummandorum ſolemnium cauſa, quæ etiam d. 25 Jan. A. 1501 ita fuerunt peracta, ut Comes Bothwelliæ, Jacobi nomine, virginem Regiam ſibi publice deſponderit. Memorat Autor, tantæ hasce nuptias univerſo populo fuiſſe lætitiæ, ut mireris, inimicitias adeo recentes tam ſubito ex animis hominum deleri potuiſſe, inprimis cum cives Londinenſes procul fuerint a calamitatibus bellicis; itaque præſagitioni alicui venturæ felicitatis, divinitus immiſſæ, iſtud adſcribendum cenſet. Inſequenti Junio menſe, in Scotiam deducta ſponſa Regia, cum annorum eſſet quatuordecim, atque a ſponſo, ad fines regni magno apparatu obviam procedente, Edinburgi in amplexus maritales accepta fuit. Sic Heinrici R. Salomonis Anglici ſapientia matrimonium hoc feliciter conciliavit, e quo genitus eſt Jacobus V Scotiæ Rex, qui filiam Mariam Reginam, matrem Jacobi VI, primi Magnæ Britanniæ Regis, porro ſuſcepit. Cæterum, licet pax ſatis firma duraverit inter utrumque Regem, quoad in vivis eſſet Heinricus VII, poſt ejus tamen obitum, & regnante Heinrico VIII, cum is Gallico bello intentus Teroannæ obſidionem urgeret, Jacobus IV, ſpreto arctiſſimæ affinitatis vinculo, & liberandi Ludovici XII Galliæ Regis amore, Angliam valido cum exercitu intravit; quod improſpere ipſi cecidit, eo quod obviam ſibi habens Thomam Howardium Comitem Surriæ, Locum tenentem Regis Angliæ in plagis ſeptentrionalibus, ingentem cladem accepit, unaque cum flore Nobilitatis mortem oppetiit. Contigit hoc d. 9 Septembr. anno 1513, cum trigeſimum nonum ætatis annum ageret, filiumque tenellum ſeptendecim tantum menſium haberet, qui tamen ſtatim d. 21 Sept. Regium diadema conſecutus, nomineque Jacobi V ſalutatus fuit. Reliqua deinde bella, in minore hujus ætate, auſpicio Johannis Stuarti Albaniæ Ducis, adminiſtrata, tum ea quoque, quæ cum per ætatem regni habenas ipſemet moderaretur, molitus eſt, nec

non

non funeſta illa diſſidia, ſub Maria Regina Scotiæ, & Edoardo VI ejusque ſorore Maria Angliæ Regibus exercita, benevolum Lectorem ex Autore ipſo, quam noſtro indicio, percipere malumus.

JAC. PERIZONII Q. CURTIUS RUFUS RESTITUTUS in integrum, & vindicatus, per modum ſpeciminis, a variis accuſationibus & immodica atque acerba nimis criſi Viri celeberrimi Joannis Clerici.

Lugd. in Batavis, apud Henr. Teering, 1703, in 8. plag. 13.

CUm clariſſimorum duumvirûm, Perizonii & Clerici, ea fere propria gloria ſit, ut poſt graviores diſciplinas, ingenium & operam ad humaniores literas juvandas & illuſtrandas conferant, cujus ſtudii vel hæc Acta luculenta ſatis documenta dabunt; non adverſum fore ſperamus Lectori benevolo, ſi quæ de Q. Curtii nitidiſſimi autoris ſtylo ac hiſtoria iſti, non ingrato eruditis ſtudio, controverſati inter ſe attulerint, brevibus hic & quaſi in tabella exhibeamus. *Judicium* ſcilicet *de forma ſcribendi Q. Curtii* Arti Criticæ ſuæ, (quam in his Actis A. 1698 m. Jan. p. 11 recenſuimus) parte tertia addiderat Jo. Clericus. In illo autem hanc eruditis Curtii ideam adumbraverat: Illum, cum diuturnam "& diligentem operam arti oratoriæ dediſſet, imo forte eam alios "docuiſſet, vidiſſetque neminem apud Latinos res geſtas Alexan-"dri M. pro argumenti dignitate ſcribere aggreſſum eſſe; hanc "materiam elegiſſe, non tam ut accuratiſſime hiſtoriam Alexandri "conderet, licet hoc quoque tentarit, quam ut eloquentiæ ſuæ "ſpecimen ederet. Eam in rem res ab Alexandro geſtas, non ut "curioſi ſingularum circumſtantiarum hiſtorici ſolent, ſed decla-"matoris more conſcripſiſſe: itaque tot orationes non eo ſtylo, qui "Macedones aut Scythas, rudes plerosque ac militaribus artibus "deditos, ſed qui otioſum rhetorem deceret, conſcriptas inſe-"ruiſſe: narrationem ipſam non nativa ſimplicitate deſcriptionum-"que ἀκριβείᾳ & fide, ſed nitore & elegantia vocum, & totius "ſtyli ardore quodam ac ſublimitate ornatam dediſſe: occaſiones "deſcribendorum fluviorum, itinerum aliarumque rerum avide "nimis captaſſe, deſcriptiones autem ipſas ſtylo ſubinde hyperbo-"lico

lico & ab Hiſtoricis alieno elaboraſſe : adeoque declamatorem " potius (elegantem iſtum quidem) quam hiſtoricum in toto iſto " opere egiſſe. Cæterum Aſtronomiæ & Geographiæ plane ipſum " imperitum, ac Chronologiæ incurioſum eſſe : fabulas ſubinde ſe- " qui & deſcribere : repugnantia prodere : inutilibus narratis, ne- " ceſſaria omittere : laudatorem potius nimiæ Alexandri ambitionis " eſſe, quam vituperatorem : quin & in ſtylo ſuo declamatorio " nimias hyperbolas, *ἀκυρολογίας*, *τερατολογίας* &c. admittere : " genuini vero hiſtorici requiſita ubique fere deſiderari.

Quod Clerici de Curtio judicium cum acerbius paulo crederet CL. Perizonius ; in nitidiſſima Æliani editione ab ſe adornata, & in his Actis A. 1701 p. 485 recenſita, data occaſione quædam monet, & libro quidem X, c. XXII, ubi Dioxippi, ob eximiam *virtutem virium* etiam a Curtio celebrati, mentio occurrit, cenſuram *Φράσεως virtus virium* a Clerico *ἀκυρολογίας* notatæ, examinat : libro autem XII, c. 37, *Paropamiſadarum ſedes* recte a Curtio libro VII, 3, contra Clerici obſervationem, conſtitutas & deſcriptas fuiſſe probat. Ad hæc Clericus in Præfatione *C. Pedonis Albinovani*, ſub nomine *Theodori Goralli* A. 1703 ab ſe illuſtrati, & a nobis in his Actis eodem anno p. 494 ſqq. exhibiti, quædam repoſuit. Digna igitur cauſa videbatur CL. Perizonio, quæ accuratius paulo ageretur pro Curtio contra Clericum. Quare hunc, quem præ manibus habemus libellum, *Curtium reſtitutum in integrum & ab accuſationibus Clerici vindicatum per modum ſpeciminis*, edidit : in quo quidem Curtium, præſertim in Geographicis, humani quid aliquando paſſum, nequaquam diffitetur, ſtyli etiam ornamentis magis forſan, quam gravem hiſtoricum decet, rhetora quippe, ſtuduiſſe concedit : in reliquis autem CL. Clerici criſin immodicam & ſæpe iniquam eſſe exiſtimat ; idque occaſione potiſſimum duorum locorum, quæ in notis ad Ælianum vindicare cœperat, ut declaret, nunc quidem videbimus. Primo enim loco, verbis Curtii l. IX c. VII, pugil nobilis & ob eximiam *virtutem virium* regi pernotus &c. Clericus *ἀκυρολογίαν* intolerabilem ineſſe dixerat. Quod cum ex ea ratione a Clerico factum putaret Perizonius, quod virtus ipſi ſolam animi præſtantiam notare, nec ad corpus pertinere videretur, contrarium, & ex etymologia, & ex

usu hujus vocis, cum Plauto *virtus formæ*, Salluſtio *hiſtoriæ virtus*, Cæſari *virtus beſtiæ elephanti*, Ciceroni *virtus* cujusque rei præſtantia, Suetonio *virtutes corporis*, Græcis denique ἀρετὴ eodem modo dicatur, probare niſus erat Perizonius. Ad hæc Clericus eandem φράσιν, *virtus virium*, in aliis autoribus ſibi oſtendi poſtulaverat. Quod vero iniquiſſimum poſtulatum putat Perizonius: cum plurimæ φράσεις optimæ apud autores ſolitariæ legantur, quæ propterea non ſint rejiciendæ, quod non totidem verbis in aliis reperiantur, cum analogiæ linguæ nihil contrarium habeant. Eadem ratione reliqua ἀκυρολογίας exempla, a Clerico allata, excutit Perizonius. Paritatem vero ſtyli, in omnibus Curtii orationibus conſpicuam, & a Clerico taxatam, tum ſcopo Curtii, qui non *commentarios*, ſed *hiſtoriam* ornate ſcribere voluerit, tum Livii, Salluſtii aliorumque exemplis excuſat; abſurda exinde a Clerico deducta, a p. 96 ad 114 declinat; hyperbolicas autem dicendi rationes aliquot concedit, ſed iſtas parum dignas fuiſſe, quæ ita extra ordinem tanquam vitioſæ notarentur, judicat. Altero loco, quem in Æliano examinaverat Perizonius, Curtius VII, 3 *Paropamiſadas gelidiſſimum Septentrionis axem ex magna parte ſpectare* dixerat, pluraque deinde ad deſcribendum frigus & nivem iſtic repertam addiderat, quæ Clericus omnem ineptiam ſuperare, atque adeo Curtium, ſub quo climate ſiti fuerint Paropamiſadæ, neſciviſſe exiſtimat. Perizonius vero extra omnem hic culpam Curtium poſitum eſſe, ex eo oſtendit, quod is nihil rerum de ſuo hiſtoriæ veteri aſpergere voluerit, nec debuerit, ut qui veterem jam tunc & Græcam valde illuſtrem hiſtoriam civibus ſuis vernaculo ſermone expoſuerit, interpretemque magis alienæ, quam novæ hiſtoriæ ſcriptorem egerit, adeoque alios, v. g. Diodorum Siculum, Ælianum, Strabonem, Eratoſthenem &c. ſecutus ſit, & ut ipſe lib. IX, cap. 5, v. 21 dicit, plura tranſcripſerit, quam crediderit, & nec affirmare, de quibus dubitarit, nec ſubducere quid de acceptis voluerit. Ad hæc Clericus, non tam vanos a Curtio autores ſequendos, ſed illorum errores e *menſoribus itinerum Alexandri* emendandos fuiſſe, cenſet. Nullos autem tales in omni antiquitate eſſe, neque a Clerico, qui aliter Paropamiſadarum regionem deſcribant, afferri poſſe, reſpondet Perizonius, adeoque Cur-

Digitized by Google

Curtium, tot Græcorum autoritatem ſecutum, etiamſi in re ipſa erraſſet, excuſat: quin & ulterius, nullum plane in ipſa re a Curtio deſcripta errorem eſſe, demonſtrat. Quamvis enim Ptolemæus, quem unum ſequatur Clericus, Paropamiſadis gradus altitudinis ſeptentrionalis minus quadraginta, h. e. mollius cœlum tribuat; verum tamen omnino eſſe poſſe, quod veteres omnes de frigoribus & nivibus eorum tradiderint, cum ipſi undique altiſſimis montibus, frigoris ac nivium non mi[illegible] Alpes feracibus, cincti fuerint, & Alexander, contra q[illegible] ſentit, menſe Novembri, adeoq; in hyeme, iter per eoru[illegible]em fecerit. Eodem modo Curtium, Hammonis oraculi ſitum deſcribentem, a p. 144 ſeqq. tuetur, & ſi qua etiam erraverit, communi veterum, orbe terrarum nondum ita peragrato, & navibus quaqua patet inveſtigato, ignorantia excuſat: contradictionum vero imputationem, inprimis in deſcriptione curruum falcatorum, inde a p. 163 ab autore ſuo declinat, & p. 175 aliquam rotæ figuram æri inciſam exhibet, quæ ſine contradictionis metu, ex aſſe cum Curtii deſcriptione conveniat. Contra vero multos errores e Clerici Hiſtoria, Parrhaſianis, Bibliotheca ſelecta &c. facile oſtendi poſſe putat, quosdam etiam oſtendit, & ipſum quoque Curtii cenſorem ab humanis erroribus non omnino liberum eſſe, declarare nititur. Quod quidem ut aliorum judicio linquimus: ita nunc brevibus, quid ad has Curtii vindicias denuo attulerit Clericus, expendemus. Hoc enim agit Vir clariſſimus in Bibliotheca ſua ſelecta Tomo III p. 171 ſeqq. ſub hoc titulo: *Jac. Perizonii Q. Curtius Rufus reſtitutus in integrum & vindicatus per modum ſpeciminis a variis accuſationibus, & immodica atque acerba nimis criſi Viri celeberrimi Joannis Clerici. A Leide, 1703. in 8. p. 193.* In quo quidem oſtendit celeberrimus Clericus, in multis iisque præcipuis controverſiæ hujus capitibus, convenire ſibi cum Perizonio: quippe qui & ipſe fateatur, Aſtronomiæ, Geographiæ & Chronologiæ non o[illegible]o peritiſſimum, Rhetorices contra & affectatæ ſtyli elegantiæ nimis fere ſtudioſum fuiſſe Curtium. Ægre autem forte tuliſſe Perizonium exiſtimat, quod liberius paulo de variis autoribus, & præcipue criticis, Logices incurioſis, cœcisque antiquitatum admiratoribus, honorificentius autem de Anglis eruditis

ſenſerit ac ſcripſerit Clericus. Ad quæ quidem, prudentem judicandi libertatem in republica eruditorum libera cuilibet permiſſam, & ab ipſo Perizonio in alios ſæpe uſurpatam, criticorum erroribus non eſſe palpandum, nec Anglos magis quam alios meritis laudibus a quoquam fraudandos, reſpondet. In eo autem non probat Perizonii ſententiam, quod is Curtium, ambitionem Alexandri laudantem, eâ ratione excuſet, quod *popularis ſit hiſtoricus*, adeoque ſenſum populi expreſſerit. Nullus enim Clerico probatur hiſtoricus, qui non ſit & philoſophus, & e cujus lectione prudentiæ incrementa morumque emendatio non expectari poſſit. Quod ad Φράσιν *virtus virium* attinet, nondum ejus bonitatem Clerico perſuaſit Perizonius, cum in loco Plautino *virtus formæ* denotet efficaciam formæ, hic autem virtus virium ſignificet roboris excellentiam; quem alium ſenſum eſſe, nec usquam alibi horum vocabulorum conjunctionem inveniri, Clericus exiſtimat. Quamobrem hanc Φράσιν & reliqua, quæ circa Φράσεως improprietatem monuerat Perizonius, obiter tranſit, ſeque non tam de verbis Curtii controverſiam cum illo habere, quam de rebus ab illo minus e perſona hiſtorici tractatis, declarat; omnes autem dicendi improprietates & hyperbolas, orationumque fingendarum licentiam, ultro Curtio condonat; quamvis noſtratem CL. Cellarium multo de his, quam Perizonium, rectius judicaſſe addat. Circa res ipſas autem, quanquam Perizonius ſatis tutum ſuum Curtium ſub prætextu illo cenſeat, quod Græcam ſolum hiſtoriam verterit, non novam condiderit: quia tamen ipſe Perizonius p. 117 addat, eatenus Græcos ſecutum eſſe Curtium, *quatenus non aperte falſa veroque abſimilia tradiderint*, verbis ſuis victum Perizonium judicat, cum Curtius aperta falſitate mare Caſpium cum Ponto Euxino, vicinasque terras & aquas confuderit, autores, quos ſequitur, non accurate examinarit, adeoque pro hiſtoria fabulas fere Romanenſes lectori dederit. Deſcriptionem certe regionis Parapamiſadarum, nullo modo probari ſibi patitur Clericus, multo hic rectius Cellarium ac Tellierium judicaſſe exiſtimat, confitentes Curtium a Diodoro ſeductum, hanc regionem, quaſi ſub ipſo Septentrionum ſidere poſita eſſet, deſcripſiſſe: nec nives hyemales, ut Perizonio videatur, ſufficere ad tanti frigoris deſcriptionem excuſan-

Digitized by Google

cuſandam, quale vix in ipſa concipi Laponia queat: cum inprimis Curtius plura etiam, quam Diodorus habet, (velut de die nocti ſimili, &c.) ſolum ut magis admirandam deſcriptionem redderet, addiderit, & tamen Sogdianorum regionem, propius adhuc ad Arctos poſitam, ut regionem calidam & æſtuante ſabulo ferventem deſcripſerit. Rectiora certe Curtium e Strabone, qui *menſores itinerum Alexandri* citet, & Parapamiſadarum ſitum ſatis clare indicet, diſcere potuiſſe. Non enim ſolam hic deſcriptionem facti, ſed ſuetæ regionis Parapamiſadarum tempeſtatis ac conditionis eſſe, quæ gelidiſſimum Septentrionis axem ſpectet, i. e. juxta Diodorum, ſub ipſa Arcto jaceat. Id enim denotari per *Φεάσω, ſpectare Septentrionis axem*, Clerico videtur, quia a Curtio additum ſit vocabulum *gelidiſſimum*, quod omnino propinquitatem Septentrionis ſubindicare, non ſolam plagam notare, exiſtimat: cum alias de calidiſſima Æthiopia dicere liceret, eam gelidiſſimum Septentrionis axem ſpectare. Rectiſſime igitur hic Cellarium cenſere, qui hæc, *gelidiſſimum Septentrionis axem ſpectare, & ad Indicum mare vergere*, non cohærere dicat. Pari ratione ſedem oraculi Hammonis Jovis, a Curtio deſcriptam, veritati nequaquam eſſe conſentaneam, cum cœli temperies æſtuoſiſſima, per arbores oraculi ſedem cingentes adeo mitigari non potuerit, ut temperatiſſimo veri ſimilis haberetur. Et quanquam antiquiores Græci rudes plerumque Geographiæ fuerint, Curtii tamen tempore ſatis jam excultam hanc diſciplinam fuiſſe, ut facile inde emendare tam craſſos errores potuiſſet. Ipſam denique rotarum formam, qualem curruum falcatorum ære exprimi curaverit Perizonius, ſatis oſtendere, Clerico cauſas dignas fuiſſe, cur credere non potuerit, iſtiusmodi curribus aliquid mali in bello hoſtibus afferri potuiſſe. Cæterum errores ſibi objectos ita diluere nititur Clericus, ut ſe quidem ab errandi periculo non omnino liberum profiteatur, iis tamen, qui allati a Perizonio hoc loco fuerint, vel alibi jam ſatisfactum eſſe, vel fieri ſaltem facile poſſe perhibeat, adeoque philologicam hanc controverſiam ſolemni illo,

Veniam petimusque damusque viciſſim,

digna viro docto moderatione uſus, concludat.

M. CHRISTIANI STIEFFII, LIGNICENSIS SILESII, de Urnis in Silesia Lignicensibus & Pilgramsdorfiensibus *Epistola*.

Lipsiæ apud Chr. Bauchium, 1704, in 4

Constat plag. X, & V Tab. æneis.

QUum Reverendissimus atque Illustrissimus Dominus, MICHAEL JOSEPHUS FIBIGER, Sacri Ordinis Militaris Crucigerorum cum rubra stella supremus per Silesiam & Poloniam Magister, & ad D. Matthiæ apud Vratislavienses Prælatus, NICOLAI HENELII SILESIO-GRAPHIAM RENOVATAM, doctissimis scholiis a se auctam atque illustratam, prælo submitteret, & in tertii capitis ultimo commate Urnarum sepulchralium, quæ apud Silesios effodiuntur, mentio facta esset, nulla vero ibi Lignicensium ollarum memoria extaret; operæ pretium duxit Vir-Juvenis noster Clarissimus, natione & ipse Silesius, hanc de Lignicensibus atque Pilgramsdorfiensibus Urnis epistolam, ad Illustrissimum Ordinis dicti Magistrum adornare, & in illa reliquias antiqui in patria funeris fusius illustrare. Quod ut curatius faceret, inter alia ipsum ocularis Urnarum inspectio, tum civium quorundam, (ex quibus singillatim M. Davidem Schindlerum, Pastorem apud Lygios Marianum, & Georgium Antonium Volckmannum, Medicum Doctorem laudat,) institutum cum ipso litterarum commercium, maxime autem singularis laudatissimi Præsulis favor adjuvit, qui sumtus etiam, ut epistola typis exscriberetur, & iconismi ollarum æri inciderentur, liberaliter suppeditavit. Argumentum Auctor in XI quasi sectiones divisit, quarum *prima* Scriptoribus, qui de Urnis variarum gentium, *secunda* illis, qui de ollis in Silesia speciatim effossis egerunt, recensendis impenditur. In *tertia* Thebesium, Schindlerum & Volckmannum aliquid scriptionis de Lignicensibus in animo habuisse; illum tamen morte præreptum, cæteros autem gravioribus negotiis impeditos fuisse memorat. *Quarta* sectio inventarum ollarum historiam continet, qua diu jam Urnas sepulchrales passim ex agris casu quodam effossas, sed a rusticis semper neglectas, primas tandem anno 1680 a Schindlero in Figulorum monte diligentiore cura observatas, & annis 1697, 1698 plures ex eodem loco a D. Volckmanno extractas, atque ad vivum

vivum delineatas oſtendit. In *quinta* locum nobis deſcribit, *Montem* nimirum *Figulorum*, quod ſuburbii fere Lignicenſis nomen eſt: eumque non Figulorum, ſed Ollarum potius montem adpellandum eſſe putat, cum quod publicus olim funerum ibi locus fuerit, tum quod alius ejus generis prope Trebnicium monticulus, ab ollis, non a figulis cognomen acceperit. Addit deinde, quod Lignicenſium alius ſitus ſit a Pilgramsdorfienſibus; quod utræque valde differant a vaſculis Romanorum, qui *Columbaria* habuerint, ex cocto lapide exſtructa, duas aut quatuor ollas cinerarias complectentia: cujusmodi columbarii iconem ex Fabretti Inſcriptionibus Romanis delineatam adpinxit. Montis autem Figulorum occaſione, ad ipſam urbem Lignicenſem pedem promovet, quam civitatem fuiſſe quandam Lygiorum veterum narrat, dubius tamen, num Ariis aut Naharvalis (quæ duæ fuerunt præſtantiſſimæ gentis Lygiæ nationes) tractus iſte adſignandus, & an Ptolemæi *Hegetmatia* civitas, pro Lignicio habenda ſit: qua quidem in re ad Naharvalos inclinat, *apud quos antiquæ religionis lucum oſtendi, & Sacra gentis ſub ALCIS Numinis nomine floruiſſe*, Tacitus memoriæ prodidit. Hos autem Naharvalos ad ripas Viadri, & præcipue ad Leubuſienſis monaſterii diſtrictum, altero fere ac tertio a Lignicio lapide, incoluiſſe concludit inde, quod ſeculo X, quo ad Chriſti fidem converſa fuit omnis Sileſia & Polonia, celebratiſſimum Sileſiorum gentilium fanum illic ſtetiſſe, Annales prodant: ubi ſimul illos taxat, qui Leubuſienſis aut Lubenſis cœnobii nomen a Julio Cæſare derivant, exemplo inepti cujusdam verſificatoris, cujus hos quatuor verſus adducit:

Eſt locus iſte LUBENS JULIO de Cæſare dictus,
Sclavoniſando loquens conſuevit dicere vulgus
LUBENS pro JULIUS, qui primus caſtra metatus
Iſthic, & populus ejus phanum veneratus;

quum tamen nullo cordati ſcriptoris teſtimonio probari poſſit, Romanorum unquam Ducum, multo vero minus Julii Cæſaris aquilas eousque victorias ſuas extendiſſe. In *ſexta* Urnas ipſas adgreditur, easque oſtendit non eſſe a natura productas, ſed manu fabrefactas: differre quoad figuram a Romanis, ſed con-

venire

venire cum Marchicis: materiam omnium argillaceam, ſed argillæ ſæpenumero ſterile quoddam nitidum, ſive particulas auri colorem mentientes admixtas deprehendi: colorem variare, ſed lævorem ac polituram conſpici; quod ſane Lygios veteres uſum rotæ, & encauſti figulini calluiſſe probat: linearum ductus & ſtrias pro certis characteribus non habendas, ſed ornatus tantum gratia adjectas: radices arborum per molliores aliquas tranſiiſſe: majori urnæ multas ſemper minores adjunctas, quas utenſilia defuncti & vaſcula ad inferias Manibus exſolvendas interpretatur, motus inprimis exemplo Pruſſorum, qui ad ſeculum usque decimum ac quintum poſt Chriſtum natum, in media veritatis luce, vaſcula medone, vino, aduſto, aut cereviſia plena, cum defunctis in loculo condiderint. Poſtea ſerum ac liquorem congelatum, in ollis aliquando repertum, pro lachrymis amicorum inibi adſervatis non habendum, ejusque generis vaſcula neutiquam lachrymatoria eſſe dicenda demonſtrat, quando Germanos in luctu moderatiſſimos a lachrymis abſtinuiſſe, ſed carminibus atque epulis funebribus memoriam Heroum celebraſſe, & liquorem in vaſculis obvium, cum balſamo, oleo, ac medone magis, quam cum lachrymis, convenire conſtat. *Septimam* reliquiis intra vel prope Urnas inventis conſervat Auctor. Ex iis familiam ducunt *Styli*, *Acus*, & *Fibulæ Veſtiariæ*, lævore quodam & ærugine eleganter obductæ: *Annuli* deinde ex vario metallo, ſed rariores ex ferro, cujus in tumulis Cimbricis & Lygiis magna raritas. Succedunt *Framea* a Tacito memoratæ, & armaturæ veteris quoddam genus, in agris Martisburgenſibus nuper effoſſum, cujus ectypus adjicitur: *Jacula* etiam & *Culter* in Urna Lignicenſi inventus: *Cos* item & *Lapides Fulminares*, quos a natura non productos, ſed ex ſilice aut ſerpentino lapide cæſos tradit; qua in re ὁμοψήφους habet Majorem, Mellenium, & Rhodium, cujus obſervationes in Actis Litterariis Maris Balthici leguntur. Mox arma in tumulis defunctorum olim condita; Viros Principes & Heroes cataphractos in ſepulchrum illatos; hodie autem vexilla, gladios & calcaria in monumentis ſuſpendi, inſignia vero, ſi poſtremus quisquam familiæ ſuæ obierit, ſimul tumulari, narrat. Equorum poſt ſandapilam ætate noſtra ductorum morem, a veteri conſuetudine deducit, qua Tacitus

Digitized by Google

citus Germanos equum cum cadavere defuncti cremaſſe ſcribit. *Crines* porro docet Urnæ Lignicenſi ſuperimpoſitos; eos tamen diſtinguendos eſſe a filis in fundo urnarum jacentibus, quæ fibrillæ ſint radicum ex oſſibus. *Lucernas Sepulchrales* nunquam in Sileſia detectas, *Globulum* autem ligneum perforatum, quo mulieres ad fila ex colo ducenda utuntur, & *Crepitaculum* puellare figlini operis apud Lignicenſes repertum memorat. Inter reliquias funebres *Numi* quoque ſunt, quos *octava* ſectione conſiderat. Tales in Sileſia e terra quidem effodi, ſed in oſſuariis raro inveniri dicit. Signati ſunt utplurimum imagine Romanorum Impp. Trajani maxime, Hadriani, Antonini & Fauſtinæ, ſed ex iis ingreſſum Romanorum militum in oras illas minime probari poſſe, contra civis cujusdam ſui ſententiam contendit. Disquirit deinde, an *Numi*, ſive in urnis, ſive in agris illic inventi, habendi ſint pro theſauris ſepulchralibus, aut pro naulo Charontis? Et theſauros quidem ſepulchrales apud Judæos, Romanos, Gothos, Francos, Suecos, Danos, & Prutenos in uſu fuiſſe, apud Sileſios tamen, rei pecuariæ ſtudioſos, minus frequentatos concedit; cæterum Charontis naulum, quod Græcorum inventum eſt, uti aliis gentibus, ita Sileſiis incognitum arbitratur: & quamvis apud antiquos Chriſtianos SS. Euchariſtiæ ſymbola, nauli nomine, mortuis non tantum infuſa, ſed & cum iis conſepulta legantur, (quod teſtimonio Theophili Raynaldi ex Heteroclitis Spiritualibus, libro apud Sileſios rariſſimo, confirmat,) Moſcique hodiedum commendatitias ad D. Petrum literas defuncto in manus tradant; loca tamen ex Boſio, Aringho & Chifletio adducit, quibus Chriſtianis & Martyribus veteribus conſepultos fuiſſe numos Imperatorum, ſub quibus aut martyrium paſſi aut mortui ſunt, ipſisque adeo Gentilibus numos, ceu indices funeris temporarios, adjunctos probatur. Tres interim numulos ex argento, Schmigelii in Polonia ex agris prope urnas extractos, inter iconiſmos ſubjunxit, quorum illuſtrationem, quod ſerius cum ipſo ſunt communicati, & ad Lignicenſes ſpecialiter non pertinent, peculiari diſſertationi ſervat. In *nona* Uſtrinam deſcribit, quam prope humum paludoſam, oppidanis Der Bruch dictam, D. Volckmannus detexit. Ibi cremata ſunt cadavera, oſſium tamen reſpectu potiori habito quam cinerum.

Patresfamilias ſolos fuiſſe ſolemni funere combuſtos, tenuioris autem conditionis homines, ſervos item, ancillas, mancipia, infantes, publicum funus non accepiſſe ſtatuit, & occaſione dentium in ollis repertorum, de Romanorum dentibus aureis, vel auro incruſtatis, quibuscum cadavera urere ac ſepelire Leges XII. Tabb. permittunt, quædam non injucunda obſervat. *Decima* in ætatem Urnarum Lignicenſium inquirit, & ante XIII, XIV aut XV ſecula in terra fuiſſe defoſſas putat, quod æreæ ſemper armorum reliquiæ, nulli autem unquam gladii aut arma ferrea inveniantur; quum tamen veroſimile ſit, altero poſt Chriſtum natum & tertio ſeculo, tum ferri ad arma, tum gladiorum inter arma uſum, apud Sileſios veteres introductum fuiſſe. Lygias autem has Urnas eſſe, & ante Slavorum in Sileſiam ingreſſum ibi conditas, inde arbitratur, quod Slavi Sarmatæ, qui ſeculo VI medio Sileſiam fere ſubjugarunt, cadavera non cremaſſe, ſed humaſſe, a Dlugoſſo ſcriptore Polono ſcribantur; quamvis exempla noſtro Auctori non deſint, quæ crematıonem & humationem cadaverum eodem tempore, apud Germanos aliasque gentes, uſitatam confirmant. *Undecima* tandem, quæ ultima ſectio eſt, epiſtolam concludit, ob inextricabiles veteris Geographiæ nodos, & antiquorum in Sileſia codicum penuriam, nihil certi definiendum ſtatuit, pluraque hujus generis a ſe proferri in medium potuiſſe, ſed magnitudinem epiſtolæ obſtitiſſe fatetur: excuſat ſimul errores fortean obvios, & cum voto pro maturanda Henelianæ Sileſiographiæ publicatione finit: quam etiam nundinis Lipſienſibus nuperrime præterlapſis in lucem publicam emiſit Reverendiſſimus Præſul FIBIGERUS, a nobis inter Acta Eruditorum proxime recenſendam.

TAB. III. Quod reliquum eſt, ex quinque tabulis, quarum prioribus quatuor Urnarum varia genera Auctor expreſſit, quintam lectori ſpectandam exhibemus. Et illa quidem repræſentat

a.) Ferrum bifurcatum, duorum cubitorum & quod excedit, cujus uſus ignoratur.

b.) Fibulas, Acus & Stylos numero ſex. vid. pag. epiſtolæ 28.

c.) Fragmentum Annuli majoris ex metallo mixto.

d.) Globum ex metallo mixto.

e.) Cotem, de qua pag. 32. lin. ult.

f.) Fra-

Digitized by Google

f.) Frameam, de qua pag. 30. lin. 21. 23.

g.) Cultrum, de quo p. 32. lin. 2.

h.) Circulum octuplum ex auro puro, duorum ducatorum pondo æquantem, ductilem, & ad crines colligendos vinciendosque fortaſſe adhibitum.

i.) Inſtrumentum ex metallo mixto, in agris Martisburgenſibus prope urnam inventum, cujus mentio facta p. 31.

k.) Tres Numulos ex argento, Schmigelii Polonorum ex agris effoſſos.

GERARDI NOODT, JC. DIOCLETIANUS ET Maximianus, ſive, de Tranſactione & Pactione criminum, Liber ſingularis.

Lugduni in Batavis, apud Frid. Haaring, 1704, 4. plag. 14.

QUemadmodum Clariſſimus Jctus, Gerardus Noodt, totus ac ſemper in eo occupatur, ut Jurisprudentia paulo caſtiore ad ingenii lumen procedat, ita argumentum libri hujus perelegantis eſt, communem deſtruere ſententiam illorum, qui ſibi aliisque perſuadent, in L. 18. C. de Tranſact. dari affectui humanitatis, ad ſui conſervationem egregie inclinanti, ut non tantum non prohibeatur tranſactio inter accuſatorem & reum de admiſſis delatisque criminibus, pœnam mortis naturalis ingerentibus, ſed & inter eos optimo jure ſervetur. c. 1. At Noſter contra exiſtimat, talem transactionem quandocunque factam de omittenda accuſatione, Jure Civili non valere, nec legibus unquam approbari, vel peccato etiam vacare: ſed humanitate Principum id ſolum aſſequi, ut non perinde in reo, atque in accuſatore, puniatur. Monet autem ante omnia, in iſto textu Imperatores proprie neque novam, neque generalem facere conſtitutionem, ſed reſpondere libello aut epiſtolæ cujusdam hominis privati, Valentis, a quo de jure, etſi alioquin certo, fuerint conſulti; quam diſtinctionem iidem Impp. in L. 3. C. ſi minor ſe maj. dix. ſequantur. c. 2. Suadere hoc verba Reſcripti: *prohibitum non eſt*, &, *non licet*: quæ non novi, ſed certi & pervulgati juris indicium præbeant. Id tamen cum parum fit hactenus obſervatum, cauſam compluribus & gra-

c. 3. vibus dediſſe erroribus. Monet porro, eosdem Impp. in L. 25. C. de tranſact. & L. 3. C. de repud. vel abſtin. heredit. diſtinguere transactionem a pacto, hic autem pro iisdem accipere, & magis ad transactiones, quam ad gratuitas pactiones reſpicere; quod inde elicit, quia alias reus non poſſet incidere in accuſationem falſi. c. 4. Mentem igitur Imperatorum hanc eſſe: transactionem de criminibus qualemcunque legum ſeveritate prohiberi, factamque c. 5. 6. 7. improbari, amplius, pro peccato puniri; attamen, ſi de ſanguine fiat, reo ſolum Principum lenitate remitti, eique ignoſci, atque adeo eum a pœna illius excuſari: ipſam vero transactionem manere c. 8. nihilominus nullam. Neque enim negare Imperatores, prohibitum eſſe tranſigere vel paciſci de capitalibus criminibus, (ſic enim facerent conſtitutionem proprie dictam,) nec mutare quid ex recepto & ſolenni jure, ſed potius ex uſu juris certi reſcribere. Neque quæſiviſſe Valentem, ad quem reſcriptum eſt, quæ transactio de criminibus nulla ſit, aut valeat? ſed quæ evitet falſi accuſationem, aut ſub ea relinquatur? Et quanquam reus ab eo accuſatore, cum quo transegit in publico & capitali crimine, non poſſit c. 10. amplius accuſari, id tamen non fieri exceptione pacti, quam Prætor promittit L. 7. §. 7. ff. de pact. (non enim transactionem eſſe, ſed corruptionem,) quin potius in pœnam accuſatoris, & ob infamiam illius, qui citra veniam abolitionis legem prodidit turpi quæſtu. Fluere hinc, reum poſt talem transactionem accuſac. 11. ri poſſe ab aliis, nec magiſtratum inquiſitione prohiberi. Neque c. 12. tamen accuſatori perinde, ut reo, ignoſci: non enim contineri in textu conſtitutionem generalem, ubi a latitudine verborum argumentum poſſit produci ad accuſatorem. Et Valentem ne quæſiviſſe quidem, utrum reo tantum, an etiam accuſatori hoc liceat? ſed, cum certum eſſet, tantum reo licere ſine pœna tranſigere, accuſatori non licere, ſolum quæſiviſſe, an reo æque de publicis criminibus, quæ infra mortis pœnam conſiſtant, ac de his, quæ in eam cadunt, impune & citra pœnam falſi tranſigere vel paciſci liceat? Reſcribere Imperatores ad unam tantum quæſtionem, circa genera criminum; alteram, quæ potuerit ad perſonas paciſcentium pertinere, non attingere. Nocere igitur accuſatori transactionem etiam ante inſtitutam accuſationem, non

vero

vero pactionem gratuitam : poſt inſtitutam, nocere utramque, & vel ex SC. Turpiliano, vel officio judicis puniri. Licere tamen c. 13.
accuſatori tranſigere, ſi videatur in capitis periculum innocentia rei venire : ſed jam jure rei id fieri, non jure accuſatoris, & ut reum concuſſione vexet. Ulpianum etiam in L. 1. §. 3. D. de ca- c. 14.
lumniator. ita accipiendum, quod in cauſis, in quibus unicuique *licet* tranſigere, non ſit interdictum transactionibus bona fide factis, ſed ſordidis concuſſionibus. Et recte legi in omnibus exemplaribus, uno excepto Florentino : *neque enim transactionibus licitis eſt interdictum.* Sicut in L. 16. D. de transact. *qui fidem licitæ transactionis rupit.* Ad illas autem non pertinere has noſtras tranſactiones. Præterea voculam *Nam* in d. L. 1. §. 3. non habere vim cauſæ, ſed vim incipiendi; denique ſumi pro *caterum* vel ſimili. *Vici*, inquit Clariſſimus Autor, *difficultatem d. l. 1. §. 3. hactenus inſuperabilem.* Adulterium porro in L. 18. c. 15.
C. de transact. non recte excipi a capitalibus criminibus, cum Diocletiani & Maximiani tempore non fuerit capitale crimen. Equidem adulteros, etiam ante eos, aliquando morte aut exilio punitos, apud Suetonium Octavio c. 5. Sed hunc non loqui de jure communi, verum de pœna a Principe aut Senatu extra ordinem & contra leges illata, adductis Taciti Dionisque teſtimoniis. Inter- c. 16.
polatum etiam eſſe textum Imp. Alexandri L. 9. C. ad L. Juliam de adulter. & ſtultiſſima adjectione deformatum. Senſum enim hunc emergere : convenire temporum ſuorum caſtitati, mulierem Lege Julia de pudicitia damnatam, perſeverare ſive perdurare in pœna mortis, ac, ſi hanc, poſtquam occiſa eſt, quocunque modo evaſerit, eamque ſciens quis uxorem duxerit vel reduxerit, eadem hunc lege ex cauſa lenocinii puniri. Occiſam autem non reviviſcere, & nubere. Omittenda igitur verba : *ſi quocunque modo pœnam capitalem evaſerit.* Hoc ſenſu : mulierem adulterii damnatam, non liberandam eſſe pœnis, quæ ei Lege Julia ſint inflictæ, relegatione ſcilicet, inter alias, & amiſſione partis bonorum ac dotis, atque ut innupta ſit : hinc eum, qui illam ſciens duxerit, ex cauſa lenocinii puniri. Proculum enim, ad quem reſcripſit Alexander, voluiſſe uxorem ducere mulierem Lege Julia de pudicitia damnatam, & quæſiviſſe adeo jus connubii per indulgentiam Principis. Reſcripſiſſe hunc,

eam non ſolvi pœnis Legis Juliæ, nec apparere, cur a pœna le-
c. 17. nocinii etiam recedendum ſit. Pergit Noſter, etiam poſt Alexandrum, non fuiſſe adulterium ſub Valeriano & Gallieno capita-
c. 18. le, & contrarium patere ex L. 17. C. ad L. Jul. de adult. Arnobium ſane, qui floruerit ſub Diocletiano & Maximiano, (quod Noſter veluti certum atque perſpicuum præſupponit,) jam meminiſſe *pœnarum capitalium* lib. 4. adverſ. gentes, ſed ambiguam eſſe vocabuli ſignificationem: ac videri non mortem naturalem, imo ne civilem quidem, ſed infamiam cum cæteris Legis Juliæ pœnis
c. 19. intelligere, favente contextu verborum ſequentium. Pœnam igitur gladii, ceu novam, Conſtantino adſcribi a Juſtiniano, Nov. 134. c. 10, atque ipſum Conſtantinum hoc docere L. 16. C. de pœnis, & L. 1. C. Theod. eod. tit. Non videri tamen quærendam hanc pœnam in L. 30. §. 1. C. ad L. Jul. de adulteriis, quanquam Lex illa Conſtantini ſit. Nam iſtam ſcriptam eſſe a nato Chriſto A. 326, cum d. L. 16. & d. l. 1. jam ante ſcripta ſit anno 314. Profectam ergo pœnam gladii ex alia Conſtantini lege, quæ perierit injuria temporum, & circa initia imperii Conſtantini lata ſit, atque ita tranſiiſſe in d. L. 30. §. 1. Sic enim & alibi Tribonianum duas, etiam diverſorum Imperatorum, conſtitutiones confundere, puta in L. 2. C. de infant. expoſ. Accedere locum Lactantii *de mortibus perſecut. c. 39. & 40.* de rebus circa annum 312, cujus mentem ediſſerit Noſter, concluditque, hæc verba L. 18. C. de Transact. *excepto adulterio*, eſſe aut Triboniani, aut alicujus veteris interpretis. Nam & Græcos ea agnoſcere, quanquam ita, ut deinde Scholiaſtes diverſum ſentiat. Videri autem exceptionem illam adſcriptam deinceps ex L. 10. C. ad L. Jul. de adult. in qua Alexander dicit, de crimine adulterii paciſci non licere; quia eo imperante nondum fuerit capitale, atque adeo ne rei quidem transactionem tunc reciperet. Poſtquam vero factum eſt capi-
c. 20. tale, itidem non debuiſſe in d. L. 18. a capitalibus criminibus excipi. Hodie enim, & poſt hanc novam pœnam, humanitati convenire, transactionis veniam dari etiam adulterii reo, qui ſanguinem ſuum qualiter qualiter redemtum voluerit, ob generalem rationem Principum. Manere tamen, quod nec in adulterio de jure tranſigi poſſit, nec transactio valeat. De accuſatore vero ne hic quidem

Digitized by Google

dem ſermonem eſſe. Similiter in crimine raptus virginis, ignoſci raptori, ceu reo, tranſigenti, ob eandem generalitatem; non item parentibus raptæ, quia accuſatores ſunt aut eſſe poſſunt, L. unic. §. 2. C. de raptu; nec delatori, in crimine perduellionis, L. 5. C. ad L. Jul. Maj. Ergo & hic reo. Hæc de publicis capitalibus. De publicis non capitalibus ſtatuit Autor loqui ultima verba L. 18. C. de transact. non autem de privatis criminibus. Non, quod Impp. velint, aliud in his, aliud in illis obtinere; ſed quod a Valente de publicis tantum, non etiam de privatis fuerint conſulti. Ab iſtis autem non capitalibus noluiſſe Diocletianum & Maximianum excipere falſum, qui hic, & infinitis aliis locis, *citra* accipiant pro *fine*. Neque ullibi in toto Jure Civili prodi exemplum criminis falſi, de quo impune facta ſit a reo transactio, utpote cujus accuſatio infra ſanguinis pœnam ſubſiſtat. Et L. 7. C. ad L. Corn. de falſis, non loqui de crimine falſi, ſed de inſtrumento ante transactionem ſuſpecto, poſt eam vero non amplius in dubium vocando. In accuſationem igitur falſi incidere reum, tranſigentem ſuper non capitalibus; quod omnis rei corruptio accipiatur pro falſo. Denique architectos noſtri Juris perperam poſuiſſe id caput Diocletiani & Maximiani ſub titulo Codicis de Transactionibus: quum tituli hujus non ſit, exponere, quando transactio de criminalibus falſo locum faciat? ſed quæ tranſactio de rebus privatis, nec dolo, nec adverſus leges facta valeat? Debuiſſe igitur collocari, ubi agatur de criminibus eorumque pœnis, aut de jure Fiſci: quomodo in Pandectis fragmenta Veterum hujus argumenti, non ſub titulo de pactis aut transactionibus, ſed de calumniatoribus, de prævaricatione, & ſimilibus deprehendantur. c. 21. c. 22. c. 23.

D. JOHANNIS BOHNII, PROFESSORIS LIPſienſis de Officio Medici duplici, Clinici nimirum ac Forenſis; hoc eſt, qua ratione ille ſe gerere debeat penes infirmos pariter, ac in Foro, ut Medici eruditi, prudentis ac ingenui nomen utrinque tueatur.

Lipſiæ apud Jo. Fridericum Gleditſch, 1704, in 4.
Alph. 3. Plag. 21.

Cum

Cùm Medici genuini officium a paucis adhuc rite pertractatum fuerit, Excellentisſimus noſter Autor, quemadmodum conſummati Medici munus ad amuſſim explendo, magnum inter Medicos dudum meruit nomen, ita occaſionem curatius illud hic delineandi negligere noluit. Conſenſum vero ſuum iis ille denegans, qui officium Medici apud infirmos terminari autumant, quaſi operam ipſius non ſæpiſſime Magiſtratus requireret; utrique officio diſtinctam in præſenti tractatu dicare partem deprehenditur. Nemo tamen Medicorum cum ſine eruditione ac prudentia officio, ſive clinico, ſive forenſi, rite queat fungi, Autor in parte prima veram Medici doctrinam, ab illius fortuna haud discrepantem, nec in Empiricis occurrentem, una cum ejusdem decoro atque moribus confidentiam ægrotis conciliantibus, exactius ante tradit, quam ſolide docere pergat, quomodo Medicus ægrorum curam ſuſcepturus, primum in ſciſcitando ſive morbo explorando, hinc in judicando ſeu præſagiendo, tandem in remediis convenientibus ope indicationum inveniendis, ac inſtrumentis eorum ex fonte diætetico, pharmaceutico aut chirurgico adminiſtrandis, recte ſeſe debeat gerere. Ex multis, qui hinc inde perſtringuntur atque corriguntur erroribus, ſequentes delibaſſe ſufficiat: Medicum, etiam non peſtilentialem, teneri peſte laborantes viſitare, p. 100. In conſultationibus Medicum ad ſecretorum revelationem haud adſtringi, p. 125. In chronicorum morborum medela non lente ſemper eſſe procedendum, p. 192. Remedia prophylactica frequentius ſine ratione aſſumi, p. 195. Experientiæ etiam tunc oportere inniti, quando ratio deficiat aut repugnet, p. 202. In morbis curandis Aſtrologorum præcepta nihil valere, p. 209. Alterantium doſin hodie juſto parciorem plerumque præſcribi, p. 246. Venæſectionem multa recenſeri prohibentia, quæ talia non ſint, p. 256. Diureticis etiam a paſtu licere uti, p. 305. Ex phænomenis quibusdam particularibus male formari hypotheſes univerſales, p. 355. Remedia ſpiritus vere roborantia & corrigentia dubia, p. 356. Membris inflammatis ab opiatis extrinſecis gangrænam & ſphacelum haud induci, p. 363. Panis repletionem non magis nocere ac aliorum ciborum, p. 389. Ordinem in aſſumendis cibis nullius eſſe momenti, nec eduliorum varietatem tantum nocumen-

cumenti afferre, ac communiter creditur, p. 393. Medicis licere pharmaca parare ac diſpenſare, p. 431. Medicinam præſcriptoriam periculoſiorem eſſe diſpenſatoria, p. 444. Conſtitutionem medicamentorum internam, ex eorum principiis non ſemper dignoſci, p. 453. Lapidum pretioſorum, margaritarum atque auri efficaciam majorem, neque experientia, neque ratione poſſe probari, p. 456. Inſtrumentorum in officinis chirurgicis alia deficere, alia haberi inepta, p. 488.

In altera autem parte, dum Forenſem inſtruit Medicum, quo hic a Magiſtratu poſtulatus perite pariter atque fideliter queat reſpondere, non ſolummodo Medicinæ Forenſis neceſſitatem, ac Medicorum, Chirurgorum & Obſtetricum teſtificantium conditiones ſcite commemorat, ſed & renunciationum inſtrumenta atque difficultates, cum renunciandi modo, accurate explanat. Integram tamen Medicinam Forenſem, a multis multum deſideratam, ut Excellentiſſimus Autor cum publico aliquando valeat communicare, vegetas ipſi vires a ſummo Numine apprecamur.

ELOGIA ILLUSTRIUM QUORUNDAM MATHEMATICORUM NUPER DEFUNCTORUM.

NUlli facile Eruditorum ordini magis funeſta hactenus fata fuere, quam Mathematicis, quorum principes quatuor, in Anglia *Joannes Walliſius*, in Gallia Marchio *Hoſpitalius*, *Joannes Chriſtophorus Sturmius* in Germania, in Belgio *Joannes Huddenius*, intra ſex fere menſium ſpatium, mortem cum vita commutarunt. Et *Joannes* quidem *Walliſius* ſuperiori anno Oxonii, die 28 Octobris, diem obiit, cum ætatis annum ageret octogeſimum ſeptimum: ut adeo non tam deploranda ſit mors ejus, quam gratiæ agendæ Numini, quod Virum, perficiendæ Matheſi natum, tanto tempore terris indulgere voluerit. In Cantabrigienſi Academia bonis literis ac Mathematicis inprimis ſcientiis imbutus, cum in Oxonienſem inde digreſſus eſſet, jam A. 1649 Geometriæ Profeſſor Savilianus conſtitui meruit, illamque ſpartam ex eo tempore ad vitæ usque finem ita ornavit, ut ſummi Mathematici nomen famamque per Europam omnem dudum fuerit conſecutus. Nec minus ornamentum Illuſtriſſimæ Societatis Regiæ Anglicanæ

fuit, quam cum paucis aliis fundavit primitus, & per omnem poſtea vitam inventis ac obſervatis inſignibus ſuſtinuit. Sed de eo plura dicere non attinet, cum exaſciatam Viri eruditionem ampliſſima luculentiſſimaque, quæ Orbi Erudito reliquit, opera, ſeparatim olim, dein annis 1693, 1695, 1699 junctim edita, & tribus ſpiſſis in folio, ut vocant, voluminibus comprehenſa, abunde teſtentur. Alterius vero ex quatuorviris noſtris obitus, tanto acerbior Literato Orbi accidit, quod in ipſo ætatis flore vivis fuerit ereptus; de quo pluſcula dicenda nobis ſunt, quod non æque, ac Wallifius, cunctis noſtratium innotuerit. Eſt is Vir Illuſtriſſimus, Marchio *Hoſpitalius*, Præſes alter Academiæ Regiæ Scientiarum Gallicæ Eminentiſſimus, qui d. 2 Febr. anni currentis ad meliorem vitam transmigravit. Is jam per integrum Januarium menſem elanguerat, febri correptus, nullatenus quidem decretoria, ſed quam pridie mortis diei apoplexia excepit, in paralyſin totius lateris ſiniſtri deſinens. Inſequenti die, circa horam X matutinam, loquela deſtitui viſus eſt, omniumque ſenſuum officio paulatim carere, usque ad VI veſpertinam, qua ſpiritum reddidit, cum annos tres ſolum ultra quadraginta numeraret. De vita ejus, quam Viri cujusdam nobis amiciſſimi humanitati debemus, pauca adjicere lubet. Acceperat eam parentibus Anna II Hoſpitalio, Comite S. Meſmii &c. Primocerio Magiſtrorum Stabuli Gaſtonis Aurelianenſium Ducis, & Eliſabetha, Claudii Gobelini Conſiliarii Status ordinarii, Magiſtri libellorum ſupplicum ac Quæſtoris in exercitu Regis filia. In pueritia ſua duos habuit præceptores, quorum alter Mathematicis diſciplinis operam locaturus, libros hujus generis nonnullos ſibi comparaverat, quibus Noſtro quoque ardentiſſima verſus ſtudia hæcce propenſio obvenit, ita ut mortuo illo non ceſſaret, aſſidua eos evolvere manu. Cujus inſtituti ſucceſſus fuit tam inſignis, ut alter præceptor, licet homo minime truncus, cum illis deliciis animum pariter appelleret, attingere ipſum haud valeret. Noſter etenim, nullo præeunte Magiſtro, totum Mathematum campum feliciter emetiebatur. Hinc accidit, ut, cum annos circiter XV natus, apud Ducem Rohanii forte eſſet, problema Paſcalii de Rotula, (incertum quodnam) reſolvendum aggrederetur, & cum applauſu etiam expediret, mi-

ran-

Digitized by Google

rantibus celeberrimo Arnaldo aliisque, qui juvenilem temeritatem initio taxaverant. Ab eo tempore unice in pulvere Mathematico desudavit, & nec Aulæ deliciis ac splendore, nec militaribus functionibus inde se avelli unquam passus est, ut & in tentorio suo curam ei impenderit. Capitanei munus aliquandiu gessit, in cohorte equitum prætoria, quod tamen abdicavit, propter debilitatem oculorum, qua valde laborabat, ut vexillum videre, aut homines ab altera compiti parte ipsum salutantes discernere potis non esset. Missis itaque castris, Mathematicas scientias noctes diesque tractare cœpit, sed intemperantius, quam valetudo imbecillis permittebat. Fama siquidem est, eum fata sua hac vivendi ratione præcipitasse. Sane quanta fuerit ejus in hoc studio assiduitas, vel exinde dignoscere licet, quod, cum propter frequentiores capitis dolores atque insomnia, otium sibi imperare vellet, ultra quatriduum tamen nunquam a solitis lucubrationibus abstinuerit. Id agendo ad summa penetravit, atque excellentissimus ævi nostri Geometra consensu omnium evasit; prout apparet e felici tot problematum, tum in Actis nostris, tum alibi propositorum analysi, quibus enodandis pauci Mathematicorum vel primi ordinis sufficere. Quod non porro judicii acumen, quam invidendum cognitionis thesaurum non prodidit liber ejus, *de Analysi infinite parvorum* vulgatus? In quo viam ad intimos Geometriæ recessus monstravit, suppeditando singulis Geometris tot facillimas methodos, quot propositiones continet. Præ manibus habebat opus elaboratum, ad mentem Geometriæ Carteſii, sed magis absolutum & vastioris argumenti, quod pene ad finem perductum, paucis ante excessum diebus affirmabat. Optandum igitur quam maxime foret, ut illud, quali quali demum facie ornatum, in publicam emitteretur lucem; siquidem & fragmentis Viri adeo illustris statuendum pretium. Uxorem duxerat Mariam Charlottam de Rommilley de la Chesnelaye, nunc viduam, e qua gnatum unicum & tres filias reliquit. Nomen vero & titulus ipsi erant: *Wilhelmus Franciscus Hospitalius, Eques, Marchio S. Mesmii & Monteleri, Comes Aubremontii, Dominus d' Ouques, la Chaise, le Beau aliorumque locorum.* Familiam ipsam quod attinet, fertur ea a Gallucciorum in Neapolitano Regno stemmate

perquam nobili descendere, cujus propago fuerit Alphonsus quidam, qui a Dynastia Hospitalii, in Principatu ulteriori sita, cognomen sibi adsciverit, atque a Carolo II R. Neapol. A. 1308 gratiam mercatus octiduani ibidem instituendi impetraverit. Ejus e filio Friderico, regia affinitate claro, nepos Johannes, in Gallia fortunarum sedem stabiliviſſe, atque Hospitalios, quotquot ibi jam degunt, proseviſſe dicitur. Cæterum Hospitalii dominium penes Moniales a S. Annunciatione nuncupatas, quæ Neapoli vivunt, jam residet. Succedat *Jo. Christophorus Sturmius*, Germaniæ nostræ decus ac ornamentum, qui annos octo & sexaginta natus, postquam primum Deiningæ Rhætorum, Pastoris Ecclesiæ munere per quinquennium functus esset, posteaque in Illustri Academia Altorfina per annos triginta quatuor, Eclecticam philosophandi rationem secutus, Mathematicas scientias & Physicam publice docuisset, anni proxime elapsi die 26 Decembris animam Deo reddidit. Ejus eruditionem, & in Matheſin inprimis præclara merita, tot scripta loquuntur & schediasmata, quæ publici usus fecit, summo etiam ab exteris cum applausu excepta, ut longe lateque famam nominis sui propagarit. Quæ quidem hic enumerare supersedemus, cum eorum pleraque in Actis hisce fuerint recensita, partim etiam integra exhibita. Jacturam vero tanti Viri eo æquiore ferimus animo, quod Filium reliquit Leonhardum Christophorum, Mathematicis studiis a pueritia innutritum, eaque in Viadrina Illustri Academia publice hoc tempore profitentem, quem, quod in Patre amisimus, redditurum cum fœnore, nulli dubitamus. Supereſt *Joannes Huddenius*, Consul, dum viveret, Reipublicæ Amstelodamensis graviſſimus, die proximo 16 Aprilis defunctus. Fuiſſe & illum insignem Mathematicum, & nisi maturius rebus gerendis ac administrandæ Reipublicæ admotus fuisset, præstare egregia potuiſſe, vel *Epistolæ* ejus *de Reductione Æquationum & de Maximis ac Minimis*, jam A. 1658 conscriptæ, & a Francisco a Schoten suis in Carteſii Geometriam commentariis annexæ, abunde comprobant. Sed quid prohibet, quominus quatuorviris nostris Mathematicis, vel ob insignem plane ac inusitatam Chronologiæ, qua excelluit, peritiam, quintum adjungamus, Romanæ Ecclesiæ Cardi-

na-

Digitized by Google

talem Eminentiſſimum, *Henricum Noriſium*, die 23 Februarii hujus anni, cum ætatis ſeptuageſimum quartum ageret, extinctum? Ordini is Eremitarum S. Auguſtini addictus, & Sereniſſimi Magni Ducis Etruriæ Cosmi III Theologus, in Academia Piſana longo tempore S. Scripturæ & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Profeſſorem ſummo cum applauſu egit, ſcriptis etiam profundam eruditionem ſpirantibus ingentem nominis famam conſecutus. Ex quo factum, ut A. 1692, poſt Emanuelis a Schelſtraten Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtodis obitum, Romanus Pontifex Innocentius XII non alium invenerit digniorem, quem Bibliothecæ præficeret, eundemque in Collegium Conſultorum Romanæ Inquiſitionis cooptarit, imo & A. 1695 Purpurato Cardinalium Ordini adſcripſerit. Primum, quod ſciamus, operum, quæ edidit, *Pelagiana* fuit *Hiſtoria* cum *Vindiciis Auguſtinianis*; qui liber longe doctiſſimus, Patavii primum A. 1673 impreſſus, poſteaque in Germania etiam & Belgio recuſus, ut magnam ſtatim celebritatem Auctori peperit, ita & conciliavit invidiam. Etſi enim ſupremæ Romanæ Inquiſitionis decreto, antequam vulgaretur, probatus eſſet, non defuere tamen, e Societate Jeſu inprimis, qui Janſenismi ex eo Noriſium inſimularent, ut ſecundum etiam, imo tertium, examini ac cenſuræ Romanæ Inquiſitionis ſubjiciendus fuerit, indemnis licet, nec ulla Theologica nota perſtrictus. A. 1674 Patavii *Cenſuram* edidit *in Notas Joannis Garnerii ad Inſcriptiones Epiſtolarum Synodalium XC & XCII inter Auguſtinianas:* uti ibidem A. 1676 *Diſſertationem de duobus Nummis Diocletiani & Licinii, cum Auctario Chronologico de Votis Decennalibus Imperatorum ac Cæſarum.* Quæ poſtea prodiere, & ad noſtras manus pervenere, Noriſiana ſcripta, juſto ſtudio in his Actis recenſita Lector benevolus deprehendet: *Cenotaphia Piſana Caji & Lucii Cæſarum*, vaſtum opus variamque eruditionem complexum, A. 1683, pag. 113: *Epiſtolam Conſularem* A. 1684, pag. 302: *Annum & Epochas Syro-Macedonum in vetuſtis urbium Syriæ nummis, præſertim Mediceis, expoſitas* A. 1690, pag. 425: *Diſſertationes de Paſchali Latinorum Cyclo annorum LXXXIV, & de Cyclo Paſchali Ravennate annorum XCV*, A. 1692, pag. 187: *Hiſtoricam Diſſertationem de Uno ex Trinitate carne paſſo, & Hiſtoriæ Pelagianæ ab Anonymi*

ſcrupulis Vindicias, A. 1696, pag. 508 ſeqq. Hiſtoria Donatiſtarum, quam dudum totiesque minatus eſt, num ad umbilicum perducta,& in lucem aliquando proditura ſit, dies docebit.

NOVA LITERARIA ITALICA.

ANtonius Gattus Berthonenſis, Ictus clariſſimus, abſolvit jam Hiſtoriam & Vindicias Ticinenſis Gymnaſii, cujus ipſe ornamentum exiſtit eximium. Opus hujusmodi titulo eſt inſcriptum: *Gymnaſii Ticinenſis Hiſtoria & Vindiciæ a ſæculo V ad finem XV, & plura de ejusdem Urbis antiqua Nobilitate, Authore Antonio Gatto, in eodem Gymnaſio Anteceſſore. Ad Excellentiſſimum Senatum Mediolanenſem. Mediolani, typis Joſephi Pandulfi Malateſtæ, 1704. 8.* Romæ Jo. Vignolius, Vir doctiſſimus & in re imprimis nummaria exercitatiſſimus, ultimam manum imponit Diſſertationi de Columna Imperatoris Antonini Pii, recens Romæ detecta, cui accedunt Inſcriptiones variæ in agro Romano & alibi effoſſæ. Quod opus uti non poterit non acceptum eſſe rei antiquariæ amatoribus, ita dubium non eſt, quin eadem Columna plurium excitatura ſit induſtriam. Certe attigit & argumentum illud celeberrimus Blanchinus, in opere, quod prælo commiſſum jam dicitur, hoc titulo: *De Kalendario ac Cyclo Cæſaris, ac de Paſchali Canone S. Hippolyti Martyris, Diſſertationes duæ. Ad SS. D. Noſtrum Clementem XI Pontificem Max. Quibus inſeritur deſcriptio & explanatio baſis, in Campo Martio nuper detectæ, ſub Columna Antonino Pio olim dicata. His acceſſit Enarratio per Epiſtolam ad Amicum, de Nummo & Gnomone Clementino. Auctore Franciſco Blanchino Veronenſi, Baſilicæ S. Laurentii in Damaſo de Urbe Canonico, S. D. N. ab Honore Sac. Cubiculi, & a Secretis Sac. Congreg. Kalendarii. Romæ, typis Aloyſii & Franciſci de Comitibus, in fol.* Iſta vero Congregatio, quæ hodierni Pontificis Maximi auſpiciis, pro emendando Kalendario Gregoriano, inſtituta eſt, haud dubie pluſculis ſcriptis occaſionem præbebit. Jamque prodiit ſequens: *Dominici Quartaironii Reſponſiones ad nonnullas Aſſertiones pro Reformatione Kalendarii Gregoriani de Paſchate Anni 1700. Romæ ex Typographia R. Cam. Apoſt. 1703 in fol.* nec non aliud hoc titulo:

Digitized by Google

tulo : *Reſponſio ad Literas ab Uranophilo ad Amicum datas, de erroribus Clavio objectis, in Expoſitione Romani Calendarii, a D. Jo. Dominico Caſſini. Vindobonæ, 1704, typis Hæredum Matthæi Cosmerovii, in 4.* Quod poſterius tamen, etſi Viennæ nomen præferat, in Italia typis excuſum accepimus. Prodierunt & in Italia libri alii ſuperiore anno, qui ad nos, propter impedita per motus bellicos itinera, nondum perveherunt ; quos indicare tamen Lectori Benevolo conſultum ducimus. *La Gerarchia Cardinalizia, di Carlo Bartholomeo Piazza. In Roma nella Stamperia del Bernabò, in fol. De Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Originibus Diſſertatio, Auctore D. Benedicto Bacchino, Monacho Benedictino Caſinenſi. Mutinæ typis Antonii Capponi, in 4. De ſuſpectis ab Hæreſi Opus, Auctore Anſelmo Dandino Caſenate, utriusque Signaturæ Referendario. Romæ, in fol. Lettera Diſcorſiva di Apoſtolo Zeno, Nobile Creteſe e Cittadino Originario Veneziano, al Signore Abate Giuſto Fontanini, Bibliotecario di ſua Eminenza il Signor Cardinale Giuſeppe Renato Imperiali, intorno alla grand' Opera delle Meditazioni Filoſofiche del Signor Bernardo Triviſano, Patrizio Veneziano : con la quale occaſione ſi ragiona parimente della Origine e degli Homini Letterati della Famiglia Triviſana. In 8.* Ubi notandum, quod in calce hujus Epiſtolæ Apoſtolus Zenus catalogum exhibeat manuſcriptorum codicum Bibliothecæ Bernardi Triviſani, & librorum, quos ſcripſit, ſed nondum edidit Triviſanus, inter quos Collectio variarum Inſcriptionum eminet. *Joan. Antonii Aſtori, JCti Veneti, Diſſertatio de DIS Cabiris. Venetiis apud Aloyſium Pavinum, in 8. Lucæ Tozzi Neapolitani in reliquos Hippocratis Aphoriſmos Commentaria. Ubi univerſæ Medicinæ, tum Theoreticæ, tum Practicæ, celebriores Quæſtiones perpenduntur, atque nedum Recentiorum inventis, ſed & genuinæ ejusdem Hippocratis menti congruentes, quam dilucide explicantur. Tomus IV. Cui acceſſit Appendix ad Commentarium Aphoriſmi III Libri I. Neapoli, ex typographia Caroli Porporæ & Nicolai Abri, in 4. Nicolai Comneni Papadopili adverſus hæreticam Epiſtolam Jo. Hokſtoni Reſponſum. Adjecta eſt in calce Jo. Hokſtoni Epiſtola. Venetiis apud Andr. Poleti, in 8.* Subjicimus librum e recentiſſi-

Digitized by Google

tisſimis, quem ſalivam moturum curioſioribus, non dubitamus, vel ex eo, quod imagines 161 laminis æreis inſculptas complectitur: *Racolta di Statue antiche e moderne, data in luce ſotto i Glorioſi Auſpicii della Santità di N. S. Papa Clemente XI, da Dominico de Roſſi. Illuſtrata colle ſpoſizioni a ciaſcheduna immagine da Paolo Aleſſandro Maffei, Patrizio Volterrano, Cavalliere dell' Ordine di S. Stefano e della Guardia Pontificia. In Roma, nella Stamperia alla Pace. A. 1704. in fol. max.*

LIBRI NOVI ALII.

JO. Fabricii Conſideratio variarum Controverſiarum, quæ nobis intercedunt cum Atheis, Gentilibus, Judæis, Mahommedanis, Socinianis, Anabaptiſtis, Pontificiis & Reformatis. Acceſſerunt quædam inedita Chr. Dreieri, Herm. Conringii, J. C. Dürrii, & Jo. Fabricii auctoris parentis. Helmſtadii apud G. W. Hammium, 1704, 4.

Ritualis Eccleſiaſtici Pars prior, Origines ac Cauſas Rituum, quos Eccleſia, Evangelica cumprimis, in Vitæ Ingreſſu, Progreſſu, Egreſſu frequentat, evolvens. Auctore Caſparo Calvör. Jenæ, ſumptibus Jo. Chriſtoph. König, Bibliopolæ Goslarienſis, 1704, 4.

Via ad Pacem Eccleſiaſticam, ſeu Gulielmi Forbeſii Conſiderationes controverſiarum Pontificiarum principalium, & Nicolai a Zizwiz Compendium Regulæ Fidei Catholicæ Veronianæ. Helmſtadii, typis H. Heſſii, 1704. 4. Proſtat Lipſiæ apud J. F. Gleditſch.

Hiſtoire de Hollande, depuis la Paix de Nimegue jusq' à celle de Ryswyk. Ou Suite de l' Hiſtoire de Hollande de Mr. De la Neuville. A Amſterdam, chez Adriaan Braackman, & Jaques Desbordes, 1704, 9.

Oeuvres Poſtumes du Chev. Temple, contenant 1. Un Eſſai ſur les Mécontentemens Populaires. 2. Un Eſſai ſur la Santé. 3. Une defence de l' Eſſai ſur le Savoir des Anciens & des Modernes. A Utrecht, chez Gu. vande Water, 1704, 12.

Hiſtoire du Regne de Louis XIII Roi de France & de Navarre. Tome VI. Par Mr. Michel le Vaſſor. A Amſterdam, chez Piere Brunel, 1704, 12.

* * * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Junii, Anno M D CC IV.

FRIDERICI SPANHEMII, FRID. F. PROFESſoris Batavi Primarii, Operum Tomus ſecundus & tertius.

Lugduni Batavorum, apud Bouteſtein, Luchtmans, du Vivie & Severinum, 1703, fol. Alphab. 17.

QUi ante hoc triennium Opera ſua ſeorſim ante edita junctim evulgare cœpit, Vir celeberrimus, Frid. Spanhemius, ultra tomum primum, Geographiam, Chronologiam & Hiſtoriam ſacram atque eccleſiaſticam utriusque Teſtamenti complexum, & a nobis in Actis anni 1701, p. 325 ſequ. delineatum, haud progreſſus eſt, placido quippe deceſſu præpeditus, quo minus reliqua ſua ſcripta, in duos adhuc tomos conſtipanda, dum imprimerentur denuo, recenſere, emendare, & eruditis additionibus locupletare potuerit. Suſcepit tamen eorundem curam lubens, rogatus etiam a vivo Autore, pientiſſimus in Præceptoris olim hujus & Collegæ poſtea ſui Manes, Joannes Marckius, & quæcunque ſive antea inedita, ſive dudum impreſſa, ad editionem hanc ille paraverat, ea, qua fieri potuit, attentione collegit, ordinavit, & ut quam rectiſſime imprimerentur, ſolicite proſpexit.

Prior itaque tomus, qui operum omnium ſecundum conſtituit, *Miſcellanea ad Sacram Antiquitatem & Eccleſiæ Hiſtoriam pertinentia*, eaque in decem libros diſtributa, exhibet, quorum primus opuſculum de *antiquitate & obſcuris Hiſtoriæ Jobi*, ſtipatum Heidelbergenſi *de voto Jephtæ filiam ſuam immolantis* diſſertatione, ſiſtit. Secundus tractatum repetit de *Autore Epi-*

ſtola ad Hebræos, ſub cujus calcem additur academica exercitatio de *Hiſtoria Evangelica ſcriptoribus*, & ſigillatim de *Marco Evangeliſta*, quis ille, & ubi ſcripſerit? Tertius *res Apoſtolicas* tribus in diſſertationibus illuſtrat, quarum prima de *Apoſtolis duodecim & Apoſtolatu ſtricte dicto*; ſecunda de *converſionis Paulinæ epocha, deque Pauli hiſtoria & nomine*; tertia de *ficta profectione Petri Apoſtoli in urbem Romam, deque non una traditionis origine* inſcribitur: quibus tripartita annectitur diſquiſitio *de traditis antiquiſſimis converſionibus Lucii Britonum Regis, Juliæ Mammææ Auguſtæ, & Philippi Imperatoris, Patris & Filii*. Quartus iterum tres diſſertationes habet, quæ autoritati Romani Pontificis potiſſimum adverſantur, primam de *ſenſu Canonis VI Concilii Nicæni I*, deque *juribus veterum Metropoleon & Romani Patriarchatus*; ſecundam de *Eccleſiæ Græcæ & Orientalis a Romana & Papali in hunc usque diem perpetua diſſenſione*, adverſus Abrah. Ecchellenſem, Petrum Arcudium, Leonem Allatium, & alios; tertiam denique de *ficta collatione Imperii in Carolum M. per Leonem III. Rom. Pontificem*, contra Baronium ejusque hyperaſpiſtas. Quintus diſquiſitionem *de Papa fœmina inter Leonem IV, & Benedictum III*; Sextus *reſtituram Imaginum hiſtoriam* legendam dat. In ſeptimo gemina comparet de Chriſtianorum quibusdam ritibus ſacris Diatriba, Heidelbergenſis una de *ritu impoſitionis manuum in Eccleſia vetere, ac degenere ejus uſu*; & Lugdunenſis altera, de *ritibus quibusdam, præcipue Sacramentalibus, in Eccleſia vetere, ac precatoriis*, quæ ad prudentiam Chriſtianam circa eorum in Proteſtantium Eccleſiis diſſonantiam manuducit. Octavus atque nonus liber eriſtica quædam ſcripta ſervant, exaratam puta A. 1676 epiſtolam de *noviſſimis circa res ſacras in Belgio diſſidiis*, aliamque de *præfationis Friſiæ accuſationibus*, cum animadverſionibus Joanni van der Wayen oppoſitis, adverſus quem & novis *de Eccleſiarum Politia varia & libera*, deque *Anglicano Epiſcopatu* animadverſionibus, Spanhemius ſe vindicat. Accedit hinc in libro nono *Judicium ſuper diſſidio Anglicano, & capitibus, quæ ad unionem ſeu comprehenſionem faciunt*. Decimus denique variarum orationum, in Academiis Heidelbergenſi & Lugdunenſi habitarum, ſylloge conſtat. Vi-

deas

deas ibi Autorem diſertiſſimum de *divina Scripturarum origine & autoritate*, contra profanos, de *Doctore Theologo*, de *auditoriis veterum*, de *diſſidiis Theologorum eorumque cauſis*, de *prudentia Theologi*, de *ſacrarum antiquitatum præſtantia*, de *Cometarum & naturæ totius admirandis*, de *degenere Chriſtianiſmo*, de *corruptis emendandisque ſtudiis*, verba facere. Modo *exceſſum Eliſabethæ Palatini Electoris Matris Regiæ* deplorat, modo *Guilielmum Regem una cum Maria Auguſta* alloquitur, iisque pro imperii æternitate & ſalute regnorum vota nuncupat; modo *Mariæ Reginæ obitum* triſti eloquio perpendendum proponit. Ut taceamus, quæ de *erigendis Belgarum animis* anno 1672, de *Belgicæ reſtitutæ admirandis* A. 1674, eodemque anno de *Bibliotheca Lugduno-Batavæ novis auſpiciis*, e cathedra dixit. Eſt & oratio, quæ *Antonium Hulſium* funebri laudatione mactat. Hæc facies prioris tomi eorum, quos curavit Marckius, ex cujus præfatione nonnulla adhuc, circa eundem monenda, juvabit repetere. Diſquiſitio ſcilicet de *teſtimonio Flavii Joſephi Servatori noſtro perhibito*, quod heic deſideretur, mirum videri nemini debere ait. Utut enim illam ſæpius promiſerit Spanhemius, collectione tamen neceſſarii apparatus nondum finita, atque aliorum operum ſcriptione potius abſolvenda, impeditum, non ita eam adornaſſe refert, ut edi commode potuerit. De *Judicio ſuper diſſidio Anglicano*, quod in libro nono reperiri ſupra diximus, teſtatur, quod ex literis fide digniſſimis intellexerit, illud haud parum a viris primæ dignitatis in Eccleſia Anglicana, ſimulque a Presbyterianorum doctiſſimis fuiſſe laudatum, ſub regno Guilielmi & Mariæ; ac licet rerum externa facies magnopere nunc queat videri immutata, ab iſtiusmodi tamen judicio magnum aliquando adhuc uſum expectandum eſſe ſpondet. Addit præterea Marckius duplex ſcriptum, quod Friderici noſtri Spanhemii Patrem ὁμώνυμον autorem agnoſcit, *Epiſtolam* puta *ad Davidem Buchananum ſuper Controverſiis quibusdam, quæ in Eccleſiis Anglicanis agitantur*, ante plus quam dimidium ſeculum ſcriptam, nec in omnium hodie manibus verſantem, quam Autoris noſtri Judicio ſuper diſſidio Anglicano non incongrue comitem dari poſſe credidit; & orationem ſecularem de *Genevæ reſtitutæ per Reformationem Evangelicam*,

cui locum tribui inter orationes ſuas Filius meritiſſime voluerit; ne tam nitida & utilis rei hujus hiſtoria inter disjectas chartas facile periret. Quinimo & ad orationum Spanhemii noſtri finem, annexuit *Dedicationes & Inſcriptiones* quasdam opuſculorum, ab Autore olim poſitas ante alias antiquiores eorundem editiones, ut in hac operum omnium editione nihil antea editum deſideraretur a quoquam, nec impoſterum hæc quoque doctrinæ & eloquentiæ ſpecimina delitescerent.

Alter porro tomus, operum omnium tertius qui eſt, Theologica continet, quæ ex argumento, quod tractant, textuali videlicet & magis ſyſtematico, in partes duas *Exegetico-Elenchticam*, & *Didactico-Elenchticam*, diſtribuuntur. Pars Exegetico-Elenchtica ultra ſui dimidium occupatur in repræſentandis tribus *Evangelicarum Vindiciarum* libris, in quibus loca illuſtria ex Evangeliis, ac præcipue illo Mathæi, a falſis τῶν ἀνθιλεγόντων quorumvis interpretamentis, exceptionibus, inſtantiis vindicantur, varieque illuſtrantur. Sequuntur duæ exercitationes Academicæ in loca duo Pauli illuſtria, *caput* nempe *ſeptimum Epiſtolæ ad Romanos*, & in *I. Cor. XV*, *comma 29*, ubi de *Baptiſmo propter mortuos* agitur. Agmen claudunt *obſervationes in Leviticum hiſtoricæ, typicæ, & morales*, ad uſus practicos accommodatæ; de quibus obſervat Marckius, quod prima nunc vice prodeant, cumque ab Auditoribus variis calamo exceptæ, atque eorum variante admodum manu exaratæ fuerint, aliquid forte tabis eas nonnunquam contraxiſſe, ſeu in argumento, ſeu in citatione textuum, ſeu in ſtylo, haud diſſimulat; iſtud tamen nec Autori, nec ſibi imputari cupit. Didactico-Elenchtica pars in fronte ſtatim obvium facit notiſſimum *Elenchum Controverſiarum de Religione cum diſſidentibus hodie Chriſtianis & Judæis*; quem excipit *Specimen Strictiurarum ad libellum Epiſcopi Meldenſis*, cui titulum hic fecit *Expoſitionis doctrinæ Catholicæ*; tertio loco ſequitur exercitatio *de Præſcriptione in rebus fidei*, adverſus novos Methodiſtas Pontificios. Quod quartum locum occupat opuſculum, inſcribitur: *Xenia Romano-Catholicorum juſto pretio æſtimata, & xeniis Proteſtantium pari affectu relata.* Scriptum iſtud quondam dicit Marckius, in gratiam Hungarorum Proteſtantium, ſub nomine

Digitized by Google

nomine *Timothei Philalethi*, & utilisſimum vocat ad detegendas & retundendas fraudes Papiſtarum hodiernas. Hinc quinto inſeritur epiſtola Gallica, quam occaſione triſti, & Batavis ſuis ſat nota ſcriptam fuiſſe notat Editor, pio ſane Spanhemii, inſtituto, ſed ab aliis quibusdam in livoris & injuriæ publicæ occaſionem tum indecenter rapto. Ejus vero hæc eſt inſcriptio: *Lettre à un Amy, ſur les Motifs, qui ont porté un Reformé à ſe rendre de la Communion de Rome, où l'on repond aux Illuſions d'une nouvelle Methode.* Quam in operum indice notaverit Autor, diſſertationem *de voce παρίσεως, & an Chriſtus ſub veteri Teſtamento conſideratus fuerit ut expromiſſor?* eam reperiri haud potuiſſe fatetur. Ejus itaque loco dedit diſputationem Autoris inauguralem, de *Quinquarticulanis Controverſiis, pridem in Belgio agitatis*, idque eo ſe feciſſe innuit lubentius, quo magis hanc ſpeciali opuſculo refutandam ſibi ſumſerit anno 1658 Arnoldus Pœlenburg, Eccleſiaſtes tum Remonſtrantium Hornanus, quem paſſim in Evangelicis Vindiciis ſuis ſolide perſtrinxerit Autor, & ſcriptionis adeo ſuæ prioris valorem oſtenderit. Septimo diſputationum Heidelbergenſium ſequitur faſciculus, *Collegium* aſſervans *Theologicum*, & *octo Decades Theologicas*, & *de ſtatu inſtituto primi hominis* unam, deque *actione Dei hominem inducantis* quatuor diſſertationes; quibus appendicis in vicem aliquot accedunt Lugdunenſes, tres de *Perſonarum acceptione in Divinis*, & undecim de *fundamentalibus fidei articulis*. Undecima vero hæc ut inchoata modo eſt, ſic quod univerſæ ad finem ſuum & juſtum numerum perductæ non fuerint, impenſe dolet Marckius, nec inutile futurum fuiſſe judicat, ſi ex una majori diſputatione Heidelbergenſi, totius hujus tractationis lineas complexa, & a Walenburgiis Fratribus impugnata, qualicunque modo hic defectus fuiſſet ſuppletus. Verum hanc plane ſuppreſſam voluiſſe Autorem innuit, cujus voluntati merito obtemperandum judicavit. Tandem epiſtolæ reſponſoriæ duæ ad literas Melchioris Leydeckeri A. 1674 ſcriptas, de *fabula acceptilationis* procedunt.

Sed unicum adhuc eſt, quod in commemoranda hac operum Spanhemii editione, prætereundum minime videtur, vitæ nimi-

nimirum ab Autore transactæ curriculum, quod in oratione comtissima, Lugduni Batavorum mense Junio A. 1701 dicta, prolixius exposuit Jacobus Triglandius, cujus summam heic delibare Benevoli Lectores haud pigrabuntur. Primum ergo lucem hanc aspexit Fridericus Spanhemius Genevæ A. 1632, ipsis Calendis Maji, genitorem nactus famigeratissimum Theologum, Fridericum Spanhemium, ibidem in utraque cathedra Doctorem eminentissimum. Ex materno genere avum salutavit Guil. Budæum, linguæ illum ac literaturæ Græcæ absque controversia principem, & omnis politioris eruditionis restitutorem. Primos infantiæ annos Genevæ exegit, sed Patre deinceps ad Professionem Theologiæ Lugdunum vocato, in illius comitatu decennis puer eodem delatus, in ludo literario omni alacritate studiis incubuit, pulcherrimam de eo spem concipiente Cornelio Schrevelio, qui & ad Academicas promovendo lectiones oratiunculam, de laudibus linguæ Græcæ, ipsa illa lingua habendam injunxit. Excusso scholæ pulvere, totum se gravioribus disciplinis tradidit, Philosophiæ nimirum, Historiarum cognitioni, linguisque eruditis. Et in Philosophia quidem, Hereboordio duce, tantum profecit, ut Philosophiæ Doctoris gradum A. 1651 novendecim annorum adolescens publice reportarit. In Hebraicis Alardum Uchtmannum & Jo. Coccejum, in Arabicis Golium præceptores habuit, & in literarum studiis Boxhornium. Sed cum in his audiendis, inque legendis & convertendis in succum atque sanguinem castissimæ Latinitatis autoribus totus esset, mortuus est Pater. Veruntamen tristissimus ille casus a Lugdunensi cum Academia revocare non potuit, quin ad Theologiæ potius studium indefessa cura progressus, Jacobum Triglandium, Abrahamum Heydanum & Johannem Coccejum doctores nactus est, quibus obsecundatus istos fecit in Theologia profectus, ut post examen consuetum, classis Amstelodamensis sententia, summa cum laude, A. 1652 ad sacrum suggestum admissus fuerit. Publica ergo Ministerii tyrocinia deposuit in Zelandia, atque Ultrajecti per annum succenturiatus Minister egregia floruit facundiæ laude, Alexandro Moro, eloquentissimo istorum temporum Oratori sacro, non satis dissimulanter ferenda. Sed mox Palatinus Elector, Carolus Ludovicus, suam illustra-

luſtrare cupiens Heidelbergenſem Academiam, præter Jo. Henricum Hottingerum Tiguro accerſitum, ipſum viginti trium annorum juvenem ad Profeſſionem Theologiæ vocavit; qua occaſione is Doctoris Theologiæ honorem Lugduni Batavorum recepit. Sed non fuit relinquendus Palatinis. Nam dum in Heidelbergenſi doceret Academia, plures ipſum exteri ad ſe vocarunt: nullis tamen obtemperavit, præterquam Lugdunenſibus Batavis, ad quos occulto velut quodam fatorum ordine, A. 1670 retractus fuit. Qualem vero ſe quantumque in utraque Academia exhibuerit, non eſt, ut pluribus exponamus, cum opera hactenus recenſita iſtud affatim loquantur. Uxores habuit tres, liberosque non unos, e quibus tamen unus ſupereſt Fridericus, qui Jurium ſtudia ſecutus meruit, ut Curiæ Judicialis Hollandiæ publica Acta Hagæ Comitum illi Actuario, & arcana Reipublicæ tanquam Commiſſario Ratisbonæ crederentur. Tandem poſt tot ſudores atque tot vigilias, & poſt tam flagrans bene merendi ſtudium, ſatur dierum & honorum, aliquot hebdomadum languore confectus, die Maji decimo octavo, A. 1701, anno ætatis labente ſeptuageſimo, ad meliorem vitam tranſiit.

FLORENTII DE BRUIN, ECCLESIASTÆ GOrinchemenſis, de Emendandis Temporum Ebræa Linguæ Anomaliis Enallagisve, hactenus temere admiſſis, Diſſertatio Epiſtolaris.

Amſtelædami excudit Gerardus Borſtius, 1704, 12. Plag. 17.

IN Epiſtolari hac ſua Diſſertatione, quæ ad D. Georgium de Mey Theologum Gaudanum ſeniorem directa eſt, illud ſtatim ſupponit Clariſſimus Autor, quod Temporum Anomaliæ & Permutationes, nonniſi ad quorundam Temporum defectus ſupplendos, a Grammaticis excogitatæ ſint, ſponteque adeo ſequatur, ut, ubi ipſa Lingua hac in parte non deficiat, fictæ ejusmodi Anomaliæ prorſus reſpuendæ, imo in exilium & ad orcum detrudendæ ſint. Structis hunc in finem ſeptem obſervationibus, genuinum, eundemque ſic ſatis amplum Temporum & Modorum Linguæ Ebrææ ſignificatum aperit, & ordine eundo demonſtrat, quod nullius

Tem-

Temporis, niſi Præſentis, apud Ebræos detur defectus, quem tamen per Benoni iidem etiam feliciſſime compenſent. Male itaque cum Aben-Ezra facere Buxtorfium, quod vel ad Præteritum, vel ad Futurum, ut Præſentis lacuna ſuppleatur, ſemper recurrant, Imperativique pro Futuro, Præteriti itidem pro Futuro, & contra, Commutationem atque Enallagen admittant. Imperativi enim pro Futuro nullam proprie dari Enallagen, aliarum Linguarum naturam atque indolem ſuadere, cum ipſum Imperativum Futuri quoque nomine ibidem gaudeat. Præteritum porro cum vau converſivo per Plusquamperfectum, Futurum vero ſub eodem ſtatu per Imperfectum, non minus ἀναλόγως atque commode reddi poſſe, ſiquidem Imperfecta de natura Futurorum, cum Perfecti quid & Futuri inſimul involvant, & ipſa quadantenus participent. Poſt obſervationes, quarum tamen ſeptimam demum p. 88 inculcat, ulterius inquirit Clariſſimus Autor, quænam ſit exemplorum in Verſionibus ad Temporum Permutationes comprobandas antiquitas, ut, an exinde autoritatis eædem aliquid nanciſci queant, comperiretur. Diſſerit hac occaſione paucis de Paraphraſibus Chaldaicis, de ſeptuaginta Interpretum, ut & Hieronymi, quæ Vulgata vulgo dicitur, Verſionibus, & argumentis quibusdam in medium allatis, (qualia ſunt, quod ipſa Targumim ab hominibus Judæis Prophetici ſermonis & ſuæ ipſorum Linguæ parum gnaris, ſeptuaginta item Seniorum Interpretamenta, Lightfooto docente, a Sanhedrin in fraudem Gentium fuerint confecta,) in iis nihil eſſe præſidii, Lectori perſuadere annititur. A Verſionibus ad Grammaticorum de Temporum Permutationibus regulas pedem promovens, R. Davidem Kimchium, ſeculi duodecimi ſcriptorem, qui ob ſummam induſtriam, & ſubtilitates, quibus ſtuduit, Grammaticas, נאש המרקרקים appellatur, examinandum ſibi proponit. Cum vero מכלול ſeu copia, cujus prior pars חלק הרקרוק inſcribitur, Clariſſimo Autori non fuerit, adiit Ebraicas Sanctis Pagnini Inſtitutiones, ex dicta priore מכלול parte fere tranſcriptas; ubi circa duodecimum tertii libri caput, cui titulus *Temporum Permutatio*, maximopere occupatus fuit. Ut vero Lector de Regulis Kimchio-Pagninianis, & ſuis ad easdem exhibitis ſtricturis, amota præjudiciorum

Digitized by Google

nube, ex æquo judicet, obſervationum ſupra traditarum applicationem ubivis ita inſtituit, ut demonſtrare ſatagat, eſſe illam Temporum in SS. literis admiſſam hactenus ἐναλλαγὴν maximam partem ne flocci quidem, & merum hominum, magna laborantium proprii idiomatis ignorantia & incertitudine, ad nos derivatam commentum. Ultima interim Pagnini regula, qua Futurum aliquando vice Præteriti poni indicat, pluſculum negotii Autori noſtro faceſſit, adeo, ut præter Canticum Moſis ad Mare Algoſum, (in quo κῦ πόδας, Interpretibus & Grammaticis in aliud ſæpe abeuntibus, Temporum ſtudet ſequi analogiam) ductu aliquot verſiculorum, integros quosdam Pſalmos juxta hypotheſin ſuam reſolvat; imo ob locum ex Judicum c. 2. v. 1. a Pagnino allegatum, aliquid ἀνομαλίας Temporum tandem ferme concedat; quod omne tamen per ſpecialem, quam p. 168 fabricat, Regulam, emollire, imo eludere allaborat. Coronidis loco ex Hiſtoriæ Regum Judæ & Iſraelis Harmonia, quam Reverendus Autor ex Samuelis, Regum & Chronicorum Libris in concentum coagmentavit, & integram jam tum confectam habuit, Pſalmum decimum octavum, qualis apud Samuelem & in Pſalmorum Libro comparet, in concentum digerit, operisque adeo, ut loquitur, a nemine hactenus tentati ſpecimen, (ne fruſtra Regulam ſuam, quam apprime Pſalmus hic utrinque collatus illuſtret, cudiſſe videatur) cum Erudito Orbe communicat. Ipſa Pſalmi Analyſis, quæ infra textum conſpicitur, Celebertimi Tilli eſt, Adnotationes vero lateri textus adjectæ, Hilleri, ob Libros de Arcano Keri & Ketib aliosque Clariſſimi, Varietates ſapiunt, quarum numerus in unico hoc Pſalmo, iis, quas Autor adjecit, non attentis, ultra nonaginta aſcendit. Cæterum, quid de hac Autoris noſtri hypotheſi habendum ſit, Lector dijudicet. Sufficit nobis, quod Reverenda Facultas Theologica Lugduno-Batava approbationem ſuam Diſſertationi præfixam ita limitet, ut multiplicis doctrinæ apparatum, & pios conatus decus ſacrarum literarum altius provehendi, debite quidem collaudet, hypotheſin tamen eruditi Scriptoris & omnes ejus interpretationes ſuas non faciat, ſed palmam adhuc in medio eſſe poſitam, dum de cauſa nondum liqueat, aperte pronunciet.

GUILHELMI MUSGRAVE M. D. INCLYTI Medicorum Londinenſium Collegii & Regiæ Societatis Socii, Diſſertatio de Arthritide Symptomatica.

Exoniæ, ſumptibus Yeo & Bishop, Soſiorum, 1703, 8. Conſtat plag. 19.

CLariſſimi hujus Viri mentionem aliquoties jam in Actis noſtris fecimus, quando nempe curioſas ipſius obſervationes, Transactis Philoſophicis Anglicis inſertas, in noſtra tranſtulimus. In præſenti tractatu ſyſtema Arthritidum ſymptomaticarum exhibet, non quas imaginatio peperit, aut opinio commenta eſt, vel Authores ſunt elargiti, ſed quæ ipſi uſu & experimentis ſeſe prodiderunt; ſiquidem, qui hactenus Arthritidem explicuerunt Authores, exquiſitæ illius, genuinæ, legitimæ & primariæ doctrinam excoluerunt, de larvata ſive ſymptomatica parum vel minime ſoliciti. Arthritidi equidem ſymptomaticæ cum primigenia, ſi primas earum facies conferamus, in plerisque convenit; differre vero utrasque maximopere a ſe invicem, illi cognoſcent, qui earum εἶδος καὶ ἦθος penitius ſcrutabuntur. Arthritis enim primigenia morbus eſt exquiſitus, γνήσιος, ſui ordinis princeps, & peculiarem ſuique generis conjunctam habet cauſam, proprio utique Marte agentem, per ſe vel procatarcticarum ſtimulo paroxyſmos inducentem, a nullo vero affectu alio aut primitus acceptam, aut in operibus dependentem; e diverſo ſymptomatica morbo alteri ſuccreſcens, vel materiam, (id eſt, cauſam continentem) vel ad minimum materiæ in hujusce generis Arthritida μεταποιησιμὸν illi primario, quo directe vel oblique ortus ejus promovetur, refert acceptum. Itaque tum morbi, unde fluxit, primarii, tum Arthritidis, quam æmulatur, exquiſitæ de natura tanquam Hybrida participat. Et usque adeo copioſæ occurrunt ſymptomaticæ, ut his affecti eos, qui ab exquiſita torquentur Arthritide, numero videantur æquare, imo quidem vincere. Nec ſemper tamen una eademque facie ſe præſentant, ſiquidem aliæ εὐτοκίαι, aliæ partu difficili, eduntur; aliæ a primigenio morbo ægrius, aliæ libentius decedunt; aliæ ad parentem cito regrediuntur, aliæ vix unquam, ac ne vix quidem; aliæ frequentiores, rariores aliæ in-

ſe-

ferunt paroxyſmos. Sed illa potiſſimum differentia inter Symptomaticas eſt advertenda, dum *alia improprie* & ex vulgi tantum opinione, alia *proprie* ita appellatur. Illa *rheumatiſmum* ſequitur, nullos tamen ad arthriticam normam formatos compoſitosve habet paroxyſmos, nec materiam ei, quæ eſt arthritica, ulla ex parte comparem. Quæ proprie ſymptomatica dicitur, iterum duplicis obſervatur eſſe generis. *Altera* enim *generatione æquivoca* procreatur, dum ſcilicet gravi quodam ſuperato ac penitus ſubacto morbo, natura ſui demum juris & vegetior facta, miaſma arthriticum hactenus occultum, ſanguinem & quicquid intus virium eſt, depaſcens, (maxime vero, ſi pharmacis ea proritetur) ad τὰ ἔξωθεν pellit, itaque præter ſpem & expectationem omnem ſæpe gignit arthritidem; atque talis eſt, *quæ ſupervenit chloroſi & hydropi*, ſecundaria potius quam ſymptomatica dicenda. *Altera κυριωτάτως ſymptomatica* vocanda eandem cum primario morbo & ab eo derivatam habet materiam, modo penitus, modo aliqua ex parte alteratam, modo integram, modo cum alio quodam miſtam, ſed quæ in aliam corporis regionem transvehitur, & alia ratione, i. e. arthritica operatur; cujus ſpecies ſunt *arthritis melancholica*, *ſcorbutica*, *quæ lui Venereæ*, *aſthmati*, *febri*, *dolori colico*, *& morbis cutaneis*, achoribus puta, hæmorrhoidibus, atque ulceribus *ſupervenit*. De ſingulis breviter & ita diſtinctis in capitibus agit Noſter, ut primum morbi primarii naturam explicet; tum ejus in arthritidem progreſſum; deinde ſecundarii jam facti, & in aditu maxime propinquo conſtituti, diagnoſin qualemcunque; poſt a cognatis ſecundariis & arthritide exquiſita illius differentiam; tum morbi ejusque ſymptomatum curationem perſequatur, tandemque iſthæc illuſtrandi ergo hiſtorias ſubnectat. Nec tamen diffitetur, harum catalogum Poſterorum induſtria auctum iri.

Gründliche Anleitung zur Teutſchen accuraten Reim- und Dicht-Kunſt.

i. e.

SOLIDA INTRODUCTIO AD POESIN GERMANICAM. Auctore MAGNO DANIELE OMEISIO, Comite Pal. Caſ. Moral. Orator. & Poëſ. Prof. Publ. in Academia Altorfina, & Florigera ad Pegneſum Societatis Socio.

Norimbergæ, ſumtibus Wolffg. Michahelles & Joh. Adolphi, 1704, in 8.

Conſtat Alphab. 2, plag. 3.

INtroductio hæc *ad Poëſin Germanicam*, juſta methodo, firmisque regulis & præceptis accuratis fundata, nec non brevibus aptiſſimisque exemplis illuſtrata, exhibet ab initio *præliminares* quasdam *Contemplationes*: quarum prima agit de ipſius Poëſeos origine; altera ſpeciatim de Poëſi Germanica, hujusque prima ætate ſive pueritia; tertia de ejus adoleſcentia; quarta de robuſta quaſi maturitate, ſive virili, & ea, qua nunc floret, ætate: ubi non ſolum diſſeritur de Poëtis Germanicis antiquioris, medii & junioris ævi, atque iis, quæ hoc de argumento Celeberrimus Morhofius propoſuit, adduntur multo plura; ſed & ſpeciatim de *Florigera ad Pegneſum Societate*, hujus ortu ac propagatione ad hæc usque tempora, legum ſanctionibus &c. ſermo longius producitur. Sequitur dein *ipſa Introductio* ad Poëſin Germanicam accuratiorem; quæ diſpeſcitur in *Artem Metricam* & *Poëmaticum*. Pars *prior*, ſive Ars Metrica, continet (1) doctrinam de Quantitate Syllabarum, eamque breviter ac perſpicue, absque regularum multarum adminiculis traditam; (2) de Pedibus, Verſibus & variis Carminum Generibus, tam Simplicibus quam Mixtis; ubi, inter alia, evidenter demonſtratur, *Anapæſticum* Carminis Teutonici Genus perperam ita dici, idque *Amphibrachicum* multo rectius debere nuncupari; (3) de Rhythmis, Cæſura, & apta verborum (ſive proſaica, uti Clariſſimus Weiſius loquitur) Conſtructione; (4) de diverſis Carminibus, ratione formæ exterioris conſideratis, (von unterſchiedlichen Reim-Schluſſen) ut ſunt: Diſticha, Tetraſticha, Hexaſticha, Octoſticha &c. Odæ tam ſacræ quam profanæ, Parodiæ, Odæ Pindaricæ, Teſſerädecaſticha, Gallis *Sonnetes* dicta, Madrigalen / Ital. *Madrigali*, Dithyrambi, Ringel-Lieder / Gall. *Rondeaux*, Echo &c. De quibus omnibus multo

multo curatiore agitur induſtria, quam in pleriſque Proſodiis Germanicis fieri vulgo ſolet. Sequitur Pars *poſterior*, quæ doctrinam pandit de Inventione, Diſpoſitione & Elocutione Poëtica; de Varietate Carminum Teutonicorum, ratione Materiæ ſeu Objecti conſideratorum: nimirum de Genethliacis, Strenis Poëticis, Carminibus Panegyricis, variisque Gratulatoriis, Eucharisticis, Epiniciis, Epithalamiis, Epicediis, Soteriis, Propempticis &c. ubi ſingillatim Præcepta Inventionis ac Diſpoſitionis non tantum fideliter proponuntur, ſed & Exempla, ex Poëtarum Germanicorum optimis noſtrorum temporum, citari & allegari ſolent; eo fere modo, quo in Latinæ Poëſeos Cultorum gratiam & uſum, uſus eſt B. Morhofius in Hyle Invent. Poët. Pertractatur ulterius doctrina de minoribus quibusdam Poëmatibus Germanicis; nimirum de Epigrammatibus, Anagrammatibus, Logogriphis, Ænigmatibus, Rebus de Picardie, Symbolis Heroicis (Gallis *Deviſes* dictis) Emblematibus, Modernis, quæ vocant, Numismatibus, &c. amplius de Poëmatibus majoribus, ut ſunt Epica ſeu Heroica, Fabulæ Romanenſes, Bucolica ſive Idyllia, Satyræ, Ludique Scenici. Quibus Ludis Comicis Tragicisque, ut & Arti Emblematicæ ac Numariæ, cum plurimum conducat Iconologia, de hac quoque fuſe diſſeritur; ac dein ſermo de Inſcriptionibus Argutis, Germanico etiam idiomate concinnandis inſtituitur: nec non de Epiſtolis Metricis, lingua noſtra vernacula pariter exarandis. Qua occaſione a Clariſſ. Auctore inſeritur *Paris Teutonicus*, proſa & ligata oratione delineatus; ſive Amor admirabilis Comitis Alberti Altenburgenſis, & Helenæ, Imperatoris Henrici Aucupis cognominati filiæ; quam dictus Comes raptam in nemora Bohemica ſecum abduxit A. C. 925. Finita *Introductione*, ſequuntur præcepta de *Orthographia Germanica*, communi Societatis Fl rigeræ ad Pegneſum conſenſu ſtudioque contexta, non eo quidem fine, ut aliis opera hac præjudicetur, iſtaque ſcribendi ratio vel invitis obtrudatur; ſed ut laudatæ Societatis membra in unum ſcribendi modum amice co ſpirent, noſtrorumque tironum, & Poëſeos Teutonicæ amatorum, commodis hac etiam parte conſulatur.

Succedit jam altera Operis hujus Pars, videlicet *Mythologia Germanica*, qua Fabulæ Poëticæ, ſeu veterum fictiones de

Digitized by Google

Diis Deabusque & Heroibus Gentilium, non ſolum perſpicue & ſtrictim recenſentur, ſed & ſingularum ſenſus Theologicus, Moralis, Naturalis aut Hiſtoricus, ubique ſubjungitur, & in iis pleraque Moralis ac Naturalis Philoſophiæ dogmata latitare, monſtratur; contra quam agunt complures Mythologi, qui altiora fabularum ſenſa non inſpiciunt, & externi tantum corticis mirabilitate irretiti, nihil divinius ſub illo latere credunt. Præmittitur Mythologiæ huic Germanicæ, præfaminis inſtar, examen Quæſtionis: An Chriſtiano Poëtæ, Poëtarum Ethnicorum exemplo, nomina Deorum Dearumque profana in metris ac poëmatibus ſuis uſurpare liceat? Coronidis vero loco luculenter oſtenditur, pleraque Gentium Idola a Judæis ortum traxiſſe; adeoque plurimas fictionum illarum poëticarum ex libris Moſis, aliisque veteris Teſtamenti monumentis, derivari. Denique circa finem totius libri ſubnectuntur Carmina quædam Auctoris Clariſſimi Germanica, Dogmatica & Funebria. *Homines* enim quandoque *melius edocentur exemplis; quæ imprimis hoc in ſe boni habent, quod approbant, quæ præcipiunt, fieri poſſe*; prout ſcribit Plinius in Panegyr. cap. 45.

PETRI TEXELII PHOENIX VISUS & Auditus.

Roterodami, apud Adrianum van Dyck, 1703. 4.
Alphab. 2, plag. 13.

AVium omnium decantatiſſima fere eſt illa, cui Phœnicis nomen a longo jam decurſu temporis fuiſſe inditum, nec vulgo ignoratur. De eadem vero quæ narrantur, inſignia omnino & miranda plurima, pro fabulis reputarunt alii, alii inter incerta atque dubia rejecerunt, tandemque alii, prudentia quoque illi & multo rerum uſu conſpicui, pro indubitato prorſus adhibuerunt argumento, quo nixi præcipuos Chriſtianæ fidei articulos corroborare nulli dubitarunt.

Noſter autem, qui Eccleſiaſtis Brilani munere defungitur, Texelius, perſuaſum ſibi totus ſemper habuit, omne Phœnicis negotium pro ſymbolico, ænigmatico & allegorico, variisque troporum & ſchematum involucris incluſo atque tecto, venditandum

dum venire, & oſtentatoribus adeo, quos vocat, vaniloquis, ejus videndi copiam ſibi factam crepantibus, ſerio ſuccenſet, Joannem imprimis Mandevillum, Anglum, exſibilans, quod ante tria ſeculcula in Commentariis itinerum ſuorum de Phœnice comminiſci non erubuerit, bis eum ſe vidiſſe ſedentem, ſed vo[illegible]antem ſæpius.

At nihiloſecius & ipſe, quem laudamus, Autor noſter exquiſitiſſimam Phœnicis formam coram aſpexiſſe, & ſimul ſuaviſſimam illius vocem eominus audiviſſe ſe teſtatur, verum iſto modo, quem poſterioribus ſeculis, vel ſagaciſſimis indagatoribus negatum deprehendi innuit. Nam ſub ejus ſchemate latere cenſet certos quosdam homines, &, quem θεάνθρωπον veneramur, Jeſum Chriſtum. Ac ut citra ambages Lectoribus Benevolis mentem ejus exponamus, pro Phœnice agnoſcit ante omnia *Jacobum* Patriarcham, utpote qui in Phœnicia ſeu Canaan natus, denatus in Ægypto Heliopoli, ibidemque aromatibus conditus, & a filiis in Canaan ſepultus fuerit. Sed & præterea Phœnicem ſignare ait *populum Iſraëliticum*, in quo excelluerint Joſeph, Moſes, Aaron, Joſua, illa Jacobi progenies, ſemper reviviſcens in poſteritate, quæ nulla vi, nulla fraude deleri potuerit, ſed in periculo extremo ſuperſtes remanſerit, & poſt revolutionem quorundam annorum redierit in terram patribus promiſſam; quod Moſes paſcens gregem in Arabia in monte Dei Horeb, ipſiſſimo Phœnicis adyto, cum Iſraël jam eſſet in extremis, ſuaviſſimo modulamine precando Deum exoraverit. Denique his ſuperveniſſe dicit *Chriſtum*, unigenitum Patris, primogenitum ex mortuis, pignus glorioſæ noſtræ reſurrectionis.

Opinionem iſthanc ſuam ulterius deducturus, a teſtimoniis auſpicatur antiquis, in quibus varia de Phœnice ave protulere olim ut Judæi, ſic Ethnici etiam, ac omnium maxime Chriſtiani, quæ quidem latius in Libro *primo* recenſentur. *Secundus* dehinc Liber Phœnicem penicillo coloribusque tot ſcriptorum diverſis, ordine delineatum dat. Ac *tertius* denique ſingulas iſtius delineationis partes, ad inventionem mentemque propriam accommodat. Et maximum ſane rei univerſæ momentum, in libro tertio

ver-

verſari, quivis facile conjiciet. Qua igitur via Autor hic proceſſerit, quibusdam in exemplis breviter commonſtrabimus, de omnibus ſingulisque judicio Lectoribus relicto. Ipſum Phœnicis nomen ex Hebraica voce כְּנַעַן *Canaan* exortum fuiſſe, ut evincat; primum reſecari cupit poſtremam literam נ, tresque reliquas legendas poſtulat, non more Hebræorum a dextra ad ſiniſtram, ſed inverſo potius, & Occidentalibus ſolenni ordine. Loco ת׳ ע porro ſucceſſiſſe arbitratur Græcorum Φ, & literam כ, unde per inverſionem fiat C, duplicatam fuiſſe in Græcorum Ξ, vel Latinorum X, ut adeo hinc emerſerit φοῖνιξ & Phœnix. Quod veteres ab ave mutuo transſumſerint Jacobi ejusque ſobolis ſymbolum, non unam ſuaſiſſe rationem innuit, & præter alias hanc etiam allegat, quod, ſicut avis velociſſime præ reliquis animantibus loco moveatur ac egrediatur, ſæpe ſubito diſpareat, iterumque inopinato adſit, ex longinquis quoque oris; ſic peregrinus fuerit Iſraël in ipſa ſua patria, multoque magis in Ægypto, ubi incolæ filios Jacob vocitarint hoſpites vagos. Phœnicem pro ave venditatum legi unica ſemper, peculiari atque ſingulari, id multos torquere notat Autores, ſi de ave quadam naturali ſermonem accipias; ſed ſi de Jacobo ejusque progenie Phœnicem interpreteris, omnia plana atque enodata futura ſpondet, quandoquidem Iſrael unice Deo dilectus fuerit. Dum Phœnix a Nonno Poëta σοφὸς appelletur ὄρνις, ſymbolum hoc eſſe conjicit Sapientiæ, ex Jacobo poſterisque ejus manifeſto elucente. Phœnicem avium omnium Regem perhibere Hebræos, Arabes, Græcos, Romanos, Chriſtianos; ac Reges quoque fuiſſe addit filios Iſraël, quos Deus elegerit in Regale Sacerdotium, Regem fuiſſe Joſephum Dominatorem in terra Ægypti, Moſen Regis munus geſſiſſe apud Iſraëlitas, & Regem imprimis vocandum venire Jeſum Chriſtum. Quando de Phœnice pronunciarit Ovidius, nec fruge eum, nec herbis, ſed thuris lacrymis & ſucco amomi vivere, iſtud ad Manna Iſraëlitarum in deſerto, & ad aquam e rupe profluentem trahit. Cantum Phœnici in extremo vitæ termino tributum, ad Moſis trahit ſcripta ultima, qualia fuerint liber, qui Jobi vulgo nuncupetur, ſed Moſen autorem habeat, qui itidem Pſalmum, in Pſalterio Davidico qui nonageſimus eſt, cum proximo ſequenti nona-

geſi

geſimo primo conſignarit. Tacemus ejusmodi meditationes alias, cum ex his ipſis affatim jam Lectori pateat, quam in ſententia ſua probanda methodum adhibere Noſtro placuerit.

Licet vero operis præſentis titulus nonniſi Phœnicem viſum & auditum inſinuet, longe tamen plura, quæ ſibi quis haud facile ex rubro hoc promitteret, in ipſa tractatione inſuper accedunt, ad cognatas ubique materias calamo liberrime & prolixiſſime non raro excurrente. Huc pertinent judicia & narrationes de ſinguliis, quorum teſtimonia Phœnicem commemorantia adducit Auctor, Scriptoribus, quos inter facta Clementis Romani mentio uberem ſuppeditavit materiam, de Roma Romanisque negotiis nonnullis diſſerendi, nummosque antiquos & figuras ſimiles æri quoque inciſas repræſentandi. Phœnicis alæ occaſionem præbuerunt discurſui de aliis, non hominibus ſolum & Angelis, ſed & brutis præter aves aliis, quin artificialibus quoque & inanimatis, paſſim tribui ſolitis; unde nova figurarum, alas repræſentantium, emerſit ſeries. Pſalmi nonageſimus & nonageſimus primus Moſi auctori vindicati, peculiarem in utrumque paraphraſin & commentarium peperunt; ut reliquas digreſſiones, tantum non ſingulis in paginis occurrentes, ſilentio prætereamus; quanquam eas librum evolventibus haud prorſus injucundas fore exiſtimemus.

Curieuſe Denck- und Ehren-Mahle/ ꝛc.

h. e.

CURIOSA MONUMENTA ORATORIA, NOMINIbus pariter ac Virtutibus Sereniſſimarum & Illuſtriſſimarum Poteſtatum conſecrata & dedicata in Illuſtri Rutheneo, ſub ductu atque auſpicio M. GEORGII LUDOVICI GOLDNERI, Rectoris.

Lipſiæ, ſumtibus hæredum Lanckiſianorum, 1704, in 8.
Alph. 1. plag. 5.

EX quo lingua Germanorum majori, quam olim, ſtudio exculta fuit, æmulari cœpit hæc natio, nulli alii genti ingenio & rebus præclare geſtis ſecunda, Latinos Græcosque, qui olim

principatum eloquentiæ tenuerunt; ac ediderunt jam ultra dimidium ſeculi, certatim velut Viri eruditi ejus generis inſignia monumenta, quæ dignitatem, gravitatemque ac elegantiam linguæ Teutonicæ ſatis ſuperque comprobant. Hæc uti in præfatione ſua prolixe adducit atque explicat Clariſſimus Auctor, de Studioſa Juventute in Illuſtri, quod Geræ floret, Rutheneo literis operam navante, bene merentiſſimus: ita commonſtrat etiam in ipſo libro, ſe præcipuas muneris ſui partes cenſere, cum Oratoria Latina conjungere perpetuo Teutonicam, atque ea libertate, qua fruuntur Eclectici, veterum perinde ac recentiorum præcepta Auditoribus ſuis inſtillare. Ex iſto itaque inſtituto provenerunt hæc oratoria monumenta, quæ octo ſolennioribus Actibus Panegyricis, viginti ſex orationes complectentibus, & unice honori ac memoriæ quorundam Sereniſſimorum, Illuſtriſſimorumque capitum conſecratis, abſolvuntur. Elucet ubique curioſa inventio & exornatio, quam titulus promittit, & in quovis Actu uſus locorum Dialecticorum in Arte Oratoria palam oſtenditur. Et Actus quidem primus triplicem continet gratulationem ad *Joſephum*, Sereniſſimum Romanorum Regem, de Landavio glorioſe expugnato; de victorioſo reditu in ſedem Regiam; deque felici auſpicio Anni 1703. Videas hic diverſis in orationibus exponi vota Romanorum; ominoſa item nomina, & inter hæc inprimis Joſephi nomen, quod indicare probatur Deo conſecratum, Deo dilectum, Deique gratia omni ex parte beatum Regem. Quin & idem nomen prudentiæ plenum, amorisque velut fontem eſſe, & fortem ac ſtremuum arguere animum evincitur, adhibita in ſubſidium nominis notatione ac metalepſi. Secundus Actus gratulationem exhibet ad Potentiſſimam Angliæ Reginam, *Annam*, de felicibus regni auſpiciis; ubi affectuxi lætitiæ inſignia Angliæ excitant & exornant. Tertius bona verba dicit Illuſtriſſimis Nutritoribus Ruthenei de fauſtis Onomaſteriis A. 1698 celebratis. Atque hic e tribus orationibus prima agit de felicitate ſubjectorum ſub uno Imperantis nomine. Secunda explicat nomen Heinrici, quod ſignificare oſtenditur, domi, ſeu in ſe, ratione bonorum animi, divitem. Tertia ab initio curioſa quædam de nominum

fata-

fatalitate affert, ac deinde divitias virtutum in animis Comitum Ruthenorum, cum variis gemmis comparatas, ob oculos proponit. Actus quartus ſacer eſt Jubilæo ſeculari, ante hos aliquot annos celebrato, inque eodem modo ritus ludorum ſecularium illuſtratur, modo curioſum numiſma ſeculare Imperatoris Auguſti Illuſtriſſimis Comitibus Junioris Lineæ Ruthenis offertur, modo pietas Patronis & Inſpectoribus Gymnaſii Gerani, per decentem gratulationem de rara felicitate, notabilem adeo commutationem temporum videndi, approbatur. Quintus occaſione repetitorum ab Illuſtriſſimis patriæ Patribus Onomaſteriorum, de conſuetudine primo veterum mittendi Magiſtratui, Patronis atque Amicis, in Natalitiis æque ac Onamaſteriis varia munera, & inter hæc coronas etiam e floribus, nonnulla in medium affert. Deinde laudatiſſimis Comitibus ſacram eſſe jubet coronam lauream, ornatam roſis, liliis, caryophillis, tanquam ſymbolis amoris erga literas, juſtitiæ, pietatis & prudentiæ. Sextus inſtitutus eſt in honorem & memoriam Illuſtriſſimi Comitis ac Domini, Domini Heinrici XXI Junioris Lineæ Rutheni, qui fortiter pugnans, A. 1702, die XIX Julii, glorioſe obiit. Inventionem ſuppeditarunt Inſignia Ruthenica, & Heros defunctus cum leone comparatus eſt. Septimum ſibi ſacrum habuit Natalis Domini Heinrici XI Rutheni, qui cum Jove Planeta comparatur, & quatuor ejus virtutes principes, ſub ſchemate quatuor Circumjovialium, adumbrantur. Actus denique octavus, denuo in Onomaſteriis Heinricianis inſtitutus, præmiſſa Oratione, quæ continet in theſi comparationem inter Arborem ac Magiſtratum, dedicat quinque arbores miraculoſas in Parnaſſo Ruthenico, quinque Illuſtriſſimis Nutritiis, inſtituta iterum inter hos & illas comparatione in hypotheſi, & addita ſub finem cujusvis Orationis Inſcriptione. Cæterum pleræque harum Orationum brevem ſimul exhibent Hiſtoriam Ruthenicam, genusque, nomen, inſignia, vitam, ſtudia & facta, togæ pariter ac ſagi, Illuſtriſſimorum Comitum Ruthenorum prædicant ac admirantur.

HUGONIS GROTII DE JURE BELLI AC PACIS LIBRI Tres, cum Commentariis GUILIELMI VANDER MUELEN, Domini d' Oudt Brouckhuyſen &c. Accedunt & Autoris Annotata, ex poſtrema ejus ante obitum cura, & JOAN. FREDER. GRONOVII Notæ in totum Opus.

Amſtelædami, apud Janſſonio-Waesbergios & Wetſtenios, 1704, in fol.

Conſtant Alph. 19, plag. 17.

OPus Grotianum, æternitati dicatum, & magno paſſim ab Eruditis exceptum eſt applauſu; id quod tum frequens ejus in Scholis uſus, tum Virorum celeberrimorum commentarii in id conſcripti, abunde teſtantur. Nemo tamen illud impenſius diligentiusque coluiſſe videtur, quam Generoſiſſimus ac Conſultiſſimus Dominus vander Muelen, dum Grotium luculento commentario, cujus pars I jam A. 1696, II A. 1700, III hoc anno prodiere, donatum Orbi Erudito exhibuit. Cum vero ipſius Grotiani operis indoles & ſeries jam ſit notiſſima, hinc nobis nihil aliud nunc agendum videtur, quam ut Doctiſſimi Commentatoris laborem, nonnullis, prout ſuccurrent, exemplis illuſtremus; id quod propriis ipſius verbis potiſſimum præſtabimus. In *Prolegomenis §. 5*, contra Carneadem, ex illimitata utilitate jus æſtimantem, atque ita revera omne jus naturale negantem, diſputaturus, primo quidem, quam pernicioſum generi humano illud dogma ſit, ediſſerit, cum eoque doctrinam Hobbeſii, eo magis horrendam, quo clariora e puriori fonte potuerit haurire juris naturalis fundamenta, convenire oſtendit. Ipſam vero ſententiam, ex negata Divinitate profluere arbitratur, cum alioquin, poſito aliquo ſummo Ente vel Principio, a quo Cœlum & Natura dependeat, neceſſario ſequatur, ſummum illud Ens eſſe etiam cauſam illius Juris, quod Naturale dicitur; id quod ex ordine iſto, quo omnia, quæ producta ſunt, ad finem ſuum tendunt ac feruntur, abunde perſpiciatur. Nam illa omnium individuorum ad finem, ad quem ſingula ab Autore ordinata ſunt, propenſio & inclinatio, ex ſententia Noſtri, revera jus naturæ eſt, omnibus innatum rebus: unde unumquodque individuum, ſecundum jus naturæ agere & operari dicitur, quoties ad finem, naturæ ſuæ con-

congruum & convenientem, rapitur; ut non a vero aberrare is exiſtimandus ſit, qui per jus & inſtitutum naturæ, intelligit regulas cujusque individui, ſecundum quas unumquodque determinatum concipitur, & ad certo modo exiſtendum, & operandum, ex æterno decreto & immutabili ſummi Entis voluntate profluentes. Cum igitur jus naturæ aliunde derivari nequeat, quam a ſummo aliquo Principio, quod omnium individuorum cauſa ſit, hinc, exiſtentia ſummi ejusmodi Entis probata, ipſum naturæ jus, quod neceſſario ex illius natura profluat, ac ſingulis individuis communicatum ſit, eadem ratione probari, Noſter amplius cenſet. Licet vero laudatum jus naturæ, ratione originis, omnibus individuis commune ſit, ratione tamen cujusque ſubjecti, ſecundum innatam ſibi naturam operantis, diverſis modis ea, quæ juris naturæ eſſe dicuntur, in actum deducuntur & adimplentur; id quod inprimis exemplo brutorum & hominum, ulterius Doctiſſimus Autor declarat. Ex his porro liquere putat, eum, qui Carneadis, aliorumque illum ſequentium, ſententiam oppugnare velit, ante omnia de ſummo aliquo Ente ſollicitum eſſe debere: hujus vero exiſtentiam triplici potiſſimum argumento, a fabrica humani corporis, totius univerſi, & Gentilium teſtimoniis deſumto, idem demonſtrat. Cum etiam ſummum illud Ens non aliter, quam ſumme perfectum, per rationem cognoſcatur, hinc ex hac ſumma perfectione, proficiſci cenſet Noſter ſummam ſanctitatem, quæ in eo conſiſtat, ut neceſſario amet veritatem & virtutem, abhorreat autem a vitiis, ita ut nihil velle poſſit, niſi quod bonum & ſanctum eſt, id eſt, naturæ ſuæ conveniens; nihil vetare, niſi malum, ſcilicet quod ſanctitati ſuæ contrarium eſt. Ex infinita illa ſanctitate profluere ſummam juſtitiam, adeoque pœnarum & præmiorum diſtributionem. Dei ſanctitatem indicare legem & normam, ad quam rationales creaturæ vitam inſtituere teneantur; juſtitiam autem corrigere actus hominum, eam lædentes. Ex hac itaque Dei ſanctitate, derivandum eſſe hominum jus naturale, Generoſiſſimus Autor concludit, quod ex ipſa Divina natura profluens, verſetur circa actus per ſe debitos vel illicitos, fluentes ex eadem ſanctitate, adeoque moraliter bonos vel malos, ac optime definiatur per dictatum rectæ rationis, ex

convenientia vel disconvenientia cum natura rationali, id est, cum istis honestis nobis innatis principiis, ex Divina illa sanctitate & imagine, ad quam creati sumus, fluentibus, nobis indicans, quid bonum, quid justum, quid malum, quid injustum, & consequenter quid vetitum, quid præceptum sit.

In *lib. I. c. 3. §. 8.* rejicit Grotius eorum opinionem, qui ubique & sine exceptione, summam potestatem esse volunt populi, ita ut ei Reges, quoties imperio suo male utuntur, & coercere & punire liceat. Sed Doctissimo Commentatori status controversiæ nimis generaliter videtur formatus, cum neminem eo arrogantiæ processisse putet, ut statueret, summam eo, quem modo retulimus, sensu potestatem esse populi. Hinc quæstionem ita potius proponendam censet: an liceat, quibusdam in casibus, populo Regem imperio suo, non ad tutelam & utilitatem civium, sed in eorum perniciem ac detrimentum, abutentem, solio dejicere, vel alio quocunque modo punire ac coercere? Sic formatam quæstionem, contra Grotium deinde affirmat. Cum enim omne imperium humanum, voluntate hominum sit introductum, hinc illud ex fine coeuntium in civitatem, æstimandum erit: hic vero est propria conservatio & securitas. Quodsi adeo Imperans, neglecto illo fine, in cives sæviat, tum imperio suo, ipso velut jure, excidit, ac non aliter, quam singulare Reipublicæ membrum, considerari posse videtur, eumque adeo, velut communis salutis hostem, civitas ea pœna, qua ipse alias, vi summæ potestatis, civem delinquentem punire potuisset, afficere potest. Postea, subjectis nonnullis limitationibus vel cautionibus necessariis, Grotii argumentis respondet, docendo, neutiquam subjectionem eo usque esse extendendam, ut Imperanti quidvis facere, aut quovis modo imperio concesso abuti liceat; in hoc enim subditos nec consensisse, nec consentire potuisse.

Celebris inter rerum moralium Scriptores quæstio est, an ob imminens accipiendæ alapæ periculum, inimicus etiam cum cæde repelli queat? quam Grotius *l. 2 c. 1. § 10.* proponit. Circa eam nostro Commentatori, post relatas aliorum sententias, distinguendum videtur inter injuriæ ejusmodi inferendæ propulsationem, ac illatæ vindicationem; deinde inter statum naturalem

Digitized by Google

ralem & civilem. Propulſationem igitur injuriæ, tam in foro poli, quam ſoli, quovis modo fieri poſſe cenſet. Cum enim non ſolum communi hominum opinione, ſummo ſemper in pretio habita fuerit famæ integritas, ſed etiam a piis, Divino Spiritu afflatis viris, nobis commendata ejusdem conſervatio, non videtur Chriſtianis interdictum, famam intactam & illibatam conſervare, depellendo injuriam & ignominiam, quam nobis inurere meditantur ac machinantur homines improbi: & cum pro capite, pro vita liceat ſui ſuſcipere defenſionem, quidni etiam pro fama, omnium rerum pretioſiſſima, atque etiam bono & honeſto viro chariſſima? utpote quam eodem jure & titulo poſſidemus, quo cætera a Deo nobis conceſſa cum animi, tum fortunæ bona. Omnino igitur idem jus circa famæ defenſionem aſſerendum videtur, quod circa vitæ aliorumque bonorum tutelam, nobis competit: ſi vero idem jus obtinet, eadem quoque media adhibendi facultas recte adſtruetur. Accedit, quod, uti inimicus nullum in corpus vel vitam noſtram jus habet, ita nec famam lædendi, ulla ei ſit poteſtas: quamobrem & quævis ignominiæ arcendæ media adhibere, licitum nobis videtur, cum adverſarius nullo jure munitus ſit, quo minus extrema quæque patiatur. Idem tamen jus, in ſtatu naturali, circa injuriæ illatæ vindicationem, læſo non competit, ſed lædens ei obligatur, ex ſuo maleficio, ad reparandum damnum, quod famæ ejus intulit, idque ſit patiendo tantundem; cujusmodi pœna optime proportionata videtur delicto. Et quoniam, in ſtatu naturali, læſus ipſe & judex eſt & arbiter, atque etiam actor, cavendum ei eſt, ne plus repoſcat, quam ratio ei deberi dictat, & ne tanquam judex, graviorem pœnam in delinquentem ſtatuat, quam juſtitia diſtributiva exigit. Hæc tamen omnia locum habent, ſi inimico in poteſtatem redacto, penes læſum unice ſit, mala imponenda moderari ac dirigere: nam ſi ab obſtinato obduratoque adverſario, illatæ injuriæ reparatio per vim ſit exigenda, tum jus lædendi in infinitum perinde obtinet, ac circa injuriæ inferendæ propulſationem. In ſtatu autem civili, uti læſionis illatæ vindicatio, ſine dubio per Magiſtratum fieri debet, ita circa inferendæ propulſationem, eandem, quam in ſtatu naturali aſſeruit, defendendi rationem, in civi-

civili quoque propugnare Noſter non erubeſcit; cum non ſolum & hic corpus impetatur, a quo omnem vim & injuriam arcere permittant jura, ſed & læſus verſetur in terminis defenſionis neceſſariæ, ceſſantibus hoc in caſu judiciis, adeoque jus priſtinum reviviſcat, ac cuique ſe ſuaque, quovis modo, contra vim & injuriam imminentem, tuendi facultatem tribuat. Poſtea rationes contrarias Noſter removet, ac inprimis a Grotio fruſtra legem Evangelicam hic opponi, cenſet.

Circa pœnas humanas, uti non paucæ occurrunt difficultates, ita inprimis etiam illud quæri ſolet, an delicta in Deum commiſſa, pœnis humanis ſubſint? qua de re Grotius *l. 2. c. 20. §. 44. ſeqq.* ſuam propoſuit ſententiam. Circa quæ cum alia, tum in ſpecie id annotat Autor ad *d. §. 44*, quod, cum nihil magis pernicioſum ſocietati humanæ, quam ejusmodi homines, qui vel ſummi alicujus Entis exiſtentiam negant, vel ab eo res humanas curari, inficiantur, hi humani generis hoſtes exiſtimandi ſint; adeo ut cuique eos, in ſtatu naturali, jure belli perſequendi, in civili vero ſocietate, ſummis Imperantibus, illos coercendi jus competat: cum unicuique, ac præcipue Imperantibus, cura incumbat avertendi a civibus non ſolum, ſed & ſocietate humana, illa, quæ maxime nocitura videntur; præterea quisque teneatur, Divinam Majeſtatem illæſam conſervare, cum nati ſimus, ad Dei gloriam prædicandam & celebrandam, hæc vero non magis negligi poſſe videatur, quam ſi athei impuniti dimittantur; denique multæ gentes ac nationes funditus deletæ ac peſſundatæ ſint, ideo quod Divinæ Majeſtatis contemtores & graviſſimorum delictorum autores, e medio non ſuſtulerint. Alia tamen, quoad religionem Chriſtianam, Noſtro *ad d. c. 20. §. 48.* ſedet ſententia. Cum enim fides ſit donum Dei, quod a mera gratia & Divina benevolentia dependet, non vi & armis propagari, ſed per doctrinam & auditum, inſtillari hominum mentibus illa debet. Quamobrem nullum bellum inferendum, nec armis utendum, ut ad Chriſtianam religionem amplectendam cogantur diverſa ſentientes, multo minus illi, qui eam profitentur quidem, ſed non eadem fidei dogmata & fidei capita amplexi ſunt: & licet veritas religionis Chriſtianæ, multis egregiis teſtimoniis fulcia-

tur,

tur, attamen cum ejusmodi myſteria humani ingenii & judicii vim ſuperent, non tam facile ab his, qui in tenebris obambulant, in animum admitti poſſunt, niſi ſecretis Dei auxiliis accedentibus. Cujusmodi intellectus illuſtratio, non ab armis & vi, aut humana poteſtate nobis impertitur, ſed a Divina ſolummodo gratia dependet: hinc mentibus vincula injicienda non ſunt; voluntates ad ſtudium veræ religionis allici & invitari debent, non cogi; perſuaderi, non imperari oportet ea, quæ ſaluti animæ comparandæ inſerviunt; non intruditur pietas, ſed inſtillatur; non impingitur, ſed infunditur.

In *l. 3. c. 1. §. 21. 22.* docuit Grotius, quod, quicquid alicui facere non licet, ad id eum impellere aut ſollicitare non liceat, ex eoque amplius deduxit, quod, cum ſubdito Regem ſuum occidere non liceat, nec oppida ſine conſilio publico dedere, nec ſpoliare cives, ad hæc ille etiam permoveri non debeat; cum ſemper, qui alteri peccandi cauſam dat, & ipſe peccet: aliud tamen eſſe amplius exiſtimavit, ſi quis opera ſponte, nec ſuo impulſu peccantis, ad rem ſibi licitam utatur; hoc enim iniquum non eſſe, ipſius Dei exemplo ſe alibi probaſſe ait. In hac doctrina Conſultiſſimus Commentator prius probat; ſed circa alterum, quod ſcilicet opera ſponte peccantis uti fas ſit, vehementer dubitat, an illud Chriſti doctrinæ & charitatis regulæ conveniat, utpote quæ a nobis exigat, ut proximum in errorem lapſum in rectam viam reducamus, & avocemus a malitia & peccato; præterea peccati quodammodo fiat particeps, qui ſponte peccantis opera utitur, cum ejus malitiam approbet, eidemque, in malo propoſito perſeverandi, occaſionem præbeat. Eadem quæſtio recurrit *l. 3. c. 4. §. 18*, ubi cenſet Grotius, immiſſis percuſſoribus hoſtem occidere licere, ſi illi huic nulla teneantur fide: aliter vero dicendum eſſe de his percuſſoribus, quorum facto perfidia inſit; nam eum hic, qui aliena utitur perfidia, non jus naturæ tantum, ſed & gentium violare. Sed Noſter iterum Grotio eſt rigidior, dum iſtum nocendi hoſtibus modum, penitus rejicit. Quamvis enim hoſtem interimere, non jura belli duntaxat, ſed etiam jus naturale & divinum permittant, attamen turpitudinis & ſceleris quid continet, inſcium nec opinantem e medio tollere. Ne-

que vero turpitudo illa & ſcelus diſtinctione Grotii removetur, quia immiſſio percuſſorum, per ſe & ſua natura turpis Noſtro videtur. Hinc etiam Gentium, ac in ſpecie Romanorum, facinus ejusmodi approbantium, exempla ipſi non obſunt, cum non exemplis, ſed rationibus, juſtitiam & honeſtatem metiri oporteat; ex quibus quoque concludit, deprehenſos iſtiusmodi ſicarios, non aliam ob cauſam exquiſitis affici ſuppliciis, quam quod tale facinus juri Gentium repugnet, ac proinde iis, qui rationis dictamini obtemperant, exoſum ſit.

NICOLAI HENELII AB HENNENFELD, Sileſiographia Renovata, neceſſariis ſcholiis, obſervationibus & indice aucta.

Vratislaviæ & Lipſiæ, apud Chr. Bauchium, 1704, 4.
Conſtat alphab. 15.

RAri ſunt ex Sileſiis, qui res patriæ ſuæ literis conſignare ſolent, & ſi Joachimum Cureum, Nicolaum Henelium, Jacobum Schickfuſium, Fridericum Lucæ & Martinum Hankium nominamus, pauciſſimi reſtant, qui Annales gentis nobiliſſimæ in lucem protulerint. Maximum autem inter illos punctum tulit *Nicolaus Henelius ab Hennenfeld*, Sac. Cæſ. Maj. Conſiliarius, JCtus & Syndicus olim Vratislavienſis, cujus *Sileſiographia* capitibus novem, & *Breslographia* capitibus ſex delineata, Francofurti anno 1613. in 4 prodiit. Quum enimvero non pauca animadverteret doctiſſimus Auctor, quæ vel perperam a ſe dicta eſſent, vel melius dici potuiſſent, quam in illo feſtinationis calore dicta fuerant, ad ſecundas curas opus utrumque revocavit, correctumque ac multis in locis auctum, filio ſuo, velut orbam ac poſthumam prolem, edendum reliquit: qui ipſe quidem variis rationibus impeditus, præſtare iſtud neutiquam potuit; præſtitit autem nuperrime, & civium literatorum expectationi ex aſſe ſatisfecit Reverendiſſimus atque Illuſtriſſimus Dominus, *Michael Joſephus Fibiger*, Sacri Ordinis Militaris Crucigerorum cum rubea ſtella Supremus per Sileſiam & Poloniam Magiſter, & ad D. Matthiæ apud Vratislavienſes Prælatus, qui ſchedas Henelianas felici fato nactus, *Sileſio-*

Digitized by Google

Ieſiographiam Renovatam ante omnia ſedulo diſcuſſit, mundeque deſcriptam & doctiſſimis ſcholiis illuſtratam, Lipſienſibus typis hoc ipſo anno, in forma, quam vocant, quarta exſcribendam curavit. Ipſe Henelianus labor, qui ſeptem prius capitibus conſtabat, in duodecim poſthac ab Auctore diſtributus eſt, quorum I. Sileſiæ incolas, nomen & etymon; II. ſitum, populos finitimos, & partitionem; III. ubertatem qua fructuum terra naſcentium, qua mineralium; IV. animalia, volatilia, & rem pecuariam; V. flumina, lacus, piſcinas, piſces & thermas; VI. ingenia, mores, corporum habitudinem, educationem, ſtudia, ſcholas, rei familiaris curam, victus item veſtitusque rationem, hoſpitalitatem, mercimonia & idioma; VII. urbes, arces, monaſteria, pagos; VIII. hominum genera & ordines; IX. Magiſtratum ſuperiorem; X. Magiſtratus ſubordinatos; XI. Judices ac jura; XII. Comitia & Curiam Fiſcalem Sileſiæ ſiſtit. Sed quum brevior eſſet tractatio, & circa annum ſuperioris ſeculi XXXIII aut XXXIV abſoluta videretur, multa vero interim in ſtatu publico immutata, Familiæque Excelſiſſimæ quædam letho extinctæ, aliæ autem in earum locum ſubſtitutæ fuiſſent, Scholia ſuperaddere neceſſe duxit Reverendiſſimus Præſul, in quibus Henelium modo explicaret fuſius, modo corrigeret accuratius, modo autem eventus rerum memorabiles ab Henelio vel omiſſos, vel poſt obitum ejus obſervatos compleret. *Primo* itaque ſtatim *capite* Marcomanorum & Quadorum res geſtas in ſcholiis ſuis (ad §. 2. & 14.) clarius deducit; ſyſtema Celtarum & Germanorum veterum (§. 23.) contexit; Quados & Lygios (§. 16. 17.) in Sileſia habitaſſe, contra Cluverium, & Henelium ipſum, qui Cluverii partes ſequitur, oſtendit; & (§. 24.) Vandalos a Venedis ſive Wendis omnino diſtinguendos, pagumque Silenſem a Ditmaro memoratum, pro Sileſia (§. 33.) habendum eſſe, docet. *Cap. II.* (§. 2) controverſiam nuperrimam Sileſiorum cum Bohemis, de finibus in montibus Sudetis, anno 1700 & 1701 motam; (§. 7.) montium Sileſiæ deſcriptionem, ex ſchedis Oehmbianis; (§. 13.) hiſtoriam, an fabulam, de latronibus, ſeu ſpectris potius in monte Sabotho, quibuscum Joannes Beerius, civis Suidnicenſis, circa annum 1570 colloquutus fertur; (§. 18.) fabulam de ſpectro montis Riphæi, quod Rieben3ahl

adpellant, cordate examinatam; (§. 24.) Polonorum in Sileſiam prætenſiones egregie discuſſas; (§. 25. ſqq.) Ducatuum hodiernos dominos; (§. 34) territorii Suibuſienſis ad Brandeburgicum Electorem factam oppignorationem, & reluitionem; (§. 35.) Dynaſtiarum liberarum numerum, quarum antea quatuor fuerant, Bytomienſi Henkeliana in Superiore, & Bethanienſi Schœnaichiana in Sileſia Inferiore auctum, in ſcholiis Fibigerianis legimus. *Cap. III.* boni patrisfamilias partes egregie ſuſtinet Illuſtriſſimus Scholiaſtes, & præter monita rei agrariæ inſervientia, quæ in ſcholiis paſſim occurrunt, de agris puta lætandis, de ſatione facienda, de lignis cædendis, de lini cultura & uſu: maxime notatu digna ſunt, quæ (§. 38) de aurifodinis Goldbergenſibus; (§. 39.) de auro fluviatili Sileſiorum; (§. 41) de dente aureo pueri Sileſii, cujus gratia Jacobus Horſtius, Joannes Ingelſtetterus, Martinus Rulandus, Duncanus Liddelius, Valens Acidalius, Laurentius Scholzius, integros tractatus vel epiſtolas ediderunt; (§. 42) de metallifodinis hodie in Sileſia excultis adduxit: quibus addimus non immerito carmen hexametrum Chriſtophori Wintheri Saganenſis, de Fabrilibus Sileſiæ officinis & fodinis, valde alias rarum, ſed ſcholiis (§. 43) nunc inſertum, & uberiorem de Urnis Sepulchralibus notitiam, quæ ad §. 51 legitur: quo loco tacere non poſſumus, tanto Scholiaſten noſtrum erga patriæ ſuæ antiquitates ſtudio flagrare, ut M. Chriſtiani Stieffii de Urnis in Sileſia Lignicenſibus & Pilgramsdorfienſibus, (quarum illo commate non meminerat) ſcriptam ad ipſum epiſtolam, ſuis ſumtibus imprimendam curaverit. *Cap. IV.* laudem in ſcholiis meretur memoria Ordinis Venatorii, ab D. Georgio Wilhelmo, ultimo Piaſteorum Principe Lygio-Bregenſi, anno 1672 d. 23 Aug. inſtituti; hiſtoria item cervæ cicuris (§. 2.) leporis bicorporis (p. 399) regulæ porro de cura & nævis equorum, (§. 13) de cura ovium, (§. 20) parodia Catulliana Senftlebii de caſeo ovillo, (§. 22) & de volatilibus ſupplementa doctiſſima. Quo tamen loco præterire ſilentio non debemus narrationem ipſius Henelii (§. 35. p. 534. 535) de nobili quadam fœmina in Ducatu Sileſiæ Oppolienſi, in cujus naturam examen apum, incertum quo caſu, ſeſe immiſit, quodque, cum miſellam punctionibus, ut credibile eſt, tantum non enecaret, haud

niſi

niſi rege extracto, inde expelli potuit. Addit Henelius, rem, quo magis miram, eo minus fidei habituram, niſi certiſſimis veritatis teſtimoniis niteretur, & ab eo ipſe haberet auctore, cui fidem hic negare piaculum putaret. *Cap. V.* inter alia de Viadro ſive Odera fluvio, qui antiquis Suevus & Guttalus dicebatur, egregia multa profert Henelius, quæque Sileſiis cum Francofurtenſibus de libera in Viadro navigatione interceſſerint controverſiæ, fuſe explicat: ſed notat Scholiaſtes (ad §. 7) quod Jo. Chriſtianus Riomannus Bartham quoque fluvium navigabilem ſe redditurum promiſerit, ad quercus ſcilicet iſthic locorum abunde creſcentes, mediante hoc fluvio ad Oderam, & dehinc Hamburgum deportandas, qui tamen conatus certis de cauſis fruſtraneus fuerit; quod a fluvio Biela in Moraviæ confinibus, ſagæ vocentur Bielweiſen §. 8; quod Albis fontes omnino Sileſiæ vindicandi ſint, contra Bohemos §. 31; quod acidulæ plures hodie in Sileſia dentur §. 47, & quod in Obra rivulo gammari ſaporis amari capiantur, ob calami nimirum aromatici ſylveſtris copiam, cujus radicibus avide veſcuntur cancri, §. 58. *Cap. VI.* præter egregia multa, quæ Henelii curis debemus, non proletariæ ſunt Scholiaſtæ noſtri obſervationes de onophagia Sileſiis objecta (§. 2;) de genio Sileſiorum, contra Scaligeri dicterium (§. 5;) de ſcholis publicis, & Academia præſertim Societatis Jeſu Leopoldina, anno M DCCII Vratislaviæ fundata (§. 16;) de bibliothecis in Sileſia celebrioribus ad §. 19, quas inter Logaviana quoque pag. 719 laudatur, nuperrime ab Illuſtriſſimis hæredibus Sereniſſimo Duci Saxo-Vinarienſi divendita; de cereviſiarum varietate & virtutibus (§. 27 ſq;) de Schepuſio Vratislavienſium, (§. 31) quod genus cereviſiæ eſt, ab oppidanis Scheps adpellatum; de privilegio Vratislavienſibus ab Henrico VI Duce conceſſo, ut non ſolum eſſe illis ac vivere, ſed bene eſſe, bene vivere liceat §. 17; de itineribus in Sileſia tutis §. 55; & tandem de idiotiſmo linguæ Germanicæ Sileſiaco, Sileſiorumque gloria in poëſi Germanica, nitori ſuo ab ipſis reſtituta. *Caput VII.* paullo prolixius eſt, ob urbes, monaſteria & arces ordine alphabetico ibi recenſitas. Ex ingenti memorabilium copia id ſolum adnotamus, depictam eſſe in ſcholiis urbium ac oppidorum faciem, qualis poſt Henelii tempora, ad præſens usque ſeculum fuerit, ſingulisque lo-

cis non modo virorum eruditorum, qui ibi nati ſunt, elogia ex ipſis *Sileſia Togatæ Heneliana* ſchedis adjuncta, vel proprio Marte conſcripta, ſed Abbatum inſuper & Prælatorum, qui Saganenſi, Leubuſienſi, Griſſovienſi, Camencienſi, Henrichovienſi, Raudenſi & Jemelnicenſi monaſteriis præfuerunt, vitas & ſeriem, ex ipſis cœnobiorum, quæ vocant, archivis cum literatiſſimo Scholiaſte Heneliano communicatas inveniri, & occaſione Wartenſis Divæ, cæterarum quoque in Sileſia miraculoſarum, quas credunt, Imaginum mentionem fieri. *Caput VIII* ut materiarum mole, ſic dignitate omnium ampliſſimum eſt. Poſt enim quam Henelius populum dixiſſet dividi in Clericos & Laicos; provinciam anno 965 ſub Miecislao ad Chriſtum converſam; Epiſcopatum Vratislavienſem *aureum* vocari; S. Joannem Baptiſtam & Divam Hedwigen tutelares univerſæ Sileſiæ haberi; Duces porro in Sileſia olim plures, hodie pauciores numerari; Comitum & Dynaſtarum conditionem lautam eſſe; ac de Nobilium præſertim familiis, feudis, prærogativis, ſtudiis, gloria ſago æque ac toga parta, fuſe tractaſſet, nec opificum inſuper, ruſticorum, ac Judæorum oblitus fuiſſet: hic quaſi palæſtram eruditionis ſuæ nactus Reverendiſſimus Præſul, in ſcholiis ſuis telam ab Henelio cœptam continuavit. Epiſcoporum enim laudes, tum ex aliis Henelii ſchedis, tum PP. Soc. Jeſu Elogiis recenſuit; Ducum ſtirpes ordine chronologico deſcripſit, & in Georgio Wilhelmo, Lygio-Bregenſi & Wolavienſi Principe, omnem maſculam ſobolem Piaſteorum, qui per annos fere nongentos, in Polonia & Sileſia faſces tenuerunt, anno 1675 exſtinctam prorſus fuiſſe, in Ducatibus autem Croſnenſi Electores Brandeburgicos, in Olsnenſi primum Podiebradios, poſtea Würtenbergicos, in Saganenſi Lobkowitzios, in Oppavienſi & Carnovienſi Lichtenſteinios, in Monſterbergenſi Auerſpergios Principes ſucceſſiſſe demonſtrat. Ad Comites, Dynaſtas, Barones & Nobiles digreſſus, non ordine ſolum alphabetico, quamvis haud absque ingenti labore, illos recenſet, qui hodiedum in vivis ſunt, ſed inſignia quoque familiarum addit, nec minus elogia plurimorum Heroum, ſtylo Heneliano in *Sileſia Togata*, quod volumen adhuc MSC. ſervatur, conſignata. *Cap. IX*, quo Magiſtratus in Sileſia ſuperior penes Regem Bohemiæ eſſe, & Principes Sileſios ſe-

culo XIV, ſub Joanne Lucemburgico & Carolo IV Regibus, Bohemiæ vaſallos ac feudatarios fuiſſe factos dicitur, in ſcholiis cauſas tranſitus Sileſiorum a Polonis ad Bohemos, verba item homagiorum, tenorem diplomatum, & alia ejus generis non proletaria diſcimus. *Cap. X.* controverſia Bohemos inter & Sileſios de ſumma Præfectura Sileſiæ, ſub Ferdinando I acriter mota explicatur, Bohemorum tum cauſam D. Philippo Gundelio Patavino, Sileſiorum autem Wolfgango a Bock, Equite Sileſio & Cancellario Lignicenſi, ſtrenue agentibus. Subnectitur ſtatim catalogus ſummorum Sileſiæ Capitaneorum, quos modo ex Ducibus, modo ex Epiſcopis delectos docemur, & alia plura, cum de jurisdictione, tum de Magiſtratuum inferiorum officiis; quibus, quod prolixo commentario non indigerent, ad calcem capitis Caſparis Schifordegheri memoriales titulos de Jurisdictione, quæ olim in Sileſia fuit, Scholiaſtes ſubjunxit. In Judiciis & Juribus Sileſiæ, quæ *Cap. XI.* ab Henelio accurate delineantur, breviora ſunt Præſulis noſtri ſcholia; operam tamen minus ſe perditurum duxit, ſi ad calcem capitis, Compactata Imperatoris Leopoldi I cum Rege Poloniarum Joanne III, Dynaſtiæ item Wartenbergenſis, quæ ad Burggravios Dohnenſes ſpectat, certum quoddam privilegium de graduali appellatione, & inprimis Caſparis Franciſci, Equitis de Sannig, Annotationes ad Sanctionem Pragmaticam Cæſareo-Regiam Leopoldinam, circa fatalia Appellationis in Ducatu utriusque Sileſiæ obſervanda, legerentur. Finem operi Heneliano imponit narratio de Comitiis & Curia Fiſcali Sileſiorum, quæ *Cap. XII.* continetur, ad quam non modo, quæ circa Comitia Provincialia obſerventur, Scholiaſtes monuit, verum & hodiernam Sileſiæ æſtimationem & contribuendi modum deſcribit, quidque in Comitiis generalibus ab anno 1337 ad annum usque 1703 actum, atque tributorum nomine concluſum ac perſolutum fuerit, in conſpectum exponit. Quum ergo Illuſtriſſimus Ordinis ſui Magiſter nihil reliquum eſſe voluerit, ac neque vigiliis ullis aut ſumtibus pepercerit, ut *Heneliana* hæc *Sileſiographia*, quæ per annos fere ſexaginta in ſchedis delituit, & tinearum ſupplicium aut cucullorum piperatorum opprobrium vix effugere potuit, decori ſuo reſtituta & *Renovata*, ſeu nova quaſi veſte induta prodiret, otium ſane atque

que vires ipſi, uti alii litterarum & hiſtoriæ amantes, ſic Sileſii ſigillatim cives, ad *Breslographiam Henelianam* eadem ratione typis evulgandam, ex animo precantur.

DE ORIGINE MALI, AUTHORE GUILIELMO KING S. T. D. Epiſcopo Derenſi.

Londini apud Benj. Tooke, 1702, 8. plag. 16. & Bremæ apud P. G. Sauerman, 1704, 8. plag. 20.

ORiginem mali, materiam inter maxime difficiles præcipuam, commode explicari abs ſe poſſe exiſtimavit Illuſtris Auctor, ſi quædam de cognitione rerum externarum, & inveſtigatione cauſæ primæ, ejusque natura præmitteret, atque deinceps natura & diviſione mali expenſa, diductiori tractatione ſpeciatim mali imperfectionis, naturalis, & moralis, rationem modumque perſequeretur. Poſtquam oſtendiſſet, conceptus rerum externarum, ad *motum*, *materiam* & *ſpatium* referri, neque ullum ex his naturæ neceſſitate æternum exiſtere, deducit hinc, cauſam rerum primam, quæ vulgo Deus appellatur, concedendam omnino eſſe. Ubi commonet, rationes noſtras de principio hoc activo primo, non aliter comparatas eſſe, quam cœci de lumine, cui per effectus nonnullos certum eſſe quidem poſſit, dari rem, quæ lumen dicitur, quod calefaciat, quod illuſtret, quod greſſus dirigat; quid ipſa ſit lux, haud æque cognitum ſit, quoniam ejusdem ſenſum, quo alii lumen uſurpant, non feriat. Malum dividit in *imperfectionis*, *naturale*, & *morale*. Per malum imperfectionis notatur abſentia perfectionum aut commodorum, quæ aliis rebus adſunt; per naturale, dolores, moleſtiæ, incommoda; per morale, pravæ electiones, nobis aliisque noxiæ. Quomodo autem mala hæc cum Divina bonitate & juſtitia queant conſiſtere, melius cognoſci non poſſe arbitratur Auctor, quam ſi oſtendatur ratio, quod mala non ſolum ſapientiæ, bonitati & potentiæ Divinæ infinitæ congruant, ſed & ex illis neceſſario oriantur, ita ut illa infinita non fuiſſent, ſi mala non eſſent, aut eſſe potuiſſent. Omnia creata neceſſario malo *imperfectionis* obnoxia eſſe probat, quia perfectio abſoluta ſoli Deo propria eſt; univerſa igitur creata, quoniam Deus non

non ſunt, imperfecta ſint oportet. Hinc probare nititur Auctor, mala *naturalia* tam neceſſario cum origine ſua ex materia cohærere, ut divelli a ſe invicem nequeant, ac proinde mundi materialis compagem aut non ſtrui debuiſſe, aut ferenda hæc eſſe mala, ſine Divinæ potentiæ aut bonitatis incuſatione. Quod ſigillatim circa generationem & corruptionem, animalium varietatem, mortem, animi paſſiones, famem, ſitim, laborem, ſobolis procreationem, pueritiam & ſenectutem, morbos, feras & venenata, errores humanos & ignorantiam, latius ex hypotheſi Auctoris explicatur. Ut mali *moralis* natura & origo luculentius intelligi poſſit, ſigillatim perſequitur Auctor naturam electionum; felicitatem, quæ ex electione pendet; electiones, quæ perperam fiunt; quomodo in pravas electiones incidamus, & qua ratione electiones iſtiusmodi cum Divina potentia atque bonitate concilientur. Propoſitis duabus ſententiis de libertate humana, quarum una libertatem a coactione, non vero a neceſſitate; altera libertatem non minus a neceſſitate, quam coactione agnoſcit: aliam diverſamque ab his libertatis atque electionis notionem lectori exhibet, in qua explicanda & probanda ſatis diducte verſatur. Nimirum cum appetitus, facultates & potentiæ, ab objectis peculiaribus, illorumque convenientia & habitudine naturali, vulgo determinari tradantur, Noſter diverſam ab his voluntatis potentiam ſibi concipit, quæ magis indifferens ſit quoad objecta, circa quæ ſeſe exerat; quæ neque a bonitate in objectis, nec a moleſtia, nec ab intellectu præcedente determinetur; cui non aliud præ alio natura conveniat, ſed cui id maxime congruat, quod ipſa eligit: ut adeo non bonitas objecti præcedat actum electionis, ſed electio bonitatem in objecto efficiat. Ejusmodi in Deo & homine potentiam dari, variis confirmatur rationibus. De Deo quidem inter alia, quoniam nullum extra eundem bonum, utpote nondum exiſtens, ipſum ad condendum mundum determinare potuit, ſed ſola ipſius liberrimaque electio. Hominem vero quemlibet, cum conſcius ſibi ſit, ſe veram actionum ſuarum eſſe cauſam, ſe poſſe agere ſibique placere appetitibus naturalibus, ſenſibus & rationi contraeundo, hanc liberrimam eligendi potentiam in ſe experiri, quæ nec ab appetitu, paſſionibus aut intellectu determinetur. Ex-

plicata felicitate hominis, quæ in electionibus reponitur, indicatisque cauſis, quomodo in electiones indebitas incidamus, conciliantur electiones indebitæ cum potentia & bonitate Divina. Merebantur quidem explicatius ſingula notari, ſed cum brevitatis habenda nobis ratio ſit, ex iis aliqua tantum delibamus. Ad objectionem, cur Deus agentia libera condiderit? reſpondet, mundum ſine iſtis meram fuiſſe machinam; Deo autem quod ipſi gratiſſimum eſt, defuturum fuiſſe, commercium ſcilicet cum operibus libertate donatis, & creaturis, quæ libertatis ope beneficia Divina cognoſcendo quodammodo rependant; pejorem fore hominum ſtatum, ſublato arbitrio libero; ſola agentia libera, perfecte felicia eſſe; neque commoda arbitrii liberi, ſine potentia peccandi, habe[illegible] Objectioni, cur Deus interpoſitu omnipotentiæ ſuæ [illegible]pus ſit, voluntatem ab electionibus pravis non coerceat? ſatisfacere nititur oſtendendo, plura & graviora mala rerum univerſitati ex hac interpoſitione Divina obventura; naturæ rerum vim inferri; modum tractandi agentia libera hac ratione inverti; tolli id, quod in electionibus maxime placet: hinc agentia libera poſita eſſe veluti extra potentiam Divinam, ac proinde interpoſitionem talem, nec rerum univerſitati utilem, nec Deo gratam eſſe poſſe. Agitur deinde de efficacia orationum; de quæſtione, cur Deus alio hominem non tranſtulerit, ubi nihil ipſum ad malum potuiſſet ſollicitare? de paucitate felicium, & generali hominum corruptione. Denique argute objicienti Epicuro apud Lactantium, Deum aut mala non tollere velle, quod invidum alienæ felicitatis eſt, aut non poſſe, quod infirmi eſt, reſpondetur, Deum tollere mala nec velle, nec poſſe, ſed negatur inde ſequi, Deum eſſe invidum aut imbecillum. Contradictorium enim eſſe, rerum univerſitatem ſubſiſtere, mala tamen tolli; uti poſito circulo repugnet, linearum e medio ad circumferentiam tendentium æqualitatem tollere. Deum proinde ex malis minimum eligere, ideoque nec invidum, nec impotentem dici poſſe. Univerſæ tractationi annectitur Appendix *de Legibus Divinis*, ubi natura & origo legum Divinarum, naturalium & poſitivarum, cum univerſalium tum particularium; præmiorum pœnarumque Divinarum ratio; quæſtiones, quomodo

pœnæ

pœnæ impiis æternæ conveniant, quæ nec ipſis, nec aliis proſunt? quomodo bonitati Divinæ eædem conſonent, quæ omnia ſic fabricavit, ne quem ſe creatum eſſe pœniteat? quomodo pœnæ æternæ ſine cauſa naturali perpetuæ eſſe queant? denique cur malis bene ſit, & bonis male? explicantur. Atque hæc nobis, pro inſtituti ratione, ex libro non grandi delibaſſe ſuffecerit. Sententiam enim ipſam, ut ubique, ita & hic examinandam aliis relinquimus.

CATECHISME OU INSTRUCTION DE LA Religion Chrêtienne.

i. e.

CATECHISMUS, SIVE INSTITUTIO RELIGIONIS Chriſtianæ, Auctore J. F. OSTERVALD, Paſtore Eccleſiæ Neocomenſis.

Amſtelodami, apud Thomam Lombrail, 1704, 12. plag. 20.

QUi benevolo lectori nunc ſiſtitur libellus Catecheticus non ultimi commatis, inſcriptus eſt Illuſtri Societati, quæ nuper in Anglia *propagandæ Chriſtianæ Religionis* cauſa coaluit, ad imitationem forſan laudatiſſimorum in hoc rerum genere conatuum Roberti Boylei, immortalis memoriæ Phyſici, quos alio in his Actis loco dilaudatos recordamur. Docet vero nos in dedicatione libri Reverendus Oſtervaldius noſter, conſtare eandem Viris ſacra ac civili dignitate exſplendentibus, atque ſub majori iſto Collegio, minora quam plurima contineri; inſtitutas paſſim eſſe ab eadem Societate ſcholas, orphanis pauperumque liberis inſtituendis, veſtiendis atque educandis; libros ad pium Dei cultum facientes, ejus ope in ſcholis, oppidis, pagis, claſſibus, exercitibus carceribusque gratis diſtribui; inſtitui Bibliothecas publicas, Miniſtrorum Eccleſiæ, qui ruri habitant, gratia, imo in ipſa America, eaque orbis parte, propagandæ religionis Chriſtianæ cauſa, multa a Sociis ſtudio ſumtibusque graviſſimis curari; excitari ab iisdem Eccleſias exteras, ut, conſtituta inter ſe concordia, laudabili huic inſtituto adjutrices manus præſtent.

Auctor, præmiſſa compendiaria enarratione Hiſtoriæ Biblicæ, initio de religionis Chriſtianæ ac S. Scripturæ veritate, per quæſtiones ac reſponſiones, ut in toto hoc opuſculo, non inconcinne agit, ſed ex optimis potius, qui contra Atheos aliosque incredulos ſcripſere, auctoribus, argumenta potiſſima enarrat, objectionesque præcipuas refutat. Poſt hæc, facta religionis partitione in ea, quæ creditu, & quæ factu neceſſaria ſunt, de fidei articulis juxta Symbolum Apoſtolicum agit, omnemque dat operam, ut, ſi quæ potiora ſunt in rebus credendis dubia, ea paſſim interſpergat, feliciterque ſolvat: omnia denique ad augendum ſanctitatis ſtudium diligenter accommodat; cui jam olim, edito de *fontibus corruptionis* libello, laudabilem induſtriam impendit. Dehinc ad facienda ſe confert, & generatim de pœnitentia vitæque emendandæ ſtudio, partis II articulo I dicit; dehinc ſpeciatim de noſtro erga Deum, proximum & nos ipſos ſtudio agit, interſperſa decem præceptorum & Dominicæ orationis explicatione. Ultimo loco de ſacramentis agit, ac formulas, quibus proſelytus, vel puer & puella ad uſum rationis perveniens, ac confirmationem petens, uti poſſint, ex more Neocomenſium Eccleſiarum, apponit.

Inter alia pereleganter ab Oſtervaldio noſtro expoſita eſt doctrina de iis, quæ ipſi nobis ex lege Divina debemus. Fundamenti loco illis ſubjicitur, quod quilibet ad felicitatem propriam quærendam obſtrictus ſit, quæ in ſalute animæ conſiſtat: quærenda igitur non ſolum media eſſe, ſed removenda etiam obſtacula. Quo præmonito oſtenditur, animæ reſtitutionem potiſſimum impediri amore opum, honorum & voluptatis, ebrietate, Venere & curis. Sic p. 29 obſervatur, eas gentes, quæ rationi honeſtatique propiores fuerint, eo facilius Chriſtiana ſacra recepiſſe. De Symbolo Apoſtolico refertur p. 45, illud occaſione formulæ baptiſmi a Chriſto præſcriptæ exortum; quæſitam enim a catechumenis, in nomine Patris, Filii & Spiritus S. baptizandis, confeſſionem, quid de Patre, Filio & Spiritu S. ſentirent? Huic confeſſioni plura ſubinde acceſſiſſe, usque dum in præſentem formam adoleviſſet. Sic p. 114 ſeq. doctrina de conſcientia, ad captum vulgi, multa cum perſpicuitate exponitur. Ad verum gratumque Dei cultum

tum, quatuor animi dispositiones p. 159 requiruntur, zelus videlicet, attentio, humilitas & confidentia. Bella est observatio, quæ p. 162 occurrit, infelices nos futuros, si ita in fatis esset, ut omnia, quæ petimus, impetraremus; plerumque enim nos, quæ maxime noceant, optare. Longe nobiscum melius actum, quod sciamus, Deum, quæ salutaria nobis sint, exauditurum: sed hæc speciminis loco. In reliquis, si quæ videantur a doctrina nostratium recedere, Theologorum examini relicta sunto.

FRIEDMANNI POSNERI DECISIONES DE CItatione Reali &c.

Lipsiæ, apud Nic. Fœrster, 1704. in 4. Alphab. L pl. 17.

CUm citationes reales, quæ apprehensione personæ peraguntur, haud raro sine justa causa suscipiantur, aut certe suscipi videantur, placuit Autori Clarissimo, Decisiones centum, quas ex fori plerasque observantia hactenus collegerat, in usum eorum, qui practicis negotiis occupantur, prelo & publicæ Eruditorum censuræ subjicere. Dicendi genus forense, quod secutus est, ipse excusat Decisione 1, n. 2, sibique propositum fuisse non scholarum ac theoriæ subtilitates sectari, sed fori usum potissimum respicere, Dec. 2. n. ult. profitetur. In quinque classes autem Decisiones suas distribuit, ac brevissimis ea, quæ circa definitionem, divisionem, justitiam & differentias citationum realium, moneri poterant, præmittit. Dein de personis, citationem realem suo aut alieno nomine impetrantibus, disserit. Postea in quibus personis citatio hæc obtineat, ac tandem, quo tempore ac loco ea possit expediri, subjicit. Plerisque decisionibus observationes ac cautelas practicas, responsa quoque & præjudicia Collegiorum Juridicorum haud paucis inseruit, ut negari nequeat, iis qui foro se causisque perorandis, aut processibus judiciisve dirigendis consecrarunt, utilissimum fore hoc opusculum. Exempli loco quædam exhibemus, ut & satietati & desiderio legentium medeamur, ac studium reliquas perlustrandi incendamus, non extinguamus. Fœminas sine curatore citationes reales impetrare posse, monet Dec. 6. Ei qui jurisdictione bassa gaudet, jus hac citatione utendi com-

petere, Dec. 13; militesque delinquentes a Magiſtratu non militari carceri tradi poſſe, Dec. 29 confirmat. Realem citationem carnifici ac lictoribus licite committi, Dec. 49 decidit; imo ex territorio alieno quoque delinquentem extrahere permittit Judici, quem in ſuo quis perſequi cœperat, Dec. 49. Sed hæc ſpeciminis loco ſufficiant: nam qui ipſas Deciſiones perluſtrare ex re ſua judicabunt, facili negotio perſpicient, induſtriam Clariſſimi Autoris in conquirendis caſibus practicis, Collegiorumque Juridicorum reſponſis ac ſententiis, fuiſſe ſingularem.

THOMÆ CRENII EXERCITIA SACRA, PRIORA quædam Moſis tractantia.

Lipſiæ, apud hæredes Frid. Lanckiſii, 1704, in 8.
Plag. 12½.

POſt Animadverſiones ſuas Philologico-Hiſtoricas, quarum partes undecim in Actis noſtris hactenus recenſuimus, & plures etiam impoſterum expectamus, novum opus inchoat, qui eruditam diligentiam nonniſi cum vita ipſa depoſiturus eſſe videtur, Clariſſimus Crenius. Loca enim quædam Biblica, juxta Philologiam ſacram, excutienda ſibi ſumit, & hac vice duodecim capita Geneſeos priora percurrit, dataque impoſterum occaſione, ad alios hujus libri textus non minus, ac cæteros libros Biblicos, eſt perrecturus. Sequemur eum more noſtro fere κατὰ πόδα, & floſculos nonnullos e ſcripto hoc eruditiſſimo excerpemus. Pag. 13 Johanni Sauberto, Theologo Altorfino, ſatisfacit, qui, ut delumbet Orthodoxorum, pluralitatem perſonarum in Deo e nomine Elohim probantium argumentum, ad locum Judic. XVI, 23. 24. provocat, ubi Philiſtæi iſtam vocem ad idolum ſuum Dagon applicant, deque eodem tripudiando dicunt, נתן אלהינו, *dedit Deus noſter Simſon inimicum noſtrum in manus noſtras.* Reſpondet enim Crenius, quod, ſicut Elohim catachreſtice idolo & Diis commentitiis tribuatur, utpote qui ſecundum hominum opinionem Dii ſint, ita etiam eandem ob cauſam numero plurali Elohim de idolo Dagon pronuncietur, e mala nimirum nominis hujus nativæque ejus indolis intelligentia, & applicatione ad rem nihili, quæ

ſum-

ſummum quendam Deaſtri honorem, aut varias ejus virtutes proprietatesque pro fundamento agnoſcat. Pag. 16. vocem *Chaos* conſiderat, ac varias variorum, Gentilium maxime, de eadem ſententias recenſet. Circa locum Gen. II, 2, ubi Deus *omne opus ſuum die ſeptimo compleviſſe* dicitur, Aben-Eſræ imprimis canonem p. 22. approbat, abſolutionem videlicet vel terminum operis non pertinere ad ipſum opus, & vi hujus regulæ diei ſeptimi in κοσμοποιία mentionem fieri cenſet, non incluſive, ſed tantum terminative. Gen. II, 18. 20. τὸ כנגדו idem eſſe p. 25. putat, ac ſi Moſes dixiſſet *ſimilem*, cum de uxore Adami agatur, Adamo ſimili. Pag. 27. inter Diaboli fallacias hanc ſemper præ cæteris miratum ſe fuiſſe profitetur, quod ſerpentes, horribili procul dubio immaniſimi facinoris, Gen. III commemorati, monumento, ab ipſo eo usque dignitatis & majeſtatis provehi potuerint, ut Numinis loco haberentur; prout & plurima ſerpentum, Divino cultu affectorum, exempla in medium adducit. Pag. 36. ſ. Pontificiorum taxat audaciam, qua Gen. III, 15. verba, *& ipſe conteret tibi caput*, mutato genere, ad Mariam Deiparam accommodare nulli vereantur. Pag. 57. nomen Caini neminem fuiſſe deducturum credit a radice קנה, *poſſedit*, niſi hoc doceret ratio nominis ab Eva expoſita, cum certe Grammaticis omnibus obſtet in medio poſitum Jod; unde colligit, in nominibus propriis nimis magnas ſæpe fieri ſolere mutationes, adeo ut quædam tantum originis indicia in literis remaneant, & nunquam perventuri fuiſſemus ad originem veram, niſi rationem nominis in Scriptura inveniſſemus. Pag. 64, poſtquam Maſoretharum de voculis אם & ראם obſervationes adduxerat, mirum eſſe affirmat, quod tam multi Scriptores, interque hos & optimi Exegetæ, Maſoræ parvam, imo nullam fere rationem ſuis in libris atque commentariis habeant. Pag. 82. ſ. de *Ambabajis* prolixe diſſerit, iſta quidem occaſione, quod Gen. IV, 21. vocem אנבובא adhibeat Targum. Pag. 89. ſ. *Tubalcainum*, pro Vulcano alias haberi ſuetum, paulo curioſius contemplatur. Pag. 100. ſ. circa celebrem illum locum Gen. VI, 2. *de filiis Dei filiarum hominum forma captis*, diverſas recenſet ſententias, atque iis accedit, qui per filios Dei, familiam Sethi, ſed per filias hominum, familiam Caini intelligunt. Pag. 126. *Noachum*

Gen.

Gen. VI, 5. *perfectum* ideo vocari perhibet, quod Deo duce & comite, curriculum fidei tenuerit in generationibus ſuis, id eſt, inter homines corruptiſſimos, ſeu corruptiſſimo mundi tempore. Pag. 128. ſ. varia de *Arca Noachi* lemmata deducit, utpote de cauſis, cur eam Deus fabricari juſſerit? de ejus collatione cum eccleſia; de genuina ejus ſtructura; de animalibus, quæ eandem ingreſſa non fuerint: quorum tria genera nominat, unum piſcium, & eorum, quæ ſunt ambiguæ vitæ, & amphibia vocantur; alterum eorum, quæ generantur e mixtura animalium diverſæ ſpeciei, qualia ſunt mulus & mula; ac tertium denique eorum, quæ ex materia putreſcente naſcuntur. Pag. 150 de *montibus Ararat* diſputationem inſtituit. Pag. 160. ſ. occaſione Nimrodi, quem Scriptura Gen. IX, 9 *robuſtum* nuncupat *venatorem*, latronis atque venatoris famoſiorem ſignificatum notat. Pag. 163. loco Hebraici אכד Gen. X, 10, non immerito, ad ductum Targum Hieroſolymitani, Franciſcum Taylerum, Anglum, nominare *Niſibin* exiſtimat. Pag. 168. ſ. vocabulum *Aſſur* non tres tantum, ut Benedicto quidem Pererio videatur, ſed plures adhuc diverſos ſignificatus ſuſtinere, probat. Pag. 170. ſ. de *Ninive* ædificatione agit. Quam ob cauſam *Ur*, urbs aut provincia, ab igne nomen indepta fuerit? p. 177. ſ. & p. 184 *lucus Mamre* an pro Gymnaſio Abrahamo ſerviiſſe credendus ſit? indagat. In loco autem Gen. XII, 16. colophonem operi imponit, & ex iſto veteres Hebræos collegiſſe meminit, hominem ſemper debere eſſe ſolicitum de honore uxori ſuæ exhibendo, cum nulla reperiatur in domo ejus benedictio, niſi propter uxorem. Cæterum aliqua paſſim interſpergit Autor monita, quæ ex titulo primarioque inſtituto quis haud facile conjecerit, v. g. quando pag. 41. ſ. de adverbii *ſaltim* & *ſaltem* ſignificatione & derivatione plurima accumulat: Pag. 75. in laudes *Commentarii a Luthero in Geneſin conſcripti* latius excurrit. Pag. 111. *Andreæ Gerhardi Hyperii opuſcula* valde commendat, eademque haud pluribus cognita ac æſtimata eſſe dolet. De *notis*, quas libris a ſe lectis alleverit *Stephanus le Moyne*, ibidem nonnihil ex αὐτοψίᾳ monet. Pag. 131 *Jacobi Martinii Etymologicum* Trajecti anno 1697 denuo quidem, ſed parum accurate, editum fuiſſe, innuit. Pag. 156 de *Benj. Tudelenſi* judicia quædam affert.

affert. In *Joſephi Athiæ* Bibliis Hebraicis manifeſtum errorem ex literis Clariſſimi Bierlingii notat, quando is videlicet Gen. IX, ult. pro יורין poſuerit ויהי. Pag. 174. de *Varenii Commentariis* judicat, eos, ſi tam perſpicue ſcripti forent, quam eruditi ſint, plures Lectores majore cum emolumento habituros. Ut alias ejusmodi obſervationes taceamus.

Heilige Beſchreibung der Welt ꝛc.

i. e.

GEOGRAPHIA SACRA ET ECCLESIASTICA.

Auctore HIERONYMO DICELIO, *Matheſeos Profeſſore Publ. Extraordinario Lipſienſi & Collegii Ducalis Seniore.*

Lipſiæ apud Hæredes Lanckiſianos, 1704, 8.
Conſtat 4½. Alphab.

SIcut in omni fere doctrinæ genere, librorum abundare copiam, non ignoravit Clariſſimus Auctor: ita & eam in Geographia Sacra, quam præſenti opere illuſtrandam ſumpſit, non potuit non agnoſcere. Nec ideo tamen aut ſe, aut alios reprehendendos arbitratur, qui de argumento, ab aliis pluribus dudum occupato, novos edere commentarios ſuſtinent. Hos enim Architectis peritis comparat, qui ſive circa munimenta urbium, ad hoſtium inſultus propulſandos jam ante exſtructa, ſive circa ædificia privatorum occupati ſint, id ſibi laboris ſumunt, ut illa antiquitate forte ruinoſa, aut novis expugnandarum urbium inventis imparia, quomodocunque reparent, redigantque in aliam firmioremque formam; obſoletas vero domus ornatiores non minus, quam uſui commodiores efficiant. Idem certe in Geographia Sacra, ſeu Deſcriptione eorum locorum, quorum in Scriptura Sacra Veteris Novique Teſtamenti mentio injicitur, propoſitum ſibi fuiſſe, Auctor noſter profitetur. Neque enim diſſimulat, fuiſſe jam olim plures, qui illuſtrandæ illi operam impenderint non contemnendam, quorum nomina ubique non ſine honoris præfamine adducit, & in ipſa ſtatim præfatione, ex veteribus *Jacobi Ziegleri* & *Wolfgangi Weiſſenburgii* Geographias Sacras nominat, & ex recentiori-

bus *Caroli a S. Paulo*, atque *Samuelis Bocharti* opera laudat. Ipſe vero idem inſtitutum ita proſequitur, ut novum quodammodo ordinem adhibeat; certe cum Geographia ſacra Eccleſiaſticam quoque Hiſtoriam per univerſum opus conjunxit, quod ante ſe qui præſtiterit, ſe quidem noſſe ait neminem. Methodo etiam utitur, qua memoriæ Lectorum optime conſuli creditur, dum ſub quæſtionum & reſponſionum forma, cuncta proponit, tabella etiam Geographica, quam juxta artis regulas ex majori Sanſonis in minorem ſe contraxiſſe formam monet, adjecta: ut adeo nihil omiſerit Vir Clariſſimus, quod ad argumentum propoſitum copioſe pleneque & dilucide pertractandum pertinere videretur.

D. CHRISTIANI JOHANNIS LANGII OPERA omnia Medica Theoretico-Practica, curante D. AUGUSTO QUIRINO RIVINO, Pathol. atque Botanic. P. P.

Lipſiæ, ſumptibus Joh. Ludovici Gleditſch, 1704, in fol. Alphab. 20. plagul. 4.

TRes effluxerunt anni, cum *Experientiſſimus Autor*, quadrageſimo ſexto ætatis anno mortalitati valedicens, multum apud quam multos, præcipue ægrotos atque auditores, ſui relinqueret deſiderium. Cujus leniendi ergo haud defuere plures, qui ſcripta ejus doctiſſima ab hæredibus divulgari eo usque efflagitarent, donec horum nutu ac rogatu *Excellentiſſimus* noſter *Rivinus* Affinis quondam ſui conjunctiſſimi, nec non primi in Medicina diſcipuli, ex Manuſcriptis, quotquot offerebantur, recentiora ſeligeret, atque ſelecta, una cum Diſputationibus, eo ordine typis exſcribenda traderet, quo hic, indice copioſiſſimo adjecto, Lectori benevolo exhibentur. In *prima* nempe *partium*, quibus *tribus* opera præſentia conſtant, doctrinæ medicæ omnes, quibus Medicum dogmaticum prius imbutum eſſe decet, quam ſpecialem aggrediatur praxin, i. e. *Hiſtoria* non ſolum *Medica* & *Phyſiologia*, tum quoad theſin declarata, quam quoad antitheſin vindicata, ſed *Materia* quoque *Medica*, *Chymia*, *Methodus præſcribendi formulas*, *Pathologia*, *Semiotica*, atque *Praxis generalis*, convenienti

enti ſerie ſiſtuntur. In *altera* vero *parte* ſpecialis medela cum internorum, tum externorum affectuum deſignatur, h. e. *Praxis Medica & Chirurgica* ita delineatur atque *Caſibus* illuſtratur, ut Praxi non minus, atque Collegio prius Chymico, Annotationes nonnullæ deprehendantur ſubjunctæ. Tandem *ultima pars Diſputationes quadraginta ſeptem* complectitur, quarum tamen non niſi ſeptem ab ipſo Autore, vel reſpondente, vel præſidente, *Diſputatio* videlicet *de Cephalalgia*, *de Circulatione Sanguinis*, *de Hæmorrhagia*, *Homo Aerometrum*, *de Remediis Vulnerariis*, *de Hydrope*, *ac de Palpitatione Cordis*, hic loci ventilatæ fuerunt. Specialiora ex ſingulis partibus commemorare, præter rem arbitramur, cum Arti Medicæ addicti vel faventes, ipſa *Opera Langiana* ſine dubio evolvendi deſiderio flagraturi ſint, ubi ex *Præfatione Riviniana* intellexerint, *in hoc unico volumine tanquam nucleo contineri, quicquid univerſa Medicina complectatur, ut nihil magnopere deſiderari poſſit amplius.*

THE LONDON-SPY.
id eſt,
EXPLORATOR LONDINENSIS.

Londini apud Jo. How, 1703, in 8.
Conſtat Alph. 1. pl. 5.

PRopoſitum fuit libri hujus Auctori, qui & antea edita ſatyra, *Excurſus in Jamaicam inſulam factus* (A TRIP TO JAMAICA) inſcripta inclaruit, pravos mores & vitia, quæ Londini invaluere, ſatyrico ſale perfricare. Itaque finxit, peregrinum quendam Londinum accesſiſſe, & celebriora loca velut ſpectatum obambulaſſe; unde largam admodum ridendi ludendique materiam nactus Auctor, acerrimam ſubinde cenſuram adhibet, verſiculis quoque paſſim non inelegantibus inſertis. Et poteramus forſitan recenſendo hoc libro ſuperſedere, inprimis cum exemplo aliorum hujus generis ſcriptorum, obſcœnitatem nonnunquam ſapiat, niſi quæ in ultima parte (abſolvitur autem partibus octodecim,) de ſplendidiſſimis Johannis Drydeni, ſummi Anglorum Poetæ, exſequiis procul omni ſatyra recenſentur, gratiſſima Lectoribus futura crederemus, quod

& antea in Actis his anni 1700, p. 321, aliquam illarum mentionem, quantum ſcilicet ex publicis novellis nobis innotuit, injecimus. Nimirum clam erat efferendum in rheda funus, cum Vir quidam Nobiliſſimus, indignitate rei motus, ſuo ſumtu humari Drydenium juſſit, Ruſſelio exſequiarum cura demandata. Itaque delatum primo funus in Collegium Medicorum Londinenſium eſt, ut inde deduci ad tumulum commode poſſet. Dicta eſt ſolennitati dies 13 Maji, anni 1700. Eo poſt meridiem convenere Nobiles, qui tum in urbe erant, plerique. Auditi primum ſuaviſſimi concentus Muſici, a præſtantiſſimis in ea arte viris ita compoſiti, ut ſecreta velut vi auditorum animos afficerent, eorumque pauci a fletu cohibere ſe poſſent. Recitata poſtea a Viro eloquentiſſimo parentalis oratio Latina, ex eadem cathedra, qua Medici uti conſuevere, magno omnium plauſu. Finita oratione ferali, currui imponitur funus, plumis circumquaque & dependentibus ex utroque latere majorum inſignibus ornato. Præcedunt & famuli duo illius, quod diximus, Collegii, baculos more Anglico faſciis ornatos præ ſe ferentes, & ſervi minores alii, velut viam ceteris exſequiatoribus facientes. Hos excipiunt Muſici excellentiſſimi, tibiis & buccinis triſte canentes. Hinc Ruſſelius, detecto capite, proximus ante currum feralem incedit, quem ad augendam pompam, ſex equi generoſi ducebant. Sequuntur exſequiatores, curribus, totidem equis ducentibus vecti, tanta magnificentia, ut nunquam Legatorum exterorum quisquam ea celebritate urbem credatur ingreſſus. Poſtquam itaque in templum Abbatiæ Weſtmonaſterienſis ventum eſſet, cantatum eſt epicedium, & poſtrema a quodam ejus templi Sacerdote perſoluta ſunt, demumque funus, magna cum honoris ſignificatione, medio loco inter Chaucerum & Coulæum, inſignes Anglorum Poëtas, Epicum alterum, alterum Lyricum, tumulatum eſt; quo in loco ut ſplendidum monumentum tantoque viro dignum erigatur, Nobiliores quidam Angli procurabunt. Cæterum de mortis genere, quo deceſſit, quoniam ſingulare eſt, pariter ex Auctore dicamus paucis. Altius nempe carnis excreſcentia invaſerat digitum pedis, unde re neglecta orta eſt inflammatio, eaque mox, quod eſſet obeſo corpore, ex fluxu quodam humorum aucta, nequicquam ſuadentibus chirurgis, ut digitum abſcindi pate-

pateretur, ne ad reliqua membra manaret morbus. Sic paulatim crure ipſo infecto, cum nihilominus, ætate jam decrepita, membro mutilari nollet, exſtinctus eſt.

MISCELLANEOUS WORKS, WRITTEN BY HIS Grace GEORGE, Late DUKE of BUCKINGHAM &c.

i. e.

GEORGII, DUCIS BUCKINGHAMII, OPERA VARIA, nec non Drydeni aliorumque Poemata, ſtatum publicum, qualis nuper admodum fuit, concernentia. Acceſſere Orationes notabiliores, in Regni Comitiis pronunciatæ &c.

Londini, apud Jo. Nutt, 1704, in 8.
Conſtant 1. Alph. 4. pl.

GRave quidpiam & eximium exſpectabunt forte, qui hujus operis primam faciem intuentur, quandoquidem ſummi Viri, Georgii Buckinghamii, qui non minori apud Carolum II, quam pater ejus Georgius apud Jacobum I & Carolum I gratia floruit, nomen præfert. At non adeo multa ſunt in hac collectione, quæ ad ipſum Buckinghamium ſpectant; acceſſere tamen non ignobilium quorundam Poetarum Anglorum poemata, quorum pleraque Satyrica, quædam etiam in Wilhelmum III Regem injurioſa ſunt; ut pateat, quanta ſit publice defunctis Regibus inſultandi apud Anglos licentia. Quæ ſubjunctæ ad finem ſunt orationes, tempore Caroli I, Cromwelli, Caroli II & Wilhelmi III, in publicis Angliæ Comitiis magna cum parrheſia recitatæ, maximam partem ad confirmandam Anglorum libertatem pertinent. Reliquis inſerta eſt celebris Thomæ Mercks, Epiſcopi Carleolenſis, oratio, poſt abdicatum Richardum II, & ſuffectum Henricum IV, in publico conſeſſu habita, in qua nec Richardum jure depoſitum eſſe, nec cuiquam alii Regum, qui jure ſucceſſivo ad Regnum pervenerit, & coronatus rite ac inunctus fuerit, abrogari Regnum poſſe, accurate probat. Sed plura de Miſcellaneis his dicere ſupersedemus, cum eorum tantum in gratiam collecta videantur, qui e pu-

blico Regni Senatu in domicilia ſua revertuntur, ut haberent, quorum lectione in itinere delectarentur.

A TRUE COLLECTION OF THE WRITINGS OF The Author of THE TRUE BORN ENGLISH-MAN.

id eſt,

GENUINA COLLECTIO OPERUM EJUSDEM AUTHORIS, qui ſatyram ANGLUS BENE NATUS vulgavit.

Londini apud præcipuos bibliopolas, 1703, 8.

Conſtat Alph. 1. pl. 9.

NOn diſſimilis hic liber eſt priori, niſi quod in ſatyris inſertis Rex Wilhelmus III a calumniis, ut par eſt, defenditur, & vitia gentis Anglicanæ acrius perſtringuntur. Auctor nomen ſuum in titulo non expreſſit, ſatis ſe notum e ſatyra *Anglus bene natus* credens; attamen *Danielem de Foe* appellari, ex præfixa ejusdem icone cognoſcitur. Genuinam hanc collectionem ideo vocat, quod ſpuria eodem fere titulo antea, ſe inſcio & invito, prodierit. Fatetur autem ingenue, ſe nec de Aulæ favore multum ſollicitum eſſe, nec iras Aulæ extimeſcere, juſto tamen fervore tuendæ exiſtimationis Regiæ incendi, quam impune nequiſſimus quisque & ingratiſſimus proſcindat. Conſtat opus partim ſatyris ligato ſermone ſcriptis, partim vero discurſibus nonnullis politicis de iis rebus, quæ proximis his annis vel in Parliamentis diſceptata, vel publice geſta ſunt. In illis primum locum occupat ſatyra, quam diximus, *Anglus bene natus* (*The true born English-man*) inſcripta, in qua, ut oſtendat, Belgas aliasque gentes exteras a nonnullis, qui ſe pro γνησίως Anglis venditant, familiæque ſplendorem extollunt, inepte contemni atque odio haberi, quibus gentibus orti ſint Angli, & quid a quaque veneni hauſerint, eleganter probat. In his tamen ad Saxonum præcipue laudem ſpectant, quæ, poſtquam aliarum gentium pravos mores revelaſſet, his verbis ſubjungit:

What Honeſty they have, the Saxon gave them,
And that, now they grow old, begins to leave them.

id eſt:

Saxo dedit, ſi quid recti tenuere Britanni,
Hoc tamen & cœpit deſtituiſſe ſenes.

Inde

Inde bibacitatem, crudelitatem, perduellionem, ingratitudinem & ſimilia genti ſuæ exprobrat; quæ deinde paulo diſtinctius percenſet in alia ſatyra, quam *Reformation of Manners*, i. e. *Morum Correctionem* vocavit. Nihil enim aliud ubique ſibi propoſitum eſſe aſſerit, quam ut perverſos hominum mores, qui ſatyræ finis eſſe debet, quantum in ipſo ſit, emendet. Sed ſatis etiam de hoc.

EXCERPTUM EX EPISTOLA R. P. LE LONG, ex Congregatione Oratorii Pariſienſi, ad Virum Illuſtrem G. G. L. de nova Bibliotheca Scripturæ Sacræ adornanda.

Duo ſunt, quæ in hac Epiſtola R. P. Le Long agit: primum, ut inſtitutum ſuum, de *Bibliotheca Sacra Scripturæ* a ſe componenda, Illuſtri Viro indicet; alterum, ut commendari ſibi roget doctum quendam in Germania Virum, qui auxiliatrices ſibi manus in hoc propoſito adjungat. Nimirum molitur Clariſſimus Epiſtolæ Auctor vaſtum Opus, quo Catalogum primo Chronologicum ſiſtet editionum omnium Sacrorum Bibliorum, eorumque fragmentorum, cujuscunque linguæ aut ætatis, etiam ante 1500 annos: Auctores deinde omnes, qui unquam in Scripturam Sacram, aut partem ejus, Commentarios ediderunt, nomen cujusque proprium, cognomen, patriam, religionem, munus atque mortem indicaturus, exhibebit: denique & Dictionariorum ac Grammaticarum linguarum Orientalium, quæ ad Scripturam S. probe intelligendam uſui eſſe poſſint, Indicem ſubjiciet. Id conſilium ſe ſuſcepiſſe monet, quod opus ſimile tamque late diffuſum, a nemine adhuc tentatum noſſet; ea vero, quæ de hoc argumento prodierint hactenus, imperfecta deprehendiſſet, parumque accurata. Nec diſſimulat, apparatum jam non contemnendum ad tantum opus ſe collegiſſe, & plusquam ter mille Bibliorum editiones ex diverſis catalogis annotaſſe, quarum bis mille aut viderit ipſe, aut pro indubitatis agnoſcat; numerum quoque ingentem ſcriptorum cujuscunque idiomatis, ſeu manuſcriptorum, ſeu typis impreſſorum ſe coacervaſſe. Et nihilominus, ne quicquam neglexiſſe videretur, quod conſummatum magis opus illud

illud reddere poſſet, ſuppetias ſe ex Anglia etiam quæſiturum ait, & in præſenti Epiſtola, ut ad alteram ejus partem deveniamus, ex Germania accerſit. Rogat nimirum Virum Illuſtrem, ut peritum quendam harum rerum hominem ſibi procuret, in Germanicis Bibliorum editionibus & Commentatoribus accurate exhibendis, ſibi coadjutorem. Communicaturum ſe illi ſpondet, quicquid de iis jam ipſe habeat cognitum, expectaturum vero ab eo ſupplementa, quibus & editiones Bibliorum Germanicorum, & Commentarii ſibi nondum explorati indicentur, Scriptorumque paulo uberior notitia impertiatur: pollicitus, ſe non in partem gloriæ ſolum admiſſurum, quicunque fuerit, ſed gratitudinem etiam ſuam quacunque data occaſione eidem teſtaturum, quin & impenſum eam in rem ſtudium, pecuniæ quadam ſumma, de qua inter eos convenerit, remuneraturum.

LIBRI NOVI.

Gerard Brandts Hiſtorie der Reformatie en andere Kerkelyke Geſchiedeniſſen in en ontrent de Nederlanden. Het derde en vierde Deel. Te Rotterdam, by Barent Bos, 1704. 4.

ΟΜΗΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΣ, *ſive Hiſtoria Hebræorum ab Homero conſcripta in Odyſſea & Iliade. Expoſita a Gerardo Cræſo. Tomus I. Dordraci apud Did. Goris, 1704. 8.*

Hiſtoire Critique des Dogmes & des Cultes bons & mauvais, qui ont été dans l' Egliſe depuis Adam jusqu' à Jeſus-Chriſt. Par Mr. Jurieu. A Amſterdam, chez François l' Honoré & Compagnie, 1704. 4.

De Nupero Schiſmate Anglicano Paræneſis ad Exteros, qua jura Epiſcoporum vetera, eorundemque a Magiſtratu ſeculari independentia, omnibus aſſerenda commendantur, ab Henrico Dodwello. Londini apud Richardum Smith, 1704. 8.

Apologie pour les Proteſtans, qui croyent qu' on ne doit baptizer que ceux qui ſont venus à un âge de raiſon. Par Galenus Abrahamsz. Amſterdam, chez Gerard Kuyper, 1704. 12.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Julii, Anno M D C C IV.

CONSILIORUM SIVE RESPONSORUM ALTDORFFINORUM Volumen II, adornatum a CHRISTIANO LEONHARDO LEUCHTIO, Reipublicæ Noribergenſis Conſiliario.

Noribergæ ſumtibus Wolffgangi Michaelis, & Johannis Adolphi, 1704, in fol. Conſtat 7. alph. 6. plag.

COnſultiſſimus Auctor, ante aliquot annos, Conſilia ſive Reſponſa celeberrimi JCti, Conradi Rittershuſii, Anteceſſoris quondam in Academia Altdorffina, una cum Supplemento Conſiliorum Dinnerianorum, ſub titulo Primi Conſiliorum Altdorffinorum Voluminis, in publicum emiſit. Nunc exhibet Volumen Secundum, in quo B. Henrici Linckens, JCti famigeratiſſimi, Sereniſſ. Ducis Palatin. Solisbac. nec non inclytæ Reipublicæ Noribergenſis quondam Conſiliarii, & Pandectarum in Alma Altdorffina Profeſſoris Publici, centum Conſilia ſive Reſponſa, a Facultate Juridica approbata, præcipuasque Juris, tam Eccleſiaſtici, quam Civilis & Feudalis, controverſi quæſtiones atque caſus difficiles, ex textibus & receptiſſimis Interpretum placitis, tractantia ac decidentia, continentur; quod quidem diligentiſſimus Editor ea ratione adornavit, ut non tantum argumenta ſummariaque ſingulis Conſiliis præmitteret, ſed & Conſiliorum elenchum ac rerum verborumque indices locupletiſſimos adjiceret. Noſtrum eſt, ſpeciminis loco, nonnulla Reſponſa in compendio exhibere. In primo duplex occurrit quæſtio, (1) an in Capitulis Proteſtantibus, Exemtio a Reſidentia in loco Beneficii, a Principe conceſſa, ſit valida? & (2) an Canonicus, ſalva conſcientia, poſſit illa

uti? Utraque affirmatur. Licet enim, quoad primam, ex jure Canonico certum ſit, quod omnes Beneficiati ad Reſidentiam perſonalem, in loco Beneficii, teneantur; attamen ob juſtam cauſam, etiam juxta laudati illius juris præſcriptum, obligatio illa ab Epiſcopo remitti poteſt. Cum igitur Jura Epiſcopalia in terris Proteſtantium ſint penes territoriorum Dominos, præterea officium Canonici, non præciſe in Reſidentia perſonali, ſed vita potius pie honeſteque exigenda conſiſtat, adeoque per ejusmodi exemtionem Canonici officium haut deſtruatur, nec abuſus pravaque conſectaria inde metuenda ſint, denique Dominus Territorialis, in propoſita facti ſpecie, ſub ſpecie Conſiliariatus a latere, juxta Juris Canonici permiſſionem, privilegium non-reſidendi conceſſerit, ac Privilegiatus opera pietatis & charitatis, etiam extra Reſidentiæ locum, exercere, & inſuper utilitatem Eccleſiæ ſuæ, conventus Capituli generales viſitando, promovere queat; hinc utique conſequitur, privilegium exemtionis a Reſidentia in loco Beneficii, Canonico, ad prædicationem Verbi Divini & Sacramentorum adminiſtrationem non conſtituto, licite valideque concedi. Atque ex his etiam ſecundæ quæſtionis deciſio affirmativa ultro fluit. Cum enim, juxta Canoniſtas, conſuetudo, quæ talem Reſidentiam remittit, valida ſit; præterea Reſidentia ad partes officii Canonici accidentales ſolum pertineat, neque exemtio ab ea Canonicum a requiſitis officii ſui eſſentialibus liberet, jurive Divino & bonis moribus contraria ſit; non minus quoque jurata promiſſio de facienda Reſidentia, in caſu abſentiæ, ob ſervitia Eccleſiæ, ſecundum jus Canonicum remitti queat; denique Pontificiis nonnullis haut concedi debeat, quod Eccleſiaſticæ leges, cultum Divinum concernentes, obligent in conſcientia; imo, admiſſo hoc, quod leges civiles certo modo conſcientiam obſtringant, attamen vinculum illud diſpenſatio Superioris penitus iterum ſuſtulerit: concludendum omnino erit, quod Exemtus privilegio ſuo illæſa conſcientia uti queat, modo alias pie honeſteque vivat, ac gregem Chriſti, juxta Veterum parœmiam, ſi non ſermone doctrinæ, attamen exemplo vitæ & ſubſidio temporali paſcat. Reſponſum XIX. exhibet controverſiam, inter Medicum & Chirurgum, ob male ab hoc applicata medicamenta, exortam. Denunciaverat ſcilicet Medicus factum Chirurgi

rurgi Magiſtratui, poſtea vero in ſcripto quodam, ad eundem Magiſtratum directo, inter alia dixerat, Chirurgum, ſi artis medendi non fuerit peritus, ut conſcientiæ expertem, temerarium ac levem idiotam egiſſe, quod ægrotum in exitium præcipitaverit, ejusque mortem ſua imprudentia acceleraverit. Cum vero Chirurgus iſta in Medicum retorqueret, hic edoceri hæc petiit, (1) annon Chirurgus, qui contra expreſſam Magiſtratus prohibitionem, medicamenta ægrotis exhibet, ſuaque imprudentia iis damnum affert, titulis illis merito excipiatur? (2) Medicus, qui noxios illos errores ſcientiæ Magiſtratus inſinuat, ab hoc contra injurias ſit defendendus? (3) Chirurgus artem medendi omittere debeat, isque propter injurias atroces, ſub retorſionis ſpecie illatas, carceri includendus, ac inſtituto proceſſu criminali, condigna pœna ſit afficiendus? Ad primam quæſtionem negative reſpondetur. Licet enim tam Medici, quam Chirurgi, graviter peccent, ſi imperitia ſua ægrotis noceant, ac propterea quivis, inprimis vero Medici recte agant, ſi ejusmodi delicta Magiſtratui indicent, quo inſtituta inquiſitione, delinquentibus pœnam imponat; attamen iſta delatio verbis injurioſis fieri non debet, multo minus, denunciatione jam facta, ceu in caſu præſenti acciderat, criminis exprobratio, terminis contumelioſis, ac privatum excandeſcentiæ fervorem indicantibus ſuſcepta, excuſari poteſt, ſed in injuriam incidit. Secunda quæſtio affirmative deciditur, modo Medicus in terminis legitimæ denunciationis ſubſiſtat: hos vero ſi transgrediatur, actio injuriarum, aliaque remedia, perinde contra eum, ac quemvis alium injuriantem, locum inveniunt; cum perſonæ delinquentis dignitas aliave qualitas non tam minuat, quam augeat potius delictum, præterea, dicente Baldo, ubi de ſimplici juſtitia quæritur, non ſint curanda merita perſonarum. Tertia quæſtio, quoad primam partem, quoque affirmatur. Sicut enim in Republica non permittendum eſt, ut opificia confundantur, unusque artifex alterius utatur artificio, ita multo minus concedendum, ut quis limites ſuæ tranſcendat artis, aut per imperitiam nocivis utatur medicamentis. Sed quoad alteram partem, illa negatur. Cum enim Medicus injuriæ illatæ reus omnino ſit, Chirurgus retorſione licite fuit uſus: quia tamen hic, teſtantibus Actis, non in continenti injurias ac-

ceptas retorſerat, adeoque in modo retorquendi exceſſerat, hinc ipſe quidem actionem injuriarum, retorſione illegitime inſtituta amiſit, Medicus vero, ob eam, actione injuriarum experiri poteſt, ſed ſolum civiliter, non ad recantationem, ſed deprecationem Chriſtianam, reſtitutionem expenſarum, & pœnam pecuniariam: inquiſitio autem locum non habet, cum ſolum retorquendi modum non recte obſervaverit Chirurgus, & alias certo conſtet, mitius eum puniendum eſſe, qui provocatus deliquit; cum difficile ſit, juſtum animi dolorem compeſcere, imo, in dubio, provocatus præſumatur id, quod facit, ſuſcipere defenſionis, non ultionis gratia. In Reſponſo XXXVIII, Mevius Caji, ex germana ſorore nepotis, relictam viduam Cæciliam, uxorem ducturus proponitur: cum vero Magiſtratus, in concedenda diſpenſatione, difficilem ſe præberet, quæſitum eſt, an (1) in hoc ſecundo affinitatis lineæ inæqualis gradu, ſilentibus ſtatutis localibus, diſpenſatione opus ſit? (2) hoc poſito, ſalva conſcientia, illa concedi queat, aut (3) ea a Magiſtratu negata, alio modo licito matrimonium iniri poſſit? Circa primam quæſtionem, diſpenſatio quidem haut neceſſaria eſſe dicitur, ſi ad ſola illa ſtatuta localia reſpiciamus; aſt ſi, prout par eſt, legum quoque Divinarum habeamus rationem, de ejus neceſſitate omnino quærendum eſſe, amplius aſſeritur. Imo eam omnino intervenire non poſſe, circa ſecundam quæſtionem pronunciatur: leges enim Divinas univerſales, licet non verbis diſertis, attamen rationis paritate, matrimonium illud vetare, cum alias perſonas, in eodem affinitatis gradu conſtitutas, conjungi prohibeant, ac inſuper, in noſtro caſu, inter perſonas nupturientes, ſit reſpectus parentum & liberorum. Ex quibus etiam tertiæ quæſtionis deciſio negativa ultro fluit: licet enim matrimonia ejusmodi contracta, ac hierologia Sacerdotali confirmata, ex ſententia nonnullorum, toleranda ſint; attamen nec illa opinio eſt ſatis tuta, nec a contractis ad contrahenda matrimonia inferre licet, ſed hæc potius omnibus modis impedienda ſunt.

Teutſcher Regierungs- und Ehren-Spiegel ꝛc.

i. e.

GERMANICI REGIMINIS ET GLORIÆ SPEculum, quo Imperii Germanici ejusque Statuum origo, progreſſus, ſplendor, jura ac libertas, nec non Illuſtriſſimarum Familiarum, inprimis Hohenzollerana, Genealogia repræſentatur. Auctore JO. ULRICO PREGITZERO D. Conſiliario Ducali Würtenbergico e ſuperioribus, & Judicii Aulici Aſſeſſore.

Berolini, apud Jo. Mich. Rüdigerum, 1703. in fol. Conſtat Alph. 1, plag. 15, & iconibus elegantiſſimis æri inciſis 35.

Duo ſunt, quæ præſenti opere complecti Celeberrimus Auctor voluit, alterum *Hiſtoria Univerſalis Pragmatica Germaniæ*, alterum *Hiſtoria Genealogica Celſiſſimæ Domus Hohenzollerana*. In priore ſtatus primum Germaniæ, & in ea diverſorum inprimis Nobilitatis graduum proponitur, qualis fuit, antequam in unum Reipublicæ corpus Germania omnis coaluit; enarranturque adeo bella, quæ Germani, illo temporis intervallo, cum Romanis primum, inde cum Francis, aut inter ſemet, vario Marte geſſerunt: dein Germaniæ, poſtquam Francorum Regno ſub Carolo M. juncta eſſet, nec non poſtquam a Francia Occidentali ſejuncta, peculiare Regnum, axiomate Romani Imperii ſub Ottone M. decoratum, conſtituiſſet, adeoque a Caroli M. ætate, usque ad hæc noſtra tempora, conditio repræſentatur. Integram ergo hic Germaniæ Hiſtoriam exhiberi videas, juxta Regum Imperatorumque ſeriem ita adornatam, ut ubique inprimis Illuſtriſſimarum Germaniæ Domuum fata, variorumque Principatuum origines ac viciſſitudines annotentur. De qua quidem operis parte plura non dicimus, ſed eam perlegendam Studioſis Juris Publici Germanici reinquimus & commendamus. Ex altera vero parte, qua ſpeciatim Familiæ Zolleranæ, ſeu Hohenzolleranæ, ortus atque incrementa uberius illuſtrantur, pluſcula delibari, ut brevitatis tamen rationem ex inſtituti noſtri lege habeamus, e re omnino fuerit.

Nimirum, quod ad originem Illuſtriſſimæ Gentis attinet, duas de ea Scriptorum opiniones præcipuas ſub examen Auctor

Nobiliſſimus revocat, dum alii a Columnenſibus, celebri ac florentiſſima hodieque inter Italiæ Principes familia, alii a Guelfis derivare eam annituntur. De priori ſic judicat, ut agnationem quidem inter Columnas & Zolleranos lubens meritoque agnoſcat; perſuaſum vero habeat, Columnas, qui originem Germanicam ultro præferunt & gloriæ ſibi ducunt, potius a Zolleranis, quam a Columnis Zolleranos deſcendiſſe. De altera ita cenſet, ut Zolleranos non tam a Guelfis prognatos, quam cum Guelfis a communi parente ortos exiſtimet, Iſenbardo nempe, ex Merovinga Regum Francorum ſtirpe profecto, a cujus filio altero Thaſſilone Zollerani, altero Guelfo Guelfi originem traxerint. Certe ab hoc Thaſſilone Conſultiſſimus Auctor Zolleranam Domum derivat, quæ cum ultra quatuor ſecula Comitum auctoritate floruiſſet, Noribergenſis Burggraviatus præterea exiſtimatione, a Rudolpho Habsburgico Imperatore fuit decorata. Cum enim Germaniæ Principum præcipui, Francofurti ad Mœnum, A. 1273 Rudolphum hunc Imperatorem deſignaſſent, primumque ejus rei nuntium Rudolpho affini ſuo, in caſtris tum ad Baſileam conſidenti, & alia omnia expectanti, Eitel-Fridericus Comes Zolleranus attuliſſet, hanc ab eo gratiam retulit, ut Burggraviatum Noribergenſem conſequeretur, Domuique ſuæ tanquam feudum hæreditarium vindicaret. Nam antea quidem, ex eadem Gente Zollerana, nonnulli Burggraviatu illo functi deprehenduntur, quod nec diffitetur Auctor noſter; ut adeo munus illud ambulatorium hactenus fuiſſe, & ab Imperatoribus pro arbitrio nunc huic, nunc alii collatum, veroſimile ſit. Aſt ceſſit illud Eitel-Friderico jure hæreditario, quod paulo poſt, ſolennibus inveſtituræ literis, quibus idem Imperator Friderico Zollerano (ſive is Eitel-Friderici filius fuit, ut cum plerisque antiquiorum Auctor noſter arbitratur, ſive non fuit, quod recentiores quidam ſtatuunt, ſive etiam, quod conjicere forte non plane fuerit abſurdum, Eitel-Fridericus ipſe) Burggraviatum, ſeu quæ ipſarum literarum verba ſunt, *Comitiam Burggraviæ in Nurnberg*, cum annexis poſſeſſionibus & juribus in feudum contulit, eo extenſum eſt, ut deficiente prole maſcula, ad filias etiam devolveretur. Diviſa vero ea occaſione Zollerana Domus in duas lineas fuit, quarum utraque hodienum per Dei gratiam ſuperſtes

eſt,

eſt, *Burggraviorum Noribergenſium & Comitum Zolleranorum*, ſeu Hohenzolleranorum. Et de illa quidem, quam & in Franconia paulatim acceſſione aliarum ditionum ad ampliorem potentiam emerſiſſe, & extra eam Marchia & Electoratu Brandenburgico, Ducatibusque & Principatibus aliis luculentiſſimis potitam, Regium denique in Boruſſia faſtigium conſcendiſſe, nemo ignorat, pluribus non agit Auctor: hanc autem uberius perſequitur, ejusque Hiſtoriam & Genealogiam, juxta Comitum poſteaque Principum ſeriem, ad hæc usque tempora pertexit. Nobis annotaſſe ex ea ſufficerit, Zolleranam hanc Comitum Familiam, in duas iterum Lineas, *Hechingenſem* & *Sigmaringenſem*, ſeculo decimo ſexto diviſam fuiſſe, quarum illa ab Eitel-Friderico VI, Caroli I A. 1576 defuncti filio natu majore, hæc a Carolo II natu minore, originem ſortita eſt; utraque vero etiamnum floreniſſima, Principum Imperii dignitate hoc tempore explendeſcit. Et quod *Hechingenſem* quidem Lineam concernit, nemo rerum Germaniæ paulo peritior ignorat, *Joannem Georgium* Eitel-Friderici VI filium, a Ferdinando II Imperatore, in claſſem Principum A. 1623 evectum ſic fuiſſe, ut idem decus ad Primogenitos ſemper Familiæ & Principatus Hohenzollerani regentes devolveretur. Extat diploma Cæſareum apud Limnæum Tomo IV Addit. ad l. 5. c. 9. pag. 878 ſequ. quo Zollerana Domus ex Regio Stemmate orta celebratur, agnoſciturque, eam jam olim Principali dignatione cenſam fuiſſe, quod nonnulli titulo Hochgebohren & in tabulis publicis formula *Deigratia* uſi deprehendantur. Sed porro publice etiam cognitum eſt, quod hodiernus Imperator noſter Auguſtiſſimus Leopoldus, *Friderico Wilhelmo*, Ioannis Georgii, primi Principis nepoti, Capiti Hechingenſis hoc tempore Lineæ & Principi regenti Sereniſſimo, gratiam uberiorem contulerit. Cum enim olim a Ferdinando II Principatus honor Celſiſſimæ Familiæ conceſſus, aut reſtitutus potius eſſet, ad Primogenitos reſtrictus ille fuerat, excluſis cæteris utriusque ſexus deſcendentibus: Leopoldi contra diplomate, A. 1692. d. 9 Iulii dato, cautum gratioſiſſime, ut ſublata ad Primogenituram reſtrictione, prærogativa illa Principalis axiomatis ad Friderici Wilhelmi liberos ac poſteros univerſos, ſine ætatis aut ſexus diſcrimine, extenderetur. Quod vero ad Lineam *Sigmarin-*

gen-

genſem attinet, & eam Principum dignitate frui, extra dubium eſt, & confidenter commemorat Auctor Conſultiſſimus, ad diploma Cæſareum provocans, anno itidem 1623, a Ferdinando II in Ioannem, Caroli II filium, Ioannis Georgii patruelem, idem decus fuiſſe collatum. Num vero & illi Lineæ conceſſum jus fuerit, axioma illud ad poſteros promiſcue, non primogenitos ſolum, propagandi, ignorare nos fatemur, neque id ab Auctore noſtro edocemur. Etſi id diſſimulandum non eſt, & pactum gentilitium unionemque hæreditariam, cum Sereniſſima Domo Brandenburgica ante annos aliquot initam, & titulum *S. R. Imp. Camerarii Hereditarii*, ad utramque Lineam pertinere.

GEMMÆ ANTIQUÆ SELECTÆ E MUSEO JACOBI DEWILDE.

Amſtelædami, ſumtibus Auctoris, 1703. 4.
Conſtat Alph. 2, & 50 tabulis æneis.

Notiſſimus erudito orbi, limatique ingenii monumentis inprimis nobilitatus eſt Spectatiſſimus Vir, *Jacobus de Wilde*, Rei Maritimæ, quæ Amſtelædami curatur, a rationibus. Nam præter *Numismata Selecta*, quæ non inutili, quod exitus docuit, conſilio, cum literato orbe anno 1692 communicavit, *Signa* quoque *Antiqua* edidit, in quibus delineandis tyrocinium ſuum poſuit filia ejus Maria, cui præ acu & colo, ſtudia placuerunt alterius Minervæ. De Numismatibus Selectis in Actis anno 1693, p. 122. diximus; neque prætereundum cenſuimus Doctiſſimi Viri in hanc eruditionis partem, ſummum amorem ac incredibile ſtudium, cum Adriani Relandi de numorum quorundam inſcriptione commentationem, ſuperiori anno in Actis recenſeremus. Signa vero antiqua, ad manus noſtras, quod ſerio dolemus, non pervenerunt. Proinde eo libentius de ſelectis Gemmis, quæ curante ipſo & explanante prodierunt, nunc verba faciemus, eoque declarabimus, non noſtra culpa, ſed injuria temporum, librorumque multitudine fieri, ut optimis ſæpe ſcriptis locus in his Actis concedi nequeat. Abſolvuntur vero Gemmæ hæ Selectæ quinquaginta tabulis, in quarum ſingularum medium Numinis alicujus antiqui effigies inſerta eſt. Id quod tum demum Nobiliſſimo Viro in-

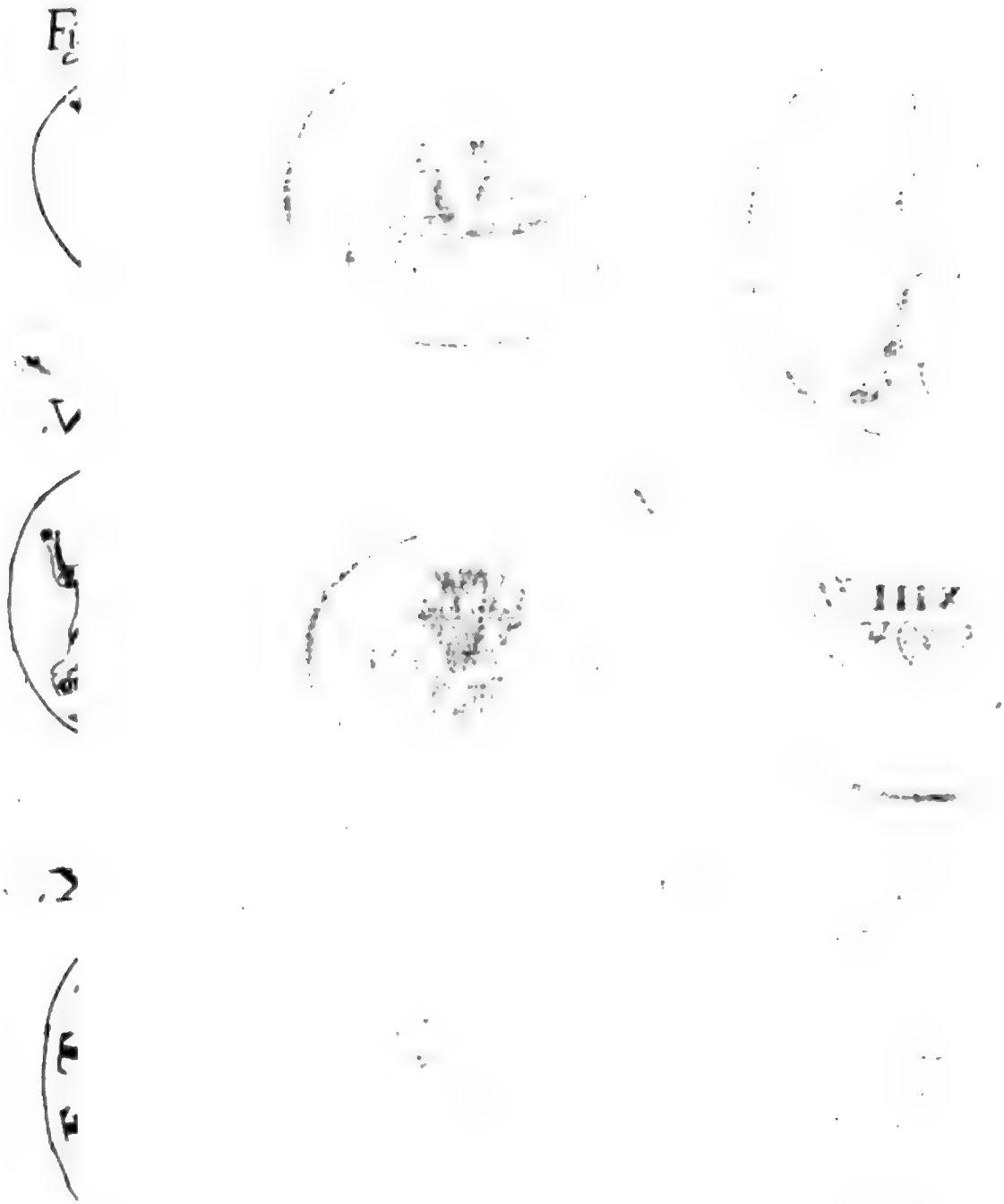

Digitized by Google

in mentem venit, quando Gemmæ dimidiam fere partem in æs ptæ fuerunt. Hinc factum, ut & Gemmæ ipſæ nullo ſint ordine collocatæ, & Dii Deæque melius atque ordinatius proferri potuiſſent, ſi id ab initio fuiſſet obſervatum. Conſpiciuntur ergo hic imagines *Cybeles, Iſidis, Jovis, Jovis Ammonis, Serapidis, Ledæ, Jani, Saturni, Junonis, Junonis Soſpitæ, Neptuni, Neptuni Tridentigeri, Veneris Pelagiæ, Veneris, Cupidinis, Pſyches, Plutonis, Proſerpinæ, Solis, Apollinis, Apollinis Nomii, Dianæ Venatricis, Dianæ Epheſinæ, Dianæ Triviæ, Cereris, Martis, Palladis, Mercurii, Mercurii Paciferi, Hermanubis, Canopi, Harpocratis, Priapi, Phœbi, Æſculapii, Salutis ſeu Hygeiæ, Telesphori, Bacchi, Herculis & Euryſthei, Panis, Marſyæ, Genii, Fortunæ, Romuli, Romæ, Victoriæ, Pacis.* Unumquodque Numen brevi explanatione illuſtratur, allatisque e ſcriptis Poëtarum ſententiis exponitur. Eandem prorſus rationem in exponendis Gemmis ſequitur, quarum conjecturas, uti loquitur, ac divinationes totas ſuas eſſe, nihil ab ullo emendicatum, nihil alienam induſtriam contuliſſe, ingrati cujusdam hominis iniquitate commotus adfirmat, fidenterque cum Cyro illo minore dicit: *ego iſta omnia ſum dimenſus, mei ſunt ordines, mea deſcriptio.* Ad ipſas Gemmas, quarum CLXXXVII hic comparent, quod attinet, eæ ad priſcas religiones eo plenius intelligendas faciunt, & ad hiſtoriam moresque, ac inſtituta priorum ſeculorum pernoſcenda, non parum momenti habent. Licet hic intueri *Virginis Veſtalis caput, templum Veſtæ, Sacra Veſtalium, earumque preces ac pœnam, Matrem Deum, Apollinem lyram pulſantem, ante quem Cupido circum domans, caput Herculis laureatum, Jovis laureatum, Liberæ hedera cinctum, Serapidis, Iſidis, Palladis armiſonæ galeatum, Cleopatræ cum geminis anguibus in collo, Pietatis vittatum & vittata coma ornatum, capita jugata Herculis & Dianeiræ, Ptolemæi & Arſinoes, caput Platonis, Homeri, capita laureata Julii Cæſaris, Caligulæ, Neronis, tridentes Neptuni, duos equites Caſtorem & Pollucem ſtelliferos, templum Delphici Apollinis, Latonam ruſticos in ranas mutantem, Dianæ Epheſiæ multimammiæ ſtatuam*, & multo plura alia, ex quibus huc nonnulla cum conjecturis Wildianis transferemus, ut harum rerum cupidi, quod paulo accuratius intueantur, TAB. IV. Fig. I.

tur, habeant. Gemma IV exhibet aram accenſam inter pugionem & clypeum, cum inſcriptione: NERO VIC SACR. Quæ verba interpretatur: NEROni VICtori SACRum, exiſtimatque, forſan ob victoriam Corbulonis eam Armenia id factam eſſe, qui Tiridatem coegit Armeniæ regnum a Nerone accipere. Hinc Janus cluſius. Allegat ideo Suetonium Jo. Georg. Grævii in Nerone cap. 13, p. 507, & ſpeciatim de ara & armis Ovid. Faſt. Lib. I, v. 13

Cæſaris arma canant alii; nos *Cæſaris aras*:
Et quoscunque *Sacris* addidit ille dies.

Fig. 2. De Gemma XIII, qua Capricornus, ſupra navem roſtratam, appoſita palma conſpicitur, conjicit, procul dubio in memoriam victoriæ navalis Auguſti, qui ſub ſigno Capricorni natus erat, confectam eſſe. Fig. 3. Gemma XX repræſentatur aquila ſceptro inſiſtens & alas expandens, quibus inſiſtunt duæ Victoriæ, caput Serapidis coronantes. Forſan, cenſente Wildio, quod aquila Romana victorias ſuas ad Ægyptum usque extenderit. Spectant huc, quæ citat, verba e Lucano Suppl. I. 2. pag. 551 depromta:

Cum *Nilo Tibris* tibi ſerviet, & tua regna
Defendent *Aquilæ* noſtræ *Romanaque ſigna*;
Dum reges inter famulos *Cleopatra* ſuperbos,
Et ſceptris ſubjecta ſuis nova ſceptra videbit.

Fig. 4. Non minus notatu digna eſt Gemma XXV, M. Curtium ſeſe in ſpecum præcipitantem ſiſtens, de quo Tit. Livius Dec. I, lib. VII, & de Curtio lacu Ovid. Faſt. VI, v. 403. Idem Curtius armatus, & exornato equo, manus nunc in cœlum, nunc in patentes terræ hiatus, ad Deos Manes porrigens (adſtante muliere, manus ſuas pariter attollente) & ſe in ſpecum immittens, Gemma XLIX comFig. 5. paret. Fig. 6. Quæ ſexageſima ſeptima eſt, ita ab eo explicatur, ut exiſtimet, exhuberi ea Regem Parthorum ſellæ inſidentem, & Senatorem ſtantem, ſupra poſita Luna creſcente. Illuſtrat hæc verbis Martialis, Lib. 10, Epigr. 72, v. 5.

Ad *Parthos* procul ite pileatos,
Et turpes humilesque, ſupplicesque,
Pictorum *ſola* baſiate regum,
Non eſt hic dominus, ſed imperator,
Sed, *juſtiſſimus* omnium *ſenator*.

Fig. 7. In ſeptuageſima intueri licet rotam orbi impoſitam, inter gubernaculum

naculum & aristam, additis signis Jovis & Mercurii, cum inscriptione FORtunæ AUGusti XXIII, in memoriam, quod Wildio probabile videtur, victoriæ navalis, per quam Augustus frumenti abundantiam obtinuit. Contra in memoriam Annonæ Imperatoris Hadriani Consulatu tertio, gemmam LXXIII confectam hariolatur, qua spicæ colligatæ cum inscriptione COS III exhibentur. Fig. 8. Gemma LXXVI comparet libra cum inscriptione, IUS DOMI CORNE hoc est, conjiciente Wildio, IUStitia DOMItiani in CORNEliam, virginem Vestalium maximam, ex familia Cossorum, captam in locum Læliæ defunctæ, Neronę imperante, olim absolutam, ac multo post repetita accusatione convictam, quam Domitianus vivam defodi jussit, teste Eusebio. Vid. Plin. ep. 4, 11. Fig. 9. Gemmam LXXIV, in qua pavo orbi insistens cum inscriptione AETERNITAS C. S. F. (Consensu Senatus Factum) memoriam consecrationis Augustæ cujusdam conservare opinatur. Fig. 10. Gemma CXXXVII continetur Christi monogrammon ☧ inter alpha & omega, cum inscriptione SAL DON ALEX FIL MA LUCE, hoc est, interpretante Wildio: Salus Donata Alexandro Filio Mammææ Luce A ☧ Ω id est Christi. Quasi hac gemma monstretur, Alexandrum & Mammæam Christianæ religioni faviſſe. Fig. 11. Gemma CLXIII, ex Auctoris sententia, sistit Tmolum judicem inter Apollinem & Marsyam lyra & tybiis decertantes, hinc citat Ovid. Met. 11, ver. 153. ſ. Addit denique Clarissimum Begerum similem gemmam in Thesauro Brandenburgico exhibere pag. 190, ubi Bacchus ΑΙΣΥΜΝΗΤΗΣ vocetur, sed credit, Virum doctum non satis bene observasse istam gemmam, forte huic similem. Solet quippe Wildius noster diligenter adnotare, si quid alicubi simile extet, aut habeatur unde lux accendi queat. Fig. 12. Spectat huc Gemma V, Tityum saxo apud inferos districtum, & jecinore vulturem pascentem exhibens: Gemma CV Mutium Scævolam coram Porsenna manum suam flammis consumentem, & a victoria coronatum sistens: CLXI Dædalum sibi & Icaro alas fabricantem repræsentans, de quibus nonnulla in Jacobi Gronovii Græcarum Antiquitatum Thesauro inveneris. Ejus Dactyliothecæ Part. I, 148 lucem affundit gemma XXXVI, ubi puella admiratur abundantiam in cornu quod portat. Gemmæ XXIII, qua duo equites, forsan

Nero & Druſus, decurrentes conſpiciuntur, ſimilem habet Patinus Imp. fol. 88. Geminum CVII Gemmæ numum Corinthiorum in Coloniis tom. 2. p. 10, & alium ad Gemmam CLXXXIV proxime accedentem c. l. tom. I. p. 306. & tom. 2. p. 12, habet Vaillantius. Tacemus numum Macrini, Gemmæ CXLVII reſpondentem, de quo idem in Coloniis p. 92. Macarii Abraxas Gemmis CXXXIV, CXXXVI, CXLIX, CL, declarari magisque perſpicuus reddi poteſt. Adjectus rerum index eſt, cum deſignatione auctorum, qui in hoc libro citantur.

RELIQUIÆ BODLEJANÆ: OR SOME GENUIne Remains of Sir THOMAS BODLEY.

id eſt,

THOMÆ BODLEJI GENUINA QUÆDAM SCRIpta poſthuma, Vitam ejus, primas item ſtatutorum publicorum Bibliothecæ Oxonienſis lineas, & ſyllogen Epiſtolarum ad THOMAM Jameſium complexa.

Londini apud Johannem Hartley, 1703. in 8.

Conſt. 1 Alph. 2 pl.

Scilicet non uno monumento dignus erat celeberrimus Thomas Bodlejus, cujus in inſtauranda nobiliſſima Bibliotheca ſtudium & liberalitas, nunquam commendari ſatis poteſt. Neque alia fuit Editori anonymo vulgandi libelli hujus cauſa, quam ut de immenſo Bodleji in colligendo omnis generis librorum apparatu labore, ex ipſius maxime epiſtolis & ſcriptis aliis conſtaret, & plures adeo ad parem liberalitatem excitarentur, hac imprimis ætate, qua decreti olim de libris a bibliopolis Londinenſibus Oxonienſi Bibliothecæ gratis inferendis, publico Procerum conſenſu facti, vis amplius ſit nulla. Complectuntur autem hæ *Reliquiæ* ea, quæ ipſius Bodleji manu ſcripta, in Bibliotheca Oxonienſi reperta ſunt, vitam nempe propriam, quam usque ad anni 1609 finem deduxit, tum prima quædam lineamenta ſtatutorum Bibliothecæ Bodlejanæ, nec non Bodleji epiſtolas, quæ exceptis duabus, quæ ad Fr. Baconum cognatum, & una, quæ ad Univerſitatem Oxonienſem dirigitur, ad Thomam Jameſium, primum Bibliothecarium, ſcriptæ ſunt omnes. Verum his recenſendis facile ſuperſedemus, cum & epiſtolæ ad Jameſium tantum non omnes, de novo Bibliothecæ latere exſtruendo, de diſpo-

diſponendis repoſitoriis, novisque libris, de quibus rariſſime judicia inſperguntur, inferendis, aut conſervandis eorum, qui pecuniæ aut librariæ ſupellectilis aliquid Bibliothecæ donaverant, nominibus conſcriptæ ſint: & de vita ipſa Bodleji non tantum anno 1702, menſe Julio, cum *Johannis Prince Danmonios Orientales Illuſtres* recenſeremus, ubi eadem plane, quæ de vita ſua reliquit Bodlejus, inſerta deprehenduntur, verum & jam tum anno 1699, menſe Majo, ex his, quæ *Catalogo Manuſcriptorum Angliæ & Hiberniæ* præmiſſa ſunt, abunde in Actis his dictum ſit. Paucis tamen eruditam præfationem perluſtrabimus. Omnis, inquit Editor, eruditio a Judæis derivanda eſt, quandoquidem & Platonem & Pythagoram Judæorum ſcripta aſſidue volutaſſe, teſtes ſunt non contemnendi. Litteris paulatim magis efflorescentibus, bibliothecarum quoque uſus, privatarum primo, deinde publicarum invaluit. Inter Ægyptios primus Olymanduas, exſtructa bibliotheca, & ΨΥΧΗΣ ΙΑΤΡΕΙΟΝ inſcripta, inclaruit; cujus exemplum ſecutos plures fuiſſe, vel ex eo patet, quod Neucrates, Homerum Iliada pariter & Odyſſeam, e celebri quadam Ægypti bibliotheca, plagio abſtuliſſe exiſtimavit, ut habet Euſtathius in præfatione ad Odyſſeam. Eminet tamen inter Ægyptiacas ea, quam Ptolemæus Philadelphus exemplo, ut videtur, Ariſtotelis collegit, Bibliotheca, ſeptingentis millibus voluminibus conſtans; qua occaſione obſervat doctiſſimus Editor, in Iſidoro, pro *ſeptuaginta*, legendum eſſe *ſeptingenta*. Hinc contra Wottonum infert, veteres nequaquam noſtris hominibus, quoad litterarum ſtudia, poſtponendos eſſe, cum ea omnia volumina fuerint prototypa, publicoque judicio probata, & nihilominus e noſtris bibliothecis, computatis licet variis editionibus & iis libris, qui parum ſæpe exquiſiti ſunt, nulla tantum numerum complectatur. Atque hic obiter notat Editor, Plinium Juniorem, qui *laſſam & effœtam naturam nihil jam laudabile parere* negat L. VI. Ep. 21, Ariſtotelis ſententiæ addictum fuiſſe, qui primus, poſt Ocellum Lucanum, mundum ſtatuerit æternum, quam impugnarint contra Stoici & Epicurei, ſpeciatim Lucretius. Non minus & apud Græcos celebrantur bibliothecæ, ut Pergamena, quam Eumenes Attali filius erexit. Noti & Polycrates, Piſiſtratus, Euclides, Nicocrates, Euripides, Ariſtoteles, quibus ob

collectæ bibliothecæ gloriam Laurentium ſuum æquiparat Athenæus. Porro inter Romanos primus bibliothecam Aſinius Pollio collegit, ſtatuitque in atrio libertatis; ſequentibus vero temporibus Octaviana, Palatina, Tiberiana, Capitolina aliæque floruere. Hinc ad Anglos tranſit Editor, & quanquam a Romanis potiſſimum propagatas in Angliam litteras fuiſſe, non neget, attamen jam tum ante adventum Julii Cæſaris, liberalium artium omnium doctrinas excultas illic fuiſſe, ex ipſius Cæſaris Commentariis de Bello Gallico probat, ſpeciatim e libro VI, ubi de doctrina Druidum diſſerit. E quo porro evincere ſtudet, non abſimilem tum, ut hodie in Academiis, ſtudiorum rationem obtinuiſſe, cum frequentes, e vicina Gallia aliisque regionibus, juvenes ſtudiorum gratia in Angliam evolaverint. Cumque militiæ vacationem & tributorum immunitatem haberint, & nonnulli annos vicenos in diſciplina permanſerint, hinc jura quoque & privilegia quædam Academica obtinuiſſe, & celebratas fuiſſe promotiones publicas, veroſimile putat Noſter. Atque hæc Druidum inſtituta a Phœnicibus potius, quam Græcis arceſſit, quod illi primi credantur arti nauticæ operam dediſſe, & commercia cum Britannis, aſportandi ex inſula ſtanni cauſa, inſtituiſſe. Bibliothecas tamen Druidas nullas habuiſſe, ex eo facile intelligitur, quod diſciplinam litteris mandare, nefas ducerent. Cum deinde de Academiis Anglicanis agit Editor, haud dubie rejicienda putat, quæ Galfridus Monumetenſis (quem alias non prorſus fide indignum eſſe credit,) de inſtituta a Blaldude Rege Academia Stanfordenſi fabulatur; Oxonienſem vero non niſi reſtauratam ab Ælfredo Rege fuiſſe, Aſſerii Menevenſis coævi ſcriptoris teſtimonio probat, additque, ſi vel maxime ab eodem Ælfredo inſtitutam demum eam Academiam fuiſſe concedatur, fruſtra tamen antiquitatem jactare Cantabrigienſes, quorum Academiam anno demum 1109, qui decimus fuit regni Henrici I, natales ſuos accepiſſe, diſerte tradat Petrus Bleſenſis. Tametſi vero & ipſe Ælfredus bibliothecas quasdam inſtituerit, celebrior tamen præ aliis eſt, quam Richardus de Bury, alias Angervyll, Epiſcopus Dunelmenſis, Academiæ conſecravit anno 1295, quamque ipſe deſcripſit in libro *Philobiblos, ſive de amore librorum & inſtitutione Bibliothecæ*, Pariſiis A. 1500 & Oxonii 1599 edito.

Hoc

Hoc exemplum licet alii ſecuti eſſent, temporum tamen injuria, pleraque periere; donec tandem inventus eſt, qui publicam Bibliothecam magna cum laude reſtauraret, Thomas Bodlejus, vulgo alter Ptolemæus dictus, quod opus inchoavit A. 1597 & perfecit A. 1599. Quantus vero hic librorum impreſſorum apparatus contineatur, e Catalogo a Thoma Hyde vulgato patet, cujus Supplementum, quod ad minimum æque magnæ molis volumen complebit, prelo paratum eſt, neque minus de manuſcriptis ex impreſſo Catalogo conſtat, cui pariter Appendix accedet: numiſmatum vero, quæ in Bibliotheca aſſervantur, Catalogum mox prelo ſubjiciendum eſſe, nuper publico ſcripto ſignificatum eſt.

RITUALE ECCLESIASTICUM. PARS PRIOR. Auctore CASPARE CALVOERIO.

Jenæ, ſumptibus J. C. Kœnigii, Bibliopolæ Goslar. 1705. 4. Conſtat Alph. 6.

Quartus in orbem annus volvitur, ex quo Reverendi maximi Viri *Caſparis Calvœrii*, Eccleſiarum Zellerfeldenſium in Brunſuico-Luneburgico tractu Superintendentis, *FISSURAS SIONIS*, ſeu de Schismatibus ac Controverſiis, quæ Eccleſiam Domini, ab aſcenſu ejus ad decurſum ſeculi XVII usque agitarunt, Tractatum Theologico-Hiſtoricum, in Actis his *Menſ. Nov. 1700. p. 504. ſeq.* recenſuimus. Quo in opere, a Theodoro Jornande quoad primas lineas ſuas cœpto, ſicut controverſiarum Eccleſiaſticarum hiſtoriam æque, ac elenchum, juxta ſeculorum ſeriem ſuccincte tradere allaboravit Calvœrius: ita in præſenti novo induſtriæ ſuæ fœtu *RITUALE ECCLESIASTICUM* adornare, & in eo maxime origines ac cauſas rituum, quos Eccleſia, eaque *Evangelica* cumprimis, in vitæ ingreſſu, progreſſu, & egreſſu hodie ſervat, ſubnexo ubique ritus cujusvis uſu & abuſu, evolvere eſt auſpicatus. Equidem ſunt hodie, qui ritus in Eccleſia omnes cum ipſis templis ſublatos penitus mallent, quam eosdem ex Chriſti Apoſtolorumque inſtituto, in veræ fidei & libertatis Chriſtianæ documentum, ſartos tectosque conſervari. Aſt quemadmodum hos cum abuſu merito damnando uſum ipſum male rejicere, tum jam ex re ipſa conſtat, tum etiam ex Apologia rei ritualis in univer-

verſum, luculentius conſtabit, quam ad calcem operis hujus adjecturum ſe promiſit Calvœrius: hic eorum etiam, ex vulgo maxime, graviter coercenda eſt ſuperſtitio, qui in alterum contra extremum prolapſi, quascunque indiſcriminatim conſuetudines Eccleſiaſticas religioſe nimis colunt, ac pro iis tanquam pro aris & focis pugnant; utut nec veræ ſint, nec antiquæ, ſed ſolum cum Gabeonitarum ſciſſis calceamentis, panibusque macidis, vetuſtatis aut ſanctitatis cujusdam habitum mentiantur. Utrisque horum tacite atque ſenſim recta mediaque in hoc Rituali via oſtenſa eſt, eo, quod Calvœrius non Hiſtoricum nude agat, ſed in enarratione cujuslibet ritus Eccleſiaſtici, ortum ac cauſas iſtius ſolerter ex antiqua Eccleſiæ hiſtoria eruat, ac demum verum illius vel uſum vel abuſum prudenter ſubjungat. Atque hoc inſtitutum eo felicius quoque ceſſit, quo magis ſimul tum de ætate rituum inveſtiganda ſollicitus, annos Conciliorum, Pontificum & Imperatorum margini hinc inde adjecit, ipſosque præterea ritus ex Ebræorum paſſim, Græcorum, Ægyptiorum, Romanorum, aliarumque gentium conſuetudinibus illuſtravit; tum quo concinniori ordini ipſum opus, quoad priorem partem, cui vero quoque poſterior propediem, ceu ſperamus, ſuccedet, ab Auctore fuit ſuperſtructum.

Nam dum ſecundum vitæ humanæ ingreſſum, progreſſum, & egreſſum, *priorem* hanc Ritualis ſui Eccleſiaſtici *partem tribus libris* abſolvit: inde *Libro primo* ritus Eccleſiaſticos, in vitæ ingreſſu obſervari ſuetos, duabus ſectionibus expoſiturus, ritus primum, qui nuptias ſpectant, dein ritus Eccleſiarum Evangelicarum baptismales evolvit. Cum enim conjugium, Nazianzeni effato, humani generis radix ſit, & ex nuptiis, dicente Imperatore, liberi omnisque familiæ ſeries proveniat: ſuo idcirco jure, a ritibus nuptialibus auſpicatur, de ſponſalibus, conſenſu parentum, arris ſponſalitiis, annulo pronubo, oſculo ſponſalitio, proxenetis, proclamatione, convivio nuptiali, ut et de gradibus prohibitis, de connubio imparis religionis, de nuptiis nobilis cum nobili, aliisque, quæ circa nuptias conjugiumque occurrunt, conſuetudinibus, ſectione prima agit. In altera libri hujus ſectione baptismalia contemplaturus, circa exorcizationem, circa trinam aſperſionem, circa veſtimenta baptismalia, circa tempus & ipſum baptizationis actum, maxime occupatur.

Ab

Ab his ritibus *Libro ſecundo* ad ritus in vitæ progreſſu ſeu ante & in S. Euchariſtiæ uſu obſervari ſolitos progreditur. Atque quidem ſectione prima catechizationem, confirmationem, confeſſionem, abſolutionem, omnesque huc ſpectantes ritus, v. g. confitentium genuflexionem, ſellam confeſſionariam, communicantium jejunium, & quæ ſunt cetera, perluſtrat. Sectione autem ſecunda ipſam Euchariſtiam, Miſſam vulgo dictam, ejusque ritus ſpecialius paulo exequitur, ibique ſimul de precibus ac hymnis Eccleſiaſticis, de lectione aut cantu Epiſtolarum ac Evangeliorum, de concionibus earumque ordine ac partibus, de collectione eleemoſynarum, de oratione Dominica et precibus pro infirmis, de diebus liturgicis, aliaque ſcitu maxime neceſſaria capita haud proletarie pertractat.

Tandem *Libro tertio* ritus in vitæ egreſſu obſervari ſolitos exhibiturus, ſectione prima ritus funerum præparatorios, v. g. oculorum compreſſionem, manuum complicationem, veſtitum & locum ſepulcralem, indictionem funeris &c. ſectione ſecunda funeris deductionem; ſectione tertia funeris humationem; & ſectione quarta humationis concomitantes & conſequentes ritus, v. g. concionem funebrem, ſermonem parentalem, epulum funebre, eleemoſynarum poſt exequias diſtributionem, enarrat.

Nos in tanta rerum farragine dubii, quid ſigillatim ſpeciminis inde loco exhibeamus, vel tria ſaltim, de nummo confeſſionario, de cereis ad Euchariſtiam accenſis, item de communicantibus gladiatis, ex eo commemorabimus. Scilicet de *nummo confeſſionario* L. II. *Sect. I. cap. 9. p.* 365. obſervat Calvœrius, eum ex ſacrificiis veterum ortum trahere. Nam antiqui fœderis ſacerdotes partem ſuam, uti ex ſacrificiis plerisque, ita & ex ἱλαστικοῖς & expiatoriis cumprimis, nec non ex ſacrificiis dapalibus ac frumentaceis, vini utplurimum libamento auctis, ſumebant. Imitabatur hunc morem primitiva Eccleſia, ubi pars δώρων ἁγίων, ſanctarumque panis & vini in ſacrificii celebrationem factarum oblationum, confectioni Euchariſtiæ, pars ſacerdotibus, pauperibusque, in uſum præſertim Agaparum, cedebat. Abrogatis autem Agapis, panis & vini miſſiones in argenti oblationem, ceu prioribus commodiorem, commutabantur; quin jam ante illa tempora auri ac ar-

genti oblationem non inuſitatam fuiſſe, colligit Calvœrius ex Cypriani increpatoria ob corbonam a divite femina neglectam, & ex Ammiani Marcellini ethnici invidia, qua in Concilio Laodiceno indignatus eſt, Clerum Romanum ſacrificiis præcipue ad regiam ferme opulentiam ditatum. Recentioribus temporibus, Petrum Damiani Gregorium Turonenſem & Cardinalem Bonam, pecuniæ, panis & vini loco ſacerdotibus oblatæ, meminiſſe, & Petrum Damiani quidem maxime teſtari, quod ſibi Miſſarum myſteria celebranti, ab uxoribus Principum *Byzantei*, ſeu, quod erant, nummi aurei Byzantei, oblati fuerint. Quod autem prompta adeo antiquis temporibus doni hujus ſacri ſolutio fuerit, has ſubeſſe cauſas Noſter exiſtimat: quod agape ſive eleemoſyna peccatorum remiſſionem ac redemptionem procurare credebatur: quod jam olim fideles, pro redemptione animæ ac capitis, ſiclum ſolverant: porro, quod, quum vice quotidianæ communionis, tribus præcipuis feſtivitatibus, more Synagogæ, ad Myſteria celebranda aris advolverentur, mirum haud eſt, vacuos eosdem non acceſſiſſe. Poſt hæc nec prætereundam hoc loco Calvœrius commonet, tum manumiſſionem in Eccleſia, qua ſervus ab Epiſcopo libertate, offerente eum in finem domino libellum, donabatur; tum manumiſſionem per denarium, apud Francos ac Trans-Rhenanos lege Salica uſitatam, qua ſervi denario jactato in libertatem vindicabantur. Facili enim hinc negotio, uti denarium S. Petri in Angliam, aliasque regiones, ita & ſanctum denarium in Franciam reliquasque Germaniæ terras, quando videlicet manumiſſio ac libertas e peccatorum pœnitentiæque vinculis ac ſervitute ſollicitabatur, introduci potuiſſe. Affines certe eſſe huic per denarium manumiſſioni indulgentias, quæ pretio ſecundum taxam curiæ Romanæ ſoluto concedebantur. Quod quum in Germania potiſſimum, paulo ante reformationem, licentius ac ampliſſime, J. A. Thuano teſte, fieret, Germanos absque dubio illi rei aſſuetos, ac poſt illos alios, pio gratoque animo conſuetudinem, poſt tributam a ſacerdote peccatorum ſolutionem, viciſſim nummum confeſſionarium in miniſtrorum eccleſiæ ſuſtentationem ſolvendi, retinuiſſe; inprimis quum jam tum in Eccleſia Romana, apud nobiliores præcipue, mos ad altare offerendi obſolevisſet. Sed de his conjecturis penes alios

mavult

mavult eſſe Calvœrius ſententiam, quam eas ſuas facere. Deinde ex Dedekenno Reſponſum aliquod Facultatis Theologicæ Lipſienſis recenſet, in quo innocuus nummi confeſſionarii uſus, uno alterove argumento pie adſtruitur, & qui ſedulo vitandus ſit, ejusdem abuſus declaratur. Cui Reſponſo, ex alio quodam Facultatis Wittebergenſis, duas circa uſum nummi confeſſionarii cautelas ſubjungit: unam, informandum eſſe crebro populum, nummo confeſſionario neutiquam abſolutionem vendi aut coëmi, ſed eſſe illum duntaxat donum & ſignum grati animi, quod tamen ſalva conſcientia dari & non dari poſſit: alterum, ſi ſcandalum aliquod ex hoc ritu alicubi metuendum ſit, admonendos eſſe auditores, ut alio potius tempore locove ſuam erga miniſtrum beneficentiam & *ἐυεργεσίαν* declarent. Id quod conſilium ſalutare ut ad rem modo hodie deducatur, eoque multis ſæpenumero nundinationibus, pleonexiæ, adulationibus, invidiæ ac contentionibus inter ſymmyſtas, aliisque ſcandaloſis opprobramentis obviam eatur, ſerio Auctor noſter ſuadet atque exoptat. Imo jam quoque addit, a variis vario circa ritum hunc in eccleſia malo medicinam fuiſſe quæſitam, dum vel plane abrogaverint nummum confeſſionarium; vel commutaverint eum in ſpontaneam oblationem, quæ vel ante confeſſionem in ædes parochiales mittatur, aut poſt confeſſionem ſuper altare, ſive etiam poſt percepta myſteria, illic ſuper aram, alibi in patellam reponatur, quam ſacram dein collectam æqualiter miniſtri inter ſe invicem partiantur. Aliis in locis alia demum ſubjungit ratione proſpici animarum curatoribus, unde cum ſuis poſſint vivere. Interea tamen uſum manere, abuſum autem tolli, ſatius eſſe exiſtimat, ſi alio modo cauſæ conſuli non poſſit.

De *cereis ad Euchariſtiam accenſis*, oſtenſo prius prolixe ignis ſacri apud gentes propemodum omnes ortu & uſu, L. II. *ſect. II. cap. 92 p. 739.* obſervat, primigenios Chriſtianos non tam cereis, quam lampadibus aut lucernis, vel in menſa S. Myſteriorum poſitis, vel ſuper eam Judæorum ritu ſuſpenſis, in nocturnis ſuis conventibus, quibus ſacrum celebrabant, eſſe uſos. Adhibitos quoque ab iisdem fuiſſe cereos, vel potius lucernas, primum ad ipſam fidelium Miſſam ſeu epuli Dominici celebrationem; poſt-

modum etiam ad Evangelii lectionem fuiſſe accenſas; at paulo poſt per univerſam Miſſam fulſiſſe. Inde de ſeculo, quo diurnæ ad S. Cœnam lucernæ vel cerei, abolitis ſenſim nocturnis, in eccleſia inoleverint, ſollicitus, Hieronymi ævo multijugum jam luminum ad S. Cœnæ celebrationem uſum fuiſſe, valde dubitat: quum Hieronymus cereos a Chriſtianis non clara luce accendi, ſed ut noctis tenebras hoc ſolatio temperarent, ſtrenue adverſus Vigilantium aſſerat; & jam ante Hieronymum, Lactantius paganis exprobrarit, quod de die Deo, luminis auctori & datori, velut in tenebris agenti, lumina accendant, qui aliud longe a nobis lumen exigat, idque non fumidum, ſed liquidum & clarum, id eſt, mentis. Unde ſeculum demum V præcipuum diurnarum lucernarum, tum in memoriam Cœnæ ſacratiſſimæ a Chriſto noctu inſtitutæ, tum ex religione in martyres accenſarum, natalem fuiſſe, Calvœrius ſuſpicatur. Poſtmodum, num lychnis ſive lampadibus, an vero candelis primitus Chriſtiani uſi fuerint, ſpeciatim diſceptaturus, olei uſum candelis utique longe antiquiorem, & veteres Chriſtianos lucernis potius, quam candelis uſos eſſe, vel ex *lucernariarum precum* nomine conjecturari poſſe, commonet. Id quod ulterius ex eo comprobat, quod de Narciſſo referat Euſebius, eum aliquando, cum oleum, in vigiliis Paſchæ, conſervandis eccleſiæ luminibus deeſſet, aquam juſſiſſe lucernis infundi. Quin & canonem Apoſtolorum edicere, ne liceat aliud aliquid ad altare offerre, præter ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, oleum in lampadem. Aſt quamvis Chryſoſtomus etiam lucernas de argenteis catenis ſuſpenſas alicubi memoret: nihilominus tamen ipſum Chryſoſtomum cereos in nocturnis antiphonis inſtituiſſe. Præterea tum jam Eliberini Concilii ævo cereorum uſum fuiſſe introductum, ex canone XXXIV, & Conſtantini ætate tam lampadum quam cereorum uſum promiſcue viguiſſe, ex Euſebio conſtare. Cur vero duo hodie ſaltem ad Miſſam cerei accendi ſoleant, id ex Romanæ Eccleſiæ ritu fieri reſpondet Calvœrius, atque hoc tum ob proportionem, tum ob periculum, ne ſi una forſan extingueretur, ſine omni luce aut igne, quod in lucernariis ac nocturnis cumprimis officiis absque ſummo incommodo haud factum fuiſſet, S. Myſterium foret celebrandum. In univerſum autem luminaria

minaria idcirco ad Miſſam lucere affirmat, quo ſub typo corporalis luminis admoneamur, ut lucernas ardentes, inſtar Virginum ſapientum, in manibus habentes, illud lumen in Sacramento quæramus, quod omnem hominem illuminat, & ſine quo etiam in meridie, perinde ac in nocte, palpamus.

A cereis ad *communicantes gladiatos* convertimur. Irrepſiſſe ſcilicet L. *II. Sect. II. cap. 72.* de communicantibus gladiatis *p. 691.* queritur Calvœrius, inter nonnullos hodie, umbræ propriæ adoratores, in eccleſia noſtra morem novum, quo haud vereantur, uti ad baptismatis & confeſſionis, ita & ad tremenda divinæ cœnæ myſteria gladiati prorumpere. Neſcium ſe eſſe dicit, an exemplo Israelitarum, qui armati arcam fœderis comitantes circuibant, Hierochuntem urbem expugnaturi, id faciant; an vero Chaldæorum aliorumve Barbarorum, quos Sophocles ita loquentes introducat:

Eramus autem parati, & ferrum tollere manibus,
Et ignem dividere, & Deos adjurare.

Equidem ex Chriſtophori Arnoldi libro de Idolis Saxonum, aliisque ſcriptoribus certum eſſe, Allemannos olim, Chriſtianos factos, armatos ad S. Myſteria acceſſiſſe; usque dum Carolus M. pia prudentia armis ſacra tractare interdixerit. Aſt utut nihilominus ipſe Carolus M. cataphracta deaurata cinctus, ſolitus fuerit, præcipue bellum aditurus, Canonicorum laudes Numinis decantantium choris ſe miſcere: attamen gladiata ſacra cultui Divino & primævo Chriſtianismo neutiquam eſſe conformia. Saulum certe, quoties ſe Prophetarum choris jungeret, veſtes ſuas, Regias nimirum, aut ceu alii exponunt, militares exuiſſe, nudatumque veſtimentis iſtis ſe in terram projeciſſe. Similiter Regem David, linteo Ephod indutum, extrema demiſſione arcam fœderis eſſe comitatum. Neque Regem Ninive erubuiſſe, pœnitentiam acturum de throno deſcendere, purpuraque poſita, ſacco indutum cineri advolvi. Adhæc Chryſoſtomum de ſui temporis Chriſtianorum Regibus teſtari, eos limen Eccleſiæ ingredientes depoſuiſſe coronam, et crucem Chriſti in frontibus depinxiſſe. *Foris*, inde eum dicere, *arma, hic myſteria: foris ſcuta, hic ſacramentorum celebrationem.* Quem Chryſoſtomi locum ex celeberrimo Guilielmo Caveo

Noſter ulterius illuſtrat. Jungit his argumentis, quod antiquo olim ritu omnes, ſecus ac in veteri paſchali agno fiebat, ſtatim ac Diaconus Evangelium prælegere incipiebat, baculos depoſuerint, ſecundum illud Hildeberti:

Plebs baculos ponit, ſtat, retegitque caput.

Sic etiam Conſules Romanos perſuaſos fuiſſe, ſecures removere, faſcesque, in ſacris cumprimis, deponere, prudentis eſſe modeſtiæ. Præterea ipſo jure Divino arma a ſacris locis eorumque aris videri proſcripta, adeo ut ſi cædes voluntaria patrata, & cornua altaris arrepta fuerint, non ſolum inter Israelitas facinoroſi ab iisdem prius extra tabernaculum protrahi, ibidemque necari debuerint; ſed & apud ipſos Ethnicos aræ ſupplicum ſemper aſyla permanſerint ac perfugia. Denique quod maximum, veterum Chriſtianorum ſimplicitatem ne pictas quidem veſtes, nec coronas militares, multo minus enſes ac gladios in ſacris toleraſſe. Quapropter ſerio Calvœrius noſter communicaturos gladiatos admonet, ne armis accincti, ceu bellum cum Cyclopibus cœlo illaturi, aut inſtar ferocium victorum faſtuoſum triumphum acturi, ad ſanctiſſimum Domini adytum prorumpant, ſed depoſito omni armorum ac ferociæ ſtrepitu, ad pedes ſummi Regis proſternantur, ad inſtar publicani per peccata depreſſi, omnem Phariſæi tumorem penitus ejurantes.

Sed quam in his aliisque ſubinde capitibus moderationem & circumſpectionem, quoad ritus alicujus Eccleſiaſtici uſum vel retinendum, vel abuſum ſenſim ac ſenſim abolendum, Calvœrius urget & præcipit: eam vel in *Abſolutione* maxime neceſſariam eſſe, proprio quodam exemplo, quod ultimo adhuc loco adjicere liceat, perdocet. Optaverat modo ſub finem *cap. X.* Lib. II. *ſect. 1. p. 382.* ut ne adeo feſtinarent plurimi ad abſolutionem tum petendam, tum dandam; ſed ut vetus ſalutaris diſciplinæ medicina, ſecundum Chemnitii aliorumque virorum Dei vota, Eccleſiæ reſtitueretur. Ac dum hæc ſcribit, avocari ſe hac ipſa hora memorat, ad Empæctam veteranum, quo ultimo viatico eundem inſtrueret. Is ipſe a Calvœrio idem viaticum petierat tribus ab eo tempore hebdomadibus: hydrope enim affligebatur. Enimvero cum in corrigendo homine per aliquot annos operam perdidiſſet, veritus ne in judicium, roborationemque ſecuritatis, quod jam ante

recerat,

fecerat, ſibi eſcam vitæ ſumeret, renuiſſe ſe primum viaticum dare, dicit Calvœrius: nec enim ultima adeſſe judicaſſe. Injunxiſſe ſe tamen addit viro certa pœnitentiæ exercitia, quotidie peragenda, inſpicientibus ac denunciantibus id domeſticis. Subegiſſe demum etiam eadem, Spiritus S. gratia, cor lapideum, eo quidem ſucceſſu, ut quum extrema hominem urgere nunciatum eſſet, ac ipſe denuo vocaretur, lacrymas & voces contriti cordis nuncias, cum anhela gratiæ ſiti, ingreſſus ad eum obſervarit, quibus denique etiam impulſus fuerit, ut cum viatico hominem dimitteret. Non igitur contemnenda eſſe, inde colligit Calvœrius, reſtituendæ diſciplinæ deſideria; eſt tamen & cavendum, ne forte cum Novatianis nimia ſeveritate miſericordiæ hoſtes, pœnitentiæque interfectores facti, tandem aliquando, nec ovem ſauciam nos curaſſe, & propter unam ſauciam, multas integras perdidiſſe judicemur.

SPECIMEN METHODI GENERALIS DETERminandi Figurarum Quadraturas. Autore JO. CRAIG.

Depromtum ex Actis Philoſophicis Anglicanis No. 284. Menſ. Mart. et April. 1703, pag. 1346. ſqq.

SECTIO I.

SIT $z^m + a y^n = b z^e y^r$ æquatio exprimens relationem inter ordinatam z & abſciſſam y; in qua Exponentes m, n, e, r, denotant quoslibet Numeros, Integros vel Fractos, Affirmativos vel Negativos. Ponatur $r - n = c$. Erit

$$\text{AREA} = \frac{m}{m+n} zy + \frac{mc+ne}{\sqrt{mxm+nxc+1}+\sqrt{nxm+nxe+1}} \left(\frac{b}{a} \right)^{\frac{e+1}{c+1}} z^{\frac{c+1}{}} y^{+} + \frac{m-exc+1+rxe+1}{\sqrt{mx2c+1}+\sqrt{nx2e+1}} \left(\frac{bB}{a} \right)^{\frac{2e+1}{2c+1}} z^{\frac{}{}} y^{+} \frac{m-z}{}$$

$$\frac{m-e\times 2c+1+r\times 2e+1}{m\times 3c+1+n\times 3e+1}+\frac{bC}{a}\,z^{3e+1}\,y^{3c+1}+$$

$$\frac{m-e\times 3c+1+r\times 3e+1}{m\times 4c+1+n\times 4e+1}+\frac{bD}{a}\,z^{4e+1}\,y^{4c+1}+$$

$$\frac{m-e\times 4c+1+r\times 4e+1}{m\times 5c+1+n\times 5e+1}+\frac{bE}{a}\,z^{5e+1}\,y^{5c+1}+\&c.$$

De hac Serie hæc ſunt notanda: (1.) Quod literæ majuſculæ B, C, D, &c. deſignent coefficientes terminorum ipſis immediate præcedentium: (2.) Quod exhibeat Quadraturas omnium Figurarum Quadrabilium, quarum Curvæ per æquationem trium terminorum definiuntur: (3.) Et quod ſemper ſint Quadrabiles, quando $\frac{m\times r-r}{mn-rm-en}$ eſt numerus integer & affirmativus, quem vocemus l. (4.) Speciatim $l+1$ dat numerum Terminorum (ab initio ſumptorum) Seriei Aream quæſitam conſtituentium: (5.) Quod ſi ponatur $e=0$, mutabitur hæc Series in celebre Theorema Newtonianum pro Binomio communi; & proinde hoc Theorema eſt hujus Seriei caſus ſpecialis & ſimplex: (6.) Cum fit Applicatio hujus Seriei ad Figuram particularem, hæ regulæ ſunt obſervandæ. 1ª. Reducatur æquatio Curvam datam definiens ad formam generalem, & ex comparatione particularis cum generali invenientur coefficientes a, b; ut & exponentes m, n, e, r. Secunda, ſi exponentes ſic determinati non faciant l numerum integrum & affirmativum, (juxta conditionem in Not. 3. aſſignatam,) tum alius terminus æquationis particularis

a quan-

Digitized by Google

a quantitate z liberetur: & ſi nunc exponentibus denuo determinatis non competat illa Quadrabilitatis conditio, tum reliquus terminus a quantitate z liberetur: Nam nullo labore quilibet ex tribus terminis æquationem datam conſtituentibus a quantitate z liberari poteſt. Tertia, ſi æquationi per Regulam præcedentem tractatæ non conveniat prædicta Quadrabilitatis conditio, tum per Seriem quæratur Areæ complementum ſ: y d z: quo cognito ſtatim habetur Area quæſita; nam, ut omnibus notum, z y − ſ: y d z = ſ: z d y. Et ut ſine confuſione Complementum per Seriem obtineatur; in æquatione data Curvam particularem definiente pro z ſcribatur Y, & pro y ſcribatur Z: Factaque hac mutatione Ordinatæ in Abſciſſam, & Abſciſſæ in Ordinatam, tractetur æquatio juxta præcepta regulæ ſecundæ; donec illi conveniat Quadrabilitatis conditio, vel eandem ipſi non poſſe convenire pateat.

Exemplum 1. Sit $z^3 + y^3 = b z y$. Quia hic $m = 3$, $n = 3$, $e = 1$, $r = 1$, $a = 1$; ideo $l = 1$, adeoque $l + 1 = 2$. Et proinde (juxta Not. 4.) duo primi Seriei termini dant Aream $= \frac{1}{2} z y - \frac{1}{6} b z^3 y^{-1}$.

Exemp. 2. Sit $z^7 + a y^3 = b z y^2$, ubi $m = 7$, $n = 3$, $e = 1$, $r = 2$; qui faciunt $l = 2$; ideo (juxta Not. 4.) tres primi Seriei termini dabunt quæſitam

$$\text{AREAM} = \frac{7}{10} z y - \frac{b}{15a} z^2 - \frac{2b^2}{15a^2} z^3 y^{-1}.$$

Exemp. 3. Sit $z^3 + k y^5 = h z^{-2} y^{11}$; ubi $m = 1$, $n = 5$, $e = 2$, $r = 11$; at quia hi non faciunt l numerum integrum & affirmativum; ideo (per Regulam ſecundam) libero terminum $h z^{-2} y^{11}$ a quantitate z; & ſic æquatio fit $z^5 - h y^{11} = -k z^2 y^5$; ubi $a = -h$, $b = -k$; & $m = 5$, $n = 11$, $e = 2$, $r = e$; qui faciunt $l = 1$: Unde

$$\text{AREA} = \frac{5}{16} z y - \frac{k}{16h} z^3 y^{-5}.$$

Exemp. 4. Sit $z^2 - hy^2 = -kz^2y^2$; ubi $m = 2, n = 2, e = 2, r = 2$; qui non faciunt l numerum integrum & affirmativum; ideo libero terminum $-kz^2y^2$ a quantitate z; & tum $z^0 + ky^2 = hz^{-2}y^2$; ubi $a = k, = bh$; & $m = 0, n = 2, e = -2, r = 2$, qui faciunt $l = 1$, ideo

$$\text{AREA} = \frac{h}{k} z^{-1} y$$

Exemp. 5. Sit $z^2 - \frac{4g^3}{h} y^6 = -\frac{g}{h} z^4 y^4$; ubi $m = 2$, $n = 6, e = 2, r = 4$; qui non faciunt l numerum integrum & affirmativum; idemque contingit liberato (a quantitate z) utrolibet ex reliquis: Ideo juxta regulam Tertiam quæro Complementum; quare (ut jam prænonui) pono $z = Y$; $y = Z$; unde æquatio data erit

$$Y^2 - \frac{4g^3}{h} Z^6 = -\frac{g}{h} Z^4 Y^2;$$

quæ (juxta Reg. 1.) reducta ad formam generalem erit hujus modi $Z^6 - \frac{h}{4g^2} Y^2 = \frac{1}{4g} Z^4 Y^2$ ubi $m = 6$, $n = 2, e = 4, r = 2$; qui non faciunt l numerum integrum & affirmativum; ideo (juxta Reg. 2.) libero terminum ultimum a Z; unde $Z^2 - \frac{1}{4g} Y^2 = \frac{h}{4g^2} Z^{-4} Y^2$; ubi $m = 2$, $n = 2, e = -4, r = 2$; unde $l = 1$; & $a = -\frac{1}{4g}, b = \frac{h}{4g^2}$;

Unde Areæ quæsitæ complementum est

$=$

$$= \tfrac{1}{2}ZY - \frac{h}{2g}Z^{-3}Y \text{ ſeu } \tfrac{1}{2}zy - \frac{h}{2g}zy^{-3};$$

Ergo etiam Area quæſita $\int z\,dy = \tfrac{1}{2}zy + \frac{h}{2g}zy^{-1}$

SECTIO II.

SIT $z^{\frac{m}{n}} + ay = bz^{\frac{2e}{2c+n}}y^{\frac{e}{c+n}} + fz^{\frac{e}{c+n}}y$ æquatio exprimens Relationem inter Ordinatam z & Abſciſſam y. Erit

$$\text{AREA} = Azy + Bz^{\frac{e+1}{c+1}}y + Cz^{\frac{2e+1}{2c+1}}y + Dz^{\frac{3e+1}{3c+1}}y + Ez^{\frac{4e+1}{4c+1}}y + Fz^{\frac{5e+1}{5c+1}}y, \text{ \&c.}$$

Ubi (poſitis $2c+n=r$, $c+n=s$) $A = \frac{a}{m+n}$;

$$B = \frac{\overline{m-e+s\times A} + e-m}{\overline{mxc+1+nxe+1}} \times \frac{f}{2}$$

$$C = \frac{\overline{m-2e+r\times bA} + \overline{m-exc+1+rxe+1}\times fB + 2eb - mb,}{\overline{maxc+1+naxe+1}}$$

$$D = \frac{\overline{m-2exc+1+rxe+1}\times bB + \overline{m-ex2c+1+sx2e+1}\times fC}{\overline{max3c+1+nax3e+1}}$$

$$E = \frac{\overline{m-2e\times 2c+1+r\times 2e+1}\times bC + \overline{m-e\times 3c+1+s\times 3e+1}\times fD}{\overline{ma\times 4c+1+na\times 4e+1}}$$

$$F = \frac{\overline{m-2e\times 3c+1+r\times 3e+1}\times bD + \overline{m-e\times 4c+1+s\times 4e+1}\times fF}{\overline{ma\times 5c+1+na\times 5e+1}}$$

De hac Serie (cujus progressio primo fere intuitu est manifesta, hæc sunt notanda. (1.) Quod figuræ (quarum Curvæ prædicta æquatione definiuntur) sunt Quadrabiles, quando Numeri exponentiales m, n, e, c; & coefficientes a, b, f, habent relationes modo assignandas;

scil: quando $\frac{\overline{2c+m\times n-2e}}{\overline{cm-en}}$ est numerus integer & affirmativus, quem vocemus l. & (cum l est major quam 2) quando Coefficientium relatio est hæc

$$\frac{\overline{m-2e\times lc-c+1+r\times le-e+1}\times bU}{\overline{e-m\times lc+1-s\times le+1}} = \frac{\quad}{f}$$

$$\frac{\overline{m-2e\times lc-2c+1+r\times le-2e+1}\times bP}{\overline{m\times lc+1+n\times le+1}} + \frac{\quad}{a}$$

$$\frac{\overline{m-e\times lc-c+1+r\times le-e+1}\times fU}{\overline{m\times lc+1+n\times le+1}} = \frac{\quad}{a}$$

Ubi U & P denotant Coefficientes Terminorum duorum, qui immediate præcedunt ultimo Areæ quæsitæ Termino; scil: U est

eſt coefficiens termini ad ultimum propioris, P coefficiens termini ab ultimo remotioris: ut ſi $Fz^{5e+1}.y^{5c+1}$ eſſet ultimus Areæ quæſitæ terminus, tum U denotaret E, & P denotaret D. (2) Ultimus ille Areæ quæſitæ terminus ex valore numeri l cognoſcitur; nam hic etiam $l+1$ dat numerum terminorum (ab initio ſumptorum) Seriei, qui Aream quæſitam conſtituunt. (3) Si fuerit $l=1$, tum coefficientium relatio debet eſſe hæc

$$\frac{\sqrt{2e-mx1-A+rA}\;b}{f} \times = \frac{\sqrt{e-mx1-A+sA}\;f}{a} \times ;$$

$$\frac{}{e-mxc+1-sxe+1} \qquad \frac{}{mxc+1+nxe+1}$$

Si $l=2$; relatio debet eſſe hæc

$$\frac{\sqrt{m-2exc+1+rxe+1}\;bB}{f} \times =$$

$$\frac{}{e-mx2c+1-sx2e+1}$$

$$\frac{\sqrt{2e-mx1-A+rA}\;b}{a} \times +$$

$$\frac{}{mx2c+1+nx2e+1}$$

$$\frac{\sqrt{m-exc+1+sxe+1}\;fB}{a} \times$$

$$\frac{}{mx2c+1+nx2e+1}$$

SECTIO III.

SIT $z^{m} = ay^{n} + bzy^{e}\,c+n + fzy^{2e}\,ac+n +$

$3e \quad 3c+-n \qquad 4e \quad 4c+-n$ &c. æquatio exprimens re-
$gz \quad y \quad +- \; hz \quad y \quad +-$

lationem inter ordinatam z & abſciſſam y; & conſtans terminis quotcunque. Erit

$$\text{Area} = Az\,y^{e+-1\;\;c+-1} +- Bz\,y^{2e+-1\;\;2c+-1} +-$$

$$Dz\,y^{3e+-1\;\;3c+-1} +- Ez\,y^{4e+-1\;\;4c+-1} +- \text{ \&c.}$$

Quod, ni fallor, eſt Theorema non contemnendum. Calculo perfacili inveniuntur A, B, C, D, E, &c. ut & Quadrabilitatis conditiones, & quot termini ſeriei Aream quæſitam conſtituant. Creſcit quidem numerus harum conditionum pro multitudine terminorum, ex quibus conſtat æquatio relationem inter z & y definiens. Et ſpeciatim ſi illa terminorum multitudo vocetur N; tum N—2 eſt numerus conditionum Quadrabilitatis; quarum una Exponentium m, n, e, c relationem reſpicit, eſtque hæc; ut

$$\frac{Nc - 2c +- 2e - Ne +- m +- n}{-cm = en},$$

eſt numerus (quem vocemus l) Integer & affirmativus. Reliquæ vero conditiones coefficientium a, b, f, g, h, &c. reſpiciunt. Ac denique $l +- 1$ dat numerum terminorum (ab initio ſumptorum) Seriei, qui Aream quæſitam conſtituunt.

Corol. Ex hac Serie generali deduci poteſt Series, quæ exhibeat Quadraturas Figurarum, quarum Curvæ definiuntur per æquationem conſtantem terminis quibusvis, qui æquationem Sectionis tertiæ generalem conſtituunt. Nam ad hanc obtinendam opus tantum eſt Seriem computare pro æquatione conſtante tot terminis (ab initio ſumptis) æquationis generalis, quot includet Terminos æquatio Curvas definiens. Tum ex valoribus quantitatum A, B, C, D, &c. eliminentur illæ coefficientes b, f, g, &c.

quæ

quæ ad æquationem propoſitam non ſpectant; reliquæ dabunt aream quæſitam. Exemplo res patebit.

SECTIO IV.

SIT $z = ay^{\frac{m}{n}} + bzy^{\frac{e}{c+n}} + gzy^{\frac{3e}{3c+n}}$.

æquatio exprimens relationem inter Z & Y. Jam quia

$z = ay^{\frac{m}{n}} + bzy^{\frac{e}{c+n}} + fzy^{\frac{2e}{2c+n}} + gzy^{\frac{3e}{3c+n}}$

eſt illa pars æquationis quæ (ſumptis terminis in ordine a principio) includit æquationem datam; quam deinceps (brevitatis cauſa) æquationem completam vocabo; ideo Figurarum (quarum Curvæ definiuntur per æquationem completam)

$$\text{Areæ} = Azy^{\frac{e+1}{c+1}} + Bzy^{\frac{2e+1}{2c+1}} + Czy^{\frac{3e+1}{3c+1}} + Dzy^{\frac{4e+1}{4c+1}} + Ezy^{\frac{5e+1}{5c+1}} + Fzy^{\frac{6e+1}{6c+1}} + \&c.$$

& a, b, f, g, ingredientur valores quantitatum B, C, D, E, F &c. Si ergo in his valoribus ponatur ubique $f = 0$ (quia $fzy^{\frac{ze}{zc+n}}$ æquationem datam non ingreditur) habebis valores quantitatum A, B, C, D, E, &c. qui in Serie ſubſtituti dabunt Areas quæſitas. Et Calculo inito inveni.

$$A = \frac{m}{m+n}. \quad B = \frac{e-m-c-n \times A + m - e}{m \times c+1 + n \times e+1} \times \frac{b}{a}$$

$$C = \frac{c+n \times e+1 + m-e \times c+1}{m \times 2c+1 + n \times 2e+1} \times \frac{bB}{a}$$

$D =$

$$D = \frac{m - 3ex1 - A + 3c + nx - Axg}{max3c+1} + \frac{+m - ex2c + 1 + c + nx2e + 1x - bC}{+naxge+1}$$

$$E = \frac{m - 3ex c + 1 + 3c + nxe + 1x}{max4c+1} + \frac{-gB + m - ex3c + 1 + c + nx3e + 1x - bD}{+naxge+1}$$

$$F = \frac{m - 3ex2c + 1 + 3c + nx2e + 1x}{+maxge+1} + \frac{-gC + m - ex4c + 1 + c + n4ex + 1x - bE}{+naxge+1}$$

$$G = \frac{m - 3ex3c + 13 + c + nx3e + 1x}{+maxge+1}$$

Digitized by Google

$$-gD + m-ex5c+1+c+nx5e+1x-bF$$
$$+nax6e+1$$

Ex his patet progreſſio reliquorum in infinitum. Et ſic habetur Series exhibens Quadraturas omnium Figurarum, quarum Curvæ definiuntur per hanc æquationem quatuor terminorum $z = ay + bzy^{\frac{m}{n}} + gzy^{\frac{e}{c}+n} + \&c.^{\frac{3e}{3c}+n}$. Et notandum quod conditiones Quadrabilitatis & numerus terminorum Seriei, Aream quamlibet quæſitam conſtituentium, eadem ſunt cum conditionibus Quadrabilitatis, & numero Terminorum, quæ conveniunt Figuris, quarum Curvæ per æquationes completas definiuntur.

Corol. Præter has duas ſeries in §. 2. & 4. propter Figuras quatuor terminorum, poſſunt eodem modo infinitæ aliæ ſeries computari pro cæteris caſibus Figurarum, quatuor terminorum. Quod etiam intelligendum eſt de omnibus aliis Figuris, quarum Curvæ per æquationes quotlibet terminorum numero conſtantes definiuntur.

Non jam vacat ipſam Methodum minutiatim deſcribere, per quam ad hujusmodi Series pervenio; brevem tamen ejus rationem exponere forte non ingratum erit. Aſſumo Seriem ex z pariter ac y compoſitam, ſc: $Azy^{\frac{p}{q}} + Bzy^{\frac{s}{h}} + Czy^{\frac{l}{k}} + Dzy + \&c. = \int: zdy$. Cujus ſinguli termini (præter primum) habeant Exponentes incognitos. Tum æquationem inſtituo inter duos valores quantitatis dz, quorum alter ex hac ſerie, alter ex æquatione relationem inter z & y definiente per Methodum Calculi Differentialis directam facile invenitur. Ex terminis hujus æquationis rite reductæ primo determino exponentes incognitos p, q, g, h, l, k &c. Et dein coefficientes A, B, C, &c. Et ſi plures ſint comparationes, quam quæ determinandis his coefficientibus ſufficiunt, tum ex reliquis deduco Quadrabilitatis conditiones. Si recta ineatur via, Calculus eſt longe facillimus; multasque habeo Re-

gulas huc ſpectantes, quas alias forſan tradam ; ut & uſum hujus Methodi in inveniendis Quadraturis irrationalibus finitis, quando rationales non dantur : res enim omnino in poteſtate eſt.

A PRESERVATIVE AGAINST SOCINIANISM. The fourth and laſt Part &c.

i. e.

ANTIDOTON CONTRA SOCINIANISMUM, *commonſtrans falſitatem & impietatem perniciosiſſimæ ſententiæ a Socino ejusque ſequacibus propagatæ, quod ratio canon ſit fidei, & ſupremus revelatæ religionis judex. Auctore* JONATHANE EDUARDO *Th. D. & Reginæ M. Britanniæ a concionibus & ſacris. Pars quarta & ultima.*

Oxonii apud H. Clementem, 1703. in 4. Conſtat 1. alph. & plag. 7.

Annus hic labitur decimus, ex quo Vir Reverendus & Clariſſimus contra Socinianos in arenam deſcendens, Partem I Antidoti feliciter & magno omnium veritatis amantium cum plauſu ſtitit. Haud ita mûlto poſt, redintegrato certamine, Partem II eventu haud minus felici iisdem oppoſuit; quam III anno 1697 Pars excepit, infidelitati hæreticæ, æque ac ſuperiores, feralis & exitioſa. Ultimo demum loco Parte IV ſuperiori anno eosdem aggreſſus, & animo veritatis conſcientia ſecuro, & victoriæ gloria ſuperior diſceſſit. Partem ergo I, ſimul ac in manus noſtras devenit, A. M DC XCVII menſe Decembre Actis noſtris inſeruimus: ſecunda vero et tertia cum eo usque conſpectum noſtrum fugerint, donec novitatem utraque dudum exuiſſet, earum paulo alienior ab inſtituto noſtro viſa fuit recenſio; quod tamen nihil prohibet, quo minus Partem IV hic ſubjiciamus, quo ex capite operis & calce habeat Lector, unde de totius corporis ſtructura judicium ferat.

p. 1. In Socinianorum, quibus Chriſtianam religionem everſum hactenus iverunt, principiis duo cumprimis eminent, quibus haud equidem aperta fronte, indignis tamen modis veritatem ejus ac certitudinem adoriuntur: alterum, quod omnis religio in pietatis exercitio et vitæ ſanctimonia ſit ſita ; quod ſi obtineant, id

id inde emolumenti ſe conſecuturos ſperant, fore ut & ceteri mortales vel pedibus in ipſorum de Divinitate ſententiam eant, parum quippe ſolliciti de ſublimibus iſtis, & ad pietatem, ut iſti quidem criminantur, nihil facientibus doctrinis, vel excuſatos habeant, ceu leves ac exiguos, quos ipſi fovent ac tuentur, errores: alterum, quod rationem ſupra revelationem evehant, eamque canonem æque ac judicem omnium religionis dogmatum conſtituant. Prius quid monſtri alat, Parte III oſtenſum eſt: poſteriori vero (quod paulo prolixius excutiendum hic eſt) temeritati & inſolentiæ humanæ mentis, ad libidinem in rebus fidei pro arbitrio ſtatuendi pronæ, gratificantur. Quam ſtatuendi licentiam jus primogenituræ & patrimonium ſuum jactant, ac ſubinde fundamentale, inalienatum, omnibusque commune hominibus jus ſalutant. Contra ea vero, quanquam Chriſtus ſuo nos adventu in libertatem aſſeruit, ne quis noſtræ dominetur fidei; ipſe tamen mentium Dominus, ſuum ut in conſcientias noſtras firmaret dominium, plantandæ religionis auſpicium a doctrina de ſui cepit abnegatione, cui poſtmodum, ceu fundamento, regnum ſuum in diſcipulorum animis ſuperſtrueret. Atque hæc quidem invidioſa corruptæ naturæ vox eſt, jugum Chriſti excutere ſæpe conantis: hinc & voluntas difficulter admodum virtutis & ſanctimoniæ repagulis coërcetur, quin ubi ſemel delata in præceps fuerit, & rationis excutiat imperium, & Dei vocem aſpernetur; & intellectus, quo conſtringitur magis, eo ſibi indulget liberius, maximeque Scripturæ impatiens, ejus vel in dubium autoritatem vocat, vel in ſententiam ſuam verba torquet. Unde factum, ut alii ſuppoſititios Scripturæ libros ederent, & Apoſtolorum nomine falſo inſignirent; alii variis ſacram paginam contaminarent corruptelis; alii rurſus παραφρυνείαις innumeris mentem ejus perverterent. Quod poſtremum Socinianis ſolenne eſt, rationem revelationi ſubmittere recuſantibus, idque omne rejicientibus, quod ad rationis, corruptæ ſane ac errantis, non congruit amuſſim. Qua in re cum Paganorum veterumque veſtigiis Hæreticorum inſiſtant, iisdem hi armis gradu nobis dejiciendi ſunt, quibus SS. Patres illos feliciter debellarunt. Fidem ſcilicet Chriſtianam criminabantur Pagani demonſtratione deſtitui, eamque vel unam ob cauſam

p. 2.

p. 3.

p. 4.

p. 5.

p. 7. nomen Chriſto dare recuſabant: nec in diverſum ab his abeunt Sociniani, vitilitigantes, par eſſe, ut ratione, qua ſola nos ſuperiores brutis Deus voluerit, ceu privilegio utamur naturæ: nec enim ſufficere autoritatem ad extorquendum nobis aſſenſum, qui ſolum in rei evidentia, mentisque noſtræ convictione acquiescat; quam ſi in veritatis indagatione negligamus, adverſus Deum nos
p. 8. ingratos, ac in nos ipſos injurios eſſe. Verum dum illorum quidem calumniam graviter & operoſe S. Patres retuderunt, eadem ſimul opera horum quoque apinas levesque protriverunt tricas. Id enim vel maxime dicebant religionis Chriſtianæ proprium eſſe ac peculiare, in veritatem dogmatum, divinamque myſteriorum originem inquirere, nec bruto humanam amplecti obſequio autoritatem. Hinc fidem definiebant ἕξιν προαιρετικὴν, ἐκάσιον συγ-
p. 9. κατάθεσιν, ἐκάσιον πρόλεψιν: eandemque cum ſcientia una co-
p. 10. pulabant, πίστιν ἄλογον uno omnes ore repudiantes. At enim vero ubi in Gnoſticos ac Valentinianos, maxime in Aëtium & Eunomium, omnem Numinis ambitum ſe mente complexos tenere jactantes, eſſet perorandum, tum ſtudioſe a ſcientia fidem diſtinguebant, nec evidentium illam, ſed inviſibilium dicebant aſſenſum, Ebr. XI, 1. Hinc Baſilium videas fidem ἀποδείξει, &
p. 11. Chryſoſtomum eandem λογισμῷ opponere. Quæ utut videantur invicem adverſa concurrere fronte; rite tamen explicata nihil incommodi habent, quin potius, quod caput rei eſt, mirifice illuſtrant, & quoad rationi ſociam fidei præſtare operam liceat, rurſumque ubi penitus a fide excludatur, manifeſto commonſtrant. Quod enim ad prima religionis attinet principia, illorum omni ævo ab Eccleſiæ doctoribus evidens ſuppeditata fuit proba-
p. 12. tio. Sic nec Salvator noſter ἀνυπευθύνως ac velut pro imperio ab auditoribus ſuis fidem poſtulabat; & ipſius Apoſtoli tum oraculorum V. T. autoritate, tum copia miraculorum ſuis fidem dictis
p. 13. conciliabant. Nec in hunc diem rerum deficiunt pondera, quibus principiorum religionis evinci veritas queat; quæ ſi quis in dubium vocare auſit, is omnem annalium memoriam, omnem
p. 14. hominum fidem e medio tollat. Hoc itaque pacto poſtquam generatim de veritate religionis, divinaque Scripturæ autoritate conſtiterit, nulli ſigillatim ejus parti, quantumvis licet ſublimis illa

ſit

ſit & incomprehenſibilis, aſſenſus eſt denegandus. Et harum quidem partium ſeu doctrinarum reſpectu, demonſtrationi fidem oppoſuere Patres, cum intellectum ſuperent, & niſi e Scripturæ teſtimoniis, nequeant probari. Inde conſequitur, aſſenſum religionis dogmatibus non ante præbendum, quam indubiis ea Scripturæ niti teſtimoniis, compertum ſit. Quorum ut genuinus indagetur ſenſus, ampliſſimus rationi aperitur campus, in quem examinando, conferendo, arguendo excurrat; caſte tamen, ac ut in divinis par eſt. Ultra vero progredi, non datur. Poſtquam enim de revelationis convictus veritate, ac genuinam ejus mentem aſſecutus fueris, tum frena rationi ponere, divinæque aſſenſum veritati præbere teneris; ſecus ſi facias, impius ſis ac abſurdus. Nam cum quævis diſciplina ſuis gaudeat poſtulatis, ſive principiis primo cognitis probarique neſciis; quin & præter hæc propria, communia ſuppetant, quæ primo-prima vel tranſcendentalia barbaro vocabulo audiunt, quibus, licet probatio deſit, per ſe fides habenda; nullum vero Metaphyſicum vel Geometricum clarius ac evidentius ſit axioma, hoc religionis principio, quod quæ Deus affirmat, non poſſint non veritate niti: tum ſi rite inſtituta prius inveſtigatione conſtiterit, dogma aliquod e divinis erutum ac extructum oraculis eſſe, id vi axiomatis iſtius citra vel ambages, vel dubitationem, eſt amplectendum. Porro vero ſecundarium, quod ſubordinatum Philoſophi vocant, in divinis principium ita habet: quæ ſacris literis traduntur, mentem Numinis ac voluntatem exhibet. Cum itaque quæritur: an doctrinæ, quæ nos inter ac adverſarios in diſceptationem veniunt, divinitus revelatæ ac in Scripturis ſint traditæ? affirmamus quæſitum, & ex plano, naturali, primumque obvio verborum Scripturæ ſenſu probamus. Ad hæc illi, dum a negantium partibus ſtantes, literalem cauſantur vocum ſignificationem ſenſum Scripturæ præbere ejusmodi, qui componi haud facile cum ratione queat; quem ſi cogantur admittere, contra rationem ſe credituros, nec habituros facile, quo ſpei ac fidei ſuæ (I. Petr. III, 15) rationem poſcenti ſatisfaciant: in promtu reſponſio eſt, imo habituros maxime, revelationem ſcilicet divinam. Sin pergant: aſt mente comprehendi non poſſe dogma v. g. Incarnationis, Trinitatis; ambabus id manibus largimur, nec id tamen

p. 16.

p. 17.

p. 18.

p. 20.

quicquam noſtræ officit fidei, quæ non myſteriorum cum ratione
p. 21 convenientia, ſed divinæ nititur revelationis autoritate. Satis hæc dicta poterant videri, unde quam inepta ſit adverſariorum, de religionis cum ratione pugna, ſententia pateret; quia tamen in his vel maxime triumphant, & piis quoque mentibus ſæpiſſime imponunt, paulo ea curatius ſunt luſtranda.

Primo itaque, dum magna animorum contentione propugnant, nihil admittendum in religione, quod rationis noſtræ captum excedit; duplici argumento robur dicto conciliare ſatagunt.
p. 22. Alterum a fine petunt revelationis, dum revelatum quicquam myſterioſum eſſe negant, quod revelatio myſteriorum ſit patefactio, & cœcus videns, ac myſterium revelatum, pari paſſu ambu-
p. 23. lent: alterum a natura fidei, quæ in aſſenſu conſiſtit, quem cum ſequatur judicium, qui actus eſt intellectus humani? palam eſſe, quod fides actus mentis ſit, eaque videamur comprehendere, quæ
p. 24. fide tenemus. Sed ludunt in re ſeria, nugasque agunt ſophiſtæ: quos, ut e latibulis protrahantur, interrogare liceat, num Numen aliquod credant? affirmant haud dubie, ac atheiſmi deprecantur calumniam. Pergo: num itaque perfecte quoque Deum comprehendant, planaque ipſis omnia & expedita ſint circa naturam Numinis? Idem cum Aëtio & Eunomio affirment neceſſe eſt,
p. 25. ſi theſin tueri cupiant. Porro ediſſerant, an Deum credant vere, ſecundum naturam ac perfectiones ſuas, eſſe infinitum? Ergone finitus quoque ipſorum intellectus comprehendat infinitum? Hic aqua hæſit Vorſtio, Crellio veterumque reliquis, qui ut ſibi conſtarent, eo impietatis progreſſi ſunt, ut infinitum eſſe Deum negarent; recentiores vero, quo ſe reciperent, invenere refugium, excipientes (1) nihil obſtare, quo minus intellectualis finitæ mentis comprehenſio, certo reſpectu infinita eſſe queat; cum quod finitum eſt reſpectu extenſionis partium ſuarum, id infinitum reſpectu potentiarum eſſe poſſit, velut intellectus
p. 27. humanus ratione capacitatis ſuæ. Verum ſi ita nugari libet, pari modo concludam, finitum corpus infinitam habere extenſionem, manumque hominis, finitam licet partibus, infinitæ tamen poſſe capacitatis eſſe, ſic ut univerſas complecti ac

in-

Digitized by Google

includere Oceani aquas valeat. Licet vero darem, recte ſe habere, quæ dicunt; ſane hæc infinita humani intellectus capacitas longe erit anguſtior, quam quæ omnes naturæ, finitas licet, proprietates ac virtutes comprehendat; tantum abeſt, ut divinis complectendis par ſit. Hic ad incitas redacti adverſarii, ne plane obmuteſcant ad (2) ſe recipiunt κερσοφύγετον, noſtræ criminantes fidei articulos non tantum rationem excedere, verum impugnare quoque, planeque deſtruere, adeoque fide recipi non poſſe. Quod ut diluatur jactum in religionem crimen, duo nobis hic expedienda ſunt, (a) num articuli fidei vere cum ratione pugnent? (b) ſi pugnent invicem, num iſthæc tanti ſit oppoſitio, ut rejiciantur merito eo nomine fidei articuli, qui in myſteriorum numero cenſuque habentur? Ad *prius* quod attinet, quid rationis ſibi velint vocabulo, diſpiciendum. Quæ ſi ipſis lumen illud ac ſcientiam cujusvis notat, privatasque ſingulorum ideas, quæ ſe probant aliis, aliis minus: tum haud moroſe inficias ibimus, pugnare religionem cum ratione, infidelium ſcilicet, Judæorum ac Mohammedanorum, quorum a noſtris in omnia alia religionis abeunt inſtituta. Sed communes forte notiones ac generalia principia rationis voce deſignant, cui myſteria repugnare contendunt: ſic Syncretiſmo veniam faciunt, credendique licentiæ cauſam perorant. Unde haud frequentior alia in ipſorum libris oratio, quam qua criminis notam ab hæreticis depellunt, nemini cauſantes non integrum eſſe, de religionis myſteriis judicium ferre, idque pro rationis captu, quæ ſicubi in errorem prolapſa fuerit, impune in eo, quia inevitabili, mentis vitio verſetur. Verum ſi ſerio rem agunt, dum communia omnibus principia rationis vocabulo ſe denotare fatentur, propria cædunt vineta, Scripturæ oracula privatis ſingulorum ideis anteponentes. Quid enim de ipſorum fiet fratribus, Gnoſticis, Valentinianis, Manichæis, Scripturæ effata in ſuam detorquentibus mentem? Et ſibi quomodo conſtabunt ipſis, quibus alias in more poſitum eſt, clariſſima S. Literarum verba ideo rejicere, quod privatæ ipſorum ſententiæ haud usquequaque conveniant, licet communibus principiis minime contradicant? Quod circa immaterialitatem & infinitatem Dei, circa reſurrectionem numero ejusdem corporis, ac æternitatem tormentorum infer-

p. 28.
p. 29.
p. 30.
p. 31.
p. 32.
p. 33.
p. 34. ſq.
p. 36.
p. 37. ſqq.

p. 40. infernalium ipſos facere, ad oculum patet. Unde conſtat, ipſos, cum rationem dicunt, privatas intelligere ideas, propriosque ſingulorum conceptus. Interim ad ſaniorem non redeunt mentem, ſed fidei momenta calumniari pergunt, maxime in Trini-
p. 41 ſqq. tatis & Incarnationis myſterium injurii ac blaſphemi. Quorum quid reponendum ſit ad φλυαρίας, ſolide & copioſe Autor ſuppeditat. Jam ad *poſterius* ut progrediamur, id quod in quæſtione eſt, Sociniani affirmant, negantemque ſententiam tyrannidem
p. 44. proclamant, ſummamque injuriam. Sed ſalva res eſt, ſi attendere animos ad ea velint, quæ conſequuntur. Ubi nempe plena
p. 45. ſuppetit ſufficiensque veritatis cujusdam probatio, claris nixa ac evidentibus argumentis, fidem tenemur habere. Quod ubi factum, dubitationi amplius relictus locus non eſt, nec objectiones ullæ, quamcunque ſpecioſæ licet ac inſolubiles illæ videantur, tanti eſſe debent, ut mentem commoveant, noſtrumque deturbent aſſenſum, aut a priori nos ſententia deducant. Quod ut eo pateat clarius, probe conſiderandum, veritatem unam alterius vere
p. 46. deſtructivam eſſe non poſſe: nihil quod vere cum ratione, defæcata ſcilicet, ſincera ac errorum vacua pugnat, verum eſſe in religione poſſe: factu haud eſſe difficile, ut ob noſtræ imbecillitatem mentis veritas, idoneis probata argumentis, cum aliarum re-
p. 47. rum natura falſo videatur pugnare; quod ſi uſu veniat, argumentis cedendum, non apparenti contradictioni, quia naturæ nos proprietates latent, vim autem argumentorum cognitam habemus atque perſpectam. Talia vero argumenta trium præci-
p. 52. pue ſunt generum: α) a propria cujusque experientia, β) ab evi-
p. 54. denti demonſtratione, γ) a teſtimonio ejusmodi, cui fidem derogare nefas eſt. Humanum autem ubi fidem meretur teſtimoni-
p. 57. um, merebitur multo magis divinum. Fruſtra itaque objectant
p. 59. adverſarii, fidem ſibi ἄλογον injungi, quando ſecundum revelationem, h. e. juxta teſtimonium divinum, credere jubentur. Quanquam enim revelata quædam dogmata, contrariari videantur rationi; ipſa tamen rurſus monet ratio, Deo affirmanti fidem habendam, quam ne gravis quidem ac ſapientis Viri teſtimonio denegare audet, licet non deſint, quæ in contrarium afferri queant. Opponatur teſtimonii evidentia latenti in natura rerum obſcuritati, & apparebit plus ſatis, cui debeatur aſſenſus.

Hinc

Digitized by Google

Hinc itaque conſpicitur, quam abſurda ac temeraria Socinianorum ſententia ſit, fidem θεοπνεύστων habere teſtimonio ideo recuſantium, quod haud ſatis commode cum falſis ipſorum opinionibus componi poſſit. Ne tamen, dum Scripturæ hoc pacto fidem labefactant, atheiſmi ſuſpicionem incurrant, verbis clariſſimis Scripturam profitentur doctrinæ canonem ac fundamentum: parum licet ſibi conſtantes, dum mox in priſtinum relabuntur errorem, & rationem S. Codicis anteferunt autoritati. p. 60. ſeq. p. 63. p. 65. ſeq. p. 67. p. 70.

Poſtquam ita demonſtratum fuit, quam irrationabilis hæc ac ἀφιλόσοφος Socinianorum ſit ſententia, reſtat ut ejusdem doceatur impietas, quam dum demonſtrare ſatagit Autor, per tria ſe veluti capita diffundit, quorum α) de perfectione agit ac autoritate Scripturæ, β) de Chriſti Salvatoris noſtri ac Apoſtolorum, autorumque ejus ordinis reliquorum, dignitate ac fide, γ) de veritate ac certitudine Chriſtianæ religionis: quæ omnia poſtquam periculoſe ſane ac nefarie Socinianorum fraudibus peti demonſtraſſet, colophonem operi imponit. Quæ ne proſequamur latius, operis prohibet prolixitas, rerumque, quæ in medium affert, pondera, quæ ſine obſcuritate vix mitti in compendium poſſe cenſemus, hoc interim Catone contenti. p. 108. p. 165. p. 122.

APOLOGIE POUR LES PROTESTANS, &c.

i. e.

APOLOGIA PROTESTANTIUM, QUI CREdunt, eos ſolum baptizandos eſſe, quibus rationis uſus ſuppetit, conſcripta a GALENO ABRAHAMSZ.

Amſtelodami apud Gerard. Kuyper, 1704. 8. plag. 15.

INter eos, qui Mennonis Simonis caſtra ſequuntur, Anabaptiſtas inclaruere libris editis noſtra ætate *Jac. Oſtens*, Miniſter Roterodamenſis, *Guilelmus Davidſſon Redoch*, Miniſter Groningenſis, *Adrianus Eeghem*, *Engel Arendſſon van Dooregeeſt*, & præ ceteris, quem nunc ſcribentem contemplabimur, *Galenus Abramides*, Medicinæ Doctor, ac ſimul Miniſter Amſtelodamenſis, cui peculiarem Galeniſtarum ſectam nonnulli adſcribunt. Nuper ille Apologiam hanc pro grege ſuo lingua Belgica conſcripſit,

quæ Gallico mox induta habitu ad nos etiam pervenit. Equidem ſi ipſa inſcriptionis verba ſequimur, Apologia hæc ad omnes ſpectare Anabaptiſtas videri poſſit, ſed re ipſa ad Mennonis aſſeclas ſolum referenda eſt.

Initio opuſculi Auctor in nimiam librorum copiam invectus, ſcriptionis ſuæ duas præſertim enarrat cauſas. Primam hanc citat: multa A. C. 1694 & ſequentibus paſſos eſſe fratres, qui in Comitatu Riedenſi, ſub Sereniſſimo Electore Palatino vivebant. In hos tracta eſſe Edicta Cæſarea, quæ in Monaſterienſes olim ſimilesque turbones publicata ſint, eo quod ab iisdem orti crederentur; hinc raptos in carcerem, exutos bonis, indignisque tractatos modis, donec Potentiſſimi Britannorum Monarchæ, Guilielmi III, interventu liberarentur, cujus binas ad Electorem Palatinum literas hanc in rem ſcriptas, p. 30 & 32 in medium affert. Altera ipſi ratio eſt, quod Fridericus Spanhemius junior in Elencho Controverſiarum, Mennonis aſſeclas fanaticos appellaſſet, atque cum Joanne Leidenſi, Davide Georgio & ſimilibus, uno habuiſſet loco, monitusque a doctore quodam Mennonianæ ſectæ, ut rectius ſentiret de hominibus, inter quos ipse viveret, ac penes quos fanatici nihil unquam obſervaſſet, nihil omnino immutaſſet.

Ratus igitur, gravem ſuis injuriam fieri Abramides noſter, originem Mennoniani cœtus ab ovo, quod ajunt, exponere orditur. Præfatus nempe nonnulla de corruptione Eccleſiæ Chriſtianæ, quam a quarto usque ſeculo derivat, ſemper quosdam, eosque maxime probos, reſiduos manſiſſe ait, qui cum ſuis doctrina moribusque conſpiraverint. In his præſertim Valdenſes memorat, quos Mennonitis ſimillimos Limborchii auctoritate pronunciat. Valdenſium quosdam veniſſe in Flandriam, ipſoque jam jam ſeculo XII, quod infantium baptiſmum reſpuerent, necatos affirmat, adducto tractatus cujusdam Hiſtorici A. 1591 Antverpiæ editi teſtimonio, cujus nec auctorem, nec titulum allegavit. A Valdenſibus iſtis Flandris exortos fuiſſe putat Anabaptiſtas Batavos & Friſios, qui Mennonitæ cœperint dici, ex quo Menno Simonis ad illos acceſſerit. Poſthæc Eraſmi Roterodami, Franciſci Ridderi & Adriani Pœlenburgii auctoritatibus probatum it, ſuos modeſte ſemper & extra turbas vixiſſe. Mennonem quoque eum ſuis mul-

multum abfuiſſe a Monaſterienſium Anabaptiſtarum ſeditioſis moliminibus, ut evincat, non ſolum Mennonis dicta quædam allegat, ſed Georgii Caſſandri cumprimis, eoque loco in Spanhemium peracerbe inſurgit.

Poſt ea aliam aggreditur meſſem, oſtenſurus, ea quæ Mennonianis propria ſint dogmata, nunquam non ab optimis ſapientiſſimisque ſcriptoribus approbata eſſe. Et doctrinam quidem de lege per Chriſtum aucta & emendata, inque perfectiorem perducta ſtatum, firmare allaborat conſenſu Maldonati, ad Patres præcipuos provocantis, & H. Grotii: doctrinam de repudiato infantum baptismo, auctoritate Tertulliani, Erasmi Roterodami, Lud. Vivis, H. Grotii, S. Epiſcopii, Claudii Salmaſii & Curcellæi, non omiſſis Bellarmini, aliorumque Romanæ factionis hominum confeſſionibus, qui pædobaptismum ex S. Literis probari non poſſe dixerant. Porro dogma de jurejurando quovis abrogando, firmatum it Erasmi & Grotii ſententia; pro dogmate vero de prohibito omni armorum uſu, Patres præcipuos citat, ac inſuper Epiſcopium, Salmaſium, Grotium, Rigaltium. Denique pauca eſſe creditu neceſſaria, Tertulliano, Jacobo I. aliisque, quos magno numero allegat, auctoribus contendit, vocabula ſcholaſtica omnia, præſertim in doctrina de S. Triade rejicit, finemque defenſioni imponit.

Acceſſit opuſculo ſyllabus articulorum, quos Mennoniani cœtus profitentur, quorum CII numero ab illo recenſentur, eo circiter ordine, quo a noſtratibus collocari ſolent. Ut aliquem inſtituti hujus guſtum demus, enarrabimus, qua ratione doctrinam de Divinitate Chriſti & Baptismo exponat. De priori ſic habet. Poſtquam nec de unitate (*ſolum* enim Deum, non *unum* Art. XVIII & XXII appellat) nec de Trinitate quicquam iſto loco monuit, Articulo XXVIII Jeſum vere filium Dei eſſe pronunciat, additque Artic. XXIX ſufficere hoc, neque opus eſſe, ut de perſona Chriſti, de præexiſtentia ejus & naturarum unione ſeparatim quid ſtatuamus; neque enim plura deſideraſſe Chriſtum, cum in terris viveret. Fatetur tamen Art. XXX, Filium hunc Dei ante conditum mundum viſibilem extitiſſe, & per eundem creata eſſe omnia; nec plura addit. Spiritum S. vero, de quo inter ſubſidia ſalutis noſtræ demum agit Artic. LXXIV, virtutem a Deo procedentem

nominat, quam Filius credentibus confert. De ſacra Scriptura vero & Angelis malis rectius forſan, quam Menno ipſe ſentit. De Baptiſmo Art. LII & LIII tradit, ſignum eundem eſſe Chriſtianorum recens receptorum, ad infantes vero non pertinere, cum illi ea conditione non ſint, ut ad Deum convertere ſe poſſint; quæ ratio ad cognoſcendam Anabaptiſtarum mentem intimam permultum facit.

Inter notatu digna, quæ hic occurrunt, ſequentia delibanda duximus. Pedum lotionem, quam Anabaptiſtæ quidam Baptismo & S. Cœnæ, ut neceſſarium ritum addunt, Noſter Art. LVII eo loco non habet, ſed officia Chriſtiani amoris eadem indicari credit. Panem ἐπιούσιον in quarta precationis Dominicæ periodo, de terreſtri æque corporis, ac cœleſti animæ cibo, Art. L interpretatur. De Excommunicatione cenſet Art. LXV, plura nobis poſt Apoſtolorum exceſſum non licere, quam ut impios conſortio noſtro Chriſtiano privemus. Dona Spiritus S. diſtribuit Art. LXXXV ſeq. in glorioſa, quæ Apoſtolorum fuerint, ſanctificantia, quæ omnium ſint Chriſtianorum, & analoga glorioſorum, quæ paucis hodienum poſt varia fata conferantur. In prima claſſe ponit πολυγλωττίαν Apoſtolorum, in ſecunda illuminationem mentis, in tertia ſanctos amoris raptus, eamque, quæ ſenſibilis dicitur, gratiam. Iterum vero iterumque fatetur, eſſe inter gregales ſuos, qui ab ipſo diſſentiant, neque hos ſe damnatos velle. Verum hac de re in univerſum cenſeant, quibus hæc cura tradita eſt atque commiſſa.

M. TROGILLI ARNKIELII ANTIQUITATES Cimbricæ.

Hamburgi, apud Tho. Wieringium, 1703, 4.
Conſtant Alphab. 7. cum fig. plur.

INter eos, qui terrarum ad Septentriones ſitarum Antiquitates orbi expoſuerunt, quorum in Suecia Daniaque Collegia fuiſſe inſtituta cognovimus, ſuo quoque merito referendus eſt M. Trogillus Arnkielius, Præpoſitus & Paſtor Apenradenſis in Ducatu Slefuicenſi Holſato, cujus *quatuor de Antiquitatibus Cimbricis*

Tracta-

Tractatus, lingua Germanica concinnati, conjunctim Hamburgi prodierunt. *Primus* ſacra nobis & ritus deſcribit, quibus Cimbri æque ac Saxones, Gothi, Venedi & Friſones, antiquiſſimis temporibus fuerunt dediti, quorum formulas & ſuperſtitiones cum aliarum gentium ritibus inter ſe componit, atque in ejus rei gratiam non tantum Canopi, Apis, Molochi, Dagonis, Jovis, Veneris, Plutonis, Tritonis, Sirenum, Satyrorum, Centaurorum, Genii, Deumi, Vislipousli, ſed etiam Othini, Thori, Freyæ, Froi, Mitothini, Vagnoſi, Foſtæ, Wedæ, Ridegaſti, Proni, Siwæ, Swantevithi, Flinſii, Tuiſconis, Wodani, Sateri, Ermenſulæ, Herthæ, Sacerdotis dein victimam humanam mactantis, atque altarium ex vegrandibus ſaxis in montium cacuminibus erectorum icones exhibet. *Altero* tractatu famoſiſſimum *Cornu Tunderenſe* aureum adgreditur, quod Anno M DCXXXIX, menſe Julio, in pago *Galbus* prope Tunderam (quæ Ducatus Sleſuicenſis civitas eſt) a Catharina Schwenia, ruſtici Oſterbienſis filia, inventum atque ex luto extractum, in manus Chriſtiani quinti, Regii Danorum Principis, eo tempore cum Parente Auguſtiſſimo Gluckſtadii commorati pervenit, qui fœmellam Regio munere a ſe mactatam dimiſit, & cornu ad compotationem adaptavit, ac ad oſcillum ejus obtegendum, operculo ex puriſſimo auro (ſed quod nitore tamen illi, ex quo cornu ipſum conſtat, multum cedit) confecto inſtructum, inter cimelia rariora ſervari juſſit. Multos id cornu Tunderenſe (ab altero, quod *Oldenburgicum* adpellatur, valde diverſum) admiratores & panegyriſtas habuit, ex quibus primus obſervationes ſuas anno 1641 publici juris fecit celeberrimus Hafnienſium literator Olaus Wormius, qui tubam bellicam, & icunculas inibi expreſſas Danica fuiſſe hieroglyphica interpretatus eſt. Anno 1642 Paulus Egardus, Nortdorfienſis in Holſatia Paſtor, libellum publicavit, *Theologicas in Cornu Tunderenſe Animadverſiones* continentem, quibus imagunculas ex ipſis doctrinæ Chriſtianæ ſymbolis explicare conatur. Altero, qui ſucceſſit, anno D. Petrus Winſtrupius, Londinenſis in Scania Antiſtes, *Cornicinem Danicum*, hoc eſt, *Carmen de aureo cornu* vulgavit, in quo quidem ad Wormii ductum cornu iſtud tubam fuiſſe bellicam credit, libertate autem poetica nimis audacter uti videtur, quando per-

hieroglyphicas ejus notulas, calamitates belli Suecici, anno 1643, Guſtavo Hornio Suecorum duce, in Scania geſti, indigitari ſibi pariter ac aliis perſuadere ſatagit. Triumviris illis quartus mox interpres anno 1644 accesſit, Enwaldus ſcilicet Nicolaus Randulfus, Paſtor & Canonicus in Seelandia Roſchildienſis, qui in *Tuba* ſua *Danica*, ſive *Diſſertatione Theologica de aureo cornu in Cimbria invento*, ex ipſis Chriſtianiſmi inter Danos recepti temporibus originem ejus deducit, & icuncularum ſenſum ex principiis Theologiæ Chriſtianæ oſtendit. Quum ergo Wormio Philoſophicam, Egardo & Randulfo Theologicam, Winſtrupio autem Poëticam cornu Danici interpretationem debeamus, operam minus ſe perditurum duxit Clariſſimus Arnkielius, ſi & ipſe ſuam, hoc eſt, Hiſtoricam ejus explicationem daret, quam duobus libris complexus eſt, quorum priore de cornu iſtius inventione, figuris, uſu, ætate, & cauſis, ob quas per tot ſecula in terra delituerit, agit; altero autem de ſymbolorum & icuncularum ibi expreſſarum figuris ac ſignificatione, ex veteri Septentrionalium Theologia perquam docte diſſerit. *Tertia* Cimbricarum Antiquitatum pars libris quatuor abſolvitur, in quibus funebres veterum Cimbrorum ritus, tumulos, urnas, & inſcriptiones pertractat, ac patrias ſuperſtitiones, adductis aliarum gentium exemplis, pro more ſuo, diligenter illuſtrat, adjunctis numorum ex terra erutorum, haſtarum inſuper, gladiorum, fibularum, annulorum, tumulorum etiam, ollarum & lapidum ſepulchralium, aliarumque ex antiquitate reliquiarum ſchematismis atque monimentis, maxime autem inſcriptionibus Runicis, in quarum dilucidatione Verelii Runographia, & Wormii de Litteratura Runica opus, magno eſſe ſubſidio iſtarum rerum cultoribus perhibentur. *Poſtremam* tractatuum *partem* hiſtoriæ Cimbrorum, ab idolorum ſecta ad Chriſtianorum inſtituta converſorum, impendit Arnkielius, eamque iterum in ſex quaſi libros diſtinguit, quorum primo de converſione majorum generalius, de Viris item Apoſtolicis & religioſis, qui Evangelium in Germania inferiore & Septentrionalibus plagis prædicarunt, diſputat, altero autem Friſonum, tertio Saxonum, quarto Jutiorum & Danorum in

Cim-

Cimbria degentium, quinto Venedorum (quos vulgus minus recte *Vandalos* vocat) in Cimbria ſedes quasdam habentium, ſexto tandem Scandiorum in Suecia & Norvagia, illorum etiam, qui Islandiam & Grœnlandiam incolunt, ad verum Dei cultum & novi fœderis, quod Chriſtianiſmum adpellamus, gratiam reductorum fata moresque curate delineat. Vires itaque ac otium doctiſſimo Auctori adprecamur, ut alium quendam laborem, quem *de Templis, Sacellis, Monaſteriis, & Scholis Cimbrorum*, Lib. I. partis hujus quartæ, Cap. X fol. 55 promiſit, ad umbilicum deducere, & cum orbe literato communicare quantocyus poſſit.

JOH. SCHILTERI AD GEORGII ADAMI STRUVII Syntagma Juris Feudalis Notæ. Adjecta ſunt nonnulla Reſponſa & Conſilia Juris Feudalis inedita.

Argentorati, apud Th. Lerse, 1704, 4. Conſtat 1 alph. 21. pl.

NOn deſinit de Jurisprudentia egregie mereri Illuſtris atque Excellentiſſimus Schilterus, ſed ſicuti omnes qua patet Jurisprudentiæ Naturalis, Civilis, Publicæ, ac Eccleſiaſticæ partes dudum præclaris ac immortalitate digniſſimis operibus excoluit, ita Jus Feudale potiſſimum ſummo ſtudio illuſtrat. Sicuti enim orbis eruditi applauſum Codex Juris Alemannici Feudalis, ac Inſtitutiones Juris Feudalis Germanici & Longobardici, ubique impetrarunt: ita quæ nunc accedunt, Annotationes ad Celeberrimi Struvii Syntagma Juris Feudalis, materiæ & rerum gravitate ac copia, & dicendi elegantia abunde Lectori ſatisfacient, opus certe Struvianum paſſim illuſtrant, explicant ac exornant. Noſtrum erit ſpeciminis loco quædam ſubjicere, ex quibus de operis integri præſtantia judicium ferri queat; quanquam plerosque vel ſola Schilteriani nominis fama de excellentia hujus laboris haud patiatur dubitare. Occaſione igitur capitis primi Syntagmatis Struviani, de legibus Feudalibus diſſerit, & controverſias feudales ex Jure potiſſimum Alemannico, ac in ſubſidium ex Jure Longobardico judicat eſſe decidendas: ſi nihil iſtis legibus diſpoſitum inveniatur, non ad ſubtilitatem Juris Romani, ſed ad natura-

naturalem rationem recurrendum esse, contra communem Feudistarum sententiam contendit pag. 5. Jus Censiticum duplex esse observat, aliud quod sine investitura, aliud quod ea intercedente constituatur, atque in hoc dominium tantum utile in possessorem transferri, in illo pleno jure fundum ad possessorem pertinere, pag. 13. De Ambtsassiis & Schrifftsassiis p. 21; de superioritate Principum Imperii territoriali, pag. 25; de Jure eorum circa sacra; de jure Postarum pag. 82, aliisque materiis ad Jurisprudentiam Publicam pertinentibus, passim præclare disserit. Imprimis autem ex observantia & stylo Curiarum Feudalium plurima congessit, quæ in vulgaribus Feudorum Interpretibus frustra quæruntur, quo pertinent, quæ de Vasallorum titulis & appellationibus in rescriptis ad Vasallos, pro diversitate feudi regularis, fœminini aut rustici, p, 16. 21, 38 annotavit. Modum tenere instituti ratio nos jubet, alias prolixe possent commemorari, quæ de jure Capituli sede vacante, p. 37; de fundo dotali in feudum dando, pag. 43; de contractu feudali, pag. 64; de juramento in animam Vasallæ præstando, pag. 68; de jure repræsentationis in successione Feudali pag. 78 &c. non ubivis obvia aut vulgaria tradidit. Superest, ut de Responsis & Consiliis Iuris Feudalis, quorum in rubro facta est mentio, nonnihil adjiciamus. Non enim tantum Annotationibus suis Celeberrimus Schilterus Præjudicia ac Responsa Collegiorum Juridicorum quamplurima inseruit, sed & circa calcem operis quinque Consilia Juridica hactenus inedita Johannis Wolffgangi Pfeilii & Justi Meieri JCtorum Clarissimorum addidit, ac denique Marci Ottonis Reip. Argentoratensis Consiliarii & quorundam aliorum Relationes rem feudalem concernentes subjecit, quæ & facti ubique speciem exhibent, & casuum dubiorum rationes in utramque partem recensent, una cum sententiis ac præjudiciis Collegiorum Juridicorum.

ERRATA.

In Actis 1702. pag. 377. l. 16. 17. lege: *infelicissimus nepotis cognominis ex Arnoldi Messenii filii casus &c.* pag. 382. l. 32. lege Beskrifning um Provincien. Ibidem lin. 33. pro *Pallas* lege Kallas. Pag. 384. l. 13. 14. pro uch Serälinge-Land / lege och Skrälingaland. In Actis anni præsentis pag. 237. l. 9. pro *Innocentius XII*, lege *Innocentius XI.*

*** *** ***

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Auguſti, Anno M D C C IV.

Kort berettelſe af the maerkwaerdigſte Saker / ſom för the fraemmande aere att beſee och foernimma uti Upſala Stadh / och naeſt omgraenſande Orter ꝛc.

i. e.

BREVIS NARRATIO RERUM MEMORABILIUM, quæ a peregrinis æſtimari ſolent Upſaliæ & in vicinia ejusdem; auctore JOHANNE ENBERGIO, Philoſophiæ Moralis in Univerſitate Upſalienſi Profeſſore Publico & Regio. Additæ ſunt icones neceſſariæ, ut & de nupero funeſto incendio urbis Upſalenſis relatio.

Upſaliæ apud Wernerum, 1704. 12.
Conſtat plagulis 16.

Cap. I. disquirit opuſculi hujus Clariſſimus Auctor de etymo vocis Upſala, & varia illius ſecundum caſus inflexione, veteris ac novæ Upſalarum ſitu, & diverſis utriusque antiquitus nominibus. Cap. 2. Hiſtoriam pertexit templi cathedralis Upſalæ novæ, quod ſub Rege Waldemaro fundatum, tandem ſub Erico XIII perfectum, & tribus patronis Sueciæ, S. Erico Regi & Martyri, S. Laurentio Martyri, & S. Olavo Norvegiæ Regi conſecratum tradit. Dat quoq; omnimodam templi menſuram; recenſet varias ejus deflagrationes; occaſione ornamentorum, vitas S. Erici, S. Olavi, & S. Henrici Fennonum Epiſcopi & Apoſtoli, breviter deſcribit, ac de vetuſtiſſimo Sueciæ inſigni, tribus coronis, & aliis non paucis

agit. Cap. 3. templi S.S. Trinitatis, quod nunc ruſticorum appellatur, Hiſtoriam exhibet. Putat ipſum vel a Rege Olavo Skautkonung, vel ſaltem ab ejus ſucceſſoribus proximis eſſe exſtructum; dicitque in eo circumventum fuiſſe S. Ericum ab Henrico Skatelero Dano. Poſt reformatam religionem neglectum fuiſſe, poſtmodum autem a ruſticis iſtius paroeciæ frequentari cœptum. Cap. 4. Hiſtoriam ſacelli S. Erici enarrat, quod exſtructum putat anno 1271, ibique reliquias ejus Sancti aſſervatas ab eo tempore, ſed ſolemni proceſſione Upſalas veteres, ubi primum ſepultus erat, deductas ipſo die emortuali, & in faſtis nomine ipſius ſacro, d. 18. Maji. Poſt reformationis tempora, & hanc ædem fuiſſe deſertam & incendio perditam, iterum ante annos non ita multos in uſum exercitiorum Theologicorum reparatam fuiſſe, verum poſt nuperrimum incendium prorſus ſolo æquatam, ruderaque reparationi templi cathedralis data. Dicit alia plura in hac urbe floruiſſe templa, ſacella, cœnobia, quorum nomina, quin & rudera nonnulla, etiamnum ſuperſint. Cap. 5. Hiſtoriam Academiæ Upſalienſis perſequitur, dicendo primum Scholam Upſalis fuiſſe inſtitutam ab Erico Balbo Rege, ſed Stenone Sturio & Archi-Epiſcopo Jacobo Ulphonis urgentibus, a Sixto IV, circa annum 1476, Academiæ jura & privilegia Upſaliæ conceſſa eſſe, & quidem cum Bononienſi paria. Poſt tempora reformationis, & imprimis ſub motibus Liturgicis ſub Johanne III, damnum non exiguum cepiſſe, ſed a Guſtavo Adolpho glorioſæ memoriæ magnificis ſumptibus reſtauratam, dotatam, & nova ſplendidiſſimaque æde decoratam, quæ nunc Academia Guſtaviana audiat, & nova, ad veterem comparata, in qua celebratum ſit concilium Upſalienſe: illi Auditorium anatomicum ſuperſtructum eſt A. 1662. Cap. 6. Bibliothecam Academicam deſcribit, quam Guſtavus Adolphus, miniſterio Dn. Johannis Skytte, Senatoris Regii, primi Academiæ Cancellarii ex illuſtrium quidem ordine, fundavit A. 1620, quam & ipſe & ſucceſſores inſigniter auxere. Cum vero vetus ædificium non caperet libros, ideo a Carolo XI aliud novum, ſpatioſiſſimumque & ſplendidum, exſtructum eſt ſuper auditoria Guſtaviana anno 1691. Meminit illius in carmine ſeculari, ad feſtum Jubilæum Upſalis celebratum anno 1693, Nicolaus

Stiern-

Stiernbergius, tunc Bibliothecarius:

Proſtat & celſum caput abdit aſtris
Regis Auguſti valido favore,
Arcibus ſummis prope comparanda
Bibliotheca.

In ea jam exſtare ait 30000 voluminum, & in his magnam vim codicum manuſcriptorum. Illorum tamen ſuo merito præcipuum eſſe Ulphilam, ſive ejus translationem Gothicam quatuor Evangeliorum, cujus codicis hiſtoriam dat, & vetuſtiorem fere facit translatione B. Hieronymi, diſſeritque de indole linguæ ejus, & confert eam cum linguis Islandica & Dalekarlica hodierna. Mox addit ſpecimen literaturæ, tum vulgaris Runicæ, tum Helſingicæ, nec non ipſius Ulphilanicæ. Mentionem etiam facit Gazophylacii prorſus eximii, a civitate Auguſta Vindelicorum quondam donati Guſtavo Adolpho, tandem munificentia Auguſtiſſimæ Reginæ Ulricæ Eleonoræ huic Bibliothecæ legati. Cap. 8. de horto Botanico Academiæ loquitur, cujus inſtaurator fuerit Olaus Rudbeckius pater circa annum 1657. Cap. 9. quæ fuerint initia, incrementa & fata arcis Regiæ Upſalenſis, paucis proponit. Cap. 10. Rudbeckiorum, patris & filii, monumenta antiqua naturæ curioſa, & quod præcipuum, eximia beati Rudbeckii patris inventa Mathematica & Mechanica memorat, ſed quæ noviſſimum incendium prorſus conſumpſerit. Cap. 11. verſus Upſalas veteres excurrit, atque ibi fanum illud paganicum, cultum quoque & ſacra Deorum gentilium, urbem priſcam, regiam, colles ſepulcrales, deſcribit; ubi non pauca hiſtoriam antiquam illuſtrantia inſerit. Cap. 12. ſeorſim explicat hiſtoriam trium Numinum, Thoronis, Odhini & Friggæ, ubi oſtendit varias rationes interpretandi genealogias Deorum. Cap. 13. ad campos Morenſes divertit, dimidio milliari Suetico diſtantes Upſalis, ubi antiquitus legibus etiam conſtitutus fuit locus eligendi novum Regem. Superſunt adhuc lapides, ſuper quibus & Reges ipſi, & Electores ſive deputati provinciarum, ſub ſuis legiferis provincialibus, eminentes ſtabant: qua occaſione de variis ſuccedendi modis in imperio Sueogothico, de prærogativa Regis Upſalenſis, tum præ Regulis Sueogothicis, tum præ Daniæ & Norvegiæ Regibus diſſerit; oſtendit etiam, quomodo & quando jus

hæreditarium poſt Regem Guſtavum I. reductum ſit. Cap. 14. regiam Biörnonis cujusdam Haugienſem adit, ubi rudera regiæ & templi cujusdam rimatur, colles quoque ſepulcrales, imprimis ipſius Biörnonis; mox inquirit in perſonam & ætatem, exiſtimans, ſi modo fuerit Rex Sueciæ Upſalenſis, fuiſſe ejus nominis quartum, atque incidiſſe in confinia ſeculorum 8 & 9. Cap. 15. appendicem facit operis diſſertationibus quibusdam antiquariis, & primo quidem recenſet varia Sueogothiæ nomina atque rationes, quibus evincatur, eſſe veram veterum Atlanticam. Inde pro ultima antiquitate gentium Hyperborearum, decem omnino argumentorum potiorum claſſes recenſet. Prima ducitur ex naturali conditione orbis Hyperborei. 2. Ex antiquiſſima temporum computatione, & cyclis Solari & Lunari. 3. Ex antiquiſſima Hyperboreorum literatura. 4. Ex novo illo invento comparandi altitudinem cruſtæ ſive terræ pinguioris in collibus ſepulcralibus & locis poſt diluvium nunquam tactis. 5. Ex antiquiſſima Hyperboreorum celebritate apud reliquos vetuſtiſſimos populos. 6. Ex conſenſu vetuſtiſſimorum ſcriptorum, tam exterorum quam indigenarum. 7. Ex antiquiſſima politia, religione, reque militari. 8. Ex ſimplicitate veteris linguæ Schyticæ, ejusq; cum antiquiſſimis linguis congruentia. 9. Ex antiquiſſimis Hyperboreorum emigrationibus. 10. Ex communi conſenſu ſcriptorum de pervetuſta & immemoriali antiquitate gentis hyperboreæ. Tandem & de ſitu veterum Upſalarum diſſerit, & fuiſſe ibi illas, ubi nunc ruſtica eſt, & vetus Upſala appellatur, octo rationibus, ex opere potiſſimum Atlantico Ampliſſimi Rudbeckii deſumtis, evincere ſtudet: 1. quia ſitus templi egregie reſpondet deſcriptioni Platonicæ. 2. quia ibi defoſſa reperiuntur oſſa ſuum, equorum, &c. teſtimonia ſacrificiorum ibi peractorum. 3. quia ibi veræ antiquitates, colles Regum ſepulcrales, Regia etiam Kunquegarden ſive villa regia dicta, carbones & clavi in muro templi reperti, quibus aurum aliæque metallorum particulæ adhærent. Accedit inſueta ratio architecturæ in templis quotquot extant Chriſtianis. 4. quia longe amplior diſtrictus veteris quam novæ Upſalæ. 5. Secus ſentientes ait ſeductos eſſe ab Erico Olai. 6. Provocat ad teſtimonia Regis Waldemari, Regni item Senatus & univerſi Cleri in literis Alexandri Papæ IV. 7. ad teſtimonium Caroli Epiſcopi Aroſienſis in excerptis ſuis. 8. In hiſtoriis iſtorum temporum diſtinctam

ctam fieri monet mentionem Upſalæ & Oſtra aaroos &c. C. 16. ſtatum Academiæ Upſalienſis perſe quitur. Recenſet enim Cancellarios illuſtres, Archi-Epiſcopos, qui ſimul Academiæ Procancellarii perpetui, Rectores illuſtres, Profeſſores quoque a primis ad hæc tempora, ſeorſim quoque Profeſſores Schyttianos, ut & Academiæ Bibliothecarios & Quæſtores. Cap. 17. Numerum init Academicæ juventutis, tam ex nobilium ordine quam reliquorum. Exſurgit ſumma ad 1300 circiter. Cap. 18. Enumerat promotiones, quæ in Academia Upſalenſi contigerunt in Facultatibus ſingulis. Colophonem opuſculo imponit, obſervationes quasdam & additamenta ſubjiciendo; finit tandem in deſcriptione inſignium & ſigillorum, quibus tum Academia, tum civitas ipſa Upſalenſis utuntur, quorum figuras & ſuccinctas explicationes exhibet.

Huic opuſculo annexa quoque eſt enarratio idonea funeſti incendii, quo Civitas Upſalenſis ad tres quartas partes miſerum in modum devaſtata eſt, die 16. menſis Maji anno 1702, in quo tamen, Divino beneficio, Academia Guſtaviana & illi ſuperſtructa Bibliotheca ſervata ſunt.

BIBLIA, thet aer all then Heliga Skrift pao Sivenſko efter Konung Carl den tolftes befalning/ med förriga Editioner jaemfoerd/ Summarier och Marginalier öfwerſedde/ Concordantier, och anmaerkningar foeroekade; Nya regiſter/ och Bibliſk Tyderaekning inraettade; med mera Som foeretalet naermare uthwyſar.

i. e.

BIBLIA, SIVE TOTA SCRIPTURA SACRA SUEtice, juſſu Regis Caroli XII, cum editionibus prioribus collata, ſummariis, & marginalibus reviſis, concordantiis & annotationibus auctis, aliisque, quæ præfatio prolixius docet, additis.

Stockholmiæ, ex typographia beati H. Keyſers, 1703 in fol. Reg. Conſtant alphabetis 6. cum mappis Geographicis, delineatione templi Hieroſolymitani, aliisque tabulis æri nitidiſſimę inciſis.

& aucta integrorum verſuum additione, qui prius omiſſi fuerant, ſummariis ſingulorum capitum, locis parallelis, annotationibus ad unaquæque capita, & indicibus neceſſariis, mappis item geographicis &c. Monet Reverendiſſimus Auctor præfationis, cauſas non leves fuiſſe iisdem viris graviſſimis, cur *Obſervationes* illas *Stregnenſes* in textum non reciperent, rationem habendam illorum temporum, & neutiquam iis objiciendam vel inſcitiam linguarum originalium, vel incuriam promovendi boni publici. Easdem obſervationes ex poſteriori editione B. Lutheri hauſtas, ſua laude non defraudandas, ſed quæ interdum priori minus felix fuerit, idque & ab aliis obſervatum eſſe. Immo heic locum habere illud Auguſtini ad Januarium: *ipſa mutatio conſuetudinis etiam quæ utilitate adjuvat, novitate perturbat.*

Hanc editionem Guſtav-Adolphinam, tanquam exemplar, aliæ poſtmodum ſequutæ ſunt, annis, & formis (ut loquuntur) diverſis, & quidem prima anno 1622 Lubecæ, apud Samuelem Jauchen, ſed quæ innumeris ſcatet erroribus typographicis & transpoſitionibus, quamobrem etiam Guſtavus Adolphus diplomate ſuo Regio eandem prohibuit. Poſt interjectos annos haud paucos, Lugduni Batavorum prodiit alia in 8vo A. 1634 apud Jacobum Marci, iterumque anno 1635 & 1636; imo alia ibidem A. 1637, ut nonnulli volunt, ſed cujus omnia exemplaria in naufragio perierint. Juſſerat paulo ante glorioſam mortem ſuam, forma hac portatili ſacrum codicem typis prodire Guſtavus Adolphus, quo & domi civibus, & in caſtris præcipue militibus uſui foret, qua de re videndus Laur. Paulinus Hiſt. Arct. pag. 364. Interim dolendum, quod hæ ipſæ editiones multis ſcateant erroribus typothetarum.

Anno 1646, regnante Chriſtina Regina, alia editio procurata eſt in folio Stockholmiæ, apud Henricum Keyſer ſeniorem; ut & A. 1650. Stregneſiæ in 4to, apud Zachariam Brockerium, curante Johanne Mathiæ illius Diœceſeos tunc Epiſcopo; quæ editio, etſi præ reliquis hiſce minoribus palmam obtineat, interdum tamen operarum oſcitantia integros verſus omiſit. A. 1655, ſub Carolo Guſtavo, nova prodiit Stockholmiæ editio per Ignatium Meurer in fol. cum præfatione Conſiſtorii Stockholmienſis. Nonnulla hujus exemplaria annum præferunt 1666, ſed male: ad calcem enim

nim tam Vet. quam Novi Teſtamenti, verus annus agnoſcitur. Secutæ ſunt editiones A. 1657, per Henricum Keyſer ſeniorem, 2do Stockholmiæ, quæ reliquis ſuo jure præferenda, ab erroribus tamen non immunis: A. 1672, ſub glorioſo Rege Carolo XI, apud Henricum Keyſer juniorem, 2do Stockholmiæ: item A. 1674 in 8vo Stockholmiæ apud Nicolaum Wankyt, quæ perquam emendata: A. 1688 Amſtelodami in 8vo apud Henricum Keyſer juniorem, prioribus omnibus longe pejor: A. 1684 apud Nicolaum Wankyt, cum priori non comparanda. Omnes harum editionum tituli pollicentur, retineri textum communi Eccleſiæ conſenſu adprobatum, ſcilicet quem exprimit editio Guſtavo-Adolphina A. 1618: multas nihilominus admiſſas eſſe variationes, diligentiori collatione & examine evinci poteſt. Hinc deficientibus commodis & emendatis S. Codicis editionibus, paucis ante beatam mortem ſuam Carolus XI de nova in 8vo cogitare cœpit, ſed ea variis de cauſis dilata fuit, & typis, qui in eum finem comparati erant, alii libri Eccleſiaſtici emendatiſſime & nitidiſſime evulgati. Mox autem Potentiſſimus Monarcha hodiernus, Carolus XII, cum Regium & avitum Thronum conſcendiſſet, ſacrum illud opus certis commendavit viris, quorum labor & induſtria non defuit, in exornandis illis partibus, quas Regiæ literæ illis injunxerant. Juvabit nunc audire Reverendiſſimum Auctorem præfationis ipſummet explicantem, quid in nova hac editione præſtitum. I. textus ait ſemel recepti variationes perexiguas admiſſas eſſe; ubi vero quædam in prioribus occurrerent, illas retentas eſſe, quæ cum textu originario, & recepta in ſacris Eccleſiæ Suecanæ publicis verſione Lutheri convenirent: verſus nonnullos, qui in prioribus omiſſi fuerant, nunc additos: voces, ſi quæ præter textus originarios irrepſerant, excluſas: mutationes, quæ non ita pridem publico Cleri conſenſu in libris Eccleſiaſticis, ſc. in in pericopis Evangeliorum & Epiſtolarum receptæ fuerant, nunc iterum retentas. Porro docet, accuratiorem verſionis Suecanæ collationem cum textu originario reſervatam eſſe aliis temporibus, ſi quæ ipſam neceſſariam duxerint, & longiores moras permiſerint. II. Capitum ſummaria & diviſiones ita nunc adornatas eſſe, ut textus cohærentiam magis illuſtrent. III. Loca parallela magno numero addita eſſe, & huic

editioni adplicata. IV. Capita & verſus ſecundum textus originarios diviſa. V. Annotationes breviores, ad ſingula capita, ex editione Guſtavo-Adolphina huc revocatas, ſed paſſim auctas, immo ubi res id requirebat, mutatas eſſe. Ordinem librorum Biblicorum ſemel receptum ſervatum eſſe, niſi quod in Novo Teſt. Epiſtola Pauli ad Ebræos reliquis Paulinis immediate ſubjiciatur. Porro B. Lutheri Prologos in Epiſtolam ad Ebræos, Jacobi, Judæ, Syracidem eliminatos eſſe, ob cauſas non leves. VI. Veterem & graviſſimam dictionem Suecanam retentam eſſe, eas vero voces, quæ duorum circiter horum ſeculorum intervallo, alias induere ſignificationes, peculiari indice explicatas eſſe. Porro nunc acceſſiſſe indices copioſiſſimos, doctrinalem & dogmaticum, etymologico-hiſtoricum aliosque, item chronologicum, & collationem menſurarum, ponderum & numorum S. Scripturæ cum hodiernis Sueticis noſtris, tabulas item geographicas terræ ſanctæ, itineris filiorum Israël in deſerto, peregrinationis Paulinæ &c.

NOUVEAU SISTEME SUR LA CONSTRUCTION & les Mouvemens du Monde, avec une Diſſertation ſur la Ligne de Niveau par M. GOBERT, cydevant Intendant des Baſtimens de ſa Majeſté.

i. e.

NOVUM SYSTEMA CONSTRUCTIONIS ET Motus Mundi, cum Diſſertatione de Linea, quam Mathematici vocant, Horizontali.

Pariſiis apud Jo. Baptiſtam Deleſpine, 1703. 8.
Conſtant plag. 5. cum figuris.

In præfatione ad lectorem Autor partim occaſionem ſui ſyſtematis, partim diverſorum ſyſtematum hypotheſes recenſet, partim quomodo hoc ſcribendi argumentum ſuæ conditioni conveniat, oſtendit. In ipſo tractatu obſervat, quod pro uno ſyſtemate Ptolemaico infinita ſint enata, prout quisque ordinem Univerſi ingenioſius ſibi conceperit; quorum hypotheſes ſæpe inter ſe contrarias, probabilibus tamen argumentis utrinque eſſe munitas arbitratur. Rejicit vero hypotheſin illam, quæ Solem in centro

tro univerſi defigit, eique præfert eam, quæ globo terreno medium in mundo locum aſſignat. Neque tamen admittere poteſt eorum opinionem, qui diverſos plane contrariosque motus Soli tribuunt, primum, ſecundum, declinationisque ad alterutrum polum. Subſtituit ergo hanc ſuam, quam putat ſimpliciſſimam & maxime naturalem. Nempe ſtatuit Solem perpetuo ſub Æquatore ab oriente verſus occaſum intra 24 horas ita moveri, ut Sol tantum 359 circiter gradus conficiat, deficiens autem gradus trecenteſimus ſexageſimus quotidie faciat Solem quaſi retrogredi. Præterea vero terræ, quæ libere aëri innatat, ob varias rationes annuam tribuit axis inclinationem, ex qua Solis ad nos acceſſum, & a nobis diceſſum concipi poſſe judicat. Ne quis vero nimis acceleratam corporis tam vaſti, ut Sol eſt, circumrotationem objiciat, partim ei obviam procedit omnipotentiæ Divinæ meditatione, cui termini nulli poni poſſint, partim experimento. Supponit enim rotam, cujus ambitus ſit unius leucæ ſeu 2500 perticarum. Si hæc circumagatur, per chordam minori cylindro, unius duntaxat perticæ, circumvolutam, una ſui circumactione 2500 vicibus minorem illum cylindrum in orbem aget; & hac ratione globum illi affixum, unius minuti ſecundi ſpatio, 2500 leucas abſolvere colligit. Dein inſtituta hujus ſummæ multiplicatione ſucceſſiva, primo per minuta ſecunda ut & prima, tandemque per 24 horas, numerum hunc 216000000 leucarum producit, quem æqualem eſſe putat celeritati motus Solaris. Huic meditationi inter alia etiam illud inſperſit, gentem Laponicam nec diem nec noctem habere ſex menſium, ut communiter aſſeritur; potius illam ſingulis annis duabus vicibus per quinque fere menſes Solem videre, quando is ſcilicet inter æquinoctia verſatur, in ipſis autem æquinoctiis eundem circiter menſis ſpatio illis abeſſe, non tamen ſine crepuſculis. Dabuntur ergo per hoc ſyſtema in Laponia duæ æſtates quinque menſium, & duæ hyemes unius.

In Diſſertatione *de linea horizontali* refutat tractatum quendam, in quo aſſeritur, lineam horizontalem, *la ligne de Niveau*, imitari rotunditatem terræ, & ejus puncta æqualiter elongata eſſe a terræ centro. Examinatis hujus ſententiæ fundamentis, lineam illam curvam, quæ rotunditatem terræ ſequatur, non realem,

ſed imaginariam eſſe concludit, dum interea ipſe lineam horizontalem rectam ſtatuit, fretus quibusdam rationibus & obſervationibus, quas peculiari machina, a ſe inventa, diverſis in caſibus inſtituit.

JOANNIS CONRADI BARCHUSEN ACROAMATA, in quibus complura ad Iatro-Chemiam atque Phyſicam ſpectantia, jucunda rerum varietate explicantur.

Trajecti Batavorum, impenſis Joannis Viſchii, 1703. 8.
Conſtant Alphab. 1. plag. $3\frac{1}{2}$.

Chemiæ cultoribus Clariſſimi Authoris nomen ignotum eſſe non poteſt, ſiquidem is variis jam tractatibus, quanta in hac arte polleat peritia, aliosque juvandi flagret cupiditate, abunde docuit, a nobis hinc aliquoties commendatus. Quæ ipſius induſtria Ampliſſimis Reipublicæ Trajectinæ Conſulibus, Academiæ Nutritiis, usque adeo probabatur, ut ex illorum authoritate Medicinæ Doctor & Profeſſor Publicus eſſe ſex abhinc annis juberetur. Quam ſpartam ut rite ornaret Noſter, in Prælectionibus publicis Res Medicas pariter ac Chemicas & Phyſicas explicandas ſibi ſumſit, hosque labores in præſentia collegit Acroamata, (tanquam Pyroſophiæ ſuæ ſupplementa) non tam dicendi venuſtatem, quam rei veritatem ubique ſectatus. De quibus pro more noſtro pauca.

Poſtquam igitur primum locum Orationi de Antiquitate & Utilitate Chemiæ, cum provinciam Chemiam docendi ſuſciperet, dictæ vindicaverat, in *Diſſertatione II & III* principia Chemica defendit adverſus Peripateticos & Mathematicos; in illa quidem Eraſiſtrati atque Fontani argumenta recenſens & rejiciens, in hac Boylei tractatum de producibilitate principiorum Chemicorum, & Pitcarnii in Iatro-Chemicos animadverſionem refutans. In *IV & V Diſſ.* ſpiritus nitro-æerei, a Mayow multis elogiis commendati, exiſtentiam & effectum in dubium vocat. In *Diſſ. VI & VII* de Panacea agit. Cum autem hanc, ceu medicamentum, quod præſidium ſit præſentaneum morbis ab interna quadam cauſa ortis, dari, & Archeum ſedando operari, Raymundus

dus Lullius, Helmontius, aliique ſtatuerint, negat Noſter hunc ſpiritum ſeu Archeum ſolitarium eſſe ſanitatis & morbi authorem, adeoque cum pars ſolida & organica ſæpenumero ſit vitiata, huic, non ſpiritibus, medicinam parandam eſſe; imo cum unicuique corporis parti ſua peculiaris ſit conſtitutio, non quod uni, id alteri etiam convenire, docet; imprimis cum Hippocrates per Archei notionem non impetum faciens, ſed äerem intellexerit. In *Diſſ. VIII* quasdam Chemicorum fabulas explicat, inter quas Baſilii Valentini locum de auri depuratione ope antimonii, & aurum ac argentum volatiliſandi rationem, & aquam regis parandi modum ænigmatice propoſitum clarius deſcribit. Quemadmodum & Majeri proceſſum depurandi aurum exponit, & quanquam hic rerum a ſe pictarum ſenſum ipſemet quandoque non ſatis intellexiſſe dicatur, verba tamen ejus: *Fac ex mare & fœmina circulum, inde quadrangulum, hinc triangulum, fac circulum, & habebis lapidem Philoſophorum*, ut intelligenda ſint, Noſter explicat. Sic & Emblema, quod talem gerit inſcriptionem, *Hic leo, quas plumas non habet, alter habet*, reſolvit. Nec tamen eſt, cur quis putet, ſolis Adeptis proceſſus ſuos fabulis & ænigmatibus adumbrare, in delitiis fuiſſe; ſiquidem Iatrochemicos plurimos idem feciſſe, exemplo Rhenani in Croco Solis, & Quercetani in Mercurio dulci & Turpetho Minerali deſcribendo, probat Author. Quin imo talem etiam veteribus, medicamenta ex plantis paranda obſcuris verbis adumbrantibus, inoleviſſe morem, ex Antidoto Philonis patet, cujus præparandi rationem Galenus clarius exhibuit. Sed pergit in obſcurorum vocabulorum explicatione Noſter, & quid vel Poëtæ, vel Phyſici, vel Mythologi, vel Alchemiſtæ, per Hyles, Chaos, & Materiæ primæ notiones intellexerint, in *Diſſertatione IX* tradit. Siſtunt ſe tunc Elementa Chemica, inter quæ Sal in *Diſſert. X & XI* ſub examen vocatur, ubi, ſal alcali non productum ignis eſſe, ſed in ſimplicibus præexiſtere, probaturus Author, jubet Mercurio ab acido corroſo & ſub forma transparente cuivis liquori innatanti decoctum betonicæ vel alterius herbæ vulnerariæ addere, hinc Mercurium, non niſi a muriatico vel alcalico ſale præcipitabilem, ſub forma pulveris ad fundum vaſis præcipitem delapſurum videbis; item ſpiritum nitri

cornu cervi vel raſuræ eboris affundit, & miſturam inſpiſſat, tum verum nitrum, i. e. de acido & alcali participans, generari dicit. In *Diſſert. XII & XIII* Sulphur ac Oleum aggreditur, & Veterum de utroque ſententiam poſtquam expoſuerat, & in Sennertum, rem aliquam non ob ariditatem, nec aëris, ſed olei copiam inflammari, contra Eraſtum diſputantem commentatus fuerat, particulas oleum componentes poſſe quidem attenuari, & a terreſtrioribus ſegregari, neutiquam tamen in aliud principium transformari docet. In *Diſſert. XIV & XV*, ubi de Igne diſſerit, exiſtimat *tabulam felicis materiæ*, quæ extincto igne Veſtali a Pontifice ad novum eliciendum ignem, atteſtante Feſto Pomponio, terebrari ſolebat, ex olivâ vel lauro paratam fuiſſe auguratur. Deſcribit tum ignem per rapidam olei & æeris ſibi intermixtorum ab externis varii generis cauſis factam commotionem, & inſuper, cur acervus gramin[illegible]non rite exſiccati incaleſcat, & flammam concipiat, item quomodo ignis ex colliſione chalybis & ſilicis producatur, explicat; ut taceamus, quæ de fulguris, fulminis & tonitru phænomenis curioſa profert. Ad Aquam pergimus, cujus doctrinam in *Diſſert. XVI, XVII, & XIIX* proponit, quam ſolitarium principium naturale haud eſſe, contra Helmontium diſputat, & potius in Hippocratis de aere, aquis & locis Librum commentatur, atque putat, aquam alendi gaudere facultate, quoniam unaquæque corpo[illegible] viventis pars ejus aliquanta portione gaudet. Et quoniam utplurimum aquæ frigidæ vis refrigerandi tribuitur, *in Diſſert. XIX* de Refrigeratione agit, & frigus non eſſe aliquid privativum, contra Peripateticos, ejusque eſſentiam formalem non ſemper in partium quiete conſiſtere, contra Carteſianos demonſtrat, verum adeſſe utplurimum rei refrigeratæ partium coarctationem ſtatuit. Perſpectis ſic tribus Chemicorum principiis, quartum nunc, Terra, *in Diſſert. XX* examinatur, quam immutabilem dicit, quocunque etiam modo invertatur; imo tantum abeſſe, ut nullum præſtet in corporibus uſum, ut potius terreſtre quoddam ubique locorum offendatur. Quæ ſequuntur *Diſſertationes XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV* de Fermentatione & fermentis agunt, in quibus, fermentationis natura enucleata, an chylificatio, ſanguificatio, & reliquæ in œconomia animali

mali functiones mediante fermentatione peragantur, diſquiritur, hocque de priori affirmatur & prolixius probatur, de reliquis vero negatur. Quoniam autem Authori noſtro fermentum audit, quicquid exigua in quantitate aliam a ſe diverſam rem, ad aliquam ſui indolem transmutandi vim obtinet, duplex tale ſtatuitur, acidum alterum, alterum alcalicum, illudque in febribus, lue Venerea, variolis, morbillis peccare accuſatur, hujus vero, (quod auctificum etiam vocatur) duas dari ſpecies perhibetur, quarum altera violento modo, morſu puta, percuſſu, ictu venenato tam animalium, quam armorum &c. altera vero inſenſibiliter magis, ut in morbis contagioſis, peſte, dyſenteria maligna &c. communicatur. *In Diſſert. XXVI & XXVII* de rerum Acidarum productione dum agit, inquirit ante omnia in modum, quo res corrodendi vi præditæ in apricum deducuntur, talisque dicitur conſiſtere partim in mutatione mixtorum in acetum, partim in deſtillatione; idque non quaſi particulæ ſalinæ transmutentur, ſed potius quatenus acidæ particulæ a reliquis, quibus irretitæ fuerant, ſegregantur. Inde ad Volatilia tranſit, in *Diſſert. XXIIX & XXIX*, quæ parandi quinque modos injungit 1) triturationem, 2) fermentationem, 3) putrefactionem, 4) deſtillationem, & 5) ſublimationem. Fixæ vero redduntur res, (de quo in *Diſſert. XXX*) partim per additionem rerum craſſarum & ponderoſarum, e. g. in lapidis infernalis præparatione, item quando alcalia cum terreſtribus combinantur, ut in vitrificatione, aut acida cum alcalibus miſcentur, ut in tartaro vitriolato, aut ſalia urinoſa volatilia ſpiritibus acidis maritantur, ut in ſalibus fixatis; partim per ablationem unius alteriusve mixtum conſtituentis principii, ut in bezoardico minerali; partim per particularum inverſionem, quemadmodum rerum metallicarum periti, venas auro & argento divites præparare ſeu fixare, i. e. invertere jubent. Præcipitatio quemadmodum Authori in *Diſſert. XXXI* audit, quando in liquido quædam particulæ ſolidæ extra poros in fundum additione alicujus rei dejiciuntur; ita ad claſſem hanc non ſpectat illa præcipitatio, quando vel per menſtrui evaporationem aliqualem, aut per congelationem, quædam particulæ ab aliis ſeparantur. Putredo in *Diſſert. XXXII* dicitur principiorum mixtum conſtituentium

ſub-

ſubverſio, ab ejusdem humoris cum cæteris & aëreis particulis jugi motione producta, & quandoque cum tetro ſapore & putri odore conjuncta. Quemadmodum igitur vix veroſimile videtur, omnes illos morbos, qui a Medicis communiter a putredine oriri dicuntur, tales revera eſſe: ita non negat Noſter, in corpore humano putredinem concipi poſſe, ſi humor quidam in vaſe aliquo obſtructo immotus perſtiterit, ſicque particulæ ſalino-volatiles oleoſæ potiſſimum, motum inteſtinum ſuum intendant. *Ultima diſſertatio* de Mutabilitate Medicinæ agit, ubi in morborum, remediorum & Medicorum noſtro ævo maxime copioſorum cauſam inquirit, tyronesque Medicinæ admonet Author Clariſſimus, ut medicamentorum naturam & compoſitionem probe addiſcant, eos hac ratione praxin non modo felicius exercituros, ſed & œconomiæ animalis operationes melius intellecturos, ſpem faciens.

Tandem appendicis loco phænomena annectit Noſter, quæ ſe in foliorum buxi, pampinorum, ligni ſancti, abietini, cornu cervi, bilis, pituitæ, ſeu muci ex ore & naribus excreti, ſalivæ, carnis bubulæ, aſelli minoris, ſanguinis ovilli, tendinis vaccini, capillorum humanorum, cartilaginis, lactis vaccini, urinæ, medullæ, axungiæ, ſevi, & ungularum equinarum deſtillatione exhibuerunt.

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI OPERA omnia emendatiora & auctiora, ad optimas editiones, præcipue quas ipſe Erasmus poſtremo curavit, ſumma fide exacta, doctorumque Virorum notis illuſtrata, in decem Tomos diſtincta. Tomi I. II. IV.

Lugduni Batavorum, apud Petrum Vander Aa, 1703. in fol.

Tomus I. conſtat Alphab. 7. plag. $16\frac{1}{2}$
II. Alphab. 6. plag. 17.
IV. Alphab. 4. plag. 7.

Quamvis haud injuſta minimeque improbanda ſit Eruditorum plurium querela, quod præſtantiſſimorum hominum, qui proxime præteritis ſeculis floruerunt, eximia opera e manibus ſtudioſorum literarum plerumque hodie excutiantur, vel ſola raritate,

Digitized by Google

ritate, & quod nonniſi ægre ac ingenti pretio comparari poſſint; cum jejuna interim recentiorum volumina in lucem magna quotidie copia protrudantur, ſolaque fere emenda proſtent: ſunt tamen nihilo ſecius inter Bibliopolas, & Belgas præcipue, non uni, qui aliam tenentes ſententiam, monumenta prisca ſolerter ab interitu vindicare allaborant. Horum non poſtremus cenſendus eſt Lugdunenſis Bibliopola, Petrus Vander Aa, qui ut Antiquitatibus Græcis & Romanis, aliisque veterum ac recentiorum ſcriptis editis, non eſt incelebris, ita bene imprimis mereri geſtit de ſcriptis ſummi illius Hollandiæ ornamenti, Erasmi Roterodami, in quo eruditionem alii philologicam, alii ſublimiorem rerum divinarum cognitionem, alii vitiorum ſeculi, quo vixit, deſcriptionem neque fucatam, neque ſcribentis vitio exaggeratam, alii denique ſingularem amœnitatem ac libertatem ingenii, cum inſigni probitate morum ſociatam, maximopere venerantur atque admirantur.

Hujus opera, quæ ſigillatim olim, nec ſemel antea conjuncta prodierunt, nunc ille ſiſtit denuo, eaque in decem tomos diſtributa, e quibus vero hac vice non niſi duo priores, una cum quarto, in ſcenam prodeunt. Singulis præfationem antepoſuit generalem Vir eruditiſſimus, qui nomen ſuum diſſimulare, quam illuſtri nomini Erasmiano ad latus apponere maluit. Multus hic eſt in delineando Erasmi ingenio, inque ſcribendi ratione ac inſtituto latius exponendo, & poſt alia, ſtatuæ quoque æneæ meminit, quam Magiſtratus Roterodamenſis civi iſti ſuo in celeberrimo urbis foro erexit. Hanc enim ære expreſſam & ad vivum delineatam, una cum effigie Erasmi, manu dexterrimi Holbenii accuratiſſime ſculpta, cum Bibliopola curioſi Lectoris oculis mox ab initio ſubjectam voluerit; inſcriptiones ſimul, quibus ea exornata undique conſpicitur, iſte recenſet, ac verſiculos inſuper ante ædes, in quibus Erasmus natus fuit, legendos repetit. Sed tantum abeſt, ut opera hæc Præfatione ſolum ſua exornare voluerit Vir doctus, (ſive Clericus is eſt, ſive alius fortaſſe aliquis,) ut paſſim potius ſedulam in iis, quacunque ratione alia expoliendis, manum adhibuerit. Sequutum autem ſe fuiſſe dicit editionem Frobenianam anni MDXL, nec quicquam detraxiſſe, aut in volumi-

luminum ordine, quem obſervandum ipſe cenſuerat Erasmus, novaviſſe ſe teſtatur, ac, tametſi difficile eſſet, nanciſci exemplar non mutilum aut partim deletum, qualia in plerisque Bibliothecis conſpiciantur, operam tamen cum Bibliopola haud fruſtraneam, ut integrum invenirent, ſe dediſſe innuit. Primum itaque exemplar, quod nactus fuerat, recenſuit, multaque menda typothetarum inter legendum ſuſtulit; pravam ſcribendi rationem, quæ iſta tempeſtate obtinebat, ut cum *Vergilius* ſcriberetur pro Virgilius, *edere* pro edere, & talia emendavit; innumera, quæ per compendiarias literarum notas exprimi ſolebant, plenis vocibus excudi fecit; diſcrimen characterum, ut loca citata diſtinguantur a verbis Erasmi, ſolicite adhibuit; per totum denique opus notulas infimæ oræ adjecit, de quibus ſcire Lectorem cupit, in iis ſe minime aggreſſum fuiſſe Erasmum interpretari, ſed tantummodo quædam monere, quæ non ingrata nec inutilia legentibus fore putaverit. Illuſtrare ſe interdum Erasmum, citatis accuratius locis, ad quæ is reſpiciat, aut aliis additis; interdum, quæ habeat, ſe confirmare, aut Lectorem amandare ad eos, qui rem accuratius aut felicius tractarint; interdum etiam oſtendere, eum eſſe hallucinatum, ſed absque acerbitate.

In *primo* volumine, quod continet, *quæ ad inſtitutionem literarum ſpectant*, præter vitam Eraſmi a Beato Rhenano conſcriptam, addidit eam, quam ediderat Petrus Scriverius ante epiſtolas ineditas, deinde præfixam Epiſtolarum operi in editione Londinenſi. Sed nec prætermittenda cenſuit judicia ſelectiora virorum doctorum de Erasmo, quin etiam epitaphia multo plurium adjecit, ſeorſim ante edita, & rariora interim reddita. Præter notulas libris ipſius Erasmi ſubſtratas, potuiſſe ſe multa annotare dicit, ad libros e priſcis ſcriptoribus converſos, ut exiguo in ſpecimine ad Libanii Declamatiunculas p. 549. ſeqq. oſtenderit. Sed nihil eſſe opus hæc augere reputavit, cum pleræque illæ Eraſmi verſiones ſint cum archetypis editæ, interpolatæ, aut caſtigatæ in doctorum Virorum notis, quod vel ex Luciani editione Amſtelodamenſi ſatis pateat. Colloquiis vero multo uberiores notas annexuit, rejectis tamen atque inductis inſulſis, falſis, puerilibus aut inutilibus multis adſumentis, quibus a neſcio quo conſarci-

ſarcinatore Erasmus dehoneſtatus fuerit. Libro de Pronunciatione præfixit monitum neceſſarium ex Ger. Joanne Voſſio.

Tomus *ſecundus Adagia* complectitur, quibus Editor ſubdidit notas, quas Henricus Stephanus olim in Adagia Erasmi ſcripſit, & quæ, perincommodo ordine, ad calcem in ejus editione aliisque deinde erant amandatæ. Neminem enim futurum credit, qui legens ordine adagia, aut ea, occaſione data, conſulens, a ſe impetraturus ſit, ut clauſo volumine ad finem confugiat, & ibi quærat, num quid ſit ad id, quod legit, annotatum? aut qui annotationes, quæ ſine contextu intelligi nequeunt, ſeorſim legat. Notulis præterea ſuis, Pauli quoque Leopardi animadverſiones in conſortium datas fuiſſe, ſignificat.

Sequitur, reſervato adhuc tertio, *quartus* Tomus, ea exhibens, *quæ ad morum inſtitutionem pertinent*, & inter alia Eraſmi *Apophthegmata*, quibus pauculas heic illic notas allevit, ex Pauli ejusdem Leopardi emendationum libris depromtas, e quibus liquere cenſet, deceptum illum vitioſis codicibus, interdum argutias dictorum non eſſe aſſecutum. In *Encomio ſtultitiæ* edendo, prævium ſe habuiſſe dicit exemplar Pariſienſe anni 1675, cui additæ ſint notæ Gerardi Liſtrii, & figuræ Johannis Holbenii, præſtantiſſimi pictoris & Erasmi amici, qui oculis repræſentare voluerit, quæ Erasmus animo deſcripſerat, ut cum eo veluti penicillo ſuo certaret. Eas igitur figuras omnes, æri eleganter inciſas, heic ſpectandas ſiſtit, non prætermiſſa etiam ipſius Holbenii effigie, quam geminam, alteram ex Bibliotheca Academiæ Baſileenſis, alteramque ex muſeo Feſchiano, uno in folio contemplandam offert.

EURIPIDIS TRAGOEDIÆ, MEDÆA ET PHOEniſſæ, Græco-Latinæ, cum Scholiis Græcis integris, nonnullis nunc primum editis. Quarum prior ex collatione H. STEPHANI, poſterior HUGONIS GROTII & MS codicibus Cantabrigienſibus; cum Commentario, variis Lectionibus atque Indice locupletiſſimo. Acceſſit ejusdem Vita jam denuo conſcripta. Studio & opera WILH. PIERS Colleg. Emman. Socii.

Cantabrigiæ, typis Academicis, impenſis Sam. Smith & Benj. Walford, 1703. in 8. Alph. 1. pl. 4.

Cum in re literaria id agendum ſit, ut non Heroum ſolum laudibus ac memoriæ, ſplendide adornatis illorum monumentis conſulatur, ſed & literarum ſtudioſis præſidia ſtudiorum neceſſaria parentur: non magis illorum nobis commendanda induſtria videtur, qui integra Virorum doctorum opera, lucubrationibus ſuis illuſtrata, Eruditorum deliciis conſecrarunt, quam qui excerptas ex optimorum Oratorum, Philoſophorum ac Poetarum libris, ſelectiores partes tyronum uſibus ita accommodarunt, ut hi facilius ac felicius in ſolidæ eruditionis adyta penetrare queant. Providam hic admodum Anglorum ac Batavorum curam agnoſcimus, ejusque frequentiſſima in his Eruditorum Actis documenta dedimus: quo etiam, quem nunc recenſemus, libellum referendum eſſe exiſtimamus. Duæ hic Euripidis Tragœdiæ, Medæa & Phœniſſæ, Græcarum literarum exhibentur cultoribus. At quanti Poëtæ, quam excellentes Tragœdiæ? Quarum alteram H. Stephanus ob elegantiam memoriter recitavit, & inde fundamenta mirabilis iſtius in Græcis literaturæ duxit, ipſeque adeo Cicero olim jamjam interficiendus manibus trivit: alteram vero magnus Grotius, in carcerem conjectus, dulce levamentum ſuorum malorum ratus, interpretatione metrica, quæ quidem huic editioni non addita eſt, donavit. Nota eſt ſplendidiſſima omnium Euripidis Tragœdiarum, & fragmentorum etiam, a Viro Reverendo, Joſua Barnes, adornata Cantabrigienſis editio. Sed nec ignavam, ut hæ duæ denuo hic reſplendeſcerent, operam dedit editor clariſſimus, Wilhelmus Piers. Typorum quidem certe ſingularis comparet elegantia, Illuſtriſſimi Principis Caroli, Ducis Sommerſetenſium, Cantabrigienſis Academiæ Cancellarii, typographeo debita. Caſtigatiſſimam etiam hanc editionem pollicentur ſummorum Virorum, H. Stephani & Hug. Grotii, in has Tragœdias collatæ operæ, MSCtum item fabulæ Phœniſſarum, e bibliotheca Collegii Corporis Chriſti diligentiſſimo Editori communicatum, & exemplar Grotianum Pariſiis A. 1630 editum, & cum plurimis MSCtis codicibus collatum. Scholia eadem, quæ in Barneſii editione habentur, his quoque

quoque Tragœdiis adjecta videas; niſi quod in Phœniſſis perpauca quædam ſcholia Græca adhuc e prædicto MSC. ſuppleta, ultimæque paginarum oræ extra ordinem adjecta ſunt. Variæ lectiones aliquot una pagella 382, e codd. MSCC. & Grotiano exhibentur. Quas notæ quædam in Medæam & Phœniſſas a p. 376 ad 381 antecedunt. E quibus vel duas attuliſſe ſufficiat. Ad Medææ ſcil. v. 422, ubi Muſæ dicuntur τὰν ἀπισοσύναν ὑμνεῦσαι, obſervat, Euſtathium in Iliad. ζ, hæc κατ' ἀντίφρασιν dici exiſtimare: recte vero in eo moneri ab H. Stephano, vocem ὕμνος & ὑμνέυειν potius ad media eſſe referendam; cum a Sophocle & Æſchylo in utramque partem uſurpata inveniantur. In Phæniſſis v. 219 retinet Editor receptam a MSC. Scholiaſte & Grotio lectionem Σικελίας. Miratur autem, quomodo Zephyro flante navigare ex partibus Phœniciæ circa Tyrum in Græciam, h. e. ab Oriente in Occidentem potuerint. Quare cum Scholiaſtæ explicationem, per Siciliam aliam hujus nominis inſulam, inter Chalcidem & Aulidem poſitam, & a majori hac Sicilia diverſam, intelligentis rejeciſſet; Strabonis potius autoritate hunc nodum ſolvit, qui Lib. XIV, p. 665, ed. Par. inquit: οἱ ποιηταὶ δὲ, μάλιστα οἱ Τραγικοὶ συγχέοντες τὰ ἔθνη. Neſcimus tamen, an non felicior Thomæ Stanleji a Barneſio in h. l. adducta ſit emendatio, qui pro Σικελίας, Κιλικίας legendum, quamvis vetus error ipſum Scholiaſten deceperit, in aureo ſuo ad Æſchylum commentario p. 754 prolixe probat. In fronte libri Vita Euripidis denuo, ut Autor inquit, conſcripta, & ex omnibus, quotquot uſpiam de Tragœdo hoc ejusque ſcriptis digniora occurrebant, collecta comparet. In qua tamen, quantum e diligenti vitæ Euripidis a Barneſio confectæ, ac hujus recentioris, collatione perſpicere potuimus, nihil plane occurrit, quod non fere luculentius a Barneſio deſcriptum fuerit. Quare ut aliqua ſolum ex ea delibemus, brevibus nunc ea, quæ occaſione miſeræ Euripidis mortis, quippe qui a canibus regiis prope Bormiſcum oppidum eſt laceratus, de infelicibus Eruditorum fatis a Barneſio afferuntur, adjungemus. Præter Euripidem enim ipſum, & Sotades, qui acerba Euripidis & aliorum fata eleganti carmine, quod & hic legitur, deploraverat, memoratur, qui, quod Ptolemæo Philadelpho matrimonium cum ſo-

rore exprobraſſet, in carcerem ab eo conjectus, Plutarcho περὶ παίδων. fol. XI. teſte, contabuit. Ita Heraclitus ὁ σκοτεινὸς, ipſe quoque canibus laceratus periit, Theocritus ſuſpendio, Orpheus diſcerptus interiit, Empedocles flammis Ætnæ conſumtus. Heſiodus ab inimicis gladio cæſus, Ibycus & Archilochus a prædonibus, & Lycophron ſagitta, ut Cornelius Gallus ſuo gladio transfixus eſt. Anacreon uvæ acino, Cratinus & Terentius maris hauſtu, Seneca & Lucanus a Nerone venas ſecti, periere; Ovidius ab Auguſto in exilium actus, ut & Propertius a nonnullis dicitur. Denique Lucretius philtro furiatus ipſe ſibi manus conſcivit. Inter recentiores Caſpar Barlæus puteo ſuffocatus, Hieronymus Savanarola igne extinctus, Zuinglius prælio, Petrus Ramus laniena Pariſienſi, Jo. Funccius Chronologus capite plexus, Briſſonius JCt. tempore Ligæ Pariſienſis a ſeditioſis ſuſpendio necatus, Jo. Henricus Hottingerus in Limagi trajectu undis merſus, interierunt. Denique magnum Bataviæ lumen H. Grotius, & nobile par Stephanicæ domus, æterna typographorum decora, Robertus & Henricus, patria profugi, & tantum non ultima paſſi dicuntur.

DESCRIPTIO ET MODUS UTENDI NUPER INventis conſtructionibus microſcopicis parvis, confectis per JACOBUM WILSON, quæ cum magna commoditate applicantur ad inſpectionem opacorum, transparentium & liquidorum objectorum, uti ſunt, farina florum in plantis, circulatio ſanguinis, animalcula in ſemine &c.

Excerptum ex Tranſact. Philos. Angl. Mens. Sept. & Octob. 1702. Num. 281.

Nuperas vitrorum augentium emendationes non tam eorum confectioni compoſitionique, quam methodis applicandi objecta commode luci, deberi aſſerit, eaque in re inſtrumentum ſequens nulli alii inferius repertum iri confidit ejus Inventor. Cumque tam experientia quam Excellentiſſimi Viri D. Hookii autoritas certos nos faciat, quod microſcopia unica lente conſtantia præferri mereantur iis, quæ ex duabus aut pluribus lentibus componantur, hinc novum hoc microſcopia applicandi genus, unico

Digitized by Google

unico ſolum vitro augente objecta contemplatur. Horum vitrorum octo, differentis foci virtutisque huc pertinent. Septem eorum duobus inſtrumentis diverſis imponi poſſunt, quo melius variis applicentur objectis. Primum Inſtrumentum repræſentatur Fig. I. AAAA. TAB. V. Confectum id eſt ex ebore, habetque 3 tenues lamellas orichalceas EE, cum elatere tali H. Una harum tenuium lamellarum affigitur ligno ſuberino F, concavitate G tam in lamella quam ligno facta. Una extremitas hujus inſtrumenti conſtat longiuscula cochlea D, vitro C tecta; altera extremitas excavatam habet cochleam oo, cui inſeri poſſunt ſingula vitrorum augentium, cujuscunque uſus requiratur. Omnia hæc 8 vitra inter ſe differentia, ebori ſunt indita, ſeptem quidem ad modum fig. IV n. 4. expreſſum; quorum maxime augens notatur in ebore num. I, proximum n. 2. & ſic porro usque ad n. 7; octavum vero non notatur, ſed imponitur exiguæ pyxidi eburneæ rotundæ ut in fig. II. Fig. 2. Tabella eburnea ee (quarum 8 vel plures pro lubitu parari poſſunt) exciſa eſt 3 foraminibus fff, quibus indi poſſunt 3 vel plura objecta, incluſa duobus tenuibus planis ex vitro, vel vitro Moſcovitico, quando maxime augentibus lentibus illa ſunt applicanda.

Alterum Inſtrumentum fig. III ex ære factum eſt, habetque juncturas PPPP, quibus commode quaquaverſus verti poſſit volſella GG, quæ in punctis k ope cochleolarum II aperitur pro aſſumendis objectis. Alteri extremitati volſellæ rotundum fruſtulum eburneum H affigitur, ex uno latere album pro objectis opacis & nigricantibus, ex altero nigrum pro objectis albi coloris. Super apice A hujus inſtrumenti omnia 8 vitra affigi poſſunt, uti patet ex fig. IV. n. 4. Eo fine foramen eſt in ebore, cui apex immittitur, & ex altera parte pinnula ærea B, ad firmius retinendum vitrum annectitur. Objecto itaque quodam inter puncta forficulæ k recepto, vel in altera extremitate H poſito, facile poterit ope juncturarum PPPP cochleæ C, & rotulæ D, ad exactam in centro diſtantiam applicari, elatere E motum dirigente.

Uſus prioris inſtrumenti Fig. I. AAAA talis eſt. Sumitur una ex tabellis ee, inditurque inter duas tenues lamellas æreas EE ſtructuræ microſcopicæ, ita ut objectum perluſtrandum exacte ſit in medio, & oculo proximum. Tunc lens num. 3, 4, 5, 6,

5, 6, vel 7, immittatur in matricem oo ſpiraliter excavatam, dumque per lentem oculus objectum inſpicit, cochlea D in altera extremitate propius vel remotius gyratione ſua objectum ſiſtet, donec in vera legitimaque diſtantia, clare diſtincteque videri queat. Verum cum per magis augentia vitra, minima pars objecti videatur, poterit (manu apprehendendo extremitatem tabellæ ee, ſuaviterque eam movendo,) totum objectum ſucceſſive, vel pars quæcunque pro lubitu perluſtrari, debitum ſitum, forſan mutatum, cochlea D ſemper reſtituendo.

Hoc modo cerni poſſunt omnia transparentia objecta, pulveres, liquida, cryſtalli ſalium, exigua inſecta, qualia ſunt pulices, vermiculi &c. Si inſecta viva ſint abitura, poterunt ea inter duo tenuia vitra in foraminibus f f concludi, annulo, qui vitra continet, exemto, rurſusque ſuperindito; ſi vero inſpiciantur pulveres vel liquida, parum liquoris vel pulveris in exteriori latere vitri ff illitum, inſperſumque & rite applicatum, commode ſatis videbitur.

Lentibus vero ſub num 1. & 2. conveniunt ſolum tenuiſſima folia vitrea in foraminibus f f ponenda; craſſities enim vitri impediret objectorum approximationem debitam. Hoc tamen probe notandum eſt, ne dum tabellæ e e vel induntur, aut eximuntur, aut hinc inde moventur inter laminas EE, impedimentum ſentiant, ſed aliquali remiſſione cochleæ D ipſis ſpatium concedatur.

Ad videndam ſanguinis circulationem, in extremitatibus arteriarum & venarum in tranſparentibus piscium partibus, duo requiruntur tubi vitrei, unus amplior, alter gracilior gg. Cum gracilior tubus uſui eſt, cochlea D revolvenda eſt, usque dum tubus gg facile in exiguam cavitatem G laminæ, quæ ſuberi F affixa eſt, ſub reliquis duabus lamellis æreis EE ingredi queat, cumque cauda piſcis expanſa tubo vitreo adjacet, ea lenti opponenda eſt, & rotatione cochleæ D facile ad veram diſtantiam adducetur, ubi circulatio ſanguinis magna cum delectatione conſpicietur.

Quando vero amplior tubus vitreus majori cum piſce vel rana applicandus eſt, tunc æream laminam G F ſuberi affixam eximere oportet, quod deprimendo reliquas duas lamellas EE cum elatere H verſus B, lamellam autem cum ſubere G F lateraliter movendo

movendo facile fieri potèſt, tunc grandior tubus inſeri poterit intra machinam microſcopicam, & applicari prouti minor. Eſt autem eligenda rana, quæ exacte tubum repleat, cujus pes poſterior expandi, & arcte tubo apprimi debet, nulla alia parte corporis lumen impediente, tunc in membrana tenui, quæ inter pedis digitos intercedit, in numeroſiſſimis vaſculis ſanguis circulari videbitur; idque lentibus inventoris ſub num. 3 & 4, quæ lentibus num 1 & 2, ob craſſitiem tubi piſces ranasque includentis, & approximationem ideo impedientis, commode cerni nequit. Vitrum octavum pyxidi fig II. incluſum unice Inſtrumento alteri fig. III imponitur (aut ſaltem manu tenetur,) ad conſpicienda majora objecta, uti ſunt muſcæ, communia inſecta &c. Foramen a in latere Pyxidis inſervit infigendo apici A Inſtrumenti æ-nei, extremitate b proxime verſus oculum, altera verſus objectum poſita; apprehenſo igitur forficulæ apicibus k quocunque inſecto, aut opaco quopiam jacente in altera extremitate C, facile vera diſtantia juncturis cochleaque procurabitur.

In ipſa contemplatione objectorum exacte attendendum eſt, ne manu, capillamento, aliisque rebus lucis appulſus ad objectum impediatur: optima enim lente nihil cernetur, niſi in debita diſtantia, & ſufficienti cum lumine.

Optima illuminatio provenit vel a claro diei lumine, aut a Solis ſplendore ſuper album quodpiam recepto, aut a reflexione ſpeculari lucis. Lux candelæ pariter proba eſt ad obſervationem circulationis ſanguinis, & exiguorum inſectorum; ſolum difficilior eſt ejus directio nondum ſatis exercitatis in applicatione microſcopiorum, ſed uſus plura docebit.

Si delineationem obſervationis microſcopicæ facere quispiam velit, inventor quoque fulcrum ſtabiliendis duobus inſtrumentis adaptavit, poteſtque tabulæ cuicunque imponi. Quando igitur lux objecto affulgens fuerit accommodata, poterit ſine lucis inveniendæ difficultate, quivis obſervator objecta commode contemplari.

HET VIERDE ANATOMISCH CABINET VAN FREDERIC RUYSCH.

i. e.

FREDERICI RUYSCHII, ANATOMIÆ ET BOtanices Profeſſoris, Theſaurus Anatomicus Quartus.

Amſtelodami apud Joannem Wolters, 1704. 4.
Conſtat plag. 7. cum figurarum æneārum tabulis III.

NOn deſiſtit Author Clariſſimus, pauxillum illud temporis, quod praxeos uberrimæ & lectionum publicarum labores concatenati concedunt, partibus animalium condiendis & præparandis, illisque per ſcripta publica cum Orbe literato communicandis impendere. Eam vero ob cauſam tantis ſumtibus tantoq; labore conſervat tot conclavia, Anatomicis rebus inſtructa, ut *ne quis diceret*, (verba ſunt Authoris in quarto hoc, quem jam exhibemus, Theſauro pag. 25.) *figuras publice editas male eſſe confectas; nam ſi quis de ea re dubitet, dabitur ſemper occaſio, domi expiſcandi, an cum natura conveniant, nec ne; & ſi omnes ita feciſſent, aut ita facere coacti fuiſſent, non obtruſiſſent nobis tot figuras fictitias, aut ex aliis auctoribus deſumtas.* Nos pauca ex hoc quoque pro more delibabimus.

p. 5. Tunicam cerebri arachnoideam monſtrat, ſupra dorſum piæ matris fluctuantem, vaſisque ſanguineis deſtitutam, quibus
p. 12. tamen hæc refertiſſima eſt, hinc rubicunda maxime apparens. Viri adulti mammam exhibet cum papilla, in qua ductus lactiferi poſt pinguedinis conſumtionem contracti, incraſſati, & in ſe convoluti ſunt, ut ipſa papilla mammæ molem ſuperet; atque eodem modo vetulæ mammas macilentæ conſtitutas eſſe docet. Licet enim ductus lactiferi tempore graviditatis & lactationis in magnam molem extendantur, contrahuntur tamen iidem poſt ablactationem, cum otioſi ſint; quemadmodum & in veſica urinaria hominis ſani, poſt redditam urinam, fibræ usque adeo con-
p. 14. trahuntur, ut nucis juglandis molem iſta haud ſuperet. Inverſam porro infantis recens nati veſicam urinariam ſiſtit, in cujus fundo mediante ſeta foramen detegitur, quod urachi oſculum cœcum dici poſſet, quia hic veſica inflata, ultra digiti mini-
p. 28. mi transverſi altitudinem, æerem non admittit. Cavitates hinc notabiles, a nullis hactenus demonſtratas, in interſtitiis corporum vertebrarum commemorat, quæ in corpore vivo & recens denato lim-

Digitized by Google

to, limpido & tenaciori humore repletæ ſunt, quemadmodum in cæteris juncturis; eademque corpora, præter exteriora & ſatis nota, internis quoque breviſſimis ſibi invicem adſtantibus numeroſis gaudere ligamentis, monet. Hæc autem circulariter ſita culmi craſſitiem longitudine non æquant, & ſi cultello transverſim inter juncturas incidantur, & ſeparentur vertebræ, inſtar cepæ transverſim inciſæ & lamellatim diſpoſitæ, oculis ſe offerunt dicta ligamenta. Tandem & portionem maxillæ humanæ ſervat Noſter, in qua inter proceſſum condiliformem, & ejus locum inſertionis, membrana dura intercedit, eum forſan in finem formata, ne maſticando ſonitum, auditui officientem, ederet junctura. p. 28. p. 30.

Ex figuris, quas Author Clariſſimus huic Theſauro addi curavit, Figuram III. Tabulæ I. hic Lectori curioſo ſiſtimus, quæ Plicam Polonicam veram exhibet. TAB. V. Fig. 5.

MUSEUM MUSEORUM D. MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI Phyſ. & Med. in Acad. Gieſſena Prof. Publ. Ord. S. R. I. Academiæ Nat. Curioſ. Adjuncti & Recuperatorum in Italia Collegæ.

Francofurti ad Mœnum apud Joh. David. Zunnerum, 1704. in fol. Conſtat Alphab. 8. cum figuris æneis.

SImplicium nōtitia, quæ ex triplici Naturæ regno petita, vel in uſum Medicum impendunt pharmacopolæ, vel mercatores, artifices, aut quivis alii operarii tractant, per aliquot hactenus ſecula promota quam maxime fuit. Propriùs enim oculis talia non ſolum in Principum æque ac privatorum hominum Muſeis uſurpare licet, verum etiam quibus hæc adire non conceſſum eſt, tot Hiſtoriæ, Deſcriptiones, & Delineationes Simplicium literis conſignatæ ac æri inciſæ curioſo ſatisfacere poſſunt abunde. Publice eum in finem proſtant Muſeum Societatis Regiæ Anglicanæ, Muſeum Regium Danicum, Wormianum, Calceolarianum, Septalianum, Hiſtoria Naturalis Ferdinandi Imperati, Hiſtoriæ Simplicium a Blegny & Pomet exhibitæ; ut infinita alia taceamus ſcripta. Quoniam autem hæc omnia vel manca ſunt, vel erroribus referta, imprimis autem circa Simplicium originem & naturam falſas quandoque nobis obtrudere ſolent hypotheſes, de

Republica Literaria æque ac Civili bene meriturum ſe ſperabat Clariſſimus Valentini, cujus frequentius mentionem his in Actis fecimus, ſi vernacula lingua perfectum firmisque fundamentis ſuperſtructum publici juris faceret Muſeum. Quæcunque igitur in aliis Muſeis, Itinerariis, Ephemeridibus annotata, a rei Phyſicæ æque ac Medicæ peritis relata, & propria experientia confirmata obſervabat, ſelegit & in hoc Muſeum Muſeorum congeſſit. Ea autem methodo Simplicia illa exotica, quæcunque ex Regno Minerali, Vegetabili & Animali, vel in medicum, vel quemvis alium in uſum cedere ſolent, explicat, ut neglectis ſynonymiis, eorum deſcriptionem, notam bonitatis, atque uſum breviſſime ſuppeditet. Omiſit interim illa, quæ in aliis equidem Muſeis commemorata, nullo tamen ſe uſu commendant, ſed facili negotio, ſi viſum fuerit, in Tomum II horum Operum congerenda. Imo Armamentarium Naturæ meditatur Vir Clariſſimus, quod Tomum III conſtituat, & machinas, ac inſtrumenta, quibus Phyſicam ſcientiam profitentes in Collegiis ſuis curioſis experimentalibus uti ſolent, exhibeat & deſcribat. Ex figuris, quarum non exilis eſt numerus, Maſſam Coralloidem albicantem poroſam, maris fluctuationem egregie præſentantem, hic communicamus. De cætero, huic operi Tractatus D. Majoris, quondam jam impreſſus, eſt additus, cujus titulus: Tab. V. Fig. 6. **Unvorgreifflicheꝛ Bedencken von Kunſt- und Naturalien Kammern insgemein.** Imo Epiſtolæ a D. Clayero, Rumphio, Herberto Iagero, ten Rhyne, qui Indiam Orientalem olim petierant, lingua Belgica ſcriptæ, ſed in Germanicam translatæ, ut & Relationes de plantis, herbis & gemmis rarioribus ſunt adjunctæ.

THE HISTORY OF KING WILLIAM III.

i. e.

HISTORIA WILHELMI III, REGIS MAGNÆ Britanniæ. Tomi tres.

Londini apud A. Roper & F. Coggan, 1702. 8.
Conſtat 3. Alph.

Hiſto-

Hiſtoriæ hujus, quam Angli maximo hactenus plauſu excepere, auctorem eſſe *Boyerum*, natione Gallum, editoque Londini A. 1699 Dictionario Regio Gallico-Anglico (*The Royal French and Engliſh Dictionary*) aliisque ſcriptis celeberrimum, & aliunde, & imprimis ex Hiſtoriæ rei litterariæ (*The Hiſtory of the Works of the Learned*) quæ Londini per menſium intervalla prodit, menſe Septembri anni 1702 conſtat; ubi illud præcipuo honori cedere Auctori dicitur, quod & Oxonienſes, & Cantabrigienſes, hunc fœtum Chetwoodo primum, Viro eximie docto, adſcripſerint, forte quod plura ad Chetwoodum ſpectantia tomo II p. 246 ſſ. & tomo III p. 399 inſerta deprehendiſſent. Etſi vero Boyerus tribus partibus abſolvere hanc Wilhelmi III Vitam initio conſtituiſſet, quarum prima ea complecteretur, quæ a nativitate Wilhelmi, ſeu potius ab A. 1672, quo ejus primum virtus inclaruit, usque ad annum 1684, Caroli II Regis emortualem; altera, quæ & imperante Jacobo II, & tempore Interregni; ac tertia, quæ Wilhelmo III ad Regnum evecto, ad ejus usque mortem geſta ſunt: attamen obrutus demum materiarum ubertate, partem ultimam in duos tomos diſpeſcere opus habuit, quorum alterum ad mortem usque Mariæ Reginæ, A. 1694 defunctæ, continuatum brevi poſt reliquas partes vulgavit Auctor, alterum, qui usque ad mortem Wilhelmi continuandus erat, fruſtra hactenus, ut opus integrum ſimul repræſentaremus, exſpectavimus. Quantum ad fontes, e quibus ſua hauſit Noſter, in prima quidem parte libris nonnullis impreſſis, ut Maurerii Commentariis rerum Belgicarum, Templii item, Arlingtoni & aliorum opuſculis, in reliquis Actis Parliamenti, tum prelo vulgatis, tum manuſcriptis, aliisque monumentis ſecretioribus uſus eſt. Nos obiter quædam ex eleganti opere, quæ ad res imprimis Belgicas, tum a Jacobo II, nec non Wilhelmo & Maria in Anglia geſtas ſpectant, delibabimus. T. I.

Memorabilia ſunt, quæ circa Wilhelmi cum Maria connubium geſta ſunt. His nuptiis cum tandem aſſenſum præbuiſſet p. 97. Carolus II, ejusque rei nuntium Wilhelmo attuliſſet Templius, eum inter ſuaviſſimos amplexus allocutus ita fertur: *tu me mortalium omnium feliciſſimum reddidiſti.* p. 100. Sed alieniſſimus ab hoc conjugio erat Jacobus Regis frater, pater ſponſæ, quod jam tum acriter

Digitized by Google

in publico Regni Senatu, de excludendo a ſucceſſione Jacobo, & Maria communibus ſuffragiis Regno deſtinanda, diſputaretur.

p. 10. Quæ conſilia non omnino ſibi improbari, eo ſignificavit Wilhelmus, quod Berclæo e Senatu Regni adventanti, cum de re nova quæſitus, quantopere modo publicum Excluſionis decretum (*the Bill of Excluſion*) oppugnaverit, enarraret, paucis, *& quamobrem ita feciſti?* (*and why did you ſo?*) reſpondit. Itaque & prorogatum mox a Carolo Parliamentum, indigne ferebat Wilhelmus, & hoc cum nova Sponſa in Belgium redeunte, hoc magis gaudebat Carolus, quo major per ejus præſentiam ſimultas Regem inter &

P. 11. ſubditos videbatur metuenda. Tametſi vero Auctor fateatur paſſim, ſingulares Jacobo II virtutes fuiſſe, attamen nec tacet crudelitatis exempla, poſt debellatum imprimis Ducem Monume-

p. 33. thenſem ejus juſſu edita. Certe Thonoduni tantum & Wellæ, quingentos fuiſſe morti condemnatos ſcribit, e quibus ducenti triginta novem e patibulo ſuſpenſi fuerint, corporibus poſt in quatuor partes ſectis, reliqui paulo ditiores ingentes pecuniæ ſummas, quidam nempe quatuordecim millia nummorum aureorum (*Guinees*) judici, Jeffreys dicto, pependerint, qui gloriatus ſit, ſe plures homines ſuſpendio enecaſſe, quam judices alios omnes inde a temporibus Wilhelmi Conquæſtoris. Quin ipſas quoque virgines Thonodunenſes, quæ Ducem illum faſciis ſeu ligulis colore tinctis pro more Anglico in ſignum amoris donaverant, pecunia multatas fuiſſe. Quæ deinde propius magnæ rerum ſub Jacobo converſionis cauſas & ſeriem concernunt, pluribus poſſent hic referri, niſi in Actis noſtris A. 1697 menſe Octobri, & A. 1703 menſe Julio, abunde jam de his actum eſſet. Inter cæteras cauſas forte hæc quoque non minima fuit, quod Epiſcopos nonnul-

p. 182. los carceri mancipari juſſerat Jacobus, qui orto de Wilhelmi conatibus rumore, liberi poſtea dimiſſi ſunt, communi populi &

p. 185. militum plauſu. Attamen plurimum fiduciæ Rex habebat in exercitu, quoque magis fidem probaret militum, offerri illis juſſit libellum ſubſcrib endum, quo pro viribus allaboraturos ſe promitterent, ut pœnales leges & nota juramenti illius formula, quam *Teſt* Angli appellant, abrogarentur. Et primum quidem unicæ legioni indictum eſt, ut qui mandato Regio parere nollent, arma deponerent;

Digitized by Google

nerent; at confeſtim omnes, exceptis paucis Pontificiæ religioni deditis, abjecerunt arma. Qua re magnopere attonitus Jacobus, p. 186.
juſſit tamen arma recipere milites, additis verbis: *nequaquam dignos vos putabo deinceps, quos conſulam.* Neque minus a Papatu abhorruere, qui in claſſe erant; parum enim aberat, ut Miſſam in ea celebrantes in mare præcipites darentur. Inter eos, qui Wilhelmum clam evocarunt, memorantur Whartonus, Sidnæus, nec non Comes, hodie Dux Devoniæ, quippe privato odio provocatus, quod ob inflictam non nemini in ipſo cubiculo Regio alapam, triginta millibus librarum fuiſſet a Rege multatus. At plurimum eam ad rem momenti attulere Hamdenus uterque, pater & filius, & Sunderlandia, fœmina ſingularis & exquiſitæ prudentiæ. Quo magis autem augebatur indies de adventu Wilhelmi rumor, eo magis Jacobus de mitigandis Anglorum animis erat ſollicitus, eoque & querelis Archi Epiſcopi Cantuarienſis aures præbebat, & mederi malis diligenter ſtudebat: ex quo factum, ut intra duodecim dierum ſpatium, quæcunque quatuor antehac annis in gratiam Pontificiorum facta & decreta fuerant, reſcinderentur omnia. Interea adverſa tempeſtate rejecta Wilhelmi claſſis erat, quamobrem Pontificii immenſum lætabantur, & ipſi Amſtelodamenſes pariter atque Harlemenſes, quo magis ſecurum Jacobum redderent, in publicis relationibus multo veris majora damna finxerant. Aſt refecta intra octiduum claſſe, Wilhelmus A. 1688 die 5 Novembris, qui ob detectam olim conſpirationem pulverariam Anglis celebratur, vento ſecundo vectus, feliciter in Anglia appulit, obſervatumque eſt, poſtea quam claſſis in portum ſe recepiſſet, converſum illico in aliam plagam ventum eſſe. Hinc, ut cætera mittamus, A. 1689 die 28 Jan. decretum eſt in publico Regni Senatu: *Jacobum II Regni conſtitutiones, originalem, qui inter Regem & populum intercedit, contractum violando, ſubvertere conantem, & e Regno egreſſum, abdicaſſe ipſo facto imperium, eoque ſedem vacare.* Mox ſtatutum amplius, Pontificiam religionem Angliæ conſtitutionibus repugnare, & qui ei dediti eſſent, eos a Regia dignitate excludi, nec licere poſthac Regibus Angliæ uxores ducere Pontificias. Poſt longas deinde diſceptationes, die 6 Februarii,

p. 188
p. 206.
p. 209.
p. 228.
p. 236.
p. 326.
p. 327

P. III. arii, Wilhelmo & Mariæ Regia dignitas decernitur. Adveniunt
p. 54. deinde e Scotia Legati utrumque Regem ſalutantes; viciſſim hi, Argatheliæ Comite verba prælegente, juramentum præſtant, ſublatis in cœlum more Scotico dextris. Quo in actu id fuit memorabile, quod, cum ad ea jurisjurandi verba ventum eſſet: *hæreticos exſtirpare curabimus* (*We ſhall be carefull to root out Hereticks*) Wilhelmus dixerit, *ſe haut exiſtimare impoſitam ſibi verbis his perſecutionis neceſſitatem* (*that he did not mean by thoſe Words, that he was under any Obligation to become a Perſecutor*) quo audito reſponderunt Legati, nec juramenti hunc ſenſum eſſe, nec leges Scotiæ perſecutores ferre. Quod ad Irlandiam, ea quidem partes Jacobi tuebatur, ſolaque urbs Londonderry renuebat obſequium, cumque ſæpius deditionem facere præſidiarii vellent, rerum omnium inopia paulatim victi, prævaluit
p. 58. tamen Georgii Walkeri virtus, qui cum eſſet in ignobili oppido ſcholæ Rector, ſingulari tamen defendendæ religionis zelo incenſus, legionem, quam ſuis ſumptibus contraxerat, adduxit, & militum ſuffragiis urbi præfectus, ſermonibus gravibus e ſuggeſtu Eccleſiaſtico recitatis, eo rem perduxit, ut obſidionem die 10
p. 68. Aprilis cœptam, ultimo Julii die ſolvere hoſtes cogerentur, poſtquam commeatu obſeſſi, quemadmodum a Walkero e ſuggeſtu prædictum fuerat, recreati fuiſſent. Quo facto & Wil-
p. 86. helmo Regi pro præſtito auxilio gratias egit Walkerus, & pro
p. 146. merito remuneratus, in celebri ad Boandum prælio anno ſequenti occubuit. Cum vergente anno 1689 denuo congregatus eſſet Regni Senatus, eleganti oratione præſentes allocutus eſt Wilhelmus, quam ipſe, ſicut Noſter ſcribit, Gallico idiomate compoſuerat, & Conſiliariis Anglice transferendam dederat. Hoc enim modo ſe correcturum cenſuit anteceſſorum errorem, qui cum a miniſtris elaboratas adlocutiones recitare ſatis habuiſſent, privatorum
p. 163. affectibus obſecuti viſi ſunt. Nec defuit tamen querelarum eo in Senatu materia. Inter cæteros Hamdenus filius, quanquam capitis diſcrimen adiiſſet ſub Jacobo, & cum patre recentem rerum converſionem procuraſſet, magnopere conquerebatur, eosdem Wilhelmi miniſterio adhiberi viros, qui & olim Jacobo adhæſerant, atque in contrarium adducebat Wilhelmi I, Principis

Arau-

Arauſionenſis & Henrici IV Galliæ Regis exempla, quorum ille Ducis Albani, hic Mayenii miniſtris fidem habuiſſent nunquam. Anno 1690 deſcendit in Irlandiam Wilhelmus, bellum totis viribus proſecuturus, cumque lenta quorundam conſilia cognoviſſet, *nequaquam ſe* dixit *eo veniſſe, ut gramen creſcere ſub pedibus pateretur*, admiratusque paulo poſt regionis præſtantiam, *dignum eſt* exclamavit, *pro quo depugnemus, Regnum.* Quis expeditionis eventus fuerit, & quæ ſecuta ſunt alia, notiora ſunt, quam ut iis enarrandis immoremur. p. 180. De Regina Maria die 28 Dec. A. 1694 defuncta, in cujus charactere exprimendo prolixus Auctor eſt, hoc loco non eſt omittendum, quod de Hiſtoricis tulit judicium. Cum enim nonnulli labem quandoque ab Hiſtoricis adſpergi ſummis in Republica viris præſente Maria conquererentur, dixiſſe fertur: *ſiquidem hi tales revera fuerint, quales ab Hiſtoricis repræſentantur, digni ſunt ea labe, quam ut effugiant Viri Principes, recte vitam inſtituant oportet: quippe veritas celari nequaquam poteſt.* p. 403. Cæterum quicquid illa temporis a publicis negotiis vacuum habuit, legendis S. Litteris & libris Theologicis, tum & Hiſtoricis & Poëticis dedit, ſed a Comœdiæ, qualis apud Anglos eſt, licentia admodum abhoruit. Nulla denique re alia præterquam Architectura & re hortenſi delectata eſt, quod quicquid eſt vanitatis, condonandum ſibi duxit, cum pluribus alendis inſerviat. p. 405.

Plura etiam in hoc libro deprehendas, quæ ad rem litterariam ſpectant. Exhibetur hic ſolennis diſputationis ſeries, quæ A. 1687 inter Tenniſonum ſcholæ S. Martini illo tempore Rectorem, ſummumque hodie Præſulem Cantuarienſem, Virum longe eruditiſſimum & nobis, quod ſine jactantia dictum cupimus, faventiſſimum, atque Pultonum Jeſuitam fuit inſtituta, quam ex ipſo libro cognoſci par eſt. Tom. II. p. 96. Quanquam & antea A. 1686 inter Stillingfleetum & Jane, Proteſtantes ab una, & duos monachos Benedictinos ab altera parte, in gratiam imprimis Comitis Roffenſis, (qui ſi vincerentur Proteſtantes, paratum ſe profitebatur ad amplectendam religionem Pontificiam) acris fuit de regula fidei & judice controverſiarum diſputatio, qua qui diſceſſerint victores, facile ex eo patet, quod & Comes ille ſupremi Theſau- p. 86.

rarii munus, quam religionem priſtinam deſerere mallet, & ipſe Jacobus auditor diceret, ſe malam cauſam nunquam melius, nec
T. III. bonam pejus defenſam antea audiviſſe. De Edmundo Ludlovio,
p. 150. qui una cum aliis morti damnaverat Carolum I, eoque decreto Parliamenti A. 1661 facto Caroli II gratia excluſus erat, refertur, quod ſpe bellici muneris obtinendi lactatus in Angliam redierit A. 1689. At non paſſi ſunt Angli parricidam impune in Anglia verſari, & a Wilhelmo Rege, ut de apprehendendo Ludlovio mandatum promulgaret, petierunt. Quod poſtquam eum ſecure in Belgium transfretaſſe compertum eſſet, demum Rex edidit. Hinc in ignobili Helvetiæ oppido vitam reliquam traduxit, ſcripſitque Commentarios, de quibus in Actis his anni 1699, menſe Aprili
p. 293. diximus. Prodierat anno 1691 libellus, *Mercurius reformatus* dictus, auctore Welwoodo Medicinæ Doctore, in quo acerbius perſtringebantur Parliamenti adverſus Wilhelmum conatus. Tametſi vero Auctor fuiſſet aliquandiu juſſu Parliamenti carcere detentus, mox tamen inter Archiatros Wilhelmi receptus eſt. Du-
p. 354. riora fata experti ſunt A. 1693 libelli duo alii. Cum enim prodiiſſet ſchediasma ſub titulo *King William and Queen Mary Conquerors*, quo & Wilhelmo & Mariæ Conquæſtoris titulus fuerat vindicatus, illud decreto Parliamenti igni damnatum eſt, & ſupplicatum Regi, ut Edmundus Bohun, qui imprimendi licentiam fecerat, officio moveretur; cumque ſimile quidpiam antea a Gilberto Burneto, Epiſcopo, in Epiſtola quadam, quam *A Paſtoral Letter* inſcripſerat, aſſertum fuiſſe nonnulli prædicarent,
p. 381. eadem publice cremata eſt. Statutum etiam eodem anno, ut liber blaſphemus, inſcriptus *A Dialogue concerning the Deity, and a brief but clear Confutation of the Doctrine of the Trinity*, hoc eſt, *Dialogus de Deitate, & brevis ac perſpicua doctrinæ de Trinitate confutatio*, igne publice aboleretur, & diligens in auctorem, bibliopolam item & typographum fieret inquiſitio. De eruditis quoque viris paſſim aliqua immiſcet Auctor, eorum-
p. 344. que annos emortuales deſignat. Nam ut nihil dicamus de Roberto Boyle, cujus mors incidit in annum 1692, plura ſunt, quæ de Wilhelmo Sancrofto & Joanne Tillotſono, Archiepiſcopis Cantuarienſibus, Auctor refert, quorum ille A. 1693, die 24 Novembris,

bris, hic A. 1694, die 22 Novembris deceſſit. Sancroftum tradit virum & prudentem & ſincerum fuiſſe, artiumque, quibus aulici ad lucrandum Principum favorem uti ſolent, ignariſſimum, præterea conſcientiæ tenerrimæ; quare Archiepiſcopatum deſerere, quam fidem Jacobo II promiſſam ſolvere maluit. Itaque Tillotſonus jam tum A. 1691 in ejus ſucceſſit locum dignitatemque, qui omni vita id optime expreſſiſſe dicitur, quod alios e publico ſuggeſtu docuit, quique tanta eloquentiæ laude excelluit, ut ejus ſermones inſtar quoddam præbeant Anglicanæ elegantiæ. p. 385. p. 399.

Cæterum in univerſum obſervamus, ea imprimis accurate ab Auctore recenſeri, quæ in publico Regni Senatu geſta ſunt, quod ex mente Evremontii, qui Angliæ hiſtoriam ſcribere velint, hiſtoriam Parliamentorum ſcribere debeant. Illud vero haud ſatis probandum videtur, quod paſſim propria nomina, eorum maxime, qui hodieque in vivis ſunt, literis tantum initialibus, invidiæ forte vitandæ cauſa, deſignet; unde exteris quædam videri poterunt obſcuriora. T. III. præf.

HISTOIRE DE GUILLAUME III.

i. e.

HISTORIA WILHELMI III, MAGNÆ BRITANniæ Regis. Tomi duo.

Amſtelodami apud Petrum Brunel, 1703 in 12. Conſtat Alph. 2.

Præter Anglicam, quam memoravimus, vitæ Wilhelmi III deſcriptionem, tres quoque in Belgio anno proxime elapſo prodiere libri, vitam ejusdem Regis complexi, Gallicoque idiomate conſcripti. Ex his, ut Samſonium, cujus fœtum Anglica etiam civitate donatum accepimus, atque alterum Anonymum, Amſtelodami ex officina Mortierii vulgatum, in aliud tempus reſervemus, producimus hic Biographum haud infacundum, ſed qui nomen ſuum ignorari voluit. Univerſam vero Wilhelmi vitam inde ab anno 1650 usque ad annum ejus emortualem 1702 deſcripſit, in eaque ita verſatus eſt, ut ſecretioribus rerum cauſis, ne divinando nugas vendere videretur, parum curioſe inve-

ſtigatis, ſimplex ubique veritas, & ſummæ imprimis Wilhelmi virtutes vafræque Gallorum artes apparerent. Et hic quoque nobis curſim librum perlegentibus, quædam viſa ſunt notatu digniora.

T. I. p. 11. Memorat Auctor, Wilhelmum admodum puerum, cum alter ejus præceptor (duobus enim uſus eſt,) in ſcholis Geographicis Angliam illi velut totius orbis compendium repræſentaſſet, dixiſſe: *utinam forem tantilli orbis dominus!* rogatumque: *ecquid cum orbe illo acturus eſſet?* addidiſſe: *fac ſaltem mihi concedatur, & apparebit, quid acturus ſim.* Sed ut ingens animus, ita & ingenii acumen mature patuit. Cum enim Ferdinandus Tellez, Legatus Luſitanicus, inſtituto Hagæ (quo tempore armis Hiſpani cum Luſitanis collidebantur,) cum Hiſpanico Legato Stephano de Gamara nefando commercio, per aliquot menſes ei Luſitanorum conatus omnes prodidiſſet, & re poſtea detecta Bruxellas fuga evaſiſſet, quo loco non niſi noctu prodire foras auſus eſt; factum eſt forte, ut puer Wilhelmus in fabulis Æſopicis legens in eam inciderit, quæ de noctua ob deſertam fœde pugnam nocturnæ vitæ damnata agit, qua ſimul lecta exclamavit: *en noctuam Legatum Luſitanicum!* Cum de bello agit Noſter, quod Galli Anglique A. 1672 intulere Belgis, mirando cum ſucceſſu, fortunam victorum ex eo ſtatim tempore inclinaſſe obſervat Auctor, cum fruſtra anno dicto menſe Junio parvum oppidum Ardenburgum aliquot Gallorum millia obſediſſent. Poſtquam enim pauciſſimi præſidiarii obſidentium prope ſexcentos cepiſſent, & multos etiam nullo e ſuorum numero deſiderato occidiſſent, dici non poteſt, quantum ea re erecti Belgarum animi fuerint. In illo bello, quantum interſit conſilia recondere, oſtendit Wilhelmus, & refertur quidem, quod Ducem quendam bellicum, de voluntate ejus curioſius aliquando percontantem, interrogaverit: *num nemini conſilium, ſi ſciverit, revelaturus ſit?* cumque ille reſpondiſſet, *nemini*; adjecerit: *& mihi iſtud donum ſupremum conceſſit Numen, ut poſſim celare ſecreta.* Ad magnanimitatem ejus ſpectat, quod ſupremum Geldriæ & Zutphaniæ dominium A. 1675, cum iter illac faceret, oblatum, conſulto Hollandiæ & Zeelandiæ Senatu, repudiavit. Sed quod

p. 13. p. 37. p. 44. p. 56. p. 93. p. 130.

jam

jam facta A. 1678 cum Gallis pace, Ducem Luxemburgicum inopinantem aggreſſus eſt, ſecus nonnulli interpretati ſunt. At Noſter ſero allatas Fagelii ad Wilhelmum litteras, quibus pacis legibus ſubſcriptum eſſe nuntiabatur, vel exinde probat, quod litteræ illæ die 13 Auguſti datæ Hagæ, & prope Montes Hannoniæ pugnatum die 14 ejusdem menſis fuerit, ut afferri eodem die neutiquam potuerint. Magno tamen in eo conflictu diſcrimini ab Ouverkerkio exemtus eſt Wilhelmus, quippe is Gallorum, qui recto impetu in Wilhelmum ferebantur, ducem glande trajecit. Unde a Statibus & ſclopetis minoribus & enſe auro diſtinctis, ob ſervatum Principem, donatus eſt. Cum de Jacobo II agit Auctor, ait, eum multos e Proteſtantium principibus velut Monmuthio faventes ſupplicio affeciſſe, ejusque, ut creditum, juſſu nummum publice comparuiſſe, cujus in uno latere facies Jacobi Regis, in altero leo coronatus orbem ungue tenens cum epigraphe: *nemo me impune laceſſet*, fuerit ſpectatus. Gratior fuit inſcriptio, quæ in vexillis navium, quibus in Angliam trajecit Wilhelmus, viſa eſt, inſigni ejus juncta: *Pour la Religion & la liberté*, & paulo infra: *Je maintiendray*, quod eſt Arauſionenſium Principum emblema. Et memoratu dignus quoque numus, qui finitis coronationis Wilhelmi & Mariæ cerimoniis, quas prolixe Noſter deſcribit, in vulgus ſparſus eſt. Ex altera parte Regum facies, ex altera Phaethon a Jove fulmine tactus repræſentabatur, additis circum verbis: *Ne totus abſumatur orbis.* Inde res in Irlandia geſtas fuſe perſequitur Noſter, & quibus ſe periculis in victoria ad Boandum A. 1690 obtenta Wilhelmus objecerit, enarrat. Ortum vero exinde rumorem fuiſſe dicit de cæſo in pugna Rege Wilhelmo, qui cum Pariſios quoque ſub mediam noctem allatus eſſet, miræ lætitiæ, quanquam vanæ, præbuit materiam. Pulſatæ continuo civium fores, annuntiatum evangelium, inflatæ buccinæ, diſploſa ex arce tormenta, ſonantibus per aliquot dies campanis, & populo ita extra ſe rapto, ut conſtructas per feſtinationem Wilhelmi & Mariæ imagines publice cremaret. Sparſus mox rumor eſt in univerſam Galliam, mandatumque provinciarum præfectis, ut feſtivos ignes, gaudii ſigna accenderent, quin etiam Aureliæ cantatus eſt, juſſu Superiorum, hymnus *Te Deum laudamus*, cui ſolem-

p. 133.
p. 135
p. 134.
p. 171.
p. 210
p. 277.
p. 370. 371.

nitati Parliamenti aſſeſſores rubris induti tunicis interfuere. De
p. 295. Georgio Walkero ſupra e Boyero diximus, quem Noſter ob navatam in Irlandia egregiam operam, viginti millibus Joachimicis
p. 404. a Rege donatum fuiſſe refert. Sed minus notus eſt *Van der Poel*, ſacris Godereæ, (*Goeree*) quæ inſula eſt prope Hollandiæ littora ſita, functus, cujus hic ſingularis pro Wilhelmo cura extollitur. Nimirum ineunte anno 1691, mari ſe commiſerat Wilhelmus, in Belgium trajecturus; cum vero jactatæ diu contrariis ventis naves bellicæ ad incerta glacieque obſeſſa littora appellere non auderent, naviculam cum paucis conſcenderat Wilhelmus moræ impatiens, qua cum per horas octodecim fuiſſet jactatus, accidit, ut Miniſter ille nondum diſpulſis tenebris noctis, littus maris peteret cum ſervulo facem præferente, quaſi cœlitus de periculo Regis admonitus. Ubi dum ſclopetum aliquoties exploſiſſet, obſervant ſignum nautæ, & curſum eo dirigentes primo mane proxime ad littus accedunt: quo viſo Poelius per objectam glaciem ad naviculam Regiam contendit, Regemque & comites ſalvos deducit in inſulam, ac pro facultatibus ſuis victu parabili recreat, oblata vero viciſſim a Regiis miniſtris dona generoſo animo
T. II. reſpuit. Celebris eſt Landenſis pugna A. 1693 commiſſa,
p. 39. qua vel cedendo laudem ſingularem conſecutus eſt Wilhelmus. Eſt enim dignum memoratu, quod de illa tulit Rex Galliæ judicium, Luxemburgicum inſtar Principis Condæi oppugnaſſe hoſtes, Wilhelmum vero inſtar Turennii e pugna ex-
p. 162. ceſſiſſe. Sed nihil æque Wilhelmi gloriam auxit, quam Namurci expugnatio, quam urbem tot munimentis inſtruxerant Galli, ut crederent prorſus inexpugnabilem, quippe inſcriptis portæ alicui verbis: *Place à rendre, mais non pas à prendre*, hoc eſt, *reddenda, ſed non capienda.* Deteſtandæ conjurationis contra Wilhelmum A. 1696 factæ, utut negarunt pertinaciter conjura-
p. 185. ti, auctorem præcipuum fuiſſe Jacobum, partim e mandati ejus verbis, partim ex eo probat, quod Caleti eodem tempore commoratus fuerit, ut paratus eſſet ad invadendam cum expedita claſſe
p. 227. Angliam, unde re detecta redierit Lutetiam; tum quod redux factus nummos plurimos, in quibus cædes Wilhelmi repræſentaba-

tabatur, colliquari curaverit, exemplaribus etiam libelli in Anglia ſpargendi omnibus igne combuſtis. Cum nonnulli in Senatu Regni A. 1698 eo adigendos cenſerent Judæos, ut eundem cum Chriſtianis diem Dominicum feſtum haberent, Rex ab ea lege fuit alieniſſimus, addiditque, *eos Principes, qui dominari velint conſcientiis, ſi non cacos, certe ambitioſos eſſe, qui pallio religionis involvantur quo ſuperſtitioſos facilius fallant; at Principem nulla re aque quam perſecutionis charactere deformari.* A ſplendore quoque magnopere abhorruit; quare non minus pia vox ejus circumfertur, *Majeſtatem Regiam nullis indigere ornamentis.* Denique nec tacenda eſt ſumma ejus pietas, quæ tum imprimis, cum morti vicinus eſſet, enituit. Poſtquam enim mortem præſentiens cum Anna Principe per duas horas collocutus eſſet de rebus arduis, a re mundana cogitationem omnem ad futuram vitam transtulit, juſſisque adſtantibus, ne magnificas ſibi exſequias inſtruerent, ſuis ipſe manibus oculos recluſit, ſicque die 19 Martii A. 1702 pie exſpiravit.

p. 320. p. 321. p. 513.

JOH. BERNOULLI PERFECTIO REGULÆ SUÆ edita in Libro Gall. Analyſe des infiniment petits art. 163. pro determinando valore fractionis, cujus Numerator & Denominator certo caſu evaneſcunt.

EX nulla re magis eluceſcit methodi alicujus utilitas, quam ſi inexſpectatum præſtat auxilium in enodandis quæſtionibus, quæ per alias vias, per quas tamen ſolas ſolvi poſſe videntur, infelici plerumque ſucceſſu tractantur et irreſolutæ manent. Hujus inexſpectati auxilii exemplum luculentiſſimum habemus in noſtro Calculo differentiali circa præſentem materiam. Cum enim ante hos decem circiter annos incidiſſem in conſiderationem curvarum quarundam algebraicarum, quarum ordinatim applicatæ exprimuntur per fractiones habentes numeratorem & denominatorem uno in caſu nihilo æqualem, dum interim ipſius fractionis valor aliquid reale exiſtit, qui prima fronte determinatu non adeo facilis, ſed tanto difficilior, quanto plurium diverſorum laterum complicatione fractio compoſita habetur. Hoc quicquid erat, problematis

matis loco propoſui tum temporis Illuſtriſſimo Marchioni Hoſpitalio, cuius nunc ſuprema fata lugemus, & nonnullis aliis Galliæ præſertim mathematicis, & in ſpecie quidem hoc exemplum $y = \frac{\sqrt{2a^3x - x^4} - a\sqrt[3]{aax}}{a - \sqrt[4]{ax^3}}$ ut nempe mihi definirent verum valorem ipſius y, quando x ſumitur $= a$, ſiquidem ex nuda ſubſtitutione aliud nihil emergat quam $y = \frac{ao}{o}$, ex quo utique nihil concludi poſſit.

Illi re acrius perpenſa, dignam ſatis judicarunt quæſtionem, cui ſe applicarent, ſed varias tentantibus vias per analyſin ordinariam, inſuperabiles difficultates ſeſe obtulerunt, neque ipſis vel ſomniando in mentem veniſſet, calculum differentialem, in quo erant verſatiſſimi, hic aliquid præſidii afferre poſſe: tota quippe quæſtio cum mere eſſet algebraica, eam etiam non niſi algebraice reſolubilem cenſebant. Sed cum ex hoc fonte omnia adhibuiſſent, quæ aliquid ad ſcopum conferre videbantur; ſolutiones vero ſuas diverſis modis tentatas ſibi contradicere perſpexiſſent, modo hoc, modo illud, nunc $y = a$, nunc $y = 2a$ pro quæſito valore exhibentes, incerti utrum eligerent, agnoverunt tandem ſe multum abeſſe a vera ſolutione, quam a me lubenter edoceri cuperent.

Reſpondi ego, ſi ex analyſi ordinaria petere vellent modum aliquem ſolvendi, debere prius fractionem propoſitam ipſi y æquatam reduci ad æquationem terminis pure rationalibus conſtantem, eamque poſtea (quod ſemper fieri poſſit) dividi per $x - a$, & tandem in ea, quæ oritur, tantum ſubſtituendum eſſe a loco x, ut ita habeatur valor ipſius y.

Verum ſimul ſubdidi, hoc quidem ſuccedere in exemplis, ubi non magna ſit complicatio ſignorum lateralium, ut in hoc $y = \frac{-xx + a\sqrt{ax}}{a - \sqrt{ax}}$, ſublatis enim aſymmetriis provenire

hanc

hanc æquationem $x^4 + 2ayxx - a^3x - 2aayx - ayyx + aayy = 0$, quæ diviſa per $x - a$, oriri hanc $x^3 + axx + aax + 2ayx - ayy = 0$, ubi poſito a pro x, haberi $3a^3 + 2aay - ayy = 0$, adeoque reſolvendo æquationem hanc obtineri $y = 3a$ pro quæſito valore fractionis $\frac{-xx + a\sqrt{ax}}{a - \sqrt{ax}}$ in caſu quo $x = a$.

Quando autem exempla ſint talia, quæ plura eaque diverſa ſigna lateralia involvant, ut in noſtro $y = \frac{\sqrt{2a^3x - x^4} - a\sqrt[3]{aax}}{a - \sqrt[4]{ax^3}}$, ubi tria diverſa ſunt ſigna, nullum tunc hac via ſucceſſum ſperandum eſſe, ob immenſum nimis laborem, qui ſuſcipiendus ſit in ſublatione irrationalitatum, & qui illam tantum non impoſſibilem reddat.

Dixi itaque aliam mihi præſto eſſe methodum, quam nulla quantacunque etiam ſignorum involutio irritam reddat, ſeſe porrigentem ad exempla complicatiſſima eadem facilitate, qua ad ſimpliciſſima. Verum enim vero prælaudati illi Viri ad quæſtionem mere algebraicam aliquid utilitatis, ut iam dixi, ex calculo differentialium afferri poſſe non ſuſpicantes, ſcire geſtierunt, ubinam ergo latitaret myſterium, quod ut illorum indagandi induſtriam excitarem, non ſtatim aperui, usque dum impenſius flagitantibus in eo conſiſtere tandem oſtendi, quod fractionis propoſitæ numerator & denominator conſiderari poſſint, tanquam exprimentes naturas duarum curvarum ſuper communi axe deſcriptarum & in aliquo ejus puncto concurrentium, in eo ſcilicet, quod ab initio abſciſſarum diſtat quantitate a, qua ſubſtituta loco x, fractionis termini in nihilum abeunt; atque adeo cum duæ illarum duarum curvarum applicatæ in illo puncto evaneſcentes degenerent in ſuas differentiales, quod oporteat loco numeratoris & denominatoris ſubſtitui eorum differentiales, ut nova habeatur fractio ejusdem valoris cum priore in caſu ſingulari $x = a$; quod itaque hæc nova fractio poſt ſurrogatum a pro x, ſtatim datura ſit citra ullam aliam operationem quæſitum valorem, & quidem pro

superiori exemplo $y = \frac{\sqrt{2a^3x - x^4} - a\sqrt[3]{aax}}{a - \sqrt[4]{ax^3}}$, facillime, hunc $y = \frac{16}{9}a$.

Inexpectata hac facilitate perculsus Illustris Hospitalius regulam istam juxta alia mea inseruit postea *Analysi Infinite Parvorum*, quam inde citans doctiss. Saurinus in *Ephemer. Paris. 3. Aug. an. 1702.* nescius a quo fuerit inventa, generaliorem nonnihil deprædicat eam quam par est: sed veritatis amore non est dissimulandus regulæ illius defectus aliquis, quem neuter animadvertit; hunc igitur ut detegam tollamque, & ita regulam meam ad perfectionis colophonem perducam, notandum est, aliquando accidere posse, ut nova fractio orta ex differentiatione terminorum fractionis propositæ, eadem adhuc laboret difficultate, id est, ut novos acquirat terminos itidem in nihilum abeuntes in casu $x = a$; id quod tunc necessario contingit, quando differentiales ipsæ terminorum in eo casu respectu reliquarum vel infinite magnæ vel infinite parvæ evadunt, seu quando curvæ illæ duæ super eodem axe descriptæ non obliquum, sed vel rectum vel nullum angulum faciunt cum axe in puncto concursus: Exempli loco proponatur hæc fractio $\frac{a\sqrt[3]{4a^3 + 4x^3} - ax - aa}{\sqrt{2aa + 2xx} - x - a}$, quæritur ejus valor existente $x = a$; Jam vero, si differentientur ex regulæ præscripto termini fractionis, prodibit pro novo numeratore $\frac{axxdx\sqrt[3]{4}}{\sqrt[3]{a^6 + 2a^3x^3 + x^6}} - add x$, & pro novo denominatore $\frac{xdx\sqrt{2}}{\sqrt{aa + xx}} - dx$, quorum ille in casu proposito est $adx - adx$ seu

ſeu $oadx$, & hic $dx - dx$ ſeu odx; ideoque & ipſa nova fractio degenerat in $\frac{oadx}{odx}$ ſeu $\frac{oa}{o}$, quæ valorem determinatum nullum habet, & ita per regulam nihil hactenus proficeretur.

Huic inconvenienti ut medelam afferamus, duas novas oportet ut conſideremus curvas ſuper communi axe deſcriptas, quarum applicatæ eandem habeant rationem, quam habent priorum differentiales, & ſi hæ iterum in communi puncto concurſus angulum cum axe facerent vel rectum vel nullum, aliæ adhuc duæ curvæ conſiderandæ forent, quarum applicatæ haberent cum proxime præcedentium differentialibus eandem rationem: idque toties faciendum, donec perveniretur ad duas curvas axem oblique ſecantes in puncto concurſus, ad tales enim tandem neceſſario pervenietur, niſi fractio propoſita habeat valorem vel nullum vel infinite magnum, quo caſu una tantum curva ſecabit axem oblique, altera tanget aut normaliter ſecabit eum.

Hoc intellecto facile eſt videre, ſi poſt primam differentiationem terminorum fractionis datæ, alii prodeant termini, qui ſubſtituto a loco x abeant in nihilum, hos iterum eſſe differentiandos, ut & ex his novos prodeuntes, ſi in caſu $x = a$ denuo evaneſcant, & ſic porro, usque dum habeatur fractio conſtans terminis in eo caſu non evaneſcentibus.

Ratio hujus proceſſus eſt evidens ex eo, quod differentiæ applicatarum in curvis duabus primis poſſint eſſe vel comparabiles in puncto concurſus axis cum reliquis applicatarum differentiis, quo caſu una tantum differentiatione opus eſt, ut in exemplo priori $y = \frac{\sqrt{2a^3x - x^4} - a\sqrt[3]{aax}}{a - \sqrt[4]{ax^3}}$, vel quod differentiæ illæ poſſint eſſe ſimpliciter infinite parvæ vel magnæ reſpectu reliquarum differentiarum, quo caſu ſecunda differentiatio eſt inſtituenda, ut in exemplo altero $y = \frac{a\sqrt[3]{4a^3 + 4x^3} - ax - aa}{\sqrt{2aa + 2xx} - x - a}$,

ſi enim termini ex prima differentiatione orti $\frac{axxdx\sqrt[3]{4}}{\sqrt[3]{a^6+2a^3x^3+x^6}}$ $-adx$ & $\frac{xdx\sqrt{2}}{\sqrt{aa+xx}}$ $-dx$, id eſt (diviſo utroque per dx) $\frac{axx\sqrt[3]{4}}{\sqrt[3]{a^6+2a^3x^3+x^6}} - a$ & $\frac{x\sqrt{2}}{\sqrt{aa+xx}} - 1$, denuo differentientur, prodibunt $\overline{a^3+x^3} - \frac{5}{3}.2a^4xdx\sqrt[3]{4}$, & $\overline{aa+xx} - \frac{3}{2}.aadx\sqrt{2}$, quibus poſitis in formam fractionis & ſubſtituto a loco x, habebitur $2a$ pro valore quæſito fractionis propoſitæ $\frac{a\sqrt[3]{4}\overline{a^3+4x^3} - ax - aa}{\sqrt{2aa+2xx} - x - a}$: Vel quod differentiæ illæ poſſint eſſe infinities infinite parvæ vel magnæ reſpectu reliquarum differentiarum, quo caſu differentiatio adhibenda eſt: & ita pro gradu infinitatis illius multitudo differentiationum augebitur. Plura hunc in finem exempla, quæ in promtu eſſent, hic cumulare velle, res eſſet ſupervacanea & tædii plena.

Cæterum vero, quando ſupra dixi, terminos fractionis propoſitæ habentes differentiales (in caſu $x = a$) reſpectu reliquarum infinite magnas, per ſui differentiationem producere novos terminos in eo caſu iterum in nihilum abeuntes; hoc ita intellectum velim, quod poſt peractam reductionem demum in nihilum abeant, alias certe novi termini prodeuntes, ut quilibet attendens facile videt, infiniti potius evadunt, ita ut numerator ſit $\frac{m}{0}$ & denominator $\frac{n}{0}$, uterque ſcilicet infinitus; ſed per reductionem habeatur $\frac{m}{0} : \frac{n}{0} = \frac{om}{on}$, cujus nunc termini utique ex infinitis fiunt evaneſcentes.

JOH.

JOH. JACOBI CRAMERI D. ET P. גואל ישראל, *ſive THEOLOGIA ISRAELIS, qua Goëlis officium ac myſterium ad confirmandam Jeſu Chriſti Deitatem & officium ex Hebræorum potiſſimum ſcriptis proponitur.*

Francof. & Lipſiæ, apud Jo. Nicol. Andreæ, 1704. in 4. Alphab. 5.

Brevis equidem vita fuit, ſed memoria inter Eruditos longa erit Jo. Jacobi Crameri, cujus notitiam ab oblivione vindicavit doctiſſima Oratione, in qua vitam ejus accurate & copioſe enarratam dedit, *Joh. Heinricus Schrammius*, Profeſſor Publicus & Pædagogiarcha Herbornenſis. Natus videlicet Cramerus eſt Tiguri anno ſeculi ſuperioris tertio & ſeptuageſimo, IX Kalendas Februarias, patrem nactus cognominem, Paſtorem & Camerarium, ceu vocant, Tigurinum Elgovianum, cujus cura ſtudiis mature admotus, diſcendi ardore tam incredibili incaluit, ut freno opus habuerit, non ſtimulis. In ſchola publica manuductionem imprimis Jo. Jacobi Huldrici, Gymnaſiarchæ Tigurini, proficuam ſibi quam maxime ſenſit, & hinc in Academicam lucem bene præparato, exaſciato, lævigatoque ingenio prodiit. Singularem vero a prima adoleſcentia Linguis Orientalibus & Philologiæ ſacræ operam prout impendit; ſic & in Academia eandem ſtrenue continuavit, ope uſus & conſilio celeberrimorum Philologorum, Jo. Henrici Suiceri, & Jo. Henr. Hottingeri, optimi Parentis non minoris Filii. Neque Philoſophiam, quam inter & Philologiam dulce ſtatuit eſſe conjugium, neglexit, viam ipſi monſtrantibus Suicero jam laudato, Lavatero item, Ottio, & Salomone Hottingero. Theologiam vero hauſit ex inſtitutione Jo. Henrici Heideggeri, Casparis Wolphii & Antonii Klingleri. Omnem autem diligentiam ſuam ſola in patria exercere nolens, ad exteros proficiſci inſtituit, menſeque adeo Aprili A. 1695 Academiam ſalutavit Altdorfinam, ubi a Wagenſeilio quam humaniſſime in ædes & quotidianum convictum receptus, & a reliquis non minus Profeſſoribus clariſſimis magni æſtimatus eſt, & præter res Talmudicas, ſcientiis quoque Mathematicis ſub doctore ſuo, Jo. Chriſtophoro Sturmio, ſedulo incubuit. Kalendis Septembribus in terram excurrit Batavam, ac ſedem ſuam primo Ultrajecti fixit, ſed hinc eum mox retraxit infauſtus de præpropero exoptatiſſimi Parentis ex-

ceſſu nuncius, ad quem domum ut reverteretur, paternum ſepulchrum adiret, ac cineres lacrymis perfunderet, matrisque dolori intercederet, inevitabilem ſibi neceſſitatem injunctam agnovit. Sed non diu ibi hæſit, quin Altdorfium potius repetiit, ibique per annum integrum commoratus, cum quibusdam magnorum parentum filiis, civibus ſuis, novum iter ingreſſus Ratisbonam primo, dehinc Viennam contendit. Inde in Pannoniam excurrit, poſt per Auſtriam, Moraviam & Bohemiam, Pragam petiit. Saxoniam porro cum ſuperiorem, tum inferiorem peragravit, Lipſiæ, Wittebergæ, Helmſtadii, Guelferbyti, Hannoveræ, Lubecæ, Hamburgi, Berolini, Bremæ, Viros fama florentiſſimos ſalutans. Poſt Grœningam, Franequeram, & tandem Amſtelodamum conceſſit, & hinc iterum diſcedens, Lugdunenſis in Batavis Academiæ civis factus eſt, ubi ſexies & decies, quatuor intra menſium ſpatium, ſub Friderici Spanhemii, Jacobi Triglandii, & Johannis Marckii præſidio diſſertationes publicas defendit. Belgio relicto in Angliam trajecit, inſtructiſſimas Oxonienſes & Cantabrigienſes Bibliothecas ſedulo excuſſit, inque Tillotſonii, Burneti, Mori, Stillingfleti, Allixii, Hydei, Walliſii, Smithi, aliorumque notitiam pervenit. Sed & in Galliam profectus eſt, & Pariſiis in Bibliotheca Regia catalogum librorum Hebræorum, aliorum imperitia deformatum, priſtinæ integritati reſtituit, rogatu Bibliothecariorum, quorum hoc ipſo favorem & inſignem meruit benevolentiam. Linguam inſuper Arabicam beneficio Abbatis de Longuerue familiarem ſibi reddidit, & hoc proxeneta amicitias expertus eſt Huetii, Malebranchii, Simonii, Montfauconii, Baluzii, & aliorum. In patriam redux cum factus eſſet, ſplendidis cum conditionibus ad Profeſſionem Philologicam & Philoſophicam, in Magnæ Britanniæ Regis Gymnaſio ornandam, evocarunt Lingenſes, ſed patriæ inſervire ſuæ maluit, ac aſſignatam ſibi Tiguri Profeſſionem Linguarum Orientalium & Antiquitatum ſacrarum promte ſuscepit, ſpartamque hanc publice & privatim quam dexterrime ornavit. Sed anno nonageſimo octavo Sereniſſimi Naſſaviæ Principes ad triplicem illum Profeſſionem, Theologicam, Linguarum Orientalium & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, in urbem Herbornenſem evocarunt. Quam vocationem ſequi haud recuſavit. Antequam vero

vero illuc ſe conferret, cum vix annum ſuperaſſet vigeſimum ſextum, in Rauracorum Academia Doctor Theologiæ renunciatus eſt. Nondum per biennium juventutis Academicæ commodis Herbornæ inſervierat, cum iterata vice ad Regium Lyceum, quod Lingæ eſt, nomine Potentiſſimi Magnæ Britanniæ Regis, Guilielmi, ab Illuſtriſſimo Comite de Portland, per celeberrimum Leidenſis Academiæ Profeſſorem, Jacobum Triglandium, citari ſe deprehendit, ut Theologiam ibi doceret; ſed vincula a Serenisſimis Principibus ſibi injecta excutere noluit, & Herbornæ lubens ſubſtitit. Sed fata noluerunt, ut diutius & illic hæreret, committere. Phthiſi namque correptus, in patriam, ut nativo aëre gauderet, & depoſitis publicarum functionum faſcibus, apud domeſticos ſuos, dulciſſimam matrem, & ſuaviſſimos amicos, vitam tranquille ageret, ſe contulit, ubi malo ingravescente V Iduum Februarii A. 1702 ſupremum diem obiit.

Quanta vero & quam felici cum induſtria vitam univerſam tranſegerit, ex laboribus ipſius Philologicis, quos affectos reliquit, plurimis abunde patet, quales ſunt *Translationes locorum illuſtrium ex Gemara Berachot, Maſſechet Peah; Excerpta ex Maſſ. Sabbat, Maſſ. Jevammot, Maſſ. Negaim. Maſſ. Para; & Samaritana quædam*, ad *numos* præcipue *Samaritanos* ſpectantia. Amplo in *Maſſechet Succa, Miſnam* & *Gemaram Commentario* immortuus eſt, prout & ineditum in *Epiſtolam ad Philippenſes & alia Scripturæ Sacræ capita illuſtriora Commentarium* reliquit. Edidit vero, præter Orationem *de Scholarum perpetuo in Eccleſia Dei uſu*, Diſſertationem de *Theologiæ naturalis exiſtentia*, Tractatum *de ara exteriori Templi Secundi* perelegantem, & demorſos ungues ſapientem, quem in Academia Lugdunenſi Batava publice defenderat.

Sed hæc, quam ſiſtimus, *Theologia Iſraëlis*, poſt mortem demum ejus prodiit, & hæc ipſa eo magis ſe Lectoribus commendabit, quo diligentius Noſter eximiam ſtudioque indefeſſo acquiſitam eruditionem ſuam, ad principes illas fidei noſtræ de perſona & officio Meſſiæ veritates, adverſus Socinianos & Judæos præcipue illuſtrandas tranſtulit. Hunc ſane in finem, veram veteris Goëlis rationem, ex S. Scriptura & potioribus Judæorum Scriptoribus exponen-

nendam ſibi ſumſit. Et partibus quidem duabus, atque in *priori* tribus libris, negotium hoc executus eſt. Monſtrato namque duplici Goelis apud veteres officio, ſeu principalioribus ejusdem partibus, alteram, qua proximum ipſiusque bona in libertatem, & priori poſſeſſori Goël reſtituit redemitque, *Libro primo* comprehendit. Cujus partis myſterium, oſtenſa typica Goëlis ſignificatione, *Liber ſecundus* prolixius exhibet, officiumque Chriſti Mediatorium eleganter ex typo depingit, atque integrum ob oculos proponit. Altera typici Goëlis officii pars, qua ſanguinem proximi nefarie trucidati vindicavit, homicidam ad aſylum fugere compulit, atque ad Pontificis Maximi obitum exulare coëgit, *Libro tertio* breviter ſummatimque, quoniam de rebus huc referendis prolixi alii ſunt Auctores, conſpicienda traditur, & Meſſiæ cum genere humano conjunctio & conſanguinitas, qua nos a Diabolo circumventos & occiſos vindicavit, mortisque ejus, ut ſummi Pontificis, pretium valorque, cujus vi priſtinæ felicitati redditi ſumus patriæque, declaratur & evidenter comprobatur. Tribus his libris prior operis pars abſolvitur. *Poſterior* ſex Diſſertationes continet, quæ officium Meſſiæ Mediatorium probant ac illuſtrant, Deitatem inſuper Meſſiæ vindicant, deque ea veteribus Patriarchis & fidelibus fuiſſe perſuaſiſſimum, & priſcis eam Rabbinis non ignotam deprehendi, manifeſtis argumentis evincunt. Prima ergo Diſſertatio *Cuſtodem Iſraëlis*, Exod. XXIII, 20--23. Secunda *Deum Iſraëlis* Cap. XXIV, 9. 10. 11. Tertia *Servatorem Iſraelis*, Jeſ. LXIII, 8. 9. Quarta *Ducem Iſraelis*, Exod. XXX, 1--6. & v. 12. ad fin. Cap. XXXIV, 5--10. Quinta *Regem Iſraelis*, Num. XXIV, 15- 19. Sexta *Doctorem Iſraelis*, Jeſ. XXX, 20. 21. Dei Filium, Deumque æternum eſſe, ex Judæorum conſenſu oſtendit ac demonſtrat.

Interim in hoc opere edendo & perficiendo occupatum, inque ætatis flore conſtitutum, immatura mors abripuit. Ubi enim librum primum & ſecundum Goëlis, & priores quatuor Diſſertationes ad prelum paravit, atque ei magnam partem ſubjecit, tertium Goëlis librum, & poſtremas duas Diſſertationes inchoatas reliquit, quas adeo, ne juſtis harum æquisque æſtimatoribus ſubtraherentur, perfici & abſolvi neceſſe fuit a defuncti Fratre, *Jo. Rudolpho Cramero*, Linguæ Sanctæ in Schola Tigurina Profeſſore Publico, qui vel ex *Conſtitutionibus de primitiviis R. Moſis F. Maimonis, cum verſione Latina & notis Philologicis A. 1702. editis*, Erudito Orbi ſatis jam tum innotuit.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris, Anno M DCCIV.

THESAURUS ANTIQUITATUM ET HISTORIArum Italiæ, mari Liguſtico & Alpibus vicinæ, quo continentur optimi quique Scriptores, qui Ligurum & Inſubrum, ſeu Genuenſium & Mediolanenſium, confiniumque Populorum & Civitatium res antiquas, aliasque vario tempore geſtas, memoriæ prodiderunt: collectus cura & ſtudio JOANNIS GEORGII GRÆVII. Tomi tres, partes ſex.

Lugd. Bat. apud Petrum Van der Aa, 1704, in fol.
Conſtat Alph. 28. cum figuris nitidiſſimis.

CUm poſt vulgatum magnificum *Romanarum Antiquitatum Theſaurum*, proximum eſſet, ut aliarum quoque Italiæ urbium Antiquitates & Hiſtoriæ non ubivis obviæ pari induſtria colligerentur, collectæque orbi erudito communicarentur, omni opera id egit Illuſtris Grævius, ut Genuenſium inprimis & Mediolanenſium hiſtorias undique conquireret, & obſecundante bibliopola noſtri ævi ſolertiſſimo, uno opere vulgaret. Etſi enim aliqui ſcriptores huc ſpectantes etiam in *Italiæ Illuſtrata*, quæ Francofurti A. 1600 in fol. prodiit, contineantur: attamen qui eos collegit, Andreas Schottus, non optimas ubique editiones fuit ſecutus. Contra nec ad conquirenda undique optima librorum exemplaria, ſumtibus ullis pepercit Petrus Van der Aa, & quia Italiæ officinæ, ſi ab Venetis, Florentinis, Romanis diſceſſeris, corruptiſſimos plerumque edidere libros, & ipſi ſcriptores, ſi quid ex antiquis auctoribus proferebant, loca eorum raro

aut vix unquam adſcripſere, idcirco per induſtrium & doctum Juvenem Joannem Fayum, celeberrimi Theologi Antonii Fayi nepotem, recognoſci diligenter libros, manifeſta ex iis expungi vitia, denique ſingula loca priſcorum, quorum verba in his citantur, paginis ſuis ſubjici curavit. Ordinem tamen ſcriptorum jam conſtituerat ipſe Grævius, & opus ferme ad umbilicum pervenerat, cum rebus humanis omnium mœrore ereptus eſt, eoque præfationis provincia demandata celeberrimo viro Jacobo Perizonio, Grævio olim conjunctiſſimo. Hinc opus integrum Mariæ Annæ Ludovicæ, Potentiſſimi hodie Electoris Palatini Joannis Wilhelmi Conjugi, & Coſmi III Magni Etruriæ Ducis Filiæ, Feminæ ob ſummum bonarum artium, Latinarumque literarum non amorem modo, ſed & peritiam admirabilem celebratiſſimæ, dedicavit ampliſſimus Grævii gener, Matthias de Roy, qui Palatino a conſiliis Cameræ eſt, & ſuo merito in Grævianæ laudis partem venit. Ipſum opus in tomos tres diviſum, quorum quisque in duas iterum partes, ſed una paginarum ſerie connexas diſpeſcitur, non antiquitatum modo, ſed & hiſtoriarum medii ac poſterioris ævi ſcriptores exhibet, ne antiqua ſcilicet a novis plane ſeparentur, aut alterutra neglectim habeantur. Tametſi vero ſint in his nonnulli, qui, dum ipſam hiſtoriarum ſeriem exponunt, antiquitates quoque pro more ſeculi & gentis fabuloſas immiſcuere: attamen eos ex Theſauro hoc exeſſe ſolicite curavit perſpicaciſſimus Grævius, qui ſolas antiquitates, easque prorſus fabuloſas ſectantur, quorum in cenſum refert Perizonius *Salvatoris Vitalis Theatrum Triumphale Magnalium Mediolani*, quo libro ineptiorem ſtultioremque ipſe Sol nunquam viderit, licet maximo in auctionibus venire ſoleat pretio, cum revera ſit nullius: tum & *Bernhardinum Corium* & *Paulum Morigiam*, qui in Hiſtoriis Mediolanenſium Italico ſermone conditis, præter aniles quasdam fabulas nihil adferant, quod ab aliis, qui recepti erant maximo ſuo merito, jam traditum non fuiſſet. Fruſtra quoque in hoc Theſauro libros nimium pervulgatos quæſiveris, qualis eſt *Erycii Puteani Hiſtoria Inſubrica*, quanquam minime rejicula, aut ab hoc inſtituto aliena. Itaque cum raritatis potiſſima haberetur ratio, factum eſt, ut cum *Hiſtoriis Uberti Folietæ* elegantiſſime ſcriptis, etiam alia quædam illius

illius opuſcula, licet ad Ligures nihil pertinerent, fuerint conjuncta. Verum ſingula ſcripta eo ordine, quo exhibentur, recenſere operæ pretium eſt, non prætermiſſis, ſi quæ Perizonius de nonnullis ſcriptoribus (omnes autem percenſere e re non putavit) in præfatione obſervavit. Subjecta ſtatim præfationi ſunt, quæ *Gabriel Barrius de Laudibus Italiæ* reliquit, cujus ſcriptoris de *Antiquitate & ſitu Calabriæ* libri V in Italia Illuſtrata p. 991 ſeq. exhibentur, ut taceamus ſcripta ejus alia, quæ *pro linguæ Latinæ* & *de Æternitate Urbis Romæ* edidit. Tum inter I Tomi ſcriptores primo loco exſtat *Petri Leonis Caſellæ de primis Italiæ Colonis* liber, qui una cum ejusdem libello *de Tuſcorum origine*, tum & *elogiis illuſtrium Artificum* & *Epigrammatibus* ac *Inſcriptionibus* Lugd. 1606 in 8 prodierat. Succedit pag. 54 ſeq. *Jacobi Bracellii Oræ Liguſticæ deſcriptio* breviſſima, ejusdemque *de claris Genuenſibus* libellus, qui olim una cum his, quæ de bello Hiſpanienſi commentatus eſt, Romæ A. 1573 in 4. prodierat: uterque liber continetur etiam in Italia Illuſtr. p. 637 & 641 ſeq. Prolixiora ſunt & prorſus ad emendatæ dictionis regulam accommodata, quæ *de Gallorum Ciſalpinorum antiquitate ac origine*, auctore *Gaudentio Merula*, p. 64 ſeq. traduntur, cujus additur p. 154 *Querela Apologetica, qua reſpondetur malevolis quibusdam librum ſuum carpentibus*: quod utrumque ſcriptum in Italia Illuſtr. p. 251 & 340 habetur. Sequitur & apud Schottum p. 347, & in Græviana hac collectione p. 160, *Bonaventuræ Caſtillionei de Gallorum Inſubrum antiquis ſedibus* liber, cujus auctor, ut fuit Gaudentio Merulæ peramicus, ita pari quoque ſtyli puritate uſus eſt. Porro *Uberti Folietæ*, cujus laudes Hier. Ghilini in Theatro Eruditorum Italico P. I, p. 175, & alii plenis buccinis decantant, pleraque ſcripta hic comparent, quæ fruſtra in Italia Illuſtr. quæſiveris, exceptis paucis, quæ de *Laudibus urbis Neapolis* p. 765 ſeq. inſeruntur. Nimirum exſtant hic ejus *Hiſtoriæ Genuenſium* p. 201, tum *clarorum Ligurum Elogia* partis II initio, *Conjuratio Joannis Ludovici Fliſci* p. 876, *Tumultus Neapolitani* p. 901, & *Cædes Petri Ludovici Farneſii* p. 929, *de ſacro fœdere in Selimum* libri IV, nec non *variæ expeditiones in Africam cum obſidione Melitæ* p. 936 ſeq. opuſcula item alia *de vitæ & ſtudiorum ratione hominis ſacris initiati* p. 1183 ſeq. *de ratione*

ſcribendæ hiſtoriæ p. 1190 ſeq. *de cauſis magnitudinis Turcarum Imperii* p. 1207 ſeq. *Tyburtinum Hippolyti Eſtii* p. 1218 ſeq. *Brumanus, ſive de laudibus urbis Neapolis* p. 1225 ſeq. *de ſimilitudine Normæ Polybianæ* p. 1241 ſeq. Quantum ad *Hiſtorias Genuenſium*, quas primo loco nominavimus, eas cum primum frater Uberti, Paulus Folieta, anno 1585 Genuæ in fol. vulgavit, addidit etiam anno 1528 geſta (nam Ubertus non niſi ad a. 1527 hiſtoriæ filum produxerat, morte quippe interceptus) ab alio Auctore deſcripta, quem ignorare ſe faſſus ipſe eſt. At obſervavit doctiſſimus Perizonius, ſupplementum illud prorſus convenire cum iis, quæ *Jacobus Bonfadius*, qui Folietam continuaturus *Annales Genuenſium ab anno* fere *1528 recuperatæ libertatis uſque ad a.° 1550* conſcripſit, hic quoque p. 1323 inſertos, libro primo perſecutus eſt. Nempe Annales illos addit, publica licet auctoritate ſcriptos, latuiſſe tunc tamen, forte propter publicum Bonfadii, cum adoleſcentes corrupiſſet, ſupplicium in ſcriniis privatorum hominum, nec prodiiſſe in lucem typis expreſſos, niſi Papiæ proximo poſt editum Folietam anno, h. e. 1586, ſumtus præbente Julio Pallavicino. Quod eo videtur veroſimilius, quod ipſe Ghilini l. c. p. 70 eam accuſationem per ſubornatos teſtes ab his confictam fuiſſe diſerte ſcribit, quorum propinquos paulo nimis, quam hiſtoricum deceret, mordaci dente invaſerat Bonfadius; unde facile fuit, auctore ipſo rogo a. 1551 impoſito, fœtum ejus aliquandiu publicæ lucij ſubtrahere. Videntur tamen ſcripta Bonfadii exemplaria multis vitiis fuiſſe adſperſa, unde factum, ut varia etiamnum, alia in ipſius libro primo, alia in ſupplemento illo Folietæ addito reperias, quæ tamen comparando utrumque emendare facile poſſis, quod pluribus exemplis probavit Perizonius. Interponuntur Folietam inter & Bonfadium p. 1261 *Jacobi Bracellii de bello, quod inter Hiſpanos & Genuenſes ſeculo ſuo geſtum*, libri V, quibus acceſſit miræ antiquitatis tabellæ in agro Genuenſi repertæ diploma. Concludunt primum tomum opuſcula politicum Genuæ ſtatum concernentia, nempe *Hieronymi de Marinis Genua, ſive dominii, gubernationis, potentiæ, dignitatis Sereniſſimæ Reip. Genuenſis compendiaria deſcriptio* p. 1411, & *Petri Bizari* per-

brevis

Digitized by Google

brevis diſſertatio de *univerſo Reip. Genuenſis ſtatu & adminiſtratione* p. 1451, tum & *Reip. Genuenſis Leges Novæ, a Legatis ſummi Pontificis, Cæſaris & Regis Catholici, in quos per Rempublicam collata fuerat auctoritas, conditæ & Genuæ die 17 Martii 1576 publicatæ*, ac in lucem editæ ab eodem Bizaro, p. 1467. In tomo II, primum locum occupant *Andreæ Alciati*, Jcti celeberrimi, *Rerum Patriæ, ſeu Hiſtoriæ Mediolanenſis* libri IV, quos diu latentes e MSS. bibliothecæ Ambroſianæ Mediolani 1625 in 8 in lucem edidit Jo. Bapt. Bidellius. Etſi vero Alciatus, pro more Italorum, nec ipſe a fabuloſis originibus abſtineat, Inſubres quippe a Subre quodam Jani per filium nepote, qui Janus fuerit ipſe Noachi nepos, arceſſens: attamen antiquitates Mediolanenſium haut parum illuſtrat paſſim. Sequuntur *Triſtanus Calchus* & *Joſephus Ripamontius*, quorum ille Georgii Merulæ hiſtorias non continuavit, ſed potius retractavit, ut loquitur Perizonius, facturus tamen & illud, ſi longior ei ſuppetiiſſet vita; hic cœptam ab ipſo Calcho telam quodam modo pertexuit. Nimirum Calchi Mediolanenſis Hiſtoriographi *Hiſtoriæ Patriæ*, h. e. Mediolanenſis, libri XX olim Mediolani a. 1494, iterumque 1628 in fol. editi, una cum notis Jo. Guilielmi Calaveroni p. 81 ſeq. inſeruntur, qui deſinunt in anno 1313. Subjiciuntur illis merito p. 441 ejusdem Calchi *Reſidua*, anno demum 1644 a Jo. Petro Puricello e privata Lucii Hadriani Cottæ Bibliotheca Mediolani vulgata, quæ & Hiſtoriæ Patriæ libros XXI & XXII, reliquorum annorum geſta uſque ad a. 1323 complexos, & nuptiarum Joannis Galeacii cum Iſabella Arragona, Ludovici item Mariæ cum Beatrice, viciſſimque Alphonſi cum Anna Ludovici nepte, nec non Maximiliani Imp. cum Blanca Joannis Galeacii ſorore celebratarum deſcriptiones exhibent. Hinc itaque *Ripamontii* Chroniſtæ, ut vocatur, urbis Mediolani, cui hæc *Reſidua* apud privatum latentia viſa non fuere, *Hiſtoria Patria* Mediol. 1648 in fol. aliquot partibus edita, & hic p. 537 recuſa, ab a. 1313, in quo finitur Calchi liber vigeſimus, inchoatur, & uſque ad annum Caroli V. emortualem pertexitur libris X, quibus deinde in collectionis hujus parte II p. 766 ſubjiciuntur ſub eodem *Hiſtoriæ Patriæ* titulo libri VII, qui maxime ad Eccleſiaſticas Mediolanen-

ſium res ſpectant, tum porro eodem titulo libri VI, Federici Borromæi, Cardinalis, Archiepiſcopi Mediolanenſis, vitam continentes p. 925 ſeq. ac denique p. 1089 *Hiſtoriæ Patriæ Continuatio comprehenſa octo libris, in quibus res, quas geſſit Philippus II. tam Mediolani, cum in ejus ditionem redigeretur, quam alibi, exponuntur.* Adduntur his ultimo loco p. 1247 *Galeatii Capellæ de bello Mediolanenſi, ſeu de rebus in Italia geſtis pro reſtitutione Franciſci Sforziæ II, Mediolanenſium Ducis, ab a. 1521. usque ad 1530* libri IIX, qui a. 1533 in 8. & paſſim prodiere, & a Schardio quoque Tomo II p. 176 recuſi ſunt inter Scriptores Rerum Germanicarum. Tertius tomus ſiſtit initio *Georgii Merulæ Antiquitatis Vice-Comitum* libros X, Mediolani 1629 vulgatos, quos auctor juſſu Ludovici Sforziæ conſcripſit elegantiſſime, eoque ab eodem aureo poculo aureis oppleto donatus eſt. Deduxit is hiſtoriam ad idem uſque tempus, ad quod Triſtanus Calchus, ejus in ſcribenda hiſtoria ſucceſſor, i. e. ad mortem uſque Henrici VII Imp. & Matthæi Vice-Comitis. At utriusque fidem in rebus imprimis politicis non raro vacillare, Perizonius ex eo probat, quod Ottonis III tempore inſtitutum fuiſſe Septemvirorum in Germania collegium, confidenter adſerunt. Excipiunt has antiquitates p. 241 notæ alioquin *Pauli Jovii Vitæ XII Vice-Comitum Mediolani Principum*, ex ejusdem Operibus depromtæ, & imaginibus elegantiſſimis illuſtratæ, quibus adnexum eſt *argumentum devolutæ hæreditatis Mediolanenſis ad Aurelianorũ Principum domum, breviſſima narratione ex hiſtoriis explicatum.* Non infimo apud antiquarios in pretio ſunt, quæ ſequntur p. 337 *Jo. Antonii Caſtellionæi Mediolanenſis Antiquitates*, quæ & Mediol. 1625 variis tabulis ichnographicis ornatæ prodierunt. Tanta vero cura Auctor non modo Chriſtianas & Eccleſiaſticas, verum & vetuſtioris temporis, Romanique Imperii antiquitates collegit, ut ne mutilos quidem lapidum titulos neglexerit, in quibus quia bona fide obſcuras, ut erant, exhibuit literarum formas, factum inde, ut in hac editione artifices in dubiis illis literarum veſtigiis aliquando aberraverint: quod nec diffitetur Perizonius, eaque occaſione ipſum Caſtellionæum, de Arria gente minus accurate loquentem, pulcre emendat. Pari modo emendatione dignus

dignus illi viſus eſt, qui proximo loco p. 577 ſequitur, *Bernardus Saccus*. Is enim in *Hiſtoria Ticinenſi* ſeorſim olim Papiæ 1565 impreſſa & Italiæ Illuſtratæ p. 415. ſeq. inſerta, in qua & Ticini & totius fere Galliæ Ciſalpinæ Antiquitates & Hiſtorias, ſacras & profanas, ad tempora uſque Caroli M. tradit, variam quidem eruditionem, judice Perizonio, verum exiguam Romanarum rerum peritiam monſtravit. Excipit hunc *Jo. Chryſoſtomi Zanchi* diſputatio *de Orobiorum, Cenomanorum ac Bergomi origine*, ad Petrum Bembum ſcripta, p. 776, quæ & ipſa in Ital. Illuſtrata p. 113 exhibetur. Hic Auctor dum Italicis & Gallicis in nominibus fontes Hebraicos ſectatur, in rebus vero ipſis Metaſtheni aliisque Annianis nugis, ut Perizonius teſtatur, præcipuam habet fidem, ſæpe ſe orbi literato deridendum præbuit. Subjungitur p. 841 *Jo. Baptiſtæ Villanovæ Laudis Pompejæ, ſive Laudæ (nunc Lodi) Hiſtoria*, quam Italico idiomate circa a. 1657 editam Latine tranſtulit Alexander Dukerus, utriusque linguæ optime gnarus. Inde parte II *Othonis* primum & *Acerbi Morenarum* patris & filii, *Rerum Laudenſium tempore Federici Ænobarbi Cæſaris Hiſtoria*, cum doctiſſimis notis & emendationibus Felicis Oſii exhibetur, in qua & Laudenſium res, & ipſius Friderici geſta copioſe exponuntur. Proxima eſt p. 1137 *Erycii Puteani Hiſtoria Ciſalpina*, Lovanii quoque a. 1614 in 4 edita, quæ res potiſſimum circa Lacum Larium a Jo. Jacobo Medicæo geſtas complectitur. Ei varia ſubjunguntur, nimirum *Alexandri Dukeri Comi urbis brevis Hiſtoria* p. 1197, *Camilli Ghilini*, cujus elogium vide apud Hier. Ghilini l. c. P. I. p. 35, *Tellinæ Vallis & Larii Lacus deſcriptio* p. 1203, a Frehero etiam tomo III Script. Rer. Germ. inſerta, *Pauli Jovii Larii Lacus* (hodie Comenſis) *deſcriptio* p. 1209, tum *Galeatii Capellæ de Bello Muſſiano* liber p. 1225, qui & ejus libris de *Bello Mediolanenſi* apud Schardium l. c. additur, & a Puteano adoptatus eſt in *Hiſtoria Ciſalpina*. Poſt opuſcula hæc ſequuntur prolixi *Ludovici Cavitelli Annales Cremonenſes*, olim Cremonæ 1588 in 4 cum multis mendis, ſive auctoris, ſive typographi culpa, vulgati, & ſtylo inculto atque horrido conſcripti, quibus res ab origine Cremonæ uſque ad a. 1583 geſtæ ordine recenſentur. In his etſi ſtyli ſalebras ipſe agnoſcat

noſcat Editor, & infinita inſint, quæ Oedipode indigeant, ut, cum per *Bucſolenſes*, *Rugienſes*, *Dordoncienſes*, *Teveremondanos*, *Curtacenſes*, *Ducreatios*, *Arilimenſes*, *Devavabrovenſes*, Bruxellenſes, Brugienſes, Dordracenſes, Teneræmondanos, Cortracenſes, Duacenos, Harlemenſes, Daventrienſes intelligere videtur: attamen hæc quodammodo veritatis ſtudio penſantur. Ut vero huic hiſtoriæ ornatus aliquis accederet, ex Antonio Campo, Italico Hiſtoriæ Cremonenſis ſcriptore, varia illuſtrium civium elogia, a laudato Juvene, Jo. Fayo, excerpta, & Cavitello idoneis locis ſunt inſerta. Poſtremo p. 1683 comparet *Umberti Locati de Placentinæ urbis origine, ſucceſſu & laudibus ſerioſa Narratio*, per modum dialogi facta, & antehac Cremonæ a. 1564 in 4 edita, in qua Auctor, quæ de origine prima habet, e fabulis Ricobaldicis hauſit: majoris tamen momenti eſt, quo totum pene opus conſumitur, Chronicon Placentinum, usque ad a. 1563, cui additur nobilitatis, dignitatis, gloriæ ſingulorum civium, tum Univerſitatis, privilegiorum, operumque publicorum deſcriptio. Hi ſunt libri, quos partim raritas, partim eximius in hoc opere ornatus commendant. Optamus vero, hoc inſtitutum ſimilibus Theſauris ſeparatim per majores quasque regiones deductis, ſic ut conſtituerat ipſe Grævius, continuari, & ſic totam conſummari Italiam, cujus rei, ubi deſævierit bellum, perficiendæ ſpem nobis facit Bibliopola.

סדר טהרות

SIVE, LEGUM MISCHNICARUM LIBER QUI inſcribitur Ordo Puritatum, cum Maimonidis & Bartenoræ Commentariis integris. Latinitate donavit & Notis illuſtravit GUILH. SURENHUSIUS. Pars VI.

Amſtelædami, apud Borſtios, 1703. fol. Alph. 6. pl. 3.

QUæ omnes rei litterariæ bene cupientes, harumque rerum periti, nuncupabant vota, cum difficilimum longe, maximeque arduum opus Guilielmus Surenhuſius adgrederetur, ut perficere illud ei liceret coronidemque imponere, ea rata fuiſſe Numini intelligimus, & non ſine ſingulari lætitia ſignificamus, cum ultimam præclari hujus operis partem Lectorum oculis exhibemus.

Digitized by Google

hibemus. Etenim cum unum alterumve codicem Latinitate donatum edidiſſe, eximium prorſus atque magnificum olim eſſet, quæ tandem noſtri temporis cenſenda eſt felicitas, ubi integrum iſtud Juris Ebræi corpus, tot ſpinis & ſentibus obſitum & circumſeptum, ut paucis admodum ad intimos ejus receſſus aditus pateret, omnium ita expoſitum eſt oculis, ut nunc vel mediocri diligentia in hæc ſe penetrare arcana, & juris omnis antiquitatumque Ebræarum fontes introſpicere liceat. Sane quod Auctor doctiſſimus in præfatione ab omnibus petit, ut hunc fœtum, quem *tenuem* vocat, *ignobilibusque majoribus ortum*, favore ſuo excipiant, tam æquum eſt, ut nihil unquam iniquius alicui aut denegatum eſſe, aut denegari potuiſſe exiſtimemus. Rationes quoque, quas idem addit, hoc prorſus evincunt. Nam, inquit, ſi matrem ipſius Hebraicam diu in obſcuro loco degentem, ſi ſobolem illius plerisque gentibus parum gratam, ſi molem illius ratione ætatis meæ ſatis magnam, ſi minusculos typos & vilem commentarii Maimonidis ornatum, ſi innumerabilia ſphalmata typographica, ſi peregrinum & improprium Abenis Tibonis ſtylum & vel ipſis Judæis non adeo facilem, ſi denique tetricum illud & tædioſum vertendi ſtudium (cum enim integrum corpus Miſchnicum centum & viginti ſex codicibus, capitibus vero quingentis ac viginti quatuor conſtet, ex his quidem viginti ſex capita a variis, reliqua vero a Surenhuſio ex Hebræo ſermone Latine verſa ſunt) quod per plures annos non ſine oculorum ægritudine & labore improbo erat continuandum, tecum recte perpenderis, nullus dubito, quin pro hujusce rei natura æquiſſimum feras judicium, ſicubi in verſione Latina enormia & vitioſa quædam inveneris. Tantum enim abeſt, ut in verſione Auctor ſibi ipſi ubique ſatisfaciat, ut contra profiteatur aperte, ſi nova verſio Miſchnica ſibi nunc adornanda eſſet, ſe procul dubio plurima commutatis verbis ac ſententiis redditurum, idque toties, inquit, quoties certamen eſſet repetendum.

Ceterum in ultimo hocce Legum Miſchnicarum libro, ſive Ordine Puritatum, primo loco comparet מסכת כלים *tractatus de Vaſis*. Summam ipſe Surenhuſius in præfatione accurate ediſſe-

 nit.

rit. Nos saltem quo pacto doctores Ebræorum ex *Levit. XI, 32. 33.* præcipua juris sui capita derivent, paucis indicabimus. Verba legis sunt : *& res omnis super quam aliquid eorum post mortem suam ceciderit, immunda erit, ex quocunque instrumentorum genere fiet, ligno, veste, pelle, aut sacco, denique instrumento quolibet eorum, quibus sit aliquod opus, in aquam inferetur, & immundum erit usque ad vesperam, deinde vero mundum erit. In quodcunque autem vas testaceum, si aliquid eorum inciderit, tum quicquid intra ipsum fuerit, immundum erit, ipsum vero frangitote.* Quando ergo dicitur: *& quicquid ceciderit de iis post mortem*, ex iis colligunt, reptilia non polluere dum vivunt, sed postquam obierint. Præterea ex iisdem verbis eliciunt, illa reptilium genera, quæ hic indicantur, esse *patres immunditiei* (ita enim loqui amant) quæ vasa, vestes, & instrumenta polluant tactu. Ex eo quod dicitur : *si in vas testaceum aliquid eorum inciderit, tum quicquid intra ipsum fuerit, pollutum est*, conficiunt, quod si vel copia lentis de cadavere alicujus reptilis in aëre sive concavo vasis suspensa sit, omnia quæ in vase fuerint, polluta sint. Additur in lege : *ipsum frangitote.* Ratio, inquiunt, est, quod vasa testacea, nec igne purificari, nec aqua ablui possint, quia immunditiem attrahant, ut eam nunquam amittant. Per saccos intelligunt saccos e pilis confectos, tam e tenuibus, quam crassis: per vestes, eas quæ e lino, serico, gossypio similibusque, si a pilis discesseris, conficiuntur. Et ita reliqua se habent, uberius a Surenhusio explicata.

Sequitur מסכת אהלות *tractatus de tentoriis*, quia in isto agitur de cadaverum humanorum immunditie, quæ in tentoriis, ceu priscorum domiciliis contrahi solet, & quoniam hæc omnium impuritatum gravissima censetur. Hunc vero excipit מסכת נגעים *tractatus de plagis lepræ*, quia leprosus introitu suo tentorium polluit; præterquam quod in mortui & leprosi immunditiem contrahendi modo, magna sit convenientia. Et Moses quidem, divinus vir, de lepra ita ait : Et allocutus est Dominus Mosen atque Aaronem dicendo ; *si in cute carnis alicujus sit tumor, vel abscessus, vel papula, & in cute carnis illius aliquid ad plagam lepræ vergat, tum adducatur ad Aharonem sacerdotem,*

tem, vel ad unum e filiis ſacerdotibus. Hinc de variis juris iſtius circa lepra infectos capitibus Ebræorum magiſtri ita diſſerunt: Moſen & Aharonem allocutus eſt Dominus, quod hic in lepræ ſignis dignoſcendis peritus erat; ideoque & ei filiisque ejus ſacerdotibus totum lepræ negotium commiſit. Et quia artis erat, lepram ex conſtitutione corporis admodum depravata ortam dijudicare, ideo aliquot ſignorum meminit, *ſi in alicujus carne ſit tumor &c.* Etenim ſigna pellis inſpicienda erant, & poſtea de carnis conditione judicandum, quia per pellis mucorem, ſi his credimus, aër inficitur & homines adſtantes polluuntur. Quam rationem etiam eſſe putant, cur lex tam prolixa & accurata ſit in lepræ ſignis deſcribendis, ſecus ac in reliquis infirmitatibus fieri ſolet. Inſpectio autem lepræ, ut ex horum mente porro Surenhuſius tradit, non ideo ſacerdotibus demandata fuit, quod ceu medici illius cauſas & remedia ſoli intelligerent, ſed quod illorum eſſet, leproſo mundo aut immundo declarato, admonere hac ratione alios, ne & illi ejus contactu polluerentur. Ad ſingula dum deſcendit, notat Abrahamum Aben-Ezra, vocem שאת *tumoris* a שרף *ardere* dictam putantem eo, quod vehementer ardeat: quam ſententiam refellit, ſuffragaturque Abarbaneli, docenti, voce iſta eminentiam carnis deſignari, propter abundantiam humorum inter cutem & pellem natorum, quaſi יתר שאת dixeris. Conf. *Gen. XLIX, 3.* Pari ratione de vocibus שיחז בהרת ספחת & reliquis diſſerit. In lege autem porro dicitur: *& ad ſacerdotem adducetur:* unde doctores colligunt, quod ſi leproſus ſponte ad ſacerdotem accedere nolit, cogendus ſit, donec venerit. Rurſus quando dicitur: *Ad Aharonem aut ad unum ex filiis ejus ſacerdotibus*, ſenſum eſſe ajunt, quod ad Aharonem accedere præſtet, utpote ad quempiam מובחק *peritum*; ſi vero quis ſecus fecerit, tamen rem bene ſe habere. Sed hinc cujusmodi reliqua ſint, facile intelligitur. Quare de lepra veſtium ſolum aliquid addimus. Negotium ſibi hic faceſſunt Ebræorum doctores, dum quærunt, quomodo lepra in veſtimentis & ſuppellectilibus locum habere poſſit, quæ nullo ſenſu feruntur, quia lex tam de lepra veſtium, quam hominum dicat צרעת ממארת *lepra dolorifica & pungens inſtar ſpinæ*, cum tamen veſtes nullo dolore afficiantur?

R. Levi Gerſonides exiſtimat, ab humoribus quibusdam adulterinis hanc lepræ ſpeciem oriri, quæ ſi in homine deprehendatur, ſpem tamen ſupereſſe purgato ſanguine eum ſanitati reſtitui poſſe, quod tamen in inanimatis non procedat; hinc præcepiſſe Deum, ut comburerentur, ne amplius cuiquam eſſent uſui, quibus abuſi eſſent homines impuri. Moſes Nachmonides vero ſtatuit, lepræ veſtium nullas cauſas naturales afferri poſſe, ſed rem omnem a vindicta divina procedere, ideoque obſervat, Iſraelitas, quamdiu divinæ voluntati obtemperaverint, non fuiſſe obnoxios lepræ. Ulterius hoc ediſſerit Maimonides, lepræ plagam propter Iſraelitarum detrectationes & calumnias primum invaſiſſe eorum domicilia, inde receſſuram, ſi ad meliorem mentem rediiſſent: ſin minus, ulterius ſe in ſuppellectilia diffudiſſe, & ſi ne tunc quidem mores emendaverint, eam in veſtimenta & ex iis denique in ipſum corpus prorepſiſſe, ne ulla ſpes evadendi blasphemo ſupereſſet. Quærit porro Nachmonides, quare lex plagam lepræ potius in domiciliis, veſtibus laneis & lineis, ſtamine & ſubtegmine, atque in omni inſtrumento pelliceo ponat, & non etiam in aliis? Ad quod reſpondet Abarbanel, legem harum rerum potiſſimum meminiſſe, quia maximum hominibus uſum præſtent proximæque illis ſint, ut quam contraxerunt impuritatem, facile in ipſum diffundere corpus queant. Ita vero expoſitis omnibus plagarum lepræ generibus, de purgationibus quoque earum accurate & ſollicite diſquirunt; ſed ne tædium diutius, quam par eſt, hiſce immorando lectori creemus, ad alia progredimur. Nimirum offert ſe nobis ordine מסכת פרה *tractatus de vacca rufa.* De ea lex divina ita ſancit: *& allocutus eſt Dominus Moſen atque Aharonem dicendo: hoc eſt ſtatutum legis, quod Dominus præcepit dicendo: dicito filiis Iſraelis, ut ad te adducant vaccam rufam, integram, in qua non eſt aliquod vitium, cui jugum nunquam impoſitum fuit: & dabitis eam Eleazari ſacerdoti, qui eam extra caſtra educi jubebit, ut quis jugulet coram ipſo: Tunc accipiet Eleazar de ſanguine ejus digito ſuo, & adſperget verſus anteriorem partem tentorii conventus de ſanguine illius ſepties: & jubebit comburi illam vaccam ante oculos ſuos: ejus pellem, carnem, & ſanguinem cum ſimo ejus comburet: Aſſumensque ſacer-*

ſacerdos lignum cedrinum, hyſſopum & dibaphum coccineum, proiiciet ea in rogum vaccæ iſtius: Deinde lotis veſtimentis ſuis ſacerdos abluet carnem ſuam aqua, ac deinceps veniet ad caſtra: ſacerdos vero usque ad veſperam immundus erit: Tum colliget quiſpiam mundus cinerem iſtius vaccæ, & relinquet extra caſtra in loco mundo, ut cœtui filiorum Iſraelis aſſervetur in aquam ſeparationis; Sacrificium pro peccato eſt: Poſtea is, qui collegit cinerem vaccæ, veſtimenta ſua lavabit, & usque ad veſperam immundus erit: hoc erit filiis Iſraelis & peregrino peregrinanti inter eos in ſtatutum perpetuum. Num. XIX. Obſervant hic Ebræorum Magiſtri, Moſen ipſum primam vaccam paraſſe (idque ex conſtanti ſe tenere traditione) dum is in Sacrario Pontificis maximi fungeretur munere, ut cinere iſto purgaretur, quisquis humano cadavere pollutus fuiſſet, ne immundus ſacrarium intraret, idque profanaret: aſt cum tranſeundum Iſraelitis in terram Cananæam eſſet, pugnæque ibi & cædes illis inſtarent, nec forte mactatæ vaccæ cineres tot pollutis purgandis ſufficerent, idcirco in anteceſſum hic conſtitutum fuiſſe, quo pacto cineres iſti, combuſta vacca, conficiendi atque præparandi eſſent. Et hanc cauſam eſſe, cur in hac lege non ſubjiciatur, ut in ceteris, quod Iſraelitæ ac Eleazar fecerint, ſicuti Moſes præceperat. Eandemque ob rationem quoque dici: *hoc eſt ſtatutum legis*; ac ſi dominus dixiſſet: quod Moſes olim fecit ratione vaccæ, id rite fecit, idcirco hoc vobis ſtatutum perpetuum ſit, ut ſi vacca denuo ſit eum in finem comburenda hoc eo modo fiat, quo id fecit Moſes. Quando autem filii Iſraelis jubentur vaccam adducere, inde eliciunt, vaccam venire e bonis totius cœtus Iſraelitici, & pro ipſo comburi, & quia ipſa feminei generis fuit, hinc cœtum Iſraeliticum vaccæ rebelli פרה סוררת aſſimilari. Color ruber ex eorum mente deſignat populi peccata, uti ex Eſaiæ capite primo colligunt; & ſic porro. Quod vero Eleazari ſacerdoti tradenda fuerit, id Gerſonides ideo factum putat, quod comburenda fuerit per ſacerdotem veſtibus albis indutum, non autem ab eo, qui aureis indutus erat, ut adeo excluderetur Aaron. Sed refellitur ab Abarbanele, qui exiſtimat, vaccam Eleazari potius tradendam fuiſſe, quod eo tempore, in quod vacca parabatur, ille futurus eſſet pon-

tifex. Extra caſtra vacca mactabatur, nec introducebatur in ſanctuarium, ſicuti juvencus ſacrificii pro peccato, eo quod vacca rufa repræſentaret totius gentis Iſraeliticæ ſtatum commaculatum, ut ea præ immunditie ſua ſacrarium ingredi non poſſet. Adſperſio ſanguinis illius fiebat verſus anteriorem tentorii conventus partem, e regione propitiatorii, quia extra caſtra Iſraelitarum jugulata erat, ut Iſraelitis propter immunditiem ab eccleſia Domini elongatis, denuo introeundi facultatem adferret. Pellis, caro, ſanguis, fimus, ſimul comburebantur, quod ſymbolum erat, ſi Ebræos audias, totius cœtus Iſraelitici, in quo erant ingenui & ſervi, nobiles atque ignobiles, ſicuti unum corporis membrum altero præſtantius, & hi omnes cujuscunque conditionis vel ordinis ſient, propter peccata ſua inſtar hujus vaccæ ſe comburio dignos eſſe judicare debebant. Adjectione ligni cedrini, coccinei dibaphi, & hyſſopi, alludebatur ad omnes Iſraelitas, tam pauperes, quam divites, tam viles quam ſpectatos, quod cedrus inter omnes arbores altiſſima ſit, humillima hyſſopus. Tot velut ambagibus opus erat, ut immundities a contactu cadaveris humani contracta tolleretur. Cur vero ita? Nimirum uti homo omnium animalium longe eſt præſtantiſſimum, quamdiu quod homine dignum eſt agit, nec in conditionem inferiorem vitiis ſuis ſe conjicit: ita contra homine improbo nihil turpius, nihil fœdius, nihil infelicius. Ita hac de re philoſophantur Ebræi. Satuunt iidem, cinerem vaccæ in tres partes fuiſſe diſtributum, quarum prima in monte Miſcha poſita fuerit, pontifici ad alias vaccas conſecrandas inſervitura; altera omnibus ſacerdotum vigiliis diſtributa, ut ea ab immunditie purgarentur urbani & alii, quicunque purgandi erant, unde extra templi atrium ea fuerit aſſervata: tertia in חול antemurali aſſervata fuerit, de qua adeo dictum, *& erit filiis Iſrael* לְמִשְׁמֶרֶת *in aſſervationem.* Rationem autem, quare cinis extra caſtra Iſraelitarum, & poſtea extra atrium templi aſſervata fuit, hanc reddunt, quod eo ſe referre poterant, qui mortuis polluti erant, ut tertio & ſeptimo die purgarentur, & deinceps cum expiatorio ſuo accederent ad caſtra vel ad atrium: nam ſi quis pollutus ad tabernaculum vel ad templum accesſiſſet, priusquam aquis ſeparationis adſperſus fuiſſet, is pœnam excidii meritus

TA

Digitized by Google

tus erat, quamvis ſe aquis immerſiſſet, & veſtimenta ſua laviſſet.

Quemadmodum vero hunc in modum in explicandis legibus iſtis ritualibus verſantur Ebræorum Magiſtri, ita de reliquis, quæ dubia eſſe poſſunt, in ipſa rituum horum adminiſtratione, ad minutias usque diſputant. Admiranda utique ingenii humani in his diſputationibus conſpicitur agilitas, omnia moventis & cunctos receſſus excutientis, dum multa & proponunt & ſolvunt dubia, quæ, priusquam legeris, merito dubites, an ulli temere in mentem venire potuerint. Et hanc rationem in ſingulis codicibus Miſchnicis tenuerunt, ad quos rectius intelligendos ea omnia faciunt, quæ ſummatim clariſſimus Surenhuſius de ſenſu legum divinarum, quibus iſti tractatus innituntur, ex mente veterum Ebræorum diſputat, & ex quibus nonnulla, quæ ſpecimis inſtar eſſent, afferre, ab inſtituto noſtro haud alienum eſſe duximus. Reliqui vero codices, qui in ultima hac Miſchnæ parte comparent, ſunt: מסכת טהרות *tractatus de puritatibus*, מסכת מקואות *tractatus de lavacris*, מסכת נדה *tractatus de profluvio menſtruo*, מסכת מכשירים *tractatus de liquidis ad pollutionem diſponentibus*, מסכת זבים *tractatus de gonorrhœa*, מסכת ידים *tractatus de lotione diurna*, מסכת טבול יום *tractatus de lotione manuum*, & denique מסכת עוקצים *tractatus de petiolis fructuum*, qui non tantum hujus Ordinis, ſed & reliquorum omnium tractatuum Miſchnicorum agmen claudit, idque ob eam potiſſimum rationem, quia in ipſo agitur de impuritatibus leviſſimis, videlicet quomodo fructus & legumena polluantur manuum inquinatarum contactu & apprehenſione; tum etiam, quia hicce codex totus ex inſtitutis ſapientum & ſcribarum profectus eſt, qui illius jura variis argumentandi rationibus ex aliis legibus elicuerunt.

Ita finem tandem operi huic ſplendidiſſimo, minime tamen induſtriæ ſuæ imponit eruditiſſimus Surenhuſius. Etenim magnam laborum, inpoſterum adhuc exantlandorum, hic proponit ſeriem. Controverſias nimirum omnes Miſchnicas percurret, doctorumque ſententiis examinatis adponet deciſionem: phraſeologias tum & vim vocum enucleabit, & ſicubi a ſe aut ab aliis aber-

aberratum fuerit, fideliter indicabit. Hinc ad antiquiſſima in Miſchnam commentaria evolvenda ſe conferet, uti ſunt Tohaphta, Bereſchit Rabba, Siphra, Siphre, Mecilta, Peſikta, Tanchuma & reliqua. Sequentur reliqui præſtantiſſimi rituum & antiquitatum Ebraicarum Scriptores, quibuscum poſtquam Græcorum & Romanorum leges contulerit, ex Miſchnicis, quicquid Novo Teſtamento lucem ullam affundere poterit, ſolerter depromet. Nos vero, uti merito doctiſſimo Viro maximoque harum literarum reſtauratori, publica velut eruditi orbis voce (namque non temere fore quemquam, qui nobis ſuffragaturus non ſit, plane credimus) ob tantum opus, quod majorum noſtrorum ſpes & vota ſuperat, feliciter ad finem perductum, gratulamur: ita vires animi corporisque & proſperam valetudinem adprecamur, ut quæ ſibimet ipſe conſtituit, literarum ſtadia feliciter & ex animi ſententia decurrat.

HISTOIRE DE HOLLANDE &c.

i. e.

HISTORIA HOLLANDIÆ, RES MEMORATU maxime dignas poſt pacem Neomagenſem usque ad Rysvicenſem in Belgio alibique geſtas complexa.

Amſtelodami apud A. Braakman & J. Desbordes, 1704. 8. Alph. 1. pl. 12.

EXhibuimus anno ſuperiore, menſe Aprili, Neovillii Hiſtoriam Hollandiæ ab Induciis A. 1609, usque ad Pacem Neomagenſem A. 1678. Nunc novum indicamus Hiſtoriographum, qui ſuppreſſo nomine Hiſtoriam illam continuare, & a pace Neomagenſi A. 1678, usque ad Rysvicenſem, quæ A. 1697 coaluit, pertexere ſuſtinuit. Eo temporis intervallo quæ geſta in Europa fuerint, imprimis in magna illa rerum in Anglia converſione, & ſecuto inde inter Regem Chriſtianiſſimum, ejusque Confœderatos Adverſarios bello, nemo eſt, qui non recenti memoria teneat: ut ſupervacaneum fuerit, admoneri benevolum Lectorem de iis, quæ in hoc libello enarrantur. Quemadmodum vero in recenſione Neovilliani operis non diſſimulavimus, Auctorem illius pluſculum dediſſe paſſim & religioni ſuæ, quam Romano-Catholi-

tholicam ſectabatur, & in Regem Galliæ, quam patriam nactus erat, ſtudio: ita contra ex præſentis libelli lectione nemo non animadvertet, Auctorem illius Reformatæ addictum eſſe religioni, & Fœderati Belgii ſtudioſum. Quod nec ipſe in præfatione diffitetur, ſic tamen, ut aſſeveret, præcipuam nihilominus ubique veritatis curam ſibi fuiſſe.

A PREFATORY DISCOURSE TO AN EXAMINATION of a late Book, entituled: An Expoſition of the XXXIX Articles &c.

i. e.

DISSERTATIO PRÆLIMINARIS, EXAMINI præmiſſa libri, qui Expoſitio XXXIX Articulorum Eccleſiæ Anglicanæ *inſcribitur, a Gilberto Epiſcopo Salisburienſi editi. Appendicis loco Examen acceſſit quorundam in præfatione Expoſitionis locorum. Autore Presbytero Eccleſiæ Anglicanæ.*

Londini apud Robertum Clavell, 1702, in 4. Plag. 14.

QUi tot ampliſſimis ingenii monumentis, ac ſingulari rerum gerendarum peritia, de ſua non minus Eccleſia, quam univerſo, qua literis ac artibus colitur, Orbe præclare dudum meritus eſt, Vir Illuſtris & Summe Reverendus, Gilbertus Burnetus, tantum abeſt, ut miſſa in lucem Articulorum XXXIX Expoſitione (cujus A. 1700, menſe Auguſto, p. 354 in Actis noſtris recenſionem dedimus) a popularibus ſuis gratiam inierit, ut omnium fere potius, rigidiorum maxime, Theologorum in ſe odia concitarit. p. 4. ſq. Qui cum ſuarum eſſe partium intelligerent, providere ſedulo, ne quid Eccleſia detrimenti caperet; neque vero non hanc Expoſitionem, tanta approbationis publicæ opinione nixam, eo ſpectare crederent, ut quidvis ſentiendi obtineretur licentia, & quod in Articulorum ſubſcriptione, contra Adverſariorum fraudes Eccleſia collocaverat præſidium, eluderetur: id jam cumprimis dandum eſſe operam exiſtimarunt, ut Articulorum ſarta tecta habeatur autoritas, nec publica Divinioris doctrinæ formula cujuslibet interpretandi libidini pateat. p. 6. Qua re moti, qui inferiorem Cleri claſſem conſtituunt, collatis conſiliis, perpenſisque aliquot altioris momenti locis, ſumma ſuffragiorum conſenſione e re eſſe ſtatuerunt, ut

cauſam omnem ad Archi-Epiſcopum deferrent, ejusque in anci-
piti deliberatione ſententiam rogarent. Ubi, ut brevitatis habe-
retur ratio, ad tria cumprimis capita querimoniæ ſummam revoca-
runt; oſtendentes α) eo librum tendere, ut ſententiarum obti-
neat libertas, eaque opinionum introducatus diverſitas, ad quam
devitandam compoſiti articuli atque conſcripti fuerint. β) mul-
ta in Expoſitione loca occurrere, quæ cum articulorum ſenſu,
fideique analogia, adverſa concurrere fronte videantur. γ) varia
ex ibi dictis conſequi, quæ & de Anglicanæ autoritate Eccleſiæ,
p. 8. & de honore derogent Reformationis. Qua in re ne quid amo-
ri dediſſe vel odio viderentur, ſingulorum firmare fidem conati
ſunt; haud equidem omnia, quæ vitium habeant, Expoſitionis
loca in medium proferentes, verum ea ſolum delibantes momen-
ta, quæ juſtam conquerendi Clero cauſam fuiſſe docerent.

Primum ut expediatur, ad duo advertendus animus eſt:
tum ad Articulorum, tum ad Expoſitionis ſcopum; quo utrumque
conſilio, qua mente conſcriptum opus fuerit, & num alterum
alterius ratio evertat? De Articulorum fine eorundem teſtatur in-
ſcriptio, ad tollendam opinionum diſſenſionem, & conſenſum in
vera religione firmandum, compoſitos fuiſſe; nec tam ut exteris
doctrinæ ſuæ rationem redderent Eccleſiis, quam ut pacem domi fir-
p. 11. marent. Fac itaque in iis contineri, quæ ambigue dicta in u-
tramque explicari poſſe ſententiam videantur; hæc certe ambi-
guitas non intentioni Eccleſiæ, quam in omnia alia abire paulo
ante teſtabatur inſcriptio, ſed diverſis lectorum ingeniis & τῇ τῶν
p. 13. λέξεων ἀδυναμίᾳ accepta erit ferenda. Quid? quod tanta doctiſ-
ſimorum interpretum copia, & conſtans per tot annos, nec in-
terrupta Eccleſiæ expoſitio, nullam articulorum vocem in dubio
relinquat, quin eruat ſollicite, & quo quæque ſenſu ſingulis tem-
p. 14. poribus accepta & explicata fuerit, declaret? Qui poſſit ergo ea
cum articulis componi opinionum licentia, quam ut cane pejus
ac angue vitarent Articulorum autores, tum literis ipſos conſigna-
p. 15. runt, tum clariſſimorum virorum commentariis illuſtrarunt? Con-
tra vero ea Expoſitionis Autori quæ ſedeat ſententia, diſertis ipſe
verbis ediſſerit, cum p. 8. Introductionis nihil obſtare affirmat, quo
minus articulo, qui ambiguis conſcriptus verbis duos, licet pu-

gnan-

Digitized by Google

gnantes invicem ſibique adverſos ſenſus gignat, utriusque ſententiæ defenſores ſalva conſcientia, & absque amphibolias periculo, nomen dare queant. Quod ut evidentius pateat, exemplo illuſtrat. Articulus, qui de Chriſti ad inferos deſcenſu agit, in ordine tertius, vel de averno ac malignorum Spirituum carcere, vel de ſepulchro, vel de animarum corporis exſolutarum vinculis habitaculo, intelligi ac explicari poteſt. Quem vero cunque ex his ſenſum elegeris, literalem habebis (ex mente Epiſcopi) & grammaticum, quem amplexus, ſalva conſcientia ſubſcribere articulo queas. Sic & in ceteris, ſi dandum nomen fuerit, pari libertate utendum. Quæ ſi ratio valeat, nulla pactis firmitas, nulla hominibus fides conſtabit: lubrica omnia erunt, dubia, incerta. Ipſa Scripturæ periclitabitur autoritas, ſi ad hanc interpretandi regulam Articulum 6 torqueas: nec ſua Symbolis dignitas conſtabit, ſi ex hoc fonte Articuli 8 petas explicationem. Sic qui hunc proxime excipiunt, Articuli decem adeo diſputando dubii redduntur, ut quo demum pedem figas, neſcias. Eccleſiæ porro tum natura evertitur & ratio, tum elevatur autoritas, ſi ad Artic. 19 & 20 Epiſcopi audias expoſitionem. Nulla nos amplius Conciliorum cura tanget; nulla ſacri ordinis requiretur conſecratio, ſi ex ejusdem ſententia Articulos 21 & 23 interpretemur. Hæc illa ſcilicet via eſt, quam ingreſſus quondam Chriſtophorus Davenport monachus Franciſcanus, articulos noſtros Pontificia proloqui dogmata cogebat. Neque vero eſt, quod ſuas Epiſcopus in partes moderationem vocet Eccleſiæ, quæ tanta ſcilicet in conſcribendis fuerit articulis, ut in quæſtionibus bene multis libertati opinionum reliquerit locum. Quæ enim tum Eccleſiæ fuit moderatio, Pontificiorum ea quidem coactionem ſuſtulit, privatæ Laicorum libertati indulſit, ab anathematum ſibi temperavit rigore, ad pauca admodum capita fidei revocavit confeſſionem, quin a dubiorum ſæpe articulorum abſtinuit deciſione; tam vero late non patet, ut cujusque ſentiendi inſerviat libidini, limitesque tollat, quos intra honeſtas & religio ſe continere cenſentur.

p. 16. p. 17. p. 18. p. 19. p. 21. p. 22. p. 23. p. 24. p. 28. p. 30. p. 38.

Secundum querimoniæ caput duobus abſolvitur membris, quibus neque cum articulis ipſis, nec cum receptis Eccleſiæ dogmatibus, fideique analogia ſatis Expoſitori convenire docetur. Nam

p. 39. ſp. p. 41.

ad Art. 3 de Symbolorum, Nicæni cumprimis & Athanaſiani, antiquitate & fide ſatis diſputat ambigue, quam tamen ſartam tectam Articulus voluit ſervari. p. 43. Ubi decem iſtos, qui de noſtræ negotio ſalutis agunt, a 9 ad 19, Articulos explicat, diu multumque in ſpinoſis iſtis de efficacia gratiæ, de genuina Auguſtini ſententia, de Sub- & Supra-lapſariis &c. quæſtionibus verſatur; quas tamen omnes procul habent Articuli, ſimpliciſſima Scripturæ phraſi contenti. p. 44. Articulo autem 18 plane vim infert, qui cum anathema dicat ſalvari extra Chriſtum volentibus, diſtinctione inter ſalvari in lege & ſalvari per legem, prorſus eluditur. Porro Artic. 23, qui Epiſcopalem ordinationem in Eccleſiæ miniſtro requirit, ita exponit, ut Presbyterianismo & Independentiſmo veniam faciat. Sic pædobaptiſmum p. 45. ullo novi Fœderis præcepto niti vel teſtimonio negat, quem tamen cum inſtitutione Chriſti optime congruere, Artic. 27 diſerte p. 46. affirmat. S. Cœnam, cujus ſubſtantiam & fructum Art. 28 docet, myſterio carere omni dicit, nec adeo claris, quam quæ jactentur p. 50. vulgo, S. Codicis teſtimoniis declarari. Quæ Art. 33 de excommunicatione ſatis aſſeruntur perſpicue, ita exponit, ut privata ſolum inde redeat admonitio: ligandi autem ſolvendique poteſtatem p. 53. in conceſſa Apoſtolis facultate collocat, qua mundo Evangelium prædicare, legumque Moſaicarum tollere obligationem p. 55. novasque Eccleſiæ ferre, integrum ipſis fuerit. Et ut dicendorum faciamus compendium, cum articulorum plurimi Pontificiis maxime, tum & reliquis adverſariis oppoſiti fuerint, diverſo longe conſilio Epiſcopus in Expoſitione, ni plane in quibusdam p. 56. Pontificiorum cauſam egit, conciliatoris certe nos inter & adverſarios obiit vices, & Socinianis quoque, Zwinglianis ac Anabaptiſtis gratificatus eſt.

p. 58. Tertio demum loco conquerebatur Clerus, ea in Expoſitione dici, ex quibus varia & in Eccleſiam Anglicanam injuria, & p. 59. Reformatione ejus conſequantur indigna. Primo enim periculo non caret, quod id ſibi Vir ſumit privatus, ut publicis Eccleſiæ p. 61. tabulis ſenſum pro lubitu injungat. Maxime vero, quod tantam Expoſitio publicæ approbationis præ ſe ſpeciem ferat, neque p. 63 tamen non omnem ſubſcriptionis Articulorum vim atque uſum e medio tollat. Tum autem prorſus in Eccleſiam eſt Iniquus, qui ſchi-

Digitized by Google

ſchiſmatum ipſam poſtulat, Theologos ad Regem criminatur, typis exſcripta Articulorum exemplaria ſæpe multumque ab originali & authentico in diverſum abire commonſtrat. Sed nec ſuum Reformationi Anglicanæ Eccleſiæ intactum relinquit decus, dum in Hiſtoria ſua (tantæ molis opere) plurima ad dignitatem ejus pertinentia, vel ſicco præterit pede, vel leviter tangit, vel non pro eo, ac par erat, tradit. p. 64. p. 66 p. 73.

Mantiſſæ denique ac ſuperpondii in vicem, examen accedit trium cumprimis ex præfatione Expoſitionis locorum, qui vel infamiæ quandam Theologis notam inurere, vel in Eccleſiæ vergere dedecus videbantur. Dum enim cauſas memorat, qui factum, ut nulla hactenus Articulorum lucem aſpexerit expoſitio, Theologorum cauſatur diſſenſum, circa Auguſtini de decretorum divinorum ordine, de efficacia gratiæ &c. placita Articulis inſerta. Porro vero cum tanto conatu perſuadere allaborat lectori, ſe hanc conſcribendæ Expoſitionis provinciam non ultro in ſe ſuſcepiſſe, verum tot expetitam votis, tot a ſe flagitatam precibus, ab Archi-Epiſcopo Tillotſono ſibi paſſum fuiſſe imponi; mirari ſubit, unde venerit, ut multo ante, quam manum operi admoveret, apparatum triginta annorum induſtria congeſtum prædicare erga amicos & oſtendere potuerit, ni longe prius ipſe id animo volviſſet opus? Sub finem tandem præfationis, ubi in infelicium Eccleſiæ Anglicanæ ſchiſmatum cauſas inquirendum erat, eo delabi videtur, ut nimium Eccleſiæ in mediis & nullius momenti rebus accuſet rigorem, quo communionem maximo cum ſcandalo infirmis fratribus negare, quam charitati locum relinquere, & nonnihil de jure ſuo, vel ritibus adiáphoris concedere malit: quæ ejus vox odii in Eccleſiam plena, & Epiſcopo indigna prorſus videtur. Atque hæc ſunt quæ ex præſenti Diſſertatione excerpenda duximus, ſed more noſtros i. e. procul partium ſtudio, ac judicio omni Lectoribus relicto integro. p. 85. p. 86. p. 90. p. 95.

NUMMI ANTIQUI FAMILIARUM ROMANARUM, perpetuis interpretationibus illuſtrati, per JO. VAILLANT Bellovacum, D. M. & S. Ducis Cenom. Antiquarium.

Amſtelodami apud G. Gallet, Præfectum typographiæ Huguetanorum, 1703. fol. Volumina duo, quorum primum alphabetis 3. tabulis æneis 77, alterum vero alphab. $3\frac{1}{2}$ & tab. 75. conſtat.

INter Antiquarios ævi noſtri, quorum natales Gallia ſibi vindicat, magnum nomen eſt *JO. VAILLANTII* Bellovacenſis, qui præter artem medicam, cujus Doctor renunciatus fuit, animum ad elegantiores Muſas ſua ſponte quaſi currentem, ſtudio rei numismaticæ ita exornavit, ut ob deſcripta veteris Romæ & Græcarum civitatum aliaque numismata, multas ipſi grates litteratus Orbis debeat. Dedimus in his Actis noſtris A. 1682. p. 121, A. 1695. p. 185. 187, A. 1701. p. 1. 113. & T. I. Suppl. p. 472. ejus diligentiæ ſpecimina: hoc autem, quod præ manu jam habemus, doctiſſimi Auctoris opus inprimis meretur, ut antiquariæ ſupellectilis amatoribus iſtud prælibemus. Poſt enim quam in dedicatoria ad Franciſcum I, Parmæ ac Placentiæ Sereniſſimum Principem, epiſtola cauſas nuncupationis ſuæ, & prolixum Gentis Farneſiæ adverſus litteras, litterarumque ac numorum præſertim veterum cultores favorem prædicaſſet, mox in præfatione operi præmiſſa, inſtituti ſui rationes exponit, quæ ipſum permoverint, ut poſt Hubertum Goltzium, Fulvium Urſinum & Carolum Patinum, qui triumviri numiſmata Familiarum Romanarum, maximo labore à ſe conquiſita ac delineata, in lucem protulerunt, manus ſimili conatui admoverit, & eximio ſpicilegio numos ab illis prætermiſſos non tantum adnotarit, ſed omnes ac ſingulos ordine concinno digeſtos, & ſuis quosque Familiis adſignatos, hiſtorica explanatione, quantum quidem ſedula inquiſitione adſequi valuerit, illuſtraverit. Quod ut factu facilius eſſet, tria potiſſimum in ſingulis numis explicanda ſibi propoſuit, *quis*, *quid*, *cur?* id eſt, nomen Familiæ, cujus eſt numus, typum anticæ & poſticæ partis, ac cauſſam denique ſeu occaſionem talis cudendi typi, talibus cum inſignibus. Notat autem, eidem numo plura ſæpe diverſarum Familiarum inſcripta eſſe nomina, atque adeo liberum ſe aliis reliquiſſe, ut qui plures conſimiles poſſident, eundem ſingulis in Familiis iterato ordine collocent. Quas de cætero cruces Antiquariis figant, aut moleſtias creent averſæ numorum partes? quis

fructus

fructus e Conſularibus colligi queat? quo tempore ærei, argentei atq; aurei numi apud Romanos cuſi ſint? quibus modulis numismata inter ſe diſtinguantur? quinam denarii pro rarioribus habendi? quo ordine, alphabeticone familiarum, an hiſtorico rerum, diſponendi ſint ejus generis numi? fuſius in memorata præfatione indigitat. Ad ipſum opus quod attinet, probe obſervandum eſt, id præcipue litteratiſſimum Vaillantium egiſſe, ut uno quaſi conſpectu omnes Familiarum Romanarum numos, quotquot vel apud Goltzium, Urſinum, Patinum, vel aliunde ipſius cura haberi potuerunt, nobis repræſentaret, ordine familiarum alphabetico diſpoſitos, atque ex hiſtoriæ Romanæ monumentis ſat luculenter deſcriptos. Quum autem Patini labor in eo maximam partem verſaretur, ut Familiarum Romanarum numiſmata olim ab Urſino edita, ob defectum vero exemplarium rariora facta, & novis acceſſionibus a ſe locupletata, eruditorum oculis ſiſteret, fieri omnino aliter haud potuit, quin Vaillantius, qui Goltzium quoque ad partes vocavit, multarum gentium numos adduxerit, de quibus apud Patinum altum eſt ſilentium. Tales ſunt Albiæ, Alſiniæ, Aniciæ, Arruntiæ, Atteiæ, Aufidiæ, Autroniæ, Cædiciæ, Calviſiæ, Canidiæ, Carviliæ, Cicereiæ, Critoniæ, Duiliæ, Fabriciæ, Furniæ, Gabiniæ, Hateriæ, Helviæ, Hortenſiæ, Læliæ, Lætoriæ, Liviæ, Lolliæ, Mæniæ ſeu Mainiæ, (quam tamen Patinus Majaniam vocat pag. 163) Maniliæ, Mummiæ, Octaviæ, Pediæ, Perpernæ, Pontiniæ, Popiliæ, Poppææ, Pupiæ, Rupiliæ, Sextiæ, Soſiæ, Suilliæ, Tariæ, Treboniæ, Valgiæ, Variæ, Vatiniæ, Villiæ, Viſelliæ, Vitelliæ, Ummidiæ, Volcatiæ, Voluſiæ, Familiarum numi, quos partim ex Goltzio, partim ex ſuis ſcriniis ſupplevit Vaillantius. Per autem mirum nobis videtur, qui fiat, ut idem Litterator noſter aliquot familiarum oblitus ſit, quarum tamen Patinus meminit. Tales ſunt gens *Bellia*, cujus unicum numum Patinus adpingit fol. 48, *Helia* Tuberonis, cujus numus extat fol. 120, *Mineia* fol. 178, *Vergilia* fol. 287.

Ut enim vero aliquod operis ſpecimen Lector habeat, quamvis magnus ſit illorum numiſmatum, quæ cum Patino, vel etiam poſt ipſum, in Familiarum Romanarum ab ipſo etiam Patino memoratarum ſerie, apud Vaillantium ſpectantur, nolumus tamen

in eorum

eorum recenſione diu morari, ſed ad illarum tantum numos revertimur, quos Patino haud dum viſos fuiſſe eo tempore, quo Fulvii Urſini opus a ſe adauctum publicavit, ocularis inſpectio docet, illorumque ectypos aliquot cum Lectore curioſo communicamus. Talis eſt deſumtus ex Goltzio Alfiniæ gentis denarius argenteus, cujus adverſa pars caput Herculis laureatum, dextro humero exuvias & clavam geſtans, averſa vero templum rotundum quatuor columnis inſigne habet, cum inſcriptione: *P. ALFINIUS P. F. VARUS III VIR.* Numus iſte vel ideo notari meretur, quod gens Alfinia plebeja, Publius autem Alfinius (alias etiam Alfenius & Alphenus ſcribitur) P. F. Varus, ſutor primum fuerit, qui abjecta ſutrina, quam in municipio ſuo Cremonenſi exercuerat, Romam venit, magiſtroque uſus Servio Sulpitio ICto, ad tantam pervenit ſcientiam, ut beneficio artis hujus & latum clavum ſumeret, & cum P. Vinicio A. V. C. 754 Conſulatum adipiſceretur, Digeſtorum Libros XL a Paulo in epitomen redactos relinqueret, & mortuus publico funere efferretur; quod ex Horatio, Gellio, Dione ac Sigonio prolixius oſtendunt Bertrandus & Henelius in ſuis de ICtis Vett. lucubrationibus, aliique Hunc autem denarium Alfinius non cudit tanquam Conſul (uti putavit Goltzius) ſed antequam Conſulatum obtinuiſſet, nempe quando fuit Triumvir, uti numus indicat: non autem Triumvir monetalis, verum ædibus ſacris incendio conſumtis reſtituendis. Cæterum quia tot Romæ Herculis ædes erant, neſciremus adhuc, quæ illa fuerit flammis abſumta & quæ ab Alfinio curante reparata ſit, niſi Hercules laurea coronatus indicaret, Herculis Victoris ædem fuiſſe, & quidem non illam ad portam trigeminam, ſed alteram in foro Boario, quam P. Victor in VIII regione ſitam, rotundam ac parvam fuiſſe narrat, uti ejus in numo icon manifeſtat. Alfiniano argenteo aureum Arruntianum denarium adjungimus, qui priori latere caput Jovis laurea coronatum, verbis *L. ARRUNTI. L. F II VIR*; averſo vero caput tauri mitrati ſive ad ſacrificium ornati ſiſtit, addita inſcriptione, *IVL. ANTON. M. F. Q. MAX. AFRICAN.* Occaſionem numo huic flando ſacra dediſſe putat Vaillantius, quæ illo die, quo Conſules magiſtratum inierunt, in Capitolio Jovi facta ſunt. Lucius

TAB. VI. Fig. 1.

Fig. 2.

cius autem Arruntius ut Duumvir ſacris inquirendis, de quibus loquitur Livius Lib. 25, huic ſacro præfuit, in cujus memoriam caput Jovis & caput tauri, cum nominibus Conſulum, (Julii ſcilicet Antonii, M. F. & Q. Maximi Africani) ac titulo dignitatis ſuæ, in denario percuſſit. Tertius eſto argenteus Aufidianus, in cujus antica facie caput Romæ galeatum, pone quod numerus *XVI* ante *RUS*, i. e. *RUSTICUS*; in averſa autem Jupiter in quadrigis, dextra fulmen, ſiniſtra haſtam & habenas equorum habens, ſub quadrigis literæ *M. AVF.* in imo autem *ROMA* conſpiciuntur. Primam hujus denarii notitiam Vaillantio debemus, qui neminem dubitare ſcribit, quin M. Aufidius eum cuderit, ac notæ numerales *XVI*, quæ illum pro XVI aſſibus permutari nos docent, quum bello ſecundo Punico pecuniæ penuria ad eam monetæ auctionem egiſſet Rempublicam Romanam, illo durante ſignatum eſſe demonſtrant: ea autem cœpit A. V. C. 535, & pax cum Carthaginienſibus inita eſt A. 552, ſicque annos XVI duravit, ita ut paullo poſt moneta ad pretium ſolitum videatur reducta. Quartus erit gentis Carviliæ æreus, ex Theſauro Regio a Vaillantio depromtus, qui caput Jani bifrontis barbatum, in averſa vero parte Navem cum verbis *CAR. OGVL. VER* habet. Numus ille eſt, de quo loquitur Clar. Perizonius, cum ſimplice & vulgari antiquiſſimorum ſymbolo Jani bifrontis, quem ad alterutrum Cn. vel Q. Ogulnios Tribunos plebis, anno $45\frac{4}{5}$ cum Sp. Carvilio Q. F. Triumviros monetales revocat: ſed putat Vaillantius, Perizonium forſan non vidiſſe numum, qui uncialis eſt, & pro ſemi ſextantario mutabatur, quum ſit percuſſus primo bello Punico ab anno $48\frac{5}{6}$ incœpto, poſtquam impenſis Reipublicæ non ſufficientibus, aſſes librales imminui cœpere, & ſextantario ponderе cudi, quod convenit Sp. Carvilio Sp. F. Q. Ogulnio, & L. Vergilio, Triumviris monetalibus hoc tempore inſtitutis, nempe ab anno $51\frac{0}{1}$ ad $51\frac{5}{6}$ vel paullo plus aut minus. Quintus gentis Fabriciæ, qui in tabella per medium numi poſita *L. FABRICI* & in vertice *PR.* ex poſtico autem latere ſerpentem in gyrum circumvolutum, erecto capite, cum verbo *PATERNUS* oſtendit. Æreus hic numus eſt, a Vaillantio primum adductus, a L. Fabricio Prætore, non Romæ, ſed in Achaia, (quod ſerpens Epi-

fol. 157. TAB. VI. Fig. 3.

fol. 237. Fig. 4.

fol. 431. Fig. 5.

Digitized by Google

TAB. VI. Fig. 6. daurius Achaiæ ſymbolum indigitat) cuſus. Sexto loco ponimus Hateriæ gentis numum æreum, ex Goltzio deſumtum, & a Vaillantio adpictum quidem fol. 480, ſed in explicatione reliquorum, neſcio quo caſu, plane omiſſum atque neglectum. Septimum inter rariores locum habeat ille, qui inter Liviæ familiæ octo numos apud Vaillantium ſecundus eſt. Ibi caput Romæ galeatum cum verbo *ROMA* & ſigno X ex una parte, ex altera vero Caſtor & Pollux equites cum haſtis decurrentes, aſtris inſigniti, ac ſubſcriptione *C. DRUSI. C. F.* pinguntur. Æreus iſte denarius a Cajo Livio Druſo, qui e Claudia Pulchrorum familia in Liviam gentem adoptatus eſt, cuſus fuiſſe videtur A. V. C. $62\frac{3}{4}$ quo Quæſturam Provincialem iniit, cum ſolito eorum typo, nempe Caſtoris & Pollucis fratrum, ad deſignandam ſuam cum fratre M. Livio concordiam. Octavo, nono ac decimo nominamus tres poſteriores gentis Pupiæ æreos, ab Aulo Pupio Rufo Bithyniæ Provinciæ Quæſtore cuſos, & Græcis inſcriptionibus inſignes, quorum prior caput Lyſimachi Regis diadematum cum cornu arietino (quod divinitatis in Regibus ſignum eſſe voluerunt veteres) alter caput Jovis Ammonis itidem cornutum, uterque in averſa facie Sellam Curulem inter faſces cum ſecuribus; tertius vero arietem & duo fulmenta ligni, pro igne cum clathro ferreo transverſo, nobis fiſtunt. Undecima inter icones noſtras ad gentem Variam ſpectat, quem numum æreum Patinus in Quintilia gente minus recte inſeruiſſe ſcribitur a Vaillantio, qui eum Variæ familiæ reſtituit, licet illa haudquaquam illuſtris fuerit. Videmus in eo expreſſum caput Auguſti cum verbis *AVGVSTVS DIVI F.* in altero latere inſtrumenta Pontificalia, ſimpulum, aſpergillum, feceſpitam & apicem, cum inſcriptione *C. VAR. RUF. SEX. IUL. POL. II VIR.* Q. qui Duumviri Quinquennales in memoriam Sacerdotii, quod Auguſtus poſt M. Lepidi Triumviri & Pontificis Maximi obitum ſusceperat, cudi fecerunt. Duodecimus numus eſt Ventidianus, cujus cælatura exhibet caput M. Antonii, cum ſitno & verbis *M. ANT. IMP.* ex averſa parte figuram nudam ſtantem, quæ dextra haſtam, ſiniſtra pateram tenet, additis verbis *P. VENTID. PON. IMP.* Obſervat in explicatione argentei hujus numi Vaillantius, P. Ventidium, e Piceno ortum, cum

Fig. 7. Tom. II. fol. 50.

Fig. 8. 9. 10. fol. 316. 322.

Fig. 11. fol. 523.

Fig. 12. fol. 526.

matre

matre captiva olim in triumpho a Pompejo ductum, deinde equis meritoriis & vehiculis conducendis victum quæsiviſſe, & in ea arte cognitum Cæſari Dictatori, cum eo in Gallias profectum. Ibi ob res ſatis gnaviter ac ſtrenue geſtas, in amicitiam Cæſaris, & hujus ope ad Magiſtratus ac Senatoriam dignitatem perveniſſe; poſt cædem Cæſaris, quum Antonii partibus faveret, Pontificem ab eo, & tandem Conſulem Romæ factum, populo illud ita intoleranter ferente, ut Gellio teſte (Lib. 15. cap. 4.) vulgo per vias urbis verſiculi proſcriberentur:

Concurrite omnes augures, aruſpices,
Portentum inuſitatum conflatum eſt recens,
Nam mulos qui fricabat, Conſul factus eſt.

Tandem vero cum Antonii Triumviri Legatus eſſet conſtitutus, & in bello Parthico T. Labienum ad Taurum montem cum Parthis deleviſſet, Imperatorem adpellatum, hunc denarium cudiſſe, in cujus anteriore parte M. Antonii caput expreſſerit cum lituo, quod nimirum Augur hic eſſet, hujus autem Sacerdotii ſymbolum lituus haberetur. Figura nuda ipſe M. Antonius videtur eſſe, ſub Jovis imagine, dextra gerens haſtam, velut inſigne divinitatis, & pateram læva, quaſi huic Deo ſacra eſſent peragenda. Agmen claudit numus Voluſianus æreus primæ magnitudinis, in quo caput Jovis laureatum, ex poſtica vero facie Genius Antiochiæ turritus & velatus, rupibus inſidens, dextra palmæ ramum geſtans, pro pedibus autem ejus Orontes fluvius emergens, brachiis extenſis natantium more exprimitur, cum Græca inſcriptione: ΕΠΙ ΣΑΤΟΤΡΝΕΙΝΟΥ ΟΥΟΛΟ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Variæ hoc de numo Antiquariorum ſunt ſententiæ, quæ qua ratione inter ſe conciliari poſſint, ex Vaillantio ipſo cognoſci malumus: ſicut etiam ſphalma, ſeu a chalcographo in numo ipſo, ſeu in explicatione ejus a typotheta, hic admiſſum emendare, nobis integrum non eſt. TAB. VI. Fig. 13. fol. 575.

Atque hi quidem numi ſunt, quos in lectione doctiſſimi operis ſpeciminis loco obſervatu dignos exiſtimavimus. Reſtat eorum, qui æque rari ſunt, maxima adhuc ſeges, & potuiſſemus Sextianos duos, ex Goltzio depromtos, a Vaillantio autem egregie illuſtratos, vel ideo adducere, quod *gentis Sextiæ plebejæ nullam eſſe in denariis mentionem* Patinus operis ſui fol. 262 ſatis

Digitized by Google

audacter, ſed, uti jam videmus, falſo ſcribat: verum brevitatis habenda eſt ratio, & merentur hæc volumina, quæ vel ob numorum adparatum ampliſſimum, & ſelectum ordinis, atque diligentiam in iis explicandis exercitam, curioſis antiquitatum Romanarum ſcrutatoribus ſint commendatiſſima.

DISSERTATIONS SUR DIVERS SUJETS &c.

i. e.

DISSERTATIONES DE VARIIS MATERIIS Moralibus & Theologicis, Autore JOANNE LA PLACETTE, Paſtore Eccleſiæ Gallicæ Hafnienſis.

Amſtelodami, apud Petr. Brunel, 1704. 8.
Conſtant 17 plag.

NOn vulgarem editis hactenus moralis argumenti libris fāmam commeritus eſt Clariſſimus Auctor, quibus ea, quæ tractare ſuſcepit, ex ultimis plerumque receſſibus peraccurate expoſuit. Præſens libellus tres ſiſtit Diſſertationes, quarum *prima* de amore Dei & noſtri ipſius, occaſione controverſiæ Fenelonianæ agit, ubi Auctor ea, quæ Tomo II Tentam. Moralium hac de re diſſeruerat, emendatius aliquantum ex poſterioribus curis tradere allaborat. Ejus mentem fere hanc eſſe intelleximus:

Omnis amor vel eſt benevolentiæ, quando ea, quæ perſonæ amatæ bona ſunt, volumus atque optamus, adeoque verſus perſonam tendimus; vel concupiſcentiæ, quando rem aliquam deſideramus, adeoque verſus eandem ferimus. Duæ hæ amoris ſpecies affines conjunctæque ſunt, prior tamen fons atque cauſa poſterioris eſt; neque enim res ulla amatur, niſi quia nobis, aut aliis, quibus bene volumus, bona eſt. Inter ea, quæ amamus, honeſtum potiſſimo loco eſſe debet; quo nomine id intelligitur, quod fundamentum laudis ac approbationis eſt, quippe quod præter commodum delectationemque, quibus nos afficit, interna bonitate ac nobilitate gaudet, reliquisque bonis omnibus merito eſt præferendum. Benevolentia, quam verſus nos ipſos gerimus, quamque amorem noſtri vocamus, naturalis & neceſſaria eſt, perpetuoque motu gaudet, ſimilis gravitati, corpora verſus centrum

Digitized by Google

trum ſine intermiſſione moventi. Revera enim omnium actionum, etiam amoris verſus alios, principium eſt. Hic vero amor, ſi recte ſe habet, non ſolum in bonum utile & jucundum, verum etiam in honeſtum fertur, & cum inter honeſta præcipuum ſit, Deum amore benevolentiæ proſequi, in illud etiam, quando a S. Spiritu regitur, fideque illuſtratur, tendit. Licet igitur Deum utroque amore & concupiſcentiæ & benevolentiæ proſequi; hujus vero fundamenta præcipua non ſunt perfectiones Dei abſolutæ, quod Scholaſticis & Fenelonio eſt viſum, ſed relativæ potius, nempe benignitas ejus & miſericordia, attamen abſolute potius, quam reſpectu noſtri conſideratæ. Amor concupiſcentiæ verſus Deum, quo deſideramus frui illo, ita comparatus eſſe debet, ne conſectaria fruitionis divinæ, nempe gloriam & gaudium æternum, ſine Deo amemus. Uterque amor in ſuo genere dominari debet, ita ut per amorem benevolentiæ Dei gloriam omnibus rebus anteponamus, per amorem concupiſcentiæ vero ejus poſſeſſionem ſupremo loco habeamus. Reipſa tamen prior nobilior poſteriori eſt, quod Auctor Apologiæ Amoris contra Fenelonium negatum ivit. Qui vero amorem concupiſcentiæ amori benevolentiæ prorſus ſubordinatum volunt, perfectionemque interpretantur, ſi quis Deum poſſeſſionis fruitionisque & vitæ æternæ gratia plane non amet, quod Fenelonius docuit, & impoſſibilia ſuadent, quia amor noſtri naturæ inſcriptus eſt, & vana, cum in ipſo innocentiæ ſtatu metus pœnæ, adeoque deſiderium poſſeſſionis divinæ habeat locum, imo Chriſtus, infinitis modis Sanctos Myſticos ſuperans, indifferentia tali, qualem illi jactant, præditus non fuerit. Danda vero opera eſt, ne per concupiſcentiæ amorem Deum ut merum medium felicitatis noſtræ, nos vero ipſos tanquam ultimum finem conſideremus, quod eſſet inſignem idololatriam committere; quin potius & hoc intuitu Deus ultimus *finis qui*, ſive *realis* eſſe debet, homo ipſe vero ultimus *finis cui*, ſive *perſonalis*; diligenterque elaborandum eſt, ut cum amore benevolentiæ amor iſte ſemper ſit conjunctiſſimus. Non audiendi igitur Myſtici ſunt, qui talem ſibi ſtatum fingunt, quo pii a Deo ipſo in ſententiam eam perducti, ut æternum ſe damnandos credant, neceſſum habent, ſalutem ſuam repudiare,

damnationemque desiderare; quippe cum in errorem istum Deus neminem inducere queat, aut id a nobis poscere, ut vel æternum ipsius odium, vel pœnas immeritas appetamus, quæ sunt damnationis æternæ partes. Moses vero, cum e libro vitæ deleri, Paulus, cum anathema a Christo esse optaret, non æternum exitium, sed ille quidem mortem corporis, hic excommunicationis gradum supremum intelligebat. Hæc XVI capitibus tradita sunt.

Secunda Dissertatio controversiam de *Attritione*, quæ inter Romanæ Ecclesiæ Doctores agitatur, XXIII capitibus expendit, ea quidem occasione, quod Bossuetus aliique nostros, qui Romanam Ecclesiam ista de attritione doctrina amorem divinum enervare affirmant, convitiatorum loco habeant. Noster id se quidem molestius urgere nolle fatetur, quod Azorius, Vasquez, Tamburinus docuerint, non peccare eos, qui Deum prorsus non ament, ipsamque obligationem amandi Deum tollant, cum error iste, etsi post diuturnam dissimulationem, tandem A. 1690 ab Alexandro VIII sit condemnatus. Id vero pro certo habet, plerosque Romanæ Ecclesiæ Doctores, dum attritionem ad salutem æternam sine amore Dei sufficere docent, amori huic *necessitatem præsentiæ* denegare, etsi *necessitatem præcepti* forsan concedant: dissentire quidem, & attritionem insufficientem existimare Jansenium, Morinum, Contensonium, Lupum, Episcopum Castoriensem & Bossuetum; sed exiguum horum esse numerum, & si cum adversariis contendantur, ferme nullum. Hos non solum tolerare Romanam Ecclesiam, etsi periculosissime errantes, sed Alexandrum VII etiam decreto solenni prohibuisse, ne quis eos erroris insimularet, Alexandrum VIII iisdem favisse & contrariæ partis fulcra præcipua decreto alio sustulisse, Concilium
que Tridentinum ad eos[illegible]roxime accedere; qu[illegible]
senianorum artes inverte[illegible]ta Concilii & ener[illegible]
Refellit etiam eorum subt[illegible], qui admissa etia[illegible]
tritionis sufficientia, tam[illegible]essitati amor[illegible]
sultum putant, si dicant[illegible]um ejusdem[illegible]
requiri. Bossuetum ver[illegible]umis carp[illegible]
fusione necessitatis p[illegible]præsen[illegible]
Ecclesiam excusare[illegible]

ritus; quod in Evangelicos Lutheranos criminationem iſtam retorqueat, eos, dum fide ſola juſtificari hominem doceant, neceſſitatem amoris omnino evertere. Auctor injuriam fieri noſtris ait, eosque, etſi durius loquantur, & a *neceſſarii* voce abhorreant, re ipſa tamen rectius ſentire, & amorem divinum ab omni ſalvando requirere, adducta etiam *Jo. Brunsmanni, Theologi Hafnienſis, Apologia Eccleſiæ Lutheranæ contra Boſſueti de amore Dei in ſalvandis non neceſſario calumnias*, Hafniæ A. 1694. edita. Tandem, re omni abundantius exaggerata, & Papæ, & Epiſcopis tolerantiam attritionis graviter exprobrat, conſenſum Romanenſium & fidei, quam vocant, unitatem nullam ipſis eſſe, nec ſolvi ex ipſorum principiis hanc litem poſſe, pronunciat.

Diſſertatio *tertia* de *Sabbatho* diſquirit, eo quidem modo, ut Auctor præceptum de Sabbatho ex morali & ceremoniali mixtum putet, naturam legis moralis peculiariter exponat, conſecrationem ſeptimæ partis noſtri temporis ad cultum divinum, atque ceſſationem a laboribus, quatenus ſacra publica privataque impediunt, pro moralibus habeat. Hic inter alia p. 327. obſervat, leges forenſes ac ceremoniales peculiari Dei conſilio in librum, Decalogum vero in lapidem fuiſſe inſcriptum, ut appareret, iſtas caducas eſſe & mutabiles, hunc conſtantem & mutationi non obnoxium. Addit, diei Dominicæ determinationem ab Apoſtolis factam, dum quilibet eorum iis, quas inſtituebat, Eccleſiis formam cultus præſcriberet; Eccleſiam immutare hoc inſtitutum non poſſe; non ſufficere paucas iſtas, quas publico cultui divino per diem Dominicam impendimus, horas, ſed omne, quicquid a ſomno, cibo & neceſſaria mentis recreatione ſupereſt temporis, privatæ Numinis venerationi eſſe impendendum; ludos vero, maxime ſcenicos, & convivia die ifta omnino intermittenda eſſe. Hæc XIV capitibus Vir diligentiſſimus explicavit.

SAMUELIS STRYKII IC. CONTINUATIO Uſus moderni Pandectarum, a Libro VI usque ad XII, in Academia Fridericiana publicis diſputationibus propoſita.

Halæ

Halæ Magdeburgicæ in Bibliopolio Orphanotrophii, 1704. in 4to. Conſtat 2 Alph. 19 plag.

CUm vaſtum nimis ſit Juris ſtudium, utiliſſima eorum merito cenſeri debet opera, qui, quid in tanto legum variarum apparatu, uſus probet vel repudiet, ſolerti cura indagant. Tendit eo Illuſtris Strykii labor, eo magis æſtimandus, quo magis, in hoc literarum genere, Virum Summum exquiſito judicio uti, longaque ſuffultum eſſe experientia, conſtat. Primum utiliſſimi laboris ſpecimen anno *1690* lucem aſpexit, ac a nobis *Supplement. Tomo II. Sect. 5. p. 252.* recenſitum eſt, cujus Continuatio dubio procul ſtatim ſecuta eſſet, ſi ſolis Lectorum votis res iſta potuiſſet confici. Verum Celeberrimi Autoris variæ viciſſitudines locorumque mutationes, quæ Dei nutu, Regisque ſui longe Clementiſſimi arbitrio, ei ſubeundæ fuerunt, nec non concatenati labores, quibus ex functionis ſuæ ratione, humeros ſubmittere tenetur, aliter voluerunt. Nam uti hæc moram ſatis longam hactenus peperere, ita nondum etiam permittunt, ut vel de cæteris partibus, vel totius operis complemento, ſpes ratæ eſſe queant. Cum autem hujus Continuationis tam intentio, quam ſeries, vel ex ſola rubrica ſatis intelligatur, ideo noſtrarum partium ſolum eſſe videtur, ut ex novo hoc ſpecimine nonnulla ſpecimina, operis tamen præſtantiam haut aſſecutura, Lectoribus exhibeamus. In *Lib. VI. tit. 2.* de uſu actionis Publicianæ ſollicitus Autor Conſultiſſimus, putat actionis frequentiorem eſſe in foro uſum, quam ipſius vocis, cum ubivis fere invaluerit, ut, ſi quis rei vindicatione experiri velit, non ſimpliciter ſe in dominio fundet, ſed eidem particulam *quaſi* adjiciat, e. gr. weil nun Klägern dieſes Hauß jure dominii vel quaſi zuſtehet/ quæ formula tamen uti ex jure Canonico originem habere, ita ad demonſtrandam actionem Publicianam, Noſtro vix ſufficere videtur, cum eadem utile etiam dominium deſignetur, ac e. gr. Vaſallus, in vindicatione feudi, recte etiam dicat, weil mir nun dieſes Guth jure dominii vel quaſi zuſtehet. Advocatum igitur conſultius acturum exiſtimat Vir ſummus, ſi factum in libello ita proponat, ut & hoc Publicianæ actioni applicari poſſit: tum enim, ſubjecta conſueta illa formula, de cumulatione rei vindicationis & Publicianæ,

næ, amplius dubitandum non eſſe. Quod ſi porro Publiciana ſeparatim quis in foro experiri velit, tum eadem requiſita, quæ jure civili præſcripta ſunt, nempe traditionem & bonam fidem, hodie quoque in libello exprimenda eſſe, ulterius Noſter docet, adjiciens, in foro etiam Saxonico, in quo ad transferendum rerum immobilium dominium, reſignatio judicialis neceſſaria eſſe creditur, ad fundandam Publicianam, ſufficere traditionem, maxime ſi ſupponas, quod ex nullo Juris Saxonici communis textu reſignationis memoratæ neceſſitas demonſtrari queat; quod contra Carpzovium prolixe Franskius probaſſe Noſtro videtur. Trita Juris Romani doctrina eſt, quod ſervitutum indoles in eo poſita ſit, ut dominus prædii ſervientis aliquid pati vel non facere teneatur, adeoque ſervitus in faciendo conſiſtere non poſſit. Moribus tamen noſtris ſervitutem in faciendo conſtitui, ac v. gr. a vicino promitti poſſe, quod in uſum alterius prædii, lignum quotannis equis ſuis advehere velit, Manzius exiſtimavit, ſed Noſtro *l. 8. tit. 1.* iſta ſententia non ſimpliciter probatur, rato, valere quidem tale pactum, ratione ſtipulantis & ſucceſſorum, cum hodie etiam tertio ſtipulari liceat, non vero ratione promiſſoris, eo ſcilicet effectu, ut ejus vis in quemvis ſucceſſorem ſingularem porrigatur; pactum enim non rem, ſed perſonam afficere, adeoque promiſſorem ſua promiſſione tertium obſtringere non poſſe. Alia ratio, ex doctrina Viri Illuſtris, eſt jurium illorum bannariorum, quibus vicini compelli poſſunt, ad faciendum aliquid in mei prædii utilitatem, e. gr. ſi habeam molendinum, furnum aut cauponam bannariam, tum in vicinis naſcitur obligatio ad faciendum, ſcilicet ad molendum in molendino, ad panem coquendum in furno meo, & ad petendam ex caupona mea cereviſiam. Horum enim jurium intuitu cum pacta non cum perſonis ſingularibus, ſed integra univerſitate ineantur, daß ſie die gantze Dorffſchafft zu einer gewiſſen Mühle verbinden / iſtiusmodi vero conventiones etiam futura univerſitatis membra ſtringant, cum univerſitas non moriatur, ſed ſemper per novos ſucceſſores redintegretur, ideo, quin in effectu jura illa bannaria cum ſervitutibus conveniant, dubitandum non eſſe cenſet. Nec diſſimilis ratio eſt, cen amplius idem docet, operarum ruſticarum, quæ no-

ſtro prædio a vicinis debentur; licet enim & hæ facti præſtationem contineant, revera tamen hic prædium prædio ſervit, hinc quisque poſſeſſor illius prædii, mihi ad has operas obligatur; et ſi ego prædium meum tertio vendiderim, ille jus exigendi easdem operas conſequitur: operæ enim ruſticorum prædio debentur ex prædio, non perſonæ a perſona; unde vulgatum illud, Das Guth iſt dienſtpflichtig / oder es haſſten viel Dienſte auf dem Guthe. Ut adeo multum interſit, an quis ad operas ſimpliciter ſe obliget, ubi perſonalis promiſſio eſt; an vero operæ rebus inhæreant, quo caſu poſteriori, moribus Germaniæ, in effectu ad ſervitutes reales referri poſſunt. Jus Viæ, ex Romanorum doctrina, etiam involvit jus ferendi haſtam erectam; quid vero hoc nomine intelligatur, non ſatis expeditum eſt. Celeberrimo Autori *l.* 8. *tit. 3.* proceſſiones Catholicorum, in quibus erectis vexillis incedere ſolent, non recte a Manzio huc referri videntur; quemadmodum etiam jus ducendi exercitum, oder piquenirer durch ſolchen Weg zuführen / illuſtrando dogmati Romano, minus appoſite allegaveris. Hinc ſententia Gotofredi propius ad veritatem videtur accedere, exiſtimantis, viæ modum non tantum in rectum & flexum, ſed & verſus cœlum, æſtimandum eſſe, ita ut non tantum ad latus nullum obſit obſtaculum, ſed & adverſus cœlum pateat: id quod ita Noſtro efferendum videtur, daß er piquen hoch raum habe / ita ut, ſi pretium operæ fuerit, vel haſtam erectam ferre, vel ad haſtæ altitudinem onerare vehicula, per illam viam ducenda, & remotis ramis ſibi obſtantibus, impedimenta tollere poſſit, modo arboribus frugiferis parcatur, daß er daſelbſt mit Heu / Korn oder Wolle hochbeladenen Wagen ohne Hindernis fahren könne. In *lib. XI. tit.* 5. de ludis eorumque moralitate ſatagit Illuſtis Autor. Notato maximo ludorum abuſu, ſanctionem juris Romani, contra aleam, adducit laudatque, ac remiſſiora jura Germanica, quæ pecuniæ in ludo perditæ exactionem quidem haut admittunt, ſolutæ tamen repetitionem quoque inhibere videntur, adjungit, eademque ex jure Romano commode ſuppleri poſſe, contendit. Hinc, licet hodie pravi mores bonas leges in ſuam poteſtatem traxiſſe videantur, attamen cum illi mores nondum univerſales, ac inſuper aulici ma-

Digitized by Google

magis, quam forenſes ſint, judicem, ſi rigori juris civilis, donec conſuetudo contraria legitime probetur, inſiſtat, ac ſecundum illud pronunciet, juſte eſſe facturum, amplius exiſtimat. Quod ſi luſores ea utantur cautela, ut in creditum eant, & inſtrumentum obligationis, quaſi tantam pecuniam alteri mutuo dediſſent, ſibi dari curent, tum, ex doctrina Noſtri, iis ex inſtrumento hoc guarentigiato agentibus, exceptio non numeratæ, ſed ludo perditæ pecuniæ, in Saxonia opponi non poteſt, niſi hæc pariter ſit liquida; bene vero in Ducatu Magdeburgico, in quo, etiam contra inſtrumentum liquidum, delatio juramenti admittitur. Si vero literæ cambiales acceſſerint, tum exceptio memorata plane ceſſat; id quod recenti quodam Facultatis Juridicæ Hallenſis reſponſo confirmatur, ſalva nihilominus reo reconventione. Si denique de pecunia ludo perdita transactum ſit, tum illa valide, vel proceſſu executivo, vel ordinario, prout indoles inſtrumenti, eo nomine confecti, admiſerit, exigi poteſt, ceſſante & exceptione & reconventione: cujus ſententiæ, alio præjudicio illuſtratæ, ea præcipue eſt ratio, quod, cum ſuper dolo commiſſo, aliisque delictis, tam publicis quam privatis, tranſigere liceat, debitum ex ludo ortum transactione quoque confirmari poſſit. Uti autem pecunia luſori credita, colluſori non eſt reſtituenda, ita nec cauponem aut luſorum receptatorem, nec tertium pecuniam datum repetere poſſe, amplius docet Conſultiſſimus Autor, adjiciens contra Wiſſenbachium, παράδοξον & παράνομον non eſſe, quod Jure Romano luſorum receptatori, ob injuriam vel damnum a luſoribus illatum, actio non detur, cum Magiſtratus ludentium petulantiam ex officio punire poſſit. Cæterum hactenus dicta ad ludos fortunæ & mixtos, qui aleæ nomine comprehenduntur, pertinent. Alia ratio eſt ludorum virtutis, quibus ad utilitatem Reipublicæ arte vel Marte conferendam, juvenes præparantur. Hos uti licitos laudandosque cenſet Illuſtris Autor, ita ad eos ludum Schachorum & ſaltandi exercitium non recte referri arbitratur, cum illi, velut rei inutili, peſſime tempus impendatur, hoc vero laſcivos & effœminatos, non fortes reddat juvenes. Poſtea explicat ludos in *l. 1. & fin. C. de aleator.* relatos. Ex hoc genere eſt μονόβολον i. e. exercitium ſaxa ſeu lapides ja-

ctandi, cum eoque habet aliquam convenientiam exercitium illud, die Handgranaten zu werffen / nec non jactatio lapidum funda, mit der Schleuder / facta. Succedit κοντομονόβολον, ſive ludus conti jaciendi, ſeu haſtæ jaculandæ. Hunc excipit ludus Quintanæ, quo contus ſeu pertica, a currente equite, in hominem ligneum figitur, ſic dictus a Quintana via, quæ in caſtris Romanis in quintanam portam exibat, ubi milites, arte feriendi ſudem exercebantur, quamvis Imperator ipſe ab homine quodam Quinto, hunc luſum denominatum dicat. Quartus ludus eſt πεξιχύτης ſive Colluctatio, eoque referri poteſt das Ringen oder das Lantzen-Brechen und Fuß-Turnieren / nec non ars pugillatoria, a cujus tamen favore excludendos cenſet Autor Celeberrimus opifices, palæſtram gladiatoriam exercentes, die Marcks-Brüder / qui Francofurti, & Federfechter / qui Pragæ creantur, cum cruenta ſæpius edant ſpectacula, præcipuaque ars in variis corporum geſtibus, quos Aufhebels vocant, tantum conſiſtat. Ultimus denique ludus, a Juſtiniano permiſſus, eſt ἱππικὴ, cum duo equi, docente Pancirollo, birotæ adjuncti currunt, & uni inſidens, in alium, cum opus eſt, tranſit. Hodie eo non male referas das Wette- und Ringelrennen zu Pferde. His generale monitum, quod ea, quæ de permiſſis fortunæ ludis, ac retentione lucri naturaliter licita, dicta ſint, ad forum exterius tantum, non autem ad conſcientiam pertineant, cum nunquam ad ludum ſe conferant luſores ſine animo lucrandi, hoc autem appetitu, omnino contra Decalogum peccent, Vir Illuſtris ſubjungit, ac ſponſiones & ollam fortunæ, magis rejiciendas, quam probandas eſſe exiſtimat.

GUL. FORBESII CONSIDERATIONES MODEſtæ & Pacificæ Controverſiarum de Juſtificatione, Purgatorio, Invocatione ſanctorum, Chriſto mediatore, & Euchariſtia. Cum Compendio Regulæ fidei Catholicæ VERONIANÆ, adoſtendendum, quæ ſint, quæque non ſint de fide catholica. Altera editio, prioribus multo emendatior.

Helm

Digitized by Google

Helmſtad. A. 1704. in 8. Alphab. 2 cum dimidio.
Proſtat Lipſiæ apud Joh. Frid. Gleditſch.

BIna hæc ſcripta edidit multa cura & ſtudio *Joh. Fabricius*, S. Theol. D. ejusque in Acad. Julia Prof. primarius, Abbas Regiæ Luteræ, & Sereniſſ. Duc. Brunſvic. & Luneb. Conſiliarius Eccleſiaſticus, iisque *notas* addidit ac tres *Indices*. Præmiſit etiam *præfationem*, in qua docet, obligatum eſſe Theologum Academicum, ut judicet, quænam ſint genuinæ adverſæ partis ſententiæ, ne *quid* forte *alieni* ei tribuatur, neve confundatur *doctrina Eccleſiæ alicujus* cum particularium placitis Doctorum, aut *credenda* cum quæſtionibus problematicis, neque etiam *ex cenſuris & approbationibus librorum* concludendum eſſe, omne id, quod illi proponunt, eſſe de fide. Hinc celebrat Forbeſium, quod in hoc tractatu prudentem & gravem diſputatorem, & fideliter ac candide adverſariorum ſententias propoſuerit, ac modeſte de iis judicarit, etiam ſuorum errores, ſi qui ſunt, non præteriens. Denique ait, plurimas & graviſſimas *mendas*, quæ in priori erant editione, ut tolleret, nulli ſe labori, nulli operæ peperciſſe, atque hunc in finem dicta S. Scripturæ, Patrum Eccleſiæ, & aliorum auctorum, quorum potuit habere copiam, evolviſſe, &, num recte ſe haberent citationes, inquiſiviſſe. Neque melius cognoſci poteſt, quid in nova hac editione præſtitum ſit, & quantum illa antecellat priorem, niſi hæc cum nova conferatur. In eo quoque lectori commodum exhibere voluit, quod numeros paginarum veteris editionis retinuerit, ne illi, qui ex veteri editione vel allegaſſent, vel in locos ſuos communes retuliſſent, operam ſuam perderent. Juvat autem ex Elencho vitæ Forbeſii, itidem præmiſſo, cognoſcere, quis ille vir fuerit. Nimirum natus Aberdoniæ ex illuſtri familia, patre Thoma Forbeſio, & matre Janeta Cargilla, medicinæ Doctoris celeberrimi filia, poſt comparatam linguæ Latinæ & Græcæ magnam notitiam, philoſophicis ſtudiis operam dedit, & ad *Magiſtri* gradum evectus, *Profeſſionem Logicæ* in collegio Mareſchallano, in quo didicerat, ſumma cum laude adminiſtravit. Deinde vero *peregre abivit*, ſeque contulit in Pruſſiam & Poloniam, atque in Germania & Belgio Fœderato in Academias celebriores, Juliam, Heidelbergenſem & Lugdunenſem, & ex quin-

quennali itinere in Angliam reverſus, a Præſulibus Academiæ Oxonienſis ad *Profeſſionem linguæ Hebrææ*, in qua plane excellens erat, liberali pretio invitatus eſt, ſed ob adverſam valetudinem, non diu ibi potuit ſubſiſtere. Reduci in patriam Conſul & Senatus Aberdonienſis, honoris ergo, jus municipale contulerunt. Inde conſtitutus fuit *Miniſter Eccleſiæ Alfordenſis*, mox Aberdonienſis Eccleſiæ. Porro, impetratis *Theologiæ Doctoris* ornamentis ac privilegiis, *Profeſſione Theologiæ*, nec non *Collegii Mareſchallani Præfectura*, item *Decanatu* Facultatis Theologicæ, & dignitate *Rectoris Magnifici* functus eſt, & literarum ſtudiis partam famam ædificiorum ſtructura reddidit illuſtriorem: nam & *Collegii ædificium*, quod olim Franciſcani tenuerant, & *fanum Franciſci* priſtino nitori reſtituit, atque illud inſigni bibliotheca, cui ſedem ſuam ædificaverat, exornavit. Certabant inter ſe illuſtres Scotiæ civitates, Aberdonia & Edenburgum, utra Forbeſium ſibi retineret: nam ſicut *Edenburgenſes* non deſtiterunt, donec eum ad ſe traherent, & provinciam ei Paſtoralem imponerent, ita gratulati ſibi ſunt *Aberdonienſes* de lætiſſimo ejusdem reditu, & iterata apud ſe officii ſacri ſparta. Sed non diu duravit hæc eorum felicitas. Nam cum Jacobus VI Rex, Edenburgum delatus, inſignem deſideraret audire concionatorem, & commendatum ſibi audiviſſet Forbeſium, tanto ejus captus fuit amore, ut primum eum benigniſſime juberet eſſe *Edenburgenſium Epiſcopum*; ſed quam inconſtans ſit mortalium conditio, ſuo Epiſcopus exemplo commonſtravit; quandoquidem dignitatem iſtam non tenuit ultra tres menſes, animam exhalans A. 1634, cum vixiſſet annos 49. Pauca ſcripſit, (ſcire enim malebat, quam ſcribere, & ſcripturienti cuidam, magnosque, ut putabat, labores oſtentanti, lepide vereque dixit: *lege plura, & ſcribe pauciora*. Sicut & hoc dicterium ei frequens erat: *ſi plures fuiſſent Caſſandri & Wicelii, non opus fuiſſet Luthero & Calvino*; imo hunc unicum controverſiarum libellum: nam annotationes ejus ad Bellarmini tomos, & ſchedæ aliæ eruditiſſimæ, quibus Theologicæ controverſiæ haud parum poſſent illuſtrari, hactenus neſcio ubi deliteſcunt. Fuit epiſcopus Forbeſius, ut ait auctor ejus vitæ, vir vere apoſtolicus, antiquitatis catholicæ callentiſſimus, qui nulli priorum ab ævo apoſtolico doctrina, ſanctitate, humilitate, temperan-

perantia, modeſtia, gravitate, orationis & jejunii publici & privati frequentia, bonorum operum praxi, induſtria pauperum cura, clinicorum crebra viſitatione & conſolatione, & omni varia virtute Chriſtiana, erat ſecundus. Scopus auctoris & primi editoris unus plane idemque fuit, nempe ut veritas in controverſiis, de quibus hic agitur, viris doctis & præjudicio liberis clarius patefieret; deinde ut via hinc ad reconciliandos Chriſtianos facilior ſe aperiret. Dum autem moderatum de nonnullis Pontificiorum controverſiis ferebat judicium, & dignitatem epiſcopalem tuebatur, factum eſt, ut quidam eum Pontificiis favere, & ad eorum partes tranſire calumniarentur: quam tamen injuriam doctrina, ſtatio, & mors auctoris abunde confutavit. Sed ut conſtet, quidnam in libro tractetur, capita ejus breviter recenſebimus. Nimirum in eo agitur de communi fidei diſtinctione in 4 ſpecies: de natura fidei *juſtificantis*: an fides ſola juſtificet? de cauſa formali juſtificationis: de imputatione juſtitiæ Chriſti: de juſtitia Dei nobis infuſa: de certitudine gratiæ & juſtitiæ: de certitudine prædeſtinationis & finalis perſeverantiæ, nec non amiſſione fidei & juſtitiæ: de inæqualitate juſtitiæ fidelium: de *bonorum operum* neceſſitate: De Chriſto legislatore: de poſſibilitate obſervandi legem: an omnia juſtorum opera, quantumvis bona, ſint peccati labe aliqua maculata? de juſtificatione ſecunda, ex loco Jacobi cap. 2, 24: de *merito* bonorum operum: de fiducia in meritis, & intuitu mercedis æternæ in bene operando: de conditionibus meriti vitæ æternæ: de merito bonorum operum ex condigno: de *purgatorii* probatione ex ſacra Scriptura, & ex Patribus: de orationibus pro demortuis: de *Angelorum & Sanctorum interceſſione*: de Angelis cuſtodibus: de Sanctorum interceſſione: de Angelorum & Sanctorum invocatione: de religioſa invocatione Sanctorum: de compellatione Sanctorum: de abuſibus invocationis Sanctorum: de *Chriſto mediatore*: an Chriſtus ſibi ipſi aliquid meruerit? de reali Chriſti præſentia in S. *Cœna*: de *transſubſtantiationis* poſſibilitate: transſubſtantiationem de fide non eſſe, imo cum Scripturis & Patribus vetuſtioribus pugnare: nec transſubſtantiationem, nec conſubſtantiationem (ſic falſo appellat ſententiam noſtram de præſentia corporis Chriſti) hæreſin eſſe: de orali

man-

manducatione, etiam indignorum: de communione ſub una, vel utraque: de conſecratione, reſerratione, & adoratione euchariſtiæ: de circumgeſtatione panis euchariſtici, & feſto corporis Domini: de ſacrificio miſſæ: an miſſa ſit propitiatorium & impetratorium ſacrificium, & quibus proſit? Quamvis autem non omnia, quæ Auctor affert, probari queant, magnam tamen ille multis controverſiis lucem fœneratur, atque ad inſigniores ſcriptores lectorem ducit. Cumprimis memorabilis eſt ejus ſententia de S. Cœna, quam p. 374 hiſce verbis exprimit: *Tutiſſima & rectiſſima videtur illorum Proteſtantium aliorumque ſententia, qui corpus & ſanguinem Chriſti* vere, realiter & ſubſtantialiter *in euchariſtia adeſſe & ſumi exiſtimant, imo firmiſſime credunt, ſed modo humano ingenio incomprehenſibili, ac multo magis ineffabili, ſoli Deo noto, & in Scripturis nobis non revelato, non quidem corporali, & per oralem ſumtionem*, (vide pag. eandem, ut & 376. 377. 378. 420.) ſed neque etiam ſolo intellectu ac pura puta fide, ſed alia ratione, *ſoli Deo, ut dictum eſt, cognita, illiusque omnipotentiæ relinquenda.* Ac præterea docet, male doceri a multis Proteſtantibus, *præſentiam & communicationem hanc Chriſti, per fidem effici; haud aliter communicantes in euchariſtia comedere, quam Patres V. T. qui crediderunt in Chriſtum; non aliter in ſacramento eſſe Chriſti corpus, quam in verbi explicatione & auditu, atque res easdem eſſe, Chriſtum in baptiſmo induere, & ipſius carnem ac ſanguinem in cœna ſumere; & Chriſtum non eſſe realiter in euchariſtia, quia ſit in cœlo, loco circumſcriptus &c.* Huic libro adjunxit Editor Reverendiſſimus Compendium Regulæ fidei catholicæ Veronianæ, propterea, quia in eo oſtendatur, quæ ſint, quæque non ſint de fide Catholico-Romana; quo obſervato, multæ controverſiæ ceſſare poſſint: quicquid enim non proponitur credendum, e. g. *bona opera eſſe meritoria de condigno*, id in utramque partem diſputari, adeoque vel affirmari, vel negari poſſe. Concinnavit autem hoc Compendium Præſul quidam Eccleſiæ Romanæ, ex Regula fidei Catholicæ Franciſci Veronii, non Conſtantini, qui fuit regicidii defenſor, ſed Pariſienſis, ordinis Jeſuitici, approbata a toto Clero Gallicano, imo & tacite a tota Eccleſia Romana, quia auctor non ſui cerebri placita affert, ſed

Con-

Concilium Tridentinum pro norma habet, idque preſſe ſequitur, atque adeo non agnoſcit pro articulo fidei, quod ab illo pro tali non proponitur. Quod ipſa libelli contenta ſpectat, agitur in eo, poſt regulam fidei generalem, de meritis gratiæ & gloriæ, juſtificatione, ſatisfactione, indulgentiis, purgatorio & ſuffragiis pro defunctis, legum eccleſiaſticarum obligatione in conſcientia, invocatione ſanctorum, imaginibus, reliquiis Sanctorum & earum veneratione, cultu & honore Sanctorum, Chriſti præſentia in euchariſtia, transſubſtantiatione, adoratione euchariſtiæ, ſacrificio miſſæ, communione ſub una vel utraque ſpecie, Papa ejusque primatu & auctoritate, & judice controverſiarum. Hiſce Epitomator addidit quædam, appendicis inſtar, ex Walenburchiis, de verbo Dei, verbo Dei ſcripto, conſequentiis ex Scriptura deductis, verbo Dei non ſcripto, Eccleſia verbum Dei proponente, fide fidelium ante & poſt Concilium Tridentinum, propoſitione Eccleſiæ, articulis morum ab Eccleſia Catholica propoſitis, articulis credendorum neceſſariis, numero præceptorum fidei, aſſenſu catholico & reſolutione fidei, requiſitis ad probandum articulum fidei, & fide implicita. Inprimis notabile eſt, quod p. 11 & 44 diſſeritur de immaculata conceptione B. Mariæ virginis, & lectione Bibliorum in vulgari idiomate; illam nempe non eſſe articulum fidei, & hujus prohibitionem non obſtringere niſi eos, qui regulam Pontificis, in qua de lectione illa ſermo eſt, receperunt.

IOANNIS BROEN MED. DOCT. & IN ACAD. Lugd. Prælectoris Publici Opera Medica.

Roterodami apud Bernard. Bos, 1703. 4. Conſtat Alphab. 2. plag. 6.

SUb Authoris hujus nomine duo hactenus circumlati ſunt Tractatus, *de duplici Bile Veterum*, puta, atque *Animadverſiones Theoretico-Practicæ in Henrici Regii Praxin Medicam.* Cujus poſt mortem tria adhuc ſcripta propria manu nitidiſſime conſignata repererunt hæredes, *Medicinam* ſcilicet *Theoreticam, ſeu Oeconomiam Hominis, Exercitationes Theoretico-Practicas de Operationibus medicamentorum, & Compendium Chymicum,*

Et quæ non possunt singula, juncta valent.

Ad rerum interiora & medicamentorum vires perscrutandas, non opus est ad principia sive Aristotelis, sive Galeni, sive Paracelsi, sive Helmontii refugere; quin observare potius deceat diversas particularum (ex quibus omnia sunt composita) magnitudines, figuras, rigiditates, flexibilitates, irregularitates, cohæsiones, adeoque varias determinationes motus: hinc enim facile explicabitur, quomodo peragatur vel divisio, seu attenuatio, vel condensatio, seu incrassatio, vel emollitio, dilutio, dilatatio &c. Qua similiter methodo singulas medicamentorum facultates seorsim examinat Noster, & explicat, materiam medicam insimul suppeditando, atque animadversiones in usum remediorum una cum formulis adjungendo. Denique in *Compendio Chymico* præcipua Chymiæ capita enucleat, & elegantiores simul ac utiliores processus communicat.

LUCÆ ANTONII PORTII OPUSCULA ET FRAgmenta varia. Excellentissimo viro CAROLO CARAFÆO Belvederii Principi &c. dicata.

Neapoli, ex officina Bulifoniana, 1701. in 12. plag. 19.

CUjus præclara in Philosophicis juxta & Medicis studiis apud Neapolitanos florent ac vigent merita, Viri Clarissimi, *Lucæ Antonii Portii*, opuscula & fragmenta optimo instituto typis jam evulgare, operæ duxit pretium *Antonius Bulifonius*. Fragmenta sunt, ut titulus indicat, ex lucubrationibus cathedræ publicæ dicatis, maximam partem nata. Unde etiam nullum in editione eorundem ordinem observare voluit, sed ea, qua publicata sunt serie, eadem nobiscum communicavit laudatus jam *Bulifonius*. Auspicium facit a dissertatione *de Tumoribus*: ubi diversitatem eorum non solum a variis corporis nostri humoribus, sed partibus solidis etiam, non exceptis minimis fibrillis, imo & aëris corpora nostra ambientis vitio, dependere existimat. In specie autem, quomodo fibrillarum vitio tumor generari queat, cancri occulti exemplo eleganter explicat: cujus initium parvam aliquam in fibris glandulosarum partium regionem, non tumidam,

dam, ſed depreſſam potius atque induratam, cutique tenaciter adhærentem fuiſſe, obſervavit ipſe, quale leve quidem initium, longo tempore poſt, circumpoſitarum partium excipere ſolet tumor atque corruptio. Non minus ab ejusmodi nodis in fibris partium p. n ortis tumores, quos Cyſticos appellare conſuevimus, naſci perſuaſus eſt, ita quidem, ut niſi nodi & radices ſolvantur, vel quocunque modo corrumpantur, iterum ac brevi quidem repullulare, atque in majorem ſuccreſcere molem ejusmodi tumores, ferro licet exciſi, ſoleant. Et cum aëris ætherisque non minus, atque humorum & partium ſolidarum vitio, tumores generari docuerit, exempli loco eryſipelas atque ambuſta proponit. Scilicet, cum in eryſipelate partis affectæ robur utplurimum extinguatur ad tempus, a mali vehementia, talem fere machinam, uti loquitur, ab aëre in hoc affectu induci. Partibus læſis exiſtimat, qualem in ellychnio flamma, qua mediante, quicquid olei in lucerna eſt, diſſipatur tandem atque abſumitur. Paradoxum autem videbitur Practicis noſtratibus, commendari hac occaſione pro remedio experto vitrioli ſolutionem, utpote quam in eryſipelate non minus, atque in ambuſtis, egregie convenire, expertus aſſerit Cl. Auctor. De cætero in cura tumorum, vias expedire; ampliata reſtringere, adſtricta ampliare; vitia quæcunque per ſpecifica corrigere, hæc ſi non ſufficiant, ferro & igne malum extirpare; nodos ſolvere; ubi aëris vitium faceſſat negotium, mutatione facta, novam particularum organizationem inducere, neceſſum eſſe exiſtimat. Alterum hujus libri opuſculum, cui *Ægritudinum ſpecimina quædam* titulus, diſcurſus pathologicus eſt ad hypotheſin Auctoris concinnatus. Occurrunt in hoc non pauca notatu digna, præſertim, ubi de morbis animi vel mentis, corruptaque phantaſia diſſerit, e. g. de muliere quadam valetudinaria, quæ poſt feliciter enixum puerulum, alterum adhuc in utero ſe geſtare credidit, perſuaſa hoc ex ventre tenſo ac duro, in quo rotundum quid, infantis capiti ſimile, percipiebat etiam. Cum hac animi ſui ſententia vixit 14 menſes, tandem fato ceſſit; diſſecto cadavere repertum eſt hepar tumidum ac durum usque ad ſiniſtrum latus excreviſſe; lien erat etiam immanis magnitudinis, rotundus, & parte quadam hepatis lobo coa-

litus. Alius graphice locum designavit in ventre, ubi viventem ranam se habere constanter affirmavit, cujus vocem aliquando sentiret, quamve in aquis, si quas potasset, natare, allio debilitari & conquiescere, atque in vomendi conatu ad gulam fere ascendere perciperet: post duos annos, mortuo homine tabe confecto, pro rana repertus est scirrhus varicibus insignitus pyloro adnatus, quam regionem vivens ostendebat, cum de hospite rana philosophabatur querulus. Quæ sequuntur fragmenta *Lectionum in concursu ad cathedram*, duæque *ad D. Didacum Vincentium* & *Vidania Epistolæ*, sunt commentationes atque interpretationes in Galeni textus, ubi e. g. ventilatur, *quid Putredo, quid Pestis Galeno sit; qui principes, qui minores Calores eidem &c.* quorum contenta prolixius huc referre non attinet. Sufficiat Cl. Auctoris de Galeno judicium compendiose hic annotasse: *ejus voluminibus bibliothecam contineri omnigena eruditione refertam, in qua tamen multa sint inania prorsus atque inutilia: de cætero ejus industria nos habere fere omnia, quæ ab antiquioribus de re Medica cognita fuerunt.*

De Confectione ciborum in ventriculo, eorundemque ulteriori in intestinis elaboratione, magis libere, missis veterum interpretationibus, philosophatur Cl. Auctor, ita ut clara ratione demonstret, cibos in ventriculo non calore, aliave nuda qualitate comminui, neque acido duntaxat succo dissolvi, sed plura ac varia in diversis officinis, maximo naturæ studio elaborata, concurrere quæ ciborum confectioni prodesse possint: salivam fermento similem, æthereamque respiratione admissam substantiam, primo loco in hac functione ponit, deinde ad ipsam ventriculi constructionem, eique proxima viscera, quorum compressione & fotu ciborum confectionem juvari egregie certum est, provocat. Et ad hunc modum comminui, subigi, attenuari, solvi, atque in pultem substantiasque functionibus vitæ utiles converti alimenta stomacho ingesta, docet. Elapsum a ventriculo chylum in duodeno non solum bile & succo pancreatico dilui, & liquidiorem fieri; verum etiam, modo hæc nullo laborent vitio, leni effervescentia attenuari, utileque ab inutili separari, novique aliquid concipi, asserit. Præterea verisimile ipsi videtur, a glandulis mesenterii

ſenterii ac ventris inferioris alios ductus ad inteſtina derivari, liquorem quendam in cavitatem eorum eructantes. Et mucoſitas illa, qua intrinſecus inteſtina lævia ſunt & lubrica, ad mentem *Noſtri*, ab ipſa inteſtinorum ſubſtantia, per poros & meatus hucusque incognitos, effunditur. Cumque cutis vapores & ſudores ſæpe fundat copioſiſſimos, ab inteſtinis etiam vapores & ſudori ſimile quid in eorundem cavitatem inſtillari non dubitat. *De Cauſis, quibus cibus & potus male conficiuntur, iisque cognoſcendis ac diſtinguendis* agens, in generalibus ſolum ſubſiſtit Cl. Auctor. Agit poſthæc *de iis, quæ cibi & potus abſtinentiam*, item, *quæ immodicam ex cibo potuque repletionem conſequuntur: qua conveniant ebriis, & illis, qui malis fungis, vel pingui cænoſa anguilla, aut mugili e lacubus paſti ſunt.* Ex fragmentis illis *de Abſceſſu & mala ciborum confectione ſalivæ vitio*, quæ ultimo Libri loco inveniuntur nihil, attinet huc referre, cum ab his, quæ ſupra de Tumoribus & ciborum confectione dicta ſunt, parum differant.

IL CORPO-UMANO &c.

i. e.

CORPUS HUMANUM, VEL BREVIS HISTORIA, in qua, nova & ſuccincta methodo, omnia ejus organa & functiones principales deſcribuntur. Auctore ALEXANDRO PASCOLI, Peruſino, in Univerſitate patria Medicinæ Profeſſore & Lectore Publico.

Peruſiæ, typis Conſtantini, anno Jubilæo 1700, in 4. conſt. alph. 2, & 20 tab. æneis.

HUmani corporis Anatomen qui alias tradere ſolent Auctores, tali fere procedunt methodo, ut cultri Anatomici veſtigia legentes, a peripheria corporis ad interiora usque penetrantes, ſigillatim explicent partes illas omnes, quæ ſucceſſive inter ſecandum ſe manifeſtare ſolent. Cum autem, obſervato ejusmodi ordine, non parum difficultatis emergat tyroni, qui hac ratione, ab ignotis ad notiora ducitur, dum e. g. in deſcriptione cutis, nervorum, arteriarum, venarum, in aliis partibus, tendinis, mem-

membranæ, ligamenti &c. offendit nomina: maxime laudabili inſtituto Clariſſimus præſentis ſyſtematis Anatomici Auctor, *Dn. Alexander Paſcoli*, eo ordine corporis noſtri deſcribit organa, ut abſtruſioribus & magis compoſitis notionibus præmittat ſimpliciores & in vulgum notas.

Totum igitur tractatum in duos diſpeſcit libros, quorum primus ſuccincte proponit ipſa organa, alter vero omnes eorum functiones.

Explicando in priori, ut dictum, machinæ hujus animatæ organa, notitiam eorundem præmittit generalem; quo facto in ſpecie Oſteologiam proponit, atque hinc progreditur ad ſingulorum viſcerum corporis humani deſcriptionem, cordis, cerebri, ſtomachi cæterorumque, usque dum ultimo loco organa generationi & ſenſibus dicata examinat. In explicatione functionum, quod ſecundi libri objectum eſt, de motu fluidorum primo tractat, hinc pergit ad explicationem ſenſuum, atque alterationum ab objectis ſenſibilibus in organis ſenſitivis excitatarum; hanc excipit de generatione viviparorum hiſtoria, atque in fine adjectæ ſunt annotationes antecedentia de functionibus organorum illuſtrantes. Et cum Myologiæ ſtudium utplurimum valde tædioſum eſſe ſoleat incipientibus, ſufficienti organorum & functionum notitia haud inſtructis, appendicis & ultimo loco hanc Anatomes partem ponere ratus eſt, nihil in ea prætermittens, quod ad perfectam muſculorum notitiam requiritur. In toto autem opere hoc Anatomico præſtantiſſimorum Auctorum legit veſtigia, atque in ſpecie, uti ipſe in præfatione fatetur, *Th. Bartholini*, *Isbrandi Diemerbroeck*, *Stephani Blancardi*, *Raymundi Vieuſſens* &c. ex quibus etiam figuras, pro majori illuſtratione operi huic adjectas, maximam partem mutuatus eſt. Quas de functionibus partium, ſenſibus & generationis negotio fovet hypotheſes, ad mentem excellentiſſimorum Philoſophorum, *Borelli* puta, *Redi*, *Marci Malpighii* & *Bellini* concinnatæ ſunt.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Octobris, Anno M DCCIV.

REPONSE AUX QUESTIONS, D' UN PROVINCIAL.

h. e.

RESPONSIO AD QUÆSITA CUJUSDAM PROVINCIALIS.

Roterodami apud Reinerium Leers, 1704. in 12.
Conſtat Alphab. 1. plag. 5.

HAud facilius ex ungue leonem agnoveris, quam ex hoc elegantiſſimo libello Autorem ejus πολυμαθέσ]ον Celeberrimum Belgii Varronem Bælium. Sive enim jucundam optimarum rerum varietatem, ſive ſolidiſſimarum probationum delectum, ſive denique ingenuam ratiocinandi artem & interſperſos liberaliter ſales paululum reſpicias, idem certe ſe prodiderit opifex, qui Dictionarium Hiſtorico-Criticum, adplaudente univerſo literatorum orbe, in lucem emiſit. Manipulus autem hicce reſponſionum, quas ad amici cujusdam procul ab urbano ſtrepitu degentis quæſita & dubia ſe maturaſſe fingit, ſexaginta ſeptem capitibus abſolvitur. Ex iis dum notabiliora quædam excerpere ſtatuimus, idem nobis evenit, quod in Magnorum Principum Cimeliarchia admiſſis accidere ſolet, ut circumfuſi nimio præcellentium rerum agmine hæreant, quid primo, quidve ſecundo aut tertio contemplari oporteat. Jacienda tamen erit alea, & B. L. deſiderium quali quali opella noſtra vel leniendum, vel incitandum. Poſtquam igitur in duobus capitibus urbanæ vitæ pretium ſuum adjudicavit Nobiliſſ. Autor, Pſeu- Cap. III.

Ego quidem, Hermolaus, Tullium Ciceronem, Romanae eloquentiae principem, ita semper admiratus sum, ut nihil unquam legerim, quod mihi ab illo scriptum non perfectum videretur. Quamobrem, cum ad me Epistolas ad familiares, quas ille scripsit, misisses, ut eas emendarem, non sine magno animi motu suscepi hoc onus, quod mihi imposuisti. Nam, quum ipse mihi diffidam, tum quod ille, quem imitari cupio, nullum habuit, qui eum imitaretur. Quod si ego, qui nihil scribo, quod non ad amussim limatum sit, tamen, quum ille scripserit, non possum non animadvertere, quid in eo desideretur, quid sit superfluum, quid sit ineptum, quid sit inconcinnum, quid sit inconditum, quid sit abiectum, quid sit humile, quid sit tumidum, quid sit parum aptum, quid sit parum compositum, quid sit parum splendidum, quid sit parum sonans, quid sit parum numerosum, quid sit parum cadens, quid sit parum expressum, quid sit parum illustre, quid sit parum vividum, quid sit parum ornatum, quid sit parum elegans, quid sit parum urbanum, quid sit parum venustum, quid sit parum lepidum, quid sit parum facetum, quid sit parum salsum, quid sit parum acre, quid sit parum mordax, quid sit parum pungens, quid sit parum vehemens, quid sit parum grave, quid sit parum severum, quid sit parum austerum, quid sit parum sanctum, quid sit parum religiosum, quid sit parum pium, quid sit parum humanum, quid sit parum benignum, quid sit parum liberale, quid sit parum magnificum, quid sit parum splendidum, quid sit parum amplum, quid sit parum excelsum, quid sit parum sublime, quid sit parum divinum, quid sit parum caelestium, quid sit parum terrenum, quid sit parum humanum, quid sit parum mortale, quid sit parum corporeum, quid sit parum materiale, quid sit parum sensibile, quid sit parum intelligibile, quid sit parum rationale, quid sit parum irrationale, quid sit parum animale, quid sit parum vegetale, quid sit parum sensitivum, quid sit parum motivum, quid sit parum nutritivum, quid sit parum augmentativum, quid sit parum generativum, quid sit parum corruptivum, quid sit parum alterativum, quid sit parum mutativum, quid sit parum localem motum habens, quid sit parum quietem habens, quid sit parum actum habens, quid sit parum potentiam habens, quid sit parum materiam habens, quid sit parum formam habens, quid sit parum compositum habens, quid sit parum simplex habens, quid sit parum unum habens, quid sit parum multa habens, quid sit parum ens habens, quid sit parum non ens habens, quid sit parum esse habens, quid sit parum non esse habens, quid sit parum aliquid habens, quid sit parum nihil habens, quid sit parum omnia habens, quid sit parum nullum habens, quid sit parum totum habens, quid sit parum partem habens, quid sit parum infinitum habens, quid sit parum finitum habens, quid sit parum terminum habens, quid sit parum limitem habens, quid sit parum mensuram habens, quid sit parum numerum habens, quid sit parum proportionem habens, quid sit parum harmoniam habens, quid sit parum rhythmum habens, quid sit parum melodiam habens, quid sit parum consonantiam habens, quid sit parum dissonantiam habens, quid sit parum concordiam habens, quid sit parum discordiam habens, quid sit parum pacem habens, quid sit parum bellum habens, quid sit parum amicitiam habens, quid sit parum inimicitiam habens, quid sit parum amorem habens, quid sit parum odium habens, quid sit parum caritatem habens, quid sit parum invidiam habens, quid sit parum misericordiam habens, quid sit parum crudelitatem habens, quid sit parum clementiam habens, quid sit parum severitatem habens, quid sit parum iustitiam habens, quid sit parum iniustitiam habens, quid sit parum veritatem habens, quid sit parum falsitatem habens, quid sit parum sapientiam habens, quid sit parum stultitiam habens, quid sit parum prudentiam habens, quid sit parum imprudentiam habens, quid sit parum temperantiam habens, quid sit parum intemperantiam habens, quid sit parum fortitudinem habens, quid sit parum ignaviam habens, quid sit parum magnanimitatem habens, quid sit parum pusillanimitatem habens, quid sit parum liberalitatem habens, quid sit parum avaritiam habens, quid sit parum magnificentiam habens, quid sit parum parsimoniam habens, quid sit parum modestiam habens, quid sit parum arrogantiam habens, quid sit parum humilitatem habens, quid sit parum superbiam habens, quid sit parum gloriam habens, quid sit parum ignominiam habens, quid sit parum honorem habens, quid sit parum contemptum habens, quid sit parum laudem habens, quid sit parum vituperium habens, quid sit parum gratiam habens, quid sit parum ingratitudinem habens, quid sit parum veritatem habens, quid sit parum falsitatem habens, quid sit parum sapientiam habens, quid sit parum stultitiam habens, quid sit parum prudentiam habens, quid sit parum imprudentiam habens, quid sit parum temperantiam habens, quid sit parum intemperantiam habens, quid sit parum fortitudinem habens, quid sit parum ignaviam habens, quid sit parum magnanimitatem habens, quid sit parum pusillanimitatem habens, quid sit parum liberalitatem habens, quid sit parum avaritiam habens, quid sit parum magnificentiam habens, quid sit parum parsimoniam habens, quid sit parum modestiam habens, quid sit parum arrogantiam habens, quid sit parum humilitatem habens, quid sit parum superbiam habens, quid sit parum gloriam habens, quid sit parum ignominiam habens, quid sit parum honorem habens, quid sit parum contemptum habens, quid sit parum laudem habens, quid sit parum vituperium habens, quid sit parum gratiam habens, quid sit parum ingratitudinem habens,

indirecto monſtroſam opinionem adſtructum eant, quam directis verbis amplecti reformidabant. Sub nomine Fabricii Campolini, C. XIV.
Autoris diſcurſus Gallici, de animorum diſſenſione inter quasdam nationes, præſertim Gallicam & Hiſpanicam, Mothæum Vayerium latitare innuit, qui tamen ſcrinia compilaverit Caroli Garſiæ Hiſpani, cujus libellus ejusdem fere argumenti, tempore matrimonii, inter Ludovicum XIII atque Infantem Hiſpanicam contracti apparuit, quem ſane æquiorem deprehendas erga Gallos, quam Vayerium erga Hiſpanos. Porro amicum ſuum in- G. XVI.
ſtruit Noſter de genuino ſenſu verborum Bailleti, qui Martinum del Rio, poſt plurima ſcripta vulgata, poſt ſummos magiſtratus honores obitos, Jeſuitarum ſcholas frequentaſſe, ac rudimenta ſcientiarum inaudito humilitatis exemplo didiciſſe affirmavit. Nimirum non exiſtimandum fore, ac ſi incunabula literarum demum imbiberit, ſed quod Superiorum juſſu, Curſum Philoſophicum denuo inchoare, ejusque abſolvendi cauſa, triennium integrum, una cum aliis adoleſcentibus, in publico ludo verſari debuerit, quo Jeſuitarum ſcholis majore cum ſucceſſu præfici poſſet. Expleviſſe quoque eum Doctoris partes Duaci, Leodii, Lovanii, Salmanticæ, Gracii, ex Alegambio & Valerio Andrea teſtatur, animam vero exhalaſſe d. 19 Oct. 1608, vitæque ſuæ ſcriptorem ſortitum Nicolaum Surium Flandrum. Inde tractatus ejus duos poſthumos & pſeudonymos indicat, quorum alter titulo gaudet: *Peniculus foriarum elenchi Scaligeriani pro Societate Jeſu, Maldonato, Delrio. Auctore Liberio Sanga Verino Cantabro ad Carolum Bonarſcium Belgam.* Alter vero inſcriptionem præ ſe fert: *Commentarius rerum in Belgio geſtarum a Petro Henriquez Comite Fontano,* addito *Tractatu de Tumultibus Belgicis, auctore Rolando Miriteo Onatino.* E tot vero Delrii operibus, hederam tantum ſuſpendit Adverſariis ejus in Senecæ Tragœdias, quæ anno ætatis XIX concinnavit, idque propter eruditionem inibi collectam; Disquiſitiones autem Magicas commendat ob multifarias narrationes, quæ de faſcino & ſtrigarum præſtigiis unquam innotuerunt. Ridet imprudentiam cujusdam Anonymi, qui C. XIX.
Montes Hannoniæ A. 1691 ideo a Rege Galliarum obſeſſos atque expugnatos, edito ſcripto aſſeveravit, quod Novum Teſtamen-

tum, lingua vulgari donatum, ibidem ſub prelo maduerit, cum tamen ſatis conſtet, Pariſienſium typis illud fuiſſe deſcriptum. Au-
C. XXVI. torem libri: *Meditations ſur la Metaphyſique, par Guillaume Wander*, Pariſiis A. 1678 impreſſi, venditat Abbatem de Lanion,
C. XXIX Academiæ Regiæ Scientiarum Socium. Lectu non ingrata ſunt, quæ de Abbate Cotino, fœminis primi ordinis in Aula Gallica olim charo affert, quem ingenioſa Molierii ſatyra de ſumma exi-
C. XXX. ſtimatione ad ſibilos ludibriaque omnium relegavit. Hinc Philippum II Galliæ Regem Auguſti cognomen, non in vita ſua, nec a Paulo Æmylio, ſed poſt obitum demum, a Rigordo tamen ac Gulielmo de Nangis, Hiſtoricis perquam celebribus, jam tuliſſe
C. XXXI. declarat. Franciſco Ramos del Manſano, Jurisconſulto Hiſpaniæ excellentiſſimo, plurimas tribuit laudes, eumque anno ætatis XVIII in Salmanticenſi Academia Profeſſionem Juridicam non modo obtinuiſſe, verum etiam ad ſplendidiſſima Conſiliorum Regiorum munia brevi adſcendiſſe perhibet. Illum ipſum quoque eſſe, qui tractatibus Pacis Pyreneæ ante Batevillium ſubſcripſerit, & Prætenſionem Mariæ Thereſiæ Galliarum Reginæ in Brabantiam calamo fortiter retuderit. Filium habuit Johannem Franciscum, quem nonnemo *paternæ eruditionis ſpi-*
C. XXXIII. *rantem* appellat *imaginem*. Longius jam immorari videas Noſtrum argumento de Magia, quippe quod duodecim capitibus eleganter pertexit. Primo autem loco exempla nonnulla fœminarum in medium profert, quæ a Cacodæmone ſe obſeſſas aliquandiu mentitæ, pœnas tandem detecta fraude luerunt; ubi Bodini ſupinam credulitatem reprehendit, qui in Dæmonomania pag. 164 non verecundatus eſt, pro vera obtrudere hiſtoriam Romanam, cujus tamen falſitas diu ante librum ejus excuſum omni-
C. XXXIV. bus innotuit. Interea non promiſcue fidem narrationibus hujusmodi derogandam monet, cum Sacra pagina Diabolicam obſeſſionem in dubium amplius vocare haud ſinat. Ipſemet vero perſuaſiſſimus eſt, ſolius depravatæ imaginationis morbo effici poſſe imaginarios obſeſſos, ita ut ſubornatione aliqua aut malitia minime ſit opus. Sic contingere ſane poſſe, ut fœminæ timidioris forte pectoris, vel præjudicio laborantes, de fagarum atque incantatorum potestate, ſtatim ut viderunt, illos in conſpectu ſuo ne-

ſcio

```
class Point {
  int x, y;
  public int getX() { return x; }
  public int getY() { return y; }
  public void setX(int x) { this.x = x; }
  public void setY(int y) { this.y = y; }
}
```

```
class Point {
  int x, y;
  public int x() { return x; }
  public int y() { return y; }
  public void x(int x) { this.x = x; }
  public void y(int y) { this.y = y; }
}
```

mortalibus, creduntque firmiter, ſe commercium cum Satana exercere, quin & in votis habent illud longius continuare, velut deſertores & blaſphematores divini Numinis puniantur. Accedere enim, quod tales ad demerendam Orci gratiam nihil melius ſibi proficere autument, quam ſi veneno paſcua inficiant, amicis toxica propinent, infantum abortus procurent, morbos ac contagia immittant, milleque alia hujus generis atrocia perpetrent. Cum ergo publico vivant terrori, referre ſane tranquillitatis civilis, ut carcinomata illa quantocyus extirpentur. Urgenti forte: ineptias communiter adhiberi in veneficiis iſtis, resque nullius efficaciæ; replicat Noſter: ſufficere utique, ſi imaginarii iſti præſtigiatores opinentur, poſſe taliusmodi quisquilius mortem vel damnum inferri, quin & e quotidiana ſciant experientia, qualia ſecum mala imbecillitas atque error popularis ferre ſoleat. Quod denique illos concernit, qui magiam quidem fabulis accenſent, carminibus autem & faſcinis aliorum interitum moliuntur, neque eos a crimine vacare oſtendit. Nihil enim intereſſe, ſive ferro aut veneno alterum perimas, ſive rebus caſſis te armes, ea ſub intentione, ut alteri vitam extorqueas. Quodſi ergo ſceleſtum propoſitum triſtem poſt ſe trahat operationem, homicidii reatum nullo ſubterfugio declinaveris. Aliud dicendum putat, ſi quis jocandi animo alteri, quem confidentiorem exiſtimavit, quam ut verbis ſe moveri patiatur, faſcinum minatus ſit; ubi ſi præter ſpem adverſi quid eveniret, inconſiderantiæ ſolummodo nota tali impingi poſſet. Quare verbis tantopere ſe jam olim adſtrinxerint venefici, in Cap. XXXVI explicat, cauſam accerſens a ſolemnibus cærimoniis, ad ſacrificia peragenda apud Gentiles excogitatis, ſiquidem teſtante Plinio Lib. XXVIII C. 2. Hiſtor. Nat. in hoſtiis feriendis ſcrupuloſe iis ſatis advertere moris erat, ne in precationibus quid verborum præteriretur, aut præpoſterum diceretur; ſecus nihil plane actum eſſe arbitrabantur. Cum itaque Magi infernalium Deorum auxilio opus quam maxime haberent, verbis etiam ſtatis & conceptis eos ſibi propitiare ſtudebant. Multus eſt in enarranda antiquitate & progreſſu Magiæ, quem in finem innumera fere exempla e probatis Autoribus conquirit, unde patere queat, Magiam non fuiſſe prohibitam, aut a fece populi

C. XXXVII & XXXVIII.

puli ſolum deamatam, ſed Magiſtratuum, Principum ac Philoſophorum ſuffragio & cultura munitam. Quin nec ſuccedente Chriſtianiſmo, qui tamen Oraculis ſilentium impoſuit, Magiam detrimenti quicquam ſenſiſſe, ſed profundiores radices egiſſe; alias ignorarentur tot legum plauſtra incantatores ſtringentium, ignorarentur choreæ illæ nocturnæ Ethnicis incognitæ, in quibus abominandum ſpurcitiei genus committi paſſim creditur. Nullibi autem auguſtiorem ſedem ſtabiliviſſe Magiam, quam in Norvagia, Lapponia, Islandia, aliisque regionibus Borealibus. Si verum, quod Autor vitæ Doctoris Fauſti refert, Cracovia Poloniæ inſignem olim ſcholam Magicam aluit, haud ſecus ac Saraceni ſuo ævo Hiſpali, Toleti ac Salmanticæ Dardanias artes publice docuerunt. Circa proceſſum contra ſagas formandum, Malebranchii ſententiam amplecti videtur, qui illas non indiſtinctim pœna affici, ſed contemtu excipi debere monet, quandoquidem iſta methodus omnium ſit commodiſſima, ad reſtituendum ſanæ menti tot imaginarias veneficas, dum commenta ſua explodi cernent, ac meticuloſorum numerum decreſcere. Provocat hac occaſione ad Hollandiam, in qua neminem incantationibus fidem præbere, neminem quoque magiæ ſuſpicione onerari invenias, cum e contra in iis provinciis, ubi lamiarum ſupplicia frequentantur, & rogi crebrius fumant, ſtrigarum examen multiplicetur. Ad minimum perquam caute in inquiſitione progrediendum eſſe ſuadet, probationes fallaces eliminandas, abrogandas inſimul confiſcationes bonorum, quibus interdum tum delatores tum judices inhiare ſolent. Hujus rei intuitu, Congregationem de propaganda incredulitate perutilem fore jocatur in Germania, ut Miſſionariis probis & ſagacibus judiciorum defectus corrigerentur. Porro Magiam apud Ethnicos nulla pœna coercitam fuiſſe, niſi quatenus noxam intuliſſet hominibus aut beſtiis, pluribus demonſtrat. Difficillime etiam tunc temporis actum magicum ab actu religioſo prima fronte diſcreveris, uti e ſacrificio Deæ Tacitæ apud Ovid. Lib. 2. Faſtor. conjicere licet. E ſcopo tantum ſolemnia illa dijudicari debuiſſe, cumque detexerint magiſtratus, celebrari nonnulla ſacra, quæ animalibus, plantis, imo & hominibus exitium accelerarent, quæ ad nefarias impellerent libidines,

C. XXXIX.

C. XL.

aut

aut mentem plane averterent, ſupplicio illa expianda ſanxerunt. Quæ vero terras fertilitate, milites animo ac robore, aerem ſalubritate, Remque publicam alio emolumento donare potuerunt, illa ſine dubio permiſſa, nullique pœnæ ſubjecta fuiſſe dixeris. Teſtis vicem præſtet L. 4. C. de Malef. & Mathemat. in qua Imper. Conſtantinus quantumvis Chriſtianus diſerte edicit: *nullis criminationibus implicanda eſſe remedia humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemiis metuerentur imbres, aut ventis grandinisque agitatione quaterentur, quibus non cujusquam ſalus aut æſtimatio laederetur, ſed quorum proficerent actus, ne divina munera & labores hominum ſternerentur.* Sagæ proinde nomen licet Romani in opprobrio habuerint, mulierculas tamen ſagarum charactere inſignes idcirco non punire, niſi quousque a malis inferendis ſibi non temperarent. Hinc Martinam, quæ a Tacito Annal. l. 3. c. 7 ut veneficiis famoſa notatur, propter venenum Germanico propinatum & ſuſurris magicis infectum, ſupplicio deſtinatam fuiſſe legimus; quemadmodum jam A. U. 422 centum & ſeptuaginta fœminæ ob magicam ſcientiam & venena mixta, narC. XLI. rante Livio L. VIII, capitalem ſententiam ſubierunt. Pergit deinde ad objectiones aliquot formandas ab amico, quaſi apud Ægyptios & Græcos magia equidem crimini fuerit habita, neutiquam vero apud Romanos, dubiaque ita reſolvit, ut diſcrimen ſtatuat inter magiam vulgarem ſeu pernitioſam, & ſublimem illam, quæ futura rimatur, hominumque utilitatem promovet; hanc nullo modo impietati apud prædictas gentes ceſſiſſe, bene
C. XLII. tamen alteram. De cætero Poëtarum licentiam increpat, qui Deos Deasque ad magicos actus atque incantationes confugiſſe, & Lucinam crurum ac digitorum junctione Alcmenæ partum ſeptem dies continuos impediviſſe, Meleagri fata e ſtipite in ignem conjecto pependiſſe, Junonem mutuato Veneris cingulo ſui amorem in marito Jove reſuſcitaſſe, aliaque hujus generis indecora fabulari non erubuerunt. De imagunculis cereis, quarum mentio extat apud Ovidium in Epiſtola Hypſipyles ad Jaſonem, dum incidenter agit Celeberrimus Autor, audaciſſimum Ligiſtarum facinus in Gallia tempore Heinrici III R. ſuſceptum ſimul com-

me-

memorat, qui ſimulacra Regem referentia e cera effinxerunt, eademque inter XL Miſſarum ſolemnia, quæ per totidem horas Lutetiæ in Eccleſiis parochialibus cantari fecerant, altaribus imponentes, acu pupugerunt, & quidem in quadrageſima Miſſa in regione cordis, ſperantes Regem ſic enecari poſſe.

C. XLV. Ad alia jam converſus Noſter, ex indicio amici cujusdam, Apotheoſin Octaviæ Melchiorri viduæ Recinetenſis deſcribit, quam Dominicani iſtius urbis Monachi A. 1700 d. 17 Oct. propter legatum ſeptem mille thalerorum ſibi relictum, ritu plane ſingulari conſecrarunt, imaginem ejus ante altare magnum in menſa collocantes, & ſuffitu thuribuli, cereisque accenſis honorantes.

C. XLVI. Minime vulgaria æſtimanda ſunt, quæ occaſione Mercurii Gallici adducit. Conſtare ſcilicet hunc librum XXV tomis, & incipere A. 1605, deſinere autem in A. 1644. Primum ejus compilatorem fuiſſe Johannem Richerium bibliopolam, cui tamen inventi tituli laudem non debeas, eo quod ſub exitum ſeculi XVI, duo Mercurii Gallo-Belgici prodierint, quorum alter D. M. Janſonium, Doccomenſem Friſium, alter Gotardum Artuſium parentem habeat. Interim non inficiatur, poſt Richerii Mercurium plures alios, nimirum Mercurium Jeſuiticum autore Jacobo Godofredo A. 1631, Mercurium Helveticum autore Friderico Spanhemio A. 1634, Mercurium Luſitanicum autore Dn. de Grenallie A. 1643, lucem adſpexiſſe. Bailletum certe affirmare, Mercurium Gallicum triginta fere alios ſibi ſimiles peperiſſe. C. XLII. Miſſa hic facimus, quæ de Mercuriorum & Novellarum autoritate probandi, & num ab Hiſtorico gravi in teſtimonium advocari mereatur, diſtincte ſatis ediſſerit, concludens melius eſſe, ut Lectori conſulatur libro ubivis obvio citato, quam vanitati Scriptoris ad libros rariores & MSta tantum provocantis. C. L. Tum paucis interjectis, panem fermentatum, quem Proteſtantes in pago Bernenſi ad celebrationem Sacræ Cœnæ jam adhibent, primitus fuiſſe receptum docet A. 1606, die Nativitatis Chriſti, cum antea pane azymo inter duas laminas ferreas cocto uterentur. C. LII. Amicum deinde, qui prava verſione Sanderi Hiſtoriæ de Schismate Anglicano, a Maucroix quodam adornata, ſeductus Harpsfeldii librum *Corpus* inſcriptum in tabernis librariis fruſtra quæſierat, in viam reducit, de origine erroris eum penitius inſtruens. Sanderus

etenim ſcripſerat, Nicolaum Harpesfeldum in carcere egregium opus contra Magdeburgenſes *Copi* nomine editum publicaſſe; quod Maucroix ita vertit: *Nicolas Harpesfeld etant en priſon compoſa contre les Centuriateurs de Magdebourg un excellent livre intitule* Corpus. Jam autem ſatis conſtare, quod modo dictus Nicolaus Harpsfeld, Archi-Diaconus Cantuarienſis, Suprematui Eliſabethæ Reginæ ſubſcribere nolens, carceri fuerit traditus A. 1566, ibidemque ſex Dialogos contra ſummi Pontificatus, Monaſticæ vitæ, Sanctorum, ſacrarum imaginum oppugnatores & pſeudomartyres &c. elaboraverit, quos ne rebus ſuis noceret, ad amicum ſuum Alanum Copum in Belgio degentem evulgandos curavit. Hic equidem nomen ſuum titulo adpoſuit, in calce vero libri majores haſce literas addidit: A. H. L. N. H. E. V. E. A. C. quarum ſignificatio: *Auctor hujus libri Nicolaus Harpesfeldus: edidit vero eum*
C. LIII. *Alanus Copus.* Nec minus Clariſſimi Dupinii hallucinationem in Biblioth. Eccleſ. T. IX p. 200 edit. Belg. obſervat, Harmenopulo Dictionarium Juris Civilis, quod Joh. Mercerus Latino ornatu donaſſet, attribuentis, cum tamen Prochiron ſeu Manuale legum nominare debuiſſet. Etiamſi enim tale Harmenopuli Dictionarium, teſte Lambecio, in Vindobonenſi Bibliotheca adhuc deliteſceret, id excuſare Dupinium haud poſſe, utpote quod nunquam excuſum, multo minus in Latinam linguam translatum apparuerit. Vix etiam accuratioris Chronologiæ regulis eum ſatisfacere, quando Harmenopulum eo tempore, quo Bogomilorum ſecta innotuerit, floruiſſe tradit; ſiquidem certum ſit, iſtam hæreſin ſub Alexio Comneno, A. 1080 ſummam rerum adepto, ſe exſerere cœpiſ-
C. LIV. ſe. Jam magicarum narrationum filum recipit Eruditiſſimus Autor, & prudentiæ Catharinæ Mediceæ parum convenire autumat fabulam, quam Anonymus in libello: *L' Art d' aſſaſſiner les Rois enſeigné par les Jeſuites* &c. primus divulgavit, quod ſcilicet memorata Regina numisma æreum oblongum, chalybea incluſum arcula, Meſmio familiari ſuo, ſub jurata ſilentii fide aſſervandum dederit, in quo ipſa ſupplicis habitu, mediaque inter tres filios Carolum, Heinricum atque Alenſonii Ducem, Diabolo terribili ſpecie exſculpto ac throno inſidenti genubus advoluta conſpiceretur, cum inſcriptione Gallica: *Soit, pourveu que je regne,*

h. e.

h. e. *Sit ita, modo ego regnem.* Iſtam, inquam, recenſionem calculo ſuo adprobare renuit, non quaſi pietati Catharinæ, ſuperſtitionibus magicis efflictim deditæ, repugnet, aut quaſi factum ſit nimis abominandum vel plane impoſſibile, ſed quod credere nequeat, Mediceam tam ſocordis fuiſſe animi, ut poſt Meſmii exceſſum, qui A. 1569 contigit, pyxidem illam ab heredibus ejus ſibi reddi non poſtulaverit, cum tamen ipſa A. 1589 demum vivendi finem fecerit. Mezeraium in Compend. Chronol. T. V p. C. LV. 185 taxat propterea, quod Eſchellium, presbyterum magum, ad capitale ſupplicium raptum fuiſſe aſſeruit. Neque enim presbyteri dignitatem ipſi, nec nomen, quod fuit Troiſeſchelles, competere, neque etiam mortis ſententiam eum ſubiiſſe adfirmat. Bodinum pariter titubanti valde gradu in Demonomania incedere, & magi iſtius accuſationem, modo ad tempus R. Caroli IX, modo Heinrici III referre, modo tria centena millia magorum, modo centum millia ſolum, juxta effatum ejus, in Gallia admittere oſtendit. Arrepta ſic occaſione, velut in parentheſi meminit, quod licet Julii III Pontificis ætate, quadraginta millia meretricum tributum annuum pendentium, Romæ numerata fuerint, proximo tamen anno Jubilari, e 146590 incolis Urbis, meretricum numerus ad quingentas triginta duas ſolum excreverit, haud obſcuro indicio, ut lepide colligit, mundum non in omnibus, ceu in proverbio eſt, in deteriora mutari. Sub finem horum diſcurſuum varia adhuc, Cap. LVIII. quæ Antonius de la Sale, Vigenerius, del Rio, Leander Alberti, Palingenius, Æneasque Sylvius, de Sibylla famoſa, ſpecum infinitæ altitudinis in Nurſinis montibus inhabitante, advenasque Magiam docente conſignarunt, curioſe annectit. Ad alia rurſus de- C. LX. lapſus, cauſam Gebhardi Truchſeſſii Archi-Epiſcopi Colonienſis, qui utut Reformatæ Religioni addictus atque uxoratus, Archi-Epiſcopale faſtigium, contra pacem Religioſam, & reluctante Capitulo, tueri modis omnibus voluit, perinjuſtam cenſet, ſuamque opinionem pluribus defendit. Errorem autem Mezeraii ſimul configit, cui Gebhardus, præ intolerabili animi mœrore, Hagæ Comitis exſpiraſſe dicitur, refragante Meterano, qui eum A. 1589 in Germaniam, ad res ſuas reparandas, reverſum eſſe perhibet. Au- C. LXII. torem libri Gallici, cui lemma: *Apparitions Angloiſes*, hariolatur

eſſe Paulianum, qui tempore Revocationis Edicti Nannetenſis, Nemauſi Miniſtrum verbi Divini egit, poſtquam vero avita ſacra ejuravit, Cenſuram Epiſtolarum Paſtoralium, quæ Dn. Jurio de-
C. LXLII. bentur, A. 1689 publicæ luci expoſuit. Epilogum hujus libri impendit quibusdam Anonymis & Pſeudonymis indagandis, ita ut beneficio Noſtri exploratum habeamus, Fedéo vindicari oportere Meditationes Metaphyſicas de origine animæ, ejus natura, beatitudine &c. Gallice & Latine A. 1683 & 1686 excuſas; Radulpho Bathurſto partem Vitæ Hobbeſianæ; Klifforto Nobili Anglo Tractatum de Ratione humana, qui A. 1682 Gallica verſione magis inclaruit; Souveraino Gallo, Anglicæ Eccleſiæ dein aggregato, Platoniſmum Develatum, ſeu Diatribam de Verbo Platonico; Simoni autori Hiſtoriæ Criticæ V. & N. T. Epiſtolam Rabbinorum utriusque Synagogæ Amſtelodamenſis ad Jurium, idiomate Gallico A. 5446 æræ Judaicæ vulgatam; Pithoiſio, quondam Monacho Franciſcano ex Ordine Minimorum, tum Advocato ac Profeſſori in Academia Sedanenſi, Apocalypſin Melitonis, ſeu Revelationem Myſteriorum Cœnobiticorum a Melitone factam, quæ A. 1662 Gallice itidem prodiit; Silhonio præfationem ad Perfectum belli Ducem Rohanæi Principis; Abbati Terſonio Dilucidationem epiſtolæ, Bataviæ in India Orientali ſcriptæ, ſub titulo, *Nova ex Inſula Borneo*, impreſſam Monte Peſſulo, A. 1687; Sourio, Religioſo Ordinis Fontis Ebraldi, Diſſertationem Apologeticam pro B. Roberto d' Arbriſſelles Fundatore prædicti Ordinis, A. 1701 editam; Abb. Chevremontio, conditori Teſtamenti Politici Ducis Lotharingiæ, Caroli V Chriſtianiſmum explanatum circa controverſias hujus ævi Quietismum concernentes &c. qui A. 1700 lucem vidit; Guettio de Citri Hiſtoriam primi & ſecundi Triumviratus, nec non verſionem Gallicam devictæ Floridæ & regni Mexicani; Johnſonio denique, qui A. 1702 menſe Decembris morti ſuccubuit, Julianum Apoſtatam. Plura adhuc ſupereſſent notabilia de Duciſſa Mazarini, de duobus Mareſchallis Galliæ Lorgio & Catenatio, aliaque Philoſophica, de animæ immortalitate, de materiæ extenſione, de bello & pace, de Deſpotiſmo &c. quæ ſingula conſulto ac nimiæ prolixitatis vitandæ cauſa prætermimus, rati B. L. ſitim jam ſatis nos accendiſſe, ut librum ipſum a capite ad calcem perlegere anhelet.

Digitized by Google

M. PAULI MARTINI ALBERTI, V. D. MINIſtri Norimberg. שער לשון הקדש *ſive Porta Linguæ Sanctæ, hoc eſt, Lexicon Novum Hebræo-Latino-Biblicum.*

Budiſſæ, apud Frid. Arnſtium, 1704. in 4. Alphab. 8.

CUm tam rari inter Chriſtianos antehac vel leviter tantum Hebraicarum literarum periti, omni fere ætate reperirentur, ut uni, quod ajunt, annulo inſcribi poſſent, nunc ſe viciſſim ubique gentium præclara produnt ingenia, & iſtis ſeſe ſtudiis cum cura mancipant, inque id quam enixiſſime incumbunt, ut aliis pariter eorum dulcedinem ac neceſſitatem perſuadeant, & ad operæ pretium in his faciendum adjumenta ſuppeditent. Quod dum in epiſtola huic operi præfixa miratur exercitatiſſimus in hac palæſtra Wagenſeilius, haud vanis forte conjecturis illum niti autumat, qui cœleſtem providentiam peculiare aliquid circa gentem Judaicam moliri, inde collegerit. Nos id ipſum in medio relinquimus, & Reverendi interea Autoris merito celebramus induſtriam, quam in novum hoc Lexicon Hebræo-Latino-Biblicum impendit. Multa ſiquidem in iſtud confluere animadvertimus, quæ in aliis ejusmodi ſcriptis fruſtra quæſiveris. Et ut univerſa methodi ab ipſo adhibitæ ratio paulo conſtet penitius, ea, quæ ſparſim is & ubique præſtitit, ſummatim indicamus. Videlicet ad formam Lexici Schreveliani Græci, juſtam ſervavit *literarum initialium* ſeriem, ſingulasque ſecundum illas voces, qualibet ſub litera initiali, in qua textus eas Biblicus exhibet, diſpoſuit. *Difficultates* ubi emergunt, ut paſſim emergere ſentias quam plurimas, rationes illas ſuperandi ex Grammaticis præſtantiſſimis, Schickardo, Wasmutho, Danzio, fideliter commonſtravit. *Etymologiam radicum*, ad ductum celeberrimi Neumanni, ſervatis, ubi fieri commode potuit, ipſismet Autoris eruditiſſimi verbis inveſtigavit. *Nomina propria*, eorumque ſignificationes, ex Onomaſtico maxime, quod Briani Waltoni Bibliis Polyglottis annexum eſt, ſubjecit. Ex tractatu Cl. Hilleri *de keri & kethib* peculiarem Indicem huc facientem, ordine Alphabetico diſpoſitum, interſeruit. *Loca parallela*, &, ubiubi vocabulum aliquod plus vi-

ce ſimplici in ſacris paginis occurrit, una in medium protulit. Quin & *particulas*, earumque varios ſignificatus, ex Noldii Concordantiis, Glaſſii Philologia, Danzii Interprete, & Philologorum aliorum, ſed & e Geieri imprimis ac Sebaſtiani Schmidii ſcriptis exegeticis, ſolicite excuſſit. Inſuper dilucidam explicationem *animalium*, tam mundorum quam immundorum, *gemmarum* item & *lapidum* evolutionem, *idolorum* deſcriptionem, & alia ad *perſonas resque ſacras*, ad *tempora & feſta*, ad *menſuras*, *pondera* & *monetas*, & ad *univerſam antiquitatem Hebræorum* ſpectantia, pro inſtituti ratione paucis verbis inſinuavit, atque ad Auctores, plura de his talibus diſſerentes, Lectores curioſos remiſit. Hæc ergo quibus placuerint, vires Noſtro otiumque nobiscum procul dubio apprecabuntur, ut, quam inſuper extruere meditatur, *Linguæ Chaldææ Portam*, eadem mox felicitate Eruditi Orbis oculis ſubjicere valeat.

JOHANNIS FABRICII, S. THEOL. D. EJUSQUE in Academia Julia Profeſſoris primarii, Abbatis Regiæ Lutera, & Ser. Ducis Brunſvic. ac Luneb. Conſiliarii Eccleſ. Conſideratio Variarum Controverſiarum.

Helmſtadii, apud Georg. Wolfg. Hammium, 1704. in 4. Alphab. 3. plag. 13.

QUi anno 1699 publicavit *Amœnitates Theologicas*, in Actis noſtris eodem anno pag. 285 ſqq. memoratas, & nuper admodum novam & politam, ut proxime innuimus, *Gulielmi Forbeſii & Compendii Veroniani* editionem curavit, Reverendiſſimus Abbas, nunc Conſiderationem exhibet variarum controverſiarum. Controvertit autem modeſto ſtylo cum Atheis, Gentilibus, Judæis, Mahommedanis, Socinianis, Anabaptiſtis, Pontificiis & Reformatis, operique interſerit quædam hactenus inedita Chriſtiani *Dreieri*, Herm. *Conringii*, Joh. Conr. *Dürrii*, & cognominis *Parentis ſui*, Theologi primum Altorfini, deinde Noribergenſis, quæ ſuis locis facile poſſunt reperiri, modo indices adjecti conſulantur, ſive materiarum, ſive auctorum, ſive rerum. In controverſiis cum *Atheis*, præmittit diſtinctionem Atheorum, ac deinde argu-

Digitized by Google

argumentis eorum reſpondet. Cum *Gentilibus* agens, tradit deſcriptionem religionis ethnicæ, diſſerit de multitudine gentilium, nec non de modo eos convertendi, & ea, quæ nobis objiciunt, ſolvere nititur. Contra *Judæos* diſputans, ante omnia exponit, quinam hic per Judæos intelligantur, & cum multis viris eruditis, ſpem de notabili & inſigni eorum converſione fovens, oſtendit, præcipuam controverſiam eſſe de Meſſia, atque ad demonſtrandum, Jeſum eſſe Chriſtum, præſupponendam divinitatem librorum N. T. veritatemque hiſtoriæ illis contentæ. Inde prædictiones de Meſſia, quarum aliæ negative, aliæ affirmative concludunt, conſiderat atque enucleat, & tandem ad argumenta Judæorum reſpondet, quædamque in proceſſu cum Judæis obſervanda ſubminiſtrat. In controverſiis cum *Mahommedanis* commonſtrat, inter capita Theologiæ ſeu potius matæologiæ eorum, præcipua eſſe hæc duo, de Mahommede & de Alcorano. Mox autem, evoluta Saracenorum, Agarenorum, Turcarum, & Muſelmannorum appellatione, adverſariorum iſtorum paralogiſmos, & media eorundem converſionis, nec non cautelas in diſputatione hac obſervandas, fideliter ſuppeditat. Contra *Socinianos* facit Animadverſiones in Catecheſin Racovienſem, & omnia illius dogmata ordine examinat, exceptis iis, quæ tradit de Sacramentis, quoniam hæc in controverſiis Anabaptiſtarum & Reformatorum tractanda ſunt. Præmittit autem huic examini denominationem, dogmata, & anteceſſores Socinianorum, item diſcrimen eorundem & Arianorum, & quo modo contra illos diſputandum ſit, indicat, atque ſub finem, Eccleſiarum & doctorum de iis judicia promit. Cum *Anabaptiſtis* controvertens, potiores eorum errores refellere ſtudet, videlicet, 1. de pædobaptiſmo, 2. de carne Chriſti, 3. de juramentis, 4. de Magiſtratu politico, ubi in ſpecie agit de judiciis forenſibus, bellis, & ſuppliciis facinoroſorum, melioremque Anabaptiſtarum de Magiſtratus officio, bellis & juramentis declarationem aperit. Inquirit etiam, an doceant ſomnium animarum piorum defunctorum, & explicata orthodoxorum de ſuppliciis ſententia, modum cum Anabaptiſtis procedendi, itemque eruditorum de iis judicia tradit. Disquiſitioni controverſiarum *Pontificiarum* præmittit explicationem vocis *Pon-*

tifi-

tificii, quo ſenſu illa in præſenti adhibeatur, atque oſtendit, cum quibus ſit diſputandum, quidque contra Pontificios ſcripturo obſervandum viſum ſit Hoornbeeckio. Ipſæ autem controverſiæ, quæ hic ventilantur, concernunt doctrinam de neceſſitate Scripturæ ſacræ, mandato ſcribendi Apoſtolis dato, norma & judice controverſiarum ac Pontificis infallibilitate, autuentia vulgatæ Latinæ verſionis, lectione Scripturæ ſacræ, libris apocryphis veteris Teſtamenti, perſpicuitate & perfectione Scripturæ ſacræ, traditionibus, concupiſcentia poſt baptiſmum in renatis reliqua, baptiſmi effectu quoad peccatum, immaculata conceptione B Mariæ virginis, operibus non renatorum, libero arbitrio, fidei ſpeciebus, fidei juſtificantis objecto, ſubjecto, & notitiane an aſſenſus illa ſit, item an fides ſola juſtificet? de cauſa formali juſtificationis, juſtitiæ incremento & conſervatione, diſpoſitionibus ad juſtificationem, certitudine gratiæ & remiſſionis peccatorum, bonorum operum neceſſitate, legum humanarum obligatione, bonorum operum efficientia, Chriſto legislatore, poſſibilitate obſervandi mandata Dei & implendi legem, merito bonorum operum, intuitu mercedis æternæ in bonorum operum exercitio, fiducia in meritis, numero ſacramentorum V. T. differentia ſacramentorum V. & N. T, ſacramentorum N. T. efficientia ex opere operato, charactere, intentione Miniſtri, diſcrimine baptiſmi Johannis & Chriſti, fide infantum, transſubſtantiatione, hoſtiæ conſecratæ repoſitione & aſſervatione, adoratione euchariſtiæ, communione ſub utraque, pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula, partibus pœnitentiæ, contritione, perfectione contritionis, attritione, confeſſione auriculari, ſatisfactione, indulgentiis, purgatorio, oratione pro defunctis, ſacrificio miſſæ, ſacrificio miſſæ propitiatorio, miſſis ſolitariis, canone miſſæ, invocatione Sanctorum, cultu imaginum, veneratione reliquiarum, conjugio clericorum, conſiliis perfectionis, & primatu Pontificis Romani, atque hanc tractationem claudit communicatione judiciorum, quæ eruditi tenent de Pontificiis, mitiusque etiam de nobis judicium competere Pontificiis, infert. Eraſmi autem, Wicelii, Caſſandri, ſimiliumque ſcriptorum auctoritate quando utitur, non id facit, quod neſciat, eos Papalibus inviſos eſſe, ſed quia ab Eccleſia Romana, quæ a Curia Romana diligenter

ter eſt diſtinguenda, non ſunt improbati, immo nec potuerunt improbari, quum ejus doctrinam conſtanter amplexi ſint, atque ad obitum usque retinuerint, & a ſummis inter Pontificios viris maximi fuerint æſtimati, æſtimenturque. De quo legi poteſt Proœmium Confeſſ. Cathol. J. Gerhardi p. 10. & ſeqq. Denique controverſias cum *Reformatis*, ſeu, ut alii appellant, Calvinianis, ad tres potiſſimas reduci poſſe ſtatuit, videlicet de cœna Domini, perſona Chriſti, & prædeſtinatione. Hisque ordine & alicubi κατ' ἄνθρωπον excuſſis, ſubjungit alias de cauſa peccati, baptiſmi efficacia, ritibus ac ceremoniis, baptiſmo a laico vel muliere adminiſtrato, exorciſmo, oblatis ſeu hoſtiis & fractione panis, confeſſione & abſolutione privata, imaginibus, & diſtributione præceptorum decalogi, atque hanc etiam diatriben obſignat eruditorum de Reformatis judiciis, & ſcriptorum ſeu librorum Reformatis oppoſitorum recenſione, quales recenſiones & ſingulis prioribus tractationibus ſubjecerat. Sed & de *Præfatione* Auctoris adhuc aliquid dicendum reſtat. Enim vero in ea oſtendit, qualis eſſe, & quomodo rem ſuam agere debeat, qui controverſias theologicas recte & utiliter velit tractare: videlicet eum oportere eſſe Dei timentem, probum, humanum, mitem, juſtum, æquum, ſolide eruditum, induſtrium, accuratum, judicio valentem, & pacis æque ac veritatis amantem, & negotium agere poſitis præjudiciis & pravis affectibus atque ſuſpicionibus, nec ſtatim in malam partem debere interpretari, quod meliorem ſenſum admittit. Diſcrimen etiam faciendum eſſe, inter ſententias integrarum Eccleſiarum & particularium Doctorum, inter ſcripta ſymbolica & certorum auctorum, inter dogmata fundamentalia & quæſtiones annatas, inter incommodas nonnullorum ſcriptorum locutiones & dexteriorem earum ſenſum, inter dogmata expreſſa & conſequentias quæ inde formantur, inter perſonas integrasque ſectas & earum errores ſeu vitia. Aliorum ſententias petendas eſſe potius ex ipſorum, & potiſſimum ſymbolicis, quam diſſentientium ſcriptis, & cavendum, ne diſputator ſit mancipium magiſtrorum; utile autem eſſe, ſi cum adverſariis crebrius ſit converſatus, eorumque explicationes in colloquiis & diſputationibus ipſe audiverit, ſtudiumque eſſe ponendum non in augendis & foven-

dis, ſed minuendis & componendis controverſiis, quantum quidem ſalva veritate fieri poteſt, & ſingulas controverſias ad uſum ſalutarem transferendas, ignorantiamque propriam, ſicubi aqua hæret, & revelatione caremus, ingenue profitendam. Ita vero Auctor in omnibus hiſce controverſiarum partibus ſe gerit, ut ſuas ſententias, quanquam doctorum virorum ſuffragiis munitas, nemini obtrudat, ſed cuique ſuam ſentiendi libertatem relinquat, idem jus ab aliis ſibi pollicitus.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE Eccleſiaſtique &c.

i. e.

COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ Eccleſiaſticæ inſervituri. Auctore NANO TILLEMONTIO. Tomus VIII.

Pariſiis, apud Car. Robuſtel, 1702, 4. Alph. 4. plag. 18.

PRimum inter Eccleſiæ Doctores, quos in hoc Volumine, quod nunc exhibemus (ſeptimo, cum ad nos nondum pervenerit, in aliud tempus ſepoſito) Tillemontius ſiſtit (namque ἄνευ προοιμίου καὶ παθῶν, ad rem ipſam ſtatim accedimus, cum operis hujus ratio ſatis jam omnibus conſtet) locum ſuo merito occupat Athanaſius. Multa profecto de eo hic diſputantur, quæ legiſſe pœnitebit neminem. Sed nos ſelectu utemur. Celebris imprimis eſt controverſia de Athanaſio puero adhuc baptizante, & Alexandro Epiſcopo hunc baptiſmum adprobante. Ruffinus ab illis, qui cum Athanaſio vixerunt, ſe hoc accepiſſe refert: quare facile Socrati ac Sozomeno, qui tamen dubitanter ea de re loquuntur, aliisque pluribus, hoc perſuadere potuit. Nihilo ſecius non deſunt, ut Tillemontius docet, qui hoc in dubium vocant. Nec profecto veroſimile admodum, Alexandrum Epiſcopum actum ejusmodi puerilem, pro legitimo baptiſmo aut habuiſſe, aut habere potuiſſe. In vita inſuper Athanaſii, quæ operibus ejus ſubjungitur, innui quodammodo, juſſu Alexandri pueros ab Athanaſio puero per ludum baptizatos, denuo rite baptizatos eſſe; quod Ruffini & reliquorum narrationi prorſus repugnet: ſed tamen

Bank, Keithmen & Knives, Limited, 1 Bank Buildings, Bank, E.C.; and 1 Bank Buildings, Bank, E.C. Telephone No. 1 Bank. Telegraphic Address: "Bankers, London." Established 1 Bank Buildings, Bank, E.C., 1 Bank Buildings, Bank, E.C., 1 Bank Buildings, Bank, E.C.,

ipſo tamen pleraque jam corruere, quæ Ruffinus narrat. Nihil ergo obſtare, quin plane Ruffinus deferatur, & hæc de Athanaſio puero baptizante hiſtoria, reliquis ejus figmentis atque erroribus addatur. Idque eo magis, quod vel ipſius Papebrochii, Valeſii, aliorumque judicio, non ubique promereatur fidem.

Utique magna ubique circumſpectione in veterum monumentis evolvendis opus eſt; cum hinc inde in præſtantiſſimis graviſſimi etiam deprehendantur lapſus. Id quod, ſi alia documenta deeſſent, vel ex iis, quæ circa vitam Athanaſii Tillemontius obſervat, luculenter comprobari poſſet. Sic Epiphanius de electione Athanaſii verba faciens, mortuo Alexandro, & Athanaſio abſente, cum diutius eccleſia Alexandrina Paſtore carere non poſſet, Achillam electum fuiſſe auctor eſt; a Meletianis autem eodem tempore Theonam Epiſcopum conſtitutum: Achilla autem, tribus circiter menſibus elapſis, mortuo, Athanaſium demum epiſcopalem ſedem obtinuiſſe. Sed mirifice hic cuncta turbare Epiphanium, cui & ceteroquin in hiſtoricis non ſemper fidendum ſit, præſertim in cauſa Meletianorum, aperte pronunciat Tillemontius. In eo namque omnes hiſtoricos conſentire, Achillam non ſucceſſorem, quod vult Epiphanius, ſed anteceſſorem Alexandri fuiſſe. Ad Theonam vero quod attinet, inter epiſcopos hujus Eccleſiæ, nullum iſtius nominis commemorari, præterquam illum, qui ſub finem tertii ſeculi ante Petrum Eccleſiæ Alexandrinæ præfuit. Quod ſi vero aliquid veri narrationi Epiphanii ſubſit, forte Theonam illum, qui cum Ario ſacra dignitate exutus eſt, intelligi poſſe: quanquam hunc in epiſcopum electum fuiſſe, non conſtet, etſi Ariani eum eligere voluerint. Nec veroſimile putat, a Meletianis Theonam potius quam Meletium ipſum electum. Ita ergo tota iſta Epiphanii relatio corruit. Huic jungeremus Philoſtorgium, niſi is jam pridem Arianis favere deprehenſus fuiſſet, ſuamque ideo apud orthodoxos jam pridē decoxiſſet fidem. Illuſtre tamen valde eſt, quod de eo nos docet Tillemontius. Conſtat quot calumniarum plauſtra in Athanaſium exoneraverint Ariani. Inter alia, ut minus recte ordinatum probarent, fingebant, quinquaginta quatuor epiſcopos Ægyptios, quorum alii Alexandri, alii Meletii partes ſequebantur, jurisjurandi vinculo ſe

p. 655.

invi-

[illegible] [illegible] [illegible] [

montius monet, maximo ſtudio Eccleſiam nova ſymbola hoc tempore evitaſſe. Ipſe addit, magis adhuc evitaſſe Athanaſium, ſymbolo Niceno ita addictum, ut de Arianorum variis ſymbolis a Niceno diſcedentibus, ubique conquereretur. Nec verosimile putat, exegiſſe epiſcopos ab Athanaſio fidei profeſſionem, cum non ob doctrinam, ſed ob mores accuſatus fuerit. Quis etiam crederet, inquit, omiſſurum Athanaſium fuiſſe vocem *conſubſtantialis?* Voſſius addit, in nullo fere antiquo codice manuſcripto operum Athanaſii, hoc ſymbolum reperiri: ſed in quibusdam tamen perantiquis hoc reperiri, docet Tillemontius. Ceteræ Voſſii rationes huc redeunt: neque Cyrillum, neque Theodoretum, nec reliquos Græcos; rurſus nec Cœleſtinum, nec Caſſianum, nec Leonem, nec ceteros Occidentalis eccleſiæ Doctores, hoc ſymbolum, aut adverſus Neſtorium, aut adverſus Eutychen allegare: loquendi denique rationem formulasque non ſatis cum ſtylo Athanaſii conſentire, etſi doctrina ſententiaque ejus accurate in eodem exprimatur, cum v. g. Athanaſius citra ambages Filium, etiam qua divinitatem, Patre minorem dicat, cum a Patre divinitatem habeat. Tillemontius vero & hoc ſubjungit, Neſtorii atque Eutychis errori non minus hoc ſymbolum oppoſitum eſſe, ac Arianis, unde concludit, non poſſe hoc tempore Athanaſii fuiſſe confectum. Urget ulterius Voſſius, Symbolum hoc Latina lingua ab ipſo auctore editum, Athanaſium vero Græcum fuiſſe. Aſt cum quatuor annos Treviris atque Romæ vixerit Athanaſius, Latinæ linguæ non prorſus rudis cenſeri debet, judice Tillemontio. An vero genium indolemque Latinæ linguæ tam accurate edoctus fuerit, ut tam accommodate ad eum ſcripſerit, uti auctorem ſymboli ſcripſiſſe conſtat, merito dubitatur. Quod ſi quis contenderit, Græcum, quod hodie extat, Symboli hujus exemplum, ipſum Athanaſium agnoſcere autorem, ei obſtare putat Tillemontius vocem ὑπόϛασις pro *perſona*, quæ Latinis per ὑπόϛασιν *ſubſtantiam* intelligentibus diſplicuerit, & Athanaſio iſto ſenſu tribui nequeat. Ceterum quod idem Voſſius autumat, ante Abbonem Floriacenſem, qui ſeculo decimo vixit, neminem hujus Symboli mentionem facere, quanquam nec Abbo diſerte faciat, poſtea vero itidem altum de eo eſſe ſilentium, & ne in controverſiis

Digitized by Google

ſiis quidem cum Græcis, quibus tamen in quæſtione de proceſſione Spiritus S. omnino opponi potuiſſet, ad illud provocari, usque ad Gregorii IX tempora, in eo neutiquam usquequaque ſecum conſentientem habet Tillemontium. Namque ante Abbonem, ſeculo IX allegaſſe hoc ſymbolum Hincmarum, præterea Ahitonem Epiſcopum Baſileenſem, Ratramnum Monachum Corbeienſem, aliosque. Immo in concilio Auguſtodunenſi, quod accuratiores ad annum DCLXX referunt, ſub pœna conſtitutum eſſe, ut clerici memoria teneant ſymbolum Apoſtolicum, & fidem S. Athanaſii. Immo legi hoc ipſum ſymbolum, aut integrum, aut qua partem, in tribus manu exaratis codicibus, qui circa finem ſeculi VI ſcripti videantur. In illorum uno, ſymbolum hoc titulo *Fidei Catholicæ* inſigniri, in reliquis inſcriptione carere; unum quoque ex iis ſignificare, ex Trevirenſi exemplo, eoque lacero, hoc deſcriptum eſſe. Denique & ab Auguſtino ſuper Pſalmum CXX hoc ſymbolum citari, & quidem ſub nomine Athanaſii, ſed obſervaſſe Doctores Lovanienſes pariter ac Benedictinos, hoc in antiquis codicibus non legi, adeoque ab aliena manu adſcriptum, haud dubie in textum ipſum irrepſiſſe. Ex hiſce ergo tandem colligit Tillemontius, ſymbolum eſſe omnino perantiquum, ſed Athanaſium tamen neutiquam agnoſcere auctorem; qua in re eruditi hodie fere conſentiant. Fuerunt autem, qui ſuas de vero ſymboli hujus auctore proferrent conjecturas. Quos inter Quesnellius exiſtimat, forte a Vigilio Tapſenſi, circa finem ſeculi V, ſub Athanaſii nomine hoc ſymbolum compoſitum fuiſſe, quod peculiari comprobare diſſertatione voluit, qua Bollandum, aliosque in ſuam protraxit ſententiam. Eam vero Chiffletius atque Labbeus rejecerunt opinionem, Antelmius vero aperte & ex inſtituto itidem peculiari diſſertatione impugnavit. Rationes Quesnellii ſunt: primo, quod ſymbolum hoc poſt S. Leonis tempora, quippe qui ejus teſtimonio contra Eutychianos uſus non ſit, conditum ſit, idem tamen longe antiquius ſit concilio Auguſtodunenſi, ejusque adeo origo in tempora Vigilii Tapſenſis cadat. Deinde, quod hocce ſymbolum ſemper Athanaſii nomen prætulerit: Vigilio autem in more poſitum fuerit, ſcripta ſua antiquis Patribus, præſertim Athanaſio attribuere. Denique, quod

ſym-

ſymbolum hocce ſimile ſit admodum ſcripto Vigilii contra Marivadum aut Varimadum. Ad hæc autem reſpondet Antelmius: ſcriptum contra Marivadum non agnoſcere auctorem Vigilium; ſymbolum iſtud ſtatim ſine auctoris nomine comparuiſſe, uti ex duobus antiquiſſimis manuſcriptis comprobari queat: Leo autem quod ſymboli hujus teſtimonio contra Eutychianos uſus non ſit, id inde provenire, quod iſtius ſymboli, utpote incerti auctoris, nulla eo tempore eſſet auctoritas. In eam itaque Antelmius ingreditur ſententiam: Galliæ ſuos hoc ſymbolum debere natales, cum maxime ibi concelebratum fuerit, et ex antiquiſſimo codice Trevirenſi primum deſcriptum. Exiſtimat autem, exemplum illud Trevirenſe circa annum CCCCL circiter ſcriptum eſſe, ante Vigilii Tapſenſis tempora. Cumque Vincentius Lerinenſis alicubi teſtetur, ſibi in animo fuiſſe de fide ſcriptum aliquod componere, concludit Antelmius, hoc ipſum illud Vincentii ſcriptum eſſe. Adjungit rationes varias: Vincentium ſcilicet Treviris, aut in hoc ſaltem tractu natum, unde facile ejus monumenta in hanc urbem pervenire, & ibi conſervari potuerint; eidem in more poſitum, nomen ſuum occultare: in ſcriptis ejus varia deprehendi, quæ ad hoc ſymbolum proxime accedere videantur. Nec tamen hæc, judice Tillemontio, Quesnellii ſententiam evertunt, aut rem conficiunt. Etenim, quod ad convenientiam ſymboli & reliquorum Vincentii ſcriptorum attinet, ſymbolum quidem brevius eſſe, quam ut ſtylus ejus auctorem prodat, aut ex hoc capite comparatio cum illis ſcriptis inſtitui queat. Vincentium quidem ſubinde latitare, ſed ſub nomine Peregrini: aſt hoc non multum prodeſſe Antelmio, qui aſſerat, ſymbolum initio ſine auctoris nomine prodiiſſe. Præterea, ut Vincentium Treviris verſatum oſtendat, ſupponere Antelmium, Vincentium Lerinenſem fratrem fuiſſe Lupi epiſcopi Tricaſſini, nati in tractu Trevirenſi. At iſtud incertum adhuc eſſe, valdeque dubium. Et ſi vel maxime admittatur, nondum ex eo ſequitur, Treviris verſatum Vincentium fuiſſe. Dubitat quoque Tillemontius, an promiſſio Vincentii, ſe de fide aliquando commentaturum, de hoc ſymbolo intelligi queat. Præſertim cum hæc verba: *alias, ſi Deo placuerit, uberius tractanda & explicanda* obſtent. In ſymbolo namque iſto *uberius*

hæc

hæc tractaſſe dici nequit, cum vel Antelmio fatente, preſſius potius in eo tractaverit hoc argumentum, quam eo ipſo in loco, ubi uberioris tractationis ſpem facit. Sed nec hoc extra dubitationem poſitum putat, quod idem Antelmius aſſerit, primum in Gallia celebrari cœptum hoc ſymbolum. Cum enim jamin conciliis Toletanis, A. DCXXX & DCXXXIII habitis, ejus injecta mentio a quibusdam cenſeatur, certe in Hiſpania prius notum hoc fuiſſe oportet, quam in Gallia. Etenim ad concilium Auguſtodunenſe quod attinet, de ætate ejus res nondum evicta eſt; & Trevirenſi manuſcripto quo minus antiquius in Hiſpania extiterit, nihil obſtat. Hæc & alia Tillemontius pro Quesnellii ſententia contra Antelmium diſputat, nec tamen ideo eam ſuo prorſus calculo adprobat. Imo fatetur, utriusque ſententiam niti veroſimilibus rationibus, quibus varia adhuc opponi dubia queant. Quare tandem concludit, de auctore hujus ſymboli nihil quidem certi pronunciari poſſe: hoc vero certum eſſe, ab Athanaſio hoc non eſſe profectum, aſt antiquum tamen eſſe, ac ſexto ſeculo circiter ortum. Addit, ex eo, quod pars ejus in manuſcripto Trevirenſi tantum extiterit, colligi forte poſſe, non uno eodemque tempore integrum confectum, ſed ſenſim creviſſe (quod & viri quidam docti de ſymbolo Apoſtolico ſibi perſuadent) Athanaſianum autem dictum, aut per incertam conjecturam, aut quod pars præcipua ejus illam contineat doctrinam, quam Athanaſius tam acriter propugnavit, tamque ſolide & accurate explicavit. Unicum adhuc, in tanta eruditiſſimarum obſervationum copia, priusquam ab Athanaſio diſcedamus, prætermittere non poſſumus. De conciliis, quænam œcumenica ſint, quam graves inter ſe lites Theologi habeant, conſtat. Speciatim quoque de Sardicenſi diſputatur. Baronius illud inter œcumenica referre non dubitat, quod ex omnibus eccleſiis ſit convocatum, quod ab Athanaſio vocetur magnum concilium, & denique, quod ſententia Pontificis in eo denuo ſub examen revocata ſit. Ultimas rationes nullius ponderis eſſe, Tillemontius judicat, cum ex iisdem probari poſſit, etiam concilium Arelatenſe inter œcumenica referendum eſſe, cui tamen locus inter ea denegatur. Primum majoris momenti eſſe. Interim Petrus de Marca ex eo, quod Orientales Epiſcopi ab Occidentalibus in hoc concilio diſ-

p. 689. ſeqq

ceſſerint, colligit, autoritatem œcumenici concilii illud amiſiſſe. Natalis Alexander equidem reſpondet, Orientales hoc ipſo ſchiſmatis reos fuiſſe, eosque aut Arianos fuiſſe, aut Arianorum fautores. Id vero eſt, de quo dubitat Tillemontius. Nec enim concedit, omnes hæreſi Ariana fuiſſe infectos, multo minus ab Eccleſiæ communione ſemotos, ſi a Baſilio Ancyrano, & quibusdam aliis diceſſeris. Hinc & dubitat, an pro concilio œcumenico haberi debeat, in quo ad decreta formanda, ſeptuaginta epiſcoporum, præcipuarumque adeo Aſiæ eccleſiarum defuerint ſuffragia, immo qui aperte iſtis decretis ſe oppoſuerint. Saltem paucos admodum ex Oriente decretis acceſſiſſe, manifeſtum eſſe. Poſſe equidem dici, per ſecutam Eccleſiæ adprobationem, hoc concilium autoritatem œcumenici accepiſſe. Sed reſpondet Tillemontius, iſtam Epiſcoporum orientalium adprobationem pertinuiſſe ad eos, qui in hoc concilio damnati erant, non autem ad canones. Et idem quoque regerit, quando ad concilium Chalcedonenſe provocant, quod honorifice mentionem faciat ſententiæ in hoc concilio contra Arianos latæ. Salvam ergo manere ſententiam Petri de Marca aſſerentis, iſtos canones tantum pro decretis Eccleſiæ Occidentalis eſſe habendos. Quanquam, judice Tillemontio, adhuc dubitari poſſit, an ab omnibus occidentalibus iſti canones fuerint recepti. Tempore namque Auguſtini, in Africa non adeo notum iſtud concilium Sardicenſe fuiſſe videri. Cum enim Creſconius & Fortunius, Donatiſtæ, Auguſtino objicerent, concilium Sardicenſe ad Donatum Carthaginienſem ſcripſiſſe, (quod de concilio Euſebianorum verum erat) Auguſtinus nihil aliud reſpondit, quam, iſtud concilium, a quo iſtæ literæ perſcriptæ ſint, fuiſſe Arianorum, quod in eodem Athanaſius & Julius Pontifex damnati eſſent: haud dubio reſponſurus, duo fuiſſe concilia Sardicenſia, Arianorum alterum, alterum Orthodoxorum, & huic interfuiſſe Epiſcopum Catholicum Carthaginienſium, ſi quidem hoc illi notum fuiſſet. Imo, quod magis mirere, nec Romæ ſatis notum hoc concilium fuit, cum ab Epiſcopis Romanis, ſub nomine concilii Niceni, Sardicenſe illud ſemper allegetur. Ex quo facile colligas, Leonem & reliquos Pontifices uſos fuiſſe codice, in quo poſt Nicenos, ſtatim collocati fuerint Sardicenſes

Digitized by Google

cenſes canones, nulla concilii iſtius prius injecta mentione. Quam conjecturam comprobat prorſus codex ille Eccleſiæ Romanæ, a Quesnellio tandem repertus, & cum Leonis operibus editus. Addit & alias rationes Tillemontius, quas brevitatis cauſa, ſilentio præterimus. Id potius ex eo porro obſervamus, ſeculo demum ſexto Dionyſium Exiguum hosce canones ſub titulo concilii Sardicenſis codici ſuo inſeruiſſe, quem deinceps alii canonum collectores ſecuti ſunt. Et ita in Occidentali eccleſia, immo & in Orientali per ſecundum canonem concilii in Trullo habiti, recepta tandem ſunt Sardicenſis concilii decreta. Hoc modo ſupereſt dubii, utrum eccleſia concilium Sardicenſe receperit, per modum concilii œcumenici, an vero ea ſolum ratione, qua particularium conciliorum canones ſubinde ab univerſa eccleſia adprobati ſunt. Tillemontius nihil definit, hoc tamen certum eſſe putat, concilium Sardicenſe ad autoritatem concilii œcumenici proxime accedere. Sed mittimus cætera. Athanaſium excipit Ephræm Syrus, de quo varia hic lectu digniſſima congeſta videas. Nos duo ſaltem memoramus capita, quorum alterum ad vitam, alterum ad ſcripta Ephræmi pertinet. Gregorius Nyſſenus auctor eſt, Ephræmum, cum intellexiſſet, Apollinarium hæreticum libros, pro erroris ſui defenſione ſcriptos, apud feminam quandam depoſuiſſe, accesſiſſe ad eandem feminam, & Apollinarii mentitum ſectatorem facile impetraſſe, ut libros iſtos ad perlegendum ſibi concederet. Tum foliis libri conglutinatis, librum bene clauſum reddidiſſe mulieri, mox vero aliquem ex ſuis incitaſſe, qui ad diſputationem Apollinarium provocaret. Adfuit Apollinarius, ſed ſenectute jam confectus, ab adverſario impetravit, ut ex libro, quæ ad ſententiam ſuam confirmandam facere putaret, legere ſibi liceret. Allatum ergo librum cum nequicquam aperire conaretur, foliis inter ſe connexis, pudore ſuffuſus abiit, iſtaque ignominia excruciatus mox vivendi finem fecit. Hæc Nyſſenus ille Gregorius, & alii poſt illum. Recte vero pronunciat Tillemontius, hocce facinus nec cum gravitate, nec cum ſinceritate Chriſtianorum convenire ſatis, indignumque & illo eſſe, qui hoc perpetraſſe dicitur, & illo, qui literis velut actionem pulchram conſignavit. Nec excuſari ulla ratione poſſe, niſi quis dice-

p. 742

re forte velit, ſanctum hoc eſſe facinus, ideo, quod a ſancto ſit profectum. Ideoque addit, ingreſſos nonnullos in eam ſententiam eſſe, iſtam de Ephræmo narrationem non agnoſcere Gregorium Nyſſenum auctorem. Quibus tamen non ſuffragatur Tillemontius. Enimvero is multis Græcorum non infrequentia aut inſolita eſſe ejusmodi commenta, pronunciat: præterea & alia in Gregorio reperiri ait, quæ non facile queant excuſari. Ad ſcripta vero Ephræmi quod attinet, Ambroſius quidem Camaldulenſis monachus, ſermones ejus non paucos in Latinum converſos emiſit: poſtea vero, juſſu Gregorii XIII Pontificis Romani, Gerhardus Voſſius, Tungrenſis Præpoſitus, undique conquiſitas Ephræmi lucubrationes, Græce extantes in variis bibliothecis, Latinitate & luce donavit, & ſcholiis illuſtravit, quas primo Romæ, deinde Coloniæ A. M DC III edidit. Hæc opera Ephræmi ceu ſpuria rejicit Andreas Rivetus in Critico ſacro, his inductus rationibus, primo, quod interpretibus tum Græcis, tum Latinis, parum ſit fidendum: deinde, quod in plerisque *acumen ſublimis ingenii*, quod in ſcriptis Ephræmi admiratur Hieronymus, non reperiatur; porro, quod maxima diverſitas, tum inter diverſas verſiones, tum inter ipſa ſcripta deprehendatur; & denique, quod quædam Græca lingua ab Ephræmo edita perhibeantur, cum tamen is Græcæ linguæ rudis, Syriace tantum ſcripſerit. Fatetur vero Tillemontius, tantum hodie extare verſiones operum Ephræmi, nec Græca ejus, quæ circumferuntur, alio loco habenda: imo nec Græca in eruditorum verſari manibus; adeoque non magni hæc ſcripta momenti eſſe, in iis ſaltem capitibus, ſuper quibus hodie inter Romanenſes & Proteſtantes concertatur. Fatetur etiam, Ambroſii Camaldulenſis & Voſſii verſionem in multis discrepare, Voſſiumque excuſari non poſſe, quod partes in codice, quo uſus ſit, conjunctas diſcerpſerit, optatque cum Bollando, ut Græcum textum potius edidiſſet. Quanquam & graves obſtare potuerint rationes, judice Tillemontio, qui & hac occaſione narrat, abbatem quendam monaſterii *de la Chaiſe Dieu*, *Bourgeois*, virum pium & fide dignum, aſſeruiſſe, ſibi Romæ exemplum Græcum ſcriptorum Ephræmi denegatum fuiſſe, etiamſi nomine Epiſcoporum Galliæ, qui illud edere voluerint, hoc petierit. Interim addit,

addit, etiamſi hæc omnia ita ſe habeant, non tamen prorſus poſſe ſcripta Ephræmi rejici. Etenim, inquit, ſi Proteſtantes, quicquid a Romano-Catholicis profectum, ſtatim rejicere velint, & hi rurſus, quod ab illis editum, quod forte utrinque, aut per inſcitiam, aut per dolum, quædam admiſſa ſint, utrique magno ſe commodo & adminiculis neceſſariis privabunt. Ceterum in hocce tomo erudite & prolixe etiam diſſeritur de Euſebio Samoſateno Epiſcopo, de Meletio Antiocheno, de Damaſo Papa, de Cyrillo Hieroſolymitano, de S. Monica, aliisque, item de Hæreſi Priſcillianiſtarum & Meſſalianorum, porro de Macario utroque, Ægyptio atque Alexandrino: de quibus omnibus more ſuo, hoc eſt erudite, libere & ingenue diſſerit Tillemontius, curioſiſſimas ſubinde inſpergens obſervationes. Sed nobis, ne limites tranſiliamus, hic ſubſiſtendum eſt.

NOUVELLES ADDITIONS AUX ELOGES DES Hommes Savans &c.

i. e.

NOVA SUPPLEMENTA AD ELOGIA DOCTORUM Virorum e Thuani Hiſtoriis excerpta, auctore ANTONIO TEISSERIO, Conſiliario & Hiſtoriographo Regis Pruſſiæ. Tomus III. Acceſſere Pithœana.

Berolini, apud A. Duſerrat, 1704, in 12.
Conſtant Alphab. 1. pl. 9.

Partes primam & ſecundam Elogiorum Thuaneorum, Gallice a Clariſſimo *Teiſſerio* translatorum, & collectis undique obſervationibus illuſtratorum, primum A. 1686 Genevæ, iterumque 1696 Ultrajecti prodiiſſe, indicavimus in Actis his A. 1697, p. 90. En tertiam horum Elogiorum partem, quam multo, quam illas, majore ſtudio elucubratam, Auctor ipſe haud diffitetur, quod ſatis otii ad eam ſcribendam nactus eſſet, cum priores illas paulo feſtinantius & veluti ſtans in altero pede, quod abitum e Gallia maturaret, protruderit. Itaque nec negat, errores in priores illas partes paſſim irrepſiſſe, quorum aliquos celeberrimus Bælius correxerit in vaſto illo Dictionario Critico, cui, raro inter doctos exemplo, grates eam ob rem habet maximas, &, ſi quæ præter cauſam a Bælio repre-

henſa fuere, ea modeſte excuſat, Maronis inſuper illa ſua faciens: *impar congreſſus Achilli.* Hinc occaſione M. Antonii Flaminii, Longolii de eo teſtimonium, quod Bælius in ejus epiſtolis invenire ſe potuiſſe negaverat, producit, & Flaminium Proteſtantium caſtra ſecutum fuiſſe, adverſus Thuanum pariter & Bælium diſerte probat p. 24. ſqq. Sebaſtianum Caſtalionem, Caſtellionis nomine omiſſo, Caſtalionem ſe appellaſſe, Joſephi Scaligeri, eundemque Geneva ejectum fuiſſe, Bezæ auctoritate demonſtrat p. 157. Plura ſunt, quæ de Petro Ramo contra Bælium tuetur p. 219 ſeqq. Nimirum Johanne Penna in diſciplinis Mathematicis præceptore uſum fuiſſe, ex Sammarthano; Philoſophiam vero ſine magiſtri adjumento addidiciſſe, ex Morhofio, Naudæo & Edmundo Richerio; & Bezam faventiſſimum habuiſſe amicum, ex ipſius Bezæ epiſtolis declarat: tum profeſſionem Matheſeos a Ramo inſtitutam, & ſolutas, quoad vixerit, Profeſſori quingentas libras fuiſſe, a ſe traditum, quemadmodum Bælius imputaverit, inficiatur. De Henrico Bullingero pleraque, quæ falſitatis arguerat Bælius, e Simleri Vita Bullingeri defendit, & quod anno miniſterii quinquageſimo deceſſerit, teſtem adlegat Verheiden in Iconibus, p. 248. Franciscum Hotomannum Lauſannam eo tempore, quo docuit illic Beza, vocatum fuiſſe, ex Petri Neveleti Elogio Hotomanni monſtrat, ejusdemque librum *de gradibus cognationis* ideo a ſe aît præcipua laude donatum fuiſſe, quod Hotomannus pæne puer librum ſcripſiſſet tam elegantem atque exquiſitum, p. 328. ſ. At grato imprimis animo agnoſcit Teiſſerius p. 46, quæ Bælius de ætate Jacobi Sturmii, p. 59, quæ de Sigismundi Gelenii traductione Homiliarum quarundam S. Chryſoſtomi, p. 144, quæ de Melanchthonis Rhetoricæ & aliorum librorum editione tradidit; neque diffitetur p. 203, Hermolaum Barbarum jam tum anno ætatis decimo octavo libros vulgare cœpiſſe, & quæ Bælius de Hieronymo Zanchio obſervaverat, pariter lubens admittit p. 367. Omittimus alia longe plura, quæ inter errata primi & ſecundi tomi, huic tomo adjuncta, notavit Teiſſerius, & faſſus eſt, appoſita litera B. Contra & in Bælio nonnulla per occaſionem emendat, aut auget. Sic Rudolphum Agricolam Profeſſione Heidelbergæ

Digitized by Google

bergæ functum fuiſſe, Trithemii, Melanchthonis & Seckendorfii teſtimoniis confirmat p. 64; quæque Bælius de Busbequio, velut a Francisco Hotomanno tradita, adduxerat, Johanni potius Hotomanno tribuenda eſſe aſſerit p. 380; tum & ad Laurentii Gambaræ libros a Bælio enarratos addit tractatum *de abuſu fabularum in carmine* p. 333. Non inhærebimus diutius reliquis eruditorum cenſuris aut elogiis, quæ in hoc opere utramque, quod ajunt, paginam faciunt, cum revera Teiſſerii non ſint, ſed aliorum, quorum loca frequentius, quam in prioribus tomis factum fuerat, & fere ſemper, ad marginem adſcripſit. Adjecta etiam libro ſunt Pithœana, ſeu memorabilia quædam ex ore Franciſci Pithœi a Francisco Pithœo juniore excerpta, nec non quædam Tanaquilli Fabri pulcre dicta, qui libelli archetypi in Bibliotheca Mareſiana (Desmarets) Pariſiis latere dicuntur. Cum vero pauciſſimarum plagularum ſint, atque adeo nec multa contineant ſingularia, pauciſſima nos, ſpeciatim e Pithœanis, decerpemus. Quatuor Pithœus ſummos ſui ſeculi viros nominat, Cujacium, Ranconetum, Scaligerum & Turnebum. Cujacium refert Baccho deditum fuiſſe, & Judæam primis nuptiis duxiſſe uxorem, Socinum omnium Doctorum optimum atque acutiſſimum appellaſſe, & nullum a ſe librum faſſum fuiſſe ſine fructu lectum, præterquam Arnobium in Pſalmos. Suppoſititiam quoque eſſe, quæ ſub Cujacii nomine exſtet, *de ratione diſcendi juris* epiſtolam obſervat, additque compoſitum a ſe fuiſſe Cujacio hoc epitaphium: JACOBO. CUJACIO. TOLOSANO. GRATIANOPOLITANO. ET. TAURINENSI. SENATORI. CLARISSIMO. ET. SANCTISSIMO. AC. SUPER. OMNES. RETRO. JURISCONSULTOS. AEQUE. AC. ANTECESSORES. DOCTISSIMO. CUI. QUICQUID. PURAE. NATIVAEQUE. JURIS. UTRIUSQUE. SCIENTIAE. UNDECUNQUE. ACCESSIT. AETAS. SUA. DEBET. POSTERITAS. ETIAM. SI. QUA. LEGUM. CURA. MANET. DEBITURA. EST. PATRI. DULCISSIMO. ATQUE. INCOMPARABILI. SUSANNA. CUJACIA. FILIA. KARISSIMA. M. P. VIXIT. ANNOS. M. P. LXVIIII. DECESSIT. IV. NONAS. OCTOBRIS. ɔɔIↃ xc. Æmarus Ranconetus, Pithœi judicio, ingenioſiſſimus,

mus, ſed Veneri deditus, tenuibus uſus eſt initiis, quandoquidem in typographia Stephanorum Correctoris vices ſubiit, auctorque perhibetur Dictionarii, quod proſtat ſub nomine Caroli Stephani, quo ipſo innuitur haud dubie *Dictionarium Latino-Gallicum* Pariſiis A. 1552 in fol. excuſum. Hunc Ranconetum carceri mancipatum fuiſſe, notum ſatis eſt, ejusque rei cauſam plerique in inceſtum cum filia commiſſum conjiciunt. At Pithœus veram cauſam eam fuiſſe ait, quod, cum Cardinalis Lotharingicus Parliamentum Pariſiis convocaſſet, ut, quæ eſſet congregatorum de perſequendis hæreticis ſententia, intelligeret, Ranconetus ex Sulpitii Severi operibus (Dialogo III de virtutibus B. Martini n. 15) ea prælegiſſet in conventu, quæ ſub Maximo Cæſare fuere decreta, ut tribuni ſumma poteſtate armati in Hiſpaniam mitterentur, qui hæreticos inquirerent, deprehenſis vitam & bona adimerent. Præterquam vero quod ipſe Ranconetus inſueto quodam *αὐτοχειρίας* genere in carcere periiſſe fertur Pithœo, tanta quoque fuit ejus familiæ calamitas, ut uxor ejus fulmine tacta, filia miſero mortis genere in fimeto obierit, & filius criminali pœna fuerit affectus. Cæterum Jacobum Fabrum Stapulenſem nothum, eoque inter Sorbonæ Doctores nequaquam receptum fuiſſe teſtatur, qui & ejus Commentarium in Evangelia damnaverint. Vulcanium quoque vulgo dictum fuiſſe ait Volcanium, alluſione ad Germanica vocabula, voll & Kanne facta, quaſi *plenum cantharum* dixeris, quod eſſet ebrietati obnoxius. De Bodino, quem magiæ deditum fuiſſe, ſpecioſo ſatis argumento probatum it Pithœus, aliisque pluribus, quorum mentionem injicit, nihil addimus.

FUNDAMENTUM THEOLOGIÆ MORALIS, SEU de Conſcientia Probabili. Auctore P. JOSEPHO RICCIO Societatis Jeſu, in Collegio Neapolitano ejusdem Societatis Theologiæ Profeſſore.

Neapoli, ex typographia Mutii, 1702. 8. Plag. 22.

QUi Scriptores Societatis Jeſu accuſarunt, indulgentiori quadam probabilitate moralem diſciplinam relaxaſſe, id inde etiam voluerunt oſtendere, quod quidam eorum, pauculis abhinc

abhinc annis, Generalem Societatis ſuæ, Thyrſum Gonzalez ſecuti, aliam viderentur, eamque ſeveriorem in delectu opinionum Moralium inire viam. Hinc hos vocarunt Probabilioriſtas, ſive ſeverioris diſciplinæ ſectatores, reliquos Probabiliſtas recentiores appellarunt, indicaturi Moralis Theologiæ corruptores. Ad hanc diſſenſionem intelligendam, noſſe oportet, opinionem probabilem dici, quæ innititur motivo momenti magni: hinc probabilitatem naſci duplicem, alteram intrinſecam, quæ ratione, alteram extrinſecam, quæ auctoritate magni momenti nititur. In rebus igitur ad conſcientiam pertinentibus, quodnam ſit hoc motivum, ſive intrinſecum, ſive extrinſecum? quæritur. Probabilioriſtæ dicuntur nullum motivum magnum agnoſcere, utut acute concluſum videatur, quod non ex ſacris Canonibus, ex Conciliis & Patribus, ex antiquioribus Theologis deducatur. Probabiliſtas recentiores ajunt ex ſubtilibus rationibus probabilitatem deducere, nec ſacrorum Canonum, & Conciliorum auctoritate confirmare, ſed longo aliorum ſibi ſimilium Auctorum aſſenſu. Ad quas accuſationes refutandas, Auctorem noſtrum, in gratiam auditorum ſuorum, opuſculum hoc ſuum confeciſſe, ac amicorum precibus tandem victum evulgaſſe, teſtis eſt J. C. Hannibal de Philippis in Præneſi ad Lectorem. Dedicavit id ipſe Auctor Admodum Reverendo Patri ſuo, Thyrſo Gonzalez, Præpoſito Generali Societatis Jeſu. Summa eorum, quæ in duabus diſſertationibus, quibus liber conſtat, continentur, hæc eſt.

In *Diſſertatione priore*, de Principiis Probabilitatis directæ, tam intrinſecæ, quam extrinſecæ agens, oſtendit *Cap. I.* Probabiliſtas recentiorum placita ſanctorum Patrum doctrinæ non anteponere, vindicans Valerium Reginaldum, & Nicolaum Badellum, qui criminis hujus rei aguntur. *Cap. II.* Recentiores Probabiliſtas a veterum Theologorum doctrina non deflectere. Etenim illos tantum deferre antiquorum Theologorum doctrinæ, quantum Thomas de Aquino defert antiquis legibus. Et recte quidem eandem omnino habendam eſſe rationem. Nam ex mutatione opinionum circa agibilia, neceſſario mores hominum commutari. Mutatis hominum moribus, neceſſario leges ipſas commutari, quarum vis omnis & firmitas in conſuetudine ſita ſit. Hocque poſito,

nullam inter Probabiliſtas & Probabilioriſtas diſſenſionem eſſe poſſe. Adhæc totam controverſiam inter ipſos eſſe de dubio, ſeu probabili legis in caſu particulari, num pro libertate ſtandum ſit, an pro lege diſputata? At ſi de recentiorum Probabiliſtarum ſententia, non ſit recedendum ab antiquiorum opinione, niſi aut adducatur ratio evidens in contrarium ab antiquis non prævisa, & inſuper evidenter ſolvantur illorum argumenta, aut adducatur aliqua lex nova, ut jam antiquorum opinio nullam omnino probabilitatem retineat; clare patere, cauſam finitam eſſe. Jam principium, ſive fundamentum Probabilioriſtarum Catholicorum hoc eſſe: Ad licite operandum requiritur, ut quis formet judicium certum, & non fluctuans, citra paſſionem, & culpam, quod ſententia benigna, ſeu favens libertati in dubio legis, ſit vera, & ſic illam ſequatur, atque formet quidem judicium prudens, & irreprehenſibile, non tamen evidens & infallibile. Hinc docere conſequenter, ſequendam eſſe partem probabiliorem, quia nemo poſſit ſibi perſuadere, eſſe verum, quod poſt omnia, judicat minus veriſimile; ſicuti neque poſſit credere, eſſe falſum, quod judicat eſſe veriſimilius, poſt omnia conſiderata. Hoc ſecundum ita ſe habere, expreſſe docere recentiores Probabiliſtas. Primum illud Probabilioriſtarum principium, verbis quidem, re tamen negari non poſſe. Nam qui ſibi innocenter perſuadet, ſententiam benignam, quam ſequitur, eſſe ex ſacris Canonibus, tanquam ex fontibus, deductam, non poſſe non ſibi innocenter pariter perſuadere, illam eſſe veram; quia ſacri Canones, Scriptura, Concilia, & SS. Patres fons ſunt omnis, & ſalutaris veritatis, & morum diſciplinæ. Et tamen hanc rectam deductionem ex ſacris Canonibus debere ſibi quemque innocenter perſuadere, ex prima conditione a recentioribus Probabiliſtis requiſita, ut innocenter credat, Doctorem, quem ſequitur, eſſe Doctorem Catholicum. Hinc docere Probabiliſtas bene, ad licite operandum ſatis eſſe, ſequi ſententiam minus tutam, minusque probabilem, modo probabilem, neque teneri nos ad ſequendam probabiliorem. Addere, urgeri homines ad impoſſibile, ſi teneantur ad probabiliora, nec ſatis ſit minus probabile, modo ſit probabile, ad licite operandum, & ad conſcientiæ ſecuritatem. Addere denique, pro hac ſententia ſtare omnes fere Theologos

Digitized by Google

gos recentiores. Hinc docere conſequenter, eſſe moraliter certum, licere ſequi opinionem minus tutam, minusque probabilem, ſaltem ex tanta tot Doctorum auctoritate. Immo non moraliter ſolum, ſed omnino certum eſſe, hoc eſſe licitum, & hanc ipſos vocare reflexam evidentiam de licito, licet non de vero. Hæc omnia recentiorum Probabiliſtarum aſſerta, Riccius noſter putat a nullo poſſe negari, modo non fiat æquivocatio in his verbis: *minus tutum*, ſeu *minus probabile*. Etenim minus tutum & minus probabile, ſicut minus rectum, dupliciter dici poſſe. Minus rectum dici aliquid, vel per defectum majoris rectitudinis, vel per defectum rectitudinis, ſeu principii rectitudinis. Sic ſcandalum dici eſſe dictum, vel factum minus rectum, præbens occaſionem ruinæ. Non dici minus rectum, per defectum rectitudinis majoris; alias omne dictum, vel factum non rectiſſimum, eſſet ſcandalum, & ſic illicitum. Sed dici minus rectum, per defectum rectitudinis, & conformitatis cum lege Dei, & recta ratione. Sic minus tutum dici, vel per defectum majoris ſecuritatis, & ſic omne non ſecuriſſimum eſſe minus ſecurum ſeu tutum: vel per defectum ſecuritatis, ſeu principii facientis ſecuritatem. Eodem modo dupliciter aliquid dici minus probabile, vel per defectum majoris probabilitatis: vel per defectum conditionis requiſitæ ad probabilitatem. Per omnes Probabilioriſtas Catholicos, licitum eſſe ſequi minus tutum, minusque probabile, primo modo ſumtum, & ſolum hoc negare Novatores. Negare Probabilioriſtas Catholicos, licitum eſſe ſequi partem minus tutam, minusque probabilem, ſumendo probabile ſecundo modo, per defectum conditionum requiſitarum ad practicam probabilitatem. Sed ſumendo minus probabile hoc ſecundo modo, neque juxta recentiores Probabiliſtas ſufficere ad licitam operationem. Hucusque igitur, ex doctrina recentiorum Probabiliſtarum, duo requiri ad practicam probabilitatem: unum, ut ex ſacris Canonibus tanquam ex fontibus deducatur; alterum, ne diſcordet a doctrina veterum Theologorum, niſi evidenter ſolvat eorum argumenta, & adducat novam rationem illis non præviſam, puta novam legem, ut vetus opinio non ſit amplius probabilis. His limitationibus poſitis, neque laxitatis notam, neque diſcordiam a Probabilioriſtis, unquam recentioribus Probabiliſtis poſſe objici.

Cap. III. Probabiliſtas non plus nimio tribuere huma-

næ auctoritati, præſertim recentiorum. Etenim ab iis inter Scriptores Catholicos non reponi, qui ſuas deciſiones omnes a Sacris Literis, Conciliis & Patribus, tanquam a fonte non hauriunt, ipſosque docere, eousque inſiſtendum eſſe antiquorum Theologorum doctrinæ, quousque evidenter pateat, eam non eſſe amplius probabilem. Diſcrimen unicum inter Probabiliſtas & Probabilioriſtas in eo conſiſtere, an opinio benigna probabilis retineat ſuam probabilitatem, ſi oppoſita, quæ ſtat pro lege, ſit probabilior? Concedunt Probabiliſtæ, negant Probabilioriſtæ. Utram libet ſententiam ſequaris, juxta Riccium noſtrum, bene noſſe debes, quid & quotuplex ſit probabilitas? unane an multiplex, & valde diverſa? & quas habere debeat unaquæque conditiones? Dein vide, an opinio benigna habeat conditiones illas, quas recentiores Probabiliſtæ requirunt ad practicam probabilitatem, & conſequenter, an ſit ex Probabiliſtarum doctrina practice probabilis? Tandem expende, an opinio benigna has habens conditiones, poſſit habere oppoſitam æque probabilem, aut etiam probabiliorem? & tunc demum in hac controverſia recte procedes, ad Probabilioriſtarum doctrinam & vota.

Cap. IV. Recentiores Probabiliſtas plus nimio non indulgere humanis ſpeculationibus. Nam conſpirare omnes, tum demum aliquem licite ſequi ſententiam benignam, & licite ſtare pro libertate contra legem addubitatam, quando non poteſt prudenter dubitare de objectiva veritate ſententiæ benignæ, quam ſequitur.

Cap. V. Recentiores Probabiliſtas diſtinguere probabilitatem practicam a probabilitate mere ſpeculativa: quia ad unum omnes requirant, vel in Doctoribus, ut faciant opinionem probabilem extrinſece, vel in rationibus intrinſecam probabilitatem: quæ certe non requirantur ad mere ſpeculativam probabilitatem, ad quam ſatis ſit, ſi ſententia illa defendi commode poſſit. Fateri ergo ipſos, non ex eo, quod aliqua ſententia defendi facile poſſit, eſſe practice probabilem. Inter ipſos autem & Probabilioriſtas magnam fuiſſe contentionem ortam, ex ipſa opinionis probabilis definitione, qua dicitur opinio probabilis, quæ innititur motivo magni momenti. Hinc, qui illam ſequitur, prudenter operatur. Sed non definiviſſe, unde eſſet

eſſet menſuranda hæc motivi magnitudo: hinc locum factum laxitati; quia motivum poteſt eſſe magnum, ut concludas, ut aliquam ſententiam commode defendas in ſcholis, non ut eam in praxi ſequaris. Poteſt videri magnum uni, ſed parvum alteri. Ergo rem fuiſſe valde incertam, & arbitrariam: & tamen menſuram debere eſſe certam. At nunc Probabiliſtas recentiores bene determinare, rationem eam & auctoritatem dicendam eſſe gravem, ex qua ita ſolvuntur argumenta contraria, ut non poſſis prudenter dubitare, veram eſſe ſententiam benignam, quam ſequeris, & falſam ſententiam, quæ ſtat pro lege. Hoc poſito, Novatoribus non ſupereſſe cauſam, ob quam Probabiliſtas laxitatis accuſent, in formanda conſcientia in materia opinativa.

Cap. VI. Probabiliſtas recentiores bene diſtinguere opinionem probabilem mere per accidens, & ex circumſtantiis, ab opinione probabili per ſe, & libera electione. Quod lemma multis probat; quia niſi diſtinguatur licitum per ſe a licito per accidens, & conſequenter probabile per ſe a probabili per accidens, Chriſtiana diſciplina morumque integritas ſtare non poſſit, ſed funditus corruat.

Poſtquam ita in *priori Diſſertatione* oſtendit concordiam Probabiliſtas inter & Probabilioriſtas, in principiis probabilitatis directæ, tam intrinſecæ, quam extrinſecæ; nunc in *poſteriore* disquirit, *an in probabilitate reflexa, ſeu reflexo dictamine ſit diſſenſus?* Reflexam probabilitatem dicit non eſſe eandem, ac extrinſecam directam, fundatam in Doctorum auctoritate; neque eandem, ac directam intrinſecam, fundatam in intrinſeca ratione; ſed ex ſuppoſito Doctorum diſſidio, in aliqua particulari quæſtione de licito (quod diſſidium tam in ratione, quam in auctoritate fundari poteſt) reſultare novas rationes, quæ & legis prohibentis invincibilem ignorantiam, ſeu non ſufficientem promulgationem, & libertatem in operante, ad utramque partem eligendam, dicuntur evidenter concludere; quam evidentiam reflexam, neque rationes directæ, neque directa Doctorum auctoritas evicerant. Et eſſe quidem multos, qui putant, recentiores Probabiliſtas relaxare diſciplinam, & a Probabilioriſtis toto cœlo discordare. Nam apud omnes Probabiliſtas recentiores hanc propoſitionem, licitum eſſe cuique ſequi opinio-

nem minus tutam, minusque probabilem, relicta tutiori, & probabiliori, esse verissimam, a qua omnes Probabilioristæ abhorreant: pariter omnes Probabilistas velle sibi victoriam vindicare, partim ex maxima auctoritate, partim ex evidenti ratione; at illis utramque partem inficiari Probabilioristas. Sed nec hic dissentire eos ut ostendat, probat Probabilistas recentiores omnes, in dubio suspensivo, v. g. circa obligationem confitendi peccata dubia, non agnoscere hæc extrinseca, seu reflexa principia, *cap. 1:* nec in dubio opinativo, cum agitur de damno tertii, seu in materia justitiæ, v. g. Judici licere sequi in judicando partem minus probabilem, relicta probabiliori, *cap. 2:* nec in dubio opinativo, cum agitur de sola actus honestate, *cap. 3.* Sequente *cap. 4.* expenditur principium, legem divinam aut humanam, sufficienter intimatam, non ignorare viros pios, prudentes ac doctos, post longas & diuturnas discussiones. *Cap. 5.* expenditur adhuc aliud principium: qui sequitur viros pios, prudentes & doctos, prudenter ac licite operatur. Verum illud nonnisi limitate a recentioribus Probabilistis admitti docet, limitationesque ejus adponit. *Cap. 6.* fatetur asseritque, omnes recentiores Probabilistas debere nefat re hæc extrinseca principia, nisi omnia reducantur ad intrinseca. *Cap. 7.* ex communi recentiorum Probabilistarum doctrina ostendit porro, quam falsa sint & fallacia hæc extrinseca & reflexa principia. *Cap. 8.* probat, a Doctoribus Probabilistis non Probabilioristas, sed Novatores tantum impugnari. Consentiunt enim illi utrique *primo:* qui existimat, opinionem esse probabilem, juxta eam operans, nec temeritatis, nec imprudentiæ notam incurrit. *Secundo:* sicut opinio probabilis in speculativis est, quam absque deceptionis & erroris periculo amplecti licet; ita in moralibus opinio probabilis est, quam absque peccandi periculo sequi licet. *Tertio:* quia omnimoda de rebus certitudo haberi nequit, ad eam Deus nos non obligavit, sed ad operandum cum morali certitudine, qualis in opinione probabili reperitur. Addit: Probabilioristas non solum ad licite operandum non exigere omnimodam certitudinem de rebus, sed contentos esse infimo gradu moralis certitudinis, qui tunc habetur, quando non possumus prudenter dubitare de opposito, seu falsitate; cum Novatores

res ad licite operandum exigant omnimodam certitudinem de rebus: immo Probabilioriſtas inſuper contentos eſſe infimo gradu moralis certitudinis, de probabilitate opinionis benignæ. *Quarto:* qui ſequitur opinionem minus probabilem, non agit contra conſcientiam, ſed is ſolum qui cum conſcientia omnino dubia, aut certo dictante aliquid eſſe peccatum, id agit. Quæ in ſequentibus magis dilucidare allaborat.

JOACHIMI LANGII MEDICINA MENTIS, qua ægræ Mentis Sanatio ac ſanatæ Uſus in veri rectique inveſtigatione ac communicatione traditur.

Berolini, impenſis Officinæ Librariæ Orphan. Hallenſis, 1704. in 8. Conſtat 2. Alphab.

COnqueſtus in Præfatione Clariſſimus Auctor, Verbi Divini Miniſter Berolinenſis Reverendus, de perverſa docendi Philoſophiam ratione, exiſtimat, meliorem ſe viam ingreſſum eſſe, qua ad ſapientiam itur, veramque Logicam proponere nititur, neque diſſimulat, plurima poſt Deum ſe debere *Petro Poireto*, quem ſummum & meritiſſimum laudat, aliqua *Chriſtiano Thomaſio*, Domino autem de *Tſchirnhaus*, qui Medicinam Mentis & Corporis jam pridem vulgaverat, non niſi communem, quem cum ſuo libro habeat, titulum. Arbitratus eſt, rectam Philoſophandi methodum eſſe, qua mentis humanæ ægritudinem agnoſcens, ad ſanitatem contendit, & reſtaurata mentis integritate, veritatem inveſtigat, deinceps eandem cum aliis communicat, & veræ ſapientiæ poſſeſſione lætatur. Hinc *quinque* libris opus abſolvitur, quorum *primus* de mentis humanæ ægritudine, ejus natura, ortu, progreſſu, ægritudinisque effectibus agit; quo doctrina de præjudiciis ignorantiæ, nimiæ confidentiæ & diffidentiæ, uti & de pravis affectibus pertinet. Liber *ſecundus* ſanationem mentis complectitur, proinde de principiis ſanationis, de uſu luminis naturalis & ſupernaturalis, de inſtitutione, exercitatione, veri bonique deſiderio, atque de ſpecialibus adminiculis ad mentem a præjudiciis purgandam tractat; quo doctrina de ſolida ſcientia, ſobria diffidentia & confidentia, & pravorum motuum correctione refertur. Hinc ſanatæ mentis effectus perſequitur, qualis ipſi eſt pro-

promovenda Dei gloria, cujus fundamentum, modus, & cautiones circa hanc rem explicantur. Quomodo in veritate inveſtiganda menti ſanatæ agendum ſit, exponitur *tertio* libro, agiturque de veritate, ejus ſpeciebus, & oppoſito Scepticismo, de meditatione in veri inveſtigatione, & inveſtigatæ veritatis interpretatione. *Quartus* liber communicationem veri in genere, tum in ſpecie in inſtitutione ſcholaſtica, eandemque in converſatione expendit. Sapientia ſeu eruditio libro *quinto* ſic explicatur, ut ejusdem hiſtoria ab Adamo ad Noachum, a Noacho ad Moſen, ab hoc ad Chriſtum, a Chriſto ad noſtra tempora, ſtrictim recenſeatur. Succedit tractatio de natura veræ eruditionis, deque ejus comparatione, & ſapientis characteribus. Notæ ſapientis traduntur lux, ſtatus animi rectus, pax, a Deo dependentia, gratitudo, amor ordinatus. Adjunguntur capita de eruditione ſuperficiaria, de linguis, & de ſtultitia ſive de falſa eruditione, quæ definitur, quod ſit *variarum ſcientiarum in ſe vel utilium vel inutilium farrago, inordinato corruptæ rationis uſu, ad oſtentationem præpoſtere congeſta, qua mentis ruditas ac ægritudo mirum in modū augetur.* Quo referuntur *Pſeudo-Theologi*, *Pſeudo-Philoſophi*, *Pſeudo-Philologi*, *Pſeudo-Rhetores*, quorum ſtudia ſigillatim notantur, utpote quæ tandem, Auctoris ſententia, in Pedantiſmum deſinunt. Appendix de neceſſariis exhibet *Erasmi* Paracleſin ad Chriſtianæ Philoſophiæ ſtudium, *Mackenzei* Diſſertationem de humanæ rationis imbecillitate, & *Combachii* excerpta de Philoſophiæ impuritate. In ſupervacuis recenſetur doctrina Syllogiſtica & Ontologica, adeoque annectitur brevis quædam Logica vulgaris & doctrina de Ente.

CIVIL POLITY, &c.

ſive

TRACTATUS DE NATURA REGIMINIS, IN quo cauſæ diverſitatis ſummæ, quæ in Gentium moribus & conſuetudinibus conſpici ſolet, hiſtorice explicantur, &c.

Londini, apud R. Wilkin, 1703. in 8.
Conſtat Alphab. 1. pl. 18.

Si

SI quis communes mortalium cunctorum parentes, parem naturam, eandemque naſcendi rationem diligentius expendat, miretur merito, qui fiat, ut tanta morum, conſuetudinum, legum, aliarumque rerum inter ſe varietate gaudeant. Cujus cauſa cum neque in climatis aut ſoli conditione, neque in ſtellarum motu curſuque, neque in fatali neceſsitate quadam, neque in rebus naturalibus quibusvis aliis, ſed in ſola ſocietate ac generis humani communitate Autori hujus libri anonymo quærenda eſſe videatur, operæ pretium ſe facturum exiſtimavit, ſi hanc in rem inquireret ulterius, quidque homines in eadem ſocietate conjungat, quid respublicas aut conſervet, aut turbet, aut evertat, quid aliis denique mutationibus in civitate anſam præbeat, prolixius exponeret. Præſentem igitur tractatum conſcripſit, in quo ea, quæ ad politiam ſpectant, non modo ex ipſa hominum natura deducit, ſed etiam exemplis clariſsimis illuſtrat, rem omnem octo capitibus complexus, quorum ſummam Lectori jam exhibere placet.

Primum ſcilicet oſtenditur, inter homines, qui propter rerum omnium in omni ætate indigentiam, extra ſocietatem vivere non poſsint, obſervari ſemper ordinem quendam atque regiminis cujusdam ſpeciem, unde non poſsit non diverſa fieri ipſorum conditio: quemvis ob cogitandi deliberandique facultatem, nec non doloris ac voluptatis ſenſum, ob finem quendam agere, illudque ſectari, quod vel animi tranquillitatem vel corporis voluptatem promovere, quodque ſive ad præſentem, ſive ad ſubſecuturam felicitatem pertinere videatur: hominem, utpote perpetuis mutationibus expoſitum, plurimis rebus indigere, indeque non paucis adfici incommodis, variisque cupiditatibus jactari, quæ ab ipſius natura ſeparari poſsint nunquam: aliarum præterea difficultatum turbarumque circumfundi eum multitudine, non alia de cauſa, niſi quod in ſocietate vivat: ejus vero felicitatem in eo præcipue verſari, ut votorum ſuorum compos fiat, ſuasque cupiditates expleat, quarum tamen ſitis quo minus ſatiari queat, obſtet ſæpius externa vis, legumque ſeveritas: hinc fieri, ut omnes, naturæ quodam quaſi impetu, talem adpetere ſtatum ſoleant, in quo libere cupidi-

tatibus ſuis poſſint indulgere, ut quilibet potentiæ ſit ſtudioſiſſimus, legesque dare malit, quam accipere. Quæ ſingula quamvis Autor tam perſpicua eſſe autumet, ut quisque vel in ſe, vel in aliis facile ea obſervare queat, tamen tum hominis natura, tum legum ratione, tum exemplis evidentisſimis ulterius confirmantur.

Hinc adſeritur, hominum quandam inter ſe diverſitatem ſumme in republica eſſe neceſſariam, quæ cum civium numero creſcat, notasque certas requirat atque characteres, ſive interni, ſive externi illi ſint, quibus unus ab altero poſſit diſcerni; unde commercia, artes, ſcientiæ, & quicquid in pretio haberi ſolet, originem trahant. Homines, utpote natura æquales, non facile in civitate obtemperaturos eſſe aliis, niſi pœnarum metu eo impellantur, niſique ditiores eos, qui inopia laborant, beneficiis opibusque ſuis ad obſequium obſtringant. Cum vero plurimorum indigentia maximas quoque opes facile poſſit conſumere, ad conſervandas eas proſpiciendum eſſe, ut in circulum quaſi eant, redeantque ad eos, qui primum eas poſſederunt; quod qua ratione fieri ſoleat, exponitur. Præterea quemcunque hominum ea, quæ hanc vitam ſubſequuntur, cogitare, & metu futuræ infelicitatis nunquam finiendæ deterreri, quo minus cupiditatibus ſuis libere indulgeat, hincque fieri, ut religio certa quoque ratione ad politiam pertineat. Summum diſcrimen inter divinas & humanas leges inveniri, quarum illæ omnes in univerſum homines obligent, eorumq; æternæ felicitati proſpiciant, hæ vero ad certas ſolum communitates ſpectent, & earundem commodum promoveant, quatenus illud cum legislatorum commodo maxime conjunctum ſit. Ad explicandas leges, eandem requiri auctoritatem, quæ ad ſanciendas ſit neceſſaria; quod ipſum ſi diligentius perpenderent homines, fore Autor judicat, ut tum in exponendis legibus Divinis, tum in examinandis earum expoſitionibus, ab aliis conſcriptis, cautius agant. Sanctas nimirum leges a viris Divino Spiritu agitatis conſignatas, vix poſſe ab iis recte explanari, qui ejusdem Spiritus adflatu deſtituuntur, ea imprimis ex ratione adſerere non dubitat, quod nemo de ſalute ſua cer-

certus esse possit, si quidem dicatur, aliquem absque Divino lumine sacras litteras posse interpretari, & adeo quodcunque debeat pro voluntate Dei venditare. Imo cum juxta Ecclesiæ consensum, Deus ea, quæ ad salutem scitu sunt necessaria, in Scriptura revelaverit hominibus, miratur Autor, cur interpretes sæpe expositionibus suis longius ab ea recedant. Quodsi objiciatur, ea, quæ ad salutem spectant, sacris in litteris quidem contineri, sed a quovis non intelligi; ea intelligi & posse, & debere respondet, cum alias Scriptura regulæ nomen tueri nequeat. Eam enim aut verborum, aut sensus, aut utriusque explicatione opus habere urget. Si verborum, cur alia in eorum locum haut substituta sint, quærit; sin vero sensus, imperfectam videri Scripturam pronunciat, quod asserere impium sit atque profanum. Neque non supervacaneum esse putat, in verbis explicandis authentica loca respicere, quippe quæ, si nota sint, ulteriori explicatione non indigeant; sin vero dubia atque obscura esse videantur, nihil certi de iis determinari posse ait, cum autoritas ad res ejusmodi dijudicandas necessaria deficiat. Easdem difficultates circa sensum recurrere dicit, experientiamque testari monet, quædam, quæ in Scriptura satis clara videbantur, aliorum commentationibus obscurata magis fuisse, quam illustrata. Igitur ita Noster existimat, quemvis interpretem, sive sacra, sive profana scripta exponat, posse quidem sententiam suam proponere, illiusque rationes addere, ita tamen, ut lectorem certum reddere nequeat, suam opinionem cum autoris mente accurate convenire. Hinc tot ac tam varias Scripturæ existere interpretationes, quæ in multis sibi invicem contradicant. Credit etiam, neminem lectorum certo adfirmare posse, exempli causa, revelationem Joannis Theologi melius a Grotio aut Hammondo, quam a Meado, Brightmanno aliisque expositam fuisse, cum de libri illius, utpote in se obscurioris, expositione, non nisi juxta probabiliorem sententiam aliorumque autoritatem judicium ferri possit, quod tamen plerumque aut primam institutionem, aut sectæ studium sapiat. Istud ergo, quod Deus in divinis litteris revelaverit, aut ad mysteria referendum esse, aut non ad ea pertinere, arguit. Si iis

adnumerandum ſit, per ſe quidem evidens eſſe putat, propter ea Deum id nobis revelaſſe, ut in ſola ipſius autoritate recumbentes id credamus; ſin ex myſteriorum numero excludatur, ſenſum illius ex verbis, quibus proponitur, hauriendum eſſe, non dubitat. Porro cum ea, quæ ſacris litteris continentur, vel ad fidem, vel ad obſequium pertineant, iſta quidem ob ſolam Dei revelationem, citra reſpectum ad rei probabilitatem, credenda, hæc vero ob ſolum mandatum Dei, facienda eſſe dicit. Uti vero credenda explicare non deceat, quandoquidem fidei natura ita quaſi infringeretur: ita facienda clariora eſſe autumat, quam ut expoſitione quadam opus habeant. Quod autem res ad fidem non ſpectantes, hiſtoricas, chronologicas & id genus alias attinet, liberum cuivis eſſe exiſtimat, in iis explicandis operam inſumere, modo nec fides confundatur, nec obſequium Chriſtianorum Deo debitum deſtruatur.

His aliisque pluribus in *primo* & *ſecundo* capite latius expoſitis, in *tertio* Auctor agit de bellis religionis cauſa ſuſceptis, eorumque origine, quæ in mala reipublicæ cujusdam conſtitutione quærenda eſſe dicitur: de religione tum naturali, tum revelata, quæ vel ob verborum multiplicem ſenſum, vel ob antiquitatis ignorationem, vel ob hominum diverſa partium ſtudia ſectantium ingenia, vel ob alias ejusmodi cauſas, diverſis interpretationibus ſit obnoxia: de ſectis ex variis religionis revelatæ expoſitionibus ortis, quarum propagatio aut variis hominum, in variis rebuspublicis, ſeculis & regionibus viventium ingeniis, juxta morum, conſuetudinum legumque diverſitatem diſpoſitis, aut callidis quorundam conſiliis, aut diverſis litterarum ſtudiis adſcribitur: de religione denique revelata iterum, quæ quamvis aliquando turbis in republica & mutationibus anſam præbere ſoleat, tamen nec baſis civitatis, nec vinculum ſocietatis dicenda ſit, quoniam & hodie reſpublica Chinenſium aliæque politiæ floreant, in quibus iſta tamen publica auctoritate nequaquam ſit recepta.

In *quarto* capite, præmiſſis hactenus iis, quæ realia incommoda ſive corporis ſive animi reſpiciunt, de iis Auctor diſſerit, quæ ex imaginatione ſola dependere videntur, de gloria nimirum,

Digitized by Google

rum, honore atque exiſtimatione, quæ doctrina, fortitudine, ſapientia aliisque virtutibus acquiritur, eandemque extra ſocietatem locum non habere, nulliusque fere in politia momenti eſſe, niſi cum opibus atque potentia conjuncta ſint, probat. Attingit etiam muſicos concentus, ludos ſcenicos atque ſpectacula; ubi tum eos ridet, qui in poeſi pariter & dramaticis fabulis omnia ad veterum regulas componenda eſſe dicunt, quaſi iſta, quæ antiquis moribus apta fuerunt, noſtris etiam temporibus ſemper conveniant, nec recentioribus ſcriptoribus eadem, quæ antiquis, ingenii facultas ſuppetat; tum oſtendit, ludos ſcenicos corrigi non poſſe, niſi hominum mores prius emendentur, ut pote qui in theatris repræſentari debeant.

Porro diſtinctione inter Regem *de facto* & *de jure*, ea inprimis ex ratione rejecta, quod ſuprema auctoritas ſemper eadem eſſe videatur, aliisque, quæ ad politiam ſpectant expoſitis, ea, quæ hactenus generatim dicta, atque ex rerum natura deducta ſunt, exemplis ex Anglica aliorumque regnorum Hiſtoria cap. V. VI. VII. VIII & IX ita illuſtrat, ut prætermiſſis iis, quæ dubia atque incerta ſunt, ea ſolum ſectetur, de quorum veritate nemo dubitat. Cauſas ſcilicet mutationum maximarum, quæ in Anglia ſubinde evenere, recenſet, & qualis priſcis temporibus regiminis forma fuerit? quibus mediis id ſtabilitum ſit? quomodo poteſtas in populum fuerit devoluta? unde revolutio Henrici VII tempore facta originem traxerit? quid variis ſucceſſionibus anſam dederit? cur demum ſub Henrici VIII imperio, clericorum auctoritas detrimentum acceperit? disquirit. Quid tantam præterea inter Europæa regna diverſitatem efficiat? cur tot in Gallia mutationes evenerint? qua ratione populi eo in regno poteſtas ſuppreſſa fuerit? cur Hiſpania priſtina potentia deſtituta, internam tamen pacem conſervaverit? erudite explicat; quæ ſingula licet rerum politicarum ſtudioſis lectu non poſſint eſſe non jucundiſſima, prolixiora tamen ſunt, quam ut a nobis jam breviter memorari queant. Id ſaltim addimus, Auctorem in adducendis iſtis omnibus, ſæpe elegantes de rebus variis obſervationes inſpergere, quales illæ ſunt, quando de nimia Principum veneratione Divinoque cultu, de Regum jure, quod immediate a Deo provenire

negatur; de cauſis, ob quas Caroli V Imperatoris tempore, in variis Europæ partibus, religio aliam induerit faciem, eleganter diſſerit.

Cæterum, cum Noſter non modo, quæ ad religionem pertinent, methodo ſuæ inhærens, ex naturalibus principiis cauſisque politicis deduxerit, Divinamque adeo providentiam excluſiſſe videri poſſit, ſed & nullius fere ſectæ parcens, aliquando oſtenderit, unamquamque earum, ſimul atque auctoritatem obtinuerit, eadem commiſiſſe, quæ in aliis damnaverat; hoc quidem factum fuiſſe ait, ut humanæ naturæ pravitatem demonſtraret, iſtud vero non ſolum præſtantiſſimorum Theologorum exemplis defendit, qui in religionis mutatione atque propagatione exponenda, pariter ad naturales cauſas ſæpe provocaverint, verum etiam exiſtimat, poſt Apoſtolorum tempora, Deum in religione non immediate egiſſe, ſed mediis quibusdam cauſis fuiſſe uſum, quarum indagatio libera omnino cuivis eſſe videatur.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI Μοσχοκαρυογραφία, *ſeu Nucis Moſchatæ curioſa Deſcriptio Hiſtorico-Phyſico-Medica.*

Francofurti & Lipſiæ, impenſis Joh. Chriſtophori Stöſſelii Bibliopolæ Erffurtenſis, 1704. 8. Conſtat Alphab. 2 & 14 plag.

QUi *Labore & Candore* ſuum vitæ tempus traducere a primis ſtatim unguiculis ſibi laudabiliter non modo propoſuit, ſed & hactenus feliciter ſuſtinuit Clariſſimus Paullinus, indefeſſi ſpecimen laboris edit poſt alia, eaque non pauca, quæ hactenus divulgavit ſcripta, in præſenti Μοσχοκαρυογραφία curioſa, in qua pro more ſuo, id eſt candide, quæ vel propria experientia addidicit, vel ex Autorum lectione hauſit, cum orbe literato communicat. Quatuor videlicet hic liber continet *ſectiones*, in quarum *I.* quæ *Philologico-Hiſtorico-Phyſica* eſt, poſt nominis atque definitionis explicationem, locus natalis, naſcendique modus nucis moſchatæ inveſtigatur, differentia & delectus adumbratur, temperamentum & vires examinantur, & medicamenta tam ſicca, quam liqui

da,

da, & mediæ conſiſtentiæ ex ea paranda deſcribuntur, ita tamen, ut nec noxæ, quas inferre poteſt, fuerint omiſſæ. *Sectio II & III Medica* eſt, in quarum illa morbi, partes in tribus corporis regionibus contentas affligentes, in hac vero febres & affectus externi evolvuntur, qualemque in ſingulis hisce uſum præſtet nux moſchata, fuſius explanatur. *Ultima ſectio uſum* ipſius *domeſticum* commemorat, quem modo ſtrenæ loco, modo in roſa taciturnitatis ſymbolo, modo in ſertis, coronisve funebribus, modo in potu quotidiano, & conditura cadaverum præſtat. Mittimus Obſervationes curioſas, quibus integer tractatus eſt refertiſſimus, nec poſſumus tamen ſilentio præterire, calci tractatus hujus adnexam eſſe *Vitam, Studia & Gloriam Paullinianam, ſida crena deſcriptam ab Eſaia Dahlborn Ph. & Med. D. Anno 1703.*

THE LIVES OF THE ANCIENT PHILOSOphers, &c.

i. e.

VITÆ VETERUM PHILOSOPHORUM, IN QUIbus de variis illorum ſectis, dogmatibus item, factis dictisque agitur, in compendium redactis iis, quæ DIOGENES LAERTIUS, CASAUBONUS, MENAGIUS, STANLEIUS, GASSENDUS, CHARLETONUS aliique reliquerunt. Acceſſit Appendix, vitas quorundam Philoſophorum ex Eunapio & Fœminarum philoſophantium ex Ægidio Menagio complexa.

Londini apud Joh. Nicholſon & Th. Newborough, 1702. in 8.

Conſtant Alph. 1. pl. 18.

CUm integra, quæ de vitis veterum Philoſophorum proſtant, volumina perlegere omnes haud poſſint, laudanda eſt Epitomatoris hujus opera, qui ea imprimis, quæ Stanlejus reliquit, in compendium redegit, citatis iisdem, quibus ille utitur, teſtimoniis, & paſſim nonnullis e Diogene Laertio ejusque commentatoribus Caſaubono & Menagio, tum & Gaſſendo & Charletono, qui Epicuri vitam deſcripſere, additis.

Quo

Quo vero ordinatius procederet, quæ Stanlejus in ultimis ſex libri ſui partibus, de Chaldæorum, Perſarum & Sabæorum Philoſophia habet, ea Noſter per modum Introductionis brevis Philoſophiæ, qualis in Orientalibus orbis partibus fuit, antequam ad Græcos perveniret, faciem repræſentantis præmiſit. Acceſſere & appendicis loco duæ ſectiones, quarum altera vitas Philoſophorum paulo recentiorum, quas Eunapius deſcripſit, altera fœminarum Philoſopharum vitas ab Ægidio Menagio ſeorſim editas continet.

Lectori Benevolo Salutem!

SUpervacaneum hactenus exiſtimaveramus, generalem ſecundi etiam Actorum Eruditorum decennii & ſecundi tertiique Supplementorum tomi Indicem edi, quod ſingulis decennii iſtius annis tomisque iſtis, non auctorum ſolum, ut in primo quoque decennio primoque Supplementorum tomo factum fuerat, ſed rerum inſuper indices ſatis luculenti ſubjuncti jam eſſent. Cum vero fuerint haud pauci, qui indices illos omnes in unum compingi cuperent, ut ubi quid inquirendum eſt, duodecim volumina evolvendi moleſtia ſuperſedere poſſent, in eorum tandem gratiam, generalem nunc etiam auctorum ac rerum, quæ ſecundo decennio ac poſtremis duobus Supplementorum tomis continentur, adornavimus Indicem, geminum plane illi, qui primi decennii & Supplementorum primi tomi res auctoresque complectitur. Proditurus vero novus ille Index eſt, adjuvante Deo, una cum proximo Actorum Novembri; id quod ejus cupidis indicandum mature duximus.

LIBRI NOVI.

Dionyſii Halicarnaſſenſis Antiquitatum Romanarum Libri, quotquot ſuperſunt. Græce & Latine. Londini apud Thom. Bennet, 1704. fol.

L. Annæi Flori Rerum Romanarum Libri II priores, ex Criticorum obſervationibus correcti, cum textus ratione notisque variorum Hiſtoricis, Politicis & Antiquariis &c. Adornati & editi a Laur. Begero. Coloniæ Marchicæ, typis Ulrici Liberti, 1704. fol.

*** *** ***

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Novembris, Anno M DCCIV.

HISTOIRE CRITIQUE DES DOGMES ET DES Cultes &c.

h. e.

HISTORIA CRITICA DOGMATUM ET CULTUUM bonorum malorumque, in Eccleſiis ab Adamo usque ad Chriſtum receptorum. Ubi origo omnis idololatriæ veteris Paganiſmi, ex collatione cum idololatria Judæorum explicatur : Autore PETRO JURIEU.

Amſtelæd. apud Franc. L'Honoré & Socios, 1704, 4. ch. maj. Conſtat Alph. 4. plag. 15.

IN quatuor partes amplisſimum hoc abit opus, varia eruditione, novisque obſervationibus profecto refertiſſimum, & in quo laudando melius defungi partibus noſtris vix poſſe videmur, quam ſi illuſtris Cuperi, Viri κριτικωτάτου, de eo allegaverimus judicium. Ille nempe in Epiſtolis, occaſione hujus operis ad Autorem ſcriptis, quarum excerpta clariſſimus Bernardus in Novis Reipublicæ Litterariæ haut ita pridem publici juris fecit, quasque integras videre cum omnibus harum litterarum amantibus avidiſſime cupimus, profundiſſimam in hoc opere eruditionem, miram in explicandis falſorum Deorum nominibus dexteritatem, & ſtupendam in illuſtrandis quamplurimis iisque obſcuriſſimis antiqui Fœderis locis felicitatem, facunde deprædicavit. Prima pars operis agit de Dogmatibus atque Religionibus, quæ omni illo, quod ab Adamo ad Moſen usque effluxit, tempore invaluere. Theologiam c. I. igitur iſtorum temporum non nimis arctis limitibus eſſe circumſcribendam oſtendit, cum ſapientiſſimus in illa magiſter Adamus

diu satis docuerit, cujus doctrina facillime fuerit propagata traditione, ob ætatem primorum hominum minime angustam. Sane enim ea factum esse ratione, ut inter Adamum Abrahamumque duo tantum intercesserint, Mathusala atque Noe, purissimamque adeo ille Adami Theologiam potuerit accipere. Hinc quæ mundi creatio, diluvium, Sodomorum excidium, promissio protoplastis facta, variæque, quæ Abrahamo, Isaaco & Jacobo obvenere manifestationes, dogmata pepererint, persequitur. Inprimis vero Jobi librum, indolem antiquissimæ illius Theologiæ luculenter ob oculos ponere, Autor censet. Quem proinde veram complecti historiam, Jobum autem ante Mosen, imo etiam ante constitutum ab Israelitis in Ægypto domicilium, secus quam doctissimo Spanhemio visum fuerat, temporibus Isaaci floruisse, Abramique ex fratre Nachore pronepotem fuisse, demonstrat. Imo ipsum quoque librum, historiam ejus complexum, lingua Arabica ante Mosen com-
c. III. positum, & a Salomone Hebræis litteris redditum suspicatur. Ex istis itaque Systema Theologiæ ante Legem conficit, his fere articulis absolutum: esse Deum, eumque conditorem omnium, quorum curam gerat universim, in specie vero eorum, qui confidant ipsi; peccatum ipso permittente natum, gratiam vero ejus fide & pœnitentia acquiri, liberatoremque a peccato illum suis destinasse; mortem & omnes inimicos Dei per gloriosam resurrectionem denique esse vincendos. An distincte mysterium Trinitatis systema istud fuerit complexum, quærit, prolatisque ex Chaldæis paraphrasibus locis nonnullis, illiusque articuli apud Platonicos aliosque gentiles λειψάνοις, quæ probabile sit ab antiquis acceptæ doctrinæ esse fragmenta; ad convincendum tamen adversarium paulo acriorem, ea haut sufficere, fatetur. Ipse vero distinguendam esse concludit antediluvianam a postdiluviana Ecclesiam. Illam distinctissime id cognovisse; siquidem probabile non sit, Adamum, quem in statu integritatis perfecte id intellexisse necesse sit, statim ejus fuisse oblitum; barbariem vero hominum sensim sensimque istam scientiæ Theologicæ partem extinxisse, Deoque claram tanti mysterii perceptionem renovare, ante ultima hæc tem-
c. IV. pora, non visum esse conveniens. Hanc Patrum ante Mosen Theologiam scriptis propagatam haut fuisse, constat. Inde vero occasio Autori nascitur de litterarum origine differendi, quas Mose antiquiores esse

esse contendit. Patres vero ante Legem sensibili cum Deo commercio fuisse instructos docet, in quorum familia hæreditarium donum propheticum fuerit. In Prophetis istis inprimis conspicuum fuisse Enochum, cujus librum apocryphum non Judæi, sed Christiani, qui ne intellexerit quidem linguam Ebræam, autoris esse, contra Scaligerum ostendit, contra quem idem olim Isaacus Vossius quoque defenderat. Mirum vero, clarissimum Autorem existimare, Judam in Epistola ex spurio isto libro arripuisse fabulam de angelorum quo- c. V.
rundam cum fœminis congressu, ut pateat ex collatione comm. 6 & 7. Certe enim optime causa Judæ se habet, si relativum τούτοις v. 7. non ad Ἀγγέλους, verum ad Σόδομα καὶ Γόμορρα referamus, subjectumque orationis τὰς περὶ αὐτὰς πόλεις constituamus. In ista porro successione prophetarum, post diluvium inter ceteras quoque gentes servata, ut Jobi & Melchisedeci patet exemplo, Balaamo locum vindicat, homini quidem pessimis moribus, nec mago tamen, nec pseudoprophetæ. Pseudoprophetam nempe esse, qui vel jactet afflatum divinum, quem tamen non habeat; vel falsorum Deorum Dæmonumve ambiat inspirationem. Neutrum Balaamo posse applicari. Deum etenim æternum eum consuluisse de utraque Balaci legatione, ejusque peccatum in eo consistere, quod Deo permittente tantum, & quidem cum indignatione, non præcipiente, lucri studio ad Balacum accurrerit. Sermones porro ejus itineri se accingentis ad legatos Balaci; exstructionem VII altarium, qui solennis fuerit in sacris numerus, quod pateat ex Job. XLII, 18. 1. Chron. XV, 25. 2. Chron. XXIX, 1-29. & multis Scriptorum profanorum locis; sermones Dei cum Balaamo de facie ad faciem, sicuti cum Mose, loquentis; ipsa ab eo profusa oracula, istamque de Dei benedictionibus maledictionibusque earumque efficacia firmam persuasionem, nullum pseudopropheticæ fraudis suspicioni locum relinquere. Nec obstare infame nomen קסם ei tributum; id enim fieri ob abusum doni prophetici, ex lucri cupiditate: neque etiam, quod Moses *incantamentorum* ejus mentionem faciat; id enim spectare ad superstitiosos quosdam ritus, ipsasque preces, quibus Deum movere se posse speraverit, ut sibi maledicere populo permitteret; prætereaque vocem נחש in textu Mosis adhibitam, non semper in malam partem accipi, quod vel Josephi Patriarchæ historia evincat. Sed nihil hucusque Autor

de celebratiſſimis illis Noæ præceptis, de quibus jam toto capite
c. VI. VI agendum ſibi putavit, eaque occaſione luculenter de Proſelytis juſtitiæ & Proſelytis domus, quorum iſti præceptis Noæ ſolis obligari, atque eorum obſervatione ſalutem conſequi, Judæis credebantur. Eos eſſe putat, qui in Actibus Apoſtolicis σεβόμενοι, item φοβούμενοι τὸν θεὸν & εὐσεβεῖς paſſim vocantur. Ex iisdem vero Actibus conſtare, eis in Synagogis Judæorum peculiarem locum aſſignatum fuiſſe, maximumque gentilium numerum, providentia divina, regno Chriſti viam ſternente, & induſtria Judæorum, per univerſum orbem diſperſorum, ad Proſelytismum illum fuiſſe adductum. Ex illis fuiſſe prodigioſam illam ad Chriſtum converſorum multitudinem, quæ tot florentiſſimis, per totam inprimis Aſiam, Eccleſiis membra ſuppeditaverit. Iſtas vero obſervationes, quamplurimis hiſtoriæ Eccleſiæ naſcentis difficultatibus ſolvendis ſufficere. Occaſionem ſcilicet inde tam ſubiti progreſſus doctrinæ Chriſti inter Gentiles pateſcere, qui magno numero ad Synagogas confluentes, Apoſtolos ibi ordinarie docentes audiverint; conſtare inde, cur tam facile manus veritati dederint victas, cum mirabilis alias videatur, imo incredibilis mutatio, qua ex profundiſſimis ſuperſtitionis tenebris, ſubito adeo ad lucem Evangelii fuere adducti. Lucem porro hinc accipere Hieroſolymitani concilii Hiſtoriam. Phariſæos nempe ægre ferentes Evangelii inter proſelytos hosce progreſſus, defendiſſe, ex gentilibus illos, qui in regni Meſſiæ partes venire velint, non Noæ tantum, ſed Moſis quoque præceptis, & circumciſionis lege inprimis obligari. Paulum contra cum reliquis Apoſtolis acriter pugnaſſe, quod ſufficiat eſſe proſelytum portæ, & Noachicorum præceptorum obſervationi fidem in J. C. jungere. Indeque natum eſſe decretum Hieroſolymitanum, de abſtinendo ab εἰδωλοθύτοις, ſanguine, ſuffocato & ſcortatione: quod omnia Noachica præcepta manifeſte complectatur, præter V de rapina, & VI de judiciis conſtituendis. Hæc vero propterea omiſſa fuiſſe, quod omnium gentium legibus de illis ſatis cautum fuerit; niſi genuina quis addita illi decreto in Codd. quibusdam dicat, *de non faciendis adverſus alios, quæ nobis fieri nolimus*, quibus duo illa præcepta luculenter comprehendi videantur. Hinc clarum eſſe, cur de ſanguine & ſuffocato decretum agat, quod alias legem Moſis ceremonialem tum abolen-

Digitized by Google

lendam, ſapere videatur. Nempe controverſiam tractari inter Phariſæos & Proſelytos portæ Eccleſiam ingreſſos, ſtantemque a partibus horum Paulum, *an ſufficiat ipſis hic ipſe Proſelytismus?* Nunquam autem, in controverſis rebus, plus dari parti, quam poſtulat: poſtulaſſe vero Paulum cum ſuis, ut legibus Noachi ſibi vivere liceret: idque decreto concilii ipſis conceſſum fuiſſe. Patere hinc quoque, cur lex naturalis de fornicatione vitanda, in iſto decreto jungatur legi ceremoniali de ſanguine & ſuffocato; quoniam ſcilicet utraque in Noachi præceptis inveniretur. Male vero Ferrandum in Conſiderationibus Religionis Chriſtianæ negare, decretum Hieroſ. Noachica præcepta continere, ex eo fundamento, quod poſt ceſſantem Jubilæorum uſum, Aſſyriamque captivitatem, Proſelytismus portæ quoque ceſſaverit. Craſſiſſimum enim hunc eſſe errorem, & ex male intellecto Seldeno natum, qui tamen ipſe quoque, quamvis absque idoneis rationibus, contra Schickardum defendat, Noæ præceptis cum decreto Hieroſ. nihil eſſe commune. Atque hucusque quidem de Patrum ante Moſen dogmatibus, de quibus tria illa, antequam ad alia progrediatur, obſervari cupit Autor. 1. Theologiam Patrum pauciſſimos abſolviſſe articulos: unicum præceptum ceremoniale de non effundendo ſanguine, & ſub eo comprehenſam legem de ſacrificiis, (ſiquidem omnis effuſio ſanguinis animalium ſacrificii, ut paulo poſt oſtendetur, ea ætate fuerit ſpecies,) habentem. 2. Semper illam Theologiam pro ſufficiente ad ſalutem fuiſſe habitam. 3. Fidei & Theologiæ illorum Patrum nihil Religionem Chriſtianam, præter diſtinctam Liberatoris cognitionem, addidiſſe, quæ proinde nihil aliud ſit quam Patriarchalis Religionis conſummatio. l. I. p. 166.

A Dogmatibus antiquiſſimorum illorum hominum, ad Cultus eorum progreditur. Ubi primo ex duobus prioribus præceptis Noæ oſtendit, & ad cultum externum Dei eos adſtrictos, & idololatriam prohibitam fuiſſe: indeque horrendam Judæorum recentiorum, & Majemonidæ inprimis, confutat ſententiam, Proſelytos portæ ad adorandum nomen Divinum non obligari putantium. Infeliciter quoque Seldenum in L. III. de J. N. & G. in pingenda illa Helena verſatum fuiſſe, oſtendit. Cultum vero externum vota, preces, gratiarum actiones, & ſacrificia abſolviſſe. c. VIII.

c. IX. Reliquas cultus partes nihil fere difficultatis habere, de ultimo diligentius agendum putat. Ante omnia igitur de ſacra iſta facientibus in antiquiſſima illa Eccleſia agit. Primogenitorum illud jus eſſe, communem dicit Judæorum Chriſtianorumque ſententiam. Sibi omnes homines, ſine diſcrimine, ad hoc jus natos videri, quod Abelis Cainique, & Abrahami ac Gideonis, aliorumque firment exempla, iſtiusque juris omnibus communis ipſum Deum in lege voluiſſe veſtigia extare, Levit. I, 45. item Levit. III, & Exodi XIX, nec non in mactatione agni paſchalis. Primogenitis igitur hoc jus non ſolis competiſſe, ſed tamen per ἐξοχὴν quandam, ut ſcilicet pro fratribus quoque in ſolennioribus ſacris facere poſſent, ſalvo interea jure reliquorum, modo emancipati & capita familiæ eſſent, quo caſu & ipſi, ſed in ſuis tantum familiis, ſacra peragere potuerint: hæcque omnia ex Jure Regio primogenitorum, nihil dominio fratrum in ſuis
c. X. p. 62. familiis præjudicante, ſatis commode poſſe illuſtrari. Hujusmodi vero Sacerdotem κατ' ἐξοχὴν in numeroſa quadam familia Melchiſedecum extitiſſe. Gentem, in qua ille erat, Chananæam fuiſſe, eamque totam idololatricis cultibus minime corruptam. Hoc vero luculenter probare geſta inter Abrahamum & Hethitas Geneſ. 23, eundem & Abimelechum Geneſ. 20, eundem Abimelechum & Iſaacum Gen. 26: Hiſtoriam item Sichemitarum Jacobi religionem ſuſcipientium: Sodomorum item, in qua Deus ob L juſtos Sodomis parciturus, plures omnino in Chananæa dari ſupponat; Iſaaci denique & Rebeccæ, quæ apud Prophetas Canaanæos Deum conſuluerit Gen. XXV, 22. Ipſum Melchiſedecum fuiſſe ex tribus Noæ filiis unum, exinde colligit, quod dicatur *Sacerdos Dei ſummi*, quem titulum, ſingularis ἐξοχῆς indicem, non cuivis primogenito, ſed inter primogenitos primo competere putat. Semum autem eum non fuiſſe, cum diſerte teſtetur Epiſtola ad Ebræos, diverſæ eum & Abrahamum extitiſſe familiæ, Semusque præterea cum ſuis non Cananæam ſortitus fuerit, ſed Chaldæam; nec Japhetum, qui extremas Aſiæ oras & Europam cum ſuis occupaverit: Chamum ergo relinqui, quem Melchiſedeciano indui ſacerdotio ne paradoxum videatur, imo impium, apologiam Chami ſuſcipit. Omnes itaque accuſationes, qui-

Digitized by Google

quibus opprimitur atque contaminatur memoria Chami, duobus miti fundamentis dicit, peccato Chami, & maledictione Noæ. Peccatum ejus non fufficere, ut inter profligatiſſimæ improbitatis homines ponatur, quod non majus ſit illis, quibus Noe, David, Samſon, Salomon atque alii ſe polluerunt. Ut tamen natura peccati Chami melius cognoſcatur, obſervandum eſſe, Deum antiquiſſimis temporibus illis, non Meſſiæ tantum, ſed omnium rerum, temporibus novi Fœderis expectandarum, typos, ipſorumque adeo criminum etiam & ingratitudinis, qua excepturi eſſent beneficia divina nonnulli, proponere voluiſſe. Quædam igitur peccatorum, in antiqui Fœderis hiſtoria commemoratorum, typica eſſe, quæ in ſeipſis leviora plerumque ſint, & crimina ſignificent longe, quam ipſa, atrociora. Tale peccatum eſſe Eſavi, jus primogeniti vendentis, quod in ſe non nimis atrox, atrociſſimi criminis eorum, qui cœleſtem πρωτογονίαν pro fluxis atque exiguis rebus vendant, ſit imago: unde etiam βέβηλος Eſavus appelletur Paulo typice, quemadmodum ſacrificia *propitiatoria* dicantur, non quod ipſa ſint propitiatio pro peccatis hominum, ſed quod eam repræſentent. Typicum itaque hujusmodi peccatum Chami quoque fuiſſe, eorum repræſentans petulantiam, qui res, quas abſconditas Deus eſſe velit, detegere, profanæque adeo curioſitati ſuæ providentiam divinam ejusque myſteria proſtituere audeant. Quantum ad Noæ maledictionem, eam quoque Chamo proſcribendo minime fatis eſſe. Non enim Chamum, ſed Chanaanem eam ferire, idque neutiquam carere myſterio: nempe Noachum occaſionem illam accipere manifeſtandi divini de expellendis Chananæis decreti, typicamque adeo eam eſſe, non ipſam Chami perſonam reſpicere. At & profana monumenta iſtam de Melchiſedeco opinionem firmare. Sanchoniathonem enim cujusdam *Sidic* vel *Sedec* meminiſſe, qui ſine dubio ſit Melchiſedec; hunc Dioſcurorum patrem eundem dicere, Carybum item & Corybantum, eos vero filios Jovis communiter ſtatui, Jovem porro viris doctis Chamum eſſe: Sedecum ergo vel Melchiſedecum eundem eſſe cum Chamo. Sed hæc de Sacerdotibus, jam de Sacrificiis ante legem, quæ Autor juris naturalis non eſſe, contra Patres & Judæos veteres; non humanæ inventionis, contra Grotium probat, c. XIII. p. 81.

bat. Inſtitutionis ergo eſſe cenſet divinæ, quam Moſes, ut alia multa, præterierit; repetitionem vero ejus haberi Gen. 9, 4. quod ita oſtendit: in verbis nempe *non comedetis carnem cum anima ſua, qui eſt ſanguis ejus*, manifeſtum eſſe putat præceptum de effundendo ſanguine animalis, antequam comedatur caro ejus. Omnem autem ſanguinis effuſionem animalium comedendorum, eſſe ſacrificium; Deumque adeo in omnibus locis, ubi præcipiat ſanguinis effuſionem, antequam comedatur caro, ſacrificia inſtituere. Firmat hoc tum aliis argumentis, tum loco inprimis Levit. 17, 10. ex quo manifeſtiſſimum eſſe credit, prohiberi ſanguinis uſum propterea, quod Deus animalium ſanguinem, ut qui anima ſit, expiandis animabus deſtinaverit; ex qua obſervatione plurimorum Scripturæ locorum, ubi effuſionis ſanguinis mentio, illuſtrationem perquam ingenioſe repetit. Sacrificiorum vero ante Moſen tres invenit ſpecies, holocauſta, euchariſtica ſacrificia, & rerum inanimatarum ſeu aridiorum ſeu liquidarum oblationes. Materiam fuiſſe ait animalia pura, nec obſtare Noæ in contrarium exemplum, quod plane ſit extraordinarium, & ad expiationem totius naturæ animalis pertinens. Diſtinctionis autem purorum ab impuris origines, a temporibus antediluvianis repetendas eſſe, quibus eſum carnis jam uſitatum fuiſſe putat. Cauſam diſtinctionis naturalem abhorrentiam fuiſſe, ideoque non omnia animalia, quæ ob typicam vel moralem cauſam Moſes in impuris cenſuit, pro impuris habita ante Moſen fuiſſe. Ceremonias ſacrorum nullas commemorari; probabile ergo eſſe, fuiſſe easdem cum Moſaicis, quas Deus, ut ab hominibus inſpiratis profectas, retineri voluerit. Caſtos & purgationes, lavatione & mutatione veſtium peragendas, receptas & a Noachidis, ad plerasque gentes fuiſſe derivatas. Dies feſtos, cultui divino peculiari modo deſtinatos, eos habuiſſe nullos, ſed eos familias, ut eſſet viſum, determinaſſe: Sabbatumque adeo illo tempore nondum fuiſſe obſervatum, quod Fr. Gomari inprimis argumentis firmatur. Septenarium tamen dierum numerum, diviſionemque adeo in hebdomadas, illis jam notam fuiſſe temporibus, quamvis nulla ſabbati fuerit religio: quo ſuppoſito, pleræque religioſam Sabbati illis temporibus obſervationem defendentium objectiones ſolvi queant. Rem probare, quod periodicus

c. XIV. p. 89.

c. XV.

c. XVI. p. 104.

c. XVII. p. 111.

Lunæ

Lunæ motus, quatuorque phaſes ejus, ſuadeant menſis in IV partes, quarum quævis ſit VII dierum, diviſionem; quod noverint illi creationis hexaemeron, & ſeptimæ diei quietem; quodque Noa poſt columbæ dimiſſionem, ſeptem dierum ſpatium effluere paſſus ſit, antequam nova aquarum ſubſidentium experimenta caperet; idemque firmare hiſtoriam nuptiarum Jacobi cum Lea & Rachele. Locum quoque ſolennibus conventibus deſtinatum fuiſſe nullum, nullam religioſam confœderationem, niſi quæ ſit familiarum, diſciplinam eccleſiaſticam & cenſuras nullas, nulla ſacramenta fuiſſe: hocque uti neceſſitatis hierarchiæ Pontificiæ patronis cum maxime obeſt, ita Fanaticis tamen & Independentibus non favere, cum diverſa diverſorum temporum ſit ratio. Matrimonii inſtitutionem iſtis temporibus a Deo fuiſſe, ex Adami hiſtoria eſſe manifeſtum: leges matrimonii omnes complecti verba Adami, *ideo relinquet vir patrem* &c. conſenſum ſolum ſine aliis ceremoniis omnibus, niſi quod convivia nuptialia fuerint inſtituta, matrimonium conſummaſſe. Fornicationem ſimplicem permiſſam non fuiſſe: quicquid enim contra dicant Judæi, infamiam hujus criminis ex hiſtoria Dinæ patere. Pœnam autem lege fornicationi ſtatutam nullam fuiſſe, pariter ac apud Græcos & Romanos, nec adulterio mariti cum fœmina matrimonii vinculo non ligata: bene tamen adulterio conjugio junctæ, quod ex hiſtoria Thamaris, quæ vidua licet, ex lege Leviratus pro ligata habebatur, pateat. Gradus prohibitos nullos fuiſſe, niſi quod patri filiam non licuerit ducere; atque adeo, quicquid alias valet graduum prohibitionis, juris eſſe poſitivi. Polygamiam inter fideles nunquam probatam, inſtitutioni conjugii contrariam, imo & adverſam typico matrimonii officio, conjunctionem Chriſti cum Eccleſia repræſentantis, (cujus veſtigia in Cabbaliſticis ſcriptoribus, ipſoque Platone indagantur) eſſe. Polygamos itaque Cainitas & improbos peccaſſe; Regibus Deum diſpenſaſſe Deuteron. XVII, 17; Prophetarum & Sanctorum polygamiam, itidem diſpenſantem Deum habuiſſe, myſteriique aliquid condidiſſe, quod in Abrahamo ſit manifeſtum: ceterorum polygamiam Deum toleraſſe. Divortia locum non habuiſſe; Abrahamum enim, Agarem dimittentem, proprie loquendo non feciſſe divortium, & ſi fecerit, diſpenſatione id factum divina. Levira-

c. XVIII. p. 120.

c. XIX. p. 141.

c. XX. p. 141.

c. XXI. p. 150.

p. XXII. p. 159.

c. XXIII. p. 160.

c. XXIV. p. 165.

viratus legem valuiſſe, idque Thamaris & Onani exemplum probare, quod tamen cum unicum ſit, difficile eſſe originis hujus legis indicium; forte Abrahamo e patria egreſſo primum illam eſſe datam. Rationes ejus diligenter Autor inveſtigat, aliasque obſervationes circa Leviratus legem addit, inter quas & illa eſt ex Maimonide, quod ad fratres uterinos illa non extendatur: ex quo fundamento confutat Lucæ & Matthæi in Genealogia Chriſti conciliatores eos, qui Leviratus legi conciliationem ſuperſtruunt, cum tamen Jacob & Eli, a quorum altero legali, altero naturali ſucceſſione Joſephum pendere volunt, Eſtæ filii ex Matthan & Melki, adeoque fratres uterini eſſe ſupponantur. Abſtinentiam a ſanguine, ejusque cauſam, in tractatione de ſacrificiis Autor tradidit; hic Judæorum tantum ea de re commenta, partim adducit, partim explodit. Carnium uſum licitum fuiſſe putat: idque ſuadere uſum animalium in ſacrificiis, curam item pecorum, quæ ab Abele usque obtinuit; nec extare interdictum divinum usquam: ut adeo tacita Dei permiſſione uſi fuerint homines, quam exprimere Deo in novo cum Noa fœdere viſum fuerit. Hanc vero Patrum ante Moſen religionem, hæc dogmata, hos cultus duraſſe annis circiter 2454, juxta calculum codicum Hebræorum: quem multum ampliandum cenſeat Præ-Adamitarum primipilus Iſaacius Peyrera, cujus ſyſtema in compendio Clariſſimus Autor exhibet, ne forte, ſi quando pereat Peyreræ liber, notitia ejus intercidat penitus, hoc ipſo libro ſuo, cui vitam longiorem quam Peyreræ fœtui ominatur, conſervanda. At & Senes LXX, illorumque patronum Iſaacum Voſſium, haut parum ab Ebræorum calculo recedere obſervat, cujus rationibus ex inſtituto ſatisfacere conatur. Cauſam vero illius diverſitatis eſſe putat ſtudium Judæorum, Eccleſiam ſuam Ægyptiis Græcisve augendi proſelytis, quibus non facile fuerit perſuadere, majorem, quam codices Ebræi tradunt, mundi hujus non eſſe antiquitatem. Ea vero hic arte eos fuiſſe uſos, ut primogeniti cujusvis natales centum tardius annis contigiſſe dicerent, ne ſi aliam rationem ſequerentur, longæviores facerent Patriarchas, quam Ægyptiorum Græcorumque ferret credulitas: ubicunque vero nativitatem filii incidere in ſeram magis parentis ætatem dixiſſent Ebræi codices, ibi nihil adde-

c. XXV. p. 170.

c. XXVI. p. 175.

c. XXVII. p. 181.

c. XXVIII. p. 188.

re

re auſos Senes illos, ut in Jaredi, Mathuſalæ dein & Lamechi exemplis conſpicuum, ne incredibile videretur, ſero adeo illo tempore homines liberis operam dare cœpiſſe. Expeditam magis rem in poſtdiluvianis γενεαῖς fuiſſe, ubi cum generatio filii in XXX plerumque patris annum incidat, nihil a vero alienum ſe admiſſuros putarint, ſi C ubique addiderint annos. Cainanem hic non ab ipſis Senibus LXX, ſed vel negligentia, vel imperitia alterius cujusvis, ex Genealogia antediluviana fuiſſe inſertum.

Sed diu ſatis prima illa Pars hujus libri nos detinuit. In P. II.
ſecunda, prætermiſſis dogmatibus Eccleſiæ Judaicæ poſt Moſen, c. I.
de quibus nihil afferri poterat, quod ex ſcriptis Moſis & Prophetarum non ſit in vulgus notiſſimum, Hiſtoria cultus Judaici Moſis lege præſcripti, Judæorumque traditionibus ſive explicati ſive aucti, continetur. Hic primo agitur de loco cultus divini, oſtenditurque, templa nuſpiam extitiſſe ante exitum Iſraelis ex Ægypto, ſed ſub dio & in lucis ſacra fuiſſe peracta; quod firmatur ex Deut. VII, 4. 5. XII. 2. 3. ubi nulla mentio templorum. Uſum vero templorum ſub Judicibus primum invaluiſſe, in quorum Hiſtoria templi Dagonis mentio; ejusque rei exemplum a Moſis tabernaculo ſumtum, cujus deſcriptio luculenta ex Exodi XXVI & c. II.
XXXV ſubjungitur, variæque ſedes enumerantur. Ei ſucceſſiſſe c. III. IV. V.
templum Salomonis, & huic templum ſecundum, ab Herode magnifice reſtauratum, cujus rurſum hiſtoria faciesque pariter, ac ipſius montis, in quo poſitum templum fuit, ex Joſepho, Villalpando, Lightfooto, Ariamontano, Capello aliisque delineatur: imo & de ſchiſmaticis templis, in monte Garizin & Heliopolitano, ex Joſepho nonnulla adduntur. Succedit tractatio de vaſibus templi P. II.
& cultus Levitici inſtrumentis. Ubi primo de arca & Cherubinis, quorum Autor, (Ezechielis & Joannis IV animalia & Eſaiæ Seraphinos, idem cum Cherubinis eſſe, illasque viſiones Deum habitantem in templo ſuo repræſentare, ſupponens,) eam exiſtimat formam extitiſſe, quæ quatuor vultibus, hominis, leonis, aquilæ & bovis conſpicua fuerit: eos vero cardinales miniſtrorum Eccleſiæ, Levitarumque adeo in caſtrametatione tabernaculum cingentium, virtutes, rationem nempe & intelligentiam, zelum & παῤῥησίαν, promtitudinem & diligentiam, indefeſ-

ſum denique laboribus animum ſignificare. Imo & pro toto populo miniſtrare ſacerdotes, iſta quadriformi Cherubinorum facie indicari, cum in populi militantis inſignibus illa fuerint. Arcæ religionem tantam, ob conditum in illa divinum legis verbum fuiſſe, unde & arca teſtimonii dicta ſit: non fuiſſe eam in templo ſecundo, quod tabulæ Moſis, quas conderet, eſſent deperditæ. Cherubinos vero templum ſecundum, ob horrorem imagi-
c. II. num, quem in captivitate Judæi conceperant, non habuiſſe. In arca nil præter tabulas Moſis fuiſſe, nec obſtare autoritatem Pauli Hebr. 9, 3. 4. ibi enim voces ἐν ᾗ non κιβωτὸν, ſed σκηνὴν reſpicere, h. e. Sanctum ſanctorum; quo loco commemoratus reliquus apparatus diligenter explicatur. Vaſa inde & appara-
c. III. IV. V. VI. tus τὰ Ἁγία atque atrii ſacerdotum perluſtrantur, deque ignis ſacri æterni miraculis, ut & de gradibus ſanctitatis in diverſis templi partibus, nonnulla addiuntur. A vaſibus templi tertio lo-
P. III. c. I. co ad Sacerdotes fit progreſſus: ubi de ſucceſſione Sacerdotum ſummorum primi & ſecundi templi temporibus, de requiſitis ſummi Sacerdotis, de ejusdem autoritate & privilegiis. Illa oc-
c. II. III. caſione quæſtio ventilatur, de ſacerdotio Ahimeleci & Tzadoci 2. Sam. 8, 17. & 1. Chron. 25. 3. 6. & an ſummi eodem tempore Sacerdotes duo extiterint? quæ ita deciditur, ut Ahimelecus & Tzadocus Vicarii unici Sacerdotis ſummi Abjatharis fuiſſe dicantur, quorum alter Gabaone, ubi altare erat holocauſtorum, alter in monte Zionis, in conſpectu arcæ, miniſteria obierit; quod firmatur ex 1. Reg. II, 35. ubi Salomonis demum autoritate Abjathari in ſummo Sacerdotio ſucceſſiſſe dicitur Tzadocus.
c. IV. In veſtibus Sacerdotis ſummi deſcribendis dum occupatur, inpri-
c. V. mis diligenter doctorum virorum de Urim & Thumim colligit ſententias, probatque ſententiam Philonis, Joſephi & R. Hazariæ, quos ſequuntur Chriſtiani plerique, quod Urim & Thumim gemmæ fuerint in pectorali: de modo tamen, quo conſilia Dei illis fuerint ſignificata, nil definit, varias ſententias allegaſſe
c. VI. contentus: id vero, tanquam notatu dignum, de ſummi Sacerdotis veſtibus obſervat, quod die expiationis non uſus fuerit magnifico illo habitu ſuo, quodque in arce Antonia, quæ antea erat turris *Baris*, ille fuerit aſſervatus. De electione, inauguratione

&

Digitized by Google

& oleo unctionis, vulgata omnia. Nec eſt, cur, quæ de Sacerdotibus, Levitis, Janitoribus, Cantoribus, Nethinim, item de Muſica templi & inſtrumentis muſicis habet, ut & de iis officiis ſacris in templo ſecundo, quorum apud Judæorum magiſtros tantum mentio, nos valde morentur. In iis quoque, quæ de Decimis habet, magni Seldeni plerumque veſtigia premit, & de Siclo ſanctuarii a Petavio, Huetio, Villalpando & Brerevodo obſervata repetit. Ultimam igitur tractationis de cultu Levitico partem luſtrabimus, in qua de ſacrificiis, feſtis & ceremoniis, pœnis item legis transgreſſoribus deſtinatis agitur. De Sacrificiorum diverſis ſpeciebus, ex ipſo Levitico, & Lightfooti, atque Ainsworti obſervationibus, inprimis agitur. Ea offerri nec a Gentilibus, nec a Judæis pollutis potuiſſe, oſtenditur. Inde de quotidiani miniſterii in templo ordine diſpicitur & ratione, & quomodo munia ſortiri Sacerdotes ſoliti fuerint. Porro de obeundis die Sabbat & in noviluniis miniſteriis agitur. Hinc de feſtis majoribus: primo de Paſchate quidem, quod verum ſacrificium eſſe, dubitare non poſſe eos exiſtimat Autor, qui XVI Deuteronomii caput expenderint. Scaligerum etiam caſtigat, qui ante Solis occaſum Paſcha comedendum fuiſſe docuit: & ritus paſchales a Judæis obſervatos, utut inſtitutionem divinam non habeant, ſecundique Paſchatis deſcriptionem diligenter proſequitur. In reliquorum feſtorum delineatione nihil occurrit, quod paſſim obvium non ſit; ordine autem eleganti & concinna brevitate omnia, quæ ſcire maxime intereſt, ex libris Moſis, virorumque doctorum, Lightfooti imprimis & Ainſworthi, obſervationibus digeruntur. Idem eſto de illis, quæ de Circumciſione, Sabbato, Schemitta ſive anno dimiſſionis, & Jubilæo habet, judicium. De Purgationibus legalibus acturus, primo deſcribit modum conficiendæ aquæ purgationis, ex miſcela cinerum vaccæ rufæ, Maimonidæ fere in Tract. פרה & Ainsworthi ſecutus veſtigia. Inde eosdem ſecutus, de purgatione lepræ, gonorrhœæ, menſtrui, & contactus mortui, nec non de aquis amaris agit. De Cultibus voluntariis, non præceptis lege, ſed approbatis, poſt Scaligerum obſervat, exceſſum eorum Phariſaiſmo natales dediſſe. De votis, ſpecie cultuum voluntariorum, agens,

c. VII.
c. VIII. IX.
P. IV.
c. I-VI.
c. VII.
c. VIII.
c. IX.
c. X.
c. XI.
c. XI-XVIII.
c. XVIII-XXII.
c. XXIII.
c. XXVII.
c. XXVIII.

genus votorum per Cherem quoque describit, & ad illud Jephthæ votum refert, quem omnino filiam mactasse, ut satisfaceret voto, defendit. In doctrina de voto Naziræatus, de Pauli Naziræatu ex Actibus
c. XXXL Apostolicis c. XIIX diligenter disserit. De pœnis transgressorum legis observat, quod in moralem legem impingentes non arceantur ab usu sacrorum, sed tantum impuritate legis ceremonialis contaminati, quæ nihil plerumque criminis habeat, ut leprosi, fœminæ in menstruo, puerperæ &c. Cujus rei illam reddit rationem, quod peccata moralia lege forensi punienda essent, ne itaque regula illa, *non bis in idem*, violaretur, in ea lege ecclesiastica non fuisse animadversum. De Excommunicationibus differens deni-
c. XXXII que, Seldeni sententiam confutat, qui excommunicatos sacris interdictos haut fuisse contendit, argumentis ex testimonio Rabbinorum, ipsaque indole excommunicationis petitis. Atque illa est summa eorum, quæ de dogmatibus & cultibus divinitus institutis, in prioribus duabus hujus operis partibus differit. Jam in sequentibus duabus, de dogmatibus cultibusque falsis & idololatricis diffusæ eruditionis succedit tractatio, quam recensere diligentius par est, quam præsentis loci ratio permittat, ideoque in alium mensem accuratiorem rerum eo pertinentium recensionem differimus.

MEMORIE DEL GENERAL PRINCIPE DI MONTECUCCOLL

Sive

RAIMUNDI MONTECUCULI PRINCIPIS COMmentarii Bellici, Italice scripti, & in lucem producti ab HENRICO HUYSSENIO, Czaareæ Majestati a Consiliis Bellicis.

Coloniæ apud Societatem librariorum, 1704, 8.
Constant Alphab. 1 & 3 plagulis.

RAIMUNDUM MONTECUCULUM, S. R. I. Principem, Dynastam in Hoheneg, Osterburg, Gleis & Handorf, Sac. Cæsareæ Majestatis Consiliarium intimum, Aurei Velleris Equitem, Consilii bellici Præsidem, Cubicularium, Legatum Generalem,

lem, Rei tormentariæ, & Caſtri Jaurinenſis Præfectum ſupremum, inter maximos belli duces Seculum ſuperius numeravit, cujus *Memorias*, ſive *Commentarios de re bellica*, poſt bellum in Hungaria annis 1661-1664 feliciter geſtum, ad Auguſtiſſimum Imperatorem LEOPOLDUM Hetruſco idiomate ſcriptos, nuper in lucem evulgavit Vir Nobiliſſimus, *Henricus ab Huyſſen*, quem Potentiſſimus Moſcorum Monarcha PETRUS ALEXIOVITIUS, inſtitutioni Filii ſui, Principis Ruſſicæ Juventutis Sereniſſimi, præfecit, & rei militaris inter alios Senatorem delegit. Tria nobis in hoc, non tam magnæ molis, quam eximiæ bonitatis, libro conſideranda veniunt: Vita nimirum Montecuculi Principis; Elogium deinde Illuſtriſſimi Comitis Flemingii, cujus nomini Commentarios iſtos a ſe primum editos nuncupavit Huyſſenius; ac tandem ipſius opuſculi diſpoſitio atque argumenta.

Natus eſt Raimundus noſter Mutinæ in Italia, anno ſeculi, quod nuper præteriit, octavo, ex perilluſtri familia Comitum de Montecuculo. Patruos habuit *Hieronymum* & *Erneſtum* Montecuculos, illum quidem principem Status in Comitatu Tyrolenſi Adminiſtrum, hunc autem apud Divum Ferdinandum II Imperatorem, rei tormentariæ Magiſtrum ſupremum, cujus virtus contra Batavos ita eluxit, ut Grotius in Hiſtoria Hollandiæ lubens fateatur, *nunquam res Ordinum pejore loco viſas, quam quum Erneſtus Montecuculus Bataviam premeret.* Apud hunc ergo patruum ſuum Erneſtum, militiæ rudimenta poſuit, ea ratione, ut ab infima gregarii militis claſſe, ad Dimachæ, Optionis, Centurionis & Præfecti Vigiliarum inter cataphractos munia, per gradus ordinarios adſcenderet. Inciderat ætas ejus in triſte illud tricennale bellum, quod Germaniam omnem, Auſtriam item, Hungariam, Bohemiam atque Sileſiam funeſtis cladibus deturpavit. Quo quidem tempore, multa fidei ſuæ erga Celſiſſimos Auſtriæ Archiduces, quorum partes ſequebatur, documenta dedit, quorum inter præcipuum numeratur, quod anno 1644 duabus cataphractorum legionibus, decem mille Suecos Nameslaviam Sileſiorum obſidentes, eo ipſo fere momento, quo Reichenavius, præſidii urbici Tribunus, deditionem meditabatur, feſtinatiſſimo itinere circumventos, acie fudit, & impedimenta, æque

que ac tormenta, quibus mœnia loci obſeſſores verberaverant, Cæſareanis in prædam relinquere coegit. Magnam hoc ipſi famam conciliabat, ſed brevi poſt, quæ bellantium vicisſitudo eſt, a Bannerio Suecorum ductore, victor Montecuculus vincebatur, eo majori ſortis iniquitate, quod Stetinum captivus abduceretur: ubi per annos fere duos in cuſtodia detentus eſt, quod tamen tempus, uti ab aliis laboribus ac muniis vacuum, Muſis ita conſecravit, ut frequenti librorum lectione, omnes carceris moleſtias falleret atque temperaret. Quum deinde Schlangius, magni nominis inter Suecos tribunus, prope Friburgum ab Auſtriacis captus eſſet, permutatione inter eum & Montecuculum facta, in libertatem vindicatus eſt noſter, cujus id ſtatim beneficium partibus ſuis exhibuit, ut cum Joanne Werthio, Cæſareanorum duce, anno 1646 Wrangelium in Bohemia cæderet, anno vero 1648 Holtzapfelio junctus, Vindeliciam, & inprimis Auguſtam, provinciæ caput, contra Kœnigsmarckium & Turennium protege ret. Cujus virtutis gloria lætus patruus ejus Erneſtus, ut calcar ipſi ad egregia facinora porro adderet, nepotem hunc ſuum omnium bonorum, ac præcipue Dynaſtiæ Hoheneg in Alemannia, hæredem ſcripſit. Quæ res, quum eodem anno 1648 inter partes belligerantes, Oſnabrugæ ac Monaſterii Weſtphalorum, pax ſolemnis concluderetur, anſam ipſi ſubminiſtravit. ut cum Caprara Comite, cive ſuo, per Germaniam utramque, & ipſam Sueciam peregrinaretur, ubi Chriſtina Suecorum Regina, imagine ſua adamantibus ornata, ob præclaræ fortitudinis famam, eum donare non dubitavit. Inde in Italiam tranſiit, & nuptiis Sereniſſimi Mutinenſium Ducis novus hoſpes interfuit, in quarum haſtiludiis ac torneamentis, poſt multa artis & agilitatis ſpecimina, Comitem Malzarium, alias amiciſſimum ſibi hominem, miro quodam fato, in decurſu equeſtri vicit, & haſta ex equo dejectum lethali vulnere, licet maxime invitus, confecit. Inde in aulam Ferdinandi III Imperatoris redux factus, ad matrimonium cum Illuſtriſſima Principe, Margaretha Dietrichſteinia, ineundum animum adplicuit, & Hatzfeldio Comiti primum collega, mox defuncto ſucceſſor, in præfectura exercitus Cæſareani, contra Suecum & Ragotzium in Poloniam ducti datus, Ragotzium anno

1657

1657 debellavit, & Cracoviam Regi Jo. Caſimiro reſtituit. Poſtea cum Barone Iſola in Pruſſiam ivit, ad fœdus cum Brandenburgico Electore contra Suecos faciendum. Inde LEOPOLDI Imperatoris nomine, Friderico Danorum Regi ſuppetias contra hoſtes tulit, Gottorpium Slesvicenſium metropolin expugnavit, inſulam deinde Alſenam adgreſſus, 4000 Suecos ſub Aſchenbergii imperio ſibi occurrentes profligavit, Sonderburgo, Norburgo & Oldenſea quoque captis. Pace inter Suecum, Danum & Polonos anno 1660 ſancita, quam Olivenſem & Hafnienſem auctores adpellant, Auguſtiſſimi Cæſaris juſſu, Souchii ducis vices in ſe ſuſcepturus, in Hungariam abiit, quæ diſſidiis internis non minus, quam Turcarum & Tartarorum in Tranſylvaniam irruptionibus miſere angebatur. Magna illic rerum agendarum moles generoſiſſimi animi robur, atque indefeſſi ductoris vigilantiam requirebat, quas dotes qua ratione in ſe ſpectandas exhibuerit Montecuculus noſter, ipſe Commentariorum libro ſecundo capitibus quatuor oſtendit, quibus acta annorum 1661, 1662, 1663, & 1664 cordate recenſet. Priores quidem anni tres voto atque expectationi Aulæ Cæſareæ non reſponderunt, neque defuerunt ex æmulis ejus homines, qui Principem noſtrum, neſcio an ſocordiæ, aut timiditatis incuſantes, FABIUM CUNCTATOREM, titulo quidem minime aſpernando, nominarent: at vero iſte ridiculas indignantium voces nihili æſtimans, Commentariis, quos modo recenſemus, ad LEOPOLDUM Imperatorem exaratis, cauſſas cunctationis ſuæ luculenter exponit: fuiſſe nimirum ſe miſſum in provinciam Germanis infidam, cum exiguis copiis, commeatus omnis generis defectu laborantibus, contra hoſtem robuſtiſſimum, tot victoriis hactenus obtentis, ferocem, ſubſidiis omnibus inſtructum, armis, commeatu, opportunitate loci multo ſuperiorem. Vanas eſſe illorum voces, qui Turcarum illius ævi exercitum, & ducentorum mille militum robur, paucis quibusdam Germanorum legionibus, & levibus Hungarorum auxiliis, profligari facile poſſe, ſibi perſuadeant, quum certum ſit, neminem celerius opprimi, quam qui alterum (ne dicam viribus adeo valentiorem) temere contempſerit. Se quidem in iſtis rerum anguſtiis, omnia ducis pariter ac militis officia fuiſſe exſequutum, ſed victoriam non eſſe ſitam ſemper in hominum manibus,

Digitized by Google

neque ſine concordia & adparatu militantium impetrari, de cujus inopia quum ſæpius fruſtra conqueſtus fuiſſet apud ſtatus bellici arbitros, plus vice ſimplici de abdicando a ſe copiarum imperio cogitaſſe, niſi publicæ calamitatis magnitudo, & jurisjurandi religio, in fidei atque obſequii erga Domum Auſtriacam conſtantia ipſum continuiſſet. Poſt crebras tandem ſolicitationes effectum eſſe, ut de luculentioribus auxiliis, & frequentiore commeatu, exercitui in Hungaria ſibi credito proſpiceretur. Quod ipſum certe in cauſa fuit, ut anno 1664, Calendis Auguſti, ad fanum S. Gothardi, Principem Purpuratorum, quem Turcæ Magnum Viſirium vocant, animoſe adoriretur, & poſt acerrimum prœlium, in quo Gallorum auxiliarium virtus multum eluxit, horrenda 14000 optimorum militum ſtrage profligaret: quam victoriam ea felicitas conſequuta eſt, ut Barbarus, licet 40000 capita, præter lixas & calones, in exercitu adhuc numeraret, paucis tamen poſt conflictum diebus, ad vicennales inducias cum Divo LEOPOLDO paciſcendas compelleretur. Duci igitur tot laureis illuſtri Sapientiſſimus Imperator per litteras ſua manu ſcriptas, pro navata ſtrenue opera gratias egit, eumque Conſilii bellici, poſt mortem Hannibalis Gonzagæ, Præſidem conſtituit, & ex multis unum delegit, qui Margaretham, Philippi IV, Hiſpaniarum & Indiarum Regis, filiam Infantem, LEOPOLDO noſtro Sponſam Auguſtiſſimam deſignatam, per provincias exteras Viennam adduceret. In illa Legatione accidit forte, ut Hiſpanus quidam, magnæ dignationis, ſed & haud minoris faſtus homo, neſcio quo ſtupore primas ſibi præ Montecuculo partes arrogaret, & in publico quodam congreſſu, Legatum noſtrum rogaret, *ut Invictiſſimum Imperatorem de amicitia ſua certiorem eſſe juberet*. Montecuculus tantam Hiſpani Thraſonis arrogantiam merito indignatus, extemplo reſpondit: *Bene habet, Domine, ſed id velim a me tibi dictum ſcias, Auguſtiſſimum Imperatorem, Dominum meum, jamdudum de humillima ſua erga Te obſervantia Te certiorem reddidiſſe*; qua promta, ſed falſa admodum reſponſione, Hiſpani illius ſuperbiam retudit. Cæterum magnam in Aula exiſtimationem ſibi acquiſivit, Regemque Philippum permovit, ut Aurei Velleris Equitem crearet, quæ ſane dignitas non niſi optime in provinciarum adminiſtratione meritis conferri ſolet. Quum de-

deinde Ludovicus XIV Galliarum Rex anno 1672 Belgas Fœderatos funeſtisſimo bello ſub jugum mittere contenderet, atque Imperatori ſuppetias Batavis laturo Turennium Vicecomitem in Rhenanis limitibus opponeret, nemo Cæſareanorum ducum, ad reprimendum Turennium dignior aut prudentior habebatur, quam Montecuculus, qui anno 1673 exercitum in Imperio contra Gallos duxit, ac Viennam, finita expeditione, vocatus ſe contulit. Quandoquidem autem Souchius & Bornonvillius, qui anno 1674 copiis Cæſareanis cum imperio præfuerunt, nihil magni geſſerant, anno iterum 1675 Montecuculus ad Rhenanos milites miſſus eſt: quæ certe expeditio cunctorum animos ſuſpenſos detinuit, quod duo maximi totius Europæ duces, ambo fortisſimi, prudentisſimi etiam ambo & artium bellicarum callentisſimi, pugnarent, alterque aſtum alterius eluderet. Dedit enimvero fortuna Montecuculo belli palmam, quum Turennius, citra ſpem, ad Sasbachium in Alſatia, globo e tormento majori miſſo miſerrime verberatus caderet, & Lorgius atque Condeus, qui defuncto ſtatim ſurrogabantur, receptum Gallorum, quos Cæſareani caſu illo in rem ſuam uſi premebant, unice cogitantes, vix turmas ſuas in tutiora reducere poſſent. Tanta virtutis & felicitatis prærogativa, coronam quaſi & clauſulam expeditionibus ſuis impoſuiſſe videtur Montecuculus, qui in aula reliquum vitæ tempus tranſegit, & in tertiis LEOPOLDI Cæſaris cum Palatina Neoburgica Paſſavii celebratis, atque a ſe ex Sponſi juſſu frequentatis nuptiis, conjugem interim amantisſimam, Viennæ mortalitatis legibus obſequentem, amiſit; quem acerbisſimum veterani Ducis ſui dolorem mitigaturus LEOPOLDUS, ipſum Sacri Romani Imperii Principem, Carolus autem II Hiſpaniarum Rex, eodem momento Amalfi Ducem creavit, qui honores filio ejus Leopoldo Philippo anno 1689 nova confirmatione collati ſunt. Vitæ tandem ac honorum plenus, militiæ Auſtriacæ per annos plus quinquaginta ſectator, unius uxoris vir, unius etiam filii modo laudati, & trium filiarum, Aloiſiæ Annæ, Carolinæ Polyxenæ, atque Erneſtinæ, viris Celſisſimis nuptarum pater, poſtquam peſtis metu LEOPOLDUM Imperatorem, Vienna relicta, Pragam & Lincium comitatus eſſet, anno 1681 d. 16. Octobr. expletis vitæ annis 72, menſibus octo, hæmorrhoi-

rhoidum fluxu Lincii extinctus, apud Patres Societatis Jesu Viennæ quietorium invenit. Ex argutis inscriptionibus, quarum oppido multæ in ejus fata compositæ passimque obviæ sunt, unum hoc nobis anagramma præ cæteris arridet: MONTECUCULI per anagramma CENTUM OCULI; cui sequens hexastichon additum novimus:

Centum oculi vigilant pro te Jovis armiger ales,
Non potes in bellis succubuisse tuis.
In bellis Alemanne tuis succumbere nescis,
Centum oculi pro te nocte dieque vident.
Centum oculi servant, quam quæris, Galle, Coronam,
Non cadet ante tuos unica gemma pedes.

Alter, ad quem a Montecuculo transitum facimus, *JOACHIMUS HENRICUS* est, *S. R. I. COMES de FLEMING, Præfectus supremus Stabuli Magni Ducatus Lithuaniæ, Augustissimi Poloniarum Regis Saxoniæque Electoris Consiliarius Intimus, Equitatusque Imperator supremus, nec non Postarum per Saxoniam Præfectus generalis hæreditarius, S. Ordinis D. Johannis Eques, Mareschallus hæreditarius ulterioris Ducatus Pomeraniæ & Principatus Camini, Dominus in Martentin, Boeke, Schvvirsen, Leussin, Baumgarten & Sclavenezlez* &c. Heros ævi nostri famigeratissimus, & toga æque ac sago clarissimus, cujus Familia, sicut in epistola ad ipsum dedicatoria Huysslenius narrat, antiquissima est, & ex Anglia, in quam *Flaminii* Romani gentili jure sunt recepti, ortum trahere scribitur. Parens nostri Comitis apud Potentissimum Prussiæ Regem in Curia Provinciali Pomeraniæ locum principem (vulgo Præsidem adpellant) obtinuit, Patruus autem apud Saxonem & Brandeburgum Electores Campi Mareschallus, sive supremus copiarum ductor fuit, cujus in Vienna anno 1683 ab obsidio Turcarum vindicata, virtus ita eluxit, ut Divum LEOPOLDUM ad restituendam ipsi Comitis dignitatem, quæ jam alias Familiæ propria fuerat, permovisse memoretur. Ipse Comes noster Flemingius, postquam studiis animum haud leviter imbuisset, anno 1688 militiæ nomen dedit, & D. Guilielmo Arausionensium Principi in Angliam cum Belgarum & Fœderatorum auxiliis trajicienti comitem se dedit, altero autem anno ad exercitum Brandeburgicum regressus, obsidionibus Cæsaris Werdæ & Bonnæ, ac cruento postea prælio

lio ad Fleuriam ſub Waldeccio Principe interfuit. Quum deinde Spaanius & Flemingius, celeberrimi Duces, hic Patruus, ille Avunculus Comitis noſtri, copias verſus Rhenum & Moſam ducerent, atque Sereniſſimus Ludovicus Marchio Badenſis, Galliarum Delphino prope Heilbronnam caſtra opponeret, Joachimus noſter Henricus, brevi ante D. Joannis Melitenſis Eques Sonneburgi creatus, contra Gallos in Imperio, mox iterum contra eosdem ſub Schonbergio in Pedemontio militavit, ubi in prœlio Marſalino leviter quidem vulneratus, & ab Aula Brandeburgica magno honore, ut in partes ejus ſponſione perpetua tranſiret, mactatus eſt. Noluit tamen fidem Potentiſſimæ Domui Saxonicæ datam deſerere, ex qua JOANNES GEORGIUS IV Elector ipſum Colonelli, quem vocant, & ſupremi vigiliarum Magiſtri titulo inſignivit, FRIDERICUS vero AUGUSTUS ſucceſſor Colonellum Dimacharum & illius manus, quæ pilas ignitas (Granata alias dicunt) in hoſtem conjicere ſolet, conſtituit. Qua nova dignitatis acceſſione decoratus, Viennam præmiſſus eſt, ut Electori ſuo, exercitum e Saxonia inſtructiſſimum in Hungariam ducturo, & copiis ibi Cæſareanis cum imperio ſummo præfuturo, expedita omnia & parata redderet. Tot ergo miniſteriis ad votum Heri ſui ſtrenue ac feliciter perfuncto, novus iterum labor, isque eo illuſtrior, quo difficilior, offerebatur. Cum enim poſt Joannis III Poloniarum Regis mortem, de novo Rege deliberaretur, & Contius Gallus candidatos reliquos omnes ſuffragiorum multitudine facile ſuperaret, cujus tamen electio Germaniæ maxime pernicioſa reputabatur, nervi omnes intendendi erant, ut eo rejecto alius quidam Heros deſignaretur, a cujus electione nihil, quod metuerent, Germani haberent. Qui huic voto meritorum & virium amplitudine magis par eſſet, nullus hercle erat, præter FRIDERICUM AUGUSTUM, Electorem Saxoniæ, Celſiſſimi ſanguinis Ducem, & duplici adverſus Turcas in Hungaria expeditione longe lateque celeberrimum: cujus ſummum erga Rempublicam adfectum, magnas opes, fortiſſimi exercitus robur, aliasque incluti Stemmatis prærogativas, Flemingius noſter, Patris Patriæ ad Polonos Legatus Excellentiſſimus, adeo dextre commendavit, ut Saxo potiores præ Contio partes obtineret, communi ſanioris

Europæ gratulatione, in ſolium Regale Polonicum eveheretur, & Tarnovicii, quæ ſuperioris Sileſiæ, ad Poloniæ confinia, urbs eſt, ſplendida Sarmaticæ Nobilitatis Legatione exciperetur, ad cujus alloquium extemporanea oratione, Regis nomine, Flemingius reſpondit. Quantum porro Comitis noſtri, in componendis internis quorundam Magnatum diſſidiis, ſtudium fuerit, quanta ejus, quum exercitus Saxonici dux eſſet deſignatus, in Livonia invadenda moderatio & in Dunamundæ & Koberiæ caſtellis perquam munitis, ſed ab ipſo intra paucos dies captis, fortitudo enituerit, qua dexteritate Legationem in Aulam Danicam nuperrime ſuſceperit, qua fide Regi ſuo in turbulentiſſimis regni motibus adhæſerit, id omne prolixius epiſtola dicta Panegyriſtes noſter exſequitur; ex qua propter loci anguſtiam & brevitatis ſtudio, nihil ulterius adnotamus, quam matrimonium illuſtre, quo ipſo ob Virginem Principem de Sapieha, Koniuszancam Lithuanam, in uxorem ductam, cum Celſiſſimis Lubomirſciorum, Radziviliorum, Sapieharum, aliisque ſplendidiſſimis Familiis adfinitatem contraxit, & Indigenatus Polonici jura conſequutus eſt.

Cæterum ut ad ipſos Montecuculi de re bellica Commentarios revertamur, in iis certe maximam demonſtravit prudentiam. Integrum opus in Libros III diſpeſcuit, quorum prior capitibus ſex abſolvitur. Cap. I generalius de bello agit. II de adparatu; ad quem tit. 1.) homines, qui ſtipendio conducendi, ordinandi, armandi, exercitandi & in diſciplina continendi ſunt, 2) rem tormentariam, 3) commeatum & victum, 4) impedimenta, 5) numos ſive æs militare refert. Cap. III, quod Diſpoſitionem inſcribit, conſilii maturi atque exſequutionis feſtinæ rationes exponit, & tit. 1.) de quibusdam univerſalibus, 2) de reſpectu ad vires & robur copiarum, 3) ad provinciam, in qua bellum geritur, 4) de reſpectu ad deſtinatum ſive propoſitum, 5) de bello offenſivo, 6) de bello defenſivo, 7) de ſuppetiis alteri ferendis, regulas tradit. Cap. IV docet, qua methodo ad actum procedi debeat, & quidem tit. 1) qua ratione decreta exſequutioni danda, 2) ſilentium ſancte cuſtodiendum, 3) celeritas ſummopere obſervanda, 4) itinera caute ſuſcipienda, & 5) caſtra tuto collocanda. Quoniam vero duplex

plex pugnæ modus eſt, vel ad fortalitium, vel in acie, idcirca Cap. V Fortalitium delineat, cujus nobis tit. 1) ſtructuram & munitiones, 2) invaſionem, 3) defenſionem, & quidem α) contra ſtratagemata, β) contra impetum apertum, γ) contra obſidionem, δ) contra oppugnationem, ε) per ſuppetias mature ferendas deſcribit. Cap. VI aciem inſtruit, ubi 1) ſpeculatores emittendi, 2) inſidiæ collocandæ, 3) foſſæ vallo muniendæ, aut etiam ſuperandæ occurrunt. In ipſa pugna animus non eſt deſpondendus ob multitudinem hoſtium, ſed pugnandum alacriter, recedendum aliquando ſapienter, & adverſa conſtanter ferenda. Libro ſecundo Cap. I. §. 1-15. acta anni 1661. Cap. II. §. 16-20. anni 1662. Cap. III. §. 21-39. anni 1663. Cap. IV. §. 40-72. anni 1664. narrat, de quibus paullo ante in vita Montecuculi Principis egimus. Liber tertius Aphoriſmos Imperatori ſuppeditat, in quibus, qua ratione bellum contra Turcas in Hungaria commode geri poſſit ac debeat, illuſtratur. Illi capitibus quinque includuntur, eadem fere ratione ac diſtinctionum modo, quo ſuperius libro primo ab ipſo factum eſt. Magna enimvero ſunt conſiliorum pondera, quæ ibi adducit, quibus ideo ſanctior habenda eſt fides, quod ex calamo Ducis veterani proveniunt, cujus haud exigua fuit in bellis Turcicis experientia, & qui in his ipſis commentariis eam ducibus ac militibus ſuis normam præſcripſit, quæ non uſu tantum moderno, ſed & autoritate Vegetii, Frontini, Plutarchi, Livii, Julii Cæſaris, Taciti, cæterorumque ex antiquitate præcellentium de re bellica ſcriptorum confirmatur, quorum loca & teſtimonia, ad oram pagellarum ſubnectit. Magnas itaque grates Huyſſenio debent lauri militaris candidati, quod doctiſſimas ſummi atque ſapientiſſimi Ducis de re bellica inſtitutiones, ex cancellis, in quibus hactenus inter rariores ſchedas, velut thefaurus quidam ſepultus paucisſimisque cognitus, delituerunt, in diem ac lucem extraxit, cui Nobiliſſimo Viro ad plura ejus generis ſcripta cum orbe literato communicanda, vires, otium, atque perpetuam Potentiſſimi Monarchæ, cujus miniſterio ſe conſecravit, gratiam ex animo adprecamur.

DE PROPHETIE DES PROPHETEN JOELS &c.

i. e.

PRO-

PROPHETIA JOELIS, COMMODA ANALYSI, succincta verborum phrasiumque explicatione, solidaque veritatis Propheticæ demonstratione illustrata. In novem distributa Periodos, ex prænunciatis tam Ecclesiæ quam Reipublicæ fatis constitutas. Demum vaticiniorum, quoad ejus fieri licuit, docetur eventus & ad usum applicatio. Accedit solida disquisitio, quoad Orientalis Ecclesiæ duratura sit profanatio? Autore JOH. JACOBO SCHURMANNO, V. D. M. apud Clivienses.

Vesaliæ apud Jacobum van Wesel, 1703, in 4.
Constat Alph. 1. pl. 23.

D. dic. * 3. QUæ in sanctissima Divi Joelis oracula, in publico divinioris cœtus consessu, A. 1695 copiose ornateque Reverendus Autor dixerat, haud ita multo post in literas relata, publici fecit juris. Cupidos hæc commentaria invenerunt emtores, rumorque erat, vernaculam eorum Belgas meditari versionem; hinc bibliopolæ id dedit precibus, ut versioni manum ipse admoveret, & quæ Germanico ante ediderat, in Belgicum transfunderet sermonem. Cujus ad nativum si minus assurgat decus, ejus sibi rei haberi rogat veniam, nec nato Belgæ, nec tam verborum sectato lenocinia, quam Spiritus virtutem.

præf. ***

Operis vero universi ut ratio constaret Lectori, accuratam præmisit analysin, qua digestis ex temporum serie oraculis, omnem totius Prophetiæ ambitum novem periodorum spatio definit. Duæ effusionem Spiritus S. antecedunt; sequuntur septem, quibus omnis Novi Testamenti ætas continetur. Quibus in singulis ita versatur Autor, ut in exordio tum argumentum expediat, συναφείας & scopum, tum analysin subjungat; hinc ad explicationem pergat, cui prædictorum subnectitur eventus, & ad usum accommodatio. Nos ne vel rerum obruat copia, vel fugiant, quæ notam merentur, argumentum notabimus & eventa, ex his potissimum Autoris mentem perspici posse rati.

p. 9.

Prima itaque periodus inde a deficiente, templi secundi ætate, Prophetico Spiritu, ad primam usque Romanorum protenditur in Judæam incursionem, ducibus Lucullo & Pompejo factam.

Mem-

Membris conſtat quatuor, quibus ſanctiſſimus Vates, pauca de ſui autoritate muneris auditorumque partibus præfatus C. I, 1. 2. 3. adulteratam de Meſſia doctrinam deplorat v. 4. in populi invehitur flagitia, divinamque denunciat vindictam v. 5. 6. 7. lamentabilem eccleſiæ faciem, rebus ſic ſe habentibus, deſcribit v. 8-12. omniumque ordinum hominibus pœnitentiam imperat v. 13-20. Quæ omnia ſatis apparet quadrare in Chriſti, & Johannis, & proxima his tempora, quibus nec ſinceritas doctrinæ, nec vitæ integritas, nec ſuum eccleſiæ conſtabat decus, Luc. XIV, 1-6. VI, 7. ſq. XVI, 19-31. Hinc & Numinis in ſe provocabant iram Luc. XIX, 43. Matth. XXII, 10. & tot acerbas Chriſti exprobrationes, qui ipſos lacrymis, ut voce Johannes, ad pœnitentiam hortabatur, ſignaque velut digito monſtrabat, quæ diem Domini prope eſſe docerent, Matth. XVI, 3. ſq. *Secunda* a redacta ſub Romanorum poteſtatem Republica Judæorum, ad effuſionem pertingit Spiritus Sancti C. II, 1-27. qua graviſſima pœnarum, ex gentis pertinacia oriunda, minatur incrementa v. 1-11. eo cumprimis ſpectantia, ut ad frugem redeant, facinorumque pœnitentiam agant v. 12-17. Ita nimirum fore, ut pace foris parta, & reſtituta imperii dignitate, ex tot ſe belli calamitatibus carnalis Judæorum populus reficiat, v. 18-22. ſorte vero multo lautiori filii Zion gaudeant, omni ſpiritualium bonorum copia affluentes v. 23-27. Nec ſecus poſtea uſu venit, cum pace cum Græcis compoſita, rebus Judæorum imminerent Romani, fœdera ſimulantes, & amicitiæ fidem. Contra Tigranem enim Armeniæ Regem miſſus in expeditionem Lucullus, Syriam omnem Romanorum ſubjecit imperio; nec ita multo poſt Pompejus, regia Seleuci poſteros dignitate exuens, eandem in provinciæ redegit formam. Mox ubi de imperio Ariſtobulus & Hircanus ambigerent fratres, arbitrum cepere Pompejum, cujus cum auctoritate Ariſtobulus ſtandum negaret, Hieroſolymas obſidione cingens Pompejus, proditione urbem, templum vi capit, cæſis XX millibus Judæorum, ſupremoque ipſis territorii jure adempto. Tot itaque defuncti cladibus Judæi, Johanne cumprimis animos ad pietatem ſolicitante Matth. III, 10. ſqq. ad ſacram velut anchoram confugiebant, precibus & fletu admiſſorum veniam, divinamque poſcentes opem, Luc. I, 67. 77. II, 37. 38. Haud irritas divinum has

p. 1. p. 13. p. 24. p. 37. p. 51. p. 20. p. 34. p. 47. p. 69. p. 74. p. 91. p. 208. p. 88. p. 205. p. 216.

Digitized by Google

p. 229. preces habuit Numen, quin pacem Reipublicæ, religionem templo, populo annonam reſtitueret & facultates; aureum vero ſeculum, quod Deum orbi dedit ex virgine hominem natum, piis indulgeret, cujus in exponenda felicitate prolixam Evangeliſtæ o-
p. 233. peram poſuerunt. *Tertia* periodus præclaris Novum Teſtamentum primordiis auſpicatur, mirabili divini Spiritus unctione Apo-
p. 253. ſtolos perfundens v. 28-32. fuſius a Luca Act. II deſcripta. *Quarta* ob oculos judicium ponit, in valle Joſaphat faciendum C. III, 1. 2. 3. cujus explicationem, quæ in diverſas interpretes ſententias
p. 267. rapuit, ex 2. Chron. XX Noſter petit, & in ea exiſtimat tempora incidere, quibus Judæi juxta cum Romanis, qua in Chriſtianos ſævierant, crudelitatis pœnas dabant Matth. XXIV, 6-22: cum & feralis Hieroſolymarum urbi illuceſceret dies, & ab exceſſu Neronis tres Imperii ad ſe gubernacula rapientes ſucceſſores, cæde ac ſanguine univerſam complerent Italiam, ipſique demum Ca-
p. 271. pitolio infeſtas ſubjicerent flammas. *Quinta* ſordes deſcribit eccleſiæ & maculas, commercio quod cum Tyro & Sidone ipſi fuerat, ſuſceptas v. 4. 5. 6. Vix dum enim eccleſia ex ethnicarum perſecutionum emerſerat ærumnis, cum quietis ſuæ ſecura, damnoſam cum Tyro ac Sidone amicitiam jungeret, humanisque locum
p. 284. daret inſtitutis, varias divinæ veritati inferens corruptelas. Romana ſane eccleſia, poſtquam a Pauli immane quantum! deflexit doctrina, id quicquid commercii eſt, alienum a ſe reputare nequit. Hoc nimirum iſtud eſt, ex quo operum manarunt merita, verbi divini contemptus, Scholaſticæ Theologiæ tyrannis, & ceremoniarum quicquid vel e Synagoga vel e Gentilium quoque ſacris a-
p. 290. doptavit. Haud impune tamen hanc Tyrus & Sidon tulere fraudem, pœnas ſeductionis dantes graviſſimas delictoque conſimiles, quas *ſexta* Periodus prænunciat, liberationis ex illarum poteſtate
p. 299. ſpem faciens eccleſiæ v. 7-11. Nec eventu caruiſſe vaticinium, Apocalypſis c. XI, 11. ſqq. XIV, 1. 2 6. 8. æque ac Hiſtoria teſtatur reformationis, noſtraque confirmat ætas, & comprobabit ventura.
p. 303. *Septima* judiciis in hoſtes eccleſiæ habitis colophonem imponit, ultimum deſcribens in gentes exercendum finitimas, quo peracto
p. 310. alta pax eccleſiæ, tutaque obtinget quies. Eventum & Apoca-
p. 312. lypſis docuit c. XX, 7-10. & dies dabit. *Octava* ſecundam orbi re-

Digitized by Google

ſurrectionem v. 16. 17, Johanni quoque Ap. XX, 11. 13. 27. & Paulo Rom. XI, 25. ſq. decantatam, fertilitatem eccleſiæ, ac ab adhærente labe mundationem v. 18. coll. Apoc. XXI, 6-27. XXII, 1. 2. & cædis ac violentiæ ſublationem v. 19. a Johanne confirmatam Ap. XXII, 11. 15. pollicetur. *Nona*, quæ N. T. ſeptima eſt & ultima, eccleſiæ in terris conſummationem docet, qua firmo ipſa habitaculo, ſanguis piorum, pro impuro hactenus reputatus, digna ſui æſtimatione, & ſpiritualis Zion pleniſſima Divinæ Majeſtatis præſentia gaudebit v. 20. 21: cujus per membra ſingula, haud obſcura reperire licet apud Johannem veſtigia, Ap. XXI, 9-27. XX, 4. XXI, 3. 22. 23. p. 324-335. p. 337. p. 343. p. 344. p. 352.

Cæterum, quo auctior hæc Belgica ornatiorque prodiret editio, commentationem Autor, pari cum ſuperioribus ratione compoſitam, adjecit, qua ex Dan. VIII, 9-14. & 23-27. temporis eruuntur limites, quibus Eccleſiæ Orientalis circumſcribitur profanatio. Nec enim in aliam credit hoc vaticinium referri poſſe ætatem, quam qua ſub Muhammedanæ tyrannidis jugo Orientis gemit eccleſia, illatamque ſibi labem deplorat, probat. Minus recte ſcilicet communem ſe habere ſententiam, qua de Antiocho Epiphane hoc dictum fuiſſe oraculum creditur. Nec enim 1) in Antiochum regio ſatum ſanguine 1. Macc. I, 11. quadrat minimi ex minimis cornu deſcriptio v. 9; nec 2) temporis, quo oriundum cornu fertur, ratio cum ipſius componi poteſt ætate; quin 3) inter quatuor iſta Antiochus ipſe locum obtinet cornua, nec ex illorum aliquo, ut iſtud apud Danielem v. 9, demtum prodiit. Tum & 4) Antiochi ætate legis adhuc in populo Dei obtinebat ſervitus, quam jam ſublatam per adventum Meſſiæ Daniel memorat v. 10. 11. & 5) exactior, quam quæ in Antiochum cadere videtur, Meſſiæ cognitio huic tributa cornu legitur v. 11. nec 6) ſanctuarium cultumve Leviticum, cui extrema minatur v. 12. 24. Antiochus abrogavit, obtinente Maccabæorum virtute. Præterea nec 7) numerus 2300 matutarum veſperarumque v. 14. deſignatus temporı congruit, quo Antiochi continetur imperium; nec 8) ſine manuum fractus dici poteſt opera v. 25. Antiochus, Judæorum profligatus armis, eaque de cauſa mœrore confectus 1. Macc. VI. nec 9) ulla obſignationis prophetiæ v. 26. ſi de Antiocho explicanda Dedic. Append. † 3. p. 4. p. 31. p. 32. p. 33.

p. 34. illa ſit, reddi ratio poteſt. Porro vero de Anti-Chriſto qui hanc intellectam voluerit pericopam, his maxime incommodis urgebitur, quod 1) Anti-Chriſtus ex quarta, cornu vero Danielis e tertia ortum ducat beſtia: 2) ille ex terra Ap. XIII, 11 hoc prodeat ex mari: 3) Occaſum iſte, hoc Orientem perdat: nec 4) ſatis utriusque inter ſe tempora conveniant. Muhammedem itaque hoc deſignare cornu, Autor Reverendus exiſtimat, α) non jure dignitatem regiam, ſed vi ac fraude adeptum; β) tempore quartæ Monarchiæ, imperante Heraclio, exortum; γ) cætera humi-
p. 35. li natum loco; δ) durisque adoleſcentiæ initiis uſum, minimum
p. 36. adeo vere ex minimis cornu; ε) ingenio ſagacem & ex menda-
p. 40. ciis ac fraude conſutum: qui veritatem humi proſtravit, conſummatum dogmatum ſyſtema Alcoranum commendans; ſuper Meſſiam ſe extulit; juge abolevit ſacrificium, Chriſti nimirum morte factam peccatorum expiationem negans; & Meſſiæ demum
p. 48. ſanctuarium evertit. Hujus itaque imperii cum definiendum tempus eſt, veſperarum equidem matutarumque numerum 2300 determinavit Propheta: e quo cum 1150 prodeant anni, octoginta circiter ipſius adhuc reſtarent imperio, ſi a Muhammedis ortu computationis ducendum initium eſſet. Longe vero aliud & obſcuriſſimum ſubducendi calculi initium cum Daniel indicet propheta v. 13. Chriſti memor moniti Act. I, 7. Autor, ultra quidem, quam ſcriptum eſt, ſcrutari religioni ſibi ducit: haud ita tamen longe Muhammedani finem imperii abeſſe arbitratus.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA DE CAUSA Motus & Principiis Solidorum Corporum, Authore THEODORO SANTVOORT, J. Fil.

Ultrajecti, apud Hermannum Hardenberg, 1704, 4.
Conſtat 1 Alphab. 20 plag. cum. Fig. æn.

PEr multa equidem ſecula inter Philoſophos de magnorum corporum, Solis puta, Lunæ & Terræ &c. motu cum diſceptatum fuit, in eo potiſſimum indagando hi ſolliciti fuerunt, qualia ſint hæc corpora, & quæ ex iis moveantur, aut quieſcant? Verum de eorum qualitate, motu aut quiete, imo & magnitudine, certi quid

Digitized by Google

quid cognoſci non poteſt, niſi perſpectum habeamus, quæ ſit cauſa horum motuum; id quod in præſenti tractatu declarare ſustinuit Clariſſimus Santvortius. Ut autem hoc eo felicius præſtet, in variorum motuum cauſas, & aquæ ignisque naturam ante omnia inquirit. Aerem itaque & aquam idem eſſe elementum pronunciat, ſiquidem aquam non minus in aërem mutari, quam hunc in illam tranſire, quotidie cernamus; ita ut aër aqua expanſa, aqua vero aër condenſatus dici commode valeat. Ignem pro elemento non habet, ſed pro accidente in materia combuſtibili, adeoque exiſtimat, ignem ab aëre ſeparatum & vaſi incluſum ignem non manere, ſed in quantum conſumtus non fuerit, frigidum rurſus & tractabile fieri corpus. Præcipua autem Authoris hypotheſis, cui reliqua explicanda innituntur, hæc eſt: quod ſcilicet corpus ſolidum calidum moveat corpus fluidum frigidum, & corpus frigidum fluidum moveatur ad & in corpus ſolidum calidum: quemadmodum & corpus ſolidum frigidum movet corpus calidum fluidum, & corpus calidum fluidum ita movetur, ut ad & in corpus ſolidum frigidum fluat. Quo poſito, explicari poterit, quomodo duplex ille ventus, qui quibusdam in locis, ut intra Tropicos, & præcipue proxime Æquatorem, contrariis ex partibus, intra 24 horarum ſpatium deprehenditur, oriatur? Scilicet terra medio die arida & vehementiſſime fervens, tanquam corpus calidum, impetu quodam ad & in ſe aërem frigidum movet; quem hac ratione ſupra terram imminutum ſequitur ille, qui mari hactenus incubuit, donec circa mediam noctem æquale aëris & terræ ſit frigus. Cum jam rapidus iſte fluxus e mari ad terram fecerit, ut plus aëris ſupra terram quam ſupra mare ſit, tum temporis refluere hic incipit a terra ad mare: & cum mare calidam materiam, ſal, in ſe contineat, adeoque magis calidum ſit, quam terra, illud frigidum aërem magis ad ſe movet; accedens denique Sol oriens, tanquam corpus magis calidum, aërem vicinum ad ſe movet, quem inſequitur alius ex rore & humectatis plantis productus. Maris enim aqua in aërem abire non poteſt, quia hæc in continuo motu poſita Solis efficaciam non admittit, adeoque nec attenuatur. Sed hæc ex hypotheſi Ptolomæi explanavit Noſter. Tantum enim abeſt, ut So-

cap. 1.

cap. 2.

cap. 3.

cap. 4.

cap. 5.

lem quotidie terræ globum quieſcentem circumire ſtatuat, ut potius terram ad Solem moveri exiſtimet. Quia enim terra corpus opacum & frigidum eſt, neceſſario ad Solem, tanquam ad corpus calidum accedit. Deinde nihil fingi poteſt celerius globo ex tormento excuſſo; ſi jam Sol terram circumiret, deberet ille ſingulis horis ad minimum emetiri 400000 milliaria Germanica; qui motus cum millies fere rapidior ſit motu globi tormentarii, talis dari neutiquam poteſt. Tandem ſi corpus ardens vento exponatur, flatu inflammatur, ita tamen, ut inde calor nec contra ventum, nec ad latera, nec in altum poſſit emitti. Calor quidem, quem a Sole accipimus, ex igne oritur: ſi autem motu tam celeri Sol terram circumveheretur, non poſſet in terra, etiamſi decuplo minus a Sole remota eſſet, calor a Sole percipi, quia in tam celeri motu nullus calor a latere emitti poſſet, quicunque vero ſentiretur, poſt Solem flueret. Ergo terra ad Solem movetur. Quoniam autem terra rotunda eſt, ideoque ab una tantum parte eodem tempore calefieri poteſt: unum latus terræ poſtquam aliquamdiu Soli oppoſitum fuit, incaleſcit, & plus quam mediocriter fervet, adeoque Solis corpori non amplius adhæret, ſed recedit. Quemadmodum igitur motus diurnus terræ præcipue ex eo oritur, ut partes frigidæ temperate incaleſcant, ita ſequitur certe, frigidos polos motum aliquem in diurno motu terræ producere, quo ſinguli viciſſim Soli obvertantur, & caleſcant; & inde motus annuus eſt deducendus. Poſito hoc motu terræ ab occaſu in ortum continuo, ſequitur, quod, quemadmodum navicula ab equo celeriter tracta & ſtagnantem findens aquam, vehementem longeque diffuſum in aqua producit motum: ita terra inæqualis, i. e. modo montium faſtigiis evecta, modo vallium profunditate devexa, per motum ſuum perniciſſimum aërem continuo findat, & moveat, unde venti oriuntur perpetui, qualis eſt Eurus in mari

cap. 6.

Pacifico aut 12° aut 15° ab Æquatore, tam in Arctum quam in Auſtrum; qui tamen ventus in terra non perſentiſcitur, non ſolum propter continuum aëris adſcenſum & deſcenſum ad & a Sole, verum etiam propter inæqualitatem terræ aërem ſecum vehentis, imo propter diverſam regionum naturam, & pluviam inæqualiter decidentem. Dum igitur aër ſub Euro generali avehitur, hic tanquam

Digitized by Google

quam corpus in locum relictum aliud corpus efflagitat, unde prope oras Peru & Chili novus aër a Septentrione & Auſtro Æquatorem verſus affluit, atque inde verſus Indiam Orientalem pergit; Ibi hic aër ab Æquatore verſus Polos cedit usque ad 18 vel 21 °, deinde iterum in Ortum fluit, verſus Peru & Chili. Hujus aëris fluxus Zephyros illos facit, qui ab utroque magni Euri latere a 15 ° ad 30 ° verſus utrumque polum inveniuntur. Eurus itaque hic & Zephyrus generalis conſtat perpetua quaſi circulatione ab Ortu in Occaſum, & inde rurſus in Ortum. Cum itaque certum ſit, ſtabiles ventos ex perpetua caloris æqualitate exſurgere, ſequitur neceſſario, quod in locis, ubi inæqualis eſt calor, ut extra Zonam torridam, incerti ſint venti. cap. 7. Motu hoc aëris expoſito, facile itidem erit fiſtulæ ſic dictæ, quæ fit, cum columna aquæ e mari, ſtagno aut fluvio in aërem adſcendit, cauſam indagare. Scilicet cum aëre & aqua plantæ, fruges &c. alantur, veſperi certe plus aëris in terram movetur, quam mane Sol attollit, i. e. aër ſemper imminuitur. Quando ergo magna & longa ſiccitate terra penitus incaluit, adeoque aër mari incumbens ad terram vehementiſſime movetur, tanta ejus eſt raritas, & expanſio, quanta eſſe poteſt; ita ut ſupra mare ſpatium pene inane & aëre vacuum relinquatur. Impetu tum Solis in aquas incipiunt aquæ fremere, ſpumare & quaſi in vortices agi, tandem contrahuntur, & quaſi per antliam attolluntur magnæ inſtar columnæ, quæ a fervente terra partim attrahuntur, partim rareſcunt & expanduntur, ſicque juſtum aëri temperamentum redditur. Quoniam autem fervens terra non niſi frigidam aquam attrahit, calidæ aquæ marinæ partes ſeu ſalinæ attenuantur, & in aëris naturam transmutantur. Cum magna ſiccitate plures fiſtulæ ſimul evectæ ſunt, tam celeriter illæ ad terram moventur, ut in nubes rareſcere non poſſint; evadunt ergo illæ graves & denſæ nubes, ac nimbi ex illis in loca maxime fer- cap. 8. ventia funduntur. Saturatis ſic terris, & aëre iterum condenſato, quod reliquum eſt, per aërem natat, in modum tenuium & levium nubium, quæ hinc inde feruntur, & ubicunque terra plusquam temperate calet, in eam placido imbre deſcendunt; imo deſcendunt etiam pluviæ, etiamſi nulla adſit terræ ſiccitas, quoniam

am nubes leviores in ſublimi conſtitutæ ad Solem moventur, quam vim cum inferiores non experiantur, ſponte ſua deſcendunt eædem, & in pluvias reſolvuntur. Noctu tamen, abſente Sole, non ſemper hæ deſcendunt, quia nubes ad alia loca ferventia motæ noſtram oram tranſeunt. cap. 9. Quando ſalſæ maris elevati partes ſunt reſolutæ in nubes, aër tum ſalſus deprehenditur, & frigidæ, non ſalſæ partes ad terram ferventem moventur. Quodſi igitur nubes æqualiter delabi poſſent, aër poſſet cedere verſus utramque partem. Cum vero extremæ nubium partes teneriores ſint mediis, ideoque facilius deſcendant, aër ſalſus undique includitur, & comprimitur, ſub qua compreſſione vehemens oritur motus aëris ſalſi, qui igneam flammæque ſimilem ſpeciem, fulgur dicendam, edit; aër vero nubem penetrans, non ſolum ſplendorem, ſed & fragorem, tonitru dictum edit, quia tot denſas nubes obſiſtentes eo loco offendit. In mari vero oriuntur tonitrua, quando e. g. in magno mari Septentrionali fiſtulæ elevantur, aliæque in loco 100 aut 300 milliaribus diſtante evehuntur, aër inter utrumque locum interceptus, pro recuperanda ſua temperatura aliquid attrahit, & ſic dum nubes diverſis in locis ortæ ſibi invicem illidun-
cap. 11. tur, eadem phænomena producuntur. Aer frigidus ſalſus dum veſperi ad terram movetur, a radicibus plantarum & arborum magis attrahitur, quam ab aliis harum partibus, quia illæ ſub terra latitantes non directe Solis radios excipiunt, ſed foventur, & majorem calorem conſervantes aëris frigus avidius attrahunt; Sole vero redeunte, humidæ partes iterum attolluntur, relictis ſalibus, quæ propter menſtrui defectum in corpora ſolida faceſſunt, plantamque nutriunt. Semina vero terræ gremio concredita creſcunt, dum frigido aëre nocturno cincta, quoad compages, quibus cortices cohærent, macerantur & emolliuntur, ita ut aër ſalſus ad poros penetret, & interdiu verſus ſuperiora, tanquam ad locum a Sole magis calefactum aſcendat, & ſic incrementum plantæ efficiat, veſperi autem, ubi ſuperficies terræ citius frigeſit, quam interior ejus compages, deorſum vergat, tanquam ad locum magis
cap. 12. calidum, ſicque radices producat. Magnetis phænomena explicaturus Noſter ſupponit, hyeme multum aëris ſalſi ad & in terram moveri, & in lapides ac venas lapideas (quales ſunt ferri) penetrare; ferrum autem dum præparatur, ſecedere materiam ſal-

ſam

ſam ſub ſpecie vitri a ferro puro, non ſalſo; ita ut ferri frigus ſit ad minimum medium inter temperamentum & ſummum frigus. Jam ſi ſilices cœrulei 50 aut 60 annis in loco, ubi propter continuum frigus ſale ita repleti ſunt, ut nihil amplius ſalis admittant, jacuere, evadunt corpora media inter temperamentum temperatum & ſummum calorem, & fiunt magnetes, i. e. calida hæc corpora movent ad ſe frigidum, ſeu ferrum. Quoniam autem cum aëre ſalſo aër etiam non-ſalſus ſeu frigidior eis permiſtus eſt, fit, ut dum partes ſalſæ acutæ & acri acie præditæ ingrediuntur lapidem, aër non-ſalſus ad alteram partem hæreat; hinc prior pars polus arcticus, poſterior antarcticus dicitur. Pyxidis nauticæ hæc eſt ratio: ſupponit Clariſſimus Author, continuo fluxu aërem ſalſum ab Æquatore undique ad polos terræ, tanquam ad loca frigida ferri, hasque particulas ſalſas in polo ſibi obviam fieri, & exceptis illis particulis, quæ in terram & lapides motæ ſunt, in altum tolli, & ſic ad calidiores regiones remeare. Jam ſi acui nauticæ polus magnetis arcticus affricetur, communicantur huic particulæ calidæ ſalſæ aëreæ, quæ antea ad ſeptentrionem in lapidem fuerunt motæ. Acu ergo in centro ſuſpenſa, illa pars, quæ polo arctico magnetis allita eſt, cum generali ſalſi aëris ad ſeptentrionem fluxu eo inſimul abripitur. Sed exinde ſequeretur, ab altera parte Æquatoris, cum propius ad polum antarcticum acceſſeris, acum pyxidis debere verti, eamque partem, quæ ante arctum oſtenderat, tum auſtrum oſtendere; quod tamen non fit, quia in polo antarctico nulla terra, ſed aqua eſt, adeoque aër ſalſus ad hunc polum non movetur. Quod virgæ divinatoriæ effectus attinet, ſciendum, Cap. 13.
quod ex ramo coryli cæſo frigidi ſucci ſub exſiccatione plerique exierint; ſi ergo geminum ejus cornu quis utraque teneat manu, cujus ſucci frigidiſſimis partibus ſunt referti, aridum lignum non ſolum frigidum humorem, ſed & ejus frigidiſſimas partes ex corpore hominis attrahit; quæ hydrargyrum frigore pene æquantes per extremitatem ligni avolant, & ad aurum, tanquam corpus calidiſſimum, in terræ gremio latens moventur. Mittimus montes ardentes, quos ſulphureis partibus glacie Cap. 14.
& magno frigore compreſſis inflammari dicit Noſter; & progredi-

mur potius ad principia ſolidorum corporum, quæ cum ab initio non talia fuerint, tota rerum natura habuit materiam aëream aqueam denſam, ſalſedine aliqua permiſtam, cujus particulæ calidæ ſalſæ conſtituerunt ſemina, in ſolida corpora abitura; hæc enim frigidas partes ad ſe traxerunt, donec infra temperamenti modum rurſus frigerent, tum iterum calidas, modo frigidas ad ſe moverunt, donec ſenſim in corpora majora accreverint, & quidem rotundæ figuræ, aëre ſcilicet æque vicino undique & æqualiter accedente. Cum igitur ſeminibus his corpora ſolida creviſſent, quorum diameter dimidium milliare habebat, non poterat aër ſalſus & non ſalſus penitus intrare, totisque corporibus miſceri; hinc compage modo frigida, modo calida, corpora iſta ſunt obducta. Atque ſic tantum hæc ceperunt augmentum, ut diameter eorum 200 milliaria haberet. Interim compages interiores, quæ 20 milliaribus a ſuperficie aberant, tot compagibus incluſæ, adeoque ab omni aëris communione ſegregatæ, vehementer efferbuerunt, ſiquidem calidiſſimæ & ſubtiliſſimæ ſalis partes a frigidis fugatæ confluxerunt, & ſulphuris naturam acceperunt. Cum autem frigidæ partes in calidas compages magis magisque penetrarent, ipſæ etiam ſulphureæ partes premi & fermentari cœperunt, atque ſuperpoſitas partes perruperunt, ſicque inæqualitas tam ſuperficiei quam naturæ in corporibus ſolidis facta fuit; poterant tamen adhuc augeri, calidis partibus frigidas, frigidis calidas attrahentibus. Aër tum frigidus in depreſſiora loca majori copia confluens, quam qui omnis poſſit conſolidari reliquis partibus, & condenſatus aquarum principium conſtituit. In infinitum autem hæc corpora creſcere non potuerunt, quia aër abſumtus ſenſim fuit, donec non amplius rarefieri, & vaſtis corporibus in alimentum cedere potuerit. Ex aëre porro ſalſo & non ſalſo arena & lutum formatum eſt. Quod ſi igitur magna compages lutea fermentatione allevata & aliquoties cumulata monti extanti ſimilis eſſet, aëris frigore fæviſſimo undique cingebatur hæc; cum calidus aër potius ad loca plana flueret, & in declivi ſubſiſtere haud potuerit; hinc frigore iſto & temporis diuturnitate lutum hoc concrevit in duras cautes & lapides. Verum, cum non tantum in ter-

ræ

ræ ſuperficie rupes extent, ſed etiam in ipſius viſceribus, ſciendum, quod tum temporis, ubi terræ diameter 200 milliarium erat, eodem modo rupes factæ fuerint; ſucceſſive vero creſcente terræ mole, planities circumjecta ſalſum & non-ſalſum aërem attraxit, & ita altior facta rupes tranſcendit & obtexit. Ut autem corpora ſolida inflammarentur, hoc modo factum eſt: Cap. 16. Compages horum ſuperiores frigidæ, ob ſummam aëris raritatem, calidum aërem trahere amplius non potuerunt, hinc in glaciem ſunt congelatæ. Poſtquam autem glacies hæc magis magisque creverat, compages calidæ ſubjectæ frigore urgeri & premi cœperunt, atque ita calidiſſimæ earum partes ſulphuris naturam induerunt, & orta demum fermentatione glaciem violento impetu perruperunt. Hac ratione ſalſæ compages tectæ non-ſalſis inflammatæ ſunt, ita ut centenis aliquot locis flammæ per rimas ruptarum compagum emicuerint: compages autem incluſæ jam ardentes cum totæ conſtent materia combuſtibili, ſatis materiæ erat, ad alendum incendium per aliquot annorum millia. Quoniam vero circa hæc corpora ardentia nullus aër non-ſalſus, quo refrigerari poſſent, amplius aderat, moveri cœperunt hactenus immota ad corpora minora non-ardentia, & aëre non-ſalſo ſtipata, & quia latus, quod frigido aëri occurrebat, refrigerabatur, parte adverſa calida adhuc exiſtente, factum eſt, ut eadem corpora vel inſtar rotæ vel globi circumagi cœperint. Interim calor hic magni corporis ex minori omnem humiditatem & frigus ad ſe traxit, ita ut & hæc minora inflammata fuerint. Dum igitur corpus calidum e. g. Sol, prope corpus frigidum e. g. terram, illud pro ſui refrigeratione, hoc pro calefactione fuit circum rotatum, aër inſimul utrumque corpus ambiens inſigniter eſt motus, qui concurrens in ſpatio Solem & terram intercedente condenſatus eſt, & effecit non ſolum per preſſionem, ut terra a Sole aliquatenus recederet, ſed vitrum quaſi cauſticum conſtituit, quo mediante terra a Sole incaleſcere poſſit, & terra cum Sole vinculo quaſi colligaretur. Præter duos dictos, appropinquationis ſcilicet & circumgyrationis, motus, tertius adhuc acceſſit, nempe declinationis, quo ſcilicet mediante utraque corpora pro meliori circa polos vel calefactione vel frigefactione, alterum ab alterius Æquatore in

arctum & auſtrum inflectitur. Corpora hæc dicto modo circumgyrentia, fluxu ſuo aëreo propinqua corpora e ſuo loco natali inſimul ſecum moverunt, Terra quidem Lunam, Sol vero Mercurium & Venerem. Et quia Solis corpus majus & ardens eſt, majorem aëris molem movit, qui motus accedentibus Mercurii & Veneris corporibus adhuc magis auctus eſt, donec Terra ſimul cum Lunæ fluxu Solis fluxu incluſa & cincta fuerit. Jam Solis fluxus, extra terræ fluxum undique ſe dilatans, corpora vicina ſecum movit, & primo quidem Martem, qui fluxu ſuo terræ fluxum ambiente hunc ita incluſit, ut terra nullum corpus parvum amplius ſecum movere potuerit. Auctus ſic Solis fluxus Jovem cum ſuis ſatellitibus, ac tandem Saturnum ſecum movit. Cum igitur ſingula corpora cum ſuis fluxibus alio circulo & fluxu coërceantur, nullum ab eo corpore, quod fluxum, vehentem ſingula, excitat, recedere aut aberrare poteſt. Et quia Saturnus non aberrat, colligitur, fluxum ejus extremis fluxibus aliorum corporum terminari & coërceri, & ſic alios
cap. 17. quoque planetas cohiberi, ut maneat idem ordo & motus. Stellas fixas quod attinet, ſunt hæ corpora ardentia, quæ itidem a frigidis inviſibilibus refrigerantur; ſeu ſunt totidem mundi vel Soles, terra cum luna ſua & planetis ſtipati. Hi planetæ videri a nobis non poſſunt, quia parva corpora in aliis fluxibus, & a nobis tam remota ſunt. Quodſi tamen contingat, ut extremus planeta mundi nobis vicini in ea parte circuli ſui feratur, quæ mundi noſtri lateri contigua eſt, Soli noſtro propinquior redditus, ab hoc tanquam majori lumine aliquatenus obſcuratur,
cap. 18. ita ut ſpeciem virgæ aut caudæ referat, ſicque cometa evadat. Pergimus ad principia animantium, plantarum & metallorum. Dum caro putreſcit, partes ejus frigidæ in auram abeunt, relictis oleaginoſis calidis, quæ intra cuticulas in globulos contrahuntur, & frigidas carnis particulas ad ſe movent, atque cuticulam ſeu putamen quaſi contrahunt, i. e. evadunt ovula. Dum autem ſucceſſive caro materia frigida non-ſalſa privatur, & calidam retinet, fit ut accedente externo aëris calore ovula foveantur, & vivi vermes excludantur pro diverſa animalium illorumque partium conditione diverſi. Ex qua hypotheſi clarum quoque evadit,

dit, quomodo ex caſeo, frumento, farina &c. vermes naſcantur. Sic pariter cum in principio humor frigidus ad Solem moveri cœperit, partes ſalſæ calidæ oleaginoſæ in ſuperficie terræ relictæ, & accedentibus dein particulis frigidis, putamine obductæ fuerunt, & ſemina evaſerunt, quæ per calorem, quem ſemper uberiorem attraxerunt, quam frigefactæ fuerant, tali temporis ſpatio, quantum cujusque proportio exigebat, fota, in plantas denique & animalia excreverunt. Illarum propagatio per ſemina ut fiat, dictum eſt, hæc vero ſequenti modo multiplicantur: ſanguis in columbis e. g. qui in carnem faceſſere non poteſt, abit in fœminis ad ovarium, ovaque format, in maſculis ad teſtes, & ſperma producit; quod cum contineat particulas calidiſſimas, magnum calorem in maribus efficit, cum e contrario fœmellæ propter jacturam particularum in ova mutatarum magis frigeant. In coitu igitur particulæ calidæ ex mare tranſeunt ad corpus frigidum fœminæ, & ſic utrique temperamentum conciliatur, ovaque foventur & tandem excluduntur. Metallorum generationem quod attinet, producuntur hæc in illis locis, ubi propter montes altiores & in climate frigidiori poſitos, ſalia oleaginoſa minus confluere & ſemina conſtituere poterant, ſed magno frigore lapideam contraxere naturam. Circa gravitatem corporum notan- cap. 21.
dum, quod, cum contrarium ſit, ut corpus idem frigidum & calidum ſimul trahat, falſa ſit hypotheſis eorum, qui centrum terræ lapidem & prunam in altum conjectam attrahere exiſtimant; cauſa vero, quæ corpus in altum projectum a terra recedere prohibet, debetur aëri, qui partim propter celerrimam terræ rotationem, partim propter rapidum per ſigna Zodiaci progreſſum, partim propter refluxum ejus, qui finditur ad corpus Lunæ, in terram ruit & trahitur. Tandem cum quotidiana globi terreſtris circumvolutio ſola operatione Solis in loca ſicca, non in a- cap. 22.
quas fiat, ſequitur, quod, ſi terra tota aliquandiu aqua tegatur, rotatio ejus ſit ceſſatura. Jam autem mare ſemper creſcit, quia ſemper magna arenæ copia cum fluviis ei infunditur, imo ipſum a littoribus lutum & arenam aufert; quemadmodum igitur hactenus multæ jam terræ inundatæ ſunt, ita reliquæ etiam aliquando inundabuntur. Et quia omnia corpora ſolida majo-

ra ex eadem creverunt materia, ita ſingula pariter eidem mutationi ſunt obnoxia. Sic ſi in Sole decreſcant terræ, aquæ vero ſurgant, non tantum ignium in paucioribus terris exiſtere poteſt. Interim decreſcentibus etiam noſtri orbis terris, manet tamen proportio, poſſuntque mutuo Sol & terra noſtra refrigerari & caleſcere. Ceſſabit igitur aliquando motus ille, ſi decreſcentibus identidem terris, corpus utriusque aut totum aut maxima ex parte undæ tandem ſint invaſuræ. Hinc corpora iſta ſpatio temporis, quod ſatis eſt, diſſolventur, & in priſtinæ materiæ naturam redibunt; quemadmodum plantæ & animalia mortua non ſtatim diſſipantur, ſed pro ratione ſoliditatis citius tardiusve in aërem & terram abeunt. Corporibus ſic magnis diſſipatis, eorumque materia per omne ſpatium ſparſa, & priſtinam naturam rurſus adepta, aër ſpiſſior erit, & denſior; in quo ſpatio interjecto extremis languidisque aliorum mundorum (nondum diſſipatorum) fluxibus facile exinde ſemina novorum corporum ſolidorum excitari & creſcere, i.e. novus mundus exſurgere poterit.

LE GRAND THEATRE HISTORIQUE.

i. e.

THEATRUM HISTORICUM MAGNUM, SEU NOva Hiſtoria Univerſalis, tam Sacra, quam Profana, a creatione Mundi usque ad initium ſeculi XVIII. Opus quinque tomis diviſum. In uſum Celſitudinis Regiæ Sereniſſimæ Principis Heredis Regni Pruſſiæ.

Lugduni Bat. apud Petrum van der Aa, 1703, in fol. Conſtat Alph. 19. pl. 12. & figuris quam plurimis nitidiſſimis.

QUicunque fuerit operis hujus eximii & elegantiſſimi Auctor, quem ardua in Aula ſummi Principis negotia tractare, e Bibliopola diſcimus, tanto certe labori haud imparem fuiſſe, ipſum opus recto oculo intuentibus liquet. Etſi enim in uſum maxime Principum juventutis, ſpeciatim Sereniſſimi *Friderici Guilielmi* Regni Pruſſiæ & Electoratus Brandeburgici Hæredis conſcriptum ſit, attamen tam exquiſitum ubique ſtudium emicat, ut cujuscunque conditionis hominibus, atque adeo iis etiam, qui diu in hiſtoriis verſati ſunt, haud exigno uſui eſſe poſſit. Ne autem

autem ornatus deeſſet, tum ut res geſtæ animis firmius imprimerentur, inſertæ ſunt operi tabulæ æneæ prope ſexcentæ, eum plane in modum, uti in Joannis Ludovici Gottofredi Chronicis Germanicis, a Matthæo Meriano excellentiſſimo chalcographo repræſentantur, ut tamen & his artis haud parum atque gratiæ acceſſerit, & additæ præterea fuerint figuræ aliæ quam plurimæ ab aliis excogitatæ, maxime in ea hiſtoria, quæ res poſt annum 1618, quo Chronica illa finiuntur, geſtas exhibet. Cæterum a Gottofredo longiſſime diſcedit Noſter, quandoquidem & plenior eſt magisque ſubinde excurrit, quod e. g. vel unam Honorii hiſtoriam conſiderantibus patebit, quæ cum apud illum vix duas paginas compleat, hic ultra vigeſimam ſextam porrigitur, & ordo denique omnis multo in hoc opere præſtantior eſt. Dividitur illud quinque partibus, quarum ſingulæ in periodos diverſas, atque hæ rurſus in capita diſtribuuntur, quibus ſubjungitur plerumque brevis auctorum, e quibus res ſuas hauſit Noſter, enumeratio. Et prima quidem parte Auctor ab initio mundi usque ad mortem Auguſti Cæſaris progreditur, inde ſecunda ad Carolum Magnum, tertia ad Carolum IV, quarta ad mortem Ferdinandi III, quinta ad annum 1702 pertingit. Tametſi autem poſt abſolutam Iſraelitarum, Judæorum, Ægyptiorum, Perſarum, Græcorum, Romanorumque hiſtoriam, principem locum tribuat Imperatoribus Romano-Germanicis, diſtinctis tamen ſimul capitibus de Gothorum Longobardorumque in Italia regno, de expeditionibus ſacris, de Saracenis, Normannis, Albigenſibus, tum de Gallis, Italis, Hiſpanis, Luſitanis, Britannis, Belgis, Suecis, Danis, Polonis, Moſcis aliisque populis, nec non ſigillatim aliquot in fine cujusque partis capitibus de Eccleſiæ fatis egit. Uti vero in civili hiſtoria, ſi qua in re auctores parum concordabant, vulgarem ſententiam ſecutus eſt, ſic in eccleſiaſtica ita ſe compoſuit, ut habita ubique veritatis ratione, nulli parti nimium obnoxius eſſe videatur, Baronii jam aut Spondani, jam Centuriatorum Magdeburgicorum auctoritate uſus: quæ autem de eruditis, qui paſſim inclaruere, ad finem ſeculorum afferuntur, brevia ſunt & minoris momenti. Quantum ad Chronologiam, eam ad Joſephi Scaligeri & Sethi Cal-

viſii

vifii mentem in antiquis exigit, in recentioribus Dionyfii Petavii & Baronii æræ vulgari inhæret. In utraque vero Hiſtoria, & antiqua, & moderna, pari induſtria verſatus eſt, & ne quicquam deſiderari poſſet, indicem adjecit locupletiſſimum, qui locorum communium hiſtoricorum vice eſſe poterit. Hinc cum ſtylo etiam florido, & qualis Hiſtoricum decet, gaviſus ſit Auctor doctiſſimus, non potuit non talem plane Hiſtoriam generalem procudere, qualem fruſtra hactenus expetiverunt eruditi. Specimen e tanto opere afferre, prolixum foret & ſupervacaneum, neque repetere opus eſt, quæ in præfatione erudita de utilitate Hiſtoriæ, deque officio & requiſitis Hiſtorici, tum de fontibus, quibus in antiqua Hiſtoria uſus eſt Auctor, luculentiſſimis afferuntur.

COMMENTARI DI GIO MARIO DE' CRESCIMBENI, intorno alla ſua Hiſtoria della Volgar Poëſia &c.

i. e.

JOHANNIS MARII CRESCIMBENI, ACADEMIÆ Leopoldinæ Collegæ & Cuſtodis Arcadiæ, in ſuam de Poëſi vernacula Hiſtoriam Commentariorum Volumen I.

Romæ, apud Antonium Roſſi, 1702, in 4.
Conſtat Alphab. 2. plag. 11.

DEbueramus equidem Doctiſſimi Auctoris elegantiſſimos in vernaculæ Poëſeos Hiſtoriam, quam in Actis anni cIↃ IↃC XCIX menſe Novembri recenſuimus, Commentarios, ab ipſo ad nos, pro ſolita, qua pollet, humanitate transmiſſos, jam pridem talium deliciarum avidis exhibuiſſe. Verum obſtitit Clariſſimi Viri, qui hoc in ſe ſuſceperat, tum incommoda, qua cum diu colluctatus eſt, valetudo, tum variæ, quibus obrutus fuit, moleſtiæ variique labores. Itaque ſerius paululum, quam id fieri par erat, officio noſtro defungimur; curabimus tamen, ut tarditas iſta diligentia, quam in excerpendo adhibebimus, compenſetur. Ante omnia vero gratias agimus Clariſſimo Creſcimbeno, quod in Præfatione de qualicunque noſtro judicio ſibi gratuletur, optamusque, ut non tam noſtro, quam aliorum eruditis-

Digitized by Google

ditisſimorum virorum judiciis ſtimulatus, vaſtum, quod aggreſſus eſt, argumentum ſolita accuratione induſtriaque abſolvat. Enimvero primum hoc Commentariorum volumen impenditur primo Hiſtoriæ libro, ſexque itidem libris conſtat, in quorum priori de origine Poeſeos Hetruſcæ copioſe diſſerit, idque Cap. I & II agit, ut Gallis Provincialibus & Siculis ortum Poeſeos vernaculæ adſcribat. Laudat vero inter Poetas Siculos Alphonſum Arragoniæ Regem, & Fridericum II Imperatorem. Simulque *Cap. III* Malateſtæ Strinati ſingularem de Hebræorum Rythmis, Epithalamioque Salomonis iisdem illigato, obſervationem repræſentat. *Cap. V* in eo eſt, ut oſtendat, verſus vernaculos a Latinis originem trahere. *Cap. VIII* Italos parum feliciter ultra verſus hendecaſyllabos proceſsiſſe, affirmat. *Cap. X*, ubi de verſibus ſolutis, ut Itali vocant, agit, Hymnum non incelebrem Franciſci Aſſiſiatis in Solem exhibet, quem Frater Pacificus ejus comes modis muſicis aptavit; monetque, Benedictum Menzinum integram de moribus Philoſophiam hoc carminis genere traditurum. *Cap. XII*, ubi de occaſu Poëſeos vernaculæ agit, dolet Tragœdiis & Comœdiis rite elaboratis, apud Italos ſuos Dramata, ſive Opera, ut audiunt, Muſica ſucceſſiſſe, & Gratiani aliorumque recentiorum carmina Heroica lyræ quam tubæ aptiora eſſe cenſet. Laudat tamen Balthaſaris Antonii Caraccii carmen Epicum, cui *Imperii vindicati* titulum præſcripſit, ejusdemque *Conradinum* Tragœdiam. Lib. II de Lyrica Poëſi ejusque variis generibus diſſerit, ac *Capite X* venuſtiſſimam Jo. Michaëlis Milani Oden de luce, Amſtelodami anno 1698 typis exſcriptam, commendat. *Cap. XI* de Sextinis, ut vulgo vocant, diſſerit, easque ſeculo proxime ſuperiore XVII apud Italos antiquatas fuiſſe memorat. *Cap. XIV* usque ad *XXI* Sonulis impenduntur, guſtusque ſeculi depravatus, quo fit, ut argutiis & oppoſitionibus nimium quantum ſtudeamus, notatur. *Cap. XXII* Baptiſtam Guarinum, Auſonium alicubi exſcripſiſſe, obſervat. Lib. III idem argumentum perſequitur, & *Cap. II* Antonium & Petrum Ottobonos, hunc Cardinalem, illum D. Marci Procuratorem, præſtantiſſimis ævi noſtri vatibus annumerat, Caſtrucciumque Lucenſium Principem ſive Regulum, qui

p. 4. p. 7. 8. p. 13. ſeqq. p. 18. p. 24. 25. p. 33. p. 34. p. 59. p. 60. ſeqq. p. 107. p. 109. p. 118.

p. 110. A. 1328 floruit, Poëtarum choro inſerit. Qui tamen ſibi potio-
p. 123, 124. ri adhuc jure de Academico Creſcente, Sereniſſimo nempe Leo-
poldo Guilielmo Auſtriæ Archi-duce, gratulari poſſunt. Cujus,
& Montecuculi, tot palmarum imperatoris, elegantiſſima car-
p. 139. mina Italica Amœbæa noſter exhibet. *Cap. IX* Maria Selvag-
p. 154. gia Borghina Piſana vatibus noſtri temporis inſignibus accenſetur.
Cap. XV Leopoldi Cardinalis Medicæi Dithyrambus, quem illuſtris
p. 166. Magliabeccius cum Noſtro communicaverat, legitur. *Cap. XVIII*
Anacreontis Odas a Bartholomæo Corſino, & Regnierio Abbate
Gallo, ut & Antonio Maria Salvino, Italicæ conſuetudini traditas
eſſe narrat, idemque Alexandrum Marchettum, & Petrum Fran-
p. 178. ſeqq. ciſcum Toccium moliri aſſerit. *Cap. XXII* ea, quæ Libro VI
Hiſtoriæ de Laudibus olim frequentatis dixerat, copioſius illu-
p. 186. ſtrat. *Cap. XXIV* Ænigma Alexandri Guarini, quod Ferrariæ
p. 187. legitur, recitat. *Cap. XXVI* Savini Armat Florentini, primi conſpi-
cillorum, quem putat, confectoris, ut & Arlotti facetiis notiſſimi,
& Nicolai Belli, qui Alphonſi II Ferrarienſium Ducis coquus
fuit, Epitaphia occurrunt; ſimulque narratur, in eo, quod Bel-
li eſt, tanta urbanitate preces viventium pro defuncto expoſci, ut
p. 188. Clemens VIII, cum illud legiſſet, dixerit, tam venuſte eas de-
ſiderari, ut negari omnino haud poſſint. Liber IV Poëſi Dra-
p. 191. maticæ deſtinatur; ubi *Cap.* [illegible]quiritur, cur Dantes Poëma
p. 193. ſeqq. ſuum Comœdiam appellarit? *Cap. II & III* ad Atellanas pro-
greſſurus, de Satyra diſſerit. *Cap. IV* inter alia, Judaicas, quæ
Romæ frequentantur, Atellanas, quibus miſera illa gens hodie-
p. 198. que in feriis antecineralibus traducitur, deſcribit. *Cap. V* Dia-
p. 199 - 202. logos conſiderat. *Cap. VI* Comœdiæ Hetruſcæ primum con-
p. 203. ditorem facit Ludovicum Arioſtum, quamvis Alexander Velu-
tellus Auguſtino Ricchio Lucenſi hanc laudem vindicarit. Com-
mendat quoque Johannis Juſtiniani interpretationem Terentii
p. 207. Hetruſcam, & præſtantiſſimas Italorum Comœdias enumerat.
p. 208. Notat ſimul Cicogninum & Molierium, qui apud Italos Gal-
ibid. losque novum Comœdiæ Heroicæ genus excogitarint. Obſer-
vat etiam, Cæſarem Cremoninum, inclytum Philoſophiæ Peri-
patheticæ apud Patavinos Doctorem, Comœdiam veterem, quam-
vis exoletam, revocare ſtuduiſſe, Dramaque, quod Ariſtopha-
nem

Digitized by Google

nem imitaturus Nubes inſcripſerat, compoſuiſſe, idque MStum apud Clariſſimum Fontaninum ſervari. *Cap. VII* de apparatu Scenico & Interſceniis diſſerit, quæ, ut hodie ſe habent, non admodum a Noſtro probantur; addit, Dramata Muſica ab aliquot jam annis in Seminario Soc. Jeſu Romano prohibita fuiſſe. *Cap. VIII* Eclogas conſiderat, commendatque integrum Eclogarum, a variis in laudem Clementis XI compoſitarum, volumen a Marchione Joſepho Felice Urſo editum, Auctores ſimul ſub fictis nominibus latentes indicans. Commendat ibidem Academiam Senenſem Phyſico-Criticam, ad exemplum Leopoldinæ a Pyrrho Maria Gabriele inſtitutam, & Sonulos Paſtorios Marini reliquis Viri carminibus præfert. Hinc *Cap. IX* ad Dramata Italorum Paſtoralia digreditur, ubi Amyntam Taſſi & Paſtorem Fidum Guarini reliquis omnibus, quæ parvi pendere videtur, præfert. *Cap. X* Poëmata Halieutica ſeu Nautica & Piſcatoria expendit, Murtolæque fabulam piſcatoriam acerbe perſtringit. *Cap. XI* Dramata Muſica iterum vehementer exagitat, primumque ea condidiſſe ait Cicogninum. Commendat tamen Petri Cardinalis Ottoboni Adoniam, ludosque Olympicos Arcadum ſuorum celebrat. *Cap. XIII* Dramata ſacra, qualia in Italia paſſim repræſentantur, conſiderat. *Caput XIV* integrum Tragœdiæ dedicatur; ubi Triſſinum primum apud Italos leges ab Ariſtotele præſcriptas obſervaſſe, perhibet. Prædicat quoque Johannis Cardinalis Delphini Tragœdias, eosque, qui Tragica Gallorum carmina Italis anteponunt, refellit, Johannis Vincentii Gravinæ ea de re disceptationem promittens. Ibidem Conſtantinum Ghirardelli, aliis mirifice commendatum, ſatis frigide laudat, & Petrum Paulum Vergerium Tragœdiam X actibus conſtantem compoſuiſſe tradit. *Cap. XV* de Dramatibus Sacris Muſicis, quæ Italis Oratoria dicuntur, agit, refertque Franciſcum Balduccium ea circa annum ſæculi ſuperioris XLV inveniſſe; laudat ſimul Cardinales, Petruccium, Pamphilium, Ottobonum, eximios eorum conditores. Libro V Poeſin Epicam ſive Heroicam expendit. Ubi *Cap. I* de Romantiis, quos vocant, agitur. *Capite II* originem Tabulæ Rotundæ adeo quondam celebratæ explicat, putatque eam quatuor demum poſt Arthurum, qui vulgo ejus auctor perhibetur, ſeculis, apud

p. 208. 209.
p. 211.
p. 212.
p. 215.
p. 218.
p. 220. ſeqq.
p. 232. ſeqq
p. 240. ſeqq.
p. 247. ſeqq.
p. 249.
p. 250.
p. 254.
p. 256. ſeqq.
p. 259. ſeqq.

Digitized by Google

p. 267. seqq. Anglos inclaruisse. *Cap. IV* Turpini mendaciſſimos Annales virgula cenſoria notat, affirmatque fabulas Italorum Mileſias inde
p. 283. utplurimum derivari. *Cap. V* Canticum Thibaldi Navarræ Regis, qui circa annum Chriſti 1235 floruit, cum notulis muſicis repræſentat. *Cap. VIII* Faſtos Ludovici XIV, duodecim Cantibus, ut
p. 296. Itali vocant, Heroicis a variis Poetis Bononienſibus digeſtos commendat. Tandem Libro VI varia carminum genera perluſtrat,
p. 299. seqq. & *Cap. I* de Carmine ludicro agens, Cæſarem Caporalem mirifi-
p. 302-306. ce laudat, integrumque Joh. Baptiſtæ Fagivoli Carmen in cerimonias aulicas proponit. *Cap. II* Proverbia, facetias & dicta ar-
p. 307. seqq. guta recenſet. *Capite III* Poeſin Heroico-Comicam expendit, Franciſco Berniæ & Alexandro Taſſono principatum ea in re de-
p. 309. seqq. ferens. *Cap. IV* Bruchiellianum, quod ab auctore ſuo nomen trahit, Carmen, ævo noſtro Romæ frequentatum illuſtrat. *Cap.*
p. 315. seqq. *V & VI* de Poematibus, quæ Macaronica audiunt, variisque lin-
p. 319. guis inter ſe mixtis conſtant, copioſe diſſerit. *Cap. VIII* Verſus
p. 324. Italicos ad Latinorum metrum exactos illuſtrat; ſimulque obſervat, Hyacinthum de Ruggieri, Prædicatorum Ordinis Religioſum, Thomæ Aquinatis Summam ejusmodi verſibus expoſuiſſe. *Cap. X* Carmina Amœbæa, ut & verſus intercalares, expendit. *Cap.*
p. 338. seqq. *XI* Acroſticha; *Cap. XII* Verſus Sotadicos & id genus alios; *Cap.*
p. 351. seqq. *XIII* Centones illuſtrat. *Cap. XIV* de verſionibus agit, ibidemque Lucretium Italice ab Alexandro Marchetti, Mathematum a-
p. 355. pud Senenſes Doctore publico, expreſſum prædicat. Commendat inſuper Paraphraſin Epithalamii Salomonei neſcio cujus, ad-
p. 362. huc ineditam, quæ centum Sonulis conſtet. *Caput XV & XVI* Orthographiæ ſermonis Hetruſci impenditur, celebresque Italorum
p. 380. seqq. Typographi enumerantur. *Cap. XVII* annotat, Guidum Caſonum, Poetam non ignobilem, inſtar Simmiæ Rhodii, inſtrumenta cruciatuum Servatoris noſtri verſibus depinxiſſe magis, quam deſcripſiſſe. Ibidem Bembi Taſſique in carminibus, quæ compoſuerant, limandis atque poliendis induſtriam ſane ſtupendam
p. 388. admiratur, & Stephanum Paſchaſium vatibus Italis iniquiorem perſtringit, tandemque ſub finem cives ſuos hortatur, ut omiſſo, cui nimium tribuant, linguarum peregrinarum ſtudio, vernaculam diligentius excolant, honorificam ſimul mentionem fa-

cions

ciens Fœminarum illuſtrium, Camillæ Capraræ Bentivogliæ, Cleriæ Cavalieriæ Sachettæ, Flaviæ Theodoſiæ Bolognettæ, quæ ſermonem patrium inſigni ſtudio locupletarint ornarintque. Subjiciuntur in fine Commentariorum annotationes atque animadverſiones; ubi inter alia eruditam diſſertationem de nomine Politiani leges, & catalogum illorum, qui Creſcimbeno noſtro MS. codices liberaliter ſuppeditarunt, invenies.

THOMÆ CRENII ANIMADVERSIONUM PHILOLOGICARUM & HISTORICARUM PARS XII.

Lugduni Batav. apud Abrah. van der Miin, 1704, in 8. plag. 18.

QUod nuper admodum, cum celeberrimi Crenii *Exercitia Sacra*, priora quædam Moſis tractantia, in his Actis recenſeremus, futurum ſperavimus, ut animadverſiones ſuas Hiſtorico-Philologicas ulterius continuatas daret Vir eruditiſſimus, id factum nunc eſſe Benevolo Lectori nunciamus. Prodiit etenim haud ita pridem pars earum duodecima, eodem prorſus, quo antecedentes, filo contexta. Nam ab initio ſtatim argumentum de librorum editionibus pertractat Autor, & *Manilii* imprimis opus Aſtronomicum & Genethliacum p. 8. ſ. ac *Claudiani* deinceps poëmata p. 31 ſ. quoties & a quibus curata eruditis fuerint, indigitat, & quædam ad ipſorum notitiam alias quoque facientia addere haud omittit. Quæ *Faſtorum*, qui vulgo *Capitolini* dicuntur, ratio ſit, p. 54 ſ. declarat. Quorundam itidem *Theodori Bezæ* p. 45, *Samuelis Mareſii* p. 48, *Henrici Eckhardi* p. 50, *Alberti Graueri* p. 53, *Eraſmi Roterodami* p. 66, alios ut taceamus, librorum meminit, & quæ circa illorum editionem obſervanda ſint, curioſius annotat. De *Flacii Catalogo teſtium veritatis* lemmata non ubivis obvia p. 74 ſ. ſubminiſtrat. *Baronii* errores quosdam a non unis notatos & refutatos p. 80 ſ. operumque ejus editiones p. 103 ſ. recenſet. *Ciceronis* loca plurima commentario erudito p. 110 ſ. illuſtrat, quosque in commentariis ad *Suetonium* errores commiſerint Levinus Torrentius atque Iſaacus Caſaubonus, p. 216 ſ. latius indigitat. *Eunomium* hæreticum ab eruditione inſigni celebratum, p 168; *Papiam* ab his laudatum,

tum, culpatum ab illis, p. 173 ſ. *Evhemerum* atheiſmi p. 178, *Pythagoram* negatæ Dei providentiæ inſimulatum, p. 183 ſ. exhibet. De Conciliis Galliæ a *Jac. Sirmondo* editis p. 202. ſ. deque *Bartholomæi Carranzæ* Summa Conciliorum, p. 206. ſ. diſſerit. Jucunda inſuper lectu utiliaque cognitu ſunt, quæ de magicis nonnullorum, corpora ſua ab igne illæſa præſtantium, artibus, p. 119. de lapidibus a natura variis figuris ſignatis, p. 137. de Spania pro Hiſpania dicta p. 159. de hepatibus martyrum crudis a perſecutoribus ipſorum devoratis p. 167. de hæreticis per judicium calamo vino Euchariſtico tincto ſcriptum condemnatis, p. 168. de Eruditis a Gentilibus atheismi poſtulatis, p. 179. de tabulis Moſis lapideis apud Orpheum commemoratis, p. 185. de ſparteolis, vigilum genere, p. 189. de numero Virginum Veſtalium, p. 193. in medium adducit. Symbola Virorum illuſtrium, quæ in parte undecima jam attigerat, p. 208. ſ. enumerare pergit. In Tractatu Joh. Nicolai de Siglis veterum, quem & nos ſuperiori anno excerpſimus, literas E. V. O. V. A. E. quæ in Miſſalibus & Antiphonalibus, Evangeliorumque libris antiquis, doxologiæ, *Gloria Patri & Filio & Spiritui S.* ſæpenumero annectantur, haud fuiſſe allegatas, p. 259 miratur, easdemque, Daumii ad autoritatem provocans, compendium referre ait vocum: *ſEcVlOrVm AmEn.*

THOMÆ CRENII DE LIBRIS SCRIPTORUM optimis & utiliſſimis Exercitatio ad Philippum Julium Rechtmeierum, Brunſvicenſem.

Lugduni Batav. apud Abrah. vander Mijn, 1704, in 8. plag. 3½.

EXercitationem hanc comitem ſecum adduxit pars Animadverſionum Crenii duodecima, cujus contenta ſummatim modo retulimus. Conſtipavit vero Noſter in eandem ſcriptores plus quam LXX, qui plurimis in lucem publicam emiſſis operibus inclaruerunt, & quænam eorum a ſingulis præcipua diligentia adornata fuerint, erudite determinavit. Dabimus aliqua in ſpecimen, e quo guſtum capere Lector, & ad integrum opuſculum perlegendum invitari poſſit. Optimum v. c. *Tertulliani* opus vocat librum de Pallio, p. 2. *Auguſtini* de Civitate Dei libros, p. 4. *Apollinarii* Metaphraſin Pſalmorum, p. 5. *Guil. Budæi* Commentarios-

rios Linguæ Græcæ, p. 7. *Erasmi Roterodami* opus Adagiorum, Paraphaſin & Epiſtolas, p. 8. *Bellarmini* librum de Scriptoribus Eccleſiaſticis, p. 12. *Joſephi Scaligeri* opus de Emendatione temporum, p. 12. *Joh. Buxtorfii* Lexicon Talmudicum p. 16. *Gerh. Jo. Voſſii* Inſtitutiones Oratorias, p. 18. *Martini Lutheri* Poſtilla Eccleſiaſtica & Comment. in Geneſin, p. 20. *Philippi Melanchthonis* Declamationes & Intimationes cum Epiſtolis, p. 22. *Joachimi Camerarii* vitam Melanchthonis, p 24. *Ægidii Hunnii* Tractatum de Scriptura, & *Nicolai Hunnii* Epitomen credendorum p. 27. *Wolfgangi Franzii* Tractatum de Interpretatione S. Scripturarum p. 29. *Sebaſtiani Schmidii* commentarios in Jobum & Epiſtolam ad Hebræos p. 31. *Bocharti* Phaleg p. 34. &, ut ad antiquiores recurramus, *Dionis Chryſoſtomi* orationem Rhodiacam p. 35. *Polybii* Librum ſextum p. 37. *Plauti* Epidicum pag. 39. *Catulli* de Coma Berenices carmen, p. ead. *Ciceronis* Officia p. 43. *Virgilii* Lib. VI. Æneidos p. 45. *Juvenalis* ſextam Satyram p. 48. *Horatii* primam & ſeptimam Epiſtolam p. 51. *Theocriti* Idyllion XXVII p 52. &c. Dum vero p. 30. *Iteratam & ſolidam Defenſionem Pupillæ*, ſub nomine Theologorum Saxonicorum Lipſiæ A. 1630 editam, a quibusdam modo *Heinrici Hopfneri*, modo *D. Hoei* librum optimum nuncupari obſervat, nec litem tamen de vero illius Autore dirimit, occaſionem inde Vir Clariſſimus, *H. Pippingius*, Lipſienſis ad D. Thomæ Eccleſiaſtes, & in colligendis his Eruditorum Actis a quamplurimis annis Collega noſter diligentiſſimus, ſcriptum iſtud Hoëo vindicandi apprehendit, inque peculiari ad Crenium epiſtola, ante paucas hebdomadas heic Lipſiæ impreſſa, omnem ea de re dubitationem Eruditorum animis exemit.

LIBRI NOVI.

Melchioris Leidekkeri de Republica Hebræorum Libri XII. Antiquitates Judaorum & Archæologia ſacra. Amſtelod. apud Iſaacum Stockmans, 1704. fol.

Arriani Nicomedienſis Expeditionum Alexandri Libri VII, & Hiſtoria Indica. Opera Jac. Gronovii. Lugduni Bat. apud Petrum vander Aa, 1704. fol.

Numiſmatum modernorum Cimeliarchii Regio-Electoralis Brandenburgici Sectio I. continens Numismata Pontificum Romanorum,

norum, aliorumque Eccleſiaſticorum, ære expreſſa & dialogo illuſtrata a L. Begero. Coloniæ Brand. typis Ulr. Liebperti, 1704. fol.

Runæ in Nummis vetuſtis diu quæſitæ, tandemque ibidem feliciter inventæ, ſeu De Nummis Runicis Commentatio Nicolai Kederi. Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch, 1704. 4.

Bartholomæi de Moor Pathologiæ Cerebri Delineatio Practica. Amſtel. apud Gerh. Borſtium, 1704. 4.

Jo. Franciſci Buddei P. P. Selecta Juris Naturæ & Gentium. Halæ Saxonum, ſumptibus Orphanotrophii, 1704. 8.

Diſcurſus Gemaricus de Inceſtu, Creationis & Currus Opere, ex Codice חגיגה Cap. II. Miſn. 1. petitus, Latinitate donatus, illuſtratus &c. a Jo. Henr. Hottingero, Henrici ex Henrico Nepote. Lugduni Batav. apud Jordanum Luchtmans, 1704. 4.

Conciliation de Moyſe avec St. Eſtienne & avec lui-meme. Ou Diſcuſſion de la Famille de Jacob &c. A Amſterdam, chez Pierre Brunel, 1704. 8.

Ritualis Eccleſiaſtici Pars altera. Auctore Caſpare Calvör. Jenæ, ſumptibus Jo. Chriſtoph. Konig, Bibliop. Goslar. 1705. 4.

Georgii Wolffgangi Wedelii Centuriæ II Exercitationum Medico-Philologicarum, ſacrarum & profanarum, Decas I. Jenæ, apud Jo. Bielkium, 1704. 4.

Pii Manes Struviani, ſive de Vita & ſcriptis Georgii Adami Struvii, quibus juſta perſolvit mœſtiſſimus filius Burcard. Gotthelff Struve. Jenæ, apud J. Bielke, 1705. 8.

Jo. Alſtorphii Diſſertatio Philologica de Lectis & de Lecticis Veterum Diatribe. Amſtelod. apud Jo. Wolters, 1704. 12.

Jo. Palmerii a Grentemesnil Κριτικὸν Επιχείρημα, ſive pro Lucano Apologia. Lugduni Bat. apud Fre. Haaring, 1704. 8.

Sfortiæ Oddi IC. Peruſini de Reſtitutione in integrum Tractatus. Tomus I. Coloniæ Agrippinæ apud Jo. Schlebuſch, 1702. fol.

Juſti a Dransfeld Allocutiones & Programmata. Accedunt Reineri Reineccii quædam Epiſtolæ ad Petrum Petreum. Gottingæ, apud G. H. Zicklerum, 1704. 4.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Decembris, Anno M DCCIV.

ΔΙΟΝΤΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

DIONYSII HALICARNASSENSIS, QUÆ EXtant, Opera.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1704. in fol.
Conſtant Alphab. 14, plag. 13.

NItidiſſima hæc Operum Dionyſii editio, cura Reverendi & Clariſſimi Viri, *Jo. Hudſoni*, S. Theol. D. & Bibliothecæ Bodlejanæ Præfecti prodit, ac duobus tomis abſolvitur. Prior Maxime Reverendo Bathonio-Wellenſi Præſuli, Georgio Hoopero, conſecratus, continet Antiquitatum libros undecim, (reliqui enim injuria temporum perierunt) quibus in lucem protrahendis ac illuſtrandis jamdudum viri docti operam dederunt. Primus id fecit Lapus Biragus Florentinus, qui Antiquitatum libros Latine convertit, Pauloque II Pontifici Romano nuncupavit. Quam verſionem Tarviſii A. 1480 primum impreſſam, Baſileæ A. 1532 vulgavit Henricus Glareanus, ſublatis ex ea (quod profitetur) ſex mille erroribus. Quamvis vero rudior ſit & inculta, ideo tamen loco aliquo & numero a doctis viris habetur, quod eam præ ſe ferat interpres fidem & ſimplicitatem, ut Græca, ubi minus intelligeret, ad verbum expreſſerit, atque ita plurimis in locis ad veræ lectionis inveſtigationem viam patefecerit. Lapum excepit Robertus Stephanus, qui uti Lapum doctrina & idoneis ad hanc rem præſidiis vicit, ita eo nobilior Dionyſii vindex exſtitit. Is quip-

pe Græca librorum XI, quos Lapus transtulit, ex bibliothecæ Gallorum Regia eruit, & anno 1546 Parisiis prelo commisit. Omnium vero præclarissime in Dionysii libris emaculandis operam posuit Fridericus Sylburgius, effecitque adeo, ut Antiquitates A. 1586 Francofurti splendidiori ornatu prodirent, postquam Stephanici exemplaris lacunas ex duobus Codd. MSS, uno Veneto, altero Romano, suppleverat, ejusque vitia quamplurima auxilio Glareani, Sigonii, Cujacii, Canteri, Camerarii, Xylandri, H. Stephani, aliorumque sanaverat: postquam Gelenii interpretationem, Basileæ A. 1549 excusam, ad Græci textus fidem castigaverat, & librum undecimum a Gelenio intactum e Græco Latinum fecerat, itidemque fragmenta Legationum a Fulvio Ursino publicata, & ad codicem MS. Julii Pacii emendata: postquam etiam annotationum libellum concinnaverat, quibus de utriusque textus restitutione vel explanatione, ex antiquis libris & doctorum virorum observationibus agitur, atque locupletissimos rerum verborumque indices adjecerat. Dum hæc parantur, aut sub prelo sudant, Antiquitatum versionem de novo instituit Æmilius Portus, cui ad Stephani editionem adornatæ, & annotationibus illustratæ, adjunctæ sunt Stephani operæ variæ, quas vocat, in Dionysium, ejusdemque annotationes, & Casauboni animadversiones, prætereaque fragmenta Ursiniana cum triplici interpretatione & notis, Stephani scilicet, Sylburgii, & Porti. His adminiculis præsidiisque instructus, in Dionysio accuratius expoliendo operam nostra ætate posuit, quem supra commemoravimus, CL. Hudsonus, nihilque prorsus omisit, quod ad institutum rite conficiendum pertinere ullo modo videri posset. Quo in consilio defixum imprimis excitavit comitas Jacobi Perizonii, Celeberrimi Viri, qui lectiones codicis Vaticani communicavit, eaque potissimum ratione, ad destinata felicius persequenda, non leve momentum attulit. At cum Lectiones istæ septem priores libros non excederent, venit in laboris partem, annitente Michaele Lequien, Clarissimus Vir, Laurentius Alexander Zacagnius, cujus auctoritate effectum est, ut Vir quidam Græcis literis versatissimus, codicis collationem ad finem perduceret. Quos proinde, Zacagnium nempe & Perizonium, in

in præfatione compellat, hocque adeo nomine gratum memoremque beneficii animum declarat. Ita vero operis rationes *Hudſonus* moderatus eſt, ut in vernaculis Dionyſii exprimendis, *Sylburgii* exemplari preſſis fere veſtigiis adhæſerit: ad imum vero *cujusque* paginæ codicis Vaticani varietates ſumma fide repræſentaverit. Cui antiquiſſimo codici cum alia, tum id maxime auctoritatem conciliare ait, quod discrepantias ejus inſigniores in ſuo codice agnoſcat pariter ac adſtruat Lapus, cui tamen codicem iſtum nunquam oculis uſurpaſſe contigerit. Dolendum vero, deſinere hunc optimæ notæ codicem in libro decimo; quæ cauſa fuit, cur in undecimo libro lectiones adhibuerit codicis Vaticani alterius, recentioris quidem, aſt ex pervetuſto aliquo libro, illi non multum diſſimili, quem Lapus habuit, exſcripti. Excerpta Legationum Peireſciana, quæ Valeſius in lucem revocavit, cum Urſinianis (uncis tamen incluſa) commiſta, & ſecundum temporis ordinem diſpoſita hic inveniuntur. Non minus obſervare licet plerasque Sylburgii, Porti, Stephani, Caſauboni, Valeſii aliorumque obſervationes, lectionum varietatibus intextas, quibus & ſuas quandoque doctiſſimus Editor aſperſit. Ad Latinam verſionem quod attinet, illam Porti noviſſimam (a ſe tamen, ubi opus videbatur, emendatam) adhibendam cenſuit, quam in ſectiones, quoad fieri potuit, diſtinctam, Græcis leviter imbutis aptiorem fore confiſus eſt, propterea quod verba fere verbis, quantum Latine licuerit, reſpondeant. In fragmentis Urſinianis Stephani verſionem, uti in Peireſcianis Valeſii, ſequutus eſt, annexa, quod & Sylburgius fecit, appendicula de Legibus Veterum Romanorum, quandoquidem ex ea locus mutilatus Dionyſii pag. 689 aliqua ex parte ſuppleri poſſit. Libellum autem de Origine Gentis Romanæ, quem ei comitem adjunxit Sylburgius, de induſtria omiſit; non quaſi ipſi diſplicuerit Sylburgii ratio, ſed quod in omnium manibus verſetur, ex quo illum ſub Aurelii Victoris nomine ediderit CL. Pitiſcus. Denique Celeberrimi Dodwelli Chronologiam exteriori paginæ cujuslibet parti apponendam curavit, accurata ejus explicatione & deductione usque ad Auguſti tempora, una cum indicibus & annotationibus, (quibus

Diſſertationem de ætate Dionyſii inſeruit) ad alterius voluminis calcem rejecta, ut primum juſta magnitudine æquaret.

Alter Tomus Perilluſtri & Excellenti Viro, Chriſtophoro Codringtono, Inſularum Lewardicarum Gubernatori, & copiarum Regiarum ibidem Præfecto, (qui Muſas cum Marte felici fœdere ſociavit) dicatus complectitur Rhetorica & Critica, eodem plane modo diſpoſita, quo in editione Sylburgiana reperiuntur. Comparet ergo primo loco opusculum *de verborum compoſitione*, ſeu *orationis ſtructura*. Hoc excipiunt dein *Ars Rhetorica*; *τῶν ἀρχαίων κρίσις*, ſive *τῶν παλαιῶν χαρακτῆρες*; *Commentarii ad Ammæum de Atticis ſcriptoribus*; *Lyſias*; *Iſocrates*; *Iſæus*; *Dinarchus*, ſeu de his judicia; *Epiſtola ad Ammæum prima*; *Epiſtola ad Cn. Pompejum de Platone*; *Epiſtola ad Ammæum altera*; *libellus de Thucydidis charactere & reliquis ejus proprietatibus*; *libellus de admiranda vi dicendi in Demoſthene*. In quibus recenſendis id potiſſimum operam dedit, ut textum Græcum ſumma fide ad editionem Sylburgianam conformaret, & a mendis, quoad ejus fieri poterat, liberaret. Latinum in non nullis leviter, in aliis licentia paulo majori uſus, emendavit. Sylburgii denique annotationes, ex ipſius aliorumque obſervationibus concinnatas, unicuique paginæ, ſimiliter ac in priori volumine, ſubjecit. Quæ deſtinata expedienti imprimis præſto fuit induſtria ac ſingulare ſtudium Clariſſimi Viri, Michaelis Lequien, qui pleraque Dionyſii opuſcula cum duobus codicibus Regiis, & uno Colbertino contulit, adeoque variantes Lectiones communicavit; cui proinde in præfatione gratiæ ab Hudſono habentur. In libro, qui *Ars Rhetorica* inſcribitur, expoliendo, quem omnium mendoſiſſimum ſuſpicatur, præter tres Gallicanos, ad manus habuit duos alios codices MSS (rarius tamen aliquanto diſcrepantias alicujus ponderis & auctoritatis exhibentes) quorum unum communicavit CL. Jameſius, S. Theologiæ apud Cantabrigienſes Profeſſor Regius; alterum benigne obtulit Rogerus Galeus, Thomæ, qui magno litterarum damno obiit, filius. Neque adjumento non ipſi fuit liber MS Bodlejanus in *Judiciis de Iſæo*, *Dinarcho*, *Hiſtoria Thucydidis*, nec non in optimo *libello de admiranda vi docendi in Demoſthene* recenſendis, quibus duo-

Digitized by Google

duobus ultimis comites dedit interpretationes castissimas fidissimasque, alteram a Martino Martinez, alteram a Dudithio confectam. Tandem attexendos curavit Indices Sylburgianos accuratissimos, & Annotationum libellum, cui inseruit *Exempla Latina Bircovii*, atque Elogia de scriptoribus Græcis, quæ *Censura Veterum* in sua editione subjunxerat Sylburgius.

JO. FRANCISCI BUDDEI P. P. SELECTA JURIS Naturæ & Gentium.

Halæ Saxonum, sumtibus Orphanotrophii, A. 1704. in 8. Constant 2 Alph. 17 plag.

COnstitutum est Celeberrimo Buddeo nostro Dissertationes academico more habitas, in certos collectas fasciculos, publicæ exponere luci, cumque eas, quæ Historico-Theologici argumenti sunt, prodire superiori anno jusserit, nunc eas, quæ ad Jus Naturæ & Gentium spectant, unico comprehensas volumine, sistit. Undecim dissertationes sunt, quæ hic exhibentur. In prima Historia juris naturæ & gentium, aucta & continuata, continetur. Secunda de expeditionibus cruciatis, seu bellis, quæ religionis propagandæ causa geruntur, agit. Tertia successiones primogenitorum tradit. Quarta pietatem philosophicam, seu religionem naturalem explicat. Quinta de jure belli circa res sacras agit. Sexta de cultura ingenii sollicita est. Septima officium Imperantium circa conscribendum militem exponit. Octava & nona testamenta summorum Imperantium, ac speciatim Caroli II Hispaniæ Regis, nec non jus Gentis Austriacæ in Hispaniam, expendit. Decima de comparatione obligationum, quæ ex diversis hominum statibus oriuntur, satagit, ac undecima Jurisprudentiæ historicæ specimen, seu controversiarum juris naturæ & gentium illustrium, ex historia Romana, conspectum sistit. Uti autem Clarissimus Autor, quid circa singulas dissertationes Lectores amplius scire debeant, erudita præfatione exposuit, ita, quæ idem de illustri successionis Hispanicæ negotio differuerit, nos, speciminis loco, specialius nonnihil recensebimus. Constat dissertatio octava, quam laudato argumento destinatam esse, jam diximus, duobus capitibus. In

primo generalis de ſummorum Imperantium teſtamentis philoſophia inſtruitur. Adducta ergo diſſertationis occaſione, primo docet doctiſſimus Autor, normam, ad quam totum hoc negotium exigendum ſit, non aliam eſſe, quam jus naturæ ſive gentium. Ex hoc autem teſtandi facultatem omnino fluere, adeo ut teſtamentum, quoad ſubſtantiam, juris naturalis recte dicatur. Inde amplius contra Vasquium, teſtamenta minus ſolennia naturaliter & in conſcientia obligare, deducit, ac quid gentium mores hic probent, ediſſerit. Ex iſto fundamento ultro ſequitur, teſtamenta ſummorum Imperantium non eſſe irrita; non obſtantibus, quæ in contrarium afferuntur, exemplis, cum in iis aliæ plerumque ſubſint cauſæ. Quinam vero ſummorum Imperantium Principumque nomine hic veniant, deinceps Noſter oſtendit, ac in illum cenſum Status Imperii Germanici quoque referendos, eorumque adeo teſtamenta, ſolennitatibus licet juris civilis deſtituta, valida eſſe docet. Quo autem eo liquidius conſtet, quousque ſummorum Imperantium facultas teſtandi ſe extendat, Principes vaſallos, & nexu illo clientelari ſolutos, doctiſſimus Autor diſtincte conſiderat, eoque fine, diſcrimen regnorum patrimonialium & legitimotum, ſolerter evolvit. Uti autem ſubinde obſcurum eſt, utrum regnum aliquod ſit patrimoniale, an legitimum: ita quem in cenſum veniat Hiſpania, deinde disquirit, ac circa argumenta Cabotii, quibus pleraque Hiſpaniæ regna olim fuiſſe hæreditaria, probare nititur, nonnulla obſervat. Cum ergo conſtet, in regnis legitimis Imperantem teſtandi facultate deſtitui, niſi populi conſenſus accedat, in patrimonialibus vero illum eadem gaudere; ideo quid hunc, in teſtamentis condendis, juxta juris naturalis præſcriptum, obſervare oporteat, deinde exponit, oſtendendo, quod ea, quæ laudatum jus requirit, ad tria revocari poſſint capita, primo ut revera teſtator conſentiat; deinde ut illis, quorum intereſt, de conſenſu ejus, certo & liquido conſtet; & denique ut in res, quas abalienare inſtituit, nulli mortalium aliunde jus aliquod quæſitum ſit: quæ ſingula deinceps ſpecialius exequitur.

In Capite ſecundo teſtamentum Caroli II Hiſpaniæ Regis, quo Ducem Andegavenſem heredem inſtituiſſe perhibetur, expen-

Digitized by Google

penditur. Circa illud primo generaliter obſervat Celeberrimus Autor, Gallos, ex pacto cum Britannis Batavisque, vivo adhuc Carolo II, de dividendis Hiſpaniæ ditionibus inito, non poſſe id pro valido habere. Poſtea moralitatem ejus ſolertius expoſiturus, de duobus ſummatim disquirit, an teſtamentum illud ſit validum? deinde an utile cenſeri poſſit, tum ad ipſius regni Hiſpanici, tum etiam ad Europæ univerſæ tranquillitatem conſervandam, felicitatemque promovendam? Primum quod attinet, teſtamentum Caroli legitimum aut validum non eſſe, ſive formam ſpectes, ſive materiam, variis argumentis evincit. Nam conſenſus Regis non adfuit: id quod tum ex ejus in Domum Auſtriacam Borbonicamque affectu, tum ex magna Cardinalis Portocarreri autoritate, probabiliter aſſeritur. Quicquid tamen hujus ſit, invaliditas teſtamenti ex eo porro apparet, quod Genti Auſtriacæ jus, in Regna Hiſpaniæ quæſitum, Rex eripere non potuerit. Jus autem laudatæ Gentis ſolido niti fundamento, certum eſt: nam ſucceſſio in Hiſpaniam Auſtriacis debetur, juxta indolem ſucceſſionis linealis cognaticæ, cum Domus Borbonica, per renunciationem Mariæ Thereſiæ, ſuo jure exciderit. Hanc enim validam eſſe, Noſter prolixe non minus quam ſolide, diſcuſſis, quæ a Gallis opponuntur, rationibus oſtendit, ac inprimis callida illa commenta, quibus cauſam factæ renunciationis hodie ceſſare, hancque adeo exſpiraſſe, adverſarii perſuadere conantur, repellit. Non minus tertio teſtamentum Caroli II ex eo invalidum cenſeri debet, quod Anteceſſorum, ac præſertim Philippi IV, teſtamentis e diametro adverſetur: in hoc namque diſerte conſtitutum fuit, ut primum in ſucceſſione locum teneat Carolus, Philippi filius, alterum Margaretha Leopoldi Imperatoris conjux, tertium Imperator ipſe, quartum denique Sabaudus, excluſa prorſus Gente Borbonica. Imo quarto legibus quoque Hiſpanicis teſtamentum illud Carolinum repugnat: extat enim apud Hiſpanos peculiaris ſanctio in libro, quem Novam Collectionem vocant, anno 1611 Madriti impreſſo, in qua a jure ſucceſſionis Hiſpanicæ, omnes Galli, nemine excepto, diſerte & citra ambages excluduntur, Georgio d' Abuſſon, Archiepiſcopo Ebrodunenſi, nequicquam ſanctionis illius valorem impugnante. Cum porro Reges Hiſpaniæ nonnullas provincias clientelari ſolum jure poſſideant,

deant, hinc in ſpecie quoad Ducatum Mediolanenſem, Belgium Hiſpanicum & Regnum Neapolitanum, Caroli II teſtamentum invalidum eſſe, ultimo loco Clariſſimus Autor demonſtrat. Ex his ergo invaliditas, eique implicata injuſtitia teſtamenti Carolini, ſæpius memorati, ſatis apparet. Licet vero, juxta Sapientum ſcitum, illud demum utile ſit, quod honeſtum, quicquid vero turpe & injuſtum, quantacunque etiam utilitatis ſpecie ſeſe commendet, revera noxium exiſtimari debeat: attamen cum hoc apud omnes Politicos locum fortaſſis non ſit inventurum, hinc horum ingenio aliquid daturus Noſter, utilitatis quæſtionem ſeparatim deinde pertractat, cumque in eo omnes ſibi convenire perſuadeat, illud demum recte utile hic dici, quod tum univerſæ Europæ, tum maxime ipſius Regni Hiſpanici, omniumque ejus civium conſervationi & incolumitati ſit conveniens, juxta hanc normam, teſtamentum Caroli II ipſis Hiſpanis, & eorum etiam vicinis, ac ſpeciatim Italis, Belgio Fœderato, Imperio denique Germanico, aliisque Europæ regnis noxium eſſe, partitim demonſtrat, ac exceptionem Gallici cujusdam auctoris diluit.

Poſtquam illa Clar. Autor, de jure Sereniſſimæ Gentis Auſtriacæ in Hiſpanicas ditiones, diſſeruerat, paulo poſt factum eſt, ut Commentariorum, componendæ Hiſtoriæ Literariæ inſervientium, qui juſſu & auſpiciis Ducis Cenomanenſis in Gallia prodeunt, Autores, cenſuram quandam iſtius diſſertationis Commentariis ſuis inſererent, & quidem ejusmodi, ut, ſi vera eſſent, quæ objiciuntur, prodidiſſe potius, quam aſſeruiſſe cauſam, quam defendendam ſuſceperat, videri multis Noſter poſſet. Denuo igitur neceſſitatem, de certiſſimo hocce Auſtriacæ Gentis in Hiſpaniæ Regnum jure aliquid commentandi, impoſitam ſibi exiſtimavit: hinc enata eſt Diſſertatio nona, ulteriorem argumenti illius discuſſionem exhibens. Credi nimirum voluerunt Collectores illi, Clariſſ. Buddeum, ad Excerpta Hiſtorico-Juridica, in favorem Ducis Andegavenſis compoſita (quorum autorem, & fama, & Collectores illi, Obrechtum faciunt) nihil aliud reſpondiſſe, quam quod, deficientibus in poſteritate Caroli V legitimis hæredibus, ſucceſſio Hiſpanica, citra controverſiam, ad poſteros Ferdinan-

dinandi I pertineat; hoc ipſum vero eſſe, quod *Gallicanæ cauſæ* patroni quam lubentiſſime concedant: quod vero *Philippus V* non ſit legitimus hæres, hoc magno ab ipſo prætermiſſum eſſe ſilentio, de eo potius ſollicito, quod in Regno *Hiſpaniæ*, non ſemper eadem ſuccedendi ratio fuerit obſervata, & quod, admiſſa ſucceſſione lineali cognatica, jus Domus *Auſtriacæ* non ideo pereat. Ad hæc ergo Clariſſimus Autor reſpondet, ſe eo tantum conſilio in Excerpta illa Hiſtorico-Juridica (quorum primam ſolum partem tum viderat, cui deinceps tres, quas vocant, continuationes acceſſere) animadvertiſſe, ut oſtenderet, Auctorem illorum obſervatione ſua, qua in regno Hiſpanico ſucceſſionem linealem cognaticam obtinere docuit, parum proficere, nec cauſæ Auſtriacæ ulla ratione nocere; hac porro occaſione ſe addidiſſe, iſtam ſuccedendi rationem non ſemper accurate in Hiſpania fuiſſe obſervatam, ut non exempla in contrarium afferri poſſint. Quod autem porro dicatur, ſe non probaſſe, Philippum V non eſſe legitimum hæredem regni Hiſpanici, in eo auctorem cenſuræ, quisquis etiam ſit, magnopere falli, deinde Noſter exiſtimat, cum Ducem Andegavenſem, per renunciationem Aviæ, a regno Hiſpanico excludi, nec per teſtamentum Caroli II, utpote irritum & nullum, ad id admitti, late ſatis docuerit, adeoque nulla fronte aſſeratur, a ſe, ne verbo quidem, probatum eſſe, Philippum V non eſſe legitimum hæredem. Cum etiam in Excerptorum Hiſtorico Juridicorum continuationibus nonnulla afferantur, quæ imperitioribus fucum facere queant, operæ pretium eſſe arbitratur doctiſſimus Autor noſter, hasce nebuas diſpellere; quam operam eo lubentius in ſe ſuſcepit, quod viderit, ab Autoribus commentariorum Trivoltienſium Excerpta illa magnificis laudibus in cœlum tolli. Quam igitur Autor illorum Excerptorum, ſive ille Obrechtus, ſive alius fuerit, nec ex Molina ſuo, qui ei inſtar oraculi ſit, nec ex Mariana aliquid attulerit, quod cauſam Auſtriacam deſtruat, & Gallicanam juvet, prolixe ſatis ediſſerit, ſubjecta de Autoribus illis Trivoltienſibus opicriſi.

TRACTATUS PHILOSOPHICUS DE BAROMETRO, Auctore R. P. LAURENTIO GOBART, Soc. Jeſ.

Amſtelodami typis Stephani Rogeri, 1703, 12.
Conſtat 8 plag. cum fig. æneis.

IN procœmio ſtatim oſtenſurus Autor difficultatem ſuæ disquiſitionis, Barometri phænomena inter ea naturæ arcana recenſeri poſſe putat, quæ mentem humanam torqueant, & ubi collationem inter fluxus & refluxus maris cum barometri fluxibus & refluxibus inſtituiſſet, illorum cauſas æque difficulter ac hos exponi poſſe pronunciat. Ipſe autem hoc in tractatu, methodo ſcholaſticis uſitata, duo præcipue enodanda ſibi ſumit: quorum alterum eſt aſcenſus & deſcenſus Mercurii in tubo Torricelliano cauſa, alterum vero, quid aſcenſus & deſcenſus ille portendat. Circa primum docet, *aſcenſum mercurii non haberi per horrorem vacui*, cum præter id, quod natura vacuum non admittat, nec illud horreat, mercurius, ſi vacui metu in tubo aſcenderet, non hæreret in ſtatione triginta octo vel quadraginta digitorum, ſed ad quinquaginta pedes adſcenderet, ſi tantus foret, quo continerentur tubus; quod tamen non fieri, experientia ſatis patet. Dein, objectionibus atque exceptionibus variis formatis, quibus alii horrorem illum vacui evincere, & viciſſim aëris, tanquam abſentis vel non ſufficientis, preſſionem & dilatationem ſupprimere volunt, ita reſpondet, ut oſtendat, nunquam ita removeri poſſe aërem, ut nullus omnino remaneat, ſed præter reſiduum aërem communem, & aërem ſubtilem, & ætherem adhuc ſupereſſe. Reſoluto primo circa primam quæſtionem dubio, ad alterum progreditur: *an aſcenſus mercurii in barometro habeatur per pondus aëris?* & quibusdam ſuppoſitis (Deum ſcilicet impleviſſe cavitatem cœli ita, ut ſine penetratione nullum poſſit addi corpus, nullum detrahi ſine vacuo, & hinc nullum corpus locum deſerere, quin aliud ſuccedat, nullum corpus locum acquirere, quin ex illo aliud pellat; non eſſe neceſſe, ut moto corpore moveantur univerſa, ſed tamen vicina per circuitum; corpus in univerſo omnium ampliſſimum eſſe ætherem; aërem noſtrum nihil eſſe aliud, quam corpus heterogeneum, tenue, mixtum ex omnibus effluviis, quæ perpetuo ex corporibus rerum terreſtrium expirant, & hinc aërem habere multas cavitates, quæ repleantur ſubſtantia ætherea; ex his omnibus poſitis autem ſequi, aërem

rem esse gravem, quia gravia sint corpora, e quibus educuntur particulæ, quæ aërem constant;) tandem concludit, mercurium in tubo sustentari per pondus aëris, & aquam ascendere in tubo ad altitudinem 33 pedum ob æquilibrium aëris, simul docens, habere se aquam ad aërem, ut unum ad mille, i. e. unum pedem aquæ æquiponderare mille pedibus aëris. Contra hæc triplicis generis objectiones sibi proponit. Primi generis quæ sunt, impugnant aëris pondus & gravitatem: ad eas vero ita respondet, ut dicat, aërem æqualiter premere; sentiri quam maxime pondus aëris, si in una parte gravitaret, & non altera; longiorem aëris columnam præponderare breviori non semper, sed dum cætera reperiantur paria; aëris dilatationem sæpius vicem obire ponderis; tandemque ex dictis colligat, non posse mercurium in qualibet altitudine subsistere, quia aër gravitans extendatur tantum ad altitudinem 37000 pedum præter propter; dum elevatio mercurii varietur, variari antecedenter pondus aëris: adeoque dum barometrum ex loco humili deferatur in locum altiorem, ut ibi constans permaneat, variandas esse notas collaterales; posse cognosci facile, quantum ponderet columna aëris exterius gravitantis, quia, quod ascendat mercurius & subsistat in altitudine, fiat ex æquilibrio mercurii cum aëre. Secundi generis objectiones a thermometro sunt petitæ, & cum in thermometro habeatur ascensus corporis gravis seu spirituum vini sine pondere aëris, cum frigus conferat ad elevationem aquæ in thermometro, singit sibi opponi posse, quod in barometro quoque mercurii ascensus sine pondere aëris haberi possit, & frigus conferat ad elevationem mercurii in barometro. Negat autem, quod barometri phænomenon sine pondere aëris fieri possit, licet thermometri effectus sine eo fiat, quia in thermometro gravitatio exterior locum habere non possit, siquidem aër communis exterior penetrare nequeat poros vini, & interior non habeat eam vim, ut agat in subjectos spiritus, in barometro vero habeatur, unde aër in mercurium gravitet. Et admittit quidem, quod in thermometro, aqua facto, & barometro frigus ad mercurii aquæque ascensum concurrat, sed tantum indirecte, & ea differentia, ut ascensus aquæ thermometri indirecte habeatur a frigore aëris inter-

ni, directe vero ab aëre premente externo, cum viciſſim aſcenſus mercurii in barometro habeatur adæquate ab extrinſeco, ad quod frigus ſic concurrit, ut aërem condenſando graviorem faciat. Tertii autem generis objectio in eo conſiſtit, ut dicatur, quia aſcenſus mercurii in barometro, carente vaſe & tubi curvatura, non fiat per pondus aëris, ideo aſcenſum mercurii, in aliis etiam barometris non fieri per pondus aëris. Ad hanc vero reſpondet, mercurii aſcenſum in barometro carente vaſe per pondus aëris non fieri quidem directe, ſufficere tamen, quod is ipſe fiat per pondus aëris indirecte; eſſe enim modum gravitandi alium directum, alium indirectum; corpus grave directe gravitare in aliud, dum pondere ſuo immediate & per ſe vim facit in corpus ſibi ſubjectum, adigitque quantum in ſe eſt, terram verſus; indirecte autem gravitare, dum non immediate & per ſe, ſed mediante alio, vim facit in aliud corpus; mercurium in barometro carente vaſe ſuſtineri, non per columnam aëris, perpendiculariter barometro incumbentem, ſed per columnam aëris collateralem reflexam, conjunctam cum ea, per quam reflectitur. Quibus amplius nonnulla addit de eo barometri genere, quod unico conſtat tubo recto, parte ſuperiori hermetice clauſo, inferiore vero vix aperto, in cujus tubi medio quaſi fiat mercurius, ſic, ut inter mercurium & partem hermetice clauſam ſit ſpacium aliquod, carens elementari corpore, inter mercurium autem & partem modice apertam ſit aer communis; & in ſpecie adhuc explicat phænomenon circa hoc barometri genus, unde nempe fiat, ut ſi ſusque deque vertatur hoc barometrum, mercurius tam tarde moveatur, ſive ad partem apertam, ſive ad clauſam hermetice, cum tamen in aliis celerrime & cum impetu feratur modo ſurſum, modo ad latus, modo deorſum, dum vel leviter moveatur; monens etiam, hoc barometri genus minus valere, ut ex eo cognoſcatur auræ temperies, niſi immobile alicubi ſubſiſtat. Denique, antequam hoc dubium plane dimittat, varias huc pertinentes quæſtiones adhuc decidit; quid nempe ſit thermometrum, quomodo parentur aqua, quomodo vini ſpiritibus? Quid & quantum thermometro, ex aqua parato, commune ſit cum barometro, & in quo barometrum differat a thermometro? quid ſit thermometrum ſimplex, quid compoſitum? quomodo paretur thermometrum, ſi careat vaſe ſubjecto & extremitatem inferio-

Digitized by Google

ſeriorem habeat recurvam, quomodo, ſi habeat vas, *in quo* reſtagnet mercurius. Docet longitudinem *barometri ſimplicis* ad 4. pedes, latitudinem ad quartam digiti partem *extendi poſſe*; longitudinem & latitudinem ſimplicis non excedere *duplicis* extenſionem, ſed in duplici duplicem haberi bullam. *Explicat*, quomodo ſe habeat aer in thermometro ſpiritibus vini *facto*, dum frigus intendatur, quomodo ſe habeant ad invicem aer & ſpiritus vini, cum intenſior reddatur calor, & cur in tubo, cujus extremum recurvum eſt, ſed breve, dum invertitur tubus, mercurius non effluat? Ab his ad tertium dubium contra quæſtionem primam progreſſurus, quod in eo conſiſtit, *an præter pondus aëris requiratur etiam elaterium ejusdem?* notat, elaterium eſſe vim innatam rei, ut ſe reſtituat in ſitum connaturalem; vim autem illam fundari in certo quodam partium ordine, qui exigat, ut ſi ab extrinſeco mutaretur talis ordo, eum ſibi reſtituat corpus, ſublato obice externo; elaterium eſſe vel in actu primo, quod non diſtinguatur a tali partium ordine, ut connotante exigentiam reſtitutionis in priorem ſitum, ſi inflecterentur, vel in actu ſecundo, quod ſit actualis conatus partium, ut ſe in ſitum connaturalem reſtituat. Quibus prænotatis aſſerit, aerem habere elaterium, quia in minori extenſione conſtitutus, quam connaturaliter exigat, habeat vim ſe dilatandi & reſtituendi in ſtatum priſtinum, prout pateat in bombarda pneumatica & veſica flaccida in montem altum delata; & aſcenſum mercurii partim a pondere, partim ab elaterio aëris haberi. Contra hæc vero ſibi ipſi objicit, *primo* mercurium non ſtare poſſe ſaltem in recipiente per elaterium aëris, quia poſt aliquot exſuctiones aëris e recipiente nullus remaneat aër. Regerit autem, quod ſemper aliquid aëris remaneat, & frangendus potius ſit recipiens, quam omnis aer exſugatur, quia latera recipientis non habeant ſufficientem reſiſtentiam reſpectu aeris extrinſeci: imo arbitratur, quod, licet tantum aeris in recipiente poſt aliquot exſuctiones factas non ſit, nec tantum pondus aeris, quantum ad mercurium in tanta altitudine ſuſtentandum requiratur, elaterium aeris defectum atque vices ponderis ſuppleat; quod particulæ aeris paucæ ſive multæ æque premant, non quidem præciſe per pondus, ſed per argumentum

elaſticitatis, & quod augeatur elaſticitas, quando aeris quantitas minuitur. *Secundo*, quod hoc pacto habeatur duplex aeris elaterium, unum, quo aer preſſus reſiſtit prementi, alterum quo ſibi relictus in minori quantitate ſe dilatat intra recipientem, premitque latera recipientis & ſubjectum in vaſe mercurium, ſic ut ad eandem altitudinem eum ſuſtentet. Reſpondet autem, per idem elaterium aerem premere corpus, a quo prematur, & per idem etiam latera recipientis, atque ſuſtentare mercurium purificatum, ſi minuatur, & ſibi relinquatur; diſtinguendos eſſe motus reſiſtentiæ & dilatationis, qui non realiter, ſed tantum formaliter ſint diverſi, quia idem aer reſiſtentis & dilatantis denominationem ſumat; reperiri quandoq; motus reſiſtentiæ tantum, quandoq; dilatationis tantum, quandoq; reſiſtentiæ & dilatationis ſimul. *Tertio*, quod vel pondus & elaterium agant per lineam rectam, vel per obliquam: non autem agere in nos per lineam rectam, quia impediret obliqua; non per obliquam, quia impediret recta: ergo plane non agere. Reſpondet autem, pondus & elaterium columnæ aeris perpendicularis, obliquæ, collateralis &c. æqualiter premere ex omni parte per modum unius agentis totalis. Denique ex hactenus dictis colligit, gravitatem aeris petendam ab entitate ſingularum particularum aeris ſecundum ſe ſumtarum, elaterium vero petendum eſſe ab entitate particularum ſumtarum in ordine ad alias; pedem aeris inferioris magis gravitaturum, quam pedem aeris ſuperioris; aerem inferiorem acturum in ſuperiorem per elaſticitatem ſuam; minui preſſionem aeris, ubi minuatur ejus elaterium; aerem inferiorem in certa quantitate magis dilatandum, quando non prematur ab alio circumſtante, quam aerem ſuperiorem in eadem quantitate; non haberi elaterium in actu ſecundo, niſi habeatur aliqua reſiſtentia ab extrinſeco, ne corpus ſe dilatans extendatur, quantum poteſt; motum elaſticitatis fieri ſpontanee, rarefactionis vero motum fieri a calore immiſſo. *Quartum* dubium: *an aër tempore pluvio magis premat mercurium?* ita decidit, ut, quia vapores minuant elaterium aëris, aërem tempore pluvio non magis premere aſſerat. Ad objectiones, quarum plures format, ita reſpondet, ut oſtendat, tempore pluvio majus quidem aëris pondus haberi, non ideo vero majorem aëris preſſionem da-

dari, quia preſſio non tantum petatur a pondere & gravitate corporum, ſed & eorum elaſticitate, quæ in aëre vaporibus mixto per vaporum in illum inſinuationem impediatur. Porro docet, elaterium aëris reſtitui poſſe per ſublationem eorum, per quæ *imminutus eſt*, & per frigus condenſativum & expreſſivum vaporum; cauſam inſinuationis vaporum intra aërem eſſe multiplicem, ut Solem, terram aquas &c. hygrometra haberi multiplicia, quæ tamen uno principio nitantur omnia, ſive fiant chorda inſtrumenti muſici, ſive pergameno, funè, palea avenacea &c; eorum cauſam efficientem eſſe vapores aquæ intra poros horum corporum inſinuatos, qui, dum illarum fibras varie torqueant & tumefaciant, varios etiam motus cauſent; cauſam hygrometri formalem eſſe contorſionem fibrarum, ſitam in varia habitudine particularum ad ſe invicem. Quibus tandem quatuor hygrometrorum modos ſubjungit, quos autem hic recenſere prolixum nimis foret. Dum *quintum* dubium, *an ſc. aër rarefactus magis elevet mercurium?* pertractat, ſtatim monet, denſum & condenſatum, rarum & rarefactum diverſa eſſe; rarefactum enim eſſe corpus amplæ extenſionis, ratione alterius, rarum vero eſſe corpus amplæ extenſionis ratione ſui; denſum eſſe corpus anguſtæ extenſionis ratione ſui, condenſatum vero eſſe corpus anguſtæ extenſionis ratione alterius; & prolixe explicat, quid rarum ſit & denſum, quid rarefactio & condenſatio. Dein dum quæſtionem, an aer poſſit rarefieri & condenſari, poſt multas ſolutas objectiones, decidit, aſſerit, aërem poſſe rarefieri, quia poſſit recipere motus a minori extenſione ad majorem connaturalem, ratione ſtatus, in quo eſt, admiſſo intra poros ſuos calore, ita ſcilicet, ut particulæ conſtituentes ambitus unius pori ſint concatenatæ & implexæ, per intromiſſum autem calorem explicentur & expediant ſe figuram mutando; aerem quoque poſſe condenſari, quia a majori ad minorem reduci locum poſſit, & applicato corpore frigido ad bullam thermometri ſtatim aer contrahatur. His autem ita præmiſſis, dubium hoc quintum reſoluturus docet, aerem rarefactum non ita elevare mercurium, quia per rarefactionem aeris minuatur pondus ejus & elaterium; & aerem condenſatum magis premere & elevare mercurium, quia per condenſationem aeris elaterium & pondus augeatur.

Tandem

Tandem ſibi ipſi objicit: videri, ac ſi obſcurum explicetur per obſcuriſſimum, quando deſcenſus mercurii in barometro per rarefactionem explicetur; rarefactionem aeris non facere ad minorem aeris preſſionem, quia nulla ſit proportio, ut aer rarefactus deprimat mercurium; imo aerem rarefactum magis premere mercurium in vaſe, quam condenſatum, quia in thermometro, in quo bulla eſt ſuperior, applicata manu bullæ, ſtatim deſcendat aqua ratione caloris manus, rarefacientis aerem, & quia deſcendat mercurius in barometro, dum caleſiat tubi extremitas; &, ſi aer rarefactus minus ponderet, quam condenſatus, minus etiam eum debere reſiſtere, conſequenter neceſſe eſſe, ut æſtate continui ſint venti, continuæqne pluviæ. Sed reſpondet, tum demum obſcurum per obſcuriſſimum explicari, ſi rarefactio explicaretur juxta ſententiam communem de continuo, aut juxta eam, quæ dicit rarefactionem fieri punctis inflatis, non vero, ſi explicetur per intromiſſos intra aerem ſpiritus igneos, reflexos a terra, efformantes meatus ampliores, quos æther repleat ubique præſens; nullam quidem eſſe proportionem, ut aer rarefactus deprimat directe mercurium, eſſe tamen proportionem, ut deprimat indirecte, quia factus levior, minus gravitet in mercurium ſtagnantem, directe autem deſcendere mercurium ob pondus ſibi innatum; eſſe diſparitatem inter barometrum & thermometrum, quia hoc, non autem illud ſuperiore parte bullæ habeat aerem communem, quod aer communis bullæ cum aqua tubi faciat æquilibrium cum columna aeris exterioris, cum viciſſim columna mercurii tantum æquilibrium faciat cum aere externo, & mercurium deſcendere non quolibet calore, ſed intenſo, nec tam deſcendere ratione dilatati aeris, quam ratione incompatibilitatis mercurii cum intenſo calore; denique neceſſe eſſe, ut ſint continui venti, ſed ſi cetera concurrant, quæ ad illos producendos requirantur, quæ tamen facile etiam impediri poſſent, deinde non ſemper haberi diſpoſitiones ad pluvias, etiam cum aer eſt rarefactus, quia æſtate terra arida non ſuppeditet vapores ad pluvias requiſitos.

Tantum de priori tractatus hujus quæſtione. Circa poſteriorem, *quid aſcenſus & deſcenſus mercurii portendat?* oſtendit in primo dubio, *quid ex aſcenſu mercurii cognoſci poſſit?* Arbitratur

tur autem, ex eo cognoſci, aerem factum eſſe graviorem; eum non ſignificare mutationem aeris, quoad pondus præciſe; eum indicare ſaltem indirecte antecedentia, concomitantia & conſequentia mutationem aeris quoad pondus, ut & frigus condenſativum, expreſſionem vaporum & futuram ſerenitatem, imo non tantum futuram ſerenitatem, ſed & futuram nivem. Ipſe quidem ſibi objici poſſe exiſtimat, aſcenſum mercurii futuram ſerenitatem non docere poſſe, quia doceat præſens; nec eundem frigus condenſativum, ne quidem indirecte, oſtendere poſſe, quia alias deſcenſus etiam indirecte calorem rarefactivum oſtenderet, & conſequenter barometrum eſſet thermometrum; elationem mercurii cauſatam a condenſatione aeris ſignum fore futuræ pluviæ, quia, dum condenſatur aer, neceſſe ſit, ut pluat; eam neque directe, neque indirecte vaporum expreſſionem notare, quia vapores per condenſationem aeris exprimi non poſſint; per condenſationem non ſequi ſerenitatem aeris, quia quo magis condenſatus fuerit, eo minus lucidus fuerit; nec aſcenſum mercurii poſſe docere ſerenum vel nivem, neque disjunctive, neque determinate, in quibusvis circumſtantiis, quia nix & ſerenum ſunt oppoſita. Sed reſpondet ſtatim, aſcenſum mercurii non ſub eadem ratione quidem poſſe docere præſens & futurum, ſed tamen ſub diverſa; falſum eſſe, quod barometrum ſit thermometrum, ſi aſcenſum mercurii indirecte frigus condenſativum docere ſtatuatur, quia hoc ſiſtat in frigore & calore, nec tendat ulterius in ordine ad ſerenum, illud autem, cum mercurius aſcendat, indirecte quidem frigus doceat, ſed in ordine ad condenſationem, per quam aer fit gravior; aerem eſſe ſubjectum variarum alterationum, quæ oriantur ex vaporibus aquæ, exhalationibus terræ, effluviis corporum terreſtrium, ex calore & frigore, ex rarefactione & condenſatione; vapores illos & effluvia ſuſtentari in aere; unas aut duas ſpecies particularum ſuperare alias poſſe uno tempore, a quibus ſuperentur alio; particulas aquæ diſperſas non facere aquam ſenſibilem, niſi colligantur, nec igneas particulas ſenſibilem facere ignem, niſi coactæ in unum erumpant in fulgura; aerem poſſe vaporibus modo repleri, modo evacuari, modo lente, modo ſubito; quando abundent particulæ igneæ magis quam aqueæ, effe-

ctum ignis ſequi & ſuperare activitatem alterius agentis, & hinc ſequi aeris calefactionem & rarefactionem, at ubi ſuperent particulæ aqueæ, frigus & condenſationem ſequi; non neceſſe eſſe, ut pluat, dum condenſetur aer, & congregari quidem particulas aquæ per condenſationem aeris, quando ſunt etiam aliquo modo ſenſibiles, non autem, quando ſunt tam tenues, ut non cadant ſub ſenſus; vapores ex aere exprimi, vel cum eorum frigidiores late diffuſi aerem refrigerent, frigefactus aer recedat a circumferentia ad centrum, vapores ſecum trahendo, qui in via collecti nubes formant & reſolvantur in pluvias, vel alio adhuc modo, ſic ut cauſa expreſſionis extrinſeca ſit, quemadmodum in priori modo expreſſionis cauſa intrinſeca fuit; neque eo minus lucidum fieri aerem, quo magis condenſaretur, quia is de ſe ſit corpus diaphanum; & nivem atque ſerenum eſſe quidem oppoſita ſecundum ſe, non autem prout ſubſtant condenſationi & preſſioni aeris; poſſe ergo eſſe preſſionem aeris per condenſationem ortam ex vaporum expreſſione & excuſſione, & exinde majorem ſequi elationem mercurii. Ab his ad ſecundum dubium, *an aliquid certo poſſit ſtatui de futura aeris ſerenitate ex aſcenſu mercurii?* progreſſus, monet, certitudinem vel eſſe objecti (quæ conſiſtat in neceſſitate eſſendi) vel actus (quæ conſiſtat primo in eo, quod actus excludat omne dubium, ſecundo in neceſſitate veritatis talis actus, vel propter ſe vel propter motivum) & vel moralem, vel phyſicam, vel metaphyſicam. Dein aſſerit, poſſe aliquid certo ſtatui de futura aura ex motu mercurii, tam ex parte objecti, quam ex parte actus; nihil poſſe certo & determinate ſtatui, ex aſcenſu mercurii præciſe; poſſe certo, ſaltem moraliter, ſtatui disjunctive, vel nivem vel ſerenitatem futuram, & certitudine ſaltem morali etiam ſtatui poſſe determinate, futuram nivem potius quam ſerenitatem & vice verſa. Et ſi quis ipſi objiciat, temerarium eſſe, concludere, hic & nunc mercurius aſcendit, ergo certo erit ſerenum, vel certo erit nix; & vel poſſe dici, quantum temporis requiratur, ut habeatur tempus a barometro prædictum, vel non, neutrum vero dici poſſe, & ideo barometrum nullius eſſe utilitatis: Regerit, temerarium tum demum ſe fore, ſi concluderet determinate & præciſe ex aſcenſu mercurii ſerenitatem vel nivem, hoc vero ſe non facere; deinde dici poſſe, certitudine phyſi-

Digitized by Google

phyſica, ineſſe aeri mutationem quoad pondus, *ſi mercurius aſcendat*, & eadem prope certitudine dici poſſe ſub *disjunctione futurum* ſerenum conſtans, ſi lente & ſpatio plurium dierum aſcendat. In dubio tertio, *qualis aſcenſus requiratur ad cognoſcendam aëris diſpoſitionem ad ſerenum*? diſquirit, ſtatuens aſcenſum vel minimum mercurii eſſe ſignum magnæ mutationis in aere; eundem a puncto magnæ pluviæ ad pluviam aut variabilem tempeſtatem eſſe ſignum ſereni; aſcenſum mercurii adhuc minorem, i. e. a puncto magnæ pluviæ ad gradum unum ſeu quartam digiti partem, eſſe poſſe indicium ſereni futuri; porro aſcenſum tardiorem, i. e. ad ſpatium trium, quatuor aut plurium dierum, eſſe ſignum ſereni diuturnioris ſecuturi; & aſcenſum notabilem, ad digitum e. g. unum, & ſubitum, ſpatio e. g. 12 aut 15 horarum, eſſe indicium ſereni non diu duraturi. Dubia, quæ ſibi ipſe rurſus formavit, (quod ſcilicet lentus mercurii aſcenſus nihil faciat ad ſerenum futurum, quia ad duos dies aſcenderit, & tertio tamen pluet; quod tardiorem aſcenſum ſequatur quandoque pluvia; quod, ſi mercurius lente aſcendens ſit nota ſereni, etiam eſſe debeat nota major vel minor ſereni, quo magis vel minus aſcendat, quod tamen dici non poſſit; & quod aſcenſus ſubitus non ſit indicium ſerenitatis non diu duraturæ, quia fieri poſſit aſcenſus ſubitus, licet non ſint in aëre vapores) ita diluit, ut tandem dicat, lentum mercurii aſcenſum nihil quidem facere ad ſerenitatem diei tertiæ, ſed tamen aliquid conferre ad ſerenitatem quartæ, ideo enim tertio die pluere, quia nondum depuratus ſit aer per condenſationem duorum dierum; poſſe quidem inſtitui experimenta, quæ videantur evincere, quod tardiorem aſcenſum nonnunquam pluvia ſequatur, ſed ea tamen ita certo fore comparata, ut tantum aliquid, non vero totum dicant; verum eſſe, quod, ſi mercurius lente aſcendens ſit nota ſereni, ſit quoque major vel minor nota ſereni, ſi magis vel minus aſcendat, regulariter loquendo, non autem in omni caſu; & poſtremo, non ſequi abſolute, quod aſcenſus ſubitus non ſit indicium ſerenitatis non diu duraturæ, ſi poſſit fieri aſcenſus ſubitus, licet non ſint in aere vapores, ſed tantum ex hypotheſi, quod præceſſerit insinuatio vaporum. Tandem in quarto & ultimo dubio, in quo

docetur, *quid doceat deſcenſus, qualis requiritur, & an certo ex illo aliquid poſſit ſtatui?* Statuit deſcenſum mercurii directe docere minorem gravitationem aëris; quemlibet deſcenſum eſſe notam magnæ mutationis præſentis in aëre; eundem docere indirecte antecedentia, concomitantia & ſubſequentia minorem gravitationem aeris; docere etiam indirecte calorem, vapores aeri inſinuatos, ventos & pluvias; ex eo cognoſci poſſe certo disjunctive vel calorem vel vapores inſinuatos, & certo moraliter determinate calorem in certis quibusdam circumſtantiis; lentum mercurii deſcenſum indicare diuturniorem pluviam, ſubitum breviorem; deſcenſum majorem mercurii eſſe indicium certum moraliter ventorum ſimul & pluviæ, certis quibusdam circumſtantiis; ventos & pluvias conferre ad deſcenſum per modum unius, & mercurium deſcendere, dum flant venti, quia aer multum agitatus multum perdat ſuæ gravitationis ſecundum lineam rectam. Quæ cuncta cum pro more ſuo Auctor contra varias objectiones defendiſſet, ultimo ex omnibus hactenus dictis colligit: multa concurrere ad aſcenſum & deſcenſum mercurii, tum poſitiva, tum negativa; reperiri in aere leviſſimo pondus immenſum, condenſationem, reſiſtentiam & principium ſtabile futuræ pluviæ & ſerenitatis, indeque oriri, cur lente aſcendat deſcendatque mercurius; omnes aeris mutationes poſſe trium digitorum ſpatio in barometro concludi; illum mercurii motum, quo hic 3 aut 4 gradus extenditur aſcendendo deſcendendoque, eſſe magnum, eumque eſſe notabilem, ſi quartam digiti partem aut deſerat mercurius, aut de novo acquirat; ſi modus, quo mercurius aſcendit vel deſcendit, obſervetur, mercurium vel parum aut multum, vel lente aut ſubito aſcendere; mercurium exiguo tempore multum aſcendentem ſerenum brevius, ſed multum longiori tempore aſcendentem, ſerenum longius indicare; attendendum eſſe in barometro minus ad notas collaterales, quam ad terminos a quo & ad quem mercurius pergit; diſtinguenda eſſe anni tempora & terræ portiones, ut certum aliquid circa mercurii motum ſtatui poſſit; dum præciſe adſcendat mercurius, non poſſe certo & determinate ſciri hic & nunc, quid indicet, nivemne an ſerenum, ſed id ex circumſtantiis determinandum eſſe;

certo

certo quidem ſciri, dum præciſe aſcendit mercurius, aërem eſſe graviorem, ſed non ſciri certo, unde major illa gravitas fiat; & tam mirabiles videri debere fluxus & refluxus mercurii, quam mirabiles in ſe ſunt elationes maris, & mirabilis in altis Dominus.

THESAURUS GRÆCARUM ANTIQUITATUM, auctore JACOBO GRONOVIO. Volumen Secundum, Tertium, Quartum & Quintum.

Lugduni Batavorum, apud Petrum Van der Aa, 1698 & 1699. in fol.

Volumen II conſtat 52 plagulis, ac 100 tabulis æneis.
Vol. III 53 plagulis, ac totidem tabulis æneis.
Vol. IV conſtat 7 Alphab. 10 plag. & variis tabulis figurisque æneis.
Vol. V conſtat 7 Alphab. 17 plag.

EQuidem non nudius tertius prodierunt, quæ nunc exhibemus, volumina, ſed jam annis abhinc aliquot luci publicæ expoſita, a nobis vero eo tempore in Actis recenſita non fuerunt, eo quod conſtitutum nobis ac deliberatum eſſet, illorum recenſionem tamdiu differre, donec totum opus perfectum ſuis numeris & abſolutum extaret. Quod cum factum eſſe intelligeremus, noſtri putavimus officii eſſe, eandem, quam primo volumini A. 1697, pag. 529 in his Actis navavimus, operam nunc quoque ſuſcipere, & inſtituti, quod brevi commemoratione continetur, rationes expeditas dare.

Quod hic primum locum occupat, Volumen alterum reſpicit tempora bellum Trojanum inter & Alexandri Magni ætatem interjecta, in eoque imaginibus appoſitis repræſentantur *Fama*, *Menſis*, *Ulyſſes*, *Nauplius*, *Nauſicaa*, *Circe*, *Sirenes*, *Leander*, *Hero*, *Codrus*, *Maro*, *Pergamus Junior*, *Arethuſa*, *Alpheus*, *Cryſas*, *Acragas*, *Patreus*, *Homerus*, *Heſiodus*, *Dido*, *Caranus*, *Fauſtulus*, *Romulus*, *Amphinomus & Anapias*, *Egeria*, *Byzas*, *Thales*, *Solon*, *Pittacus*, *Alcaus*, *Sappho*, *Anacharſis*, *Battus*, *Pherecydes*, *Steſichorus*, *Attus Navius*, *Pythagoras*, *Anacreon*, *Sibylla*, *Sibylla Cumana*, *& Manlia*, *& Phrygia*, *Malchus*, *Charondas*, *Zaleucus*, *Archytas*, *Milo*, *Columna Rhegia*,

L. Junius Brutus, Mutius Scævola, Miltiades, Cynegirus, Heraclitus, Democritus, Hippocrates, Themistocles, Pindarus, Cimon, Sophocles, Euripides, Zeno Eleates, Athenarum & Heraclea Concordia, Socrates, Alcibiades, Aristophanes, Lysias, Crateuas, Herodotus, Thucydides, Moschion, Leodamas, Aristomachus, C. Marcius Coriolanus, L. Domitius Ahenobarbus, L. Quintius Cincinnatus, C. Servilius Ahala, Isocrates, Euclides, Plato, Aristippus, Aspasia, M. Manlius, Antisthenes, Diogenes Cynicus, M. Curtius, Aristoteles, Xenocrates, Theophrastus, Demosthenes, Æschines, Phocion, Epicurus, Monimus, Menander, Philemon, Posidippus. Cur vero non Græca tantum, sed & Romana ad antiquitates Græcas referantur, id causæ esse Celeberrimus Auctor tradit, quod aliter labor non potuisset illa per secula consummatus ire, & in quarumcunque terrarum vultibus ubique appareat manus Græcæ artificium.

Tertio Volumine sequentes exhibentur: *Phthia, Docimus, Nemausus, Aratus Astrologiæ Poeta, Theocritus, M. Atilius Regulus, Aratus Sicyonius, Hamilcar, Hamilcar & Hannibal, Hannibal, M. Claudius Marcellus, Archimedes, P. Cornelius Scipio, Aluccius, P. Cornelius Scipio Africanus, Q. Claudia Vestalis, P. Cornelius Scipio Nasica, Chrysippus, T. Quinctius Flamininus, Carneades, M. Porcius Cato, Eucharis, P. Terentius, L. Cornelius Lentulus Lupus, Metrodorus Ephesius, Pythodoris, Xenocrates, Mantias, Heraclides Tarentinus, Andreas, Nicander, Niger, Pamphilus, Apollonius, A. Postumius, C. Cœlius Caldus, C. Marius, L. Cornelius Sulla, Q. Pompejus Rufus, Mago Carthaginiensis & Dionysius Uticensis, Posidonius, M. Tullius Cicero, Cn. Pompejus Magnus, M. Atius Balbus, M. Arrius Secundus, Saserna fratres, Cn. Pompejus filius, M. Junius Brutus, C. Sallustius Crispus, Atilius Cimber, M. Antonius, L. Livineus Regulus, L. Servius Rufus, C. Antius Restio, Bellum Philippense, Q. Atius Labienus, L. Antonius, Sex. Pompejus, M. Vipsanius Agrippa, Dioscorides, C. Numonius Vaala, P. Virgilius Maro, Q. Horatius Flaccus, P. Ovidius Naso, T. Livius Liviæ T. F. Quartæ L. Halys, Cæcina Paetus & Arria, L. Annæus Seneca, C. Postumius, A. Persius Flaccus, M. Mettius Epaphroditus, Appollonius Tyaneus, Sex.*

Sex. Julius Frontinus, Rufus Ephesius, Theon Smyrnæus, L. Junius Rusticus, Sextus Heros, Ælius Aristides, Galenus, Conspectus prior sedentium Medicorum septem, Posterior eorundem, Apulejus, Lucius, Papinianus & Plautia, Julia Procla, Anicius Probus & Proba, Sacerdos Germanus Naviger (an metallicus corbiger?) *Facies Batava, Agamemnon, Eryx, Numa Pompilius, Sindorum originis memoria, Abaris Hyperboreus, Empedocles, Charondas, Pytheus.*

In utroque horum voluminum eundem, quem in primo, propositi modum servavit, singulisque tabulis explicatione addita, numorum imprimis similium rationem habuit, & quamplurima Græcorum & Latinorum scriptorum loca vel explanavit, vel emendavit. Dabimus horum locorum aliquot specimina, ut dilucidius ea, quæ diximus, appareant. Volumine altero, quando Didonem persequitur, monet, in Justino lib. XVIII, cap. IV restituendum esse nomen *Mutgo*, (quo nomine gavisus sit Didonis pater) quod librarii perperam omiserint, idque hodie in vetustissima membrana Medicea legi. Exinde insedisse Africæ istam appellationem, ita ut Maximus Madauri testetur, memoriam coli *Mygdonis* vel *Migginis*, ut quidem citent viri docti quidam, cum verum sit *Mydgonis*. Neque dubitat, id nomen restitui debere in Jamblicho de vita Pythagoræ cap. 27, ubi citetur ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ο ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΣ. Id ipsum enim fuit, ex sententia CL. Gronovii, ΜΤΤΓΙΑΔΗΣ. Non minus Justini lib. XV cap. III explanat, de Athenarum & Heracleæ Concordia disputans. Castigat quippe Bongarsium, Berneggerum, & Gevartium, quod de historia, quam Justinus narrat, pronunciaverint, esse obscuram prorsus, & vix ex uno Justino notam, ut inde in suo Lamacho & Malcho dubitantes hæserint. Contigisse enim id anno octavo belli Peloponnesiaci, & manifeste rem narrare Thucydidem his verbis: Ἐς τὸν Πόντον ἐσπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ἐρμίσας ἐς τὸν Κάλπην τοταμὸν, ἀπόλλυσι τὰς ναῦς, ὕδατος ἄνωθεν γενομένου, καὶ κατελθόντος ἀιφνιδίως ῥεύματος. αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ πεζῇ διὰ Βιθυνῶν Θρακῶν, οἵ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ασίᾳ, ἀφικνεῖται ἐς Χαλκηδόνα. Atque adeo affirmat, *Lamachus*, non *Malachus*, licet in nonnullis MSS. exter-

vet, veram lectionem esse. Eodem Volumine de Herodoto agens ait, si veteres non alium agnoverint Herodotum, quam prout hodie exstat, mirum non esse, quibusdam displicuisse. Imo vero non dubitat, veteres hinc inde aliter legisse, eosque non hæc verba Tomyridos Reginæ ad cadaver Cyri: Σὺ μὲν ἐμεῦ ζώσης τε καὶ νικώσης ἐς μάχην, ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν, ἑλὼν δόλῳ. σὲ δ' ἐγὼ, καθάπερ ἠπείλησα, αἵματος κορέσω; *tu quidem meum viventis & in pugna victricis filium perdidisti dolo captum: at ego te, prout interminata sum, cruore saturabo;* sed ista: ΣΥ ΜΕΝ ΕΜΕ ΖΩΣΑΝ ΤΕ ΚΑΙ ΝΙΚΩΣΑΝ ΣΕ ΜΑΧΗ ΑΠΩΛΕΣΑΣ, ΠΑΙΔΑ ΤΟΝ ΕΜΟΝ ΕΛΩΝ ΔΟΛΩ; *tu quidem me vivam & vincentem te prælio perdidisti, filium meum intercipiens dolo*, in Herodoto inveniisse. Id esse, addit, pretium membranæ Mediceæ, unicæ ad hanc rem fidelis; unicæ, ad quam Herodotus restitui possit. Similiter notat, epigrammate apud Stephanum Byzantinum v. ΘΟΤΡΙΟΙ legendum esse, ΗΡΟΔΟΤΟΝ ΞΤΑΕΩ, non ΛΤΞΕΩ, id quod monuerit Ursinus, qui id integrum de vetere libro Jo. Zezæ (qui Xylum Herodoti patrem, non Lyxum nominandum doceat, adductis multorum testimoniis, & inprimis Zenonis auctoritate, a quo id epigramma accepisse se Zezes scribat) descripserit. Equidem observat Gronovius, apud Lucianum de Domo dici ΗΡΟΔΟΤΟΝ ΤΟΤ ΑΤΞΟΤ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΘΕΝ; at vero, si vera sit annotatio Ursini, neque Lucianus pravo codice in errorem ductus ipse etiam prave scripserit, & hunc restituendum esse pronunciat. Similiter de Platone verba faciens, ipsum Platonem adjuvat in ea parte, quam ex eo citavit Apulejus in Apologia, pag. 300 edit. Elmenhorst. eaque, quæ Casaubonus sine ullo fundamento inferserit, omnesque editores imperitissime retineant, ex membrana Medicea, qua nihil veracius judicat, ita restituit; *ut qui hoc negotium ex lectione & æmulatione Aristoteli nactus sim: nonnihil & Platone me adhortante, qui ait, eum qui ista vestiget, ἀμελαμέλητον παιδίαν ἐν βίῳ παίζειν.* Volumine tertio, quando de Sex. Julio Frontino agit, Æliani in præfatione locum ex optimo codice Mediceo ita restituit: Ἐπεὶ δὲ τῷ Θεῷ παλεί σε Νιρέα συμβαλὼν παρὰ Φορμίνῳ τῶν ἐπισήμων ὑπαλικῶν ἐν Φορμίαις ἡμέρας τινας διέτριψα, δόξαν ἀπενεγκαμένῳ περὶ τὴν

ἐν

ἐν τοῖς πολέμοις ἐμπειρίαν· συμβαλὼν τ' ἀνδρὶ εὖρον ἀκ ἐλάττονα σπουδὴν ἔχουσα εἰς ἣν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τεθεωρημένην μάθησιν, ἠξίωμην ἀκ ἔτι περιφρονεῖν τῆς τῶν τακτικῶν συγγραφῆς, ἀκ ἂν ἐσπουδάσθαι παρὰ φρονίμοις δοκῶν αὐτὴν &c. Singulis his voluminibus annexus eſt index rerum notatu dignarum.

Volumen Quartum & Quintum continent libros, quibus Græciæ res atque antiquitates deſcribuntur, quorum proinde indicem nos quoque repræſentabimus. Volumine quarto ſequentes comparent: Nicolai Gerbelii *in Græciæ Sophiani deſcriptionem explicatio* pag. (1.) Jo. Laurenbergii *enarratio Græciæ antiquæ, tabulis Geographicis exornata & notulis emendata*, pag. 1. Ubbonis Emmii *Vetus Græcia*, cum additamentis Auctoris antehac ineditis & ſuis locis inſertis, ac ſubjectis notulis pag. 85: ejusdem *Athenarum veterum deſcriptio*, p. 433: *Lacedæmon antiqua* cum appendice, p. 465 & 633: *de Republica Carthaginienſium*, pag. 503: *de Republica ac legibus Cretenſium* p. 513: *de Republica Argivorum*, p. 519: *de Republica Thebanorum*, p. 523: *de Republica Corinthiorum*, p. 527: *de Republica Syracuſana* p. 531: *de Republica & ſtatu Corcyræorum*, p. 541: *de Samo & ejus Republica*, p. 545: *de Chio & ejus ſtatu ac fortuna*, pag. 547: *de Republica ac ſtatu Rhodiorum*, pag. 549: *de Republica ac fortuna Achæorum*, pag. 557: *de Republica ac fortuna Ætolorum*, pag. 575: *de Statu Acarnanum*, pag. 585: *de Statu Epiri*, pag. 587: *de Concilio Amphictyonico*, ibidem: *de Statu & Republica Maſſilienſium* pag. 589: *de Republica Locrenſium in Italia*, pag. 593: *de Lyciorum Republica in Aſia*, pag. 597: *de inclinatione & interitu Reipublicæ Atticæ, Spartanæ & Carthaginienſis*, pag. 599: *de ſitu, amplitudine, magnificentia & ortu Carthaginis*, pag. 661. Joannis Meurſii *de Populis & Pagis Atticæ liber ſingularis*, cum ſupplementis Auctoris & Jacobi Sponii, pag. 673: ejusdem *Athenæ Atticæ, ſive de præcipuis Athenarum antiquitatibus libri III*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo aucti, pag. 817: ejusdem *Cecropia, ſive de Athenarum arce & ejusdem antiquitatibus liber ſingularis*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo auctus, pag. 905: ejusdem *Ceramicus geminus, ſive de Ceramicis Athenienſium utriusque antiquitatibus, Liber ſingularis*, pag. 957: ejusdem *Regnum*

Atticum, sive de Regibus Athenienſium, eorumque rebus geſtis libri III, nunc ex ipſius Auctoris chirographo aucti, pag. 1017: ejusdem *Archontes Athenienſes, ſeu de iis, qui Athenis ſummum iſtum Magiſtratum obierunt, libri quatuor*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo aucti, pag. 1141. In præfatione de Gerbeliano labore cenſet, non ob doctrinam eligi meruiſſe, ſed ob raritatem & brevitatem, ut inde ad ſpatioſiora pararetur ingreſſus. Notat præterea aliquot ejus errores, nec adducit non quædam perperam a Laurembergio pronunciata, quem furtis Gerbelianis ſe maculaviſſe dicit. Melius quid & explanatius protuliſſe Ubbonem Emmium, ſtudiorum varietate ſcilicet ac cultu ſicut inſtructiorem, ita celebriorem. Omnium vero excellentiſſime de Græciæ antiquitatibus meruiſſe Jo. Meurſium, quem vel maxime in præfatione hac ſupplet, illuſtrat ac emendat. Quo loco inprimis laudat comitatem celeberrimi Viri, Jo. Georgii Grævii, quæ in his Meurſianis expoliendis adjumento & uſui maximo fuerit.

Volumine quinto ſequentes conſpiciuntur libri: Guilielmi Poſtelli *tractatus de Republica, ſeu Magiſtratibus Athenienſium*, pag. 1305. Antonii Thyſii *de Republica Athenienſium diſcurſus politicus*, pag. 1361: ejusdem *Collatio Legum Athenienſium & Romanarum*, pag. 1373. Jo. Meurſii *Piſiſtratus, ſive de ejus Vita & Tyrannide liber ſingularis*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo auctus, pag 1397. Caroli Sigonii de *Republica Athenienſium libri IV*, pag. 1497: ejusdem *de Athenienſium Temporibus liber*, pag. 1629: ejusdem *Lacedæmoniorum Tempora*, pag. 1670. Joannis Meurſii *Fortuna Attica, ſive de Athenarum origine, incremento, magnitudine, potentia, gloria, vario ſtatu, decremento & occaſu, liber ſingularis*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo auctus, pag. 1677: ejusdem *Atticarum Lectionum libri IV*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo aucti, pag. 1757: ejusdem *Piræeus ſive de Piræeo, Athenienſium portu celeberrimo, & ejusdem Antiquitatibus, liber ſingularis*, pag. 1929: ejusdem *Themis Attica, ſive de Legibus Atticis libri II*, pag. 1945: ejusdem *Solon, ſive de ejus Vita, Legibus, dictis atque ſcriptis, liber ſingularis*, nunc ex ipſius Auctoris chirographo auctus, pag. 1993: ejusdem

Arca-

Digitized by Google

Areopagus, ſive de Senatu Areopagitico, liber ſingularis, nunc ex ipſius Auctoris chirographo auctus, pag. 2065. Marq. Freheri *Deciſionum Areopagiticarum Sylvula*, pag. 1133. Mart. Schoockii *Achaja Vetus, ejus Situs, Antiquitates, Reſpublica, Reges, Tyranni, Leges, Bella* &c. pag. 2141. Joh. Meurſii *de Regno Laconico liber ſingularis*, pag. 2209: ejusdem *Miſcellanea Laconica, ſive variarum Antiquitatum Laconicarum libri IV*, pag. 2281. Nicol. Cragii Ripenſis *de Republica Lacedæmoniorum libri IV*, pag. 2497. In præfatione iterum Meurſium auget & illuſtrat, variaque literaturæ Græcæ capita explicatius tradit. Quo pertinet illud, cenſente Scaligero, vere Λακωνίζον decreti ſpecimen, a Boethio in ſcripto de Muſica ſervatum, de quo prolatas doctorum virorum ſententias invicem contendit, tandemque omnia ad MStam, ut loquitur, vetuſtatem ita reſtituit: Ἐπειδὴ Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος παρῳμενος ἐς τὰν ὁμετέραν πόλιν τὰν παλαιὰν μῶσαν ἀτιμάσας δὴ, καὶ τὰν διὰ τᾶν ἑπτὰ χορδᾶν κιθάριξιν ἀποστρεφόμενος, πολύφωνον εἰσάγων λυμαίνεται τᾶς ἀκοᾶς τῶν νέων, διάτε τᾶς πολυχορδίας καὶ τᾶς καινότατος τῶ μέλεος ἀγεννῆ καὶ ποικίλαν ἀντὶ ἁπλόας καὶ τεταμένας ἀμφιέννυται τὰν μῶσαν ὅτι χρώματος συνιστάμενος τὰν τῶ μέλεος διασκευὰν ἀντὶ τᾶς ἐναρμονίω ποτ τὰν ἀπόστροφον ἀμοιβάν· παρακληθεὶς δὲ καὶ ἐς τὰ ἀγῶνα τᾶς Ἐλευσινίας Δάματρος ἁρμοστὴ διεσπεύσατο τὰν τῶ μύθω διασκευάν, τὰν τᾶς Σεμέλας ὠδῖνας ἁνίκα ἐν δίκω τῶν νέων διδάσκει· δέδοκται Φᾶν περὶ τούτων τῶν βασιλέας, καὶ τῶν ἐφόρων μέμψασθαι Τιμόθεον, ἐπαναγκάσαι δὲ καὶ τὰν ἑνδεκαχορδίαν ἐκταμεῖν τὰς περισσὰς ὑπολιπόμενον τὰς ἑπτά· ἵπως ἕκαστος τὸ τᾶς πόλιος βάρος ὁρῶν εὐλάβηται ἐς τὰν Σπάρταν ἐπιφέρειν τι τῶν μὴ καλῶν ἐθῶν, μή ποτε ταράξηται κλέος ἀγώνων.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

Anonymi Compendium Regulæ Fidei Catholicæ Veroniana. 420. 424

Anonymi Dissertatio de S. Dionysio Areopagita, qua ostenditur, Sanctum hunc auctorem esse eorum operum, quæ nomen ejus præferunt. 168

Anonymi Historia Symboli Apostolici, cum Observationibus Criticis ad varios ejus articulos. 53

Anonymi Examen Libri, qui Expositio XXXIX Articulorum Ecclesiæ Anglicanæ *inscribitur.* 401

Abrahamsz (*Galeni*) *Apologia Mennonistarum.* 329

Alberti (*Pauli Martini*) *Porta Linguæ Sanctæ.* 445

Alexandri (*Natalis*) *Theologia Dogmatica & Moralis.* 45

Benoist (*Eliæ*) *de Stylo Novi Testamenti Amica Expostulatio.* 164

Benzelii (*Erici*) *Biblia, sive Tota Scriptura S. Suetice.* 341

Bulli (*Georgii*) *Opera omnia.* 32

Calvöri (*Casparis*) *Rituale Ecclesiasticum. Pars prior.* 303

Crameri (*Joannis Jacobi*) *Theologia Israelis.* 381

Crenii (*Thomæ*) *Exercitia sacra, priora quædam Mosis tractantia.* 278

Dicelii (*Hieronymi*) *Geographia Sacra & Ecclesiastica.* 281

Eduardi (*Jonathanis*) *Antidoti contra Socinianismum Pars IV.* 281

Eduardi (*Joannis*) *Exercitationes in varia Scripturæ Veteris ac Novi Testamenti loca.* 136

Fabricii (*Joannis*) *Considerationes variarum Controversiarum.* 446

Forbesii (*Guilielmi*) *Considerationes Controversiarum de Justificatione, &c.* 420

Grabe (*Jo. Ernesti*) *Præfatio & Annotata in Opera Georgii Bulli.* 32

Gregoræ (*Nicephori*) *Historia Byzantina, Græce & Latine.* 27. 173

Gregorii (*Joannis*) *Testamentum Novum cum Scholiis Græcis.* 49

Harduini (*Jo.*) *Dissertatio Chronologica de LXX Hebdomadibus Danielis.* 32

Jurieu (*Petri*) *Historia Critica Dogmatum & Cultuum in Ecclesia ab Adamo usque ad Christum receptorum.* 481

King (*Guilielmi*) *de Origine Mali.* 272.

Noalli

Noallii *Cardinalis & Archiepiſcopi Pariſienſis Condemnatio Verſionis Novi Teſtamenti Trevoltii A. 1702. editi.* 82
Le Nourry *(Nicolai) Apparatus ad Bibliothecam Maximam veterum Patrum Lugduni editam.* 1
Oſtervvald *(J F.) Catechiſmus, ſive Inſtitutio Religionis Chriſtianæ.* 275
La Placette *(Joannis) Diſſertationes de variis materiis Moralibus & Theologicis.* 412
Riccii *(Joſephi) Fundamentum Theologiæ Moralis, ſeu de Conſcientia Probabili.* 464
Schudt *(Jo. Jac.) Judæus Chriſticida graviſſime peccans & vapulans.* 73.
Schurmanni *(Jacobi) Prophetia Joelis illuſtrata.* 504
Sedulii *(Cœlii) Mirabilium Divinorum libri &c.* 108
Simonis *(Richardi) Novum Teſtamentum Gallice verſum.* 79
- - - *Reſponſio ad Condemnationem illius verſionis.* 83
Spanhemii *(Friderici) Operum Tomus ſecundus & tertius.* 241
Stillingfleet *(Eduardi) Caſus Eccleſiaſtici concernentes Officium & Jura Cleri Parochialis.* 201
Strimeſii *(Samuelis) Annotationes & Strictura in Controverſias cum Arminianis Spanhemianas.* 38
Surenhuſii *(Guilhelmi) Miſchna Pars VI. Seu Liber, qui inſcribitur Ordo Puritatum.* 392
Texelii *(Petri) Phœnix viſus & auditus.* 254
Tillemontii *(Nani) Commentariorum componendæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ inſervituorum Tomus XIII.* 121
- - - *Tomus VIII.* 450
Whitby *(Danielis) Commentarius & Paraphraſis in Novum Teſtamentum.* 148
Witſii *(Hermanni) Meletemata Leidenſia.* 85

II. Libri Juridici.

BEyeri *(Georgii) Delineatio Juris Civilis ad fundamenta ſua revocati.* 205
Buddei *(Jo. Franciſci) Selecta Juris Naturæ & Gentium.* 533

Cochet (*Melchioris*) *Tractatus de Indulto Curiæ Parisiensis.* 115
De Franckenau (*Gerh. Ern.*) *Sacræ Themidis Hispanæ Arcana publicæ luci expositæ.* 23
Gravinæ (*Jo. Vincentii*) *de Ortu & Progressu Juris Civilis liber.* 144
Leuchtii (*Christiani Leonhard*) *Consiliorum sive Responsorum Altdorfinorum Volumen II.* 289
Ludolphi (*Georgii Melchioris*) *de Introductione Juris Primogenituræ.* 90
Vander Muelen (*Guilielmi*) *Commentarii in Hugonem Grotium de Jure Belli & Pacis.* 260
Noodt (*Gerardi*) *Diocletianus & Maximianus, sive de Transactione & Pactione Criminum.* 227
Posneri (*Friedmanni*) *Decisiones de Citatione Reali.* 277
Schilteri (*Johannis*) *Notæ ad G. A. Struvii Syntagma Juris Feudalis.* 335
Spanhemii (*Ezechielis*) *Orbis Romanus, seu Exercitationes duæ ad Constitutionem Antonini Imperatoris, de qua Ulpianus L. XVII Dig. de Statu hominum.* 193
Strykii (*Samuelis*) *Continuatio Usus moderni Pandectarum a L. VI usque ad XII.* 415
Wernheri (*Jo. Balthasaris*) *Elementa Juris Naturæ & Gentium.* 170

III. Libri Medici & Physici.

ACademiæ *Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Collegarum Vratislaviensium Historia Morborum, qui A. 1701 Vratislaviæ grassati sunt.* 67
Barckhusen (*Jo. Conradi*) *Acroamata, in quibus complura ad Iatro-Chemiam atque Physicam spectantia explicantur.* 348
Bohnii (*Joannis*) *de Officio Medici duplici, Clinici nimirum ac Forensis.* 231
Broen (*Joannis*) *Opera Medica.* 425
Carl (*Jo. Samuelis*) *Lapis Lydius ad Osium Fossilium docimasiam analytice demonstrandam.* 190

Cowperi

Digitized by Google

Cowperi (*Guilielmi*) *Deſcriptio modi, quo ſanguis ex arteriis ad venas moveri per microſcopia in quadrupedibus vivis ſuis fuit.* 21

Floyer (*Johannis*) *Exercitatio de Balneorum frigidorum uſu æque tuto ac utili.* 180

Fontenellii *Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum cum Commentariis Mathematicis atque Phyſicis.* 153

Gobarti (*Laurentii*) *Tractatus de Barometro.* 537

Hoffmanni (*Jo. Mauritii*) *Idea Machinæ humanæ Anatomico-Phyſiologica.* 63

Langii (*Chriſtiani Joannis*) *Opera omnia Medica Theoretico-Practica.* 282

Mead (*Richardi*) *Mechanica Relatio de Venenis.* 131

Paſcoli (*Alexandri*) *Corpus Humanum, vel Brevis Hiſtoria, in qua nova methodo omnia ejus organa deſcribuntur.* 431

Paullini (*Chriſtiani Franciſci*) *de Candore liber ſingularis.* 96

- - - *Nucis Moſchatæ curioſa Deſcriptio.* 478

Portii (*Lucæ Antonii*) *Opuſcula & Fragmenta varia.* 428

Ruyſchii (*Frederici*) *Theſaurus Anatomicus Tertius.* 19

- - - - *Quartus.* 362

Sandvoord (*Theodori*) *de Cauſa Motus & Principiis Solidorum Corporum.* 508

Valentini (*Michaëlis Bernhardi*) *Muſeum Muſeorum.* 363

IV. Libri Mathematici.

Bernoulli (*Joannis*) *Perfectio Regulæ ſuæ pro determinando valore fractionis, cujus Numerator & Denominator certo caſu evaneſcunt.* 375

Craig (*Joannis*) *Specimen Methodi generalis determinandi Figurarum Quadraturas.* 311

Euclidis *quæ ſuperſunt Omnia, ex recenſione Davidis Gregorii.* 69

Fontenellii *Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum cum Commentariis Mathematicis atque Phyſicis.* 153

Goberti *Syſtema Conſtructionis & Motus Mundi.* 346

Tac-

Tacquet (*Andreæ*) *Elementa Geometriæ, & selecta ex Archimede Theoremata, emendata a Guilielmo Whiſton.* 72
Wilſon (*Jacobi*) *Microſcopicis Conſtructionibus nuper inventis utendi modus.* 358

V. Libri Hiſtorici, Geographici &c.

Anonymi Vitæ veterum Philoſophorum. 479
Anonymi Excerpta Strabonis. 107
Anonymi Vera Hiſtoria rerum geſtarum inter Reges & Regna Angliæ & Scotiæ, edita a Jacobo Drake. 212
Anonymi Hiſtoria Wilhelmi III M. Britanniæ Regis. 371
Anonymi Hiſtoria Hollandiæ a Pace Neomagenſi ad Ryſvicenſem. 400
Anonymi Theatrum Hiſtoricum Magnum. 518
Agathemeri *Compendiaria Geographiæ Expoſitio.* 106
Arnkielii (*Trogilli*) *Antiquitates Cimbricæ.* 332
Bohun (*Edmundi*) *Coſmographia Petri Heylyn continuata.* 97
Boivinii (*Joannis*) *Notæ in Nicephori Gregoræ Hiſtoriam Byzantinam.* 27. 173
Boyeri *Hiſtoria Wilhelmi III Regis Magnæ Britanniæ.* 364
Creſcimbeni (*Jo. Mariæ*) *in ſuam de Poeſi vernacula Hiſtoriam Commentariorum Volumen I.* 520
Dicæarchi *Geographica.* 101
Dionyſii *Halicarnaſſenſis, quæ extant, Opera.* 529
Dodvvelli (*Henrici*) *Diſſertationes ad Geographiæ veteris Scriptores minores.* 100
Enbergii (*Joannis*) *Narratio rerum memorabilium, quæ Upſaliæ ſolent æſtimari.* 317
Fibigeri (*Michaëlis Joſephi*) *Scholia & Obſervationes in Henelii Sileſiographiam.* 266
Fontanæ (*Fulvii*) *Ornamenta Hetruriæ in memorabilibus factis Equitum S. Stephani.* 7
Grævii (*Jo. Georgii*) *Theſaurus Antiquitatum & Hiſtoriarum Italiæ.* 385
Gregoræ (*Nicephori*) *Hiſtoria Byzantina, Græce & Latine.* 27. 173

Helenii

Digitized by Google

Halicarnaſſenſis (*Dionyſii*) *opera.* 529
Henelii (*Nicolai*) *ab Hennenfeld Sileſiographia renovata, ſcholiis, obſervationibus & indice aucta.* 266
Heylyn (*Petri*) *Cosmographia.* 97
Hudſon (*Joannis*) *Geographiæ veteris Scriptores Græci minores. Volumen II.* 100
Huetii (*Petri Danielis*) *Origines urbis & agri Cadomenſis.* 183
Huyſſenii (*Henrici*) *Commentarii Bellici Principis Raimundi Montecuculi in lucem producti.* 494
Jenkinii *Obſervationes in Apollonii Tyanei vitam.* 36
Iſidori *Characeni Manſiones Parthicæ.* 103
Ludolphi (*Jobi*) *Theatri Mundi Pars II.* 95
Montecuculi (*Raimundi*) *Principis Commentarii Bellici.* 494
Petavii (*Dionyſii*) *Opus de Doctrina Temporum.* 30
Pezronii (*Pauli*) *Antiquitas nationis & linguæ Celtarum ſeu Gallorum.* 10
Plutarchus *de Fluviis.* 105
Pregitzeri (*Jo. Ulrici*) *Germanici regiminis & gloriæ Speculum.* 293
De la Rocheguilhen *Virginis Hiſtoria Fœminarum, quæ multum apud Principes gratia valuerunt.* 46
Scymni *Chii Periegeſis.* 104
Spanhemii (*Ezechielis*) *Orbis Romanus.* 193
Struvii (*Burcardi Gotthelfii*) *Introductio ad Notitiam rei literariæ. Diſſertatio de doctis Impoſtoribus.* 41
Teiſſerii (*Antonii*) *Nova Supplementa ad Elogia doctorum Virorum.* 461
Tillemontii (*Nani*) *Vita Apollonii Tyanei.* 35
Vaillant (*Joannis*) *Nummi antiqui Familiarum Romanarum, perpetuis interpretationibus illuſtrati.* 405
De Wilde (*Jacobi*) *Gemmæ antiquæ ſelectæ.* 296

VI. *Libri Philoſophici & Philologici Miſcellanei.*

ALberti (*Pauli Martini*) *Lexicon novum Hebræo-Latino-Biblicum.* 445

Anonymi Explorator Londinenſis. Satyra. 283
Anonymi Tractatus de Natura Regiminis. 472
Aſchami (*Rogeri*) *Epiſtolarum Libri IV.* 163
Bælii (*Petri*) *Reſponſio ad Quæſita cujusdam Provincialis.* 433
De Bellegarde *Epiſtolæ de elegantioribus literis & morum diſciplina.* 43
Bodleji (*Thomæ*) *Genuina quædam Scripta poſthuma.* 300
De Boineburg (*Jo. Chriſtiani*) *Liberi Baronis Epiſtolæ ad J. C. Dietericum.* 74
De Bruin (*Florentii*) *Diſſertatio de emendandis Temporum Ebreæ linguæ Anomaliis Enallagisve.* 247
Buddei (*Jo. Franciſci*) *Selecta Juris Naturæ & Gentium.* 533
- - *Elementa Philoſophiæ Inſtrumentalis, Theoretica & Practica.* 110
Cellarii (*Chriſtophori*) *Annotationes ad Cœlium Sedulium.* 108
Crenii (*Thomæ*) *Animadverſionum Philologicarum & Hiſtoricarum Pars XII.* 525
- - - *de Libris Scriptorum optimis & utiliſſimis Exercitatio.* 526
Erasmi (*Deſiderii*) *Operum Tomus I. II. IV.* 352
Euripidis *Tragœdiæ, Medæa & Phœniſſæ, cum Scholiis Græcis integris.* 355
De Foe (*Danielis*) *Operum genuina Collectio.* 286
Georgii *Ducis Buckingamii, aliorumque Anglorum Poëmata.* 285
Goldneri (*Georgii Ludovici*) *Curioſa Monumenta Oratoria.* 257
Gronovii (*Jacobi*) *Theſauri Græcarum Antiquitatum Tomi II. III. IV. V.* 549
Guarini (*Baptiſtæ*) *de Ordine docendi & diſcendi libellus.* 94
Hearne (*Thomæ*) *Annotationes in C. Plinii Cæcilii Secundi Epiſtolas & Panegyricum.* 182
Lampe (*Frid. Adolphi*) *de Cymbalis veterum Libri III.* 142
Langii (*Joachimi*) *Medicina Mentis.* 475
Van der Muelen (*Guilielmi*) *Commentarii in Hugonem Grotium de Jure Belli & Pacis.* 260
Nicolai (*Joannis*) *Tractatus de Siglis Veterum.* 152
Omeiſii (*Magni Danielis*) *Solida Introductio ad Poeſin Germanicam.* 312

Perizo-

Perizonii (*Jacobi*) *Q. Curtius Rufus reſtitutus, & a criſi Joannis Clerici vindicatus.* 216
Piers (*Wilhelmi*) *Euripidis Tragœdiæ, Medea & Phœniſſæ.* 355
C. Plinii *Cæcilii Secundi Epiſtolæ & Panegyricus.* 182
Schmidii (*Jo. Andreæ*) *de Bibliothecis nova Acceſſio, Collectioni Maderianæ adjuncta.* 209
Stieffii (*Chriſtiani*) *de Urnis in Sileſia Lignicenſibus & Pilgramsdorfienſibus Epiſtola.* 222
Texelii (*Petri*) *Phœnix viſus & auditus.* 254
Wernheri (*Jo. Balthaſaris*) *Elementa Juris Naturæ & Gentium.* 170

INDEX RERUM
NOTABILIORUM
in hoc Volumine obviarum.

A Ben-Ezra *notatus.* 395
Abraham *Agarem dimittens num fecerit divortium?* 489
In S. Abſolutione *impertienda caute procedendum.* 310
Academia *nova Senenſis Phyſico-Critica.* 523
- - - *Upſalienſis.* 338.341
Inter Accuſatorem *& Reum tranſactio de admiſſis delatisque criminibus quatenus valida?* 227
Acidarum *rerum productio.* 357
Acindynianorum *in Eccleſia Græca factio.* 176
Actio *ad exhibendum qua olim Romanis?* 208
Actionis *Publicianæ uſus.* 416
Ἄδης *proprie quid?* 59
Adulterium *apud Romanos num crimen capitale?* 229.230
Advocatorum *qualia olim honoraria apud Romanos?* 207
Æliani *locus ex codice Mediceo reſtitutus.* 552
Æquationum *ſecundi & tertii gradus reſolvendarum methodus.* 156
Aer *gravis.* 539
- - *elaſticus.* 541
- - *& aqua idem elementum.* 509
Aeris *pondus eſt cauſa aſcenſus Mercurii in Barometris.* 538
ad aquam ratio gravitatis. 539
gravitantis altitudo. 539

Aeris *elaterium causa ascensu Mercurii in Barometris.* 541
rarefactio & condensatio ejusque in Mercurii elevatione effectus. 543
elaterii & gravitatis rationes. 542
circulatio in homine. 160
Affrictus *impedimenta in machinis computata.* 158
Africanis *Episcopis num interdictæ olim fuerint Appellationes ad Romanam Sedem?* 130
Agathemeri Ὑποτυπώσεων Γεωγραφίας *auctoris ætas.* 107
Alcali *non est productum ignis.* 349
Alciati (*Andreæ*) *JCti Historia Mediolanensis notata.* 389
P. Alfinii *Vari numus explicatus.* 408
P. Alfinius *Varus e sutore Consul.* 408
Alimentorum *vis specifica.* 426
Alimentum *quid?* 427
Altdorfina *Juris Responsa.* 289
Alterantium *medicamentorum dosis justo parcior plerumque præscribitur.* 232
Ambustorum *causa.* 429
Amontoniana *constructio pistrini caloris vi agitati.* 157
Amontonis *inventa.* 157. 158
Amor *erga Deum & nosmet quomodo comparatus esse debeat?* 412. 413
Anabaptistarum *dogmata ab aliis quoque probata.* 331
Anathema *Paulus Rom. IX. optavit fieri, non a Christo, sed propter Christum.* 80
Ab Anatomia *Medicina illustrata.* 67
Anatomiæ *studium omnibus utile.* 66. 67
exercitium an Medico necessarium? 66
Anatomicorum *catalogus.* 67
In Anglia *nata Societas promovendæ religioni Christianæ.* 275
Angliæ *Episcopis num jus suffragii competat in Parlamento, ubi causa capitales dijudicantur?* 204
conversionis tempore Jacobi II Historia. 364. 371
Anglicanæ *Ecclesiæ XXXIX Articuli vindicati.* 401. *sq.*
sententia de descensu Christi ad Inferos. 58
Anglo-*Scoticorum bellorum Historia.* 212
Animæ *seu sanctæ, seu impuræ, ex corporibus in idem receptaculum migrare creditæ.* 59
Animalia *omnia ex ovo.* 66. 67
Animalium *purorum & impurorum discrimen ante Mosen.* 488
& plantarum generatio. 517
Annius *Viterbiensis impostor.* 42

Ano-

Anomaliæ *temporum Ebreæ linguæ emendatæ.* 247
Anonymi *quidam detecti.* 444
Antelmii *de Vincentio Lerinenſi Symboli Athanaſiani auctore ſententia examinata.* 456
Antiochus *Epiphanes num deſignatus Dan. VIII. 9-14?* 507
Antiquitatum *Græcarum Theſaurus Jac. Gronovii.* 459
Antonini *Pii Imperatoris numus, quo Ampliator Civium vocatur, genuinus.* 198
Antoninorum *quis omnes in Romano Imperio ingenuos Jure Civitatis ornaverit?* 198
Antoninus *Caracalla verus auctor Conſtitutionis, qua omnes in orbe Romano ingenui Cives Romani facti ſunt.* 198
De Apollonio *Tyaneo Hiſtoria ex fabulis conſarcinata.* 37
Apoſtolicum *Symbolum notis Hiſtoricis ac Criticis illuſtratum.* 53
Apotheoſeos *exemplum recens apud Dominicanos.* 441
Apulejus *emendatus.* 552
Apum *examen in naturam fœminæ immiſſum.* 268
Aqua *& aër idem elementum.* 519
pericardii datur naturaliter. 65
unde proveniat? 65
quomodo alat? 350
non eſt ſolitarium principium naturale. 350
Aquæ *pericardii uſus.* 95
ad Aquam *aeris ratio grævitatis.* 539
Aquarum *principium quod?* 514
venenatarum ratio. 136
Arachnoidea *tunica cerebri.* 362
Arborum *plantarum & nutritio.* 512
Archeus *non eſt ſolitarius ſanitatis & morborum autor.* 349
Archiatrorum *ſumma exiſtimatio.* 121
Arena *& lutum unde?* 514
Armatos *num deceat intereſſe S. Cœnæ participationi?* 309
Arminianismus *refutatus.* 38
Arnobius *explicatus.* 230
Arragoniæ *leges.* 25
Arſenici *vis venenoſa unde?* 134
Arſenicum *male in peſte pro amuleto adhibetur.* 135
Arteriæ *& venæ non ſemper in extremitates capillares abeunt.* 21
Aſchami *(Rogeri) elogium.* 163
Aſperæ *arteriæ glandulæ.* 66
Aſtrologorum *præcepta in morbis curandis nil valent.* 232
Atellanæ *Italorum.* 522
Athanaſianum *Symbolum num ab Athanaſio, aut a quo compoſitum?* 453
Athanaſius *quantis calumniis falſo oneretur?* 452
num puer adhuc baptizarit? 450

Atmosphæræ *venenositas in quo consistat?* 136
De Attritione *controversia inter Romanæ Ecclesiæ Doctores.* 414
Auditus *organum & labyrinthus.* 66
Augustini *nomen qui præferunt libri Philosophici, sintne genuini, an supposititii?* 123
S. Augustini *Vita.* 121
mores. 128
Augustinus *Platonicæ Philosophiæ sectator.* 126
qua occasione suam de Prædestinatione sententiam hauserit? 128
Auri *efficacia non potest probari.* 233
Austriacæ *Domus jus in Regna ac ditiones Hispanicas.* 536
Authentica *quo sensu vulgata Bibliorum versio a Concilio Tridentino declarata?* 80
Αὐτονόμοι *quæ urbes olim Romanis?* 199

BAalzebub *quid vi vocis?* 137.
Balaam *fueritne Pseudopropheta?* 483
Balneorum *frigidorum usus.* 180
virtutes. 180. 181
Baptismum *num Athanasius jam puer administraverit?* 450
Baptizandorum *infantum immersio in frigidam utilis.* 181
Barbarismi *in Novo Testamento obvii cum majestate styli ejus comparati.* 166
Barlaami *cum Gregorio Palama controversia in Ecclesia Græca.* 176
Barometri *phænomena explicatu difficilia.* 538
& thermometri diversa ratio. 539. 544
indicationum regulæ. 548
Barometricus *Phosphorus.* 160
Barometrorum *consideratio.* 538
Baronius *notatus.* 80
refutatus. 130
Βατολογία *unde dicta?* 51
Belli (*Nicolai*) *Epitaphia.* 522
Bemelbergiorum *in Suevia familia.* 78
S. Bibliorum *in linguam Suecicam conversionis Historia.* 342
Suecice translatorum editio novissima. 345
Bibliotheca *Serenissimi Ducis Rudolphi Augusti Helmstadiensi illata.* 211
nova Scripturæ S. adornanda. 286
Bibliothecarum *Historia.* 41
De Bibliothecis *Collectanea.* 210
Blasphemia *Pharisæorum in Christum ejusque miracula, fueritne peccatum in Spiritum S.?* 150
Blondelli (*Davidis*) *Animadversiones*

ſiones in Petavianam de Doctrina Temporum. 32
Bochartus (*Samuel*) *notatus.* 10
Bodinus (*Joannes*) *notatus.* 436. 443
De Boinebourg (*Jo. Chriſtiani Lib. Bar.*) *elogium.* 75
Boivinii (*Jo.*) *ſtudium in edenda Nicephori Gregoræ Hiſtoriæ eccleſiaſtica.* 27
Bombis *jaciendis inſtrumentum univerſale.* 162. 162
Bonfadii (*Jacobi*) *ſcriptoris rerum Genuenſium miſera fata.* 388
Borbonica *Domus jus in Monarchiam Hiſpanicam per renunciationem amiſit.* 535
Bourdelin (*Claudii*) *vita.* 160
In Britannia *literarum cultus jam olim viguit.* 302
Bronchialium *vaſorum neceſſitas.* 22. 23
Brutorum *& hominis quoad partes diſcrimen.* 67
Burggraviatus *Noribergenſis ut ad Comites Zolleranos pervenerit?* 249
Burneti (*Gilberti*) *Expoſitio XXXIX Articulorum Eccleſiæ Anglicanæ ſub cenſuram vocata.* 401
Buxtorfius *notatus.* 248
Byzantinæ *Hiſtoriæ pars occaſione Vitæ Nicephori Gregoræ illuſtrata.* 175.
Byzantinæ *Hiſt. Nicephori Gregoræ nova editio.* 27
CAdomenſis *urbis origo & deſcriptio.* 183
Cain *vocis origo.* 279
Cainan *num Genealogiæ Joſephi c. III a Luca ipſo inſertus?* 146
Calchi (*Triſtani*) *Hiſtoria Mediolanenſis, ejusque Continuatio Joſephi Ripamontii.* 389
Caloris *vi agitati piſtrini conſtructio.* 157
Cambialium *literarum valor etiam in cauſa pecuniæ luſu perditæ.* 419
Campolinus (*Fabricius*) *vero nomine Mothe-Vayerius.* 435
Cancri *occulti cauſa.* 428
Candoris *uſus.* 96
Canonicus *quatenus abſtinere poſſit a reſidentia in loco Beneficii?* 290
Cantacuzeni *Byzantini Imperatoris mirus pro Palamitis in Eccleſia Græca zelus.* 177
Canum *morſus unde venenatus?* 133
In Capitulis *Proteſtantium num exemptio a reſidentia in loco Beneficii a Principe conceſſa ſit valida?* 289
Cardinales *in Gallia num ſubjaceant diſpoſitioni Indulti?* 119
Cario (*Joannes*) *notatus.* 434
Carminum *in Italia editorum index.* 524

Caroli

Caroli *II Regis Hiſpaniæ Teſtamentum ſub examen vocatum.* 534
Caſtellionæi (*Jo. Antonii*) *Antiquitates Mediolanenſes.* 390
Cataloniæ *leges.* 25
Catarrhi *ſuffocativi cauſa & cura.* 68
Catechismus *Neocomenſium Eccleſiarum.* 275
Cavitelli (*Ludovici*) *Annales Cremonenſes.* 391
Cautium *& lapidum origo.* 514
Celeritas *Solaris motus explicata.* 347
Celtæ *olim Gomeritæ, Sacæ, Titanes, Cimbri, dicti, & unde?* 11
Celticæ *gentis & linguæ antiquitas.* 10
Cham, *Noæ filius, pro Melchiſedeco agnitus.* 486
Chami *apologia.* 487
peccatum typicum. 487
Chaos *quid?* 349
Chemiæ *antiquitas & utilitas.* 348. 66
Chemica *principia defenſa.* 348
Chemicorum *fabulæ explicatæ* 349
Cherubinorum *quadriformis facies unde?* 491
Chorobatis, *libræ aquariæ, perfecta conſtructio.* 159
Chriſti *meritum quo ſenſu ex mente Reformatorum dici poſſit univerſale?* 39
anima quo ſenſu in infernum dicatur deſcendiſſe? 60
quem in finem deſcenderit in infernum? 61
humana natura vindicata. 62
paſſionis Hiſtoria illuſtrata. 138
In Chronicorum *morborum medela non ſemper lente procedendum eſt.* 232
Chylificatio *fit per fermentationem.* 351
ut ſuccedat? 430
Chylus *in glandula thymi continetur.* 66
Ciborum *aſſumendorum ordo nullius eſt momenti.* 232
varietas non magnum affert momentum. 232
Cimbricæ *Antiquitates.* 332
De Citatione *reali tractatus.* 277
Civis *idem plurium civitatum apud Græcos eſſe potuit, non apud Romanos.* 195
Civitatis *Romanæ jus quomodo amiſſum?* 195
quomodo paulatim latius propagatum? 196
Clementis *IX Rom. Pont. Indultum erga Parlamentum Pariſienſe.* 117

Clemen-

Clementis *Alexandrini scripta examinata.* 2
Theologia vindicata. 3
Chronologia explicata. 6
Clepsydrarum *methodus determinandarum generalissima.* 157
cylindricarum pro 12 horis designatio. 157
Cleri *num a secularibus negotiis plane arcendi?* 204
Cluverius *notatus.* 18. 267
Cœlii *Sedulii Carmina quanto in pretio fuerint?* 109
De S. Cœna *sententia Forbesii.* 424
S. Cœnæ *institutionis verba num recte Gallice versa:* C'est là mon corps. 83. 84
num gladiatos interesse conveniat? 309
In S. Cœnæ *administratione etiam diurna quando cœperint accendi lucernæ?* 308
Colicæ *nephriticæ ex podagra retropulsa cura.* 67. 68
Colloquia *in Anglia de Religione instituta, ex parte Pontificiorum infausta.* 369
Colores *num pro diversitate oculorum varient?* 44
Colorum *differentia.* 426
Columnas *inter in Italia & Zollerios in Germania cognatio.* 294
Comotarum *origo.* 516
ratio. 516
Comœdiæ *Italorum.* 522
Concilii *primi Hierosolymitani decreta unde?* 484
In Concilio *Africano A.* 426 *habito num appellationes ad Romanam Sedem fuerint prohibitæ?* 129
Concilium *Sardicense num inter œcumenica referendum?* 457
Condensatum *& densum quomodo differant?* 543
Confessionarii *numi origo.* 305
usus caute retinendus. 307
Conjugium *num sit licitum cum nepotis ex sorore vidua?* 292
Constantini (*Roberti*) *vita & scripta.* 187
Controversiarum *Theologicarum discussio.* 446
Coralloides *massa curiosa.* 364
Corilisum *in Capitularibus Carolinis quod oppidum?* 184
Cornelius Callidius Chrysopolitanus *vero nomine Cornelius Loos, patria Gaudanus.* 434
Cornu *Tunderense aureum.* 333
Corpora *solida (frigida, calida) fluida (frigida, calida) quomodo moveantur?* 509
Corporum *lapsus, in vario respectu & positu æstimatus.* 156
solidorum principia. 514

inflammatio unde? 515
gravitas unde? 517
Cosmographiæ *Petri Heylyni fata & incrementa.* 97
nova editio. 98
Cosmus *I Dux Hetruriæ ut Ordinem Equitum S. Stephani instituerit, primusque ejus Magnus Magister fuerit inauguratus?* 79
Craigii *methodus generalis pro figurarum quadraturis.* 311
Crameri (*Jo. Jacobi*) *vita & scripta.* 38
Creationis *Historia Mosaica ad globum terraqueum non restringenda.* 141
De Criminibus *transactio inter accusatorem & reum quatenus valida?* 227
Cujacio (*Jacobo*) *positum a Francisco Pithœo Epitaphium.* 463
Curetes *qui olim?* 15
De Q. Curtii *stylo controversia.* 216
Curva *navibus construendis aptissima.* 157
sine Geometria altiori non determinabilis. 157
Curvarum *methodus generalissima, secundum quas grave decidens horizonti in quacunque ratione appropinquat, citra hypothesin progressionis pro accelerazione Galileanam.* 156
In Cycloide *Bernoulliana quadratura infinitorum segmentorum partialis indicata.* 156
Cylindricarum *clepsydrarum pro 12 horis designatio.* 157
Pro Cylindris *vel trochleis diversæ diametri vis movens requisita, inæqualis.* 159
De Cymbalis *veterum tractatus.* 143
Cymbalorum *varia genera, inventio, usus.* 143

DAlechampii (*Jacobi*) *Vita & scripta.* 186
Dei *existentia, & existentia Juris Naturæ, connexa.* 260
unitas cur in Symbolo Apostolico expressa? 56
Cum Dei *bonitate & justitia quomodo consistant mala hominum?* 273
Delicta *in Deum commissa num pœnis humanis subjaceant?* 264
Del-Rio (*Martini*) *studia & scripta.* 435
Dens *aureus pueri Silesii.* 268
Densum *& condensatum quomodo differant?* 543
Descensus *animæ Christi in infernum quo sensu accipiendus?* 61. 147
Christi in infernum cur & quando Symbolo Apostolico inserius? 62

Cum Diabolo *pactum ineuntes capitali supplicio afficiendi.* 437
Diaphragmatis *musculus an duplex?* 65
Dicæarchi *scripta quæ periere & supersunt.* 100
ætas. 101
Ad S. Dionysii *Areopagitæ scripta primum A.* 533 *in Collatione Constantinopolitana provocatum.* 168
Dionysius *Halicarnassæus notatus.* 194
a quibus fuerit vulgatus? 529
ab Hudsono novissime editus. 529
Divinum *lumen num oculis corporeis videri possit?* 176
Divortium *num ante legem Mosis fuerit licitum?* 489
Diureticis *a pastu licet uti.* 232
Dodwelli (*Henrici*) *in Geographiæ Antiquæ scriptores merita.* 100
Dos *Regiarum etiam Virginum quam tenuis olim?* 214
Dramata *Musica sacra.* 523
Dramatis *componendi regulæ.* 45
Druidæ *cum Curetibus comparati.* 16
Dryden (*Johannis*) *splendidissima exsequiæ Londini ductæ.* 284
Dupinius *notatus.* 442

EBræa *lingua anomaliis & enallagis temporum liberata.* 247
Ecclesiæ *Græcæ in Palamitas & Acyndinianos divisio.* 176
Orientalis profanatio Dan. VIII prædicta quando evenerit? 507
Anglicana sententia de Descensu Christi ad Inferos. 58
Ad Ecclesiasticam *Historiam spectantia scripta Frid. Spanhemii.* 242
Elasticitas *aeris asserta.* 541
Elaterii *& gravitatis aeris rationes.* 542
Elaterium *quid?* 541
Elohim *Gen. I. 1. num verbo singulari junctum S. Trinitatis mysterium innuat?* 140
Enallage *temporum in lingua Ebræa commentum Grammaticorum.* 248
Enochi *liber apocryphus num Judæ fabulam de Angelorum cum fœminis congressu suppeditarit?* 483
Epatis *tumor pro embryone habitus.* 429
Ephræmi *Syri factum adversus Apollinaristam improbatum.* 459
scripta sub examen vocata. 460
Epidermidis *duplicatura in dorso manus.* 20

Epiglottidis *membrana.* 65
Epiglottis *an habeat in homine muſculos?* 65
Epiphanius *notatus.* 452
Epiſcopis *Angliæ num jus ſuffragii in Parlamento competat, ubi cauſæ capitales dijudicantur?* 204
Epithaphium *Cujacii.* 463
Equitum *S. Stephani Ordinis fundatio, privilegia, veſtitus, regimen præclaraque facinora.* 7
Erasmi (*Deſiderii*) *Operum nova editio.* 352
Erasmus *Rot. notatus.* 82
Eruditorum *quorundã infelicia fata.* 357
Eryſipelatis *cauſa.* 429
Evangelia *ſpuria.* 148
Evangeliorum *quatuor auctoritas aſſerta.* 147.148
Evangelium *Matthæi num Græce primum, an Ebraice ſcriptum?* 149
Euclidis *laus.* 69
Elementorum autor quis? 70
illuſtratores. 70.73
encomium & præſtantia. 70
opera noviter edita. 70
De Euclidis *operibus judicium.* 70
Eugenii *IV Rom. Pont. erga Parlamentum Pariſienſe benignitas.* 116
Euri *ortus.* 510
Euripides *illuſtratus.* 357
Experientiæ *innitendum eſt, deficiente aut repugnante ratione.* 232

FAbri (*Tanaquil*) *Vita.* 188
Pro Fama *num tantundem liceat, quam pro vita?* 263
Familiarum *Romanarum antiqui numi illuſtrati.* 405
Fauſti *Manichæi artes fallendi.* 124
ruditas. 125
In Febribus *malignis & contagioſis V. S. & calida alexipharmaca exulent.* 67
Fermentum *quid?* 351
eſt vel acidum, vel alcalicum. 351
Ferrandus *notatus.* 485
Feudale *jus illuſtratum.* 335
non ex jure Romano, ſed naturali ratione ſupplendum. 336
De Fide *Hæreticis non ſervanda num ullum Concilium quid definiverit?* 434
Fidei *articuli num vere cum ratione pugnent?* 327
Fides ἄλογος *num a Chriſtianis exigatur?* 323
& Scientia quomodo diſtinguantur & concilientur? 324

Per

Per Filium hominis *num ſemper Chriſtus intelligatur?* 83. 85
Fiſtulæ *in mari ortus.* 511
Fixa *parandi ratio.* 351
Fixæ, *corpora ardentia ſeu Soles, Terra ſuæ cum Luna & Planetis, nobis inviſibilibus ſtipati.* 516
Fixi *ſoni determinatio.* 162
Flagellatio *cur a Judæis in Synagogis peracta?* 85. 86
Flaminius (*M. Antonius*) *Proteſtantium partibus fuit addictus.* 462
Flemingii (*Joachimi Henrici*) *S. R. I. Comitis, geſta & elogium.* 500
De Fluviis *ſcriptor Græcus Plutarchus num idem cum Chæronenſi?* 105
Fœmina *num ſine curatore citationes reales poſſit obtinere?* 277
Fœminarum, *quæ gratia apud Principes floruerunt, Hiſtoria.* 46
Fœmininus *ſexus vindicatus.* 44
Fœtus *an tres habeat tunicas?* 64
per quas vias nutrimentum accipiat? 64. 65
hiſtoria. 156
Folietæ (*Huberti*) *ſcripta recuſa.* 387
Forbeſii (*Guilielmi*) *Vita.* 421
Forum *Judicum, Forum Regium, ſyſtemata juris Hiſpanici.* 24
Fractionis, *cujus numerator & denominator certo caſu evaneſcunt, valor perfecte determinatus.* 375
Friderici Auguſti *Saxoniæ Electoris Potentiſſimi ad thronum Polonicum evectio.* 501
Frigus *quid?* 350
Fulguris *cauſa.* 512
Funebres *ritus.* 224

De Galeno *judicium.* 436
Galli *omnes a jure ſucceſſionis Hiſpanicæ excluſi.* 535
Gazotti (*Petrus*) *notatus.* 96
Gehenna *quid?* 81
Gemmæ *illuſtratæ.* 298
Generatio *animalium ut fiat?* 517
Gentiles *unde tam facile tantoque numero ad fidem Chriſtianam fuerint converſi?* 488
Gentilium *Theologia explicata.* 35
Genuenſium *Hiſtoriographi.* 385, 388
Germanicæ *linguæ cum Perſica convenientia unde?* 19
Poeſeos inſtitutiones. 252
varietas. 252, 253
Germanorum *origo.* 17

Gladiatos *num deceat intereſſe S. Cœnæ participationi?* 309
Glandula *pinealis eſt ſenſorium commune.* 426
Glandularum *meſenterii conglobatarum uſus.* 64
Glandulæ *thymi uſus.* 66
Gnoſticis *in Symbolo Apoſtolico quæ oppoſita?* 56
Gnoſticorum πλήρωμα *quid?* 57
Goberti *ſyſtema mundanum novum.* 346
Goëlis *veteris cum Meſſia comparatio.* 384
Golzius *notatus.* 408
Gomaritæ *antiqui, a Gomaro Japheti filio deſcendentes, non alii quam Celtæ ſeu Galli.* 11
Gonzalez (*Thyrſi*) *Jeſuitarum Generalis in doctrina de Probabilismo a Socio P. Joſepho Riccio refutatus.* 46
Gothicarum *legum in Hiſpania compilationes variæ.* 2
Grabius (*Jo. Erneſtus*) *quid præſtiterit in editione operum Georgii Bulli?* 35
Græcarum *Antiquitatum Theſaurus Jac. Gronovii.* 459
Gratia *Dei quo ſenſu ex mente Arminianorum, quo ex mente Reformatorum univerſalis?* 38
Gratiæ *Divinæ irreſiſtibilitas aſſerta.* 40
Gratiam *Dei prævenientem & irreſiſtibilem quid interſit?* 40
Gravitationes *Planetarum calculo analytico inquiſitæ.* 162
corporum directæ & indirectæ. 540
Gravitatis *ratio.* 517
& elaterii aeris ratio. 542
Gregoræ (*Nicephori*) *Hiſtoriæ Byzantinæ editio noviſſima quorum induſtria debeatur?* 27
Vita. 174
Gregorii (*Johannis*) *Vita.* 49
Gregorius *Nyſſenus notatus.* 459
Gronovius (*Jacobus*) *notatus.* 104. 106
Grotius (*Hugo*) *num auctor Annotationum in Epiſtolas, quæ nomen ejus præferunt.* 139
refutatus. 150
La Grotte del cane *cur interimat canes?* 138
Guarini *plures.* 94
Guelforum *cum Zollerianis cognatio.* 294

HÆmorrhoides *oris & veſicæ.* 68

Hæreticis *quibus Symbolum Apoſtolicum fuerit oppoſitum?* 56
De Hæreticis *non ſervanda fide num ullum Concilium aliquid definiverit?* 434
Hammondus (*Henr.*) *refutatus.* 150
Harduini (*Joannis*) *de Septuaginta Hebdomadibus Danielis Diſſertatio.* 32

Haſtam

Haſtam *erectam ferendi jus quodnam in Jure Vitæ?* 418
Hebdomades *ante Sabbati religionem cognitæ.* 488
Herniarum *cura.* 67
Herodiani *qui?* 81
Herodoti *pater non Lyxus, ſed Xylus.* 552
Herodotus *ex membrana Medicea emendatus.* 551
Hetruſcæ *Poeſeos origo & incrementa.* 521
Heylyni (*Petri*) *vita & ſcripta.* 98
Epitaphium. 99
La Hire *inventa.* 159. 161. 162
In Hiſpanicam *Monarchiam Jura Domui Auſtriacæ vindicata.* 535
Hiſpani *cujusdam faſtus lepide repreſſus.* 498
Hiſpanici *juris Hiſtoria.* 23
Hiſtoria *Bibliothecarum.* 41
doctorum impoſtorum. 42
fœminarum quæ gratia apud Principes valuerunt. 46
paſſionis Chriſti illuſtrata. 138
creationis Moſaica ad globum terraqueum non reſtringenda. 141
verſionum S. Scripturæ in linguam Suecicam. 342
Wilhelmi III Regis M. Britanniæ. 364. 371
Anglo-Scotica. 212
Hollandiæ a Pace Neomagenſi ad Ryſvicenſem. 400
univerſalis nova. 518
Poeſeos Italicæ. 521
Hiſtoriæ *Byzantinæ Nicephori Gregoræ nova editio.* 27
pars occaſione Vitæ Nicephori Gregoræ illuſtrata. 175
Ad Hiſtoriam *Eccleſiaſticam ſpectantia ſcripta Frid. Spanhemii.* 242
Hiſtoriographi *Italiæ junctim editi.* 385
D. Hoëo *vindicata iterata & ſolida Defenſio Pupillæ Saxonicæ.* 527
Hohenzolleranæ *Domus origo atque incrementa.* 293
Hohenzollerani *Comites in Principum dignitatem evecti.* 295
Hollandiæ *Hiſtoria a Pace Neomagenſi ad Ryſvicenſem.* 400
Hominis *& brutorum quoad partes diſcrimen.* 67
Horizontalis *linea recta, non curva.* 347
Horologiorum *portabilium emendatio.* 162
Horror *vacui non eſt cauſa aſcenſus Mercurii in Barometris.* 538
Hoſpitalii (*Wilhelmi Franciſci*) *Marchionis S. Meſmii Vita & elogium.* 234

Familia. 235
inventa. 157
Hoſtem *immiſſis percuſſoribus occidere num licitum?* 265
Huddenii (*Joannis*) *elogium.* 236
Humores *fœtum ambientes cujus ſint conditionis?* 156
Huyſſenii (*Henrici*) *in rem literariam merita, editis Montecuculi Principis Commentariis Bellicis.* 503
Hydrophobiæ *ratio.* 133
cura. 134
Hygrometri *rationes.* 543
Hyle *quid?* 349
Hymni, *Te Deum laudamus, quis auctor?* 123. 124
Hyperboreanum *gentium antiquitas aſſerta.* 340

IAcobi *II Regis M. Britanniæ crudelitatis exemplum.* 366
Jacobi *IV Scotiæ Regis cum Margaretha Anglica nuptiæ, fundamentum unionis inter Angliam & Scotiam.* 214
Jacobus *II num conjurationis in Wilhelmum III R. A. fuerit conſcius?* 374
Jamblichus *in Vita Pythagoræ emendatus.* 551
Idola *gentium pleraque a Judæis orta.* 254
Jejunium *num ad officia Chriſtianorum referendum?* 146
Jeſuitæ *non omnes probant Generalis ſui Thyrſi Gonzalez doctrinam de Probabilismo.* 465
Ignis *quid?* 350. 509
Veſtalis exſtinctus ut fuerit reſuſcitatus? 350
accidens in materia combuſtibili. 509
Ignominia *quomodo in ſtatu tum naturali, tum civili recte repellatur?* 263
Imaginationis *depravatæ vis.* 436
Imbrium, *nimborum & pluviarum cauſæ.* 511
In Imperantes *poteſtate ſua abutentes quid liceat populo?* 262
Impoſtorum *doctorum Hiſtoria.* 42
Incantatores *ſeu veri, ſeu imaginarii, capitalem pœnam promeriti.* 437
Indifferentia *Myſticorum rejecta.* 413
Indultum *Curiæ Pariſienſis quid?* 116
ad quos extendatur? 118
Infernus *quid?* 59
in Symbolo Apoſtolico commune notat animarum cujuscunque ſortis receptaculum. 60
Ad Inferos *deſcenſus Chriſti nova ratione explicatus.* 58

Infini-

Digitized by Google

Infinitum *num ab intellectu finito ſit comprehenſibile?* 326
Inflammatio *corporum ſolidorum unde?* 515
Inflammatis *membris opiata externa gangrenam & ſphacelum non inducunt.* 232
Inſtrumentorum *Chirurgicorum alia deficiunt, alia ſunt inepta.* 233
Inſtrumentum *univerſale jaciendis bombis.* 162
pro commode applicandis ad objecta lentibus microſcopiorum, ejusque uſus. 358
Intellectus *hominis finitus an comprehendere poſſit infinitum?* 326
Inteſtinorum *ductus novi.* 431
mucus quid? 431
Inventa *Amontoni.* 157. 158
De Joanna *Papiſſa fabula.* 77
Jobi *liber veram hiſtoriam complexus.* 482
In Joëlis *Prophetiam Commentarius.* 504
Jovis *Hiſtoria illuſtrata.* 14
cum Gigantibus bellum explicatum. 15
Iſidori *Characeni atat.* 10,
Iſidorus *emendatus.* 301
Judas *proditor num Cœnæ Dominicæ interfuerit?* 138
Judæos *convincendi methodus.* 74
Juris *primogenituræ prima origo.* 2
introductio num licite & prudenter fiat? 92
Naturæ & Gentium duæ propoſitiones fundamentales. 172
Civilis Delineatio juxta ordinem Pandectarum. 206
Naturæ vindiciæ ex exiſtentia Divini Numinis. 260
Jurisprudentia *Hiſpanica.* 23
Jus *Feudale illuſtratum.* 335
Gentium a Jure Naturæ diſtinctum nullum. 114
& Naturæ num admittat demonſtrationes? 170
angustioribus limitibus circumſcriptum. 171
Jus *Civitatis Romanæ quomodo paulatim pluribus conceſſum?* 196
De Juſtificatione *ex operibus doctrina Jacobi cum Pauli doctrina conciliata.* 34
Juſtinus Martyr *num primus* Λόγῳ *ante conditum mundum præexiſtentiam docuerit?* 33
Juſtinus *ex membrana Medicea emendatus.* 551

R. Kimchi (*David*) *notatus.* 248

Labiorum *ſtructura.* 20
Lampadum *in S. Cœnæ adminiſtra-*

niſtratione uſus antiquior quam candelarum. 308
Lamy (*Bernhardi*) *de LXX Hebdomadibus Danielis ſententia refutata.* 32
Lapidum *pretioſorum, margaritarum ac auri efficacia non poteſt probari.* 233
& cautium origo. 514
Laponum *binæ æſtates quinquemeſtres, & binæ hyemes menſtruæ.* 347
Lapſus *corporum in vario reſpectu & poſitu æſtimatus.* 156
Latii *jus quale apud Romanos?* 195
Lepra *quomodo in veſtimentis locum apud Judæos habere potuerit?* 395
De Lepra *traditiones Rabbinorum.* 395
Leviratus *apud Judæos lex.* 490
Leviticus *cultus illuſtratus.* 492
Lex 17. *ff. de Statu hominum illuſtrata.* 194
1. § 3. ff. de Calumniat. illuſtrata. 229
18 C. de Tranſact. illuſtrata. 227
9. C. ad Leg. Jul. de adulter. emendata. 229
Libertatis *humanæ in eligendo nova notio.* 273
Libræ *aquariæ Chorobatis, perfecta conſtructio.* 195
Librorum *optimorum, qui legi merentur, indiculus.* 526
Ligiſtarum *in Gallia ſuperſtitioſiſſimæ in Henricum III molitiones.* 440
Lignicium *civitas veterum Lygiorum.* 223
Linea *horizontalis recta, non curva.* 347
Lingua *Ebræa anomaliis & mallagis temporum liberata.* 248
Locati (*Humberti*) *de Placentinæ urbis origine, ſucceſſu & laudibus.* 392
Logica *Jo. Franc. Buddei qua methodo tradita?* 112
Loos (*Cornelii*) *adverſa fata ob librum de Vera & Falſa Magia compoſitum.* 434
Lucernæ *quando etiam in diurna S. Cœnæ adminiſtratione accendi cœperint?* 308
Lucernarum *ad S. Cœnæ celebrationem accenſarum origo.* 307
Lucianus *emendatus.* 552
Ludlovii (*Edmundi*) *fata.* 370
Ludorum *moralitas.* 419
in L. 1. & fin. C. de aleator. relatorum explicatio. 419
Lunæ *motus cauſa.* 516
Lupus (*Chriſtianus*) *notatus.* 130
Luſitaniæ *leges.* 26
Luſorum *malitiæ ut occurrendum?* 418-419
Lutum *& arena unde?* 514

Lygii *veteres Silesiæ incolæ.* 222. 267

In MAchinis *afflictus impedimenta computata.* 158
Magi *seu veri, seu imaginarii, capitalem pœnam promeriti.* 437
Magiæ *magna olim licentia.* 439
Magicus *actus a religioso apud Gentiles olim difficulter secretus.* 439
Magnetis *generatio & φαινόμενα explicata.* 512
Majemonides *notatus.* 485
Mala *imperfectionis, naturalia & moralia hominum quomodo cum Divina bonitate & justitia possint consistere?* 272
De Mali *origine tractatus Guilielmi King.* 272
Mammarum *ductus lactiferi senio concidunt.* 362
Manumissi *apud Romanos olim diversi generis.* 199
Marci *Evangelium num Latino sermone conscriptum?* 80
Marciani *Heracleotæ* Περιήγησις *genuino auctori Scymno Chio vindicata.* 104
Margaritarum *efficacia non potest probari.* 233
Mariæ *Angliæ Reginæ de Historicis judicium.* 369
Materia *prima quid?* 349
Matrimonii *ratio qualis ante Mosen?* 489
Matthæi *Evangelium num Ebraice primum, an Græce scriptum?* 149
Mauſſacus *refutatus.* 105
Maxilla *inferior inter locum insertionis & processum condyliformem membranam habet.* 363
Medicamenta *licet Medicis parare ac dispensare.* 232
Medicamentorum *constitutio interna ex eorum principiis non semper dignoscitur.* 233
vis specifica. 426
operatio unde dependeat? 427
Medicamentum *quid?* 427
alimentosum quid? 427
Medici *officium.* 232
Medicina *ab Anatomia illustrata.* 67
præscriptoria periculosior est dispensatoria. 233
Medicinæ *definitio.* 426
divisio. 426
Medicis *Chymia & Anatomia necessaria.* 66
licet medicamenta parare ac dispensare. 232
An Medico *Anatomes exercitium necessarium?* 66
Mediolanensium *Historiographorum Collectio.* 385
Melchisedecus *quis?* 486
Mennonistarum *Apologia.* 329

ab aliis Anabaptiſtis diſcrimen. 330
dogmata de Chriſto. 331
Mentis agritudinem ſanare, recta philoſophandi methodus. 471
Mercurii aſcenſus & deſcenſus in tubo Torricelliano cauſa. 538
in Barometris cauſa non eſt horror vacui. 538
cauſa elaterium aëris. 541
& deſcenſus in tubo Torricelliano quis, & quid portendat? 544
motus cauſa. 516
Mercurius ſublimatus cur ſit venenatus? 134
dulcis cur non ſit venenatus? 134
Gallicus libros ejus tituli plures peperit. 441
Merulæ (Georgii) Antiquitates Vice-Comitum Mediolanenſium. 390
Meſſiæ cum vetere Goële, velut typo comparatio. 384
Metallorum generatio. 517
Metempſychoſin quo ſenſu docuerint Judæi? 81
Methodus Curvarum generaliſſima, ſecundum quas grave decidens horizonti in quacunque ratione appropinquat, citra hypotheſin progreſſionis pro acceleratione Galilæanam. 156
æquationum ſecundi & tertii gradus reſolvendarum. 156
generalis pro figurarum quadraturis Craigii. 311
clepſydrarum determinandarum generaliſſima. 157
Meurſii (Jo.) Opera a Jacobo Gronovio in Theſauro Græc. Antiqu. paſſim ſuppleta & emendata. 554
Mezerajus notatus. 443
Microſcopia unius lentis cæteris præſtantiora. 358
Miniſtrorum Eccleſiæ officia. 202
Minus rectum, minus tutum, minus probabile, formulæ ambiguitate liberatæ. 467
Miſchnarum liber, qui inſcribitur Ordo puritatum 392
Montecuculi (Raimundi) Principis vita & geſta. 494
vindiciæ geſtorum in Hungaria. 497
de Re Bellica Commentarii poſthumi. 502
In Montecuculum anagramma. 500
Montes ardentes unde inflammentur? 513
Montium exortus. 514
Morbi hereditarii per immerſionem infantum in frigidam præſervantur & curantur. 181
In Morbis curandis præcepta Aſtrologorum nihil valent. 232
In Morborum chronicorum medela

dela non ſemper lente proceden-dum. 232
Morhofii *Polyhiſtor ſuppletus.* 42
Moſaica *creationis Hiſtoria ad globum terraqueum minime reſtringenda.* 141
Mothe-Vayerius *notatus.* 435
Moſchatæ *nucis deſcriptio.* 478
A Motu *Terræ ventorum cauſa.* 510
Motus *Solaris celeritas explicata.* 347
unicus ab Oriente in Occidentem. 347
impugnatus. 510
Terræ diurnus & annuus explicatus. 510
appropinquationis, circumgyrationis & declinationis explicatus. 515
Lunæ, Veneris & Mercurii cauſa. 516
Movens *vis diametri diverſæ pro cylindris, trochleis requiſita inæqualis.* 159
Le Moyne (*Stephani*) *Vita.* 189
Muhammedes *Dan. VIII, 9-14 deſignatus.* 508
Mundi *novi ortus unde poſſibilis?* 518
Mundus *quo anno aut anni tempore creatus fuerit, otioſa quæſtio.* 142
Municipia *eorumque jura quæ Romanis olim?* 195
Muſculorum *vires per pondera elevata æſtimata.* 157
Muſica *ut Tarantatos ſanet?* 132. 133
Myſticorum *indifferentia rejecta.* 413

NAturæ & *Gentium Jus. Vide* Jus Naturæ & Gentium.
Naturalis *juris vindiciæ ex exiſtentia Divini Numinis.* 260
Navibus *conſtruendis curva aptiſſima ſine Geometria altiori non determinabilis.* 157
Nicenæ *fidei defenſio.* 33
Nicephori *Gregoræ vita.* 174
acerbum in Palamitas odium. 177
Nimborum, *imbrium & pluviarum cauſæ.* 511
Noachicorum *ſolum præceptorum obſervatio requiſita a Proſelytis apud Judæos.* 488
Noribergenſis *Burggraviatus ut ad Comites Zolleranos pervenerit?* 249
Noriſii (*Henrici*) *Cardinalis ſcripta.* 237
Nubium *phænomena.* 511
Nucis *Moſchatæ deſcriptio.* 478
Numi *confeſſionarii origo.* 305
uſus caute retinendus. 307
occaſione mutationis rerum in Angliæ cuſi. 373
antiqui Familiarum Romanarum illuſtrati. 405

Nutritio *plantarum arborumque.* 512

OBsesi *imaginarii.* 436
Olei *natura.* 350
Omentum *cur tam diversis partibus annectatur?* 64
Opiata *externa inflammatis membris gangrænam & sphacelum non inducunt.* 232
Oratoria *monumenta.* 257
Oratorum *olim apud Romanos qui honorarii?* 207
Orientalis *Ecclesiæ profanatio Dan. VIII prædicta quando contigerit?* 507
Origenes *notatus.* 82
Ossa *fossilia non sunt mineralia concreta, sed animalia.* 191
Ossium *fossilium docimasia.* 190
usus. 191
Otlingua *Saxonia in Capitularibus Carolinis quæ?* 184
Ouverkerkii *in Wilhelmum III M. Brit. Regem meritum.* 373
Oxonienſis *in Anglia Bibliotheca antiquior Cantabrigienſi.* 302

PActum *& transactio distincta.* 228
Pædobaptismus *num cum institutione Christi conveniat?* 404
Paganorum. *Vide* Gentilium.
Palamæ (*Gregorii*) *cum Barlaamo controversia de visione substantiæ Divinæ.* 176
Palamitarum *in Ecclesia Græca factio mire a Cantacuzeno Imperatore sustentata.* 177
Panacæa *non datur.* 349. 427
Panis *repletio non magis nocet, quam aliorum ciborum.* 232
Panniculus *carnosus in homine est membrana pinguedinis.* 64
Parisienſi *Parlamento quanta fuerint a Pontificibus Romanis indulta?* 116
Parlamento. *Vide* Parisienſi.
Paropomisadarum *genuina sedes quæ?* 218. 220.
Parthi *unde dicti & orti?* 12
Pascha *verum Sacrificium.* 493
Patini *Operis de Numis Familiarum Romanarum veterum defectus.* 407
Patinus (*Carolus*) *notatus.* 411
Patriarcharum *Theologia ante Legem.* 482
Patroni *qui olim Romani?* 207
Pauli *Apostoli Vita.* 85
Peccantis *sponte opera num quis licite utatur?* 265
Peccata *hominum quomodo consistant cum bonitate & justitia Dei?* 274
Peccatum *in Spiritum S. quodnam?* 150
cur irremissibile? 151
Peregrinitas *apud Romanos diversis temporibus diversa.* 196. 201

Periostii

Digitized by Google

Perioſtii *uſus.* 66
Perſicæ *lingua convenientia cum Germanica unde?* 19
Peſte *laborantes viſitare tenetur Medicus non peſtilentialis.* 232
In Peſte *arſenicum male pro amuleto adhibetur.* 135
Petavii (*Dionyſii*) *de Doctrina Temporum editioni quænam acceſſerint?* 30
Philippus *II Rex Hiſpaniæ unde Juſtinianus Ibericus dictus?* 25
Rex Galliæ cognomen Auguſti quando nactus? 436
Philoſophia *Eclectica Jo. Franc. Buddei.* 110
Philoſophiæ *Platonicæ quanta fuerit apud Auguſtinum auctoritas?* 126
Philoſophorum *veterum vitæ.* 479
Philoſtorgius *notatus.* 452
Philoſtratus *in vita Apollonii ſibi non conſtans.* 37
Phœnix *ſymbolum Jacobi Patriarchæ, Populi Iſraelitici, Chriſti.* 255
Phoſphorus *Barometricus.* 160
Phryges *Germanorum majores.* 18
Phyſica *Jo. Franc. Buddei qua methodo & circumſpectione compoſita?* 113
Pii IV *R. Pontificis in Ordinem Equitum S. Stephani merita.* 8
Pingues *fœminæ cur ſteriles?* 64
Pippingii (*Henrici*) *Epiſtola ad Thomam Crenium, qua iterata & ſolida Defenſio Pupillæ Saxonicæ D. Hoëo vindicatur.* 527
Piſtica *nardus unde dicta?* 82
Piſtrini *caloris vi agitati conſtructio Amontoniana.* 157
Pithœana *ſeu memorabilia ex ore Franciſci Pithœi.* 463
Placenta *uterina ex vaſculis conflata.* 20
Planetarum *vires centrales calculo analytico inquiſitæ.* 162
motus cauſa. 516
Plantarũ *arborumq; nutritio.* 512
& animalium generatio. 517
Platonicæ *Philoſophiæ quanta fuerit apud Auguſtinum auctoritas?* 126
Plicæ *Polonicæ effigies.* 363
C. Plinii *Cæcilii Secundi Epiſtolarum nova editio, & vita.* 182
Plurale *nomen cum ſingulari verbo ex genio linguæ Ebræa conſtruitur.* 140
Plutarchus *auctor libelli de Fluviis fueritne idem cum Plutarcho Chæronenſi?* 105
Pluviarum, *imbrium & nimborum cauſæ.* 511
Van der Poël *Eccleſiæ Miniſtri fides in Wilhelmum III Regem Angliæ.* 374

Poëſeos

Poeſeos *Germanicæ Inſtitutiones.* 252
Hetruſcæ origo & incrementa. 521
Italicæ Hiſtoria. 521
Poetæ *Gentilium ob incantationes Diis Deabusque ſuis tributas notati.* 440
De Poëtis *Italis quam pluribus judicium J. M. Creſcimbeni.* 521
Polygamia *num ante Moſen fuerit licita?* 489
Pontificum *Romanorum erga Parlamentum Pariſienſe benignitas.* 116
Populo *num quid liceat in Regem poteſtate ſua abutentem?* 262
Portatilium *Horologiorum emendatio.* 162
Præcipitatio *quid?* 351
Prædium *prædio quomodo ſervire poſſit?* 417
Præſervatoria *remedia frequenter ſine ratione aſſumuntur.* 232
Primogenitorum *quale olim jus in ſacris faciendis?* 486
Primogenituræ *jus licite & prudenter & quomodo introducatur, ubi receptum nondum eſt?* 92
Priolus *notatus.* 95
Probabile *minus, modo probabile, num ſequi liceat, rejecto probabiliori?* 466
Probabilitas *reflexa qua?* 469
Pro Probabiliſtis *Apologia.* 465
Probabiliſtas *inter & Probabilioriſtas in Eccleſia Romana diſcrimen.* 45
Inter Probabilitatem *practicam & mere theoreticam, per ſe & per accidens, multum intereſt.* 468
Proſelyti *juſtitiæ quinam Judaïs?* 434
Pſalmi *XC & XCI explicati.* 257
XVIII, qualis apud Samuelem & in Pſalmorum libro legitur, collatio. 249
Pſeudonymi *quidam detecti.* 444
Publicianæ *actionis uſus.* 416
De Pufendorfii *(Sam.) Jure Naturæ & Gentium judicium.* 271
In Pulmonibus *vaſorum ſanguineorum communicationes.* 22
Pulmonum *ſubſtantia unde inſenſibilis?* 65
Putredo *quid?* 351. 352
ut morbos producat? 352
Pylori *ſcirrhus varicibus inſignitus.* 430
Pyxidis *nauticæ ratio.* 513

Quadratura *Bernoulliana infinitorum ſegmentorum in Cycloide, partialis indicata.* 156
Pro Quadraturis *figurarum Craigii methodus generalis.* 311
Quesnellii *de Vigilio Tapſenſi Symboli Athanaſiani auctore ſententia examinata.* 455

Rabbinorum *de lepra, vacca rufa & c. traditiones.* 395-397

Digitized by Google

Rabiei *natura.* 133
De Ramo (*Petro*) *asserta nonnulla.* 462
Ramos del Manſano (*Franciſci JCti Hiſpani elogium.* 436
Ranconeti *miſera fata.* 464
Rarefactio *quid?* 544
Rarum & *rarefactum quomodo differant?* 543
Ratio *revelationi omnino ſubmittenda.* 323
Reformati *quo ſenſu gratiam Dei univerſalem admittant?* 39
Regiminis *natura.* 472
Religio *Patriarcharum quæ fuerit?* 481
Chriſtiana Patriarchali quid addiderit? 485
In Religione *num nihil admittendum, quod captum noſtrum excedit?* 326
Renis *humani figura.* 20
Renum *ſuccenturiatorum humor cui uſui ſit deſtinatus?* 64
Reſidentia *in loco Beneficii quatenus remitti Canonico poſſit?* 290
Reſponſa *Juris Altdorfina.* 289
Retorſionum *jus civitatum in civitates quale?* 206
Revelationi *divinæ aſſenſus præbendus, etſi cum ratione noſtra pugnare videatur.* 328
Reus *num cum accuſatore de crimine valide poſſit tranſigere?* 228
Ritus *Eccleſiaſtici in vita ingreſſu, progreſſu & egreſſu.* 304
Rituum *in Eccleſia uſus & abuſus.* 303
ſervandorum rigor improbatus. 405
De la Roque (*Ægidii Andreæ*) *Vita & ſcripta.* 188
Romanæ *civitatis jus quale olim?* 194
Ad Romanam *Sedem appellationes num Africanis olim Epiſcopis fuerint prohibitæ?* 129.130
Romanarum *familiarum antiqui numi illuſtrati.* 405
Roſtgaardi (*Friderici*) *collata ad novam Nicephori Gregoræ editionem induſtria.* 28
Rudolphi Auguſti, *Sereniſſimi Ducis Brunſvicenſis munificentia in Academiam Helmſtadienſem.* 211
Ruthenorum *Comitum elogia.* 251. 259

SAbbati *moralitas.* 415
religio num ante Moſen? 488
Sacarum *geſta ſub ducibus Acmone, Urano, Saturno, Jove, Mercurio.* 13.ſq.
Sacci (*Bernardi*) *Hiſtoria Ticinenſis.* 391
Sacerdotes *ſummi num duo apud Ebræos eodem quandoque tempore fuerint?* 492

Sacrificia *fuere inſtitutionis Divinæ.* 488
Sagæ *quo proceſſu tractandæ?* 439. 440
Sancrofti (*Wilhelmi*) *character.* 371
Sanguinem *comedere, cur interdictum?* 488
Sanguineorum *vaſorum in pulmonibus communicationes.* 22
Sanguinis *ex arteriis ad venas motus.* 21
motus circularis in fœtu. 154
Sanguis *cum chylo & lympha in corde rarefit & effervescit.* 426
Sardicenſe *Concilium num inter œcumenica referendum?* 457
Saturni *Hiſtoria illuſtrata.* 14
Saxonicæ *linguæ in Normannia reliquiæ.* 185
Scaliger *notatus.* 493
Scaligeranorum *collector notatus.* 188
Scaligeri (*Joſephi*) *in Robertum Conſtantinum odium unde?* 188
De Schurzfleiſchio *fauſtum omen Boineburgii.* 78
Scientia *& Fides quomodo diſtinguantur & concilientur?* 324
Scoto-*Anglicorum bellorum Hiſtoria.* 212
Scripturæ *S. novæ Bibliothecæ adornandæ.* 286
in Suecicam linguam converſæ Hiſtoria. 342
interpretationis difficultas. 474
V. T. calculi in textu Hebræo & LXX. virali verſione diverſitas unde? 490
Scripturæ *S. dicta illuſtrata:*
Gen. I. 1. - 137. 141. ſqq.
II. 2. - - - 279
VI. 2. - - - 279
IX. 4. - - - 488
Levit. XI. 32. - - - 394
XIII. 2. ſq. - 394. ſqq.
XVII. 10. - - - 488
Num. XIX. 2. ſqq. - - 396
II. Sam. VIII. 17. - - 492
I. Reg. II. 35 - - - 492
I. Chron. XXV. 3, 6. - - 492
II. Chron. II. 2 - - 137
Jerem. LI. 27 - - - 18
Ezech. XXXVIII. 6. - - 14
Dan. VIII. 9-14 - - 507
Joël. I. ſqq. - - 504. ſqq.
Matth. I. 23 - - - 50
II. 6 - - - 51
23 - - - 88
VI. 7 - - 51
11 - - - 80
XII. 31. 32. - - 150
Marc. III. 28. 29. - - 150
IX. 49. - - 81
Luc. II. 2 - - - 81

Joh. I. 32. - - - 146
51. - - 88
XIII. 34. - - - 82
XV. 5 - - - 83. 84
Act. XVI. 13 - - - 87
XVIII. 18. - - 494
Rom. VII. 14. ſqq - - 138
IX. 3. - - - 80. 83
I. Cor. III. 13. - - 82. 138
XV. 54. - - - 52
II. Cor. I. 9. - - - 83. 84
XI. 5. - - - 82
XII. 7. - - 86
Phil. II. 7. - - - 52
I. Tim. III. 16. - - - 139
I. Petri III. 15. - - 325. ſqq.
I. Joh. V. 6. 7. 8. - - 139
Ebr. IX. 3. 4. - - - 492
XI. :. - - - 324
Jac. IV. 5. 6. - - - 89
Jud. v. 1. ſqq. - - 89
v. 6. 7. - - - 483
Scymni *Chii ætas.* 105
Scymno *Chio vindicata fragmenta Geographica, quæ Marciano Heracleotæ fuerant tributa.* 104
Secreta *revelare in conſultationibus non tenetur Medicus.* 232
Seldenus *notatus.* 485. 494
Sententia *benigna ſeu favens libertati in dubio legis num ſequenda?* 466
Septentrionalium *ad Chriſtianiſmum converſio.* 334
Septuagintaviralis *V. T. verſionis calculus unæ ab Hebraico textu diverſus?* 490
Servitus *num jure Romano etiam in faciendo conſiſtere queat?* 417
Sexui *fœminino par eſt perfectio cum maſculino.* 66
Sigææ (*Aloyſiæ*) *nomen quis ſcriptor mentitus?* 43
De Siglis *veterum Tractatus.* 152
Silenſis *Ditmari pagus Sileſia.* 267
Sileſiæ *Epiſcopatuum, Ducatuum, Principatuum ſtatus antiquus ac hodiernus.* 270
Sileſiographia *Heneliana renovata ac aucta.* 266
Simon *Cyrenæus in bajulanda cruce operam Chriſto quomodo præſtiterit?* 138
Simonis (*Richardi*) *verſio Gallica Novi Teſtamenti ſub cenſuram vocata.* 82
Simplicium *deſcriptiones.* 363
Siri (*Victor*) *notatus.* 95. 96
Societas *nova in Anglia propagandæ religioni Chriſtianæ.* 275
Sociniani *revelationem rationi ſubjicientes refutati.* 323
Sol *Terræ globum quieſcentem non circumit.* 510
& Terra aliquando diſſolventur. 518

Solaris *motus celeritas explicata.* 347
Solidorum *corporum causa & motus.* 508
principia. 514
Solis *motus ad terram.* 510
ortus. 515
motus unicus ab Oriente in Occidentem. 347
accessus & recessus respectu nostri causa, terreni axis inclinatio. 347
Soni *fixi determinatio.* 162
Spanhemii (*Friderici*) *vita.* 246
Specificorum *vis unde dependeat?* 427
compositio veterum non est immutanda. 427
Spectrum *montis Typhæi, fabula.* 267
Spica *frumenti microscopio inspecta.* 161
In Spiritum *S. peccatum quodnam?* 150
Spiritus *roborantia & corrigentia remedia dubia sunt.* 232
nitro-aerei existentia & efficacia dubia. 348
Stellæ *fixæ quid sint?* 56
S. Stephani *Equitum Ordinis fundatio, privilegia, vestitus, regimen, præclaraque facinora.* 7 *sqq.*
Stephanus *Byzantinus emendatus.* 552
Steriles *cur fœminæ pingues?* 64
Strabonis *liber septimus unde supplendus?* 107
Stromatum *Clementis Alexandrini libri illustrati.* 4
liber octavus Clementi Alexandrino abjudicatus. 6
Studiorum *formandorum scriptores.* 94
Sturmii (*Jo. Christophori*) *Elogium.* 236
Styli *Novi Testamenti majestas cum Barbarismo conciliata.* 166
Subſtitutio *cohæredum seu Breviloqua cui usui?* 209
In Suecicam *linguam conversæ Scripturæ S. Historia.* 342
Superficiei *trianguli rectilinei, ex datis lateribus, nova inventio.* 161
Surenhusii (*Guilielmi*) *in Mischnam merita.* 392. 399
edenda. 399
Symbolum *unde dictum?* 53
Apostolicum notis Historicis & Criticis illustratum. 53
num ab Apostolis ipsis compositum? 54
cur apud Patres traditionis nomine veniat? 55
unde tantam auctoritatem consecutum? 55
Athanasianum num ab

ab Athanasio, aut a quo compositum? 453
Systema *mundanum Goberti novum.* 346
TAboris *(Jo. Ottonis) Dissertatio de Legatis jejuna.* 77
Tabulæ *Rotundæ origo.* 523
Taciturnitatis *exemplum notabile.* 372
Tarantatos *ut Musica sanet?* 132, 133
Tarantulæ *venenum quale?* 132
Taurinæ *leges Hispanorum quæ?* 24
Templorum *origo excussa.* 491
Temporum *permutationes in lingua Ebræa præter necessitatem effictæ.* 248
Terra *& Sol aliquando dissolventur.* 518
Terræ *natura.* 350
totius inundatio futura. 517
motus ad Solem. 510
appropinquationis, circumgyrationis & declinationis explicatus. 515
A Terræ *motu causa ventorum.* 510
Terraqueus *globus ut interiturus.* 517
Terreni *axis inclinatio, Solis accessus & recessus respectu nostri causa.* 347
Testamenta *summorum Imperantium vindicata.* 534
minus solennia num naturaliter tamen & in conscientia obligent? 534
Testamenti *Novi versio Rich. Simonis.* 79
sub censuram vocata. 83
Barbarismi cum majestate ejus conciliati. 166
fata a Joele Propheta prædicta. 504
Testamentorum *origo & incrementa.* 208
Testamentum *Novum notis illustratum.* 49
Caroli II Regis Hispaniæ quoad formam & materiam invalidum. 535
& Europæ universæ & Hispanis ipsis noxium. 536
Theatrum Europæum *notatum.* 95
Theodoretus *notatus.* 453
Theologia *Patriarcharum ante Legem.* 482. 585
Theologicarum *controversiarum Discussio.* 446
Theologorum *quorundam zelus importunus castigatus.* 78
Theonis *in Elementis Euclideis opera.* 70
Thermometri *& barometri diversa ratio.* 539. 544
Thermometrorum *species & rationes.* 540

Thesaurus *Græcarum Antiquitatum Jacobi Gronovii.* 459
Tillemontius *notatus.* 169
Tillotsoni (*Joannis*) *Elogium.* 371
Titanum *seu Celtarum olim Duces Regesque Acmon, Uranus, Saturnus, Jupiter, Mercurius.* 13. *sqq.*
Tonitruum *causæ.* 512
In Torricelliano *tubo Mercurii ascensus & descensus causa.* 538
quis & quid portendat? 544
Transactio *de criminibus inter accusatorem & reum quatenus valida?* 227
Trianguli *rectilinei superficiei ex datis lateribus nova inventio.* 161
S. Trinitas *in Deitate asserta.* 33
Trinitatis *mysterium num Patriarchis fuerit cognitum?* 482
Trochleis *diversæ diametri vis movens requisita, pro cylindris inæqualis.* 159
In Tubo *Torricelliano Mercurii ascensus & descensus causa* 538
quis & quid portendat? 544
Tumor *fibrillarum vitio ut oriatur?* 428
Tumorum *cysticorum natura.* 429
cura. 429
Tunderense *cornu aureum.* 333
Turcici *Imperii finis haud longe abest.* 508
Turpinus *notatus.* 524
Tympani *membranæ usus.* 66
Tympano *auris cur chorda affixa sit?* 66
Typographorum *Historia.* 42

De VAcca *rufa Rabbinorum traditiones.* 396
Vacui *horror non est causa adscensus Mercurii in Barometris.* 538
Varignonii *inventa.* 156. 157
Vasa *lactea in omnes dimensiones suas habent exspatiationes.* 426
Vasorum *pollutio ex mente Rabbinorum.* 394
sanguineorum in pulmonibus communicationes. 22
Vegetabilium *nutritio.* 512
Velschii *G. H. elogium.* 77
Venæ *& arteriæ non semper in extremitates capillares abeunt.* 21
Venæsectionem *prohibentia multa recensentur, quæ non sunt.* 232
Venefici *capitalem pœnam promeriti.* 437

cur

cur verbis ſe tantopere obſtringant? 438
Venenorum *mechanica relatio.* 131
mineralium & vegetabilium effectus cur diverſus? 135
vis ſpecifica. 426
Venenum *quid?* 427
Veneris, *Lunæ & Mercurii motus cauſa.* 516
P. Ventidii *fata.* 410
Ventorum *cauſæ.* 509.510
intra tropicos cauſa & ratio. 509
Ventriculi *tubuli lactei.* 426
Verderius (*Claudius*) *notatus.* 70
Vermium *ortus.* 516
Verſio *Bibliorum vulgata quo ſenſu authentica?* 80.84
Vertebræ *in interſtitiis corporum ſuorum cavitates formant.* 362
Vertebrarum *ligamenta interna.* 363
Veſtimenta *apud Judæos quomodo lepræ fuerint obnoxia?* 396
Veterum *Theologorum auctoritati in caſibus conſcientiæ quatenus inſiſtendum?* 465.467
Viæ *jus quo ſenſu inferat jus ſerendi haſtam erectam?* 418
Vigilius *Tapſenſis num auctor fuerit Symboli Athanaſiani?* 455
Vincentius *Lerinenſis fuerintne auctor Symboli Athanaſiani?* 456
Viperæ *liquor, quo homo interimitur, quem in proprio corpore uſum habeat?* 131.132
Viperarum *morſus cura.* 132
Viperini *liquoris venenati anatome.* 132
Vires *centrales Planetarum calculo analytico inquiſitæ.* 162
muſculorum per pondera elevata æſtimatæ. 157
Virgæ *Mercurialis effectus in quo conſiſtat?* 513
Virgulæ *divinatoriæ effectus unde?* 513
Virtus virium *num Latine Curtio dicatur?* 217.220
Vis *movens trochleis diverſæ diametri requiſita, pro cylindris inæqualis.* 159
Vitalis (*Salvatoris*) *Theatrum triumphale Magnalium Mediolani, liber magni & nullius pretii.* 386
Vitrioli *ſolutio ad eryſipelas & ambuſta valet.* 429
Ulphilæ *codex in Bibliotheca Upſalienſi.* 339
Unitas *Dei cur in Symbolo Apoſtolico expreſſa?* 56
Univerſale *inſtrumentum jaciendis bombis.* 162
Univerſalitas *Gratiæ Divinæ qualis ex*

lis ex mente Arminianorum, qualis ex mente Reformatorum? 38
Volatilia *parandi modi.* 351
Vosſius (*Gerhardus Jo.*) *notatus.* 103
Upſalarum *veterum ſitus.* 340
Upſalienſes *Antiquitates.* 337
Upſalienſis *Academia.* 338-341
Academiæ Bibliotheca. 338
Urachi *oſculum cæcum.* 362
Uranus *Acmonis filius, Saturni pater.* 14
Urethra *in penis dorſo.* 20
Urim & *Thumim quid?* 492
Urinæ *inſpectionis certitudo, incertitudo ac fallacia.* 426
Urinariæ *viæ.* 426
Urnæ *in Sileſia effoſſæ ante Slavorum ingreſſum fuerunt conditæ.* 220
Urnarum *Sileſienſium deſcriptio* 222
In Urnis *inventa utenſilia varia.* 224
Uſaticorum *corpus Catalanis quid?* 25
Uteri *gravidæ Anatome.* 64

WAlkeri (*Georgii*) *virtus in ſervando in Hibernia Londonderio.* 368 374
Walliſii (*Joannis*) *Elogium.* 233
Wander (*Wilhelmus*) *Meditationum Metaphyſicarum auctor verus Abbas de Lanion.* 436
Wendelinus (*Godofredus*) *refutatus.* 106
Whiſtonus (*Gulielmus*) *refutatus.* 141.146
Wilhelmi *III M. Britanniæ Regis Hiſtoria.* 364.371
obitus falſo nuntiatus quantum in Gallia gaudium excitaverit? 373
Winſtrupii (*Petri*) *de Cornu aureo Tunderenſi ſententia examinata.* 333

ZAnchi (*Jo. Chryſoſtomi*) *de Orobiorum, Cenomanorum ac Bergomi origine.* 391
Zephyrorum *ortus.* 510
Zollerianæ *Domus genealogia.* 293
Zwickerus (*Daniel*) *refutatus.* 33

Corrigenda.

Pag. 515. lin. 16. pro *totæ* lege *maximæ ſui parte.* P. 512. l. 6. pro *reſolutæ in nubes* lege *reſolutæ ex nubibus.* l. 13. *aër* vero ſupple *falſus.* l. 18. pro *aliquid attrahit*, lege *fiſtulas quasdam attrahit.* l. 20. pro *aër frigidus falſus*, lege *aër frigidus non-falſus.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z165787206

Digitized by Google

Digitized by Google